

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-Kuzari

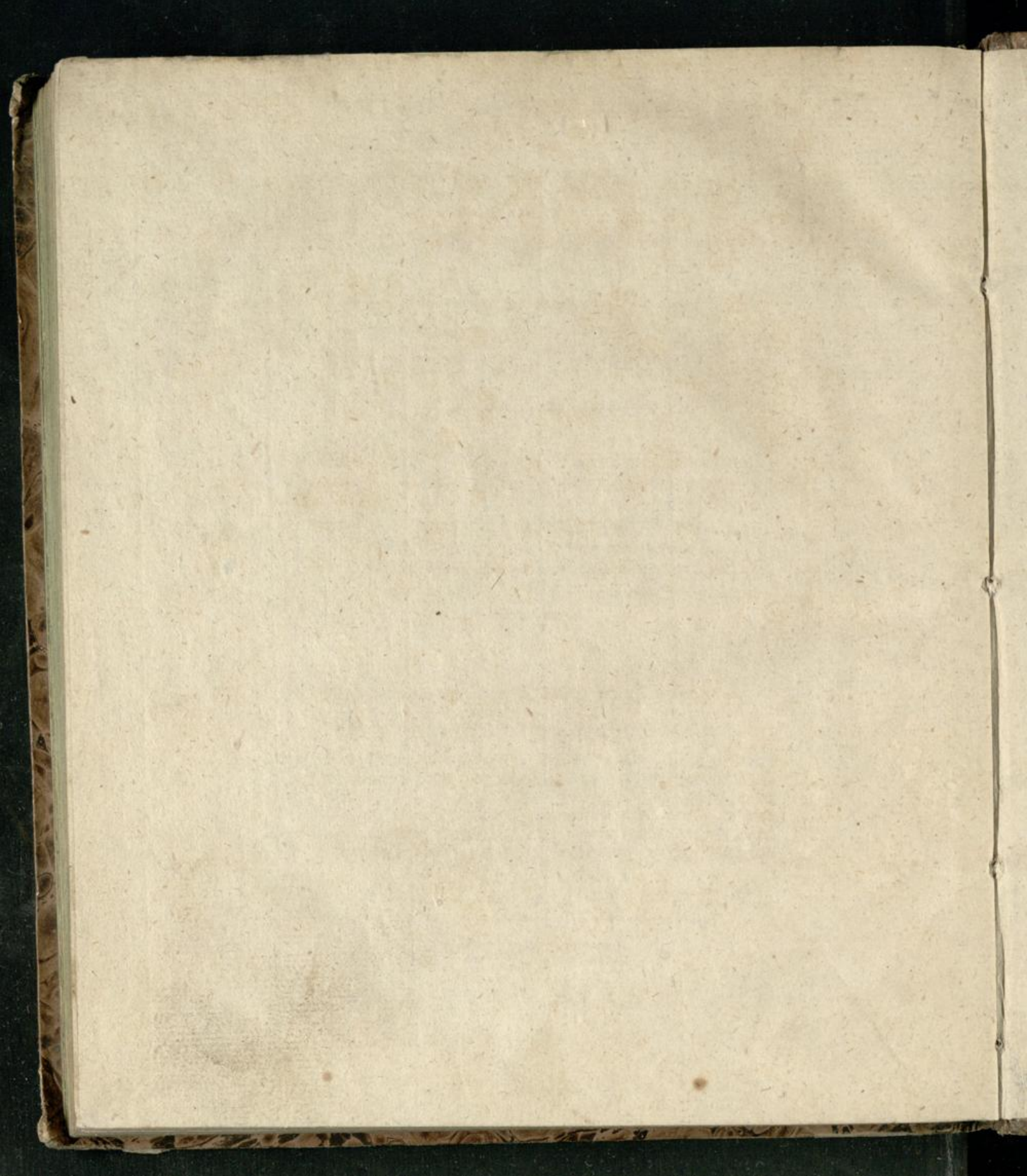
Yehudah <ha-Levi>

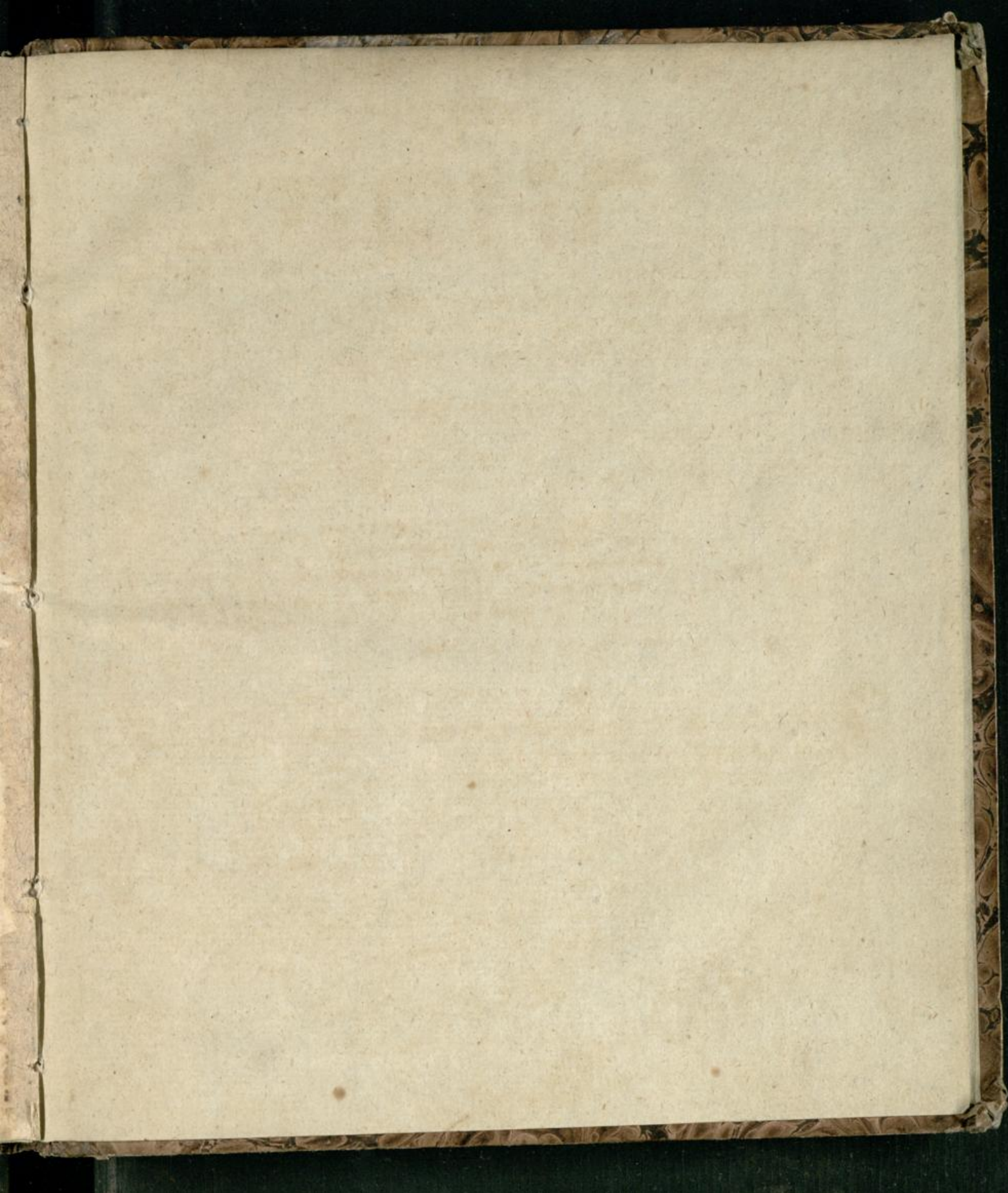
Berlin, 555 = 1795

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9268](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9268)

150

הכוזרי

הכולל סיפור הוויכוח שהיה בין המלך של עם מדינת כוזרי ובין החבר אשר קדש שם שמים ברכים בוויכוחו ונתגייר המלך ועמו .

הצחינוק החכם ר' יהודה בר' שאול הלוי ז"ל . מלאן ערב עליון .
אמרו המושלבים . השמה לך פן העוב אה הלוי כל ימך .

הספר הזה הוא יקר מאד עד אן ערוך לו / מדובר בו נכבדות
עלי סערי מוסר השכל ויראת ה' / זה השער לה' משבילים /
יצאו בו אל מנחת האושר זאל נחלת החלמה האנושית
האמיתית / כל הונה בו ירום ונשא זגבה ספר
ביראה ומחכמה .

והיה המדע אזור מתניו והאמונה אזור הלציו ונתרו יהיו תמים
אל דאש שליטתו בעוהו ומובטח לו שהוא בן עדה .

הספר הזה כבר נדפס לעולמים בלי פירוש

זיען היותו עמוק עמוק על כן לא נאלז התלמידים כונתו ותהי להם חונק
הכל בדברי הספר המתוס / אשר על כן ראה הרב החכם ר"י המוסקאטו לפרט
כיד ה' הטובה עליו / וכבר נמכרו ספריו ביוקר עד אחד לא נשאר / והנה
רכים וכן שלימים נמאים לני חמדתו אך נאשר האריך למעביתו לא נשאה אותו
הנחת הדפוס להדפיסו שנית / על כן נדפס זה הפעם הב' מפורש וטוס
שכל בניאור קל וקצר מספיק לכל תלמיד עם מוכן / וימכר כשער הכול

הקונים הגנשים לקנות יזכו במקום בסך ב' רט"ז .

נדפס פה ברלין

שנת ב' תקנ"ה

Bedruckt in der orientalischen Freyschule in Berlin 1795.

הסכמות הנאונים

לשבע

אזני שמעתי שמע הכנס המופלא מזה"ר
 יצחק הלוי ועתה עיני ראתה וזכיתי
 לדבר עמו פ"פ . והנה הוסיף חכמה ודעת אל
 השמועה אשר שמעתי כי אין חכמה ותבונה אשר שבנה
 ממנו וכללם מאל יתרה / ויותר ממה שהוא חכם
 עוד לימד דעת את ה' וללכת ביראת אלהי' כל הימים /
 כי אין עונג חמרי נחשב בעיניו למאומה כ"א יתענג
 על ה' בהתבוננו נפלאות מתורתו / והחכם הנו'
 אינו צריך לעדותי זו כי שמעו פולך בכל המדינות /
 ומי לא יבין בכל זאת מחבוריו אשר נפוצו בכל חפלות
 ישראל / והנה מדי דברי בו שמעתי ממנו באורים
 נחמדים על ספר מורה נבוכים ועל ס' הכוזרי / והנה
 נדבה רוחו אוקו להדפיסם ויחל פני לבוא גם אני
 עה"ח ועל הגלוי / למען זכות את הרבים החפזי'
 לדעת את ה' וללכת בחורבתו כל הימים / ואחישא לתת
 את שאלתו ולעשות בקשתו ובאתי בעדותי זו כיבוד
 ועוד לקרא להקיס דבר נגורת נח"ש שלג יריס שוט
 מדפים את ידו להדפיס החיבורים הג"ל בשוט אופן
 משך עשר שנים מיום כלות הדפוס ולשומעים יונעם /
 פה פפ"דא אור לי"ב תמוז קדמתני נשסף .
 הק" יחיאל מיכל כהנא רפפורט מו"ק ווערדין .

נודע ביהודה ובישראל גודל מעלת שני הספרים והם
 ספר מורה נבוכים וספר הכוזרי שם כמעט
 הנובע מקור חכמה אלהיות והתורנית ובפרט ס' הכוזרי
 כל אדם חוכנו כי נחמד הוא להשכיל באמונתו ית' וכי תאז
 הוא לאהנה את ה' וללכת בדרכיו בתורה ובמצוה / אך
 דברו יקר בעת עד אפס לקנותו אפי' בדמים יקרי' / ושלמים
 וכן רבים למאים לשמוע דברו / והנה החכם הרבני מו' יצחק
 הלוי אשר מאז היינו יחד ימים אז שנים בבית שר וגדול
 ליהודים הקל"ן הר"ה דגואל יפה מו"מ בק"ק ברלין / ידעתי
 את האיש ואת שיחו כי הוא ירא את ה' מרבים וכל הימים
 עבודת הקודש עליו נכתב ישא מדברותיו / בעת ההיא
 נועדנו יחד ללמוד הספרים הנזכרים ושמעתי ממנו באורי'
 נחמדים בכל חומר בקודש / ובעת נדבה רוחו אוקו להדפיסם
 עם ביאורו העולה עמם ומאשר יקרו דבריו בעיני בחינת
 אמרתי איישר חילך לאורייתא עלה והללח ומדלגה מדבר
 השגת הגדול גורתי על המדפיסים בגורת נח"ש שלג ידפיסו
 הספרי' הג"ל בשוט אופן מפורש או בלתי מפורש או בפני'
 זולתו משך עשר שנים מיום כלות הדפוס והאומע יתכרך
 באלהי אמן / כ"ד הכותב לכבוד הסורה ולומדיה / היום אור
 לי"ד אדר תקום תרחס ליון לפ"ק .
 הק" יוסף מו"ק פפ"דא .

אמרות ה' אמרות מהורות כסף צרוף בעליל לארץ

הקדמת המבאר כמו שטבע הכסף לקבל היוף ולהיראות בתור הכסף הנבחר כן האמונות והדעות הדתיות
 אפשריים להיות כוזבים ולהיראות בתור האמת / וכמו שכסף בדילים ר"ל כסף שהסיגים
 המעורבים מבדילים בין חלקי הכסף ויוקקו באש פחם ועומרת עד יקרו כל בדיליו ויזרעו חלקי הכסף ונקרא כסף צרוף
 על שם צרוף החלקים יחד ככה יזרעו האמונות ומשפטי הדתיות בכור ההתבוננות להיות חזקות יחד באמת ובצדק
 בלי סיג והבדל כוזב כיניהם ככתוב משפטי ה' אמת דקו יחדו / וכמו שהכסף הצרוף יתכהו המוכר אל הבחינה והכסיון
 למען לא יספק בו קונהו ככה הדת הנאמנת נתונה לבחון אמתה במחקר השכלי ואנחנו מצויים על הבחינה והמחקר
 הזה כאמרו ז"ל ושאינו יודע לשאול את פתח לו / וכ"כ הרב בעל החובות בהקדמתו שאין הקבלה לבדה טובה כ"א
 לחסרי לב אך מי חכם יבין דעת הוא נענש אם אינו חוקר / וכ"כ הרב בעל בינה לעתים ע"פ דרך אמונה בחרתי
 פי' הדברים הנתלים באמונה חקרתי ובחרתי האמת מהסקר אשר לא כדת / משפטיך שויתי אך בענינים הנתלים בחקיס
 ומשפטים שויתי כלם יחד להאמין בקבלה לבד עד"כ אם לא שויתי / ודומעתי נפשי כגמול עלי אמן / וזה כי אין
 בתורה דבר מתנגד לשכל כגו"ש החבר מאין כך דבר בתורה יסתור אותו השכל / מש"כ בעלי דת זולתנו האומרים
 שאין לדת בחינה בשכל ככתוב אל תדמה ישראל אל עמים לא עלו מתוך ההפכה וגו' (אסף ח"א מ"א) / והנה הספר הזה
 זה דרכו בקודש לברר וללכת ולבוא על כל בעלם באמונת ודעות בהשכל ודעת ולהיות רוכבים למדים החקירה והקבלה יחד
 והיה המחקר אזור מתניו והקבלה אזור חלציו ויחדו יהיו תמים באיש אמונות להיות האמונה יתד נאמן כל תמוש לכן
 החוכה על כל משכיל לעיין בזה הס' / אך בהיות דברו יקר בקצת מקומות כל יוכנו בהשקפה הראשונה ראיתי כי
 טוב לבארו כיד ה' הטובה עלי למען ירוץ קורא בו והי' מעשה העיון אמת וצדק .

UNIVERSITÄT POTSDAM
 Universitätsbibliothek
 1775

מאמר ראשון

אמר יהודה בן שאול ז"ל

שאול שאלו אותי על מה שיש אתי מן הטענות והתשובות על החולקים עלינו מן הפולוסופי ואנשי התורות ועל המינים החולקים על המון ישראל וזכרתי מה ששמעתינו כבר מטענות החבר אשר היה אצל מלך כוזר הנכנס בדת היהודים היום כארבע מאות שנה כאשר נזכר וגודע בספרי דברי הימים כי נשנה עליו הלום פעמים רבות כאלו מלאך מדבר עמו ואמר לו כונתך רצויה אצל הבורא אבל מעשיך אינם רצויים והוא היה משתדל מאד בתורת כוזר עד שהיה משמש בעבודת הויכח והקרבתו בעצמו בלב שלם וכל אשר

נאום המאמר זה הויכוח לא ידענו אם באמת או משל הוא / ומחברו הוא ר' יהודה בר שאול הלוי חברו שנשנת ד"א תק"ן לינירים כמבואר בזה (מאמר ח' פ' כ"ו) והחבר האמיתי או המשלי הוא ר' יצחק הסנגרי ובשלישית הקבלה ר' יהודה אלמנברי היה ד' מאות שנה קודם לזכרואם באמת הפסחה / ובעל מאור עינים כתב שהוא כלו המלאה מר' יהודה בן שאול והקדים זמנו / ונראין דבריו למי שידע מנין נביי הויכוחים אשר כמוהו הוא ספר איוב / ובדורותינום' שומר אמונים דברי רינות וספר אמרי בינה שהדפסנו / וזה הוא ענין הכרחי להמחברים המשכילים / והכי בני עמנו רבו ככלו משתכלים בקנקן ולא צמח שיש בו ר"ל ינצלו את הספרים הישנים אף כי כל רוח חכמה אין בו / ומכונים החדשים אף כי בהיותם מלאי' רוח חכמה ודעת ככתוב בספר פנים ירב כבוד סופרים ויותר מהמה שכבר מתו (אסף ח"א ל"ב) / ע"כ הוכרחו קצת המשכילים בדורותם להקדים זמני חבוריהם וליחסם לאנשים אחרים למען יתקבלו על לב המעיין ויעוין מ"שכ הרב הגאון מהו' יענן בספר המעפחת על דברי ספר הוהר : על החולקים עלינו / אלה החולקים להם שם בשלשה מחלקות א' האומרים אין תורה מן השמים והם הפילוסופים חכמי האומות . ב' הם האומרים שתורת משה היא אלהיית אבל כבר התנחם ה' ונקן דת חדשה / ועוד בה שלישיה הואמיני' בתורת משה ושאינה עושה תמורה כל הימים / אך יכחשו בקבלת ח"ו בפירושיהם על התורה / והם בודים להם פירושים מתחלפים במין ועל שם זה נקראים מינים כי הם בפירושי התורה על מינים רבים והוא הדבר שכ"מ שנאמרו ונסנו בתלמוד תשובות המינים הם כלם בני' הכתובי' כמו ח"ר יוחנן כ"מ שפקרו המינים השונתם בלדס נעשה אדם בללמנו וכו' / (סנהדרין) וזה שאמרו ז"ל אין מינים באומות / דע זה ובו יתרונו סתירות רבות בדברי חז"ל : כי נשנה עליו הלום / ירמוו שיסוד התורה הוא אמונת מלאות הנבואה שראשיתה הוא החלומות הנודקים : והמשכילים יבנו / ר"ל יבנו אם באמת או משל היה כי סדר הדריכה אל המבוקש והנדרש יורה דרכו ואמתו ככתוב פתי יאמין לכל דבר וערוס יצין לאשורו (משלי י"ד) פי' יצין לאשורו המדרך אל אמונת המבוקש בדבר / וזה כי כמו המשורר אשר לו לב נשבר ואצל שר בשירים משמחי לב לא ימלט מהיות שירו נוטה לקול בוכים בהכרח עד שכל מנין בשיר ר"ל בחכמת המו"זיק ירגיש זה ככתוב מעדה נבד ביום קרה ושר בשירים על לב רע (שם כ"ה) פי' מי שלונג מלונג להיות לו מחסה מקור / יוכר חיחוך אבריו עכ"פ מתחת מכסה לבושו ככה המשורר ברוע לבנו יוכר רוע לבנו משירו / כי הנופעל ימשך אחר מחשבת הלב בהכרח / אשר ככה יוכר הווכח האמיתי מהמשלי כי יבחן זה מזד הודאת איש לרעהו כי ערס ישמע השאל תשובת המשיב כן יענה השואל יחויק כדעת

והנמר לו הפילוסוף אין אצל הבורא רצון ולא שנאה
 כי הוא נעלה מכל החפצים ומכל הכונות כי הכונה
 כוונה על חסרון המוכוין וכי השלמות כונתו שלמות
 לו ובעוד שלא תשלם הוא חסר וכן הויה נעלה אצל
 הפילוסופים מידיעת חלקי הדברים מפני שהם משתנים

והוא בכוונה מאתו ולא ברא כעולם אדם כי העולם

קדמון

המשיב כאלו שניהם מסכימים לדבר אחד : (א) אין אלל הבורא רצון / איננו עלם בעל חפץ ומיאון / כי נדר החפץ
 והמיאון הוא תאוה הנפש לדבק בעוב לה ומיאונה לדבק ברע אשר תמלא אותה מה שאפס מקום לו בחק הבורא ית' /
 כי הוא עלם בכל עת נעובו / כי הרצון והמיאון הוא שינוי גדולה והש"ית הוא עלם בלתי משתנה כמבואר באלהות
 וככתוב אני ה' לא שניתו * ב' החפץ והמיאון הם כחות נוספי' על המהות והש"ית הוא עלם אחד אין בו תוספת
 דברי' בעלם מעלמיו וע"כ נזרו אומר שאיננו בעל רצון / אבל אנחנו עדת ישראל מאמינים שהיא רוצה להטיב ולהשלים
 זולתו לא לעלמו ועל מנזכר השינוי נשיב לאומר שאין חפצו רק להטיב למי שמוכן לקבלו והכלתי מוכן עלד מעשיו לקבל
 הטוב שהוא תבואה רעה שהוא העדר ואינו מפעולות פועל ובוה אין שם שינוי / ועל המנוכה הנ' המספקת ואומרת
 שהרצון הוא ענין נוסף על המהות נשיב לאמר שרצונו ית' איננו כרצונו הנוסף על מהותו אבל הוא עלם אחד עס
 מהותו / וזכר לדבר ה' הוא האלהים / הוא ר"ת הוא ורצונו אחד / הוא ואמו (שמו נבי' רצון) אחד ועס המבואר שאין הרצון
 נמגע בחקו ית' עכ"פ כאמור / נבאר ח"כ שהוא מחויב שיהי' הפועל ברצון לא בחיוב / וזה כי מבואר באהות שהש"ית מחויב שיהי'
 שלם בתכלית השלימות ומהמבואר שהפועל ברצון הוא יותר שלם מהפועל בחיוב יטן שהפועל ברצון יפעול דבר והפועל ד"מ האדם
 פועל ברצון נרצותו מדליק הנר ומאיר וברצותו מכבה ומחשיך / אך השמש הפועל בחיוב אין לו יכולת רק להאיר / ובחיובו ית'
 שלם בכל השלימות כאמור יחויב שיהי' לו יכולת לפעול דבר והפועל אבל זה לא יתכן אם לא יהי' בעל רצון / ח"כ הוא ית' פועל
 ברצון : חלקי הדברים * חלקי כלל נפרדים זה מזה בשינוי מלבדו בתמונה או במקומות שונים וכל זה נכנס תחת בדר השינוי
 אשר אפס מקום לו בחקו ית' בשכנר מבואר באלהות שכל משתנה את חלקו והוא גשם בהכרח כמבואר בהקדמה השניעית מראשון
 לשני / אך כי כל שינוי תנועה וזליחה מן הכח אל הפועל כמבואר בהקדמה החמישי' עס / ויהי' ח"כ מוליאו זולתו כמבואר
 בהקדמה ה"ח עס ולפ"ו ח"כ אם נניח שהוא ית' משתנה יחויב שיהיה זולתו פועל בו וזה לא יתכן על כן אמרו שש"ית הוא בלתי
 משתנה / ואחר שידיעת הפרטים לא תנון מבלעדי שינוי בודע לכן שללו הפילוספי' זאת הידיעה ממנו למען לא תשינו חסרון
 השינוי / ובהיות כל אדם עלם פרטי מפלל מין האדם כלו לכן נזרו אומר שאין הש"ית יודעו כלל כאמור / והוא בכלל אמרם
 אין פרט בשכל ואין כלל חוץ לשכל / אולם אנחנו קבל עדת ישראל מאמינים שהיא ית' אין בו שינוי כלל ככתוב אני ה' לא שניתו /
 ועכ"ז יודע הפרטים כלם משיב באישי בני אדם כלם לתת לאיש כדרכו ככתוב אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת
 לאיש כדרכו כפרי מעליו (ירמי' ל"ב) / ובעבור תבין התרת זאת הסתירה אשר בין האמונה והשכל ראוי שתשים לבך אל פי'
 הכתוב כי שמש ושמן ה' אלהים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים / וראוי שתתעורר על ספיקותיו ואחר ביאורי
 לנבקר ואל תקוץ בדברי בעבור קלת האריות כי הוא יתד שכל פינות החורה תלויות בו אך כי לא קדמני אדם בו / אלה איבנו
 הספיקות שראוי להעיר בזה הכתוב / אך המשורר מלאו לבו לעשות לו ית' משל ודמיון בשכנר מבואר שהדמיון לא ינשא כ"א
 על ב' דברי' שהם תחת מין או סוג אחד כמי שאמר ד"מ זה השכר דומה בטעמו לזה היין וזה לפיכך ששניהם תחת סוג
 המעממים אך לא יאמר זה השכר דומה לזה הכסף כי אינם בסוג אחד ואחר שהש"ית איננו כלול עס שום נמלא בפוג או במין
 לכן אין לו דמיון עממם ככתוב ואל מי תדמוני ואשה / ב' אך כי לאמר שבדול כח הנביאים לדמות הנורה ליוגרה כאמרם ו"ל
 וכן כתוב וביד הנביאים אדמה / יקשה עכ"פ מה דמות נערוך לאל עס השמש עד שידמו יתד וזה כי אין ערוך בין הרוחני
 והגשם / ג' יותר מזה נסוג נחפלא על השיקוף ר"ל המנן העולה הוא בחזרת עס השמש כי איזה
 דמיון ילמנן עס השמש אשר בו ידמו יתד לאלים / ד' להבין משל ומלידת חן וכבוד יתן ה' / ר"ל איך יתחייב זה

הנמשך

הנמשך האמור בסיפא דקרא מהמשל והדמיון האמור ברישא דקרא / לכן חדע ונחנת השינוי שנין פעולת השמש ובין שאר פעולות הסועלים או או הבין הדמיון אשר בין השמש והמין אשר בו ידמו אליו ית' / והנה השמש נבדל בפעולתו מכל הסועלים בענין אשר לו שם בשלשה הבדלים ובשם עצמו ידמה לפועל אלהים ומעשהו / א' כל פועל פעולה מה נמליחות תשאר פעולתו אחרי נוחו מלפעול או אחרי העדרו מהמליחות כמו חרישת הארץ ובנין הבונה משא"כ השמש כי כרגע הוא השמש תחת החופק כן יחשך והרוע"פ הארץ / ובה ידמה לפעולות' כי לו יזויר העדרו ית' כנ"י או העדר כל המליחות עולה עמו / ב' השמש לא יפעול רק אור / והעדר פעולתו הוא חושך ואינו מפעולת פועל / ככה הוא ית' אינו פועל רק ההוויות שכלם טוב והעדר ההויה הוא רע ואינו מפעולתו ית' כי העדר הפעולה אינה פעולה עד שיטרך אל פועל / ג' השמש יופיע אורו על קוים ישרים כאשר נראה בניצוק השמש האורח דרך מעבר נקב חדר אל הפל שהוא הולך מישרים / וככה ישפע ה' עובד באורח ישר לישרים כלבדות / והנה העבת הש"ת לטובים פי שנים להם בחלוקה א' להשפיע טוב צפועל מהם להניח ברכה אל ביתם / ב' לשמחם מהעדר הטוב אשר קבלו כבר לכל יאחד בענין רע עד"כ יברכך ה' וישמרך / פי' יברכך במתן הטוב וישמרך מהיוק והעדר הטוב הניין / ושני אלה ר"ל השפעת הטוב ושמירתו הם על ארחות יושר לישרים אשר הדמיון לפעולותיו אלה בדבר הפעולות היות בעולם הם השמש והמין כי השמש משפיע אורו על קוים ישרים כעין השפעת טובו ית' / והמין שומר את בעליו העומד ביושר מאחוריו מחץ יעוף / והוא הדבר האמור כי שמש ומין ה' / ר"ל משפיע טובו לישרים באורח ישר כשמש בהשפעת אורו / ושומר אותם מהיוק שמירה מיושרת כשמירת המין מחץ יעוף באורח ישר / ואחר יבאר מהו הטוב אשר ישפיע ה' ואמר שהוא החכמה והעושר כעשם טובה חכמה עם נחלה / והנה החכמה תקן חן לבעליה כקוב דברי פי חכם חן על כן יכנה החכמה בשם חן והעושר יתן כבוד ככתוב אורך ימים בימים בשמאלה עושר וכבוד / פי' למימינים בה תקן חכמה אשר תחיה בעליה / ולמשמאלים בה תקן עושר וכבוד / ועל כן יכנה העושר בשם כבוד / וזה אמרו חן וכבוד יתן ה' ר"ל חכמה למימינים ועושר למשמאלים / לא ימנע טוב / וב' אלה מיני הטוב אשר הם ב' מיני האושר והלחמה האמיתית של כל מאושר כמ"ס החוקר (צ"א לעשירי מס"ה) אשר על שם זה נאמר אשרי לעולם בלאון רבים כי שנים המה חלקי האושר כאמור ועוב זה לא ימנע מהלכיו תמים ר"ל ההולכים מהלכיו השלימות וכל זה צעבור לכסם במישרים נוכח השפעת טובו במישרים / כמו העומדים במישרים נוכח השמש לא ימנע השמש אורו מהם כן לא ימנע טובו מהלכיו תוס' / ואחר אשר ביארנו עומק פשוטו של מקרא זה נרדה אל עומק ההשגחה הפרעית ואיכות גודל השכר והעושר למנוות ועברות קלות וחמורות למיניהן / ועתה אתה המעיין ברוך ה' אם בעל נפש משכלת אתה בין תנין אשר לפניך כי אתה תחזה נפלאות מהורו חן בהשגחה אחת פשוטה ישיגה השגחה פרעית על כל אישי האדם ישכיר ויעניש לכל איש כמעשהו שכרים ועונשים שונים מכלי שום שינוי / בעלמותו כנ"י / וזה כי כפי המבואר לפעולות ה' בדבר ההשגחה ידמה לפעולות השמש בדבר ההארה / והנה הרי זה בא ללמד ונמלא למד כמו שהשמש יופיע אורו על כל העומד נכחו במישרים ככה הוא ית' יופיע אור השפעת טובו לישרים בלנותם המוכנים לקבלו צעבור לכתו ארחות יושר / וכמו שהשמש לא יפעל חושך לעולם כי אם מי זה אשר ישים חסך מבדיל בינו ובין השמש הוא זה ישים חושך סתרו שהוא העדר האור אשר לא יפעלוהו השמש ולא יסתנה כלל בהתשכו לאיש השם מסך מבדיל בינו לבין השמש כי השינוי הוא באיש שהוא ד"ח הסוקס חלונות ביתו לכל יאיר אור השמש בו / ככה ימנע מרשעים אור השפעת טובו ית' כאשר יעשו מעשים אשר יבדילו בנייהם לאלהים כי יעושו דרכם לעמוד בעוקם מנוגה נכדו / ואז חן השינוי בו ית' כי אם באלה החושאים נכפשותם אשר יעווקו ארחות דרכם ועושים מסך מבדיל לכל יופיע עליהם אור טובו ית' ככתוב כי אם עובתים היו מבדילים בנייהם לבין אלהיהם / וכמו שאלה המסכי' המבדילים בין אור השמש אינם שווים כי יש מסך קלוט אשר יבדיל מעט כמו הזכוכית ויש עב ממנו כמו הסדין / ויש יותר עב כמו השמיכה עד שיש מסך עב ועכור המסתיר אור השמש עד תכליתו ככה יעשו העוונות הקלות והחמורות מסכים שונים אשר לפיהן יעשו עונשים שונים כי המסך הדק יסתיר טוב מעט והעב עוב רב והכל מאין שינוי במענין כ"א בנוקבל אשר נפועל כפיו נוקש קשע / הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר עתים לרע עתים לטוב / לרע כאשר יואל ללכת מעקשים לסתיר פני השפעת טובו ממנו והי' במחשך מעשהו / ועתים לטוב כאשר ישוב ללכת ארחות יושר ויעמוד במישרים נוכח המלך ה' ונגד השפעת טובו ובעבור זה נקרא בעל תשובה ששם מארחות עקלקלות ללכת ארחות יושר או או ישוב ה' להיטיב לו בלי שום שינוי כאמור דע זה והכיננו כי הוא

קרמון ולא סר האדם נולד מאדם שקדמו מתרכבו בו צורות ומוגים ומדות מאביו ומאמו ושאר קרוביו ואיכויות מן האוירים והארצות והמוזנות עם כחות הנלילים והמולות וההיילים בערכים ההוים מהם והכל שב אל הסברה הראשון לא בעבור כונת מונגה אבל הוא אצילו נאצלת מונגה סבה שנית ואחר כן שלישית ורביעית והרבקו הסבות והמסובבות והשתלשלו כאשר אתה רואה אותם והרבקו קרמון כאשר הסבה הראשונה קרמונית אין לה תחלה ולכל איש מאישי העולם סבות שבהם יגמר כפי החרכבות והאיכויות ויש איש שנשלמו סבותיו ובא שלם ואיש שחסרו סבותיו ובא חסר בכושי אשר לא הוכילו יותר ביקבול צורת האדם והרבור בתכלית לשכל

זה מינת האמונה ויסוד הקורה המקטיס עם השכל לא שערות הפילוסופי ולא שפסוקיעין בעלי הדת / והוא לקוח אללי עם' הוזה חבורה קניינא הנדפס ממנו איזה קונטרסים לדוגמא בעלמא : כ"ש שידע כונתך / שהמונה הוא שינוי פרטי בליש פרטי : צורות / ר"ל צורות מיניות כי האדם הוא המורכב האחרון בכל המינים לכן יורכבו בו צורות דל"ח למיניהם וחי בכל אחד מהם לשעתו / נכפש הדוגמת לעת הצינה / ונלוטמת לעת האוכל / ונמרנשק לעת ההרגשה / ונמדברת לעתות הסכלה בחלק השכל המעשי לדעת טוב ורע / ונללס האלהים לעתות ההשכלה בחלק העיוני לדעת האמת והסקר בפועל אלהים ומעשהו / שאו יחיה נחיי הסכנונות כמלאכי אלהים / ומוגים / ערך הליחות נכמותן ואיכותן זו אל זו מסבנים מדות טובות לפי מוגם / ד"מ מי שמוגו נועה אל איכות הדם הוא איש זריו ושמה / ומי שמוגו נועה לליחה הליבנה הוא עלל ונענכ : ומדות מאביו / גם ההורים מורשים מדותיהם לנביהם אחריהם ונפרט המדות המתחדשות בהם לשעת היווג אשר הם יחדשו קנועה ידועה צדס לערק"לאליאן בלעו שכל מדה עושה רושם ותנועה ידועה גרם כמו במדת הכעס תהי' מרולת הדם לערקולא"ליאן בלעו מורכבים מתנועות קצרות ועל כן יגשמו בעליו נשימות קצרות להקיר חמימות הדם ממחירות התנועה פניס ואחור ונקרא קצר אפים בעבור הנשימות הקצרות / ואם יקרה כזה לעת היווג התנועה הטפה הורעית במין המרולס התיא לרחס ותקמיד המרולס התיא בנולר ממנה ולכן יהי' הנולר ממנה דמיי וכעסן / ואם היו שקויי יין נעת היווג יהיה דמיי ומעורב / וכיונל כס בשאר המדות הסוות לשעתן על כן אמרו ז"ל שראוי לקדש את עלמו נשעת היווג ככתוב בספר דרך הקודש להרמב"ן ז"ל : והמונות מי שאוכל מוונות חמי' ושוקה משקים חמים פועל מוג דמיי בגופו ומדת השמחה נכפשו : והחיליס / יתכן שירמוז למ"ח צורות הנלבל שהם חיל לצא מרוס : והדבוקו הסבות / נתדבוקו כל שבה במסונב ממנה כמו דביקות השמש עם האור המסונב ממנו : והדבור / ר"ל הדבור הפנימי שהוא השכל חסר מאד בכושי ועל כן ראו ויתירו להתעמר בהם ולמכרס ממכרת בהמה כי נחשבו כבהמות נדמו / אולס פילוסופי זמנו שמו אוקוסס אוקות כי בני אדם הם כמונו לכן חסרו להתעמר בהם : נחכנו תכונות / יש לו הכנות לקבל מעלות המדות וידיעות עיוניות ומעשיות ר"ל יש לו כח והכנה נשכלו להשכיל האמת בפועל האלהים ומעשהו ואלה המושכלות יחוארו באמת או שקר / ויש לו ג"כ הכנה להשכיל בשכל המעשי איך יעשה המעשה היוצר משונב וטוב וכל מושכלותיו יתארו בטוב ורע : ואמצעים / שכן החסרון והשלמות : מן המון האלהי / מן המלאכי' : השכל הפועל / הוא מלאך התחתון במדרגת המלאכים הממונה להמליא הצורות בחמרים המוכנים לקבלס צורת האדם לעפה הורעית בגיחה לרחס וכן ליתר הד"ח ולורת הלמחים

נפשו בחיים מפני ששב נפשו בכת הרמים ואסק"ל ביום
 וסאקרא"ט ואפ"לטון ואריסטו כי הוא וזה וכל מי שעלה
 אל מדרגתו והשכל הפועל דבר אחר עומד לעד ודרו
 אשר יכונה ברצון האלהים על דרך העברה או על דרך
 הקירוב / רפהו ובקש ידיעת אמיתות הדברים עד שישבו
 שכלך פועל לא נפעל והדבק בדרכי הצדיקים במדות
 ובמעשיהם כי הם עור בצניור האמת ורבנות הלמידה
 וההדרמות לשכל ההוא הפועל ותכף לזו תעלה בדרך
 מדת ההסתפקות והשפלות והכניעה וכל מדה מעולה
 עם ההגדלה שמרוממים לסבה הראשונה לא כדו שיהנך
 רצונו ולא להסיר מעל"ך קצפו אבל בעבור ההחמורה
 אל השכל הפועל בבחירת האמת וספור כל דבר במדה
 שהוא

לשכל החיולי הנפעל שהי בתחלה מושגת בהם טרם
 הוצאתו לידו שלמורה בכת והיה מטיב פעם וחוטא
 פעמיים וזה מטיב תמיד / והמדרגה הזאת היא תכלית
 ההגעה המקוה לאדם השכלי אשר תשוב נפשו
 מטהרה מן הספיקות מבינה החכמות על אמת הם
 ותשוב כאלו היא מלאך ותשוב גם במדה המלאכותית
 הנפרדת מן הגופות והיא מדרגת השכל הפועל והוא
 מלאך מדרגתו למטה מן המלאך הממונה בגלגל הירח
 והם שכלים מופשטים מחומרים קדומים עם הסברה
 הראשונה ואינם יראים הכליון לעולם ותשוב נפש האדם
 השלם והשכל ההוא הפועל דבר אחר ולא יחוש לכליון
 גופו ואיבריו מפני ששב הוא זאתו דבר אחר ונחדה

הנחמיה לורעיהם לחייהם ווולתם / ובאור שכלו אשר הוא בפועל תמיד מוציא שכלנו מן הכח אל הפועל כמו השמש
 אשר באורו מוציא ראותנו מן הכח אל הפועל / לשכל החיולי / כינוי לשכל האדם שהוא כח להשכיל כל המושכלות
 כמו חומר החיולי המוכן לקבל כל הנורות / כאלו היא מלאך / גדר החיים ומהותם הוא רגש הפעולות ההוות לשעתן
 המלאכות לבעלי המלאכות / המחשבות לחושני מחשבות ווולתם מהפעולות / והמלאכים שאין להם דבר מהאומניות
 לכן לא יחיו כי אם תי מדע והשכל בפועל האלהים ומעשהו ומשכילי בני אדם כמוהם כמ"כ החוקר (כ"ב לעשירי
 מ"ס הזות) בכת הירמס / הם פילוסופים ידועי צמנו : דבר אחד / כי כאשר ידבק החלק בכל ישו ככל כמ"ס
 הראש"ע ועכ"ז בעודו בחיים יבדל ממנו בהיותו כשא בחומר והמלאך הוא עלט נבדל מחומר / ונמות יפריד ביניהם
 התעלמות המושכלות דרכ ונמעט או נמיני המושכלות והדניקות כדניקות המיניס שקחת סוב אחד : זהדק / ר"ל
 טרם יחל להשכיל כי אם אין יראה אין חכמה / וכל ש"ח קודמת לחכמתו וכו' : כי הם עור / כי רדיפת השגת
 התאוות מוציין את האדם מן העולם השכלי אשר לא יכוננו יחד : ההסתפקות / למען לא יכלה זמנו בנקשת המותרות
 ולא יהי לו עת פנוי להשכיל באמתו : והשפלות / שיספל לפני חכמי לב כעטם איזה חכם הלומד מכל אדם והגאווה
 לא תקון עם החכמה כאמרס ז"ל סי' לנסות הרוח עניות : עם ההגדלה / ר"ל אחר שקנה מהשכלת אמתו דבר מה
 יבטר תהלקו על פיהו ככתוב הודיעו בעיני עליזותיו / שיחו בכל נפלאותיו / כי שח מעשיו הוא תהלקו ככתוב
 יודק ה' כל מעשיך / דור לדור ישח מעשיך : בעבור ההדמות / כי כל המשיס חלית עבודתו וולת אהבת השכלת
 אמתו הוא עובד ע"מ לקבל פרס ר"ל דבר הנפרס מהעבודה ואיגנו עלט מענמה והנה אין שם נמליאות דבר חשוב
 עד שיהי גמול ומחיר שוה בהשכלת אמתו ככתוב יקרה היא מפנינים וכל חפניך לא ישו בה / וזה ש"כ אמת קנה
 ואל תמכור / וזה כי אפס נמליאות דבר שוה לו להיות מחירו / וידיעת האמת בפועל האלהים שהוא השכלק אמתו
 הוא עלט השמחה והעינו המושג לעיני האלהי בזה ונבא כעטם ישמח לב מבקשי ה' / וכעטם או תחעננ על ה' והוא
 עלט עו"הכ לשעת ההגה אשר הנדריקיס ילכו בו מחיל אל חיל בהשגה (ר"ל מבין דבר מחור דבר) בזה ונבא ככתוב
 עונרי בעמק הבכא ר"ל העונרים בעומק המבוכות כעטם אין אדם עומד על ד"ת אפ"כ נכשל בס' / מעין ישית והו
 ישיחוהו המבוכות מעין עובד מקור חכמה / והכלל שהפילוסוף האמור בזה הוא המאמין בכל פינות הדת אף כי נכנאסה
 כאמור אחריו רק שהוא תומר שהכל נעשה בחיוב ר"ל כפי התמינות החכמה עד"כ וכלס בחכמה עשית ואין הקב"ה

כוזרי

שהוא ראוי לו ודעתו כאשר הוא ואלה הם ממדות השכל וכאשר היתה על התכונה הזאת מן האמונה אל החוש על אי זה תורה תהיה ובאי זה דת ואיזה מעשה ובאי זה דבור ובאי זה לשון אתה או ברה לעצמך דת לענין הכניעה ולרומם ולשבח ולנהגת מורוהיך וביתך ואנשי מדינתך אם הם סומכים עליך ושומעים אליך או קח לך לרת הנימוסים השכליים אשר הברו הפילוסופים ושום מגמתך וכונתך זך נפשך וכלליו של דבר בקש זך הלב באי זו אופן שתתכן לך אחרי אשר תבין כללי החכמות על אמתתם ואז תגיע אל בקשתך ר"ל הדבק ברוחני ד"ל השכל הפועל והאפשר שיגבא אותך ויודיעך העתידות בחלומות אמיתיים ומראות נאמנות :

אך אנם מופקים לשאלתי מפני שאני יודע בעצמי כי נפשי זכרה ומעשי ישרים ילדצון המורא ועם כל זה היתה תשובתי כי המעשרה הורה ואננו נרצה אף על פי שהכונה רצויה ואין ספק שיש מעשה שהוא נרצה בעצמותו לא כפי המחשבות ואם איננו כן מה לארום ולישמעאל שחלקו הישוב נלחמים זה בזה וכל אחד מהם זכה נפשו וכונתו לאלהים ונברל ונפרש ועם זאת הלל זהו הולך ומגמתו להרוג את הברוה והוא מאמין שהרינתו צדקה גדולה נקורבה אל הבורא ותו וכל אחד מאמין כי הליכותו אל גן עדן והאמן לשניהם זה דבר שלא יתכן אצל השכל :

אמר הפילוסוף אין בדת הפילוסופים הרינת אדם מפני שמגמתם השכל :

(ג) אמר הכוזרי ואי זה דבר שהוא נוטה מן האמת אצל

(ב) אמר הכוזרי רואה אני דברך נכוחי ומספיקים

הפך לעולם לנטל הטבע המוטבע במציאות / ומחויקים בקדמות / ואנחנו עם ה' מאמינים בחידוש רצוני וברצונו זה יבעל לפעמי טבע המציאות והם מעשי הנסים כלם / ועכ"פ הפילוסוף האמור המאמין ביער הפינות הוא מחסידי ה' שאמרו עליו שיש לו חלק לעו"הב / ועליו אמרו ז"ל בזה / תמימה דא הכמי יון האיגון קריבין לארחי מהימנותא וגם המלך ידבר בו נכבדות נסי' נ"ח מזה כי שם ישג יתפלא היאומן כי יסופר בארום שהפילוסוף לא חלק ונחלה לו בעו"הב / ולכן דעתו בקנין אושר האדם והללחתו האמתית שהוא נקנה ביראה ובחכמה אמונה אומן ככתוב וכאמרו ז"ל / לא שרריך להוסיף עליו שהיראה לא תהי' מהסנרף כ"א כפי התורה והמצוה / ע"כ רצייתי כי טוב לפרש דבריו באופן הנאות לתורתנו וכן עשה הרב החכם ר"י מוסקאטו ז"ל לכן יסורו גם מזה מחפשי הטינופת ר"ל מחפשי מומי החכורים כי אפס מקום להם בזה / המה ילכו וקששו להם קיף לואה מאשר ימלאון במגרכות הנינים ונב"הכ נפסס ישבעו ומציהם ימלאו בו / ופה אל יתסרו לבוא כי בחבורי אוחו כהיום לא ימלאו / וגם האפיקורקים אל יתסרו לראות אותי כחור הפילוסוף בעבור שחני נותן מקום לדעתו כי חס הטוב והצדק נקבל ממנו ואת הרע והסקר לא נקבל ממנו : ואפשר שיגבא אותך / דברי הכוזר עם פילוסוף המודה במציאות הנבואה והחלומות הבודקים על כן היתה אמונת החלום הנשנה עליו הקדמה ראשית על אמתת תורת משה : (ג) נפשי זכה / במדות מעולות ומעשי ישרים / לפי כוונתי להכניע לאלהים במעשה הקרבנות כאשר אמרת ועם כל זה נחלוס ידבר כי שאין זה המעש הנראה לאלהים לפי הכוונה לבד אבל מונבלים כרצוני ית' : והוא מאמין שהרינתו לזדק / עוד ינוסף ידו להוכיח מהשכל שאין אמת ואין דרך בדברי הפילוסוף האומר שהכל הולך אחר הכוונה הטובה לשם שמים / שהרי האדומי כוונתו לש"ס בהלחמו את הישמעאל / והפך זה הישמעאל כוונתו לש"ס להרוג את האדומי והנה לדברי הפילוסוף יזדקו גם שניהם במעשים מתנגדים וזה ענין לא יתכן / לכן יחויב מזה שאפס מקום להנחת הפילוסוף שהמעשים הרצוים לאלהים ינחנו לפי כוונת לב עושיהם / אבל ינחנו כפי רצוים בעצמם לאלהים וכדבר בעל החלומות : אין דת הפילוסופי' / שניהם גם יחד מעשיהם בלתי רצוים לאלהים / בהיות שהרינת אדם בלתי נרצה לדת העצמית / וכאלו יאמר תנאי היו דבריו שאמר שרצוי המעשים לאלהים הוא לפי כוונת עושיהם זה אמנם בהיות המעשים רצוים לחכמה / אך חס לא ירצו לחכמה בהרינת האדם האומר לא יעלו לרצון לאלהים נ"כ אף כי תהי' כוונת עושיהם לש"ס : (ג) ואי זו דבר /

אחר

מצאין ספק אבל היהודים די לו במה שהוא נראה משפלותם וכישיטם ושהכל מואסים אותם וקרא להם מחכמי אדם ושאל אותם על חכמתו ומעשהו ואמר לו אני מאמין בחדוש הבוראות ובקדמות הבורא ית' ושהוא ברא העולם כלו בששת ימים ושכל המדברים צאצאי אדם ואלו הם כתייחקים כלם ושיש לבורא השגחה על הברואים והרבקות במדברים וקצף ורחמים דבור והראות והגלות לנביאיו והסידור והוא שוכן בתוך דציון מהמוני בני אדם וכללו של דבר אני מאמין בכל מה שבא בתורה ובספרי בני ישראל אשר אין ספק באמתתם בעבור פרסומם והתמדתם והגלותם בהמונים גדולים ובאחריתם ובעקבותם נמשח האלהות והי עובר ברתם בתולה מנשיאות בני ישראל וילדה אותו אנושי הנראה

אצל הפילוסופים גדול מאמונתם שהעולם חדוש והוא נברא בששת ימי ושהכב' הראשונה מדברת עם אחד מבני אדם עם הרוממות שמדומיין אורו הפילוסופים מודיעת החלקיות ועם זהו הורה ראוי כפי מעשה הפילוסופים וחכמתם ואמתתם והשתדלותם שתהיה הנבואה ידועה בהם ונמצאת ביניהם מפני הרבקה ברוחניות ושיסופר עליהם נפלאות ונוראות וכבוד וגדולה ואנחנו רואים החלומות הנאמנים למו שלא התעסק בחכמה ולא בזכך נפשו ונמצא הפך זה במו שטרת בת וזה מורה כי יש לדבר האלהי סוד אחר וזלת מרה שזכרת אתה הפילוסוף

(ד) אחר כך אמר הכוזרי בלבו אשאל ארז' וישמעאל כי אחד מושני המעשים הוא הנרצה

אחר שגורק אומר שכל דבר הנלתי נראה אל החכמה אשר תקן אמת איננו נראה לאלהים ג"כ ולפי זה א"כ איכו כל אמונה כוונת בהיות' נועה מן האמת היא בלתי נראה לאלהים לפי זאת ההנחה / והנה יאמר הלא אמונת החידוש והנאיות הנבואה היא אמונה כוונת לדעת הפילסוף ולפי הנחתו שהכלתי נראה אל החכמה ואל האמת הוא בלתי נראה לאלהי' ג"כ ולפי' מאמיני החידוש והנבואה הם בלתי נראים לאלהים בהיותם נוטים מן האמת / והפך זה הפילוסופים מאמיני האמת לפי דעתם יהיו רגועים לאלהי' ולפי' הי' מן הראוי שהפילסופי' קרבת אלהים ימלאו באמונתם לתת את רוחו עליהם ויתנבאו ומאמיני החידוש ירחקו מיסע לפי דעת הפילסוף והנה המניאות הוא הפך זה שהחלומות האודקי' למאמיני החידוש ולא לפילסופים / ואל יקשה עליך מה שהמלך מייחס אמונת הנבואה לנטיה מן האמת לדעת הפילסוף בשכנר הודה במניאותה כאמור ואפשר שינא חוקך / כי התירוצ' נזה האמת הוא שהפילסוף יאמין במניאות הנבואה הגרועה במדריגה הנאה על ידי השכל הפועל אך ע"י הסנה הראשונה הוא רחוק משכל הפילסוף שהיה הדבר עם הנביא וכל זה יאמין בעל סורת משה ככתוב ויאמר ה' אל משה וזולתו / ונאמר אם אין פניך הולכים אל העלנו מזה וכל זה יורה שהש"ת בעלמו מדבר עם הנביא / והנה מי חכם יבין דעת שזה הספר משל הוא כמו שכתבנו בראש הספר וזה כי מי הגיד למלך שהסנה הראשונה מדברת עם הנביא / ואם תאמר כי ידע זה שהחלוט הנשנה עליו / הלא תמר שם שהיה על ידי מלך / אבל האמת שהרב' אמונתו קלקל סורת המשל ובמשל המנגן אשר העירוסי בראש הספר / ובחנת וחדע שעם היות זה כעבאר באומתנו שמה דבר עם הסנה הראשונה ככתוב פה אל פה אדבר גו / הנה מי חכם בהבנת האמת הוא יבין שהי' זה בסתר המדריגה ע"י לנוטים ר"ל עלולים רבים אשר הנה מקום אחו בעולם האלילות וה"ק יכנוהו בשם תפארת ישראל ומז"ל יקראוה בשם אספקלריא המאירה / וזה הגדל יגדילום ממדת כה אשר בה ינבאו אשר הנביאים זולתו ונקראת לחז"ל אספקלריא שאינה מאירה / כי אין למדת כה אור כלל כי אם מה שיספע עליה תפארת ישראל ושקי אלה המדות הם נאילות כמדריגת השמש והירח בעולם המורגש / וזה תבין עוב עעס ודעת נכמה כתובי' אשר דבר ידברו בלשון מ"ב ולשון נסתר יחד כמו ואל משה אמר עליה אל ה' / ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ / וזה כי בנחית עלם העלול ידבר בלשון נסתר שהוא כינוי אל הסנה הראשונה הנסתרת בערכו / אולם בנחית עלם העילם המדברת מתוך העלול ידבר בלשון מ"ב : (ד) אשאל אדום וישמעאל / רונו לב'

הנראה אלהי הנסתר , נביא שלוח בנראה אלוה שולח
 בנסתר , והוא המשיח הנקר' בן אלהים והוא האב והבן
 וז'הק , ואנחנו מייחדים אמתתו ואם נראה על לשוננו
 השילוש נאמין בו האחרות , ובשכנו בתוך ב"י לכבוד
 להם כאשר היה הענין האלהי נדבק בהם עד שזרו
 המונחים במשיח הזה ותלוהו . ושב הקצף מתמיד עליהם
 והרצון על היחידים ההולכים אחרי המשיח , ואחרי כן
 לאומות ההולכים אחריו , ואנחנו מהם ואם לא נחיה
 מבי' אנחנו יותר ראוי שנקר' ב"י מפני שאנחנו מאמינים
 בדבריו , והיו השלוחים מבני ישראל שנים עשר במקום
 השבטים ואח"כ הלכו עם רב מבי' אחר השנים עשר
 החם והיו כמחמצת לאומה הנוצרית , והיינו אנו ראויים
 למעלת בני ישראל והיתה לנו הנבירה והעזו לרצות ,
 וכל האומות נקראים אל האמונה הזאת ומצויים להדבק
 בה וללכת אחריה ולרופס למשיח ולגדל את עצמאשד
 נתלה עליו והדומה לזה , ודיננו וחקנו ממעוה
 שמעון החבר וחקים מן התורה אשר אנו לומדים
 אותה ואין ספק באמירתה שהוא מאת האלהים ,
 וכבר בא באון גליון בדברי המשיח שלא בא
 לסתור מצוה מיצוה בני ישראל ומשה נביאם אבל
 באתי לחוקם ולאמצם :

אמר הכוזרי אין בכאן מקום לסברא אך הסברא
 מרחקת רוב הדברים האלה אם לא
 תתאמת בראיה והנסיון עד שיאמין בו כל הלב ולא
 ימצא דרך אחרת להאמין בוולת מה שנתברר אצלו
 ויתחכם להקשותיו אלה לאמר עד שיקרב החוק ההוא
 כאשר יעשו הטבעיים בכחות המופלאים אשר הם ראויים
 שאם יספך להם עליהם מבלוי ראותם מכושיים אותם
 וכאשר רואים מתחכמים ושמי' להם סבות מן הכוכבים
 והרוחניות ולא ידחו הראות אבל אני אינני מוצא
 דעתי נוחה לקבל הדברים האלה מפני שהם הרשים
 לי ולא גדלתי עליהן וחובה עלי לחקור בשלמות
 עד שאמצא העקר .

(ה) **ואחר** כן קרא לחכם מהנמי ישמעאל ושאל
 אותו על חכמתו וזמעהו ואמר לו אנחנו
 מקיימים האחרות והקדמות לאלקים ית' והחדוש לעולם
 והיהש אל אדם ונרחיק השמות בכלל ואם יראה מומנו
 שום חבר בדברינו נפרשהו ונאמר כי הוא דרך העברה
 וקירוב לשכלינו עם הודאתנו כי ספר רגורתינו דברו
 אלקים והוא בעצמו מופת התחייבנו בקבולו בעבור עצמו
 מפני שאין אדם יכול להבדל ספר אחר כמוהו ולא
 נפיש אחת מפרשיותיו ושנביאנו הוא הוחם הנביאים
 ומבטל כל הורה הקדומה לו וקרא כל האומות אל
 תורת ישמעאל וגמול השומעו השבת רוחו אל נפשו בנן
 עין ונעימו לא יחסר מאכל ומשתה ומשגל וכל אשר
 תאוו נפשו ועונש המורה הליכתו אל אש לא תכבה
 ולא יתמו יסוריו לעולם .

(ו) **אמר לו הכוזרי** מי שרצון ליישר אורנו בדבר
 האלקים ולברר אצלנו כי
 האלקים מדבר עם בשר ודם והוא מרחיק זה צריך לברר
 אצלו דברים מפורסמים שאין מרחק להם ולואי שיאמין
 עם זה כי הבורא דבר עם אדם ואם ספר תורתכם מופת
 לכם והוא בלשון ערבי אין מכיר מופתו והאור שלו
 לועז כמוני וכאשר יקרא באוני אינני מבדיל בינו ובין
 זולתו מלשון הערבי עד שיאמין שהוא האות .

אמר לו החכם וכבר נראו על ידו מופתים לא
 הושמו לאות בקבול תורתו .

(ז) **אמר הכוזרי** אין הדעה נוחה להודות שיש
 לבורא חברה עם בשר ודם כי אם
 במופת שמהפך בו טבע הדברים כדי שיוודע כי זה לא
 יוכל עליו אלא מי שברא הדברים מאין ושיחיה הענין
 ההוא לפני המונים וראוהו בעיניהם ולא יגיעם בספור
 ובקבלה ושיחקרו על הדבר ויבחנוהו בחינה אחר בחינה
 עד שלא יפול בלב אדם ספק כי יש בו צד דמיון או צד
 כשפים ולואי שתקבלנה הנפשות הרבר הגדול הורה
 שבורא

שבורא העולם הזה והעולם הבא והמלאכים והשמים והמאורות יתחבר אל החומר הנבזה הזה ר"ל הארץ ושירבר עמו וימלא משאלותיו ויעשה בקשותיו :

אמר החכם ותלא ספר תורתנו מלא מדברי משה ובני ישראל ואין מרחק במה שעשה בפרעה ושבקע את הים והציל את בחיריו וטבע ארץ אשר קצף עליהם וחוריד להם המן והשליך אשר האכילם אחרי כן ארבעים שנה במדבר ושדבר עם משה ברח סיני והעמיד השמים ליהושע ועזר אותו על הגבורים בני ענק ומה שעשה קודם לכן מן המיכול ומהפכת סדום ועמורה הלא זה דבר ידוע ומפורסם ואין בכל צד סברא שתיה בתחבולה ולא בדמיון :

אמר הכוזרי אני רואה שצריך אני לשאול ליהודים מפני שהם שארית בני ישראל מפני שאני רואה שהם חטענה וחראוה לכל בעל דת כיוש לבורא תורה בארץ ואחר כן קרא חכם מחכמי היהודים ושאל אותו על אמונתו :

אמר לו החבר אנחנו מאמינים באלהי אברהם יצחק ויעקב המוציא את בני ישראל

ממצרים באותות ובמופתים ובמסות והמלכלים במדבר והמנחילים את ארץ כנען אחר אשר העבירם את הים והירדן כמופתים גדולים ושדה משה בתורתו ואחר כן כמה אלפי נביאים אחריו מזהירים על תורתו מיעדים בנמול הטוב לשומרה ועונש הקשה לממרה אותה ואנחנו מאמיני בכל מה שכתוב בתור' והדברי' ארוכים :

אמר הכוזרי מסכים הייתי שלא אשאל יהודי מפני שירעתי אבוד זכרם וחסרון עצת' כי השפלות והדלות לא עזבו להם מדה טובה וחלא היה לך לומר היהודי כי אתה מאמין בבורא העולם והמסדרו ומנהיגו ובמי שבראך וחטריך והדומי לספורים האלה אשר היא טענת כל מי שיש לו דת ובעבודה הוא רודף האמת וחשווי להדמות לבורא בצדקו ובחכמתו :

אמר החבר זה שאתה אומר היא דת החקשית מביא אליה העיון וננסים ברא ספקות רבות ואם תשאל הפילוסופים עליה איך מוצא אותם מסבכים על מעשה אחד ולא על דעת אחת מפני שהם טענות יש כוחם שהם יכולים להעמיד עליהם

לב' נעלי הדתות המפורסאות / ופנה לדומיים כלם הקיפדו דימי הורקנס / אבל בעבור ששאל עמים הראשון שקבל הדת הי' חדומי על כן נקרא כל מי שהיה על האמונה ההיא נשם חדום : (ה) אנחנו מקיימים האחדות / הפך הראשון אשר לו שם בשלשה וכן אמרו ונרחיק הנשמות : ספר אחר כעבור / ר"ל כמו שחבר האל"קרהן בלשון לח שנערכני : (ו) לועזי כמוני / שאנו מוכן ליכמו בלשון עצמו : (ז) שמהפך בו עבסה / כי שינוי הטבע יורה על ענש האלוה אשר בידו לבד לשנותו כמו טוב המטה לנחש וולתו : לפני המונים / כמו שעשה משה מוסתיו לעיני כל ישראל ולעיני מזרים : וינחמוהו / כמו שנחנו את משה בחרטומים אשר הספארו לעשות כמעשהו : על לד דמיון / כמו שעושים אחוזי העינים פעולות הפבל כדמות הנפלאות למראה עין הרואים בלעיהם ר"ל נמיהו' הפעולה כמהירות להט החומר מהגשם המלוטש כהמטעו / כאשר ראינו וכן נוכל לעשות גם אנחנו פעולות נפלאות לעיני הרואים אשר הכל המה : בתחבולה / הוא הדבר המשתנס באמת אלא שהוא בתחבולות עניניות כמו הדברים הרבים המשתנים במלאכת הכימי'אה וולתו מהמלאכות העניניות : (ח) והראי' לכל בעל דת / כי נעלי שני הדתות אשר שאלם הודו על אמתת תורת משה והודאת בע'ד כמאה עדי' : באלהי אברהם / שעל ידיהם נפרסם אלהותו בעולם נכתוב ויקרא אברהם נשם ה' : המוליא את ב"י ממזרים / שנוי הטבע אשר היה בנאת ישראל ממזרים מורה על החדוש כי עם אמונת הקדמות א"א שינוי הטבע כמו שקדם : כמה אלפי נביאים / כן אמרו ז"ל לא שהנביאים שלא התנבאו רק לדורותם לא נכתבו נבואותיהם : (ט) כי השכלות והדלות / רוב המדות הטונות ישארן נעליהם ללכת בדרכם בעבור הנושט וכל נבזה ושפל אין לו נוסח וכן הדל יעשה נאלות למען

כוורי

אמר החבר אלו היו אומרים לך כי מלך יהוד
איש הסד דאוי לרוממו ולתת כבוד
לשמו ולספר מעשיו במרה שינוע אליך מצדק אנשי
ארצו ומדותם הטובות ושמשהם זמתנם באמונה החיות
חייב בזה להגידו ולהאמינו :

עליהם מופת ומהם מה שיספיקו במ דבר שתתישב הרעת
עליו ומהם מה שלא יספיקו במ כשיב שיעמידו במ מופת :
(י) **אמר הכוורי** דואה אני דברך הירודי טוב
מפתיחתו ואני רוצ' אתה שאיסיף
לדבר עמך :

(יג) **אמר הכוורי** ואיך היירתי חייב בו ואני מסופק
אם צדק אנשי יהודי מעצמם ואין
להם מלך או צדקתם מחמת מלכם או אם משני הפנים יחד :

אמר החבר אבל פתיחת דברי היא המופת ועוד
כי היא הראיה אין צריך עמרה לא
דאיה ולא מופת :

(יא) **אמר הכוורי** ואיך הוא זה / אמר החבר אם
תתן לי רשות להקדים לך הקדמות
אבאר לך כי אני רואה דברי כבדים עליך ונקלים בעיניך .
(יב) **אמר הכוורי** הקדם הקדמותיך ואשמעם :

תתן לי רשות להקדים לך הקדמות
אבאר לך כי אני רואה דברי כבדים עליך ונקלים בעיניך .
(יב) **אמר הכוורי** הקדם הקדמותיך ואשמעם :

למען השיב די מחסורו אשר יחסר לו : האמת / במושלכות זהיוני צדדות כעטס הדנק נאדותיו : צדקו / להגדק
במעשה ולהשכיל באמתו : הדת הטקטית / ר"ל הנדויה על פי הסכרה וההקס השכלי אשר כל בעל סכרה וסכל יוכל
לסערך טענותיו על הנחמיה : ואם תשאל הפילוסופים / והעד על דברי שהדת הטקטית נכנסים בה ספיקות / כי
מי לנו גדול בדקות הטקטיות כדת הפילוסופים אשר היא על חכמה הופדה יותר מכל דתות הטקטיות וזאת והנה גם
עליה טענות נוס הטקטיות והטענות עד אשר הפילוסופים עלמם לא יכנו יחד בהנחמיהם הדתיות וכ"ש שאר הדתות
הטקטיות / לא כן והתורה האלהיות לא יכנסו עליה טענות חף כי כל הקהל חוקה אחת להט יען כי השכל האלפי
אשר נתנה הוא יותר געלה משכלי בני אדם ע"כ אין להשיב עליה ואם יקשה על חזיה איש דבר מה בה הוא זה משני
קולר מושכו באמרו ז"ל ואם ריק הוא / ממך הוא ריק / והנן זה הפירוש למען לא יקשה עליך אמרו ואם תשאל
הפילוסופים עליה מה שלא יתכן שהפילוסוף יאמין בדת שאר הכוורי באמרו והלא ה' לך לומר יהודי כי אתה מאמין
בנורה השולס וכו' / והנה הפילוסוף לא יאמין זה / וכפי מה שביארנו אין קושיא : (י) היא המופת / כי על ידי
דביקות הנבואה באבות נודע ה' ונקרא בשם אלהי אברהם יצחק ויעקב ונבואה נפלינו מכל הנביס ומכל בעלי הדתות
ככתוב ונפלינו אני ועמך / ועל כן שמקיה הבדל דתי / ועוד חוון למועד שתחזור הנבואה להדבק בנו ככתוב כי הנה
החושך יכסה ארץ וערפל לאומי ועליך יזרח ה' / ואתי' ככתוב ונבואו בניכס ונבואתכס וכו' ועל זאת נתפלל אור חדש
על ליון האיר / ונעבור פרסומו ית' על יד האבות באמור לכן נקרא על שם אלהי אברהם / וזה טעם התהלת
התפלה אלהי אברהם וכו' / וזהו הדבר שפתח בו החבר תהלה / וכל זה יבאר במשל ומליצה ממלך יהודי האמור
אח"ו : דברי נבדים עליך / ר"ל שאינך מבין כוונתם : (יג) כי מלך יהודי איש חסד / על דרך המליצה ירמוו למלך
הכבוד שהוא אל ההודאות בנתינת החסד שהוא עושה עם כל עולר כעטס יהודי לה' חסדו : (יד) ואני מסופק / פי'
בבאזו לפי הנמשל הוא שאין החסד הנשקף ע"פ המליאות בכל נולר משפיק לידע ולהודיע שיש עם אלוהי חסיד כהכח
הפילוסופי' כי אולי הטבע לבדו יעשה זאת כאמרו הטבע חסד כן יאמר הטבע חסיד / או יתכן אולי הטבע שותף לו כב"י
במעשה החסידות או לבדו הוא ית' מנהיג בחסידות : שמויו / פי' נבא וולפי הנמשל שמוי המלך ה' הם משה ואהרן
והקטורות רומז למ"ת והכתב רומז למכתב אלהים חרות על הלוחות / שהם רופאות אומך כל מלונת ה' על ישראל
אינם כמלונת הארון על עבדו שיש להארוך תועלת בעבודתו כי לולי כן לא הי' ית' שלם בלונתו נשלים בעבודתו וולתו /
אבל כל מלונת ה' הם כמלונת הרופא על החולה שלא יאכל דברים המזיקים כ"א יאכל ויגב מעטני הנדירות אשר כן
ש"ת

חתהבר אליוס דבר האלהי והנתיב אותם ועשה נפלאות
ולא אמר אלהי העמים והארץ שלהני אליך ולא בוראי
ובוראיך וכן פרח דבריו אל המון ישראל אנכי
אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא אמר אני בורא
ובוראכם וכן פתחתי לך כאשה שאלהני על אמונתני
השיבותיך מה שאני חייב בו וחייבין בו כל קהל ישראל
אשר התברר אצלם המעמד ההוא בראות עיניהם
ואחר כן הקבלה הנמשכת שהיא במראה העין :

(טז) **אמר הבוזרי** אם כן אני רואה שתורתכם אינה
נתונה כי אם לכם ואין חייב

בה זולתכם :
אמר החבר כן הוא לכל הנלוה אלינו מן האומות
בפרט יגיעו מן הטובה אשר ייטוב
הבורא אלינו אך לא יהיה שזה עמנו ואלו היה חייב
התורה

עליך בריאותיך ומפני מות לשינואיך והנלחמים בך שאתה
יוצא להם בהם ומימית אותם מבלי כלי מלחמה ההיות
חייב להיות סר אל משמעתו ואל עבודתו :

(יד) **אמר הבוזרי** כן הוא והיה הספק הראשון סר
ממינו אם יש לאנשי הודו מליך

אם לא ותייתו אז מאמין שמלכותו ודבריו נוגעים אלי :

אמר החבר ואם ישאלך השוא עליו במה תתאר אותו

(טו) **אמר הבוזרי** בתארים אשר התבררו אצלי
ואחבר אליהם אשר היו ספק

אצלי והתבררו באלה האחרונים :

אמר החבר על הדרך תוח השיבותיך כאשר שאתני
וכן פתח משה לדבר עם פרעה כשאמר
לו אלהי העברים שלהני אליך ריל אלהי אברהם יצחק
ויעקב מפני שהיה דברם מפורסם אצל האומות כי

הש"ית נאבנתו ונחמלתו על ישראל זה להם חקים ומשפטים אשר יעינו את המדות או יתנו דעות אמיתיות וכלם הם
מבריחי הנוף או הנפש ר"ל השכל והכל לתועלת האדם לא לו ככתוב אם לדקת מה קחן לו וגו' / ומן מולא הדברים
תשכיל עוב טעם ודעת נפי' הכתוב ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו כי לכאורה אין חסד נחשב להאדון ה'
המשלם שכר פעולת עבדו כי שורת הדין הוא / אך לפי האמור אין עשיית המצוות להועילו כב"י כ"א להטיב לעושיהם
ועכ"ו הק"ב מה משלם להם שכר טוב בעה"ז על שאמר ונעשה רצונו וזה השלום הוא לכנים משורת הדין וע"ז החסד
כאמור / ומה תנין שהעושה ע"מ לקבל פרס הוא כחולה האומר לרופא רפאני ע"מ שתשלם לי שכר רפואה וד"ל
וכ"כ וענדת את ה' אליך / והסירותי מחלה מקרבך / לא תהי' משלם וגו' את אימתי אשלם לפרעך וגו' כלם על
הסדר האמור בננא : (יד) והי' הספק הראשון סר / ר"ל אם יש לאנשי הודו מליך / ולפי הנמשל המעמד הנבחר מורה
שיש שם נמלא הוא המלך ה' וע"כ היה ראשית מלכותו אנכי ה' כי נודע ה' כי פלא עשה נהר סיני : (טו) בתארים
אשר התבררו / בשמות תוארים אשר התבררו ע"י מכבדו עם השולחים / ולפי הנמשל הוא הדבר שהשיב החבר שהוא
מעט אלהי אברהם המאמינים בנבואה ורו"ק אשר ראש פרסומם הי' המעמד הנבחר / כי נודע ה' לכל איש ישראל
בנוח רוחו ית' עליהם שהיו כלם נביאים נעת הדין ככתוב פנים בפנים דבר ה' עמהם / והנה הנבואה הוא חוש ששי
לבעלי הנבואה והמבואר שהמורגש בחוש הוא יותר אמיתי מהמוגש בשכל אשר על כן היו המוחשים הקהלות המושכלות
וע"כ הי' המעמד הנבחר עד לאמן על מליאותו ית' יותר הרבה ממופתי הפילסופים ולזה פתח בו הכ' תהלה אנכי ה'
וגו' / ונס החבר פתח דברו יאיר שהיה מעט אלהי אברהם המאמינים בנבואה מליאותו ית' / ואתר יחבר עליו
תארים כמו בורא העולם ומשניה נס שהיו מסופקים ערם התברר מליאותו נמעמד הנבחר ונקבדה עם המעמד הנבחר
זה כי סינוי הטבע מורה החדוש : (טו) שתורתכם אינכם נחונה אלא לכם / כי כפי המשל שנשאת עליו משלוחי
הודו / הנה אין חייב נפ אלא עי שנשלתו אליו וראה המכתב האלהי ונאלו יעיר נזה כי קוהו והכל כמו יכלה אף כי
יקביר כי לא ימי' מעשהו ע"פ התורה והמזוה נראה לאלהים אחר שלא לו נחנה : כן הוא / על המנוכה האמורה
אפי' לאקר חננה כן היא שלנו לנד ניתנה הקורה נענוד שהעבי לנו בעוונות נוספיות נהולינו ממזרים ובעוונות נכסית

אמר החבר ובענין הנפשי התיחדו בעלי חיים כלם ונתחייבו מהם תנועות וחפצים

זמרות וחושים נראים ונסתרים ותאוות וזולת אלה .
(כ) **אמר הכוזרי** גם זה מבוואר אין דרך לדחותו ,
אמר החבר ובדין הענין השכלי

התיחד המדבר מכל החיים והתחייב ממנו כל תקון
המדות והמעון והמדינה ושאר הנהגות ונמוסי מנהיגים
(כא) **אמר הכוזרי** גם זה אמת , אמר החבר ואינו
מדרגה אתה הושב למעלי מואת .

(כב) **אמר הכוזרי** מעלת החכמים הגדולים ,
אמר החבר איני רוצה לומר אלא מעלה תפירה
את בעליה פריד עצמות בהפרד הצמות

מן הדומים והפרד האדם מן הבתמה אבל הפרידה ברב
ומעט אין לה תכלית מפני שהיא פרידה מקרית ואינה
מעלה על דרך אמת :

אמר

גמה שחננו הנבואה יותר משאר עמים , ולכן נקח לנו את התורה לעמו יתר שאר האמות כמו שהטיב לנו
יותר מהם , אולי עכ"ו הנר הלוח עלינו יטיב ה' לו כמונו דעות נשמות אך לא נבואה כאמור (כס"ו) :
(יז) רזה , בלתי הנון בהיותך אומר שאתה הסגולה והשלימים מ"א , ודברך זה נגד הטבע המיוסד שיתחד בהננת
השלמות עם מבלעדי עט לא כן יאמר השכל כי כל ב"ח לאומות שיש בהם זו ומי זה ימלא את ידו להוסיף שלימותו
מן הכח אל הפועל הוא זה יוכה לפיות השלם באדם : (יח) הענין הטבעי , השוג העלמה המתקנה טבע לבד כי
אין לו כח רצוני כנ"ח לעמוד נגד הטבע : לקיחת המון , העלמה טון מכל מים מהחלקים הירוקים שבו הנקדשים
כעין חממה רכה אחרי מנוחת המים איזה ימים כנראה לעין והחומר הירוקי הזה מוכן להשפנות לכמה עמים מסוג
חמוץ כפי טבע העלמה הלוקח חוקו למוזנו ומשנה לטבעו כמו שיוזנו ב"ח השונים במון אחד , והארץ אינו פועלת רק
להיות כלי מחויק המים לעת האוכל , וכבר נסו המנסים שנטעו אילן בחוף ענין ושקלו העפר הנתון לחוף הענין
ואחר חייה שנים נעשה האילן עב וחי' משקלו כמה ככרים ושקלו העפר ולא חסר מהם רק חייה אונלן וזה לאום כי
אין העומה לוקח מהעפר למוזנו כלום : והתיחד בזה , ונקרא ביה בשם צומח כל הצמחים למיניהם :
(יט) ובענין הנפשי , והסוגים הכלולים תחת גדר הנפש המרגשת הם כל מיני ב"ח והאדם וכל אלה המיני יתנועעו
ממקום אל מקום והם בעלי רגון וחפץ ועדות כי קצתם חכמיים וקצתם רחמיים יותר מדות , ובעלי חושים החמשה
הנגלים שהם הראות והשמע והריח והטעם והמישוש , והחושים הנסתרים כמו הרעיון והתאווה וכחוש המשיכיים
כמו המדמה והזכר והשכל וולקס מהנחוק המשותפים לכל ב"ח יש מיני ב"ח יש להם כל החושים הנגלי והנסתרים
ויש שיש להם מעט מהם עד שקצת תולעים אין להם רק חוש המישוש : (כ) ובדין ענין השכלי , ובדין בעלי הנפש
המשכלת התיחד מין האדם מכל ב"ח : תקון המדות , בעבור זרבו להעזר איש מאת רעהו זה מוכן מוזן וזה מבלבשים
זה בתים וזולתו ולכן לא יתכן מבלי קבוצ לשבת במדינה , והקיבוצ לא ישלם מבלי תקון המדות העושה שלו וזאת
דין איש לרעהו : ושאר הנהגות , כלל הנהגה לה שם בשלשה והם הנהגת עצמו , והנהגת צרכו , והנהגת המדינה ,
והנהגת זכר חלק שכל המעשי אך עד העיוני לא בא כי אדם מקום לו בזה לדבר ממנו : (כב) אבל הפרידה ברב

ומעט

התורמפני שבראנו ה' שוה בה כל ב"א הלבן והשחור משתווי
עמנו כי הכל בריאותו אך אנו חייבין בה מפני שהוציאנו
ממצרימה התברו כבודו מפני שאנחנו הסגולה מבני אדם :
(יז) **אמר הכוזרי** אני רואה אותך מתהפך היהודי
וכבר שב דבורך רזה אחר
שהיה שמן :

אמר החבר בין רזה בין שמן הרחב לי לבך עד
שאפרש אותו :

(יח) **אמר הכוזרי** אמור מה שתרצה , אמר החבר
בדין והענין הטבעי נרחיב
לקיחת המון והנידול וההולדה וכחותם וכל תנאייהם
והתיחד בזה הצמח ובעלי חיים מבלעדי האדמה
והאבנים והמוצאים והיסודות :

(יט) **אמר הכוזרי** זה כלל שצריך לפרוט אורנו
אבל אמת הוא .

(כג) אמר הכוזרי אם כן אין מעלה במורגשים
יחירה על מעלת בני אדם .

אמר החבר ואם ימצא אדם שיבא באש ולא יזק
ויעמוד מבלי מאכל ולא ירעב ויחיה

לפניו וזחר שאין העין יכולה להסתכל בו ולא יחלה
ולא יחלש וכאשר יגיע אל תכלית ימיו ימורת לרצונו
כמו שיעלה על מיטתו לישן וישן בעת ידוע ובשעה
ידועה עם ידיעת העבר והעתיד מה שהיה ומה שיהיה

הלא המעלה הזאת נפררה בעצמה ממעלת בני אדם .

(כד) אמר הכוזרי אבל המעלה הזאת אלהית
מלאכותית אם היא נמצאת וזוה

טריין הענין האלקי לא מן השכלי ולא מן הנפשי ולא
הטבעי :

אמר החבר אלה קצת תארי הנביא שלנו אשר אין
עליו חולק אשר נראה על ידו להמון

התחברות הדבר האלקי בהם ושיש להם אלוה מנהיגם
כרצונו ולתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו וכפי עבודתם

והמרוהב והניד להם הנעלם והודיע איך חיה הרוש
העולם ויחס בני אדם קודם המבול היאך נתיחסו אל

אדם והיאך היה יחס המבול ויחס השבעים אומות אל
שם הם ויפת בני נח והיאך נפרדו הלשונות ואיך שכנו

והיאך צמחו המלואכות ובנין המדינות ושני העולם
מאדם ועד עתה .

(כה) אמר הכוזרי גם זה תמה אם יש אצלכם מנין
ברור מברואת העולם :

אמר החבר בו אנו מונים ואין בין שני היהודים
מתלוקת מהודו ועד כוש :

(כו) אמר הכוזרי וכמה אתם מונים היום , אמר
החבר ארבע אלפים וחמש מאות

ופרטם מבואר בספר החומש שלנו מימות אדם ושרת
ואנוש עד נח עד שם ועבר אל אברהם יצחק ויעקב עד

מושה ואלה היו לב האדם וסגולתו ולכל יאהד מהם
היו בנים והשאר בקלפות אינם דומים לאביו ולא התחבר

בהם הענין האלהי ונמנה המנין לאלה האלהיים והיו
יחידים ולא רבים עד שהוליד יעקב אבינו שנים עשר

שבטים כלם ראויים לענין האלהי ושבה האלהי בקהל
רב ובהם היה המנין ואנחנו קבלנו מנין שני הקדמונים

ממשה ונרע מה שיש ממשות ועד עתה :

(כז) אמר הכוזרי וזה הרפרט מרחיק המחשבה
הרעה מן הלב מהכוב וההסכמות

כי דבר כזה אי אפשר שיסכימו אליו עשרה מבלי
שיתבלבלו ויגלו סוד הסכמותם או ירחו דברי מי שירצה

לברר אצלם דבר כזה כל שכן המונים רבים והמנין קרוב
אין הכוב והשקר יכול להכנס עליו .

אמר החבר אבל אברהם אבינו היה עצמו ברור
הפלגה ונשאר הוא וקרוביו בלשון עבר

אבי

ומעט אין לה תכלית / חס כי כל כמות וכל איכות הם אפשריים להחלק לבני תכלית במקרה החלוקה ולעשות קצת
החלקים גדולים וקטנים עד שיתוארו זה אל זה בפחות ויתר מש"כ הפרידה העלמית ר"ל בעלם הנורות
המיניות אינם לב"כ ולא יתוארו בפחות ויתר כי לא יאמר זה החומר הוא פחות מזה הסוס אך יאמר במתדמים
במין כאמרנו זה הפחות הוא יותר מתוך מזה הפחות וזה היתרון המקרי יוכל להיות לב"כ / וזה הפרידה העלמית
אשר יכוון אליה החבר היא הנפואה עד"כ ונפלינו איך ועמד כנוכר אח"ו ולא יאמר זה זה הנכיא הוא יותר נכיא מזה
החכם : (כח) שיבא באש : רומז לנפשה בעלותו אל הר סיני באש וכל האמור בזה רומז אליו : (כט) מלאכותיות /
מעלת מלאך אלהים הנכדל בעלם נורתו מלורק מין האדם : החתירות הדבר האלהי / ר"ל מול שכינתו ורוח קדשו
עליהם עד ששנו כולם להיות נכיאים ככחכ פנים פנים דבר ה' עומם / וא"כ נדק אמרו שני"ה הם הסגולה מנ"ח :
(כה) ואין בין שני יהודים מתלוקת / חף כי אין מתלוקת במנין ליצירה עם כל זה מחלוקתם במספר עמידת שני צמתי
המקדש מרבים המספר ליצירה לדעת המרבה בהם וגם מלד משך ימי מלכות פרס ירבה קצת כמ"כ הרב בעל מאור
עינים / ויענין אמרו כינא פ' ל"ה מ"שכ הוא עצמו על דבר כוזרי זה : (כו) ואלה היו לב האדם / יעיר על נוסח

נדקו

אביו ור"ה נקרא עברי ובה משה אחריו לארבע מאות שנה והעולם מלא מחכמי שמים וארץ ובה אל פיעת וחכמי מצרים וחכמי בני ישראל הוקרים עליו על אשר לא האמינו לו אמונה שלימה כי הבורא מודבר עם אדם עד שהשמיים דבריו בעשרת הדברים וכן היו עמו עמו ולא מסכלותם אבל מחכמתם מידאתם החבולות החכמות השמימיות בעבור הכוכבים וזולתם מאשר לא עמדו למחקר מפני שהם כמו דבר המזויף והענין האלהי גוהב המזוקק הולך ומוסיף ואיך יעלה ברעת שירומה אצלם כי הלשונות אשר היו לפניהם המש' מאורת שנת היו לשון עבר לברה ונפלה בבבל בימי פלג ויחס אומה כך וכך אל שם ואומה כך וכך אליהם וארצותם כך היתכן לאדם היום לאמרת אצלנו כוב ביחס אומות מפורסמות וברבריהם ובלשונותם ויהיה הדבר פחות מתמש מאות שנה :

(כח) אמר הכוזרי זה לא יתכן ואיך יתכן זה ואנחנו מוצאים החכמות בברב ידו מחבריהם מהמש' מאות שנה ודבר מי שהיה חמש מאות שנה לא יעבור הכוב על הגלתו כמו היחס והלשונות והכתיבות :

אמר החבר והיאך לא היו חולקים על משה במה שאמר והיו עמו תובעים אותו כל שכן זולתם :

(כט) אמר הכוזרי אלה דברים מקובלים חוקי ומיוסדים אמר החבר האתה רואה שהלשונות קדומות אין להם החלה :

(ל) אמר הכוזרי אבל הם חדשות מוסכם עליהם מורה על זה חבורם מן השמות והפעלים והמלות והם מן האותיות הלקוחות ממוצאי הדבור

אמר החבר

לדקו כאמרו כי אנחנו הסגולה מצ"א : כולם ראויים לענין האלהי / ר"ל לנבואה : (כט) האתה רואה שהלשונות קדומות / הוכח יוכיח חידוש העולם מחידוש הלשונות והנה ישאלו לאמר מה קחטנו נפשו אם הלשונות קדומות מעולם עם המדברים יחד עד שלא קדם זה על זה או אם הם מחודשות אחר שכבר היו ב"א בעולם והסכימו בני אדם יחד לדבר ככה : (ל) והם מן האותיות / ר"ל מנבואה נגלה שכל מורכב מדברים פשוטים מחויב שיבי' לו מרכיבי המורכב לא ירכיב את עצמו והמרכיב הוא הפשוטים הפס אשר ממנו הורכב מחויב שיבי' קודמים בזמן להמורכב מהם ובהיות הלשון מורכב מפשוטי מולאי הדבור לכן יהיו המולאים קודמי' ללשון בזמן ר"ל שיבי' בני אדם נושא המולאות קודמים ללשון והם היו ערס בלי לשון ואחר הסכימו לדבר בלשון הריא ובי' יכול לבאר זה שאינם קדומות עם האדם יחד בהיותו בלתי מוטבע באדם כמו מעת הולדו כמו רגשת החושים אבל מוכרח ללמדו מפי המדברי' בו וא"כ הוא מחודש / אבל נראה בעיני המלך להוכיח החודש בדרך אחר : הראיית בודע לשון / א"כ כפי המוכח שהלשון מחודש הי' המתחייב ממנו שכל עם ועם בודו להם מלבם לשון לעצמם בהסכמת מניחי הלשון הריא / ועל זה יספק וישאל א"כ הדבר שטבע בני אדם לבנות לשון לעצמם א"כ למה לא ראינו ולא שמענו מחנותינו בדרותם או בדורותינו שיבנה מי לשון לעצמו / והנה ההוכחה אמריה קאמר שהלשונות הנה מחודשות והביטו ב"א לדבר גם באחד הדורות אחר שלב היו מדברים גם / א"כ ע"כ שבראון השי"ת נחמדשו פקאום להיות כל עם ועם מדבר בלשונו ככתוב נחורה כי שם בלב ה' שפת כל הארץ / וזה יורה שהשי"ת לו היכולת להכריח הטבע לראונו כי הוא צוה ונברא הטבע בראונו ובראונו זה יפירנו / הפך דעת הפילוסוף המאמין בקדמו' ונחייב עד הפס מקום לפליאת שינוי הטבע / וגם הלשון הראשון והסכמתו שהוא לה"ק כדברי חו"ל השי"ת יסדו באדם בדרך פלא בלי הסכמת בעלי הלשון כי קשה הוא לצייר ששני אלמים או ב' ילדים שנולדו נשדה בלי שמיעת הדיבור יבדו לשון לעצמם / אבל גם הלשון הראשון נראו ה' עם נריאת האדם בפליאת הנשים הראים לראונו היותר נפלא ממעשה הטבע וכן אמרו ז"ל כל מ"ב בצינון נבראו ר"ל בשלימותן מטעם גבי היא לכל הארצות / ומשלימות האדם הוא הדבור א"כ הוא זה נברא עמו / ויש לנו מאמר ארוך בזה על דרך המחקר

ואפס

אמר החבר הראית בורה לשון מלכואו שמעת עליו :
(לא) **אמר הכוזרי** לא ראיתי ולא שמעתו ואין ספק
שחניעו אליה בדור מהרודות
ולא היתה קודם לשון שהסבמו עליה מהסכמת עם
מבלתי עם על לשון מבלתי לשון .

אמר החבר השמעת על אומה שהולקת בשבוע
הרוע שהתחלתו מיום ראשון והשלמתו
בשבת היתכן שישונו בזה אנשי הציון עם אנשי איי
המערב מבלי התחלה והקהל והסכמה .

(לב) **אמר הכוזרי** לא יתכן זה אלא כהסכמת מן
הכל וזה דחוק או שיהיו המדברים
כלם בני ארם או בני נח או זולתם ויהיה השבוע אצלם
מקובל מאביהם .

אמר החבר זה דציתי לשמוע זכן מנין העשרה
הסנים כל אדם עליו במורה ובמערב
אי זה טבע יביא לעמוד בעשרה אלא שהוא מקובל
ממתחיל בו :

(לג) **אמר הכוזרי** ואיך לא יפגום עליך אמונתך
זאת מה שאמרתי על אנשי חורו
כי יש מקומות אצלם ובנינים וברור אצלם כי יש להם
מאור אלפי שנה .

אמר החבר היה זה מפגום על אמונתי אלו נמצא
זה באמונה מוחזקת או בספר שמסכימים
עליו הכל מבלי מהלוקת במנין ירוע ולא ימצא זה אך
הם אומה מופקרת ואין אצלם דבר ברור והם מכעיסים
את אנשי התורות בכמו אלו הדברים כאשר הם מכעיסים

אותם בצלמייהם זאליליהם ותחבולותם ואומרים כי הם
מועילים להם ובזוים למי שאמר כי יש אצלו ספר מואת
האלהים וחברו בזה ספרים מעטים חכמים יחירים מבני
אדם נפתח בהם מי שדעתו קלה בקצת ספרי החכמים
שכותבים בהם כונני עשרת אלפי שנים ואו כמו ספרי
העבודי הנבטית שזוכרים שם שמות יעב"שאר וצנ"דית
זר"אנו זאמרו כי הם קודם אדם ושינושאר היה דבו של
אדם הראשון והרומח לזה :

(לד) **אמר הכוזרי** אמור כי טענתי עליך באומה
המופקרת ובעם שאינם מסכימים

על דעת אחרת והיטבת והתשובה בזה זמרה תאמר
בפילוסופים וחס כאשר הם מן המחקר והרקוק והסכימו
על הנצחות והקדמות לעולם ואין זה עשרת אלפים
ולא אלפי אלפים אלא דבר שאין לו תחלה ותכלית .

אמר החבר הפילוסופים אין להאשים אותם מפני
שהם עם שלא נחלו חכמה ולא תורה

מפני שהם יונים ויון מבני יפת השוכני בצפון והחכמה
שהיא ירושה מאדם והיא חכמה המוחזקת בכח אלהי
איננה כי אם בורע שם שהיא סגולת נח לא פסקה
החכמה ולא תפסק מן הסגולה והיא מאדם ולא היתה
החכמה ביון אלא מעת שגברו ונעתקה החכמה ליהם
מפרם ואל פרם מכשדי וקמו בהם הפילוסופי המפורסמי
בימים ההם לא קודם לכן ולא לאחד מכן זמער
ששבה המלכות לרומיים לא קם בהם פילוסוף מפורסם
עד עתה :

(לה) **אמר הכוזרי** וכי זה מחייב שלא נאמין לארסמו
בחכמה

ואפס מקום לו בזה : (לא) השמעת על אומה שהולקת בשבוע , עוד ינוסף ידו להראות שכל אנשי העולם בני איש
אחד יורה עליו הסכמת ימי השבוע מחיל ביום א' ומסיים בשבת ולולי היתה ההסכמה דעת שהיו יחד לא נשלמה
ההסכמה , אולם דקניעת יום המנוחה חלקו עלינו בעלי שתי התורות אחת קבעה ביום א' והב' ביום ז' זאת אומרת
שמחוק כל פועל בהתחלת מלאתו זאת אומרת בגמר מלאכתו , אולם מן השמים הוכיחו כמנו ר"ל המן יוכיח ,
והן עתה עם לרפת שנו מספר ימי השבוע , כי שמו השבוע עשרה ימים וכוונתם לעקור זכר הדת והחידוש מלב
בני האדם : (לב) וכן מנין העשרה , הסכמת עמידת המספר בעשרה קורה שכבר הוכלל בני אדם יחד כוון בימי
א"ה"ר וזה יורה על החידוש כאמור בקודם : (לד) והיא חכמה המוחזקת , ר"ל מקובלת מפי בנייהם אשר לא תמוע
מורע

מופת בשיאלה הזאת הלילה שתבא התורה במר
 שידחיה ראייה או מופת אך תבא התורה בגלאות
 ושנות המנהגים לבריאת דברים או להפך ובר אל
 דבר אחר להורות על חכמת בורא העולם ויכלתו
 לעשות מה שיחפץ / ושאלת החדוש והקדמות עמוקות
 וראיות שתי הטענות גם כן שנות עד שתכריע החדוש
 הקבלה מאדם ועד נח ומשה בנבואה אשר היא מאין
 ספק יותר נאמנת מן ההקשה ואם היה מצטרך בעל
 התורה להאמין ולהורות בהיולי בתומך קדמון ועולמים
 רבים קודם העולם לא היה בזה פגם באמונתו כי הוא
 מאמין כי העולם הזה הוא חדש מוזמן ידוע ותחלת
 האדם אשר היו באדם וחוה :

בחכמתו / אמר החבר בן מפני שהטריח את שכלו
 ומחשבתו בעבור שלא היתה בידו קבלה ממי שיאמין
 בהגדתו והשב בתחלת העולם וסופו והיה קשה על
 מחשבתו לצייר התחלת כאשר הי' קשה גם כן הקדמו'
 אך הכריע הקשותיו הנוטים אל הקדמות במחשבתו
 המופשטות ולא ראה לשאול על מנין שני כיו שהיה
 לפניו והיאך נתחסו בני אדם / ואלו היה הפירוסוף
 באומה שיגחל מקובלות ואפורסמות שאינו יכול לרחות
 אותם היה מתעסק בהקשותיו ומופתיו להחזיק החדוש עם
 קשיו כאשר החזיק הקדמות אשר הוא יותר קשה לקבל :
 (לו) אמר הכוזרי וכי יש במופת הכרעה תתפשט
 בשכל / אמר החבר ומאין לנו

לו אמר

מורע הסגולה כל ימי עולם כי היא טבעית להם משא"כ החכמה האנושית שהיא נעחקה מעם לעם במקרה : (לפ)
 כאשר החזיק הקדמות אשר הוא יותר קשה / הכח הליזרי ר"ל המדמה אשר נכפש הוא פקיד נביד על שמירת זכרון
 המוחשים אחרי העלמס מן החוש כמו שזייר לזרת אדם מת אשר ראה אותו נחיים ולייר עעס מאכל מה שכבר אכל
 מוזן הרבה וכיאלא גם / ובהיותו רק בעל פקדון לכן אין בנו יכולת לתבוע אותו דבר שלא הופקד אליו ר"ל שלא יוכל
 לזייר מין חוש אשר לא השיג מעולם ועל כן העוריס מנען אינס יכולים לזייר מוחשי הנכעיס והחרשים מנען לא יוכלו
 לזייר מוחש הקול יען לא השיג מעולם ולא הופקד כזה לכה המדמה שלהם / והנה אנתנו משיגים נחשונו היות
 המתחדשים בכל יום לכן גם המדמה יוכל לזייר חדושם אף בלא עת התחדש אך אלה המתחדשים כלם הם משתנים
 מיש ליש לא כן הכריחה שהיקה מאין ליש על כן לא יוכל המדמה לזייר החדוש כי לא חושג לו מעולם חידוש מאין ליש
 וזה שאמרו ז"ל להניד כח מ"ב לנשר ודס אי אפשר לפיכך בתס הכתוב וכו' / ויותר קשה מזה להשיג יזור הקדמות
 בהיותו ענין בלי תכלית וזה מה שאין בכח בעל תכלית להשיג הנ"ב בת והנה החידוש קשה על המדמה לבד אך הקדמות
 קשה על השכל ג"כ וזהו אמרו כאשר החזיק הקדמות אשר הוא יותר קשה לקבל / ומן מוגא הדברים ששכיל כי לשוא
 יעמלו הנוגים מהות הנבואה איך היא / וזה כי כל אדם יש לו שבעה חושים והם חמשת החושים אשר ברבש נהלך בס' וב'
 רוחניים שהם המדמה והשכל / מוסיק עליהם הנביא שיש לו חוש שמיני להשיג דעת עליון והנה הנלתי נביא החפץ
 לדעת מהות הנבואה דומה לעזר מכתן המעריח את המדמה שלו לזייר לו מהות הנוגים / ועל המוחשים השבעה והשמנה
 האמור יאמר הכתוב תן חלק לשבעה וגם לשמונה / ר"ל שיבין האדם א"ע בהכנות הנאותות לנבואה ע"ד שבעה נרוך
 בן נרוה : (לו) וכי יש במופת הכרעה / על זאת יתפלל המלך היש כח באדם להטות הקשיו השכליים לרצונו וזה
 כי כפי המבואר אין אדם שליט ברוח השכל להוליד תולדות שכליות כרצונו כי אם כפי המתחייב מההקדמות ד"מ יש
 לנו ב' הקדמות ידועות א' כל חי מרגיש / ב' כל אדם חי / הנה בהכרח נוליד מזיווג ב' אלה ההקדמות תולדות
 השכליות והיא א"כ כל אדם מרגיש / ולא נוכל להוליד מהם (אף כי נרצה לאמר) הפכו והוא א"כ כל אדם אינו מרגיש
 כי הפך זה הוא המתחייב מהקדמות ההקס וככה כל המושכלות המופתיות הם מחוייבים לפי הקדמותיהם ואין לרצון
 הכרעה בהם : ומאין לנו מופת / מה מאד העיב הרב המורה (ני"ז לשני) במשלו משל לתינוק שתבדל במדבר וכו'
 עיי"ש / בו הראה שלא יתכן להיות מופת לא על החדוש ולא על הקדמות מעולם ועד עולם / וזה בהיות הקדמות

כל

בובב או לוחתו מבלתי תבורא היכול חמשעה אשר נתן
 לכל דבר חקו מאין חוספת והסרון :
 (א) **אמר הכוזרי** : ונתנו חמיוסם אכלי פגל הטבע /
 אמר החבב ומה הוא הטבע :
 (ב) **אמר הכוזרי** : הוא כח מיתכחות על קהששמענו
 בחסמות ואין אנו יודעים מה
 הוא אבל החכמים יודעים אותו בלי ספק :
אמר החבר : אבל יודעתם בו מזהערנו גדר אותו
 הפילוסוף כי הוא ההתחלה והסבה
 אשר בה ינוח וינוע הדבר אשר הוא בו בעצם ולא בטיקרה :
 (ג) **אמר הכוזרי** : כאלו הוא אומר כי הדבר אשר
 ינוע מעצמו יש לו סבה מה ברת
 ינוח וינוע והסבה החיה היא הטבע .
 אמר החבר

אמר הכוזרי : די לי באלה הטענות המספיקות
 בשער הזה ואם תארך חברתי
 עמך אטרחך להראות לי הטענות המספיקות אבל
 שוב אל גלגול דבריך והאיך הרחוק בנפשכם
 הדבר הגדול הזה שיתיה לבורא הגופרה והרחוקה
 והנפשות והשכלים והמלאכים אשר נתגלה והתקדש
 והתגדל מהשגת השכלים כל שכן מהחוישים הבור עם
 הבריאה הזאת הנבזה המגונה בחמרה ואם היא נפלאה
 בצורתה כי בקטן שבהמישים מפליאת הכמות מה שאין
 הדעה משגת אותו .
אמר החבר : ברבך זה לא הוצרכתי בדברים רבים
 להשיבך האתה מוחם זאת החכמה
 הנמצאת בבריאת הנמלה דרך משל אל גלגל או אל

כל מופת לקוחות מעבע המציאות המיוחד השוקד על טעמו אשר אין לדון מהם על טעם הדבר נטת לאתו לפעל
 הווים כאשר אין לדמות טעם האדם אחרי הולדו לעצמו קודם לאתו לפעל הלידה שאו הי' פיו סתום ולא נשימה בו
 וכו' יעו"ש : וראויות שתי הטענות / ראיות הקדמות מנותרות בי"ד לשני וראיות המידות בי"ע ממו : ואם הי'
 מלערך בעל הסורה / כן היא דעת ר' אבנר במ"ר באמרו מלמד שהי' צונה עולמות ומחריבן / וכן היא דעת הר"י
 ז"ל במ"ר ריש כללים שכתב שם שלא הי' יכול להקדים חידוש זה העולם בהיות שקדמו לו בראות עולמים רבים /
 וכן המקובלים בעלי הטענות כתבו שהק"ה אחדם עולמו משבעת אלפים שנה לשבעת אלפי שנה / וחז"ל אמרו ו'
 דברים נבראו קודם שנברא העולם / גם יש מי שפירשו כחזו ויהי ערב ויהי בקר יום אחד / שהאור נברא נשגב בערב
 יום ראשון למ"ב ושקע לשבת ע"כ נאמר בו יהי ערב / אשר הוא הכנר כאחד מהם (ביו"ד לטני) . וכ"כ הרב המורה
 שאמנת המידות תנון לעד הן לויחומן שאתמול התפתח המציאות או מאלף אלפים שנה / ואין אחד מאלה בכלל
 כורסי יסודי האמונה ה"ו / ומה תבין כי שקד עפלו עלי' לאמר כי כנגד הסריסה נראה בניאורי למ"ב באמרי שאיזה
 דברים נבראו בערב יום א' או כלם ביום א' ונשתכללו בששת ימים כל אחד ביומו / כי כן היא דעת שלומי אמוני
 ישראל / ע"כ מן הדין אין להסיב על דבריהם פניות המלך שלמה . ואף כי כל מקום שפקרו מתפשי המומים בחזרי
 תשובת נדרם וככל הדברים הוא רק יגיעת דבר : (לט) הוא ההכלה והסנה / ענע היא מלה חלמודית מורים
 זה בעלם וראשונה על קביעת מנהג מאדי ומתמיד כאמרם ז"ל כל המשנה מעבע טעמו חכמים נביעין / ואח"כך
 שאלוהו ז"ל להורות על המנהג השוקד ומתמיד בכל נוצר / ועצור שמנהגי המקריים לא יתמידו על כן נדר החבר
 גדרו לאמר שהוא הסנה אשר הוא בו בעלם ולא במקרה / ר"ל כתנועת האש בעצם למעלה ובמנוחת האשן בארץ וכל
 השינוים ההווים בעולם יכוננו בשם הטועה כמ"ש הרב המורה (בהקדמה הד' לשני) ואני העיר ראיתי כי לא לכבוד
 הוא לבעלי המקרא אם לא יחי' להם שם מונח להורות על מנהג זה המתמיד המכונה בשם טעם כי העדר המלות
 השכליות בלשון מורה על העדר החכמה מהמדברים ההם על כן אמרתי שמלח הגל בלשון עברי יורה על המנהג
 הטעמי האמור ככתוב ולא רזון נמתי הגל (אסף ה"א פ"ו) ועין שפת אמת שורש הגל . והרמ"ע מוכחו כתב ששם
 אלפים רומן אל הטבע ואע"פ שאין ראוי לדבר זכר לדבר אלפים בני' הטבע / וענין זה כתב חסד דברים רביעי
 מזה / והראש"ע כתב כי אלפים רומן לבעל הכחות כלם אך לפי זה לא דרך כבוד הוא כלפי מעלה כל ויאמר אלפים
 דמ"ב

וההרשבה והיובש והתלווים בהם מכלי שנייהם להם
 חכמה רק עבודה אבל הציור והשיעור והורעה וכל
 אשר יש בו חכמה לכונה לא יתיחס כי אם לחכם יכול
 משער ופי שקורא אלה שמרקינין החומר בחמום
 ובקרור שבע לא יזיק כשמרחיק מהם החכמה כאשר
 ירחיק מהאיש והאשה יצירת הולך בתחברם אך הם
 עוזרים לחומר המקבל צורת האדם והצורה מאת המציור
 החכם ואל יחיה רחוק בעיניך הראות דשמו ענינים
 אלקיים נכבדים בעולם הזה התחתון כשיחיו החומרים
 דהם נכונים לקבל אותם וזהו שורש האמונה ושורש המרי
 מוב אמו

אמר החבר זה הוא שרציתי לומר עם דייקורת רב
 ודקדוק והפרש בין מרה שיפעל בשבע
 והרבים גובהלים השומעים אבל העולה מיריעתם
 בשבע זה הוא
 (מ"א) **אמר הכוזרי** אם כן אני רואה שהרגעונו
 בשמוי האלה ושמונו משתתפים
 עם הכורה באמרנו הטבע חכם פועל ואפשר בורא
 על טעם דבריהם :
אמר החבר כן הוא אבל יש ליסודות ולשמש ולירח
 ולכוכבים פעלים על דרך החמום והקידור

דמ"ב / על כן יאמר הכוזרי שהתעונו בשמות זנו' : (מ) והפרס בין מה שיפעל במקרה / ר"ל פעל המקרי הוא
 בלתי מתמיד ופעל הטבע שוקד על מנהגו : ואפשר בורא / השי"ת אין מי יודע מהותו כד"י לכן אין לנו יכולים
 לקרוא לו שם ענמי ר"ל שם גברי המזכיר מהות כל דבר בשקוף סוגו והנדל מינו זהו ית' מרומם מזה כי חינונו
 נופל תחת הסוג והאין / על כן יאשרו כל איש בשם אשר כפי מחשבתו יבדילו בו מכל הנמצאים / והנה הפילוסוף
 יאשרו בשם טבע על שם פעולתו אשר יתמיד מנהגי הנמצאים בעולם / והעבריים יכונהו בשם בן ד' האורה מציאות
 כעס הי' הוה ויהי' / על שם חיוב מציאותו בנחיתת עלונו בנתינת סגורו לא לבד / וכן כל בעל דת יקראוהו בשם כפי
 הנדמה לו שנו יבדילו מכל הנמצאים וולתו לא ראו זה כראוי זה הלך השוה שבהם שכלם כוונתם אל הסנה הראשון /
 ועוד חוץ למועד שקמלת הארץ דעה את ה' בהכללו האמתי שהוא ה' / ואו יו' ה' אחד ושמו אחד / ככתוב או
 אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' / פי' עם היות שגם היום כלם יקראו בשמות שונים לאל אחד כפי
 כוונת לבם כאמור / מ"מ כעת אין לשונם מבורר כי מי מהם קורא לאלהים הרבה ואומר שכלם אחד / ויש מי שקורא
 בשם משוקף לו ולולתו מהנמצאי' / ויש מי שקורא אותו בנחיתת הבלתי נאותים לו ית' הנה עם היות שכלם כוונתם
 לסנה הראשונה מ"מ אין שפתם ברורה שהוא אחד חזתי הנבדל מכל זולתו אך לעתיד יקראו כלם בשם מבורר שהוא
 שם ה' המורה שהוא מחויב המציאות בנחיתת עלונו אשר זה לא יאות בלתי להאחד האמתי והכן זה וד"ל :
 (מח) אבל יש ליסודות / אחר שגור אומר שבע וכורה הם שמות נרדפים יורו על עצמותו ית' הפועל כוונה וחכמה /
 הוסיף עוד לגאר שבע הוא שם משתקף ג"כ לפעולת הפועלים בלי רגון וכוונה כמו השמש והירח הפועלים בחומם
 ובקרירותם ומהוים היות בעולם ככתוב ממגד תבואת שמש וממגד גרם ירחים / וכיונא גם פועלים בלי כוונה האוקדים על
 מנהגם בפעולותיהם ונקראים ג"כ טבע : כאשר ירחיק מהאיש והאשה / פעולת המאכל היא חרפה לנו שאנחנו נפעולה
 זו ככלי חומנות לאל ית' כי אנחנו לא נדע מה נעשה אך נכנה איבריו וכמה לחיות נחויב בו ואין נבדילם ואין נמתח
 גדיו ועורקיו ואין נקרים עליו עור וזולתם / ויותר מזה שאין לנו חלק רק בהננת החומר ולא בנפש כלל / אך
 נחויק עונה לחז"ל אשר / יעזונו למצוא לנו חלק ונחלה בנפש כאמרם ז"ל קדם עמך נשעת היוזב כי טבע תבונות
 הנפש נמשך לפי מחשבת הסודים בעת היוזב אם טוב ואם רע / ועיין אגרת דרך הקודש להרמב"ן ז"ל : היראות
 דשמי / שיתראו רשמי הנחתו ית' להטיב לפועל פעולה ערוכה ושמורה כרגונו ית' / ובפעולות כאלה נקלים
 עיניי המצות והעבירות / כי כשקיינה סדורות נחמות ואיכות במקום זכאים ושאר תנאי הפעול' כאשר הסגנו מאת
 האל אזי למצוה תחשב לעושה ואם הפקד יפקד איוה תנאי במעשה אזי עון ופסע יחשב לאיש שהוא כמו המקריב קרבנות
 ע"י הכהנים במספרם נב"ם כמו שזותה התור' הוא זה עושה מצותו ית' / אולם המקריב ע"י זר או בחוץ או שלש
 כמספרם

(צ"ב) אמר הכוזרי ואיך יהיה שורש האמונה הוא שורש המרי - אמר החבר כן כי הדברים אשר יכוננו לקבל הרשמים החם האלקיים אינם ביכולת אדם ולא יוכלו לשער כמותם ואיכותם ואם ידעו עצמם לא ידעו זמניהם אך הויתם והבורם והזמון להם צריך בזה אל ידיעה שלימה מפני שרת תכלית הביאור מאת האלקים ומי שהגיעו הדבר הזה וקיים אותו על גבוליו ותנאיו בלב שלם הוא המאמין ומי שהשתדל לתקן הדברים לקבל הענין החוץ במחקר וסכרות והקשות ממה שימצא בספרי החושים והורדות הרוחניות ועשיית הצלמים והטלסמאות הוא הממרה כי הוא מקריב הקרבנות ומקטיר הקטורת מהקשה וסברא ואינו יודע אמתת מה שראוי וכמה ואיך ובאיזה מקום ובאיזה עת ומי מבני אדם ואיך ראוי להתעסק בענין החוץ וענינים רבים ספורם יארך ויהי ככסיל אשר נכנס באוצר רופא מפורסם כי רפואתו מועילת והרופא אינו בו ובני אדם היו מכוונים אל האוצר החוץ לבקש התועלת והכסיל החוץ היה נותן מן הכלים החם והוא לא היה מכיר הרפואות ולא כמה ראוי לחשקן מכל רפואה ורפואה לכל איש ואיש והמית אנשים רבים ברפואות החם אשר היו מועילות להם ואם יודמן שיקבל תועלת אחר מהם בכלים מן הכלים החם יטו בני אדם אליו ויאמרו כי אותו הוא המועיל עד אשר יראו לזולתו תועלת במקרה יטו גם כן אליו ולא ידעו כי המועיל בעצמותו אינם הוא-עצת הרופא הוא החכם אשר חבר הרפואות החם והיה מושער אות' כראוי והיה מצוה החולה שיומן מה שצריך לרפואה ממאכל ומשקה תנועה ופנוחה ושינה ויקיצה ואויר ומשגל וזולתם ועל הדרך הזה היו בני אדם קורי משה וזולתו מעט מועד

נפתים בנימוסי הכוכבים והטבעים ונעתקים בנימוס אל נימוס ומאלוה אל אלוה ואפשר שמהזיקים ברבים מהם ושוכחים מנהיגם ומנהלם ומשימם סבה לתועלת והם בעצמם סבה לזיקים כפי ההכנה והזמון אבל המועיל בעצמו הוא הענין האלקי והמזיק בעצמו הוא העדרו **(מג) אמר הכוזרי** נשוב אל ענינינו והרודיעני איך קמה תורתכם ואיך פשטה ונראתה ואיך נתחברו הדעות אחרי אשר היו חלוקות ובכמה שנים נתיסדה האמונה ונבנתה עד שנתחזקה ושלמה כי התחלות הדתות מבלי ספק לא תהיינה כי אם ביחידים שמתגברים לעזור הדבר אשר ירצה האלקים להראותו והם הולכים ורבים ונעזרים בעצמם או שיקום להם מלך עוזר ויכריח ההמון על הדבר ההוא :

אמר החבר לא יקום ויגדל על הדרך הזה אלא הנימוסים אשר התחלתם מן האדם וכאשר יגמר ויעזר יאמר כי הוא נעזר מן הבורא ומלומד וחרומה לזה אבל הנימוס אשר התחלהו מהבורא הוא קם פתאום ואמר בו היה ויהי כבריאת העולם :

(מד) אמר הכוזרי הבהלתי אורתו ברביך החבר **אמר החבר** אבל הענין מבחיל יורר כי היו בני ישראל מושועברים במצרים שש מאות אלף רגלי מבן עשרי שנה ומעלת מתיחסים אל שנים עשר שבטים לא נמלט מהם איש ולא ברח אל ארץ אחרת ולא נכנס ביניהם נכרי מייחלים המועד אשר יעד בו אל אבותם אברהם יצחק ויעקב שיגהלים את ארץ כנען וארץ כנען היתה בעת ההיא בידו שבע אומות בתכלית ההצלחה והחזקה ובני ישראל בתכלית הדלות והענוי ביד פרעה הרגו את בניהם שלא ירבו ושלח משה ואהרן עם

פוספרס וזולתו מהשנים אשר לא ככתוב בחור' הוא זה רשע ומועז וכלו יעיר נזה על פסרון חלמו כוונתך רצוי אצל מעשיך אינם רצויים : **(מז)** והמזיק בעצמו הוא העדרו / ר"ל הש"ת אינו פועל רק טוב לשומרי מצוותיו / והרע אשר ישיב לעוברי רצונו כוח רק העדר פעולת הטוב / אשר אינו מפעולותיו כי כל העדר אינו מפעולת פועל ונזק אין סס שינוי רצון לפניו ית' וכבר נראנו זה נחר היטב בהקדמת נראנו לס' ההללים / ונריש נראנו לנו יעו"ס : **(מח)** מלך עוזר / רומז לדת זולתנו אשר נקיסדה בכמה מחוק שנה אחרי הסתלקה ע"י המושל האדומי

עם הולשתם ועמדו כנגד פרעה אם הוקתו באותות
 ובמופתים ובשנוי המנהגים וליא יכול להסתד מהם
 מהם וליא ליצוות עליהם ברע וליא לימונע
 עצמו מעשר מכות אשר חלו במצרים במימיה ובארצם
 ובאורם ובצמחיהם ובבהמתם ובנופם ובנפשותם שמת
 מהם בדגע אחר בהצות לילה כל בכור בבתיהם וזאין
 בית אשר אין שם מת זולתי בתי בני ישראל וכל המכות
 האלה היו באות באזהרה ובהתראה ובמועד ומסתלקות
 כדי שיתברר כי הם בכונה מאת אלוה הפץ עושה הפצו
 בעת שחפץ לא מצד הטבע ולא מצד הכוכבים ולא
 מצד כשפים ולא במקרה ואחר יצאו בני ישראל בדבר
 השם בלילה ההוא בעת שמתו בכוריהם מעברות פרע ה
 והלכו דרך ים סוף ונינהלם עמוד הענן ועמוד אש הולכים
 לפנים ומנהיגים אותם ונגידיהם וכהניהם שני הזקנים
 האלקיים נושה ואדרן היו בעת התנבאו בני שמונים
 שנה ויותר ועד העת ההוא לא היה להם מצות ב"א מעט
 מודש' מן היחידים ההם כואדם ועד נח וליא בטלם משה
 אבל הוסיף עליהם ואחר כן רחף אחריהם פרעה וליא
 נצטרכו אל בלי מלחמה וליא היו העם מלומדי מלחמה
 ובקע עליהם ארץ היבם זעברו בתוכו וטבע בו פרעה
 וחילו והשליכם הים כתיס לעיני ב"י והיבד ארוך וידוע :
 (מה) **אמר הכוזרי** והו הענין האלקי באמרת ומה
 שנתגלה בו מן המצורת ראינו
 לקבלו כי אין נכנס בלב מאמתו ספק לא מכשפים ולא
 מתחבולה ולא מרמיון ואלו נרמיה להם המכורת והבקע

הים וערס בתוכו לא ידומה להם הצלתם מן העברות
 ומות מעבדיהם וקחת שלם והשאר ממונם אצלם וזה
 עקשית מאפיקודים
אמר החבר זאחרי זה יותר מזה שעמדו במדבר
 ארבעים שנה מקום אין זרע והוריד להם
 לחם נבא יום יום מלבד השבת אכלוהו ארבעים שנה :
 (מו) **אמר הכוזרי** גם אלה אין בהם מדהרה מרה
 שמרהמדר ארבעים שנה לשש
 מאות אלף איש והנלוים אליהם ירד ששה ימים ויסת'ק
 יום השבת אם כן חובה לקבל השבת מפני שהיו הענין
 האלהי נדבק בו
אמר החבר השבת מוזהר עליו מזה ומכריאת העולם
 בששת ימי בראשית וממה שאני עתיד
 לזכרו והוא שהעם עם מה שהאמינו במה שבא משה
 אחר המופתים האלה נשאר בנפשותם ספק איך ידבר
 האלהים עם האדם כדי שלא תהיה התחלף התורה
 מעצה והמהשבה מהמות אדם ואחר יחברוהו עורזאומין
 מאת האלקים מפני זעזיה רחוק הרבור בעניתי מוולת
 אדם בעבור שהרבור גשמי ורצה ה' להסיר הספק הזה
 מלבונם וצוה אותם להתקדש הקדוש הצפונה והגלויה
 ושם הרבר הנהוץ בה פרושות מן הנשים והמוזן לשמוע
 דברי אלקים ואדם והתקדש העם ונזרמן למדרגת הנבואה
 ולשמוע דברי האלקים פנים בפנים והיו זה אחר שלשת
 ימים בתקדמות אותות גדולות מקולות ובהקים זבדעמוס
 ואש שסבבה את הר סיני ונשארר האש התיא ארבעים
 יום

האדומי אשר הכריח לעם לקבלה : (מו) **השבת מוזהר עליו מזה / ר"ל מהורדת המן / ומנ"ע כאמור בדברות**
 ראשונות וזכר למ"ב / ומי"מ כאמור בדברות אחרונות וזכר לניצחת מלרים ומסנוואר כי סיני הטבע אשר ה' כי"מ
 מורה על החידוש הרצוני ה"ב שניהם לאחד יחשב / וזה שאמרו ו"ל שמור וזכור בדבור אחד נאמרו רלומר כ' העמים
 האמורים גם עולים בקנה אחד וע"כ ניתן ליונאי עזרים לח לנזיי הארצות / ונתיקו מורה שהו"ת' כועל ברלון
 אשר ברלנו זה נתן את הקורה / לכן אמרו ו"ל שקולה שבת כנגד כל התורה / ולכן גוי ששבת הוא כנר שנתבייר
 ואינו משמר את התורה ומייב מיקס : מענה / אולי יעץ משה מעלמו לכדות תורה מלצו נשס ה' ואחר נדבק בן
 אומן האלהי לקיימה כמו הדת הנימוסית : שהדבור גשמי / הקול הגשמי נקלכ בכלי המנעף הגשמיים ומרעיד האויר
 הגשמי

עם רואין אותו העם ורואין את משה בא בתוכה ויוצא
 ממנה ושמוע העם דבור צח בעשרת הדברים הם
 אצמות התורה ושרשיה אחר מהן מצות שבת וכבר
 קדמה מצותו עם הורדת המן / ואלה עשרת הדברים
 לא קבלם החמון מאנשים יחידים ולא מנביא כי אם מאת
 האלקים נתנו אבל לא היו בהם כת משה לראוי הדבר
 הגדול שהוא האמינו העם מן תיום ההוא כי משה
 מדובר בו ברבור התחלתו מאת הבורא לא קדמה למשה
 בו מחשבה ולא עצה שלא תהי הנבואה כאשר השבו
 הפילוסופים מנפש יודוכו מחשבורית והתבבק בשכל
 הפועל הנקרא רוח הקדש או בגבראל ויעזרוהו וישכלוהו
 ואפשר שיתדמה לו בעת ההוא בחלום או בין שינה
 ויקיצה באיש מדבר עמו ושומע דבריו בנפשו לא באזניו
 ובמהשבתו לא בעיניו ואז יאמר כי הבורא דבר בו יסרו
 אלה הסברות במעמד הגדול ההוא ומה שנלורה אל
 הרבור האלקי מן המכתב האלקי שחקק עשרת הדברות
 האלה בשני לוחות אבנים יקרות ונתן אותם אל משה
 וראו אותם מכתב אלקים כאשר שמעו אותם דבור אלקי
 ועשה להם משה במצורת האלקים ארון והקים עליו
 המשכן הירוע ונשאר זה בין בני ישראל כל ימי הנבואה
 בתשע מאות שנה עד שמרו העם ונגנו הארון וגבר
 עליהם נבוכד נצר והגלם :

(כו) אמר הכוזרי מו ששומע דברים כי האלקים
 דבר עם המוניכם וכתב להם
 לוחות וזולת זה הדין עמו שייחס עליכם דעת ההגשמה
 ונס אתם אין להאשימכם כי אין מרחק למעמדות
 הגלויים הגדולים האלה ויש לדון אתכם לזכות בהשלכת
 החקשה והעיון השכלי .

אמר החבר הלילה לאל מן השקר ושיבא בתורה
 מה שהשכל מרחיק אותו וישמחו שקר
 ותחלת עשרת הדברים הוא הצווי שנאמין באלקים
 והשני האזהרה מעבור אלקים אחרים ומעשות פסל
 ותמונה ותבנית וכללו של דבר מהגשים ואיך לא
 נדומהו מהגשמות ואנחנו מרוממי קצת מבריאותיו
 מהגשמות כנפש המדברת אשר היא האדם באמת כי
 אשר ידבר עמנו ממושה וישיכל וינהיג איננו לשונו ולא
 לבו ולא מוחו אך אה כלים למשה ומשה נפש מדברת
 מוכרת איננה נשם ואיננה נגבלת במקום ולא יצר ממנה
 מקום ולא תצר היא מהכלל בה צורורת כל הברואים
 ואנחנו מתארים אותה בתארים מלאכותיים דוחניים
 כל שכן בורא הכל יתי אמנס הדין עלינו שלא נדחה
 מרה שקבלנו מן המעמד ההוא ונאמר שאין אנחנו
 יודעים איך נגשם הענין עד ששב דבור וקרע את אזונינו
 ולא מה שברא לו יתברך ממה שלא תי נמצא וכל מה
 שהעביר

הגשמי וכל זה רחוק מעלם כבודו ית' שחינו נשם : ושמע העם דבור זה / קלת האפרשים לא כן דפחס כי יאמרו
 שלא שמעו העם רק קול דברים בלי חיתוך חוקיו ומשה פירש להם הדבור : והאמינו / אחר שהם עלמם שמעו
 דיבור ע"כ האמינו כי ידבר אלהים את האדם : מן המכתב האלו / שאלי אפיקורם אחד מחכמי החומות איך
 תוכל להאמין שהי"ת יש לו חלבע כותנה / השיבותיו חלבע הוא כינוי לכח העבע שהוא כלי אומנותו של הקב"ה
 להוות בו כל מתהוה / כמו כי ארצה שמיך טעשה חלבעותיך / וזה שהשינו המורים לחמר חלבע אלהים היא ר"ל לא
 ה' פעל כל זה כי אם הענע לכי דעתם : ובעבור ששירת הדברות הם מצוות טבעיות ר"ל משותפות לכל ב"א כפי
 טבעט ע"כ נאמר עליהם כחובים בחלבע אלהים / אז רמזה רוחו : כתשע מאות שנה / אמר כתשע בקירוב כי ימי
 בית ראשון הי' ת"י וכוח נכנה בשנת ת"פ ליציאת מצרים ו' שנים נכנה ככתוב (מ"א ו') זרופס עולה תת"ל וחף
 כי יאשיה נגזר חרב הכית כאמרים ז"ל ולכן אמר כתשע בקף הקירוב : (יו) דעת הנשמה / וא"כ ככל הנוס
 בית ישראל שהלנה הוא נשם ואין תכמה ואין תנונה נגד סדק : מן השקר / שיחילנו דעת כוונת עס שהיא מקננת
 כל

(מח) אמר הכוזרי זאת הטענה מספקת . יאמר
 החבר ואיני גוזר שהי הענין על
 הדרך הזה ואולי הוא על הרך יותר עמוק מניה שיעלה
 ממחשבה אך העולה מזה האמנת מי שראה המעמדות
 האלה כי הענין ההוא מאת הבורא מכלי מצוע מיני
 שהם דומות לבריאה הראשונה והיצירה ותאמין הנפש
 בתורה הנתנת בהם עם האמונה כי העולם חרש וכיה
 בראו כמו שאתם רואים שברא הלוחות והמן וזולתו
 ויסודו מלב המאמין ספקות הפילוסופים ובעלי הקדמו :
 (מט) אמר הכוזרי הזהר החבר שלא תטה בספור
 שבחי עמך ותעזוב מה שנתפרסם
 ושנרע נמרים היותם עם אלה המעמדות כי שועתי
 בתוך זה עשו עגל ועברוהו מבלתי האלקים .
 אמר החבר

שעהביר לו מן הנמצאים כי לא יחסר לו וכולת כאשר
 נאמר כי הוא יתברך ברא את הלוחות וכתב אותם כתב
 חרות כאשר ברא את השמים במאמרו בלבד והציה
 יתברך ונגשם על השיעור אשר הפין ועל המתכונה
 אשר הפין ונחת בהם הכתי בעשרת הדברים כאשר
 נאמר כי קרע את היס ושמהו לחומות עומדות מימין
 העם ומשמאלם ומסלות מסודרות ורחבות וארץ ישרה
 ולכו בה מכלי טורה ולא עכוב וכן הקריעה והבנין וההקון
 מיוחס אלין יתברך לא נצטרך בו אל כלי ולא אל סבות
 אמצעיות כאשר יצטרך בפועל הברואים כי המים עמדו
 במאמרו ונצטיירו בחפצו וכן נצטייר האויר המנוע אל
 אוון הנביא בצורות האותיות שהם מורות על הענינים
 שהוא הפין להשמיעם אל הנביא או אל החמון :

א השכל האמיתי , כי השכל הוא חנן נוחן לרח לא הפך זה כמו שיחסנו בעלי דת וולתנו שאמונתם היא נעלה מהשכל עד אכס
 כה לשכל להשיב עליה , וכן יחסנו קלס הסכלים מבני עמנו , ועל כיוצא נהם אמר החכם כמה עלוב הכסף שהמוכר אינו חפץ
 לקחו אל הנחיתה והנסיון , לא כן אמרס ה' שהיא ככסף לרוף בעליל לארץ וכבר אמרו ז"ל שמוזה לחקור על אמתתה
 כאמרס ז"ל כנגד ד' נני' דברה תורה ושינו יודע לשחול את פחה לו בשאלה , וכן כתוב לאמר אל תדמה ישראל
 אל עמים לא עלו מחוק ההפכה וריב להס עם הדעת , לא כן נתן לו ה' תורת השכל ואלוס אמת ודעת אמתו אין
 ריב ואין טען (אסף ח"א פ' מ"ח) וד"ל , ונאמר ה' יפת לבך לאמר קרנת אליהם תמלא בחמון שוא (סס ז"ו) :
 שנאמין באלהים , כ"כ הרמב"ם בהלכות דעות וחסש עליו הרב ר' חשדאי ז"ל והורה שלא יתכן היות זקת האמונה
 מזה רק פירושה אנכי ה' שידעפני מאשר הולחתיך מארץ מנרים , הנני מזוך לא יהי לך אלהים אחרים : נפש
 מדברת , הכוונה על הנכור הפנימי שהוא השכל ככתוב בהגיון (שער י"ד) : ואיננה נבלת במקום , כי בהיות
 המקום נשם נבדר בשלשה מרחקים לבן לא יחול בו הרוחני הנעדר מב' מרחקים חול מקום אכל יחול בו חול משפיע כמו
 שיכתאר בה' מזה : שאין אמתו יודעים , וכן אמרו ז"ל ע"פ כי לא דבר ריק הוא מכס הוא ריק . ור"ל שהות מנדר
 העלמות חכמה אך אינו מתנגד לחכמה כי כל פעל ה' בחכמה נכתוב כלס בחכמה עשית : וכן נלטייר האויר /
 ר"ל כי ברא ה' קול כקול העם ונקצ להשמעות אונים כמנעא שפחיס וכ"כ הרב המורה וכל זה הוא חידוש טבעי באויר
 שהטבע הוא כלי אומנותו ית' בהיות כל נמלא למינסו (מח) שברא הלוחות / החידוש הפריעי יורה על החידוש הכללי /
 וזה חבין סוס מ"ת ור"ה שיש נב' ענינים ח' בר"ה מלך ה' על כל העולם כי אין מלך בלי עם , וכמ"ח מלך על
 עמו , ב' בר"ה זכר עשה לנפלותיו ככתוב זכר למ"ב , ובנו"ת זכר ל"ט , ב' בר"ה ייריעו כל בני אלהים , ובנו"ת
 קול שופר הולך וחקק מאד , וזה ע"ס מלכיות וברונות שופרות שתקנו בר"ה , וחקנו זה לבריאה הכללת והפרעית
 נכללת בה . יעוין מש"כ בבחיורנו לש"ע נסדר הפלת מוסף לר"ה : (מט) שהגדילוהו עליהם , ר"ל שבדל החטא
 מפאת היותו באנשים כערכס גדולים ועובים עד שהקטן שנחטאים נעשה גדול בבחינתס והקל נעשה חמור : והגדיל /
 כי הפחות והננוה לא יספרו חטאיו בהיותו רחוי לחטוא נבחינת עבנו הנס אך האעולה יספרו ממנו אפי' קטן שעשה :
 ג מעלת

אמר החבר השני שהגדול והוה עליהם לגדולתם והגדול מן שחטאיו ספורים :

(ג) אמר הכוזרי וזה מנטותך ועורך לעמך ואי זה עון גדול מזה ואי זו מעלה תשאר אחר זה .

אמר החבר הרפה לי מעט עד שאבאר אצלך גדולת העם ודי לי לעד שהשם בחרם לעם ולאומה מבין אומות העולם וחול הענין האלקי על המונס עד שהגיעו כלם אל מעלת הדבור ועבר הענין אל נשיהם והיו מהם נביאות אחר שלא הי חל הענין האלקי כי אם ביחידים מבני אדם אחר אדם הראשון כי אדם הי שלם מכלתי הנאי כי אין טענה בשלמות מעשה מעושה חכם יכול מחומר בחרו לצורה אשר חפין בה ולא מנע מונע ממוג שכבר זרע מאב ולא מרס האם ולא מהמוזנות וההנהגה בשני הגדול והינקות והתחלפות האויר והמים והארץ כי יצרו כמניע להכלית זמי הבחרות השלם ביצירותיו ובמדותיו והוא אשר קבל הנפש על תומה והשכל על תכלית מה שביכולת האנושי והכת האלקי אחר השכל רוצה ליומר המעלה אשר בה דבק באלקים וברוחניים וידע האמתות מכלי למוד אבל במחשבה קלה וכבר נקרא אצלינו בן אלקים וכל הדומים לו מורעו בני אלקים והוליד בנים רבים ולא הי מהם ראוי להיות במקום אדם אלא הבל כי הוא

הי דומה לו וכאשר הרנו קין אחיו מפני קנאתו בו על המעלה הזאת נתן לו תחתיו שרת והי דומה לאדם והי סגולה זלב וזולתו כקליפה וסגולת שת אנוש וכן הגיע הענין עד נח ביחידים היו כלם דומים לאדם נקראים בני אלקים שלמים בבריאתם ובמדותם ובאריכות הימים וחכמות ויכולת ואפשר שהי מוחם מו שלא נח וכן מנה זער אברהם ואפשר שהי מוחם מו שלא דבק בו הענין האלקי כתר אבלי אברהם בנו הי תלמיד לאבי אביו עבר ועוד שהשיג נח בעצמו וחיה הענין האלקי דבק בהם מאבות אבותם אל בני בנים ואברהם סגולת עבר ותלמידו ועל כן נקרא עברי ועבר הי סגולת שם ושם סגולת נח מפני שהוא יורש האי קלימים השוים אשר אמצעיתם וחמדתם ארץ כנען ארמת הנבואה ויצא יפת אל צפון וחם אל דרום וסגולת אברהם מבניו יצחק והרחיק כל בניו מהארץ הזאת המסוגלת כדי שתהיה מיוחדת ליצחק וסגולת יצחק יעקב ונרחיה עשו אחיו מפני שזכה יעקב בארץ התיה ובני יעקב כלם סגולת היו כלם ראויים לענין האלקי והיה להם המקום ההוא המיוחד בענין האלקי וזה היה תחלת חול הענין האלקי על קהל אחרי אשר לא הי נמצא כי אם ביחידים וישמרם האלקים ויפרם וירבם ויגדלם במצרים כאשר יגדל האילן אשר שרשו טוב עד שהוציא פרו שלם דומה לפרו הראשון אשר גוטע ממנו רוצה לומר אברהם יצחק

(ג) מעלת הדבור / שנכר הי עמם : אל נשיהם / כמו מרים הנביאה : מכלתי הנאי / כלומר בלי ספק הי א"ר השלם במינו יען נעשה מפועל שלם אשר בחר לו חמר ולורה שלימים ומה נס שנעדרו ממנו המנרעות הראויות לבוא מנד מוג הסורים וע"כ הי אה"ר השלם במינו : והנח האלפי / הכח הנבואה הנח אחר השכל כאמרס ז"ל אין הנבואה שורס אלא על חכם גבור ועשיר : נקרא אלפינו בן אלפיס / רומן אל אמרו ותקסרסו מעט מאלפיס : ובני אלפיס ככתוב וירלו בני אלפיס / ת"א בני רנביא : שהשיג נח / כי אברהם הי בן נ"ח כאשר מת נח : וילא יפת חל צפון / אל צפון א"י / כי ארץ המנוג ומדי וקוגרמה שהס בני יפת הם מצפון לא"י ככתוב (ביחו' ל"ח) : וחם אל דרום / בני חם מזרים וארץ מזרים הוא כנגב א"י : והרחיק כל בניו / ככתוב וישלחם מעל יצחק (ראשית כ"ה) : המיוחד בענין האלפי / המיוחד לנבואה כי אין בח"ל נבואה כאמרס ו"ל וכינבואה נזה (מאמר ב') : ויפרס / הוליא מהס פרו כי נדמה ישראל לגפן היתה ראשית נטיעתו במזרים ונעקר משם ונוטע בארץ כנען עד"פכ נמן

יצחק ויעקב ויוסף ואחיו וה"י מן הפרי משה ואהרן
ומרים וכמו בצלאל ואהליהב וכמו ראשי המטות ושבעים
הזקנים אשר היו ראויים לנבואה מתמדת וכיושע בן
נון וכלב בן יפונה וחור בנה של מרים וזולתם רבים
ואז היו ראויים להראות האור עליהם והחשנה ההיא
הרבנית ואם היו ביניהם ממרים היו נגעים אך הם בלי
ספק סגולה כאשר הם בתולדתם וטבעם מן הסגולה ויולידו
מי שהיה סגולה ונותר"י באב הממרי בעבור מה שיתערב
מן הסגולה אשר תראה בבנו או בבן בנו כפי מה שתודרך
הטפה כמו שאמר בתרה וזולת ממי שלא נדבק בו
הענין האלקי אך בשורש תולדתו שיוליד סגולה כזה שלא

היו כן בתולדת כל הנולד מהם ויפת ונראה כזה בענין
הטבעי כי כמה יש מבני האדם שאינו דומה לאב כלל
אך הוא דומה לאבי אביו ואין ספק כי הטבע ההוא
וברמיון ההוא היו צפון באב ואף על פי שלא נראה
להרגשה כאשר היו צפון טבע עבר בבניו עד שנראה
באברהם :

(נא) **אמר הכוזרי** זאת באמת היא הגדולה הנמשכת
מאדם ואדם היו הגדול שבבריאות
הארץ ונתחייבה לכם הגדולה על כל הנמצאים בארץ
אבל איך הגדולה הזאת מן החטארת הזאת
אמר החבר כי האומות כלם בזמן ההוא היו עובדים
צורות

בין ממלכים חסיע / ונאמר ויעשו סורק / ר"ל שכבר נשא ענף ויהי לשורק נמלרים : הרבניות / השנתת רבון
העולם והוא כעשם ההשגחה האלהיות : היו נגעים / היו נמלרים לגלתי השפיע עליהם השפיע האלהי ר"ל הנבואה :
ונמלרים נחש הממרה / ר"ל מי שהוא רשע מהם כתרם היו נמלרי' נכנודו נעבור טפת אברהם שהי' עמון נו' :
(נא) היו עובדים לזרות / נמדרש ראה ראיתי את עני עמי / א"ל הקב"ה משה אתה רואה ראוי' אחת ואני רואה
שתי ראיות / אחת רואה אותם באים לסיני מקבלים תורת' ואני רואה איך מתכווין כי שאני ונלא נקרויני שלי לתת
לפני את הסור' שנאמר רכב אלהים רבותים וכו' / ואומטין אחד מן עטרמולין שכתוב וכפי שור מהשאל ומכניסין
אוחו נו' ס"א ומכנין אוחו נו' / הנה נעבור חבין דברי הכבר גזו / ומש ראו על ככה רוב האומות לעשות פסילים
אלמים לאלהים שהוא נגד השכל אשר איש תבונה ישתחוה למעשי ידיו / ומה הגיע לעם ה' אשר אחרי ראות עין
נעין כבוד אלהים בסיני ושמעו מצות לא יהי' לך אלהים אחרים / לא תעשה לך פסל / עשו להם עגל מסכה ויאמרו
לו אלה אלהיך ישראל / והוא ענין זר מאד לא יעשהו אלא איש שונה ופתי והנה לא היו העושים משוגעים או
סכלים / ולמה עשו עגל יוקר משאר תמונות / ומה כוננתם שנקשו מאת אהרן לעשותו זה / כי לא הי' אומן להבין
ראוי שחשית לך אל המדה הנטועה בנפש האדם באלים / והוא כי נעט כל ישר באדם שלא יהי' כפוי עוב' עם המעיב
עמו / לא זו שאין נעט הישר לשלם רעה קחת עוב' אלא חף זו כי חתנדו נפשו לשלם קודות או גמול טוב למעיב
עמו / ובהיות שכל אדם יודע כי לא יודו עונו כי אם לאל ית' הנורא כל טוב וחונן נו' את הנהנין ממנו / עלכן
כל אדם נעטו ישלך על ה' יהנו להחלל אליו להעניקו מעונו כפי זרכו לשעמו או לתת קודות לו על הטוב שכבר
קבל / וזאת הפסל' וההודא' תקרא בשם עבודת האל / כי בעיני העבדים אל ארוניס לעבדם ע"מ לקבל פרס כן
עיני האדם אל ארון כל הארץ לעבדו בפסל' והודא' ע"מ להעניקו מעונו / וכמו שכל עבד נושא עיניו אל גוף ארוניו
נעבודתו אשר ציור גופו הוא כדל מוולתו / ככה כל עובד אלוה מגמת פניו לעשות ציור רעיוני לאלהיו אשר אוחו
יעבד למען יבדילתו מאלהים אחרים / ומאשר ידע כל שלם באדם שאלוה זה המעיב לכל אינו נשם אשר הפס כה נכס
היצורי לצייר אותו בתור הדמיון הרעיוני כי הטבע לא הכין לנו חוש להרגיש ולהשיב עמי הרחמיים / אולם העבודה
התבע הציור כאמור / לכן ראו למזל זה הציור האלהי באמצעות תמונ' נשמיית על דרך השגת ציור הנפשות אשר
כוננה על ידי הרגשת הנפשות אשר תחולנה בה' / על כן כל עם ועם נשא לבס אותם לעשות פסל וכל תמונ' אשר
כפי העול' על רוחם ידמו שעליו יתן האל את רוחו וידבק בו כתיקות הנפש עם הגוף / ואותו הפסל והתמונ' ישאו
נכח

צורות ואלו היו הפילוסופים מביאים מופת על היחוד ועל האלקות לא היו עומדים מבלי צורה שמכונים אליה ואומרים להמונם כי הצורה הזאת ידבק בה ענין אלקי וכי הוא מיוחדת בדבר מופלא נכרי ומתם מה שמיח' זה אל האלקים כאשר אנחנו עושים היום במקומות המכוברות אצלינו עד שאנו מתברכים בהם ובעפרם ובאבניהם / ומתם מי שמיחם אותו אל רוחניות כוכב מן הכוכבים או חיל מן החיילים או מערכת מול וולת זה ולא היו מסכימים, התמונן על התורה אחר.

אלא בצורה מורגשת שמכונים אליה והיו בני ישראל מצפים למה שיער אותם משה שזריר להם ענין מאת האלקים שיראו אותו ויקבילוהו כאשר היו מקבילים עמוד הענן ועמוד האש בצאתם ממצרים אשר היו מביטים אליו ומקבילים ומגדלים אותו ומשתחווים נכחו לאלקים וכן היו מקבילים ועמוד הענן אשר היה יורד על משה בדבר אתו האלקים והיו עומדים בני ישראל ומשתחווים נכחו לאלקים וכאשר שמעו העם דברי עשרת הדברים ועלת משה אל ההר להוריד להם הלוחות כתובים

נוכח פניהם לשום יצור האלה בלבם על ידו אותו יענודו ואליו יתפללו / והי' זה מנהג רגיל באומות לעשות עגבים ופסילים לחול עליהם ככה האלהים אם כח פרטי כאחד הכוכבים או כללי אשר חשבו כי הוא זה אלוה הכולל כל הכחות / ובפיותנו אנחנו ישראל כאחד האדם אשר אין לאף ידו לזייר את קדוש ישראל הוא אלהים חיים אלוהו השי"ת לעשות צורת כרובים אשר עליהם יחול כבוד ה' ונזנו לעשות משכן וכליו ולשמשם נחוכו אשר ע"י ליורו אשר נשים נוכח פנינו נשא לבננו אל הכבוד השוכן בו ואל אל נשמים אשר מה גם היום נתיי' הכנסיות במקומם הנקרא מקדש מעט / והנה כאשר עלה משה בהר והתאמתה עם יותר מן הראוי כפי דעתם אז נקבלו על אהרן ותבעו ממנו לעשות להם איוה קמו' כפי הכשרון אשר יראה נשכלו שעליה יחול כבוד ה' והייתה להם ליצור רעיוני להבדיל את השם הנכבד והנורא מהאלהים אחרים בעבדם אהו והשתחוויותם לפניו / כי תאי' זאת התמונה כמדריגת הכרובים עם המשכן אשר נעשה אחריו / והנה לפי זה הייתה כוונתם רגויה אבל מעשיהם אינם רגוים כי ההתחממות והסברא באלוות השי"ת הוא חטא ומרי והלא תראה כי הכרובים וענין שעיר המשתלח לגוי' זה ה' במעשיהם הי' העושה אותם משכרתו חייב מיתה כדן עובד ע"ו / והנה שנו מלוות ה' בעבור מלוותו לבד ככה באעשה העגל היה זה עון-בעבור שלא לוו בו מה' אך לא הייתה כוונתם למרוד בה' אדרבה נעשה לכבודו ועם זה מתו האנשים אשר עשהו מסברא לבד בלי גווי' ופחו כן מתו בני אהרן בהקריבם את זרה מסברא אשר לא לוו / ועל כן לא נאמרו עמי האלוות בתורה לבד יוצרו מפני הטעם כי לא הטעם הוא העיקר כי אם המעשה / ויש"כ פלאות עדותיך על כן נלריתם נפשי / ונחנת ותדע שגורת ארבע חיות שבארכנה שראש יחוקאל הוא מעטם הליור האמור אשר יורו גדולתו ומלכותו כב"י / וזה כי גדולת המרכב' קורה גדולת הרוכב עליה / והנה אלה ארבע החיות אשר בעולם ההרכבה רומזים על שלימות גוראם שהוא ית' נורא למלכי ארץ ורוכב עליהם כי הארי' הוא מלך בחיות והשור בבהמות / והנשר בעופות והאדם בכלן / והשי"ת עובל בכל / ית' עגם אחד פשוע והם כלם מורכבים ועל כן יתארהו הנביא בתאר רוכב במרכבה לרמוז שהוא נורא כל המורכבי' וזה ירמוז ששם נהר כבר כלומר יתארו לרדוף הכו' וההפסד כל הימים על מנהגם אשר פגר הוסדו עליו נח"ב ככתוב אשר נרא' אלהים לעשות / פי' נראם נח"ב לעשות נדומה עוד כל ימי עולם כאמרם ו"ל צוהר / אף כי כבר הוא נהיפוך אחוץ רכב כמו שכתב הרב המורה / והן אלה החושים נכפשותם לקחו להם צורה אחת מלורת המרכבה להיות להם ליצור דמיוני יחול עליו כבוד ה' והוא השור יען חשבו שהמקום גורם להגביר זה הכח כי היו בארץ לא זרועה והנה רב תבואות נכח שור וזה שאמרו במ"ר ושומע' אחד מטערמולין שלי כאמור והנה עם היות שהי' כוונתם לש"ש הנה הי' מרי בעבור שלא נלטו בה כי עבודת ה' מהסברא הוא מרי כאמור / ואלו היו הפילוסופים / ר"ל אפי' אנשי אמת יודעי מציאותו ואחדותו ית' נמופת משאי' היו עושים לורות ופסילים בימים ההם כי כן הי' מנהגם מאז לענוד

כתובים ולעשות להם ארון לחיות להם דבר נראה שיכוננו
 נגדו שבו יהי הברית לאלקים וחבריהה הרבנית רוצה
 לומר הלוחות זולת מה שבק בארון מהענן והכבוד ומה
 שנראה בעבורו מהמופתים ונשארו העם מצפים לדרת
 משה והם על ענינם לא שנו תארם ועדים ובגדיהם אשר
 עמדו בהם יום מעמד הר סיני אך נשארו בתכונתם
 מזמתינים למשה ובושש מהם ארבעים יום והוא לא לקח
 צידה ולא נפרד מהם אלא על מנת שישוב ליומו אז
 גברה המחשבה הרעה אל קצת ההמון ההוא הגדול
 והתחילו המון העם להחלק מחלקות ומרבים העצות
 והמחשבות עד שנצטרכו מהם אנשים לבקש נעבד
 כוודגש יכוננו נגדו כשאר האומות מבלי שיקחו באלקות
 מוציאם ממצרים אבל שהיה מונח להם להקביל אליו
 הוא

כשיספרו נפלאות אלקיהם כאשר עשו הפלשתים בארון
 שאמרו כי האקים שם וכאשר אנחנו עושים בשמים ובכל
 דבר שאנו יודעים שתנועתו אמנם היא בחפץ האלקים
 מבלי מקרה ולא רצון אדם ולא טבע וחטאתם היתה
 בציוור אשר נאמר עליהם ושיחמו ענין אלקי על מה
 שעשו בידם ורצונם מבלי מוצת האלקים ויש להם
 התנצלות במה שקדם מהמחלוקת ביניהם ולא הגיעו
 אל שלשת אלפי איש מכלל שש מאות אלף שהיו אבל
 ההתנצלות הגדולים ששיעו בעשותו הי בעבור שיראה
 המורה מהמאמין כדי להרוג המורה העובר אותו
 ונחשב להם לעון מפני שהוציאו המרי מן הכת הצפון
 אל גבול המעשה ולא הי העון ההוא יציאה מכלל
 עבודת מוציאם ממצרים אך הי מרי לקצת מצותיו כי

לעבוד לזרות כמנהגו היום להבין מקום לתפלה ונאמר עליו שהוא קדוש : והבריאה הרבנית / הלוחות שנראו בעת
 ההיא כמו שקדם במענה שהשיבותי לפילסוף אחד יעוין מ"שכ (כס' מזה המאמר) : עדים / כאשר ילאו לקראת
 ה' היו מעידים עדי זכג לבנוד קבלת התורה כמעט הנון לקראת אלהיך / והדרש ידוע : אנחנו עושים בשמים /
 שאנחנו מחויקים אותם למעון אלהי : ושיחמו ענין אלקי מה שעשו בידם / גם זכ איננו חפז נכחינת מעשה ידיהם
 שהרי הכרונים היו מעשי ידי בללאל ויהי הענין האלקי חל עליהם / אבל החטא הי' מגד שלא נלעוו על מעשהו מן
 ה' כמו שקדם : כדי להרוג המורה / לפי דעת חז"ל לא היתה לו עת פרינת המורים כי אם עת רעה היתה שיד
 בני בליעל נברה ויהי חור זנוח לפנייהם ואתרן מפחדו מהם עשה רעונם ולא הי' מחשבתו בעת ההיא לקחת נקם אחר
 שלא הי' לאל ידו עליהם ולו הי' בו תוקף עליהם הי' מונעם מעשורו ולמלט מזוה נפסם / וכבר נאמרו בזה דברים
 הרבה מאלת המפרשים כי סערת המנוכות הרבה הולכות וסערת עליהם ויחפרו האנשים לשון אל האמת נפרט
 הכתובים ולא יכולו / ו' אשר יראה לי הוא שאתרן מיראתם מהם עשה בעקבה ויהי מעולל עלילות למען יחפרטו או
 טרם ילא לבעול או אח"ו וזה רמו בכתוב ויגר אותו בחרט שענינו מעטס חרטה (אף כי לא בא עוד מוכן זה במקרא
 נשורש זה עוד / הנה כמוהו רועטש בשרו / ורכים כמוהם שאין להם משפחה נכתובים) / כי הנה כוונת אתרן אולי
 לא יאבו הנשים והננים לתת תכשיטיהם ויתגלגל הדבר לבוא לידי חרטה / וכאשר הביאו חשב ממחשבה אחרת המביאה
 לידי חרטה והוא כי לא נתנו ביד אומן למשנתו לורה עכוונת ומחודרת מעשה ידי אומן / אבל הי' מתראה ממעשהו
 לפנייהם כקודם ומנחש ר"ל כאלו קסם על שפתיו לאמר שהוא ישלח הוהב באש ויפיח עליו באש פחם עד יוחך לארץ
 בלי שום דכוס והמסכה הנסוכה במקרה היא תיעבד כי תהי' לזורה תחול עליה רוח אלהים חיים / והי' מעשהו
 בעיניהם כמעשה המנחשים מהחכי העופרת או השענה לחולים אשר כפי הליור הדמיוני אשר בנייתך יגידו האותיות לאחור /
 וסיחה כוונתו כי אולי בראותם כי הכל ותהו נסכו ישמורו לאל בראותם כי מקרה הוא בלתי טהור לחול עליו הענין
 האלהי / והנה לקח אלה בלי הוהב ר"ל התכשיטין וקשר אותם כלם יחד בכור למען יותכו יחד בלי פירוד ראש /
 והנה קרה מקרהו שהיתה המסכה הנסוכה דומה בליור דמיוני לדמות ענל (אשר כמוהו ידמו מתיכי העופרת האמורים
 או הרואים נענים לצורי העני' להגיד מהם העתידות הנקראים מעוונים מלשון עין אשר יראו חיוה לורה כלורת ב"ח
 הדומה

הוא יתברך הזהיר מן הצורות והם עשו צורה והיה להם לחמתין שלא יקבעו לעצמם דבר שיקבילוהו וימשכו אחריו ומזבח וקרבתות וזה ה' מעצת מי שה' ביניהם מן החושים והאצטגנינים חשבו שיהיו פעולתם הסבריות מן המעשים האמתיים וה' ענינם בזה מענין הכסיל אשר זכרנו שנכנס בחנות הרופא והמית האנשים אשר ה' מועילם ברפואות ההם קודם לכן עם שלא היתה נוגת העם לצאת מעבודת האלקים אך היו חושבים שהם משתדלים בעבודה ועל כן באו אל אהרן לגלות מצפונם ועל כן סייע בעשותו ונאשם בהוצאתו מרייהם מן הכח אל המעשה והדבר ההוא הוא גדול מאד בעינינו מפני שאין בזמן הזה צורות נעבדות ברוב האומות והיה קל בזמן ההוא מפני שהיו עושים כל האומות צורות לעבוד אותם ואלו היתה הטאתם שעשו ביר כרצונם לעבודה לכוון אליו ולהקריב בו הקרבנות ולכבדו לא היה דבר גדול בעינינו מפני כוח שאנחנו קוהים בו היום מעשותם (ג'ח) לעשות בתים ובחירתנו אותנו (ג'ח) אותם וגדלנו להם והתברכנו בהם ואיפשר שנאמר שהשכינה הלה בהם והמלאכים חונים סביבותיהם ולולי הצורך להתחברות קהילתו היה הדבר הזה נכרי כאשר היה בימי ממלכות שהיו מוחין באנשים משתדלים שהיו עושים בתים לעבודה היו נקראים במזרת והיו חסדי המלכים חורסין אותם כדי שלא יגדלו וזלתי חבית אשר בחר בו האלקים והתכונת אשר צוה בה ולא היה דבר נכרי

בה הצורות אשר צוה הוא בהם מהכרובים ועם כל זה נעשו האנשים אשר עבדו העגל ביום ההוא והרגום והיה מספר כלם שלשת אלפי איש מכלל עש מאורת אלף ולא פסק המן לדרת למוזנס והענין לסוכך עליוחם ועמוד האש להנחותם והנבואה מתמדת וגוספת ביניהם ולא נעדר מהם דבר מכל אשר נתן להם וזלתי שתי הלוחות אשר שברם משה והתפלל להשיבם והושבו להם וכופר להם העון ההוא :

(גב) אמר הכוזרי כבר עזרת עזרתי במה שעלך ברעתי ובמה שראיתיו בחלומי כי אין האדם מניע אל הענין האלקי אלא ברבר אלקי רוצה לומר במעשים שיצום האלקים ואם לא כן ה' רוב בני אדם משתדלים אפילו החווה והקוסם ועובר האש ועובר השמש והמשני נוולתם :

אמר החבר כן הוא וכל תורותינו כלם כתובות בתורה מדיבור האלקי עם משה וממה שכתב משה ונתן להמון הגדול ההוא בקבוצם במדבר לא נצטרכו בס לקבלה ולא להוראת פרשה ופרשה ומצוה מצוה ותכונת הקרבנות ואיך מקריבים אותם ובאי זה מקום ולאיה צד ואיך נשחטים ואיך עושים ברמס ונתחיהם ממלאכות הלוקות כלם פביאור מארת האלקים שלא יחסר מהם דבר קטן ויפקד הכל כמוו ההיות הטבעיות אשר הם מתחברות מיחסים דקי' לא תשיגם המחשבה לדקותם אשר אם יארע מכשול מעט ביחסים

הדומה לו במקלסו / אז חשבו מחשבות כי ה' הוא מענה נשמחת לבס וכי נכוונה היתה זאת מאתו לרמוז להם נוראות כאלו הוא ית' המגלוב שור על עלה ר"ל מגביר בני יוסף כבוד שורו על עלה שהי' אלהי מזרים בימים הסס וע"כ אמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך ממצרים / ולפי האמור שבין עוב טעם ודעת בהתנללותו לפני משה לאמר אלה ידעה את העס כי ברע הוא / ר"ל באו חלי ברעה להריע לי אם לא אשמע להם / ואשליפהו באש וילא העגל העגל הזה / כלומר אני השלכתי באש בלי שיאמן דרכום והוא למען יראו כי הכל מעשי / וילא העגל במקרה / זה נראה לי נכון מאד כפי טעמו הכתובים לפשוטיהם / אך עכ"פ כל כוונתם הי' לש"ס וזה שאמר אהרן חנ' לה' מהר כי לא פחשו בה' כלל ארצה כוונתם היתה להסתוק בעבודתו כאמור / ופעין זה פי' הראב"ע חוקן זה המחבר באמרן אלהים פגור חונה בארץ גויה : (גב) המשנים / הם האומרים שיש שם שני אבות פועל טוב וכוכל רע : כן הוא / ר"ל שעבודת ה' איננה לפי הסגרא והסתחמות כ"ל לפי התורה והמלוה : שלא יחסר מהט דבר קטן / והלא תראה

שאפי'

ביחסים ההם היתה נפסרת ההויי ההיא ולא חיי הצמח
 ההוי אוהחי תהוא או האבר ההוא דרך משל לא מופסד
 או נעדר וכן זכר ואיך רגתת הבהמי הנקרבת זמרה
 יעשרה באבר אבר זמרה שיש לאכילה זמרה שיש
 לשריפה זמרי יאכל זמרי ישרוף זמרי יקריב מן הכתורת
 אשר מצוה בהם (לא יעברום) ואיך תהיי תכונת המקריבים
 עד שלא יהיה בהם פגם עם תכשיטיהם ומלבושיהם
 וכל שכן מלבוש כהן גדול אשר נתן לוי רשות לביא
 אל מקום הענין האלקי מקום השכינה והארון והתורה
 זמרה שנתלה בזה מן הקדושה והטהרה ומרדינות
 הטהרות והקדושות והתפלות דבר שיאריך ספורם אך
 סימכים בו על קריאת התורה ומה שהעתיקו רבותי והכל
 פורבי אלקים עם מצוה וכן תכונת המשכן כלה הראתה
 למשה בחד סיני המשכן והאהל והשולחן והמנורה
 והארון וחדר המשכן ועמודיו ומכסיו וכל מלאכותיו
 הראו לו רוחניות וצורותם נשמיות כאשר התנו לו וכן
 הבית הגדול אשר בנה שלמה הראה לדוד צורתו
 רוחנית והבית העולמי הקדוש אשר יעברו בו הראה
 לנביא יחזקאל צורתו ותכונתו ואין בעבודת האל סברא
 ולא הקשה ולא התחכמות זאלו היה כן היו הפילוסופים
 מגיעים ברוב חכמתם ושכלם לכפל מה שהגיעו בני ישראל :
 (נג) אמר הכוזרי בכמו זה רגנוח הגפש לקבל
 התורה מבלי ספק ולא פקפוק
 שיבא נביא לעבדים משועבדים לחוצים ויעד אותם
 שיצאו מעברותם בעת ההוא מבלי איתור על ההכונה

ההיא ושיכניסם אל ארץ כנען והיא ביר שבע אומות כל
 אחת מהם חזקה מהם והודיע לכל שבט הלכו מהארץ קודם
 שיגיעו אליה והתקיים הכל בזמן מועט במופתים נוראים
 זה מאמת גדולת השולח וכבוד השלוח וגדול מעלה אשר
 עליהם לברם שולח זאלו היי אומר כי אני שלוח ליישר כל
 העולם ולא היה דברו מגיע עד הציו היי פגם בשליחתו
 מפני שלא נשלחה כונת הבורא בשליחתו והיי מונע
 השלמת שליחתו היות ספר תורתו עברי והיי מעמם
 זמורה ולאות רב על אומות שבא וחודו וכוזר להבינו
 ולעשות מה שנתוב בו אלא אחרי מאות שנים שיקרא
 אליהם להשתנות עליהם בעבור נצחון או שכונה או
 בראיות הנביא בעצמו או נביא אחר שמעיד ומזהיר
 על תורתו .

אמר החבר לא קרא משה לתודתו זולתי עמו
 זאנשי לשונו ויעד אותם הבורא להזהיר
 על תורתו כל הימים על ידי הנביאים ועשה כן כל
 ימי הרצון זומן שהיתה השכינה ביניהם :

(נד) **אמר הכוזרי** והלא היה יותר טוב שיישר
 הכל והיה זה יותר נכון וראוי

אמר החבר הלא היה יותר טוב שיהיו חיי כלם
 מרברים אם כן כבר שכחת מה שקדם
 בהמשך זרע אים והיאך חל הענין האלקי באיש שהיי
 לב האחים וסגולת האב מקבל לאור ההוא וזולתו בקליפה
 איננו מקבל אותו עד שבאו בני יעקב כלם סגלה ולב
 נברלים

שאפי' המחשבה פוסלת בקרנות : (נג) בעבור נצחון / שינלחם ישראל ויכריחום לקבל דתם כאשר עשה הורקנס
 המלך נבית שני לנני אחוס שהכניסו כלם בע"כ ננרית : או שכונה / או שיקר מקריהם לשכון בארץ ישראל כמו
 הנותיים שקבלו תורת משה נביוס גרים נה : ויעד אותם הנורא / ככתוב נביא כמוני יקום לך מקרבך ליו השמעון
 ר"ל שמעו לו נהסירו אחכס על שמירת התורה כי לא לחדש מזנה חדשה כי אלה המלות שאין נביא ראוי לחדש דבר
 מעתה : (נד) יותר טוב / כי הטוב שרבים נהיים ממנו הוא יותר שלם מהטוב שיהנו מעט ונהיות כי טוב הי לכל
 למה א"כ מנע מהטיב נחורתו את כל העמים : וזולתו בקלפה איננו מקבל אותו / ולפי"ז א"כ אין המניעס מדוד ית'
 כי אם מלך המקבל אשר אין מעטנו פגם הטוב הסוף / זאמנם כן ענע הדתוס הכימוסיות נ"כ כמ"כ החוקר (נע'
 לחמישי

ולא דבר שזורה עליהם :

(נז) **אמר הכוזרי** ולא דאיתי אחד מן המאמינים ביעודים ההם שהוא מתאורח למהירותם אבל אם הו' ביכלתו לאחרם אלף שנים וישאר במסורת החיים ובעול העולם ועצבונו הו' בחר בזה **אמר החבר** זמה תאמר במו שהוא דואת אלת המעמדים הגדולים המלאכותיים .

(נח) **אמר הכוזרי** מבלי ספק שהו' מתאורח שתמיד נפשו על הפדירה מחושיו ותשאר

נהנית באור ההוא והוא מי שמתאורח המות .

אמר החבר אבל יעורנו הרבקנו בענין האלקי בנבואה זמה שהוא קרוב לח והתחברו

הענין האלקי בנו בגדולה ובכבוד ובמופתים ועל כן איננו אומר בתורה כי אם תעשו המצוה הזאת אביאכם אחרי המות אל גנות והנאות אבל הוא אומר זאת תהי' לי לעם ואני אהי' לכם לאלקים זאנהו' אתכם והיו ככם מי שיעמוד לפני זמי שיעלה לשמים כאשר היו הולכים בין המלאכים וקוראים להם המלאכים בן אדם ברי להכירים בין המלאכים העומדים בתוכם והיו גם כן מלאכים הולכים ביניכם בארץ ותראו אותם יחידים ורבים

גבדלים מבני אדם בענינים מיוחדים אלהים שמוין אותם כאלו הם מוין אחד ועצם אחד מלאכותי מבקשים כלם פועלות הנבואה ורובם מניעים אליה בעבור שהיו קרובים אליה במעשים הנרצים והקדושה והטהרה ופגיעת הנביאים ודע כי כל אשר יפגע נביא בעת פגעו אורו ושמעו רבריו האלהיים מתחדשת לו רוחניות ונפרד מסוגובכות הנפש והשתוקקה אל המדרגות החם והרבקו בענוה ובטהרה זאת תהי' אצלם הגדולה הנראית והאור הבהיר בגמול העולם הבא כי המבוקש ממנו איננו לא שתשוב נפש האדם האלהית תפרד מחושיו ותראה העולם ההוא העליון ותהנה בראית האור המלאכותי ושמויעת הרבוב האלקי כי הנפש ההיא תהיה בטוחה מן המוות בשיכלו כלי הגופיים וכאשר תמצא תורה שמניעים בחכמותיה ומעשיה אל המדדיגה הזאת במקום אשר צותה ועם הענינים אשר צותה בהם היא מבני ספק התורה שמובטח בה להשאיר הנפשות אחר כלות הגופות :

(נח) **אמר הכוזרי** אני רואה שיעודי זולתכ' שמנים ודשנים מיעודיכם . אמר החבר אבל הם כלם אחרי המות ואין בחיים מהם מאומה

לחמישי עס"ה) שא"ל להנתן דת כוללת כל העמים והמדינות והומנים אבל ראוי להמחוקק לנסות טבע העם ואיכות אור המדינה ושינוי הומנים ולחוקק חקים לאנשי מדינה ומדינה כטבעם בומניהם : מתחדשת לו רוחנית / ככתוב ותלס עליו רוח אלהים ויתנבא נבואה (ש"א י') : (כ) שיעודי זולתכם שמנים / רומז לבעלי השלישים האומרים שכל חמין בקדושה משולש אינו רואה פני ניהנס : אבל הם כלם / יעודי זולתינו הם אחר המות אבל יעודנו בחיים שהי' השגת המעמדים המלאכותיים בנבואה כאמור בס' ג"ז : (כ"ו) ולא ראיתי / לא ראיתי שום בעל דת זולתכם שיתאורח למות למען השיב נעימות הב"ע אשר הוא יכד יעודו : נמי שהוא רואה אלה המעמדים / ר"ל מי שהוא רואה בנבואה מעמד מלאכי אלהים / הוא זה רואה עו"הב בחייו ועתאור להשאר בעונג שהוא ובהכרח הוא מתאורח המות הגופני למען יחיה החיות הרוחני . וכבר קרה כזה באומתנו שכבר מתו בנשיקה קלת המקובלים האלהיים כהדבקם בהשגות האורות העליונות התלכדו ולא התפרדו עוד יעוין מ"שכ המקובל האלהי בעל אור החיים נפי' לכתוב בקרבנס לפני ה' זימותו : (נו) אבל יעודנו / אבל כבר הנטיחני שרחה עולמנו בחיים ר"ל השגת הנבואה : ומה שהוא קרוב לה / ירמוז א רי"הק שהי' קרוב לנבואה : אביחנס אחר המות / כי שומרי התורה רואים העו"הב בחייהם שהוא התחברות באל ובמלאכיו לעשות הנבואה ורז"הק : ונהנה בעלי דת זולתנו נתנו מנרעוה בחורנתו נאמרס / שלא התבאר בה ענין הגמול הרוחני כמו בקורתס אולם לו חכמה ישיכלו זאת כי עונג העו"הב האמור סיננו כ"א עונג השגת המעמדים המלאכותיים כאמור

וברת עמו ברית לקבל עבודתו ונא עם חבריו עם
 השלוחים הם ההודיים ושמוחו בהם החברים הם
 והשתדלו בכבודם ובנו להם ארמון שהושיבם בו ושבו
 החברים הם שולחים שלוחים להגיע אל ארץ הורו
 ולראות פני המלך מבלי טורח בעזר אלה השלוחים
 שהיו מורים אותם הדרך הקרובה והישרה וירעו כלם
 כי מי שרוצה ללכת אל ארץ הורו הוא קל עליו מאד
 כשירבק בעבודת המלך ויכבד שלוחיו המניעים אותו
 אליו ולא הוצרכו לשאול למה נעבוד העבודה הזאת כי
 העלה נראית לעין כדי להתהבר במלך וחברתו היא
 הטובה והגדולה והחברים הם בני ישראל וההולך
 הראשון הוא משה וההולכים האחרים הם שאר הנביאים
 והשלוחים ההודיים הם השכינה והמלאכים והבגדים
 החמודות הם האור המושכל אשר הל בנפשו מהנבואה
 והאור המורגש אשר הל על פניו והמתנות היקרות
 השלוחות הם השני לוחות בעשרת הדברים ובעלי
 הנימוסים האחרים לא ראו מכל זה כאומה אך אמרו
 להם קבלו עבודת מלך הורו כאשר קבלו עליהם החברים
 ההם ואחרי המורה הגיעו אל המלך ואם לא תעשו
 ירחיק אתכם ויענה אתכם אחרי מותכם ומהם מי שאמר
 לא בא אלינו אדם שיגיד לנו שיהי אחרי מותו בן עדן

א

ורבים שומרים אתכם ונלחמים לכם / ותתמידו בארץ
 אשר היא עזרת על המעלה הזאת והיא ארמת הקרש
 והיה שבעה וטובתה ודעה בענין האלקי כפי מעשיכם
 והיה נותן כל העולם על המנהג הטבעי וזולתכם כי
 תראו עם שכינתי שתהי בתוככם מטוב אדמתכם וסדר
 גשמיכם שלא יעברו עתיהם הצריך להם ושתגברו על
 אויביכם במתי מספר מה שתכירו בו כי אין עניינים
 וזהו על המנהג הטבעי אבל בחפץ כאשר תראו אם
 תמרו מהבצורת והנפך והחיי הרעה והעולם כלו בשלוח
 נאז תדעו כי עניינים מנהיג אותו דבר שהוא גדול מן
 הענין הטבעי / והי כל זה והתורה הזאת וכל יעודיה
 מובטחים לא יפול מהם דבר / ויעודיה כלם כולל אותם
 שורש אחד והוא יחול קורבת האלקים ומלאכיו / ומי
 שיגיע אל המעלה הזאת לא ירא מן המות ותוררנו
 כבר הראית לנו זה עין בעין והמשל בזה חברי שהיו
 עומדים במרבר והלך אחד מהם אל הורו ופגע ממלך
 הורו כבוד וגדולה מפני שידע שהוא מן החברים ההם
 והי ידע אבותיהם מקדם והיו מאוהביו ונתן לו מתנות
 יקרות שנשא אותי אל חבריו והלבישו בגדי חמודות
 ושלה עמו מעבריו אנשים ולא עלה על לב איש שיצאו
 מלפני המלך ולא שילכו אל המרבר ההוא וצוהו במצות

וזה מבואר מאד בקורה כי היא על נבואה הוסדה / וכן אמרו ז"ל בנדר העו"ב ז"ל עו"ב אין בו אכילה ולא שתייה
 כ"א לדיקים יושבים ופטרותיהם נראשיות ונהיגים מיו השכינה / ר"ל הסכל אשר נראשיות הוה לפטרות להם ונהיגין
 מיו השכלת אמיתו ית' שהלדיקים הולכים זה מהשנה אל השנה כמדרש ז"ל ע"פ ילכו מחיל אל חיל / יעוין אמרי
 בינה שער שלכת / והנה גם מני עמנו שלימים וכן רבים נבכו בנדר מהות העו"ב ויחפשוהו בנרות העיון ולא ראו
 אור בהיר בקורת ה' שהשגת הנבואה והמשמדים המלאכותיים והתקבולות עמהם עד"כ ונקתי לך מהלכים בין העומדים
 האלה / הוא עלם העו"ב : והי שבעה / וזה טעם ענין היעודים הנשמים הנאים בקורה כמו ונקתי גשמיכם נעמם
 וזלקו כי הם הלעה לקנינים הרוחניים ר"ל לנבואה כי מי שאין לו להם או שחינו בריש בריאות הנוף לא וכל לעבוד
 את ה' בשמחה ובלב טוב שהוה הקבלת הנבואה כאמרם ז"ל אין הנבואה שורה אלא מחוך שמחה / גם השמח נחמדת
 להשכיל בסוד אלוה ע"כ היא הלעה אל הכמה שהיא הלעה אל הנבואה כאמרם ז"ל אין הנבואה שורה אלא על חכם /
 ע"כ היו היעודים הנשמיים הלעה אל הנבואה כאמור : והאור הנורגש / רומז אל אמרו כי קרן אור סניו ר"ל הופיעו
 קרני אור : ואחרי המות / כן יאמרו נעלי הדקות וזלקנו שבאמונתם יחיו חיי עד אחר העות אשר להם לנדם נתנו
 הקיים

או בניהנם ורובם הגבירו סדור ענינם והבור עצתם וקבל
 העבודי ויחלו נפשותם במצפון יהול חלוש אך בנראה
 יהול הזק ונאמן ומתגדלים ומתפארים על עמי הארץ
 שבהם באמונה ואיך יתפארו אלה בטענת מה שיגיע
 אליו אחרי מותם על מי שיגיע אליו בחייו והלא טבעי
 הנביאים והחסידים קרוב אל הקיימי בעולם הבא יורר
 מטבע מי שלא קרב אל המדרגה הזאת :
 (גח) **אמר הכוזרי** כמה הוא רחוק מן הדעת שהיה
 האדם כלה בטבעו אבד גופו ונפשו

זולתי הפילוסופים על דעתם , ועוד יאמרו אנשי התודות
 שהוא ישוב חי לעד בנעימים בעבור מל'ה שהוא אומר
 בפיו ואפשר שאיננו יודע כל ימיו זולתי המלה התיא
 והאפשר שלא יבין ענינה כמה גדולה מעלת המלה
 שתעתיק ממדרגת הבהמות אל מעלת המלאכים , ומי
 שאינו אומר המלה ההיא ישוב בהמה אפילו אם יתי
 פילוסוף חכם עושה טוב כל ימיו כוסף אל המעלות ההם .
אמר החבר אין אנחנו שוללים משום אדם נמול'
 מעשיו הטובים מאי זה אומר שיהי
 אבל

החיים הערבים הם לא לשום בעל דת וזל'תם : לא בא ח'ינו אדם / וזו טענת משכילי בעלי הדקות וזל'תנו : אך
 צרכה יחול חוק , ירמוז לכהני הדקות האמורים : (נח) כמה הוא רחוק , המלך ישוב יתפלל על הפילוסוף אשר
 יאמין שהחמה תחי' בעליה לנד לנח ויתרם כלו יכלו צמות , ונס בעלי הדת וזל'תנו האומרים שכל בעלי דתם חיו
 יחיו לנח באמונתם בפניות דתיהם ר"ל בקדושה משולשת יתפלל לאמר איך יתכן שהאמונה אשר אין כחה אלא בפה
 כי אין תנונה לה בלב דתיותה סובלת השפירה בעלמה , היא סתן חיים ערבים נלחיים לבעליה . זכל אשר אין מלה
 זו בלשוננו יאבד לנח אף אם הי' פילוסוף ומטיב כל ימיו , והנה מי חכם יראה ויקח מוסר לחקור על אמונתו ולא
 יהי' כמו שאמר עליו בפיו ובשפתיו כדוני ולבי רחוק ממני , וכ"כ בס' יצירה הנן בחכמה וחכם בנינה והושב יורר
 על מכונו וכ"כ הרב המורה ז"ל אין האמונה נמשכת אחר האומר בפה כ"א אחר המעורר בלב אם היא כן / וזה טעם
 ענין סלת קשרי דמהימנותא הנזכר בזהר כמה פעמים , ר"ל שכל אמונה אמיתית נריכה שתי' מקושר' בקשר
 הסכמה אחת בין חלקיה אשר להם שם בשלשה , שהם הפה והלב והמליחות . ר"ל שידבר בפה כפי המוסכס בלב ויהי'
 כן במליחות ככתוב ברחוקות שלשה ירתק אשת (אסף ח"א מ"ג) וכ"כ הרב בעל בינה לעתים ע"פ דרך אמונ' בחרתי /
 ז"ל בדברים הנוגעים באמונות ודעות השכלתי לבחור האמת מהשקר . ואף כי בימינו אלה שדבר ה' יקר אין חוון נפרץ
 בחוץ לחרץ כאמרם ז"ל הנה אין שם דרך לבוא בה אל מנוחת החיים הערבים ואל נחלת העו"ה כ"א במ"ט ובהשכלת
 אמתו ית' ר"ל השכלת האמת בפועל אלהים ומעשהו כי כשמה כן היא , ר"ל אמת ענינה קיום כמו ימיו נאמנים
 והיא נוחת קיום נחמי לידעה ומכירה . זה' אלהים אמת , פועל אמת שפעולתו אמת ר"ל פועל קיים שפעולתו
 קיימת , והטעם פועל שלם וכו' , ומהמנואר שכל משכיל על דבר ישוב ושכלו ומושכלו דבר אחד לכן כל משכיל האמת
 והקיום אשר במליחות (ר"ל המשכיל שלימות הנכרחים שהוא הנותן קיום לכל נמצא כפי מה שהוא הפך המנרעות שהוא
 סבת ההפסד ישוב הוא ועלם הקיום דבר אחד ויתקיים גם הוא ולא ימות לשחת כמו שרמזו זה בעלילתם התי אמת
 דשמה קושטא ולא מיית אמוש מנהון בלא אמינה , ולפי מש"כ החוקר (בי"ב ליו"ד מס"המ) שהי' המלאכים הם חיי
 ההתבוננות ר"ל מה שמתבונני' בהשכלת אמתו נו יחיו , הנה מן מוצא הדברים תשכיל שיתרון עונג למשכיל באמתו
 בעו"ה מן הנביא ומשלם לב' בני אדם שנאו אל מסנת גדולי המדינה והפחות / אחד ראש בשבתם ובקומם והי'
 מהלך עמהם אך לא הי' לבו גם בהם לבוא אל השלחן עמהם והב' הי' רגיל בהם ובא אל השלחן עמהם וסעד ממה
 שהם סועדים / הנה זה הב' בהנחה לו יתרון מעלה על הראשון / אשר ככה הנביא ישים לו מהלכים לנד ביניהם /
 אך המשכיל באמתו יקבע סעודתו עמהם ויחי' בחייהם ופ"כ אמרו ז"ל חכם עדיף מנביא / אך בתנאי שתי'
 הירא' דבוקה עם החכמ' שתייהן יחד מתאימות להביא את בעליהן אל מנוחת האושר האנושי ואל נחלת העו"ה כ'
 לאסוקי מדעת הכסילים שונאי החכמ' שעליהם באמר כל משנאי אהנו מות , שהוא הפך והחכמ' תחי' בעליה , ואתיה

ככתוב

יצא אנחנו רואים הטובה הנמורה לעם הקרובים
גחיהם ואנו עורבים מעלתם אצל האלקים אחרי מותם
בערך ההוא :
(ט) אמר הכוזרי והתמיד הדמיון הזה בהפך וערוך
מעלתם בעולם הבא כמעלתם
בעולם הזה היום .

אמר החבר אני רואה שאתה מנגה אותנו בדלות
ומסכנות ובהם היו מתפארים גדולי
האומות האלה כי אין מתפארים אלא במי שאמר מי
שהכה על לחייך הימיני הכן לו השמאל ומי שלוקח
טלייתך תן לו חלוקך והגיע הוא וחביריו וההולכים
אחרי מאות מן השנים מן הבז והיסורים וההרג אל
ענינים נפלאים וירועים והם הם פארים . וכן בעלי תורת
ישמעאל וחביריו עד שנברו . ובאנשים ההם היו מתפארים
ומתגדלים לא במלכים האלה אשר נבה שיאם ורחבה
מלכותם ונפלאות מרכבותם אף כן ערכנו מקורבת האקים

ככתוב ואל תהי סכל למה תמות בלא עתך , ולאפוקי מדעת האפיקורסים שאינם הולכים ביראה ה' , ועליהם נאמר
הנה בדבר ה' מאסו וחכמת מה לפס , ועל שניהם אמרו ו'ל אס אין יראה אין חכמה ונו' , ורמו לדבר והנ' סלס
מוצב ארצה ונו' המלכ רמו אל הירא' והגיעה אל החכמ' ומלכתי אלהים הם השלימים העולים במעלות השלימים
להשלים עצמם ויורדים להשלים אס וולקס , וא"ל למצב בלי נגיעה ונגיעה בלי מצב , וזכר לדבר סלס נבי' סיני ומלכ נבי'
קבל , והרמו אל משה קבל תור' מסיני : אבל הטובה הנמורה , מה שהוא ית' מטיב עם עמו יותר משאר האומות
בהכדילו אותם בנבוא' נחיים ככתוב ונפלינו אני ועמך ונו' , ולואס המעל' לנו עורכי' מעלת העו' הב שאתר המות :
(ט) והתמיד הדמיון , כמו שאתה עורך עונג העו' הב שאתר המות עם עונג הנבואה אשר נחיים , כן תערוך
מעלתם שאתר המות עם מעלתם נחיים ויתחייב מזה שכמו שהם עם דל ונזוי נחיים כן יהיו אחר המות כי כמו
שהעונג שאתר המות שזה לעונג אשר נחיו כן המעלות שיש בערך : אני רואה , ישיב לאמר שהאמת כן הוא בערך
המעלות אבל הדלות הוא באמת מעלה גדול' כי העושר שמור לבעליו לרעתו לרוב כי ינטל אס בעליו משלימותו /
וכן ביארנו ו'ל אמרו יולו מיס מדליו ומה נפלא זה המשל בדמותו אקורה והחכמ' למיש כי כמו שהמים לא יעמדו
במקום נבוא כ"א יקו למקום נמוך כן הקור' והחכמ' לא יתקיימו בעשירים רמי הלנב כ"א בדלים נמוכי הרוח ולכן
הי' הדלות והכניעה לנו לשם ולתפארת : (ס) פן הוא , הכניעה הרצונית היא מעל' לבעליה כאומר אך לא ההכרחית
כי לא מפני המעל' יכנע ב"א בהכרח ואס איננו כן הי' כל סוס בעל מעלה גדול' מפני כניעתו לרוכבו בהכרח :
ויש שכל לרוב , ועב"ו רוכבו יש להם שכל מהש"ית נענור שהוא סובל הגלות בין ההכרח שהוא מוכרח מנוגס , ובין
הרזון כי אס הי' רול' הי' ממיר דתו והי' אומר שהוא מאמין באמונתו כמוהו והי' חזר לנוגס : לפאר הדור ,
לפאר יפה שאנחנו מייחלים להיות עם ביאת המשיח : כל הנכנס בקורקנו , כל המקגייר ונכנס בדת משה אין אנחנו
עושים

מטרה

מטרה

מטהרה ולימור ומילה ומעשים תוריים רבים ושינהג
 במנהגינו ומתנאי המילה וסבותיה שיוכר תמיד כי היא
 אות אלקות שמה האלקים באבר התאור. הנזכרת
 לנבון עליה ולא ישתמש בה אלא כראוי בהנחת הזרע
 כראוי ובעת שראוי וכאשר ראוי אולי יהי מצליח יצליח
 לקבול הענין האלקי , ומי שדבק בדרך הזה יהי לו
 ולזרעו חלק גדול מן הקורבה אל האל יתברך ועם כל
 זה לא ישתורה הגר הנכנס בתורתינו עם האורח כי
 האזרחים לברם הם ראויים לנבואה וזולתם תכלית ענינם
 שיקבלו מהם ושיהיו חכמים וחסידים אך לא נביאים
 והיעודים ההם אשר ערבו לך כבר קדמו חכמינו לספר
 גן עדן וגיהנם ומדרו אותם לאורך ולרוחבוספרו הנעימות
 והיסורין ביותר מזה שספרו שאר האומות הקרובות
 ודברי עמך עד עתה על מה שבא במקרא בדברי הנביאים
 כי לא נזכר בהם יעודי העולם הבא הרבה בביאור כאשר
 נזכר הרבה בדברי החכמים ואמת הוא כי בדברי הנבואה
 שישבו העפר שבנוף האדם אל הארץ ותשוב הרוח אל
 האלקים אשר נתנה , וברברי הנבואה תחיית המתים
 לעתיד ושליחת נביא שמו אליהו כבר שולח בזמן העובד
 ולקחו האלקים כאשר לוקח זולתו שהוא לא טעם טעם
 מיתה , ויש בתורה תפילת מי שהתנבא ברוח האלקים
 שהתפלל על עצמו שימות מות ישרים ותהיה אחריתו
 כאחרית בני ישראל , וכבר שאל אחד מהמלכים נביאים

והתנבא לו בכל מה שיבא עליו כאשר הי' מתנבא לו
 בחיו ואם הי' מעשה המלך ההוא אסור בתורתנו רוצה
 לומר הרדישה אל המתים הוא מורה כי היו העם מאמינים
 בימי הנביאים כי הנפשות נשארות אחר כלות הגופות
 ועל כן היו שואלים המתים ופתיחת תפילתנו שיעודים
 אותה הנשים כל שכן החכמים אלקי נשמה שנתח בן
 טהורה אתה בראתה ואתה יצרתה אתה נפחתה בני
 ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד לטלה מומני ולהחיותה
 בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפנך
 הי' אלקי שאתה הוא רבון כל המעשים ברוך המחזיר
 נשמות לפננים מתים , וגן עדן עצמו אשר הרבו בני
 אדם לזכרו לא לקחו אותו כי אם מן התורה והי'א
 המדרגה אשר חוכנה לאדם ולולי שחטא הי' עומד בה
 לנצח וכן גיהנם הוא מקום ידוע קרוב לירושלם גי'א
 שאין האש נכבית ממנו חיו שורפין בו עצמות הטומאה
 והנבלות ושאר הטומאות והמלה עברית מורכבת :

(סא) **אמר הכוזרי** אם כן אין חדוש אחרי תורתכם
 אלא חלקיות מדברי גן עדן וגיהנם

ותכונתם והכפלת דברים והרבותם .

אמר החכר גם זה איננו חרש כי החכמים הרבו
 בזה מאד עד שלא תשמע מומנו מאומה

שלא תמצאנו לחכמים כאשר תבקשונו :

ואחרי

עושים אותו שום לנפשותנו במצוה בלבד ר"ל שיבטא נשפתיו לאמור שהוא מאמין כך וכך כמו שעושים זולתנו אבל לריך
 לערוח לקיים מצוות התורה : מטרה רומז לעבולה שכל גר לריך לעבולה את עצמו ולמול ערלתו : ועי שדבק המקדש
 ענינו בזיווג יהיו לו נשים שלימים : במנהגינו / להקנה נאנהגים שאינם נקובים בתורה כי הם חקנום הנביאים חו"ל :
 ועם כל זה לא יסוה הגר / ככתוב ונלוו גוים רבים חל"ה' ציוס הוא והיו לי לעם ושכנתי נמוכס (דברי ב') פי'
 סגרים יהיו לי לעם אבל מסכן ננאחתי יחי' נמוכס : וחז"ל אמרו שנובדי' גר אדומי הי' / וכסב הר"י מוסקאטו
 שיה שלם פעמים לא את החכר לנו אל דברי חז"ל ח' נזה הנה ב' נסי' כ"א כמה שאמר שמשא לא נפרד מהם אלא ע"מ
 שיבוא לינוח / חז"ל אמרו שאמר להם נסוף מ' נחלקת שש חני נא' , ג' נסי' נ"ג אמר לא קרא משה לתורתו וולת
 עמו / הנה הם אמרו נטעם נקינת התורה על האננים למען ילמדו הגוים / אף כי כבר אמרו בתלמוד וכוהר ע"פ
 ורח משעיר למו שהק"נה חור על כל אומה ולשון שיקבלו את התור' / ויש ליישב : והיעודים ההם / כאמור (נסי' ג"ה) שהם
 שמיים והשנים מיעודנו / הם המדברים מענין ג"ע למאמין באמונתם וגי'הנס לבלתי מאמין ואמרו נעלי הדם החדשה
 שזה יעוד חרש לא נוכר נק"מ והנה יאמר החכר שכבר נזכר זה בדברי חז"ל הרבה בביאור ומעט נק"ק :

מאמר שני

בתורת היהודים והביאו חכמים והספרים מכל הארצות ולמדו התורה ומה שהי מהצלחתם ונבורתם על שונאיהם וכבושם הארצות ומה שנגלה להם מהמטמונים ומה שהניע איו הילסמן הרבוי עד מאות אלפים עם אהבתם בתורה והכספס אל בית המקדש עד שהקימו תבנית המשכן אשר עשה משה והיו מכבדים אורחי ישראל ומתברכים בהם כאשר נזכר בספריהם וכאשר למד המלך התורה וספרי הנביאים לקח החבר ההוא לרב והי שואל אותו שאלות עבריות ותחלת מרה ששאל אותו על השמות והמדות המיוחדות אל הבורא יתברך ומה שנראה בקצתם טן ההגשמה עם הרהקרת הרבר ההוא

(א) ואחריו כן הי מענין הכוזרי מרה שהוא נודע בספרי כוזר מגלותו סוד הלומו לשר צבאו והי החלום הגשנה עליו שיבקש המעשה הנרצה אצל האלקים בהרי הרס"אן ולכתם שניהם המלך ושר צבאו אל ההרים ההם אשר במדבר על הים והיאך הניעו בלי"ה אל אותו המערה שהיו שובתין לשם אנשים מהיהודים בכל שבת והיאך נראו אליהם ונכנסו בתורתם ונמולו במערה ההיא ושבו אל ארצותם ולבם על דת היהודים והיו מסתירים אמונתם עד שירתחכמו לגלות סודם מעט מעט לקצת אנשים מסוגלתם עד שרבו וגלומצונום והתחזקו על שארית הכוזרים והכניסום

(א) נכרי הרס"אן / מיושי המשל והמליצה אמר זה / כי הי לו להמול מן הכתר אבל הוא הדג' שאמרתי כי משל הוא ייפנו בשרד המליצה : שהיו שוכתין / נפשו ידמה כאלו שעת השמד הי : על השמות והמדות / אחר שנתגייר והחויק ביראת ה' לעשות המעשים הנרצים לאלהים כקורה וכמלצה במילה ושניתם השבת השקולה כנגד כל הקורה / ראש כי טוב לחזו בחכמה למען תהיינה שתיהן מתאימות בו להביאו אל מנוחת האושר והשלמת השלימות האמיתית ואל לחלק העו"הב / ככתוב ראשית חכמה יראת ה' / וכאמרס ז"ל אס אין חכמה אין יראה / ולא הלך המלך בנדנלות וכנפלאות ממנו / כי אס שק מבמת פניו להבין בחכמה ולחכס בנינה לדעת אס ה' ע"פ מדותיו ר"ל לדעת דרכי ה' אשר נהס הוא נוהג בריותיו כי הוא המולא מן בעיניו אשר על זאת הקפלה חזון הנביאים ככתוב הודיעני נח דרכיך וארעך למען אמלא מן בעיניך / וכתב הרב המורה (כנ"ד לראשון) ז"ל מורה שמי שידע הנורא הוא אשר ימלא מן בעיניו לא מי שילוס ויפלה לבד / ר"ל שהיראה לבדה לא תתן שלימות לבעליה אס לא יחכס בחכמה להשיג יושר על מכונו כאמור בספר יצירה כי היא ר"ל היראה הנעה אהכמה וזה השער לה' להבין בחכמה (אשר יבנה יבנה בית ככתוב ראשית חכמו יראת ה' / ואס אין בית אין לורך לפתח ור"י ליע עלה כאמרס ז"ל מכריו ר"י ווי למאן דליק ליה דתקא ותרעא לדתקא עניד / ואחי' כאמרס ז"ל אס אין חכמו אין יראה / עוד דאף המלך למנוח קרבת אלהים בדיעת שמוחיו ית' על פי פעלו / אשר על זאת יאום המסורר לאמר הודו לה קראו בשמו / פי' הודו לה' חסדו אשר תשכילו שהוא עושה עם כל נוצר וקראו לו שס חדש על פי פעלו אשר תשיגו במציאות / הקהללו בשס קדשו / לכי שכלו זה יהולל איש משכיל דורס אלהי' כי הוא הדעת חסדו ככתוב בואת יתהלל המתהלל השכל וידוע חסדי כי אני ה' עושה חסד ונו' / כי באלה חפנתי / ואחי' כמ"שכ הר"י ז"ל כי חפץ ה' בחכמית הנריאה הוא למען הראות שלימותו על ידי בחי' שלימות יצוריו כי שלימות הפעולה יורה שלימות פועלה וממליאה כי המלך ה' אין רואים חסדו ערוס מילוריו שהס מלבושי כבודו ית' שסס הוא נראה למשכיליו ככתוב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו / ואשר בשאט נפשו עולס עיני בחינתו לכל יראה נחמה ש' מלבושי כבודו אשר לבש / עליו נאמר אדם ביקר כל יבין במשל כנהמות נדמו / פי' מי שחינו מנין כבודו ה' הוא זה נמשל כנהמות הנברקות נמוחן / כי דשעי כסל נחייסס

ההוא אצל השכל וכן מרחקת אותו התורה בביאור .
(ב) אמר החבר שמות הבורא כולם הוץ מהמפורש
 הם מרות ותבניות טפלויות נלקחות
 מהפעלויות הברואים לו כפי נזודרתיו ומעשיו נקרא
 רחום כשהוא מתקן ענין מי שהיו בני אדם מרחמים
 לרוע ענינו מיחסים אל הבורא הרחמים וההתניזואמתתם
 אצלינו חלישות הנפש והמיוית הטבע , ואין זה ראוי
 לו יתברך אבל אמנם הוא שופט צדק גזר בריש אדם
 אחד ועושר אדם אחר מבלי שישתנה בעצמותו ולא
 ידחם לאחד ולא יכעוס על אחר ונאחזנו רואים כזה

בשופטי בני אדם כששואלין אותם בדנין ודנין במרה
 שמחייבת התורה ויהיו אנשים זוכים ברין ואחרים חייבים
 והכל הלוי מטב השופט ודינו בלי השתנות בו שנוי .
 וכן השם פעם יקרא אל רחום וחגון ופעם יקרא אל
 קנא ונוקם והוא יתברך איננו משתנה ממדה אל מדה
 וכללו של דבר כי המדות מתחלקות וולתי השם המפורש
 יתברך לשלשה חלקים שתהיינה מעשיות או טפלויות
 או שוללויות , והמעשיות נלקחים מהמעשים הבאים
 ממנו באמצעים טבעיים כמו מודיש מעשיר משפיל אף
 מרוטם רחום וחגון קנא ונוקם גבור גדיב והדומים להם
 והטפלויות

בחייהם קראו אחים ככתוב ואל תהי סכל למה תמות בלא עתך , והפכו החכם תחי' בעליה , והוא הדבר שהאבות
 והנביאים קראו בשמותיו עלי אדמה ככתוב ויקרא אברהם בשם ה' , ר"ל שהודיע בעמים עלילותיו ית' ויקרא לו שם
 ע"פ פעולותיו אשר השיג , ומזה אמר כי שם ה' אקרא ופי' אחריו הלור תמים פעלו פי' זהו קריאת שמו הכללי
 אשר התפאר בו לאמר שפעולתו שלימה , ושלימות פעולתו יורה על היוקו ית' פועל שלם זה שמו אשר יקראו ה'
 שלם . ועל זאת יתפלל כל איש ישראל לאמר ונהי' מיודעי שמך ורבים יתפללו בפייהם לדעת שמו ולבס' בל עמם
 כי יעלמו עיניהם אריות פועל אלהים ומעשהו כמו שנאמר עליו ואל פועל ה' לא יגיעו ומעשה ידיו לא ראו . והוא
 דומה למי שמתפלל על הנריאות והוא בפועל כפיו כל אוכל תענב נפשו , וכל משכיל בפועל כפיו ית' על דבר אלה
 השמות נקרא משכיל באמתו יען כי השכלתו וו לא תתאר עוב או רע כי אם באמת או שקר , כי המשכיל על דבר
 הירח שאין לה אור מעצמה לא יאמר בו עוב השכיל כי אם אמת השכיל , וע"כ כל שמותיו ית' אשר נקרא לו ית'
 לפי השכלת אמתו וזו יכונה בשם אמת והוא הדבר שאמרו ז"ל תותמו של הק"נה אמת , וכל קורא בו הוא מקורב
 לאלהים ככתוב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת . יקרא ויענה ככתוב חסדך כמו אש אוכלת הוא , אל
 ואענה : מן ההנשמה , ישוג יתפלל לאמר כי יש שם שמות יתארוהו ית' אשרד הנשם כמו אש אוכלת הוא , אל
 עליון , רם ונשא , וכיוצא בם , וכבר התבאר באלהות שהש"ת איננו נשם , וזה כי כל נשם הוא מורכב מחומר
 ולורה עכ"פ , וכל מורכב הרכבתו היא סבת מציאותו , וכל מה שיש סבה למציאותו הוא אפשר המציאות בנחינת
 עצמו , ומהמבואר שהאפשר במין לא יתכן מנלתי היוקר , וישוג א"כ להיות אפשר ההעדר , אבל הש"ת לא ילוי בו ההעדר
 כי בהעדרו יתחייב העדר המציאות בכלל עד אפשר מי להמציאו , לכן לא יתכן היוקר אפשר המציאות בנחינת עצמו ,
 ויחויב מזה שיהי' אחד פשוט בלי שום הרכבה ושלא יהי' נשם , ומה שלא יהי' נעל תכונות ומדות ובעל איכות
 שכלם ענינים נוספים על מהותו ומחייבים היוקו ית' אפשר המציאות מה שנמנע בחקו כאמור : וכן מרחקת אהו
 התורה , ככתוב כי לא ראיסת כל תמונה , ולו הי נשם היתה לו תמונה מה כי אין נשם בלי תמונה מה : (ב) הוץ
 מהמפורש , רומז לשם בן ד' שהוא נפרש וננדל בהוראתו משאר השמות : הם מדות , מורות על מדות נמשכות
 ממנו כנ"י כמדות נפש האדם נאדם : ותבניות עפלויות , ותוארים מטרפטים א' עצמותו ית' כפי הפעולות הנמשכות
 ממנו כמ"ש הרב המורה (בנ"ד לראשון) צפי' הי"ג מדות יעו"ש : כי העדות מתחלקות לב' חלקים , הרב המורה
 (בנ"ב לראשון) מחלקם לחמשה חלקים א' שם נדרי , ב' חלק נדרי , ג' תאר איכותי אשר לו שם בארבעה מיני
 איכות , ד' שם היחס בהצטרף לזולתו , ה' תארי הפעולות וזה האחרון בדברי הרב המורה הוא הראשון בדברי

והטפליות כמו ברוך ומבורך מהולל קדוש רם וגשם
 גלקחות מרוממות המדברים לו ואלה אם הם רבות אינם
 מחייבות לו רבוי ולא מוציאות אותו מתאחרות אבל
 השולליות כמו חי ואחד וראשון ואחריו סופר עליו באלה
 כדי לשלול ממנו הפכס לא לקיים לו אלה על הדרך
 שאנחנו מבינים מהם כי אין אנחנו מבינים חיים כי אם
 בהרגשה ותנועה וכבר התעלה מהם ואנחנו אומרים
 עליו שהוא חי לשלול ממנו תאר המות מפני שמחשבת
 הלב קודמת כי מוי שאינו חי הוא מת ולא יחוייב זה
 אצל השכל אך כבר תשלל מהזמן דרך משל החיות
 ולא יחוייב שיהיה מת אחר שאין מדרכו קבול החיים
 והמות כמו שלא תחוייב ממאמרך שהאבן אינה חכמה
 שרספר עליה שהיא כסילה וכאשר האבן פחותה
 משתקבל החכמה והכסילי כן העצם האלקי יתברך
 מרומם מלקבל החיים והמות כאשר איננו מקבל האור
 והחושך אבל אם ישאל השואל אורגו הישנו העצם

ההוא אור או חושך היינו אומרים על הדרך העברה אור
 מידארטנו שיקדים למחשבה שמה שאינו אור הוא
 חושך אבל על האמת יש לנו לומר שאין מקבל האור
 והחושך אלא הגופות הטבעיות והעצם האלקי איננו
 גוף על כן לא יסופר באור ולא בחושך אלא על הדרך
 דמוון או לשלול ממנה המדת הפחותה וכן לא יקבל
 החיים והמות אלא הגופות הטבעיות והעצם האלקי
 מרומם ונעלה מהם ואם יאמר חיים לא כהיותינו הוא
 כהיותנו כי לא הבננו אנחנו מעולם חיים כי אם חיינו
 וכאלו אננו אומרים לא נדעמה הוא ומה שאומר אל חי
 ואלקים חיים הוא מדה כנגד מדת אלקי העמים שהם
 אלקים מתים לא יהיה מהם מעשה ועל הדרך הזה
 נאמר אחד לשלול ממנו הרבוי לא לקיים לו האחרות
 המובנת אצלנו כי האחד אצלנו מה שנדבקו חלקיו זה בזה
 והתדרמו כאשר תאמר עצם אחד ויר אחד ומים אחרים ותאמר
 בזמן על דרך הדמיון בגוף המרובק יום אחד ושנה

אחת

החבר הוא לבדו ירצה להיות תארו החיובים כנ"י / וכן מין האחרים האחרון בדברי החבר והוא מין האחרים השולליות
 והוא המנואר כנ"ח לראשון הוא זה ירצה להיות תארו השולליים / ואלה השנים ר"ל תארי הפעולות ותארי השלילות
 לא יחייבו רבוי וחסרון כי ית' / אולם מקום העיון הוא בעפלות שוכר החבר שהם תארים מנערפים על עצמותו
 בערך רוממות המדברים לו / ונקב החבר שהם חייבים לו רבוי / אולם כפי דברי הרב המורה כנ"ב לראשון
 גם המה יחייבו רבוי החיובים והמקריים כי ית' כדי לשלול ממנו הפכס / כן יאמר הרב המורה (כנ"ח לראשון) ז"ל
 ואמרנו על זה שהוא נמשך הענין כי מן הסקר העדרו וכו' / ואמרנו שהוא חי / הענין שהוא ית' אינו מת ע"כ והנה
 לפי מה שגדר החוקר (כ"ב לעשירי מס"המ) מהוה החיים שהם הרגשת הפעולות המתרגשות לשעור / ובהיות
 שהש"ת פועל כל פעולותיו בהשכל א"כ יהיו חיו חי מדע והשכל / והוא הדבר שאמר החבר בסוף זה הסי' שהוא ית'
 ע"כ החכמה / אבל בעבור שאין נכחנו להשיב ע"כ חי כזה הנלתי מרגיש נחשים על כן יאמרו האלהיים שכאשר נאמר
 שהוא חי / הענין שאינו מת : אחר שאין מדרכו קבול החיים והמות / אלה ח"פס הם השלילות הכללות אשר יאמרו
 בשלוח המוקרות להאמר עליו ית' כאמרנו על הכוהל שאיננו רואה בהיות שאין מדרכו לא רואה ולא העורן /
 אולם השלילות המיוחדות והם אשר מדרכו להמלא במקור כאמרנו על האדם שאיננו רואה אשר מדרכו לראות / אלה
 וכוננו כי הם כתארי חיוני ויהי' אמרנו איננו רואה כאמרנו שהוא עור / על כן עלינו זאת העולה בשלילות הבורא
 שלא נבין מהם היותם שלילות מיוחדות כי אלה ישנו חיונים אבל לריך שנין מהם היותם שלילות משולחות אשר אין
 מדרכה להמלא בו ית' לא הם ולא הפכס על דרך שלילת החיים והמות מהזמן / וכ"כ הרב המורה (כנ"ח לראשון)
 ז"ל ולא תעשה נ"כ אלה השלילות ולא תתירם עליו ית' אלא בפנים אשר כבר ידעת שפעמים יסולל מהדבר מה שאין
 דרכו שימלא לו כמו שאמר נכחל לא ראה ע"כ : לא יהי' מהם מעשה / הוא הדבר האמור (כ"ב לעשירי מס"המ)
 שגדר החיים הוא רגשת הפעולות הנעלות לשעתן ומי שאין לו פעולה חוץ ממנו לו בו איננו חי : כי האחד אללנו מה

שנדבקו

אחת והעצם האלקי מרוכז מהדביקה והפרודה ונאמר
 אחר לשלול הרבוי וכן הראשון לשלול ההתאחרות
 לא לקיים לו ההתחלה וכן אחרון לשלול מוטנו הכליון
 לא לקיים לו התכלה וכל המדות האלה אינם דבוקות
 אל עצם כבודו ולא מתרבה בהם אבל המדות התלויות
 בשם המפורש יתברך הם היצורות מבלי מצועים
 טבעיים כמו ויצראור ובורא השך ועושה נפלאות גדולות
 לברוי רוצה לומר בגזרתו וחפצו טבלי מצוע סבה אחרת
 ואפשר שזה רצה באמרו וארא אל אברהם אל יצחק
 ואל יעקב באל שדי רוצה לומר בדרך הכח והנצחון כמו
 שאמר לא הניח אדם לעשקם ויובח עליהם מלכים ולא
 החכמה

שנדבקו חלקיו / יותר מזה כתב הרב המורה (נ"ו לראשון) שהאחדות והרבויות הוא מקרה קרה לנמצא וכמו שהמנין
 אינו עלם המנויים כן האחדות אינו עלם המקצת לכן כמו שהיה מן הסקר עליו מקרה הרבוי כן הוא מן הסקר מקרה
 האחדות ע"כ י"י האחד המסופר עליו ית' ע"ז שלילת הרבוי ויתר השלילות המולמות / והנה זה לעד שהחבר
 לא רצה ספר המורה : התלויות בשם המפורש / הוא שם בן ד' הנפרש והנכדל משאר השמות כבוראחו כי הוא
 מורה כל הוויה ר"ל שהוא ית' בעל היכולת להוות נמניחות כל אשר יחסוף אף כי לשנות העצם כאשר עשה משה נכחו
 במצרים וע"כ אמר פרעה לא ידעתי את ה' ר"ל איני מאמין שהש"י נכחו לשנות העצם וכתב הרש"ם ששם אה"י
 הוא עלם שם הויה' אלא שנשתנה מלשון נסתר ללשון מ"ב כי הוא קורא את עלמו אה"י מדבר נעדר והנחנו קוראים
 אותו בלשון נסתר יי' ונתחלפה היו"ד בוא"ו כמו ואתה הוה להם למלך / ואני כבר כתבתי (אסף ח"ב פ' כ')
 ששם אה"י אשר אה"י הוא כמו שם גדרי כמו חי מדבר שענינו החי אשר הוא מדבר ובעבור שהש"י אינו נגדר כסוג
 והבדל מיני כאשר בעלי הגדרים על כן באה הכפילה בשם אחד והטעם אה"י נקרא בשם כפי מה שאהיה פועל לשעתו /
 והוא הדבר שאמר ר' אבה בר מנל בשעה שאמר משה מה שמו השינו הק"נה שמי אתה מבקש לידע ע"ש פעולותי
 אני נקרא : וארא אל אברהם / בן הוא דעת הראש"ע נפי' זה הפסוק / וכן מלתו על לשונו בעצם העגל שכתב
 שם ו"ל ומלת אליהם כבוד חונה בנורת גויה / והנה מקום לדברי ר"י נדרשי שהחבר הי' חותמו של הראש"ע ושניהם
 לדבר אחד נכתבונו : מפני שהוא עלם החכמה / מזה תבין כי כל שונאי החכמה אשר יסד ה' ביטוריו הוא זה שונא
 ה' / והנה הלש המון הסכלים ידמו כי נשתת החכמה ולומדיה קרבת אליהם ימלאו ונהפוך הוא כי מות ידעם ככתוב
 כל משנתי אהבו מות / ואתי' ככתוב אל תהי סכל לעם תמות בלא עתך / כי הן אלה רשעי ככל שונאי החכמה הם
 שונאי ה' שהוא עלם החכמה כאמור / וכאשר שמענו בן ראינו אחד קדוש מדבר נפי' הכתוב ומלס לשונאי על פניו
 להאבדו / ו"ל שונאי ה' הם המה המקוממים נכד רגונו ית' והנה הי' רגון הש"י להחיות האדם לפליעה גדולה
 וזה כאשר יכיל בחכמה אשר יסד ה' ביטוריו שאז ישב הסכל והמשכיל והמושכל עלם אחד וחיו כולם נללל המושכל
 המיני הנלמי / והנה המבטל את החכם משלימותו זה הוא מתקומם נכד רגונו ית' והוא שונאי כנ"י בהיותו שונא לחכמה
 שהוא עלמותו כנ"י ע"כ הק"נה מאבדו מעולמו כאשר זמס להאבד החכם והוא שאמר דוד לי קוו רשעים לאבדני
 עדותיך אמתונו / פי' רשעי ככל חשבו להאבדני בעבור שאני מתנון שלימות היצורים שהם עדות על שלימות בוראם
 וממליאם / ורתיי כי עוב לבאר הכתוב הבא אחריו והוא לכל סכלה וגו' כי הוא בלו מקשה כי לדברי הפרש"י

קבלה

החכמה מדה לו אבל אמוץ כח מן הכוחות המעשיות :
(ג) אמר הכוזרי איך תעשה ימדי שהם יורדו
גשמיות כמו רואה ושומע ומדבר
ושותב על הלוחות ויורד על הר סיני ושמה במעשיו
ומתעצב אל לבו .

אמר החכר הלא רמיריו לך בשופט צדק שאין
חטאת במדותיו ויוצא מדיניו הצלחת
עם וכבודם ויקרא אוהבם ושמה בהם ונזור על אחרים
בחריסת בתיים והחרים אותם ויספרו עליו בהפך זה
שהוא מואס אותם וכועס עליהם ושהאוויר וכל הגופים
נפעלים לרצונו ומצטיירים בדברו כאשר הצטיירו
השמים והארץ ונקרא כותב ומדבר , וכן מצטייר מן
הנשם הרק הרוחני הנקרא רוח תקשר הצורות הרוחניות
הנקרא כבוד ה' ונקרא על דרך העברה ה' בלבד כמו
יורד ה' על הר סיני ואנחנו עתידים להוסיף על הענין

הזה ביאור כאשר נדבר על החכמות :
(ד) אמר הכוזרי אמור שתהי נצול מכל המדות
עד שלא נתחייב רבוי מה יצילך
ממדת החפץ שאתח מיחס אותה אל הבורא והפילוסוף
מרחיק אותה ממנו .

אמר החכר כבר קרבנו אל ההצל'ה אם לא ישעון
עלינו ביותר מרחפץ נאמר לו אתה
הפילוסוף מה הדבר אשר שם אצלך השמים טובבים
תמיד והגלגל העליון נושא הכל ואין מקום לו ואין
נטייה בתנעותו וכדור הארץ מרכז עומד באמצעיותו
מבלי נטייה ולא סבה , ושם סדר הכל על מה שהוא
עליו מהכמות והאיכות והתמונות ולא תוכל להמלט
מהודות דבר ההוא כי לא בראו הדברים את עצמם
ולא קצתם את קצתם והדבר ההוא שם האוויר מצטייר
בשמוע בעשרת הרברים ושם המכתב מצטייר הרוח
בלוחות

תכלה מטעם תכלית / יקשו כמה קושיות א' מי יאמר דבר הוה שאין לו שחר ר"ל לכל קץ ראיתי קץ כי הוא
כאלו יאמר כל אדם הוא אדם והרא"ב רבי' בזה ואמר כי ב' קלוות יש בכל דבר התחלה וסוף וכל זה איננו שוה
כי מה יראה לומר בזה ומה שייכות יש לו בזה עם האמור לפניו ולאחריו / ב' אמרו רחנה מזוקך הן לא ידענו זה מי
היא זו המלוה אשר אליה נשא המשורר את נפשו / ג' אמרו אחריו מה אהבתי קורתך מה שייכות יש לו עם האמור
לפניו ועוד דקדוקים אין נפשי להאריך לכן הדע ונחנת מ"שכ החוקר שנהניע לאדם ב' אהבות שאינם יכולים להתקיים
יחד אזי ישקלם נפלים הנמינה וידחה הגרועה מפני המעולה / והנה המשורר השינופו ב' אהבות א' אהבת החיים
הנשמיים / ב' אהבת ההתבוננות בפועל אלהים ומעשהו אשר יתנו חיים רוחניים כמ"שכ החוקר (ני' בלעשירי עס"ה)
והנה הוכרח לשקול שניהם ולדחות הגרועה / והנה מהמבואר שכל אהבה נשמית יש לה תכלית וקץ ד"מ האוהב לשתות
יין הנה כאשר ישקה די שבעו יקוץ בו וכן כל אהבה נשמית, לא כן האהבה הרוחנית שהיא אהבת ההתבוננות בפועל אלהים
ונדרכיו שאין לה קץ שלא יקוץ בה האוהב לעולם אדרבה כל עוד יתבונן כן יוסיף וכן יפרוץ לאהבה ולהתבונן על כן ראה
לדחות חיו הנשמי' מפני החיים הרוחניים / והוא זה אשר אמר לכל תכלה ר"ל לכל תאוה ואהבה נשמית ראיתי קץ
וסוף והוא מן כלתה לתשועתך נפשי, רחנה מזוקך אך מלות ואהבת אה' היא רחנה עד בלי תכלית כאמור ועל כן
אחריו מה אהבתי קורתך וגו' / זה הוא מביאורי על ס' תהלים : (ג) בשופט לך , לכן כל לשון רא' ושמיעה
הבאים בו ית' מורים על השנתן היושר או העול שב"א עושים זה לזה : כאשר הצטיירו השמים / ר"ל לעת הכריאה
כן יצטייר קול דברים באוויר והמכתב בלוחות : כמו וירד ה' על הר סיני / ר"ל פי' וירד רבוד ה' / אולם אונקלס
פרנס ואקגלי ה' / אף כי נשאר מקומות דרכו לתרגם יקרא דה' : והפילוסוף מרחיק אותה ממנו / כי הכוונה מורה
על חסרון המכוון כאמור בריש מאמר א' : (ד) כי לא נראו הכוונה כי לא היו מעולם בלי עילה אשר מעוללם
ברגונן וחפנו על הסדר אשר הם עליו / וזה הפי' מוכרח כי הפילוסוף בלתי מאמין בחידוש :

ולב כאשר זכרתי ויש לארץ עור בזה עם המעשים והתורות התלויות בה אשר הם כעבודה לזכר אבל לא יתכן לסגולה הזאת להגיע אל הענין האלקי בבלעדי המקום הזה כאשר לא יתכן שיצליח הזכרם בבלעדי החר הזה :

(ח) **אמר הכוזרי** ואיך הוא זה וכבר נבאו מאדם הראשון ועד משה בארץ אחרת אברהם באור כשדים ואחר כן יחזקאל ודניאל בבבל וירמיה במצרים .

אמר החבר כל מי שהתנבא לא נתנבא כי אם בה או בעבודה הנה נתנבא אברהם כדו

שיעבור בה ויחזקאל ודניאל מפניה וכבר היו נמצאים בבית ראשון וראו בו השכינה אשר בהמצאה ה' מגיע לנבואה כל המוכן לה מהסגולה אבל אדם הראשון היא היתה אדמתו ובה מונ כאשר קבלנו כי במערה ארבעה זוגות אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה והיא הארץ הנקראת לפני ה' הנאמר עליה תמיד עני ה' אלקיך בה ועליה נפלה הקנאה והחמרה בין הכל וקין בתחלה כשרצו לדעת אי זה מהם הרצו לחיות במקום אדם וסגולתו ולבו לנחול את הארץ ולהרביק בענין האלקי ויהי וולתו כקליפה ואירע מה שאירע מהריגת הבל ונשאר קין ערירי ונאמר ויצא קין מלפני ה' שיצא מגורש מהארץ הזאת שבה היו והי נע ועד בארץ וכן נאמר ביונה ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה'

בלוחות קרא אותו אתה הפין או דבר או כאשר תרצה : (ח) **אמר הכוזרי** כבר התבאר לי סוד המדות ונתגלה לי הכנת ענין כבוד ה'

ומלאכות ה' ושכינה ושהם שמורת נפלים על דברים נראים אצל הנביאים כמו שאמר עמוד ענן ואש אוכלת ועב וערפל ואש ונונה וכאשר נאמר על האור בבקר ובערב וביום המעונן כי האור ניצוץ מהשמש אף על פי שהיא נסתרת ונאמר שהאור והניצוץ מעצם השמש ואינו כן אך הגופות נפעלות בכחם ויאורו בהם .

אמר החבר כן הכבוד ניצוץ אור אלקי מועיל אצל עמו ובארצו :

(ז) **אמר הכוזרי** מאמריך אצל עמו כבר התבאר לי אבל מאמרי ובארצו קשה לקבלו .

אמר החבר אל יקשה בעיניך שתתיחד ארץ ברבר מכל הארצות ואתה רואה מקום שמצליח

בו צמח מבלתי צמח ומוצא מבלעדי מוצא והי מבלעדי חיה ומתייחדים יושביו בצורות ומדות מבלעדי וולתם ובמצוע המזג תהיה שלמות הנפש והסרונה :

(ו) **אמר הכוזרי** איני שומע עם השוכני בארץ ישראל יתרון על שאר אנשי העולם .

אמר החבר כן הרכם זה שאתם אומרים שמצליח בו הזכרם אלו לא היו נוטעים בו הגפנים

ועובדים העבודה הראויה להם לא היה עושה ענבים והמעלה המיוחדת הראשונה היא לעם שהיא סגולה :

(ה) ושכינה / כל אדם או מקום שנראה בו ענין נפלא וזר נשבע נאמר עליו שהשכינה שוכן עליו / והטעם שכינת כבודו והשגחתו יס' : כן הכבוד / ר"ל הנבואה לא תחול כ"א בעם ה' ונא' : (ו) כבר התבאר לי / שהם הסגולה מכני אדם כמזרח במזרח הראשון וכ"כ וכפלינו אני ועמך / אך שלא תחול הנבואה כ"א נא' זה לא שמעתי : (ז) כן הרכם זה / משל משל מהר אחד שמלית בו הכרמים שאיננו מלית כי אם בעבודת הכרמים ככה לא ילמד העם לנבואה חפי' נא' כי אם בעבודת הארץ ר"ל במעשה הקרבנות / וזאת היחה כוונת בלעם בקרבנותיו למען תחול עליו הנבואה / וכבר משלו הכתובים ג"כ ח"י לזכרם וישראל לנפן ככתוב כרם ה' לירידי ונו' / נפן ממזרים קשיע ונו' : (ח) וכבר היו נמצאים בבית ראשון / ר"ל יחזקאל ודניאל היו כפני בניק / ורומז אל אמרם ו"ל היו

וז' לא ברח כי אם ממקום הנבואה והשיב אותו האלקים
 פמעי הדנה ונבא בה . וכאשר נולד שתי בדרמות אדם
 כמו שאמר ויולד בדרמותו כצלמו היה במקום הבל .
 במו שאמר כי שתי לי אלקים ורע אחד והי' ראוי שיקרא
 בן אלקי' כאדם . וזכה לארץ ההיא שהיא מדרגה למטה
 מן ערן ועליה נתקנאו יצחק וישמעאל ונדהה ישמעאל
 בקליפה אף על פי שנאמר בו הנה ברכתי אותו במאד
 מאד בטובה העולמית ונאמר ליצחק אחד כן ואת בריתי
 אקים את יצחק רוצה לומר הדבקו בענין האלקי והטובה
 בעולם הבא ואין לי שמעאל ברית ולא לעשוואם הצלותו
 ועל הארץ הזאת נפלה הקנאה בין יעקב ועשו בכבודה
 ובברכה עד שנדררה עשו עם חוקתו מפני יעקב עם
 חולשתו ונבואת ירמיה במצרים בה ובעבורה וכן נבואת
 משה ואהרן ומרים בפארן כי סיני ופארן מנבול ארץ
 כנען מפני שהם מן ים סוף כמו שאמר יתברך ושרתי
 את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים ומדברר עד הנחל
 ומדברר הוא מדבר פארן והוא הנאמר בו המדבר הנדול
 והנדוא ההוא כי הוא גבולה הדרומי והנוד הוא נהר
 פרת גבולה הצפוני ובהם המזבחות שהיו לאבות אשר
 נענו בהם באש העליונה והאור האלקי . וכבר היתה
 עקדת יצחק אבינו בהר שלא היה בו ישוב הוא הר
 המזרחי ונתגלה הדבר בימי דוד כשהיה מיושב כי הוא
 המקום המיוחד המוכן לשכונת וארונה היבוס עובר
 וחורש בו כמו שאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא

ה' יראה . וביאר בחביו הימים כי בית המקדש בנו בתה
 המזרחי ושם מבלי ספק המקומות שראויים להקרא
 שערי השמים הלא תראה יעקב אבינו שלא תלה
 המראות אשר ראה לא בזכות נפשו ולא באמונתו
 ובר לבבו אבל תלה אותנו במקום כמו שאמר וירא
 ויאמר מה נורא המקום הזה ועליו אמר קודם לזה ויפגע
 במקום רוצה לומר המקום המיוחד והלא תראה כי
 הועתק אברהם מארצו כאשר הצליח והיה אז ראוי
 להרבק בענין האלקי והיה לב הסגולה ההיא וההערתק
 היה אל המקום אשר בו תגמר השלמתו כאשר ימצא
 עובר האדמה אילן שפריו טוב במדבר ומעתיקו אל
 אדמה געברת מטבעה שיצליח בה בשרש ההוא ומגדלו
 שם וישוב פרדסי אחד שהי' מדברו וירבה אחר שהיה
 מעט שלא הי' נמצא אלא בעת שזדמן . וכן שבה
 הנבואה בורעו בארץ כנען רבו אנשיה כל ימי עמדם
 בארץ כנען עם הענינים העוזרים מטהרות והעבודות
 והקדנות כל שכן המצא השכינה והענין האלקי כמו
 צופה למי שראוי להרבק בו שיהי' לו לאלקים כמו
 הנביאים והחסידים כאשר השכל צופה למי שנשלמו
 טבעיו ונשתוה נפשו ומדותיו שיחול בו על השלמות
 כפלוסופים וכמו שהנפש צופה למי שנשלמו כחורטיו
 הטבעיים השלמה מוזמנת למעלה ירירה ותחול בו
 בחיים וכמו שהטבע צופה למוג השוה באיכותיו שיחול
 בו והי' צמת :

ט אמר

הי' / אחר שכבר הי' מתנבא צ"י , ומשלו אללי לאור נר הדולק על ישרן למעלה כטבע האש , כנה כאשר יעמוד
 תחתיו נר המעלה עשן אחרי הכני ימשך האור מהנר הדולק למטה וידליקו כנה הניצוץ האלהי ר"ל אור הנבואה
 בדרגתו עליו על ישרו נוכח א"י / כנה בהמצא אי זה נביא בח"ל המעלה עשן הקדושה אחרי הכנותו או יעקב ארזו
 להשכיב עליו ולנבאותו : לא ברח כ"א ממקום הנבואה , לפי אמרם ז"ל ע"פ היו הי' אחר שכבר הי' בח"י מה הועיל
 בנרחו ע"כ הי' עיקר הטעם שכל מי שתנבא בח"ל לא תנבא אלא בעזרה כאמור : נהר פרת גבולה הצפוני /
 עיי' מאור עינים : שלא הי' בו ישוב , ככקוב הנה מלאנוס בשדייער , וחקי' ככקוב נאנו כסך : ומעתיקו אל אדמה
 כענדק כבר נאמר זה העל על כל שרשו יסובנו וכו' , אם יבלענו מקומו וכו' הן הוא משוש דרכו וכו' (אז"ח) :
 כאשר

(ט) אמר הכוזרי אלה כללי החכמה צריכים לפרוש ואין זה עתה מקומו ואחר זה אשאל אותך עליהם במקום החכמה והשלם עתה דבריך בספור מעלות ארץ ישראל .

אמר החבר היתה מעמרה להישיר כל העולם מוכנת לשבטי ישראל מעתה הפרד הלשונות כמו שנאמר בהנחל עליון גויים ולא נהנן לאברהם שידבק בענין האלקי ושיכרות עמו הברית אלא שיהי בארץ הזאת במעמד בין הברית ומה תאמר בהמון סגולה היו ראויים להקרא עם ה' בארץ מיוחדת נקראת נח"ת ה' ובעתים קבועים ממנו יתברך לא מהסכמה עליהם ולא נלקחת טחמרת הכוכבים ולא

מזולתה נקראו מועדיה בשחרות ועבודות דברים ומעשים משוערים מאצלו ית' נקראים מראכת ה' ועבודת ה' .
(י) אמר הכוזרי כסדר הזה ראוי שיראה כבוד ה' לאומה הנקראת עם ה' .

אמר החבר הלא תראה איך קבלה הארץ שבתות כמו שאמר שבת הארץ ושבתה הארץ שבת לה' ולא נתן רשות למוכרה לצמיתות כמו שאמר והארץ לא תמוכר לצמיתות כי לי כל הארץ ודע כי שבתות ה' ומועדי ה' אמנם הם תלויים בנחלת ה' :

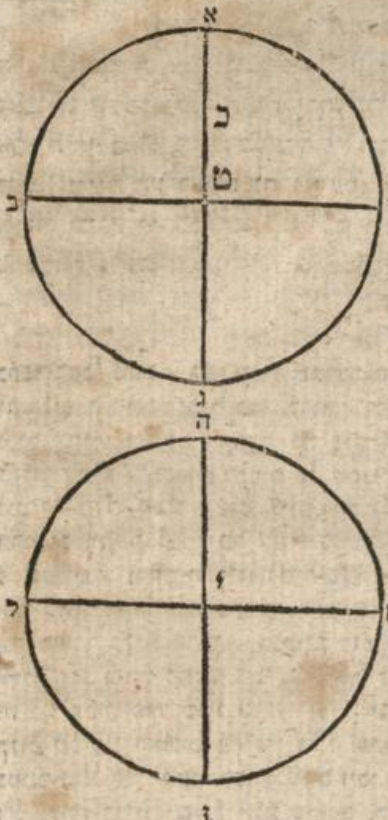
(יא) אמר הכוזרי הלא תחלת קביעות הימני מן הצין מפני שהוא תחלת המזרח ליישוב :

אמר

כאשר השכל זופס / ישא משלו ממדבר חי לומח על הסדר : (י) הם תלויים בנחלת ה' / כלם נקבעו על אופק א"י ואיקלים שלו וזה נשכנר כחם החוקר שכל מחוקק ראוי לו לקבע חגים לעם מדינתו בימי שמחתם כפי טבע מדינתם וכהנה הסוד האלהיות קבעו לנו שלש רגלים בימי שמחתנו באסיפת תנועת ארננו / פסח נקליר שעורים ושנועות נקליר חטים / וסכות באסיף כל התנועה : (יא) מן הצין / למען תדע ביאור דברי החבר בזה הסי' ראוי שתחית לך אל סדר מסלך השמש ביום אחד ולחלק הקף כדור הארץ עם הזמן / וכהנה היקף כדור הארץ ממזרח למערב וממערב מתחם לארץ עד מזרח שמש חלקוה הסוכניים לש"ס חלקים נקראים מעלות / מחציתו ק"פ מעלות רביעיתו ז' מעלות / והיום חלקוה לכ"ד שעות / והשמש מאיר לעולם חצי כדור הארץ שהוא ק"פ מעלות אשר נוכח השמש / וחצי כדור הארץ אשר מהעבר השני הסוף / למאיר ונא נקרא יום ולחשך נקרא לילה / והאופן המפריש בין האור ובין החושך נקרא אופק / הנקודה מזה האופק אשר ממנה מתחיל השמש לזרוח על פני הארץ נקרא מזרח / והנקודה ממנו שנה יקבע השמש ויהי חשך נקרא מערב / האופן המפריש האמור הנקרא אופק המדומה ברעיון איננו עומד נח על מקום אחד סניב הארץ אפי' רגע אחד אבל הוא מתנועת בתנועת השמש ממזרח למערב ונדמה כאלו הוא קבוע על שני קוטבים אק"סין בל"א אחד באמצע לפון ואחד באמצע דרום וסובב גלילים ועושה נוקר לזה וערב לזה כטעם נולל אור מפני חשך וכתעם ויהי ערב ויהי בקר ר"ל שכל עמי היום היה נוקר לזה וערב לזה כמ"ש הרמ"ב ז"ל האופן הנדמה שהוא יולא מקובע הדרומי ועובר על אמצע כדור הארץ אל הקוטב הצפוני ומשם אל תחת לארץ עד הניעו אל הקוטב הדרומי / חציו העליון נקרא חצי היום וחציו התחתון נקרא חצי הלילה יען כי בהניע השמש נוכח ראשי בני אדם הסוכנים על זה האופן אז הוא חצי יום להם ובהניע השמש מתחת לארץ נוכח רגליהם הוא חצי הלילה לשוכני מעלה / וזה האופן האמור נדמה כאלו הוא קבוע בלתי מתנועת כמו אופן המפריש / ולמען הראותך זה בחוש הראות נניח עינול א ב ג ד הוא אופן המפריש הנקרא אופק הרי"ל אנט בל"א הסובב ממזרח שהוא בנקודת א מהצד שהוא מקום סוכני לין דרום מערב לפון ונדמה כאלו חוהך את כדור הארץ ומבדיל בין חציו העליון לחציו התחתון הנרשם בצדור ה' ל' ז' ה' / ונדמה כאלו הוא כפול מונח מתח עינול א ב ג ד באופן שנקודת ז נוגעת בנקודת א וז' נב וה' נג ויהי סדר הנחה א ז ב ל ג ה ד ח / ונקודת ט הוא מקום ארץ ישראל ונקודת י היא נוכח רגלי א"י וקו א ט ג הוא רושם הלוך השמש ביום וקו ה' י ז הוא רושם הלוך השמש בלילה

וקו ד ט ב הוא חזי היום ור"י ר' הוא חזי הלילה ובהיות שאין צעידול התהלה וסוף על כן נרדו חזינו לשום התהלה לכל יום ויום בפני עצמו מוכרחים אנחנו לשום זמן מוגבל לזה / וברדו חזינו לשום סדר לימים מוכרחים אנחנו לגבול מקום בכדור הארץ אשר בו יתחילו למנות סדר הימים / והנה התהלה הזמנית ליום ציומו הוא הערב ככתוב מערב ועד ערב תשבתו שבתכם / אולם התהלה סדר הימים ר"ל סדר מיני ימי השבוע הוא נקודת ג' אשר ציור אבגד שהוא מערב א"י שבו נברא האור תהלה בשבת שלפני יום א' לט"ב ושקע לשעתו לדברי החבר כמו שיתבאר / והוא

הערב הראשון לשוכני א"י בנקודת ט / (אשר עליו הוסדו שבתות ה' נראשים רדת המון צמיני שהוא מגבול א"י) / להיותו במרחק ק"פ מעלות ממנו והי' או חזי יום קוהו לשוכני נקודת ג' ואור בקר קוהו לשוכני נקודת י' ובשעה שעות שהוא רביעיית היום הלך השמש רביעיית כדור הארץ שהוא ל' מעלות והגיע נוכח נקודת י' והי' אז חזי ליל א' לשוכני נקודת ט ועת ערב הראשון לנקודת ג' (ולא נחשב לו חזי היום שלפניו בהיות שאין ערב לפניו / וכן כל הורחות שאחריו אשר ביום ההוא לא נחשבו במספר ימים יען אין ערב לפניו) / ונחשבו לזמן קוהו והי' אז עת בוקר קוהו לנקודת א' שהוא לין / ובי"ב שעות הלך השמש חזי כדור החתהון של הארץ והוא ק"פ מעלות והי' אז עת בוקר יום א' לנקודת ט ועת ערב הראשון לנקודת י' וחזי היום קוהו לנקודת א' הוא לין ובי"ח שעות הלך השמש ב' רביעיית כדור הארץ שהוא ר"ע מעלות / והי' אז עת חזי יום א' לנקודת ט / ועת בקר יום א' לנקודת ג' / ועת חזי ליל א' לנקודת י' וערב יום הראשון לנקודת א' / והנה לפי האמור הלך הסדר להקדים שבת א"י על שבתות ח"ל עד שהיומר מאוחר ממנו הוא שבת לין המתחיל בי"ח שעות אחר התהלה שבת א"י ויותר יש לומר ששבת דמשק שהוא סמוך לעזרת א"י ודנוק אליו יחי' מאוחר בכדי כ"ד שעות בקירוב יען הערב שמשו של יום א' היה אחרי הערב שמש יום א' של א"י בכדי כ"ד שעות לפי האמור / אבל הוא החבר עשה פשר דבר שאנשי ח"ל ישנתו שבתם בזמניהם אף כי לפי הסדר הי' ראוי שיקדמו לשבת לפי חשבון קדימת הערב שמש של א"י להערב שמשו עד שדמשק הי' ראוי להקדים שבתם יום שלם / ולין ח"י שעות / ושוכני נקודת י' י"ב שעות / ושוכני נקודת ג' ו' שעות וזה כי השוכנים בין לין ובין א"י ר"ל במרחק ק"פ מעלות המורחיים לא"י והם השוכנים בקו א א' אלה כלם לא"י יחשבו אף כי יקדימו קצת שבתם כי גם בא"י המורחיים מקדימים לשבות מהעעריים / אך המדינות אשר למערב א"י עד לין ולין בכלל שונתים עכ"פ משנת א"י ששה שעות כמו

שוכני לין ושניתם אלה השש שעות ששבות בשניתם כל היום / והוא הדבר הלמד מאמרו ז"ל בולד קודם חלות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה / פי' אם הי' העולר לפי החשבון קודם חלות בא"י בידוע שהוא נראה בא"י סמוך לשקיעת החמה שהוא חזי היום לנקודת י' כי כ"ד שעי מיכסא סיהרא תמיני סרי מעתיקא וסית מחדתא שאו יראה הירת לאנשי א"י קודם שקיעת החמה על כן עושים אותו היום ר"ה / והנך רואה ששש שעות מהחדשה חשונים ככל היום מהחדש / אשר מזה נלמוד הדין בשבתות וי"ע שהשש שעות ששונתין זה בא"י חשונים ככל היום בשאר ארצות / וכבר הפירונו עטובה ון באמרי בינה בשער ט' ממנו / ובהר תניינא (דף ה' ע"א) הפירו מנוכה ון על אמרם ז"ל בחבורא קדמאה כד אתפלג ליליא אחי ק"נה לאשתעשע עם לדיקיא בג"ע :

בשבעת ימי השבוע ואל תטעון עלי באלו שהתחילו
 מחצות יום סוף היישוב במערב והוא בא השמש בארץ
 ישראל ובו נברא האור הראשון ואחר כך השמש נופני
 שהיה אור ובו לעתו והיה לילה ליישוב והלך הסדר
 להקדים הלילה על היום כמו שאמר ויהי ערב ויהי בקר
 וכן הוזהרה התורה מערב ועד ערב תשבתו שבתכם /
 ועל תטעון עלי באלה החדשים המבישים גונבי החכמה
 ולא היתה כונתם לנגוב אבל מצאו החכמות מסופקות
 מעת שנפסקה הנבואה והתחכמו משכלם וחברו חכמים
 אשר נתנה סברתם ומכלל זה ששמו הצין תחלה לימים
 בהפך התורה לא בהפך גמור מפני שהם מסכימים עם
 אנשי התורה בתחלת היום שהוא מהצין אך המחלוקת
 שבינינו ובינם בהקדימו הלילה על היום וצריך שתהיה
 השמונה עשרה שעות עקר בקריאת היום השביעי מפני
 שארץ ישראל שהיא מקום התחלה לקריאת שמורת
 הימים בינה ובין השמש בעת שהוחל לקרא בשם שש
 שעות

אמר החבר וחלף התחלת השבת אינה כי אם
 מאזני ומאלוש קודם לכן שירד המין בו
 תחלה ופי השבת נכנס על מי שבא עליו השמש
 אחר סיני על המדרגה עד אחרית המערב ואחר כך עד
 אשר תחת לארץ ואחר כך עד הצין אשר הוא מזרח
 היישוב ויקרא השבת לצין אחר ארץ ישראל בשמונה
 עשר שעות מפני שארץ ישראל באמצע ליישוב וכאשר
 בא השמש לארץ ישראל הוא חצי הלילה בצין וחצי היום
 לארץ ישראל הוא בא השמש לצין וזה הוא סוד הקבוע
 אשר הוא נבנה על ייה שעות כמו שאמר נולד קודם
 חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה והכונה היא
 לארץ ישראל שהיא מקום התורה והוא המקום שהורד
 בו אדם מנגן עדן בליל שבת וממנו תחלת המנין סמוך
 לששת ימי בראשית ותחיל אדם לקרוא שם לימים
 וכל אשר נושבת הארץ ורבו בני אדם היו סופרים הימים
 כאשר יסר אותם אדם ועל כן לא יחלקו בני אדם

ואל תטעון עלי / ר"ל שלא יקשה איך יתכן שקבלו סדר ימי השבוע מאדם / הלא יש בני אדם השמים התחלת הימים
 חלוק היום ואנחנו בני תורה שמים עם התחלת הערב וזו המחלוקת תורה כי לא מקבלת אדם כלנו חיים נהיות שם
 שינוי התחלת הימים בינינו / על זה הוא כמשיב לאמר שעס אחד לשיהם וזה כי כלם מודים שהאור נברא בשבת
 קודם יום א' למ"ב סמוך למערב א"י בנקודת ג' מאופק א ב ג ד כאמר נקודם / אלא שאנחנו בני תורה שמים
 התחלת הימים הערב שהוא עם הראות האור תחלה בא"י / ואלה העושים שמים התחלת הימים חלוק היום שהוא
 עם הראות האור תחלה בנקודת ג' בחלוקת היום שלו שהוא עריבת השמש לא"י : ובו נברא האור הראשון / באופק
 המערבי נברא האור בשבת שלפני יום א' למ"ב ערס נברא השמש ביום ד' וסקע לשעתו ויהי ערב ליום א' ובלעדו
 זאת השקיעה המוקדמת לנוקר לא יתכן לאמר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד / והנה לפי דברי החבר נברא האור ערס
 שש ימי המעשה / והנה כל חכם מבין מדעתו כי לא לאמונה נברו בארץ הגאיונים אשר נבאוה ונון יחרלו לשונם
 עלי בנידון זה כי לו חכמה יסבילו זאת כי לא עלי תלונתם כ"א על גדולים ועושים ממני ומהם / ועל אנשים כערכם
 התפלל המסורר לאמר אל תבואני רגל נאום וגו' / והן נהיות כי ביאור החבר הוא לי לישועה הנה אני לא כן ביארתי
 המקרא הזה כי מלבד קושית דברי הערב הראשון עוד ענוכה אחרת הולכת וסוערת על מראה הערב והבקר במ"ב למע
 באמרו אחרי פעולת דבר יום ביומו נהיות שהערב והבקר קדמו אל הפעולות והיו ראויים להזכר ערס יזכור פעולת
 יום ביומו המשל בו איך יאמר ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ויכולו השמים וכו' והנה נהיות הבקר אור ליום הששי
 עדין לא כלו השמים והארץ נהיות שעור יש לברוא אדם וחיה / אף כי כבר נאמר זה הלא הי' לו לומר על הסדר
 אחר ויהי ערב / לכן אמרתי כי טעם כל ויהי בקר שנפרשה הוא כעסם וגבר ימות ויחלם / שפי' וכבר חלם / והוא
 העבר היותר מן הנשלים אשר נשאר לשנות / ופירושם ויהי ערב עתה וכבר הי' בקר לפניו / ומדעני קרא ולא נקב
 על

שעות ואיננו להתמיד שם השבת על הרמיון על היום
 אשר התחילה השמש לסבב מסוף המערב וראה אותם
 ארם שוקעת והוא בארץ ישראל וקרא תחלת השבת
 עד שהגיעה אל עומת ראשו אחר שמונה עשר שעות
 והיתה ערב לתחלת הצין ונקרא שם תחלת השבת והי'
 סוף נדרו הקריאה מפני שמה שיש אחריו אמנם נקרא
 בשהוא מזרח למקום שממנו מתחילים לימים ואין להמלט
 ממקום משתתף תהי' תחלת מזרחו אחרית מערבו והוא
 לארץ ישראל תחלת הישוב ואין זה בדין התורה לבד
 אבל בדין הטבע גם כן כי לא יתכן שיהיו הימים
 השבועיים נקראים בשם אחד בעצמו לישוב כלו אלא אם
 נקבע מקום שיהי' תחלה לקריאה ומקום מתפרד שלא
 יהי' קצתו מזרח לקצתו אבל קצתו מזרח נמור וקצתו
 מערב נמור . ואם לאו לא תשלם לימים קריאת שבת
 ידוע מפני שכל מקום מסביב אמצע הארץ מזרח ומערב
 יחד ותהי' צין מזרח לארץ ישראל ומערב להתחית
 הארץ והתחית הארץ מזרח לצין ומערב למערב והמערב
 מזרח לתחית הארץ ומערב לארץ ישראל . ואין מזרח
 ואין מערב תחלה ולא סוף ולא שעות ידועים לימים
 והסדר הנזכר נתן שמות ידועים לימים ותחילת מארץ
 ישראל אך לקריאת השם רוחב על כל פנים מפני שלא
 יתכן לזכור מקומות כל נקודה ונקודה מארץ כי בירושלם
 עצמה מזרחים ומערבים רבי' ומזרח צין דרך משל איננו
 מזרח בית המקדש ועגולי אפיקהם משונים על דרך האמת
 אשר לא ישיגום החושים כל שכן דמשק מירושלם ואי
 אפשר שלא נאמר ששבת דמשק קודם שבת ירושלם
 ושבת ירושלם קודם שבת מצרים ועל כל פנים נזרה
 ברוחב . והרוחב אשר נתלקים בו הקטרים בקריאת יום
 בעצמו הוא שמונה עשרה שעות לא פחות ולא יותר
 קוראים אנשי הקטר הזה שבת וכבר יצאו אנשי קטר
 אחר מן השבת קטר אחר קטר עד שתשלמנה שינה
 עשרה שעות מן העת שהתחילה בו קריאת השבת עד

שתהי' השמש לעמת ראש ארץ ישראל ותתלק הקריאה
 מהיום החוא ולא ישאר אדם שיקרא היום ההוא שבת
 אבל התחיל בקריאת שם אחר ועל כן אמרו נולד קודם
 הצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה כאלו אמר
 נולד קודם הצות יום שבת בירושלם בידוע שנראה ביום
 שבת סמוך לשקיעת החמה והוא ששם יום השבת
 התמיד שמנה עשרה שעות יאחרו שנפקרה קריאת
 מקום ההתחלה עד ששברה השמש לעומת ראש
 ארץ ישראל אחר זום ולילה . והתחיל להראות הירח
 למי שהי' בתחלת ארץ ישראל בשבת בערב והסכים
 עם מה שאמרו רבותינו שצריך לילה זיום מן החדש וכבר
 נסתלק שם השבת מן היישוב ותחילת יום ראשון אף
 על פי שיושבו ארץ ישראל יצאו משם יום השבת ושבו
 בתוך יום ראשון כי אמנם הכונה השם השביעי הפושט
 בכל הישוב שיאמר למי שהי' במערב באיזה יום קבעתם
 ראש השנה ואמרו יום השבת על הרמיון אף על פי
 שאחד מהם כבר הי' יוצא מהמועד כשהי' האחר במועד
 כפי מקומות מארץ ישראל אבל בקריאת ימי השבוע
 הי' להם המועד ביום אחר בעצמו והנה ידעת שבתות
 הי' ומועדי הי' תלויה בארץ שהיא נחלת הי' עם מרה
 שקראתו מאשר נקראה הר קרשו והרום רגליו ושער
 השמים וכי מציון תצא תורה ומה שהי' מזדווח האבות
 לדור בה והיא בידו עובדי עבודה זרה והנספם לת
 והעלותם עצמותם אליה כיעקב ויוסף ותחנת משה
 לראותה ונמנעה ממנו והי' הקצף והראתה לו מראש
 הפסגה והי' הסר ומה שהי' מבקשת האומות פרס וחורן
 ויון וזולתם להקריב עליהם ולהתפלל בעדם בבית החוא
 הנכבד ומה שהוציאו ממונס על המקום החוא ואם היו
 מהזיקים בחקים אחרים מפני שלא קבל אותם הנימוס
 האמתי ומה שהם מדוממים אותם עם העדר הראות השכינה
 עליו ושכל האומות הזננים אליו ומתאוס לו זולתנו מפני
 גלותינו ולהצננו וממה שזכרו רבותינו ממעלת יארך ספורו .

אינו דומה קולטתו מהיים לקולטתו אחר מיתה . אבל אמרו במי שהי' יוכל לדור בה ולא דר בה שאסור לשאת אותו אליה לאחר מותו שאמרו בחייהם ונחלתו שמתם לתועבה ובמיתתכם ותבאו ותטמאו את ארצו והי' מהקפדת רבי חנינא כאשר שאלו אותו אם מותר שילך פלוני לחוצה לארץ שייבם אשת אחיו שאמר אחיו נשא גוי' ברוך המקום שעקרו וחוא ידר אחריו . ושאסרו מכירת קרקע לנכרי ושאסרו מכירת הבית והגיהו חרב ושאמרו אין דנין דיני קנסות אלא בארץ ישראל ושל'א יצא העבד לחוצה לארץ וזולת זה הרבה . ועוד אמרו אירא דא"מ חכמים ומאבתם אותה אמרו כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מוכטח לו שהוא בן עולם הבא . ואמר רבי זירא למי שרצה לעבור עמו בנהר בלי מקום מעבר מתאותו לעבור בארץ ישראל דוכתא דמשה ואהרן לא זכו ליה מי יומר דזכינא ליה :

(יג) **אמר הכוזרי** אם כן אתה חקצר בחובות תורתך שאין אתה משים מגמתך המקום

הזה ותישימנו בית הייך ומותך ואתה אומר רחם עלי

ציון

(יב) **אמר הכוזרי** השמיעני קצת מה שיודמן לך מרבניהם .

אמר החבר מימה שאמרו בענין הזה הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מורדין ורנו האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל שתצא שלא בכתובה והפכו והוא כאשר האיש אינו רוצה לעלות עם אשתו בארץ שיוצא ויתן כתובה ואמרו לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפי' בעיר שרובה גוים זאל ידור בחוצה לארץ אפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה למי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה למי שאין לו אלוה וכן ברור הוא אומר כי נרשני היום מהסתפח בגחלת ה' לאמר לך עבור אלקים אחרים לומר לך שכל הדר בחוצה לארץ כאלו עובד עבודה זרה וכבר שמו לארץ מצרים מעלה על שאר הארצות האחרות מקל והומר ואמרו ומה מצר' שנכרתה עליה ברית אסור . שאר ארצות לא כל שכן . ואמרו כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח ומשבחים מי שמת בה יותר ממי שנשוא אלוה מת מימה שאמרו

על הסדר ויהי בקר ויהי ערב והיו שני הא"וין משמשים בלשון אחד שהוא העבר הנשלם כלומר ויהי בקר ויהי ערב עתה ע"כ למדו ז"ל מזה שהערב ראוי להקדמו בהתחלת הימים מדשנה הכתוב לאמר ויהי ערב בעבר הנשלם ויהי בקר ביותר מן הנשלם , דע זה והבינו כי אמת הוא : ועבולי אפקיהם , אפני המכרישים שלהם הארי' לאנע בלע"ז נפרדים ונעט זה מזה עד שלא יורגש לחוש קדימה ואיחור בזמן ביניהם : ששנת דמשק , שהוא נמורת א"י , ומלרים הוא במערבית דרומית א"י . על כן תקדם שקיעת ע"ש לדמשק ותתאחר למלרים : גודה גרוחב , גודה שגמה אופקים שונים במרחב ידוע משפט אחד להם בקריאת יום השבת אחר שלא נמלט ממרחב אופקים אפי' בירושלים ענמו : והרוחב אשר בחלקים בו , אולם הרוחב אשר בס' יחלקו האופקים בקריאת יום השבת בקדימה ואיחור הם האופקים אשר יגיע מרחבם עד התאחרות מהתחלת הקריאה י"ח שעות שהוא מרחב הילוך השמש ג' רביעי כדור הארץ ר"ל מנקודת ג' שהוא עת שקיעת השמש והתחלת שבת לא"י האוכנים בנקודת ט' , עד הגיעו עד נוכח נקודת ט' שהוא חזיון ט' לא"י ושקיעת מולאי שבת לזין האוכנים בנקודת א' , שהוא עת הסתלקות קריאת השבת מכל שוכני כדור הארץ כמו שקדם : אנשי הקוטור וי"ל אנשי האופק : וכבר ילאו , מולאי שבת א"י שהוא על נקודת ט' יקדם ו' שעות למ"ש נקודת ג' , ומ"ש נקודת ג' יקדם למ"ש נקודת א' שעת לארץ בו' שעות , והוא י"ב שעות אחר מ"ש ט' , ומ"ש נקודת א' יקדם י"ב שעות למ"ש א' הוא לזין , והוא אחר מ"ש ט' י"ח שעות כאמור : לילה ויום מן החדש , ר"ל מן השינוי החדש שנעשה בירח שהוא כ"ד שני דמיכסי סיהרא : (יב) דומה למי שיש לו אלוה , וזה כי קיוס כל מנות תורת ה' עיקרם צא"י כמ"ש הרמ"ב ז"ל : כאלו עונד ע"ז , ר"ל עבודה שהיא זרם צה"ל כי עיקרה צא"י כאמור : (יג) א"כ אתה

מקלד

וצונו כי בית היינו ותאמין כי השכינה שבה אליו ואלו לא היו לה מעלה אלא התמדת השכינה ברה באורך רתתיק שנה היי מן הדיון שתכספנה הנפשורת היקרות נתזכנה בה כאשר יקרה אותנו במקומות הנביאים והחסידים פל שכן היא שהיא שער השמים וכבר הסכימו כל האומות על זה הנוצרים אומרים שהנפשורת נקבצות אליה וממנה מעלין אותן אל השמים והישמעאלים אומרים כי היא מקום עליית הנביאים אל השמים ושהיא מקום מעמד יום הדיון והיא לכל מקום פוגה וחג יאני רואה שהשרתהויתך נגדך חונף יאז מנהג מבלתי כוונה וכבר היו אבותיכם הראשונים בותרים לדור בה יותר מכל מקומות מולדתם ובותרים הגרות בה יותר משהיו אורחים במקומותם כל זה עם שלא היתה בעת ההיא נראית השכינה בה אבל היתה מלאה זמה ועם כל זה לא היתה להם תאוה לא לעמוד בה ושלא לצאת ממנה בעתות הרעב אלא במצות האלקים והיו מבקשים לנשוא עצמותם אליה .

אמר הכוזרי יספיק לי זה בענין הזה וארצה עתה שתקרב ליי מה שקראתו בקרבנות זמה שיקשה על השכל לקבלו זמה שאמר את קרבני לחמי לאשי ריה נוחחי . ואמר על הקרבנות כי הם קרבן ה' ולחמו וריחו :

אמר החבר מה שאמר לאשי מישר כל קשה הוא אומר כי הקרבן ההוא והלחם וריח הניחוח אשר הם מווחסים אלי אמנם הם לאשי ריל האש הנפעלת לדברו יתי אשר מאכלה הקרבנות ואתר כן יאכלו הכהנים שאר חלקה ותכונה בזה תקון הסדר כדי שיהולו בו המלך חול גדולה לא חול מקום ושום דמיון הענין האלהי הנפש המדבררת ההלה בגוף טבעי בחמי כאשר נשרו טבעיו ונסדרו כהריו העליונים והתחתונים סודר נכון לענין יותר נעלה מענין הבהמות היי ראוי שיהול מדרך השכל אצלו להורות אותו ולישרו ולהתחבר אצלו כל עת אשר ישאר הסדר ההוא וכאשר יפסד הסדר יפרד ממנו ודומה לכסיל כי השכל צריך למאכל ולמשתה ולרית בעבור שרואה אורו כי הוא מתמיד

צונו כי בית היינו ותאמין כי השכינה שבה אליו ואלו לא היו לה מעלה אלא התמדת השכינה ברה באורך רתתיק שנה היי מן הדיון שתכספנה הנפשורת היקרות נתזכנה בה כאשר יקרה אותנו במקומות הנביאים והחסידים פל שכן היא שהיא שער השמים וכבר הסכימו כל האומות על זה הנוצרים אומרים שהנפשורת נקבצות אליה וממנה מעלין אותן אל השמים והישמעאלים אומרים כי היא מקום עליית הנביאים אל השמים ושהיא מקום מעמד יום הדיון והיא לכל מקום פוגה וחג יאני רואה שהשרתהויתך נגדך חונף יאז מנהג מבלתי כוונה וכבר היו אבותיכם הראשונים בותרים לדור בה יותר מכל מקומות מולדתם ובותרים הגרות בה יותר משהיו אורחים במקומותם כל זה עם שלא היתה בעת ההיא נראית השכינה בה אבל היתה מלאה זמה ועם כל זה לא היתה להם תאוה לא לעמוד בה ושלא לצאת ממנה בעתות הרעב אלא במצות האלקים והיו מבקשים לנשוא עצמותם אליה .

אמר החבר הובשתני מלך כוזר והעון הזה הוא אשר מונענו מהשלמת מה שיעדנו בו האלקים בבית שני כמה שאמר רני ושמוחי ברת ציון כי כבר היי הענין האלקי מונמן לחול כאשר בתהלה אלו היו מסכימים כלם לשוב בנפש הפצה אבל שבו מקצתם ונשארו רובם וגדוליהם בבבל רוצים בגלות בעבודה שלא יפרדו ממשכנותיהם ועניניהם ושמא על זה אמר שלמה אני ישנה ולכי ער כנה חגלות בשינה והלב הער התמדת הנבואה ביניהם . קול דודי דופק קריאת האלקים לשוב . שראשי נמלא טל על השכינה שיצאה מצללי המקדש ומה שאמר פשטתי את כתנתי על עצלותם לשוב . דודי שלח ידו מן החור על עזרא שהיה פוצר בהם

מקצר / בזה הסית המלך את הסדר לעלות לא"י / אולם נסוף החמישי מזה הסיתו להשאר בח"ל / אך אמנם כן ררכי המתוכחים למצוא טעם לדבר זהפכנ : אבותיהם / ר"ל אברהם היי בר נש בעת ונתה סארץ / ועקב לא ילא ממנס נשני

קתמיד בהתמדתו נפרד בהפרס ואיננו / כן אכן הענין האלהי מטיב לכל רוצה הטוב לכל זמנת שיסודר דבר זיכוין לקבל הנהגתו לא ימנע ממנו לאצול עליו אור וחכמה ודעת וכאשר יפסד סדרו לא יקבל האור ההוא והיה הפסדו / והתעלה הענין האלהי מהשיג אותו שנוי או הפסד בכל מה שיש בסדר עבודה מהעבודה והקרבנות והקטורת והזבחייה והמאכל והמשתה על תכלית הטהרה והקדושה עד שנאמני בהעבודת ה' ולחם אלהיך וזולת זה והכל פנוי לרצונו בסדר הטוב באומה והכהנים וקבולו מנחתם על דרך הרמיון וחולו אצלם לכבוד להם והוא נעלה ונקדש מן ההגאה במאכלם ובמשתיהם / אך מאכלם לנפשותם כמו שעבול האצטומכא והכבר כאשר היה נהקן ואחר כן יתקן הצלול ממנו בלב והצלול שבצלול ברוח יתקן הלב והרוח והמוח כמזון שהוא ויתקנו גם כן כלי העבול ושאר האיברים ברוחות ההולכות אחריהם דרך הרפקים והעצבים והורידים / וכללו של דבר שיהיה המזון כולו מתוקן ומוזן לקבול הנחנת הנפש המדברת אשר היא עצם נגיד קרוב לעצם המלאכים שנאמר בהם די מרחוון עם בשרא לא איתנהו / וחול בגוף חול מלאכות והנהגה לא חול מקום והיא לא נהנית מהמזון ההוא מאומה כי היא נעלה ממנו והענין האלהי לא יחול כי אם בנפש מקבלת השכל והנפש לא תתבר כי אם ברוח חם טבעי אי אפשר לו כליתי מקום שיקשר כתקשר הלהב בראש הפתילה דמיון הפתילה היא הלב וחלב צריך אל משך דם והדם לא יתהוה כי אם בסבת כלי העבול על כן הוצרך אל האצטומכא הכבר ושמישהם / וכן נצטרך הלב אל הריאה והגרון והאף והקרום והמיתר המגיע למיתר החזה לעבודי הנשימי להשות מזג הלב

באוויר הנכנס והעשן היוצא והוצרך לבער מזוהרי המזונות אל כלים כהו דוחות וכלי היוצאה והשרה ותי הגוף מכל אשר זכרנו והוצרך כלים א העתקת הגוף ממקום למקום לכקשה מה שצריך אליו ולברוח ממנה שיוקחו וכלים שיביאו אליו וידחו מעליו והוצרך אל ידים ורגלים והוצרך אל יעצים מתרים במה שירא ממנו ויקוח אותו יודעים מה שהי' כותבים ומוכירים מה שעבר להזהר ממנוהו לעתיד או לקווחו / והוצרך אל החושים הנראים והנסתרים והי' הראש מחניהם בעזרת חלב והמשכרתו והי' הגוף כלו מסודר אחר שב אל הנחנת הלב אשר הוא ממנה הראשון לנפש ואם תחול בכוח הוא חול שני במצוה הלב וכןסדר החיות האלהי כאשר אמר יהושע בזאת תרעון כי אל חי בקרבכם נפעלה האש בחפץ האלחים ברצונו באומה והיתה אות קבול מנחתם ותשורתם כי האש הוא הדק והנעלה מכל אשר תחת גלגל הירח מהנפות והי' מקום חלרה שומן חלבי הקרבנות ועתים ועשן ענן הקטורי והשמונים בדרך האש אשר איננה נתלית כי אם בחלב בשומן ובשמן כחום טבעי אשר הוא נתלה בדק השמן מהדם / וצוה האל יתי במזבח העולה ובמזבח הקטורת והמנורה ואחר כן העולות וקטורת הסמים ושמן המאור ושמן המשחה אולם מזבח העולה להרבק בו האש הגלויה ומזבח הזהב לאש היא יותר קלה ודקה אבל המנורה להרבק בה אור החכמה והדעת והשלחן להרבק בו הטובות הנפיות כמו שאמרו רבותי הרוצה להתחכם ירתי הרוצה להתעשר יצפין / וכל אלה עבודת לארון ולכרובים אשר הם במדרגת הלב והריאה מרחפת עליו והוצרך לאלה כלים ושמישים כמו הכיור וכנו ומלקחים ומחתות וקערות וכפות ומנקיות ומירות ומזלגות וזולה

וה

נשני הרענון כ"א נרשיון ה' ככתוב אל חירא מרדס מזרימה : (יד) והללול שנללול ברוח / כוה דעת הקדמונים שמשנו שסנת דמיקת הלב וסגידים סופקיס הן רוס סיים העונר נסוכס / מה שסנת ענין כדוי כי סלמס שסרולת

הדס

והוצרך אל דבר שישמור אותם המשכן והאהל ומכסהו
 ולשמור הכל הצר המשכן וכליו והוצרך לנושאים לכל
 אלה ובחר האלקים לזה בני לוי שהם הקרובים כל שכן
 ועתה העגל שנאמר ויאספו אליו כל בני לוי ובחר לנכבד
 שבהם והוא אלעזר הכהן לנכבד שבדברים והדק שבהם
 כמו שאמר ופקודת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המשחה
 וקטורת הסמים ומנחת המייד ושמן המאור כל אלה
 אשר נתלית בהם האש הזכה והקלה ויאור החכמה
 וחדעת ואור הנבואה באורים ותומים ולנכבדת שבכתות
 הלויים אהריו והם בני קהת לשאת האברים הפנימיים
 כמו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי הקודש
 אשר ישרתו בהם ובהם נאמר כי עבודת הקודש עליהם
 בכתף ישאו כאשר אין לאברים הפנימיים עצמות שעוורים
 נשיאתם אבל הכחות והרוחות נושאים אותם במה שדבק
 בהם ולמי שתחתם מהלויים והם בני גרשון נשיאת
 האברים הרבים החיצוניים והם יריעות המשכן והאהל
 מועד מכסהו ומכסה התחש ומסך ולמי שתחתם והם

בני מררי לשאת האברים הקשים קרסיו קרשיו ברידו
 עמוריו ואדניו ונעזרו שתי הכתות בנשיאתם בעגלות
 כמו שאמר שתי העגלות לבני גרשון וארבע עגלות לבני
 מררי כפי עבודתם כל זה בסדר ותכונת חכמת אהיות
 ואיני גוזר הלילה שהכונה מעבודה הזאת היא הסדר
 הזה אשר זכרתיו אבל מה שהווי יותר נפלא ונעלה
 ושהיא תורה מאת האלקים יתברך ומי שקבלה קבול
 שלם מבלי שיתחכם בה בשכלו הוא מעולה ממי
 שיתחכם בה וחקר אך מי שנשט מהמדורגה העליונה
 ההיא אל המחקר טוב שיוצא בהם מוצאי החכמה משיעובם
 לסברות רעות ולספקות המביאות אל האבדון :

אמר הכוזרי הפלית החבר בטה שדמית אלא
 שהראש וחושיו לא שמעתי לו דמיון
 ולא לשכונ המשחיה :

אמר החבר אמת הוא ששורש החכמה מופקד בארון
 אשר הוא במדרגת הלב ושם עשרת
 הדברים ותולדותיהם והם התורה מצדו כמה שאמר
 ושמות

הדס בראש ושז לערק לאזיון בלע"ז היא תעשה זאת הדפיקה / וזה ענין לא נודע עדין צימיהם : (טו) הפלית
 החבר כמה שדמית / העולם בכלל והאדם ובה"מ שלשתם שזים זה לזה כי בכל אחד מהם שלשה מדורים תחתיים
 שניים שלישיים / בעולם הוא העולם השפל והוא עולם ההוי' וההפסד אשר נחוס הענפי יסודו / ובאדם כנגדו היא
 האלעומה המפסדת לורת המאכל ומהוה הדס נכח חוס הכבד / להשניע כל אברי טנוף ולתת חיל לכל כחוס הנפש /
 ובמקדש הוא המזבח המפסיד לורת הקרנות ומהוה ממנו לחם אשה להשניע הכחוס ומקרבם יחד לעשות רצון קונס
 בהנהגת העולם ובעבור זה נקרא קרבן להיותו מקרב כל המדע וההפכיות יחד כאמרס ו"ל בזהר / וכל זה ע"י האש
 אשר תוקד בו / המדור השני ממטה למעלה בעולם הוא עולם הגלגלים השופע שפע שבערצון לשפלים מי שנים א'
 חמרי לקיים אישי המינים בשניעת לחם חמרי כל ימי מליחותם בעולם וזה ע"י תנועהם / ב' רומני להשפיע על
 החכמים חכמה ודעת ההנהגה המדינית וזה ע"י אר הכוכבים שבעת אלה עיני ה' המה שזמ"חנכל / ובאדם ירמוז אל
 משכן הלב אשר הוא יחס דרכו איך יחי' בחיים החמרים ואיכנה יאחזו בחכמה אשר חזכה עמוזיה שבעה אשר היא
 תחי' בעליה חיי' רותניים / ובמקדש הוא העורה שנה שולחן בלפון אשר יחן חיים גשמיים נשיעתו ומורה בדרוס הרומז
 אל החכמה כעס כי בר מלוא ותורה אור / ושבעה נרוקים עליה כמספר חלקי החכמה והמאורות / ורמוז לדבר
 אמרס ו"ל הרולה להעשיר ילפין והרונה להחכים ידרים / המדור השלישי בעולם הם השכליים הננלדים ר"ל מלאכי
 אלהים החיים חיי מדע והשכל / אשר פי שנים להמה א' מדע החכמה המיוסדת בעולם ב' מדע הנבואה / ובאדם
 הוא הראש משכן המוח אשר הוא נושא לשכל המעשי ולשכל העיוני שהם פלס התורה והחכמה א' להשניל לעשות המעשים
 הישרי' כפי התורה והמנוה / ב' להשניל בעיוני לדעת את ה' על פי פעלו / ובמקדש בית ק"ק שנו הארון אשר
 היא

ושמת אותו מצד ארון ברית ה' ומשם תצאני השתי
החכמות חכמת התורה וגושיאית הכהנים וחכמת
הנבואה וגושיאית הנביאים והם היו כמו היועצים
המכירים המזהירים את האומה והמוזכרים והכותבים
והם ראש האומה :

(טז) **אמר הכוזרי** אם כן אתם היום גוף בלא ראש
ובלא לב :

אמר החבר כן הוא כאשר אמרת ועוד לא גוף אבל
עצמות מפורדות כמו העצמות היבשות
אשר ראה יחזקאל ועם כל זה מולך כוזר העצמות אשר
נשאר בהם טבע מוטבעי החיים וכבר היו כלים לראש
וללב ורוח ונפש ושכל טובים מהגופות מצויירות מאבן
וסיד בראשים ועינים ואזנים וכל האיברים ולא חלה בהם
מעולם רוח חיה ואי אפשר שיהול בהם אך כמה צורות
דומות לצורות אדם ואינם אדם :

(יז) **אמר הכוזרי** כדברך כן הוא אמר החבר כי
העולם אשר חשבו להדמו לאומה

החיה לא יכלו אל יותר מן הדמיון הנראה הקימו בתים
לאקי ולא נראה בהם אות הפרשו והגזרו להראות עליהם
הנבואה נראה החניפו והכעיסו ובעשו ולא ירדה עליה
אש מן השמים ולא מגפת פתאום כדי לברר אצלם
שהוא עונש מאת האלקים ועל הענין ההוא נפגע לבם
רועה לומר הבית החוא שהם מכוונים אליו ולא נשתנה

עניני אבל ענינם משתנה כפי רובם ומיעוטם והוקתם
והולשתם ומחלקותם וחבורם ועל דרך הטבע והמקרה
ואנחנו כשימצא פגע את לבנו אשר הוא בירת מקרשינו
אברנו וכאשר ירפא נרפא אנחנו בין שנהי' רב או מעט
ועל אי זה ענין שיהיה מנהיגנו ומלכנו והמושל בנו
והמחזיק אורנו בענין הזה שאנחנו בו מהפזר והגלגול
אל חי :

(יח) **אמר הכוזרי** כן הוא כי לא יעלה במחשבה
שאומה מן האומות יקרה בגלות
הזאת שלא תשתנה לאומה אחרת כל שכן עם אורך
הזמן הזה וכמה אומות אברו שהיו אהריכם לא נשאר
להם זכר מהם אדם ומואב ובני עמון וארם ופלשת
וכשדים ומדי ופרס והברדמייים והצבויים וזולתם רבים :

אמר החבר ואל החשוב כי מה ששייעתיך בדברך
חודאי ממני שאנחנו כמו הדבר המרת

אבל יש לנו התחברות בענין החוא האלקי בתורות אשר
שמש ברית בינינו ובינו כמיל'ה שנאמרה בה והיתה
בריתי בבשרכם לברית עולם והשבת שנאמר ברה כי
אות היא בני וביניכם לדורותיכם מלבר ברית אבות
וברית התורה אשר כרח אתנו פעם אחת בחורב ושניה
בערבות מואב עם הגמול והעונש התלויים בה הנזכרים
בפרשת והי' כי תוליד בנים וכמו פרשת כי יבאו עליך
ושירת האוינו וזולתי זה ואין אנחנו כמעלת חמרת אך
אנחנו

הוא משכן הלוחם והחורה אשר משס קלא חורת המעשיות והשכלית באמונת ודעות ועליהם שני הכרונים רומז
למעשי ולעיוני / והיו פני אדם פניהם / וכניהם רומזי למלאכי אלהים המעופפי' עד"הכ ויעק אלי אחד מן השרפים
והוא רומז אל שכל העיוני שהוא חיי המלאכים המשותפי' לאדם ג"כ ונהיות שהעיוני שופע השפעתו על המעשי ע"כ
היו מעורות כמעט איש וליות / הן אלה כללי הדמיון אשר בין שלשם והמשכיל יבין פרעי הדמיונות אשר ביניהם :
והם ראש האומה / ר"ל הכהנים והנביאים הם יועלי האומה כמו הראש והלב באדם : (טז) גוף בלא ראש / כי אין
נביא וחזוה : עלמון מפורות / עד"הכ שה פנורה ישראל : (יז) הפרשו והגזרו / נהגו פרישות וגזירות :
החניפו / החניפו לאל זר והכעיסו את ה' במעשיהם ובעשו ברגליהם / והוא עד"הכ דנביאי חיובל ויפסחו על המונח
(מ"א י"ח) : ולא ירדה עליהם אש / כמו דנביאי חיובל / ולא מגפת פתאום / לא נאה מגפה על מריביהם כמו שנאה
למריבי בהן בעדת קרח : נפגע לבם / חרב בית תפלתם : (יח) התחיינה העצמות האלה / כוונתו אל הנמשל
כאמור

אנחנו כמעלת החולה הנשחף שנתיאשו מרפואתו כל
דרופאים והוא מקוה רפואה מצד המופת ושגוי המנהג
כמו שאמר הכתוב התחיינה העצמוי האלה / ונשלם
המאמר בהנה ישכיל עברי מן לא תאר לו ולא הדר
ובמסתר פנים ממנו נבזה ולא חשבנוהו רוצה לומר
משגוי הנראה ורוע מראהו כמו דברים המטונפים שיש
לאדם אסמניסות להביט אליהם ומסתיר פניו מהם ונבזה
וחדל אישים איש מכאובות וירוע חולי :

אמר הכוזרי (כא) כבר נתבאר לי איך הוא דב
חליים מכל האיברים באר לי איך
הוא דב בריאות מכלם :

אמר החבר היתכן שתתעכב בו לילה שתעשה בו
מורסא או סרטן או תבלול או חבורה
או בטול ההרגשי או רפיון כאשר יתכן להתעכב
בשאר האיברים :

אמר הכוזרי (כב) זה לא יתכן כי ביותר מעט מזה
יהיה המות ושהלב בוכך הרגשותו
מפני זכות דמו ורב כחו הוא מרגיש בדבר המועט
שיפגעהו

אנחנו כמעלת החולה הנשחף שנתיאשו מרפואתו כל
דרופאים והוא מקוה רפואה מצד המופת ושגוי המנהג
כמו שאמר הכתוב התחיינה העצמוי האלה / ונשלם
המאמר בהנה ישכיל עברי מן לא תאר לו ולא הדר
ובמסתר פנים ממנו נבזה ולא חשבנוהו רוצה לומר
משגוי הנראה ורוע מראהו כמו דברים המטונפים שיש
לאדם אסמניסות להביט אליהם ומסתיר פניו מהם ונבזה
וחדל אישים איש מכאובות וירוע חולי :

אמר הכוזרי (יט) ואיך יהי זה משל לישראל והוא
אמר אכן חליינה הוא נשא וישראל
לא מוצא אותם עד שמצאם כי אם בעונותם :

אמר החבר ישראל באומות היו כלב באיברים הוא
רב חליים מכלם ורב בריאות מכלם :

אמר הכוזרי (כ) הוסף לי עוד ביאור / אמר החבר
שהוא בחלואים מהמידים ופוגעים

כאמור שם (יחזקאל ל"ו) העלמות האלה כל בית ישראל המה הנה אומרים יבשו עצמותינו ונו / ונשלם המאמר /
וקשלו המשל בפרשת הנה ישכיל עברי (ישעי' נ"ב) ה' הנה ילית ישראל לעת הבאולה עד שיטקומו הנוים על
הלחמם ויאמרו מי חשב זאת שטע וו אשר חלה חלי נשחף יבשו ויטרפא : (יע) וישראל לא מצא אוחס / המלך
יתן יד לפי בעלי השלישים אשר פרשו זאת הפרשה על מחוקקם אשר הערס למוט נפשו למען כפר על עיתו להגלים
מדת שחת בעוון א"הר ונליו יאמרו עדתו אכן חליינו הוא נשא ונו / אבל הוא החבר פירשו על ישראל שהוא
באומות כלב באברים שהוא רב החליים / והוא ישראל נשא חליים בהתדמותו בנוים עד"כ ויתערבו בנוים וילמדו
מעשיהם / אלא שהאומות אינט נפקדים על חטאתם משא"כ ישראל ככתוב ע"כ אפקוד עליכם ונו : ישראל באומות
כלב באברים / ככל החון הזה כן כתוב בזהר כ' כנחם / (דף רכ"א דפוס מנעובא / דף פ"ט עמוד ג' דפוס קראקא)
וכתב הרב ר' עזרי' מן האדומי' (באמרי דינה פ"ג דף רע"ז ע"ב דפוס ברלין) שיתכן שהוא החבר לקחו משם /
וזה בלתי נכון כי ס' בזהר נתגלה דימי ר' יצחק דמן / עכו תלמוד הרמב"ן והחבר הי' דימי הרא"ב בע"כ קודם לו /
והרב הגאון מו' יענץ כתב בספר המעטפת הפך דבריו שהחכם ר' משה דיליון המוצא הראשון של קונטרסי בזהר
הוא זה לקח אלה הדברים מס' הכוזרי וקבעם בזהר על שם הקדמונים אשר כן עשה לפי דעתו במקומות אחרי מהזכר
שקבע מאמרי' בשם תנאים ואמוראים אשר לא המה / והרב הגאון הנ"ל ברוב דעתו הראה כי החכם רמב"ל הנ"ל
שלא ידו בהרבה מקומות בס' בזהר יותר מאתים ידוע אינו לו נו / ואני הצעיר שמתו נוספות עליהם וקלתיים ישנתו
בעוד טעם ודעה אך אפס מקום להדפיסם מפני קנאת חמת הנושאים פנים בקורה / ונס הרב הגאון מיראה מדבר
לא הדפיסם השגותיו כ"א סמוך למוטו כמו שכתב בעלמו בס' המעטפת / על כן ילא משפט מעוקל כי רבים כהן
עיניהם מלהע בזהר ויעו ללכת ארחוק עקלקלות וילאו אהדת ולא שבו למו והם המה כת ש"ס שר"י / על כיוצא בו
באמר אל תשנה עור נדרך : (כ) ומונו עם העתים כסוף / במונו הדק ירגיש הסוף העתים ר"ל
שינוי

שיפגעו ויזוהו אותו מעליו בעור שתשיאר בו יכולת לרחות וזולתו איננו מרגיש הרגשתו ומתעכבת בו הליחה עד שיעשו מוכנה החלאים .

אמר החבר אם כן צערו והרגשתו הם מביאים עליו רב החלאים והם הסבה לרחותם מעליו בהתחלת פגיעתם קודם שתושבו :

(כג) **אמר הכוזרי** כן הוא , אמר החבר וכן הענין האלקי ממונו כמעלת הנפש מן

הלב ועל כן אמר רק אחי ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם , ואלה הם החלאים אבל הבריות מה שאמרו רבותינו מוחל לעונות עמו ישרי מעביר ראשון כי איננו מגיח עונותינו להתעכב עלינו והיו גורמים לאברנו לגמרי כאשר עשה האמורי שאמר עליו כי לא שלם עון האמורי עד הנה והניחו עד שהתחזק חולי עונותיו וחמית אותו וכאשר הלב משרשו ועצמו שזה המוג דבקה בו נפש החיה כן ישראל מוצד שרשם ועצבים וכאשר ישיג הלב משאר האיברים חלאים מתאוות

הכבר והאצטומכא והביצים מרוע מוגם כן ישרא ישיגום החלאים מהתהמוות בניים וכמו שאמר ויתערבו בניים וילמדו מעשיהם , ואל יהי רחוק בעיניך שיאמר בכמות זה אכן הליינו הוא נשא , ואנחנו בצרה והעולם בכמותה והצרות המוצאות אותנו סבת לתקנת תורתנו ובור הבר ממונו ויצאת הסינים מתוכנו ובורנו ותקיננו ידבק האלקי בעולם כמו שידעת כי היסודות נהיו לחיו מהם המוצאים ואחר כן הצמח ואחר כן החיים ואחר כן הארם ואחר כן סגולת הארם , והכל נהיה בעבור הסגולה ההיא להבדק בה הענין האלדי והסגולה ההיא בעבור הסגולה כמו הנביאים והחסידים ועל זה הדרך נסדר מאמר האומר רתן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך ואחר כן רתן כבוד לעמך ואחר כן צדוקים יראו וישמחו מפני שהם סגולת הסגולה .

(כד) **אמר הכוזרי** כבר העירות החבר ודמית והטבת להעיר ולדמות אבל היה צריך שנראה בכם מהפרושים והעובדים יורר מנה

שינוי : (כז) וזר הכר / ענינו מריקה וזכות כמו יתבררו ויתלנו וילרכו (דני' י"ג) : תן פחדך / לפי הסקפה הראשונה היא תפלת שוא / כי הכל נידי שמים חוץ מיראם שמים / ואיך יראו ממנו כל מעשיו / כי הנה דוממים כמו האנשים והמתכותיים וזולתם הם מעשיו ית' ואינם בעלי דעה עד שיראו מפני ה' / לכן תדע ובחנת שתפלה זו היא כמו הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל הסומות / שפי' פליאת מעשיהם יעירו את בני אדם לבשר תפלתו ית' על פיהם אשר כן תפלה נוראותיו ית' אשר פעל ועשה בכל מעשיו מהם יעירו ויעוררו את ב"א רואיהם לירוא מפני פחד ה' והמדר גאווה / ולפ"ו יהי' עעס ויראוך כל המעשים ר"ל שיהיו מיראיהם אוחך כאלו הוא יולא לסיני ומנין פיעל / והנה רוב המונינו מפלפים ומהגים בתפלה כלפניך הוריר / בפייהם ובשפתם יכבדוהו ולנס רחוק ממנו ית' כי אין איש שם על לב לבחון חין ערך נוראות עלילותיו ית' חף כי קלת החכמים בעיניהם ויראיהם נגד פניהם יעלימו עיניהם מראות נוראותיו ית' את פועל ה' לא יביעו ומעשה ידיו לא ראו בהשכל ודעה פליאת נוראותיו וחכמתו אשר יסד בהם / הפך דברי הרב בעל חונות הלכנו / אשר לזה לבחון בהם ולהוסיף בחינה על בחינה מדי יום ביומו אשר זו הבחינה היא עבודת ה' ועשות רצונו והדעת אותו ית' ככתוב בואת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד וגו' / כי באלה חפצתי וגו' / ואלה העברים העורים יחזיקו עצמם לשלימים ויראיהם ועל כיוצא בהם נאמר ואתי יראתם אותי מלוא חסד וגו' / והנה מהמבואר שהיראה פי שנים לה א' יראת העונש ב' יראת הרוממות / והנה יראת העונש איננו נידי שמים ככתוב יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו / אולם יראת הרוממות שהיא הנאה אחר ההשתכלות וההתבוננות נכבד הנורא אשר זה ההשתכלות היא מקם אלהים ככתוב כי ה' יתן חכמה וגו' ונאמר ויהי חכמה לחימוץ / ע"כ על זאת תפלה ובין תן פחדך / ר"ל להעיר לבנת ב"א נוראות עלילותיו ית' להשקיל באמת

מורה שחם בזולתכם

אמר החבר כמה קשה עלי שכחתך מה שחקדמרני
 לך מן השרשים והודיר אתה בהם
 הלא הסכמנו כי לא יתכן להתקרב אל האלקים כי אם
 במעשים מצויים מאת האלקים התחשוב כי הקורבה
 הוא השפלות והכניעה והרומה להם :
(כה) אמר הכוזרי כן עם הצדק וכן אני חושב וכן
 קראתי בספרים כמו שאמר מה
 ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה , ואמר מרה ה'
 דורש ממך כ"א עשות משפט ואהבת חסד וזולת זה הרבה
אמר החבר אלה והרומה להם הם החקקים השכליים
 והם ההקדמות וההצעות לתורה
 האלקית קורמת לה בטבע בזמן אי אפשר בלעדיותם
 בהנהגות איוו קהלה שהיה מבני אדם עד שקהל
 הלסטים אי אפשר שלא יקבלו הצדק בנייהם ואם לא
 לא היתה מתמדת חברתם וכאשר חגיע המרי מבני
 ישראל אל ענין שהקלו בתורתו השכליות והמנהגיות
 אשר אי אפשר מבלעדיהם לכל קהלה כאשר אין אפשר
 לכל יחיד מבלעדי הרברים הטבעיים מאכילה ושתייה
 ותנועה ומנוחה ושינה ויקיצה והחזיקו עם זה

בעבודות בקרבנות וזולתם מן התורות האלקיות השמועות
 הכתפק מהם נפחות ואמר ולואי שתשמרו התורות
 ששומרים אותם הפחות שבקהלות מקבלת הצדק והרבר
 הטובה וההודאה בטוב הבורא כי התורות האלקיות לא
 תשלמנה אלא אחר השלמת התורות המנהגיות והשכליות
 ובתורות השכליות קבלת הצדק וההודאה בטוב הבורא
 ומי שלא החזיק באלה איך מחזיק בקרבנות ובשבת
 והמילה וזולתם ממה שאין השכל מחייבו ולא מחזיקו
 והם התורות אשר בהם התיחדו בני ישראל תוספת על
 השכליות ובהם ה"י להם יתרון הענין האלהי ולא ידעו
 איך יתחייבו אלו התורות כאשר לא ידעו איך ירד כבוד
 ה' בנייהם ואש ה' על קרבנותם ואיך שמעו דבור האל
 ואיך אירע להם כל מה שאירע ממה שאין הדעות
 מקבלות אותו לולי המעמדות וראות העין אשר אין בו
 מרחת ועל הדרך הזה נאמר להם ומה ה' דורש ממך ,
 ועולותיכם ספו על ובחיכם וזולת זה ממה שרומה לו
 היתכן שיחזיק הישראלי בעשות משפט ואהבת חסד
 ועזוב המילה והשבת ותורה הפסח ושאר התורות ויצלה :
(כו) אמר הכוזרי לא כפי אשר הקדמת אבל דעת
 הפילוסופים יהי אדם חסיד ולא

ירגיש

באמתו כי הן יראת ה' הרוממות היא חכמה : **(כד)** יוסר ממה שהם בזולתכם / ירמוו אל הנזירות והפרישות ביערים
 שבהו בעלי דת וזולתנו יוסר ממנו : **(כה)** כי חס ליראה : וזה יורה שהיראה היא העיקר והשכלית : והם הקדמות
 והלכות / לא כמו שאדם חושב שעם הכתוב שהיראה ועשות המשפט הם תכלית הקורה והמזוה / אבל החוקים
 הטבעיים הם הלכה והקדמה למנוח הדתיות כי המנוח הטבעיים המשותפים לכל העמים להם קדימה על מנוח
 הדתיות המיוחדות לבני ישראל לנד זה טעם מה ה' אלהיך שואל מעמך / כלומר העיקר שלם טעוה הכלכה כי קיום
 המנוח המיוחדות עם שניתם הכלליות דומה כמי שהין לו כסות לערו והוא מנקש ענק לזוארו / וזה שאמר ו'ל
 ע"פ אותי עזבו ואת תורתי לא שמו / ו'ל הלואי לואי עזבו ואת תורתי שמו / וזה כי שמירת הקורה היא בכלל
 גדר היראה הקודמת לחכמה שהיא דעת את חלבים כאמרם ו'ל כל שיראת טעמו קודמת לחכמתו וכו' / על כן יאמר
 התנא הלואי עזבו דעת אה' והחזיקו ביראת אלהים כי זה הפער לה' ולא המדרש הוא העקר כי חס המעשה / ואחי ככתוב
 הנה בדבר ה' מאסו וחכמת מה להם / ועודים השנים ר"ל היראה והחכמה נשיקחו על הסדר היראה קודם החכמה :
 ועולותיכם ספו / כי אחר שהין וחסעורר לחזיק בלדק הדת הטבעיים איה חזכו מקום לדת האלהי להקריב קרבן היא
 העולה לרצון מחשבת הלב : **(כו)** לא כפי אשר הקדמת / לא מחשבותיך מחשבות הפילוסוף / כי חסד חומר שהאדם

יקנה

ירגיש באיזו דת אם בהתייחד או בהתנצר או בזולת
 זה או בדבר שזברה לעצמו וכבר שבנו אלו התקשרה
 והסבא השכלית והתחכמו ויהיו כל בני אדם משתדלים
 לקבוע תורה במה שמיביאה אליו הקשתם וזה בטל .
אמר החבר והתורה האלהית לא העבירה אותנו
 בפרושות אך בדרך השוה ולתת לכל
 כח מכחורת והנפש והנוף חלקו בצדק מבלי רבו כי
 הרבוי בכח אחר קצור בכח אחר ומו' עשתי עם כח
 הראוה קצר בכח המחשבה , ובהיפך מו' שנתה עם
 הנצחון קצר בזולתו ואין רב התענית עבודה למי
 שתאוותיו חלושות וכחותיו חלושים ונפשו רוח אבל טוב
 שיעדן נופו , ולא המעטת הממוץ עבודה כאשר יורמן
 מן המותר מבלי יגיעה ולא ישרידתו קנותו מן החכמה
 והמעשים הטובים כל שכן למי שיש לו טפול ובעיני
 נאוויו להוציא לשם שמים אך הרבוי יותר נכון לו וכללו

של דבר כי תורתנו נחלקת בין היראה והאבה והשמחה
 תתקרב אל אלקיך בכל אחת מוחנה ואין כניעתך בימי
 התענית יותר קרובה מן האלהים משמתהך בימי
 השבתות והמועדים כשתהי' שמחתך בכונה ולב שלם
 וכמו שתתחננום צריכים מחשבה וכונה כן השמחה
 במצותו בתורתו צריכים מחשבה וכונה שתשמה במצורה
 עצמה מאהברך המצות בה ורחיב מה שהטיב לך
 בה וכאלו אתה בא באכסנייתו קרוא אל שולחנו וטובו
 ותורה על זה במצופין ובגלו' ואם תעבור בך השמחה
 אל הננוף והרקוד היא עבודה ורבה בענין האלקי ואלה
 הדברים לא הניחה אותה התורה מופקדים אבל כלם
 תחת מסורת מפני שאין ביכולת בני אדם להלק תקנות
 כחות הנפש והנוף , ושיער מה שראוי להם מהמונחה
 וההנועה ושיער מרה שרוציא הארץ עד שתשבור
 שמיטה

יקנה שלימותו נמעשים אשר פי שנים להמה בדק א' דת העניית הנולל כל העמים ב' דת האלהיות הנוללות עם
 מיוחד אך הפילסוף אומר שאין עם אלא תורה אחת אשר לפיה יתקן אדם מעשיו על פי מדותיו / קפי הקורה היתה
 תורה אלהית או נדויה כאמור בפתיחת זה הספר : וכבר שבנו , וא"כ כבר שבנו אל החלקת הווכוח של ב"א
 יקנו שלימותם נמעשים מתחלפים איש איש כפי אמונתו ודעתו : וזה בטל , כי המעשים המתחלפים והאמונות השונות
 לא יתנו סכלים אחד שא"כ כל נעלי דמות שונות הנלחמים זה עם זה באמונתם שהריגת חנרו מזה ורלון אלוה , יהיו
 שניהם רלוים לאלהים וקרנת אלהים ימלאו יחד ביעשים סותרים זה לזה כאמור בפתיחת הספר על כן דברי הפילסוף
 הוא ענין בטל וחדל לעולם : לא הענידה אותנו , אחר שהמלך דעתו ביעל דברי הפילסוף הנראים ישרים לפי
 השקפת השכל , ראה החבר לנעל דברי נעלי דק וולטינו הנראים ישרי' לפי השקפת הדמיון , וזה כי הדמיון יחשב
 דרכו שהנוריות והפרישות היתירה כמו שנהנו נעלי דק וולתנו הם יתנו השלימות מה שאין הענין כן אבל הדרך
 האמצעי בכל כח נפשי הוא הנבחר כי לא תוהו ברא ה' כל כחות הנפש ולא הנל יסד ה' התשוקה להניחו מן הכח
 אל הפועל אבל כלם לתכלית יתיר וירא ה' ילא ידי כלם כי יאחו בזה ונס מזה כל ינח ידו והוא הנקרא חסיד חללנו
 כאמור בריש שלישי מזה , וכן אמרו ז"ל ע"פ מחשבת חטא על הנפש ז"ל עתיד ליתן את הדין על שיער עלמו מן
 היין : עש הנלחון שנלח שאר כחותיו כמי שהרעיב את עלמו או חסם שאר כח נפשו על לא חסם עשה הוא זה קלר
 בכח שהוא בלי יושר : וכמו שהתחננום צריכים מחשבה , שהמחשבה היא העיקר בהם שהדבור בהם אינו להשמיע
 לש"ית מאווי לבנו כי הוא ית' יודע מעלויות לבנו , אבל הוא למען עורר את המתפלל לחשב דרכו כי הן לא בידו
 טובו על כן יכנע לאלהיו כי אם ה' לא יפיק מאווי לבו שוא עמלו מחשבותיו , וע"כ תקנו התפלה בלחש שהוא
 אמנעי בין הדבור והמחשבה כי הוא רק למען עורר מחשבת המתפלל כאמור ואם אין מחשבתו לשוא יספול באמרם
 ז"ל ע"פ הכין לבם תקשיב חוקך והנה מנעח התפלה הוא כמו הנוף והכוונה הוא כמו הנפש לנוף כנחוב ואם בינה
 פחה רוח חיים בהרובים יתו' מתוך נבלותיך יקומון (אסף ח"א י"ע) וכן אמרו ז"ל המתפלל בלא כוונה בלא עשה
 דוף בלא עשה : אל הננוף והריקוד , בעובדיה דרב ברונא דסמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מי' כולת יומא ,
 והשערה

בשמיטה ויובל וינתן מזנה המועשרות וזולתי זה
 וצוה על אשכנזי השבת ושבתות המועדים ושבתות
 הארץ והכל זכר ליציאת מצרים וזכרון למועשה בראשית
 מפני ששני הענינים דומים מפני שנעשו בחפץ האלקים
 לא במקרה ולא בטבע וכאשר אמר יתברך כי שאל
 נא לימים ראשונים אשר היו לפניך השמע עם קול
 אלקים או הנסה אלקים וחיתה שמידת השבת היא
 בעצמת ההודאה באלהות אבל כאלו היא הודאה מעשית
 כי מי שמקבל מצות שבת בעבור שבת חי כלות מועשה
 בראשית כבר חזרה בחרוש מבלי ספק ומי שהורה
 בחרוש הורה במחדש העושה ית' ומי שלא קבלה יפול
 בספקות הקדמות ולא תוך אמונתו לבורא העולם אם
 כן שמידת השבת מקרבת אל הבורא יותר מהפרישות
 והנזירות וראו הו'אך שב הענין האלהי הדבק באברהם
 ואחר כן בהמון סגולתו ובארץ הקרוש' מביא הענין
 מדרגה אחר מדרגה ונוהר בזרע עד שלא גמלט מהם
 אחר והגיה אותם בטוב שבמקומות והפרס והרבים הרבוי
 ההוא המופלא עד שהעריק אותה ונטעם באדמה
 הראויה לסגולה ונקרא אלהי אברהם ואלהי יצחק כאשר
 נקרא יושב הכרובים ויושב ציון ושוכן ירושלים לרמותם
 בשמים כמו שאמר היושבי בשמים מפני הראות אורו
 באלה כהראותו בשמים אך במצוה עם ראויים לקבל

האור ההוא והוא מאציל אותו עליהם ונקרא זה מומנו
 אהבה והיא אשר נקבעה לנו ונרתחייבנו להאמינה
 ולהודות עליה באהבת עולם אהבתנו כרי ששני אל
 לבנו שהתהלה ממנו לא ממונא אנהנו כמו שנאמר בבדיאת
 החי על דרך הדמיון שהוא לא ברא את עצמו אך
 האלהים יצרו והתקינו כאשר ראה חומר שראוי לצורה
 החי כן הוא יתברך המתחיל להוציאנו ממצרי' להיות
 לו לעם סגולה ויתה' לנו למלך כאשר הוא אומר ושונה
 אני ה' אלהיכם המוציא אתכם ממצרים להיות לכם
 לאלהים ועוד שאמר ישראל אשר בך אתפאר :

כז אמר הכוזרי כמה יצא המאמר במקום הזה
 נחילה רבה שיחיה חבורא מתפאר בבשר
אמר החבר ההי זה קל בעיניך בבדיאת השמש
כח אמר הכוזרי כן מפני גודל מעשיה מפני
 שהיא אהר חבורא חסבה בהורה
 ובה ובעבודה מוסדרד הלילה והיום ופרקי השנה וההיום
 המוצאים והצמח והחיים ובאורה הבחיר תהי' הראות
 והמראי הנראים ואיך לא יהי' בריאתה תפארת לעושה
 אצל המדברים

אמר החבר והלא אור הלבבות יותר דק ומועולה
 מאור הראוי והלא היו כל אנשי העולם
 בערוך
 נשמחה היא העיקרית בעבודת הש"ת ככתוב חת אשר לא עבדת אלהי' נשמחה / וזה כי העושה דבר מה בעלג העליון
 מביאו שלא יפגול עוד כזה ד"מ מי שיתן לזקה בעליון הנה בגולו עוד לידי מדה זו יקבץ ידו מתם לזקה כי העליון
 יעזור לו כמ"ש החוקר (כשני לשני מס' המ) ע"כ היתה השמחה עקרת המלוות / ועליה יוהיר המשורר לאמר ענדו
 אלהי' בשמחה ר"ל השמחה עצמה המושגת ממעשה המנוס או מהשגת הש"ת עד"כ יסמח לב מנקטי ה' / היא עצמה
 עבודת האל ית' / והיא כעין זרע לשמחה הנלחמת המושגת לעושה כעו"כ ככתוב אור זרוע ללדיק וליסרי לב שמחה
 פי' אור ענינו שמחה ככתוב ליהודים היתה אורה ושמחה שהוא כפלי הענין נמ"ס / ונאמר חממת אדם תחיר פניו /
 ר"ל שמחה ונהה יאמר שהשמחה הקענה אשר בזה העולם היא כעין זרע לשמחה עולם אשר כעו"כ אשר ללדיק נמעיסי
 ויסרי לב כהשגת אמתו / והוא מהסירים בעלמחלתי הרבליס כי מלת זרוע האמו' בראש הכתו' חסרה נרגל הב' והרחו' זרוע
 שמחה / ונקרא זה אלל המדקדקי' מוסך אחר עמו : (כו) ומחלה המליצה / כאלו שחדה בעדו ית' למחול לה על
 גסות הדבר והפענכה ח"ך שהוא ית' יתפאר בכשר ודס : (כח) המולאים / המתכוהיים והאננים היקרות ושאר
 הדומים המולאים מן הארץ : אור הלכות / המחיר עיני השכל לדעת החמת בעיניס הנשגתי' כאמור
 אחריו

בעורו ובתעות קודם בני ישראל זולתי היהודים אשר זכרנום והיו מהם עם שאומרים שאין בורא ושאין חלק מן העולם יותר ראוי שיהיו נברא מודה שיהיה בורא אך הכל קדמון . ועם אחר אומרים שהגלגל הוא הקדמון ובורא הכל ויעברוהו . ועם אחר טועים שהאש עצם האור והמעשים החזקים והמופלאים והיא הראויה לעבוד ושהנפש היא אש . ועם אחר עובדים זולת זה משמי' וירח וכוכבים וצורות בעלי חיים נתלות בצורות הגלגל . ועם אחר עובדים מלכיהם או חכמיהם וכלם מסכימים שאין נראה בעולם דבר יוצא מן המנהג והטבע עד אשר הפילוסופים אשר דק עיונם זכה מחשבתם הודו בסבה ראשונית אינו דומי' לשאר הרבני' נטובהקשחם שאין לו מעשה בעולם כל שכן בחלקיות שמרוממים אותו ומבדילים אותו מיריעתם וקל' והומר שחדש בהם חרוש עד שזנרסכה הקהילה ההיא שהיתה ראוי' לחול עליה האור ולעשות לה המופתים הנוראים ולשנות להם המנהגים ונראה עין בעין כי יש לעולם מושל' ושומר ומסדר ויוצר יודע הקטון והגדול שבו ונומל' על הטוב ומועיש על הרע והייתי סבה לישררת הלבבות וכל מי שבא אחריתם לא יוכל לצאת מוסדותיהם עד ששבו היוי כל יושבי העולם מורים בחדרי העולם ובקדמות לבורא העולם ומופתם על זה בני ישראל ומה שנעשה להם ונמרה

שנור עליהם .

(נט) אמר הכוזרי זה פאר גדול ויש בו אור שהוא פלא ובאמת נאמר לעשות לו שם עולם ותעש לך שם כהיום תוח לתהלה לשם ולתפארת .

אמר החבר הלא תראה איך רוציע דוד בשבת התורה כשהקדים ספור השמש במזמור השמים מספרים כבוד אל וזכר אורה חכולל וזכרת עצמה ויושר דרכה ויפני מראה וסמך לזה תורת ד' תמימה משיבת נפש זהתלוי בו כאלו אמר אל תתמהו מן הספורים האלה כי הרגורה יורר בחירי וגלויה ומפורסמת ומועילה ומעולה ולולי בני ישראל לא היתה התור' ועוד כי לא היתה מעלתם בעבור משה אבל מעלת משה היתה בעבורם כי האהבה לא היתה כי אם בחזון זרע אברהם יצחק ויעקב וזכר במשה להגיע הטוב אליהם על ידו ואנחנו אין אנו נקראים עם משה אלא עם ה' כמו שאמר עם ה' אלה ועם אלקי אברהם ואין ראיות החוקים האלקיים דקות המלכות ונשיאות גביני העינים והעלם הבבות והרבות בחחנה ובתפלה ובתנועות ובמאמרים שאין אהריהם מעשים כי המחשבות הזכות אשר ראיתם מעשים מטבעם שהם קשים על נפש האדם אך הוא עושה אותם בתכלית התאוה

אחריו הוא יותר נעלה מאור השמש הנשמי ואם השמש יספאר בו הבורא אלל המדברים כ"שכ ישראל אשר האיר לבות כל שוכני ככל באמונת האלפיות האמיתיות : אינו דומה / אין לה דמיון עם יתר הנמלאות ככתוב ואל מי קדמיוני : נעו נקשחם / ועם זה נעו מן האמת כנרתס לומר שאין לו יכולת לפעול כרצון ולשנות דבר מעצמו / ואינו יודע שום איש פרטי בפליאות כאמר כשם הפילסוף נראש סספר / כ"שכ שאר הדקות : (נט) משיבט נסס / תשיב הנפש אל האלהים ככתוב כי הוא חייך ונאמר החכמה תחיה בעליה / ויעין מ"שכ בניאורנו בס' תהלים : ואין ראיות הקיים / ישנב אל ההתחלה לתת תשובה על אמרו (בסי' כ"ד) אבל הי' לריך שנראה כנס מהפרושים וכו' / והנה יאמר שהפרושים אשר דק וולקנו אין עבודתם אלא בעקיות השפכים לייפות מלינתם במלות דקות עד יסגלו הסתירה באמונתם : ונשיאות גביני העינים / כדרך המתפללים ככוונה שיטאו בנינוק עיניהם למעלה ובבות עיניהם למטה יעלימוס תחת העור השכסס חת העין : שאין אהריהם מעשה / נעלי דת זולקנו אין עבודתם אלא כפה : ראיתם מעשים / קושי עומס עורח מעשי המלוות שכל איש הישראלי כושף לשם שמים הוא ראיתו על חוס לבנב

נומק

התאווה והאהבה בחליכה אל מקום מהמקומות ולחוג
 שלש פעמים בשנה ומה שדומה מן ההוצאות והטורת
 והוא עושהו בתכלית השמחה והגילה ובהוצאת מעשר
 ראשון ומעשר שני ומעשר עני והראיון ועויבת תבואות
 הארץ בשמטות ויובלים והוצאת השבתות והמועדים
 ומתנות בכורים ובכורות ומתנות כהונה וראשית הגז
 וראשית ערימות מבלעדי הנדרים והנדבות ומלכוד מה
 שהוא חייב בו על כל דגן ושגנה והשלמים ומה שהוא
 חייב בו מן הקרבנות על המקרים אשר יפגעוהו מן
 הטומאות ועל כל לירה שתהי לו וכל זיבה וכל צרעת
 וזולת זה הרבה כל זה במצוה מאת האלקים לא משכיל
 בני אדם והתחכמותו ואין ביכולת הבשר לשער את זה
 על סדרו ומנהגו וערכו לא ירא להכנס בו מכשול
 כאלו שיער ישראל ושיער תבואה ארץ כנען צמחה
 ובהמתה ושיער שבט לוי וצוה במדבר בערכים האלה
 מפני שרע כי נשיסדר הערך הזה ושארו ישראל
 עשירים ולא יחסר ללוים דבר ולא יגיע הענין להלו שבט
 או משפחה כאשר צוה בשנת היובל לשוב הכל כאשר
 היתה בשנה ראשונה מחלוק הארץ בחלוקים ודקדוקים

יצרו הספרים להכילם ומי שהתבונן בהם יכיר שאינם
 ממהשבת בשר ישחבה ויתרומם הושבם לא עשה כן
 לכל גוי ומשפטים בל ידעום ונשאג הסדר הזה בשני
 חבתיים כמו אלף ות"ק שנה ואלו הלכו העם על הדרך
 הנכונה היו מתמיד כימי השמים על הארץ :
 (ל) אמר הכוזרי אתם היום במנותה גדולה מאלה
 החובות הגדולות ואי זו ערה
 תוכל לשמור כל הסדר הזה .

אמר החבר הערה שצופה שעושי ונמולה לעתה
 בתוכה רוצה לומר השכינה הלא תראה
 מה שאמר יהושע לא תוכלו לעבור את ה' כי אלקים
 קרושים הוא . וזה עם מה שהיתה בעדתו מן החסידות
 והזהירות בענין שלא נמצא בהם עובר בהרס זולת עבן
 לבדו משש מאות אלף איש וח' מעניש הכל לעתו
 מה שהיו ומה שהיו מעוני מרים בצרעת ועוני נדב ואביהוא
 ועוני עווא ועוני אנשי בית שמש כי ראו בארון ה' ומה
 שהיו ממופתו השכינה שיראה המעט מן העונות לעהם
 בקירות והבגדים וכאשר ידבק הענין יראה בנופים על
 מדרגות בין החווק והדלות . והכהנים מועמדים לחכמה
 הוזהר

ונוכח מחשבתו לאלהים עד כי נאחזתו אוקו ית' יהי נקל בעיניו כל הטורח הקשה עד"כ ויהיו בעיניו כימי אהדי'
 פי' לפי גדול האהבה ה' זה המחיר שווה כימים מתי מעט , וכל זה יורה עכ"פ שאנחנו בעלי תורת משה עובדים
 יותר לאלהי' מבעלי דת זולתנו הפך הנחשז (בס' כ"ד) : לא יירא , כל יפחד חולי לא השלים חקו עד שלא יושב
 השלימות מהם כי לא חדם הוא ית' לחטות : כאלו שיער ישראל , כי לפי מספר חפיקד השנעים ה' הואי שתחלק
 הארץ ל"ג חלקים כהיות יוסף נוטל פי שנים , ולפ"ז ה' ראוי שיטנו לשנע לנו אחד מ"ג בחצוהת הארץ , אבל
 ניתן לו המעשר והנה העודף עולה לאחד מ"ג בקירוב וזה החלק מ"ג בחצוהת הארץ הוא חלק עבודתו שא"כ .
 יענין מ"שכ בספר אמרי בינה שלנו (דף ל"ה ע"ג) : כמו אלף ות"ק שנה , מאז ניסגה התורה ועד חורבן בית שני
 עס שנעים של גלות בבל הוא כמו אלף ח' שנה בקירוב והקוף היא אך למותר , ויענין מ"שכ בסוף (סי' מ"ו לראשון
 מזה : (ל) העדה שלופה , היא הקטנה על השאלה ואינו עדה סוכל לשמור , על זה הוא כמשיב לאמר היא העדה
 הרואה שהנמול אותה עוב על עונ מעשיה והמענישה על חטאותיה בתוכה ואף גם זאת לשעתה נעטס בנקר בנקר
 נשפטו יתן , כדי שלא יקעכז החולי כאמור (בס' כ"ג מזה) בענין גבע חליי סלב : וכאשר ידבק הענין , וכאשה
 ידבק כחטא ולא יעוזהו אוי ידבק הרעת גם בנופו כי הן כל חלה יפעל אל פעמים שלש עס . נדר על חטאו
 בתחלה תורח הרעת בקירוב ביתו , לא שב תדבק בנגדיו , לא שב תדבק בנופו , כי אין בעל החטאי פונע בנוף
 ונפט תחנה . והנה חו"ל אמרו שהרעת כל על ל"הר וראי' לדבר מרים , ווכר לדבר מנורע הוא לשון מוליח רע , אולם
 ארץ

הזאת הדקה ולהכיר מה מומנה אלקי ומוצפית בו שבועים
כאשר צפו במורים ומה מינונו מזני מתישב ובלתי מתישב
והיא חכמה מופלאה הזהיר עליה חבורא יתברך במרה
שאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל

אשר יורו אתכם הכהנים הלויים : (לא)
ואמר הכוזרי היש אצלך בזה רברים מספיקים
ומקרבים אותם לשפל

אמר החבר כבר אמרתי לך שאין ערך בין שכלני
ובין הענין האלקי והאוי שלא נטרה

לבקש עלת אלה הנדולות והדומה לזה אבל אני אומר
אחר בקשת המחילה מבלתי שאגזור שהוא כן שאפשר

שתהיה הצרעת והזיבות תלויות בטומאת המת כי המת
הוא התפסד הנרול והאבר המצורע כמת והורע התפסד

כן מפני שהיה בעל רוח טבעי מוכן להיות טפה שיהיה
מומנה איש והפסדו כנגד כח החיות והרוח ואיננו משיג

בתפסד הזה לרב דקותו אלא בעלי הרוחות הדקות
והנפשות החשובות המשתדלות להדבק באלהות או

בהלומות האמות והמראות הברורות ועוד יש טעם
שימוצוא כבוד בעצמם בעוד שלא רחצו מקריים

וכבר נוסח שמופסדים במגעם הדברי הדקים כפנינים
והייטות ורובנו משתנה מקרבת המתים והקברות

ומתבלבלת נפשנו זמן מה בבית אשר היה בו מת ומי

שהוא עב הטבע אינו משתנה לזה כאשר אנחנו דואים
דמיון זה בשכליות מי שהוא מבקש לזכות נפשו ומחשבתו
בחכמות המופתיות או זכו נפשו לתחנה ולתפלה מוצא
נפשו למוזנות העבים ולתוספת המאכל והמשתה היוק

זכן ימצא היוק משיבת הנשים וחבורת הליצני והתעסק
בשירי האהבה והשחוק :

(לב) אמר הכוזרי זה מספיק לי בהסרהפק הנפש
למה זה מטמא זה המותר העצמי

רוצה לומר הורע ובני רוח מה שאיננו מטמא השת
והוצאה עם כיעור ריחו ומראהו עם רובו ונשאר עלי

ספק צרעת הבית והבגד

אמר החבר כבר אמרתי לך כי זה מרחיק כחור
השכינה כי היתה בישראל כמעלת

הרוח בנוף האדם כמעלה אותם החיות האקים ונותנת
להם זיו והדר בגופותם ותכונתם ובמשכניהם ובעת

שמתרחק מהם מסתכלות עצתם ויתבערו גופיהם וישתנה
יופיהם וכשהיא מתרחקת מוחידים נראה על אדמת האיש

ההוא סימן יתרחק אור השכינה ממנו כאשר נראה
התרחק הרוח פתאום בעבור פחד או דאגה משנת הנוף

ונראה בנשים ובנערים בעבור הלישות רוחם שיעשו
בגופותם מקומות שחורים וירוקים מהיצאה בלילה והם
מיחדים זה אל השדים ואפשר שיקרה כזה ומראות
המתים

איך יתייחס זה העונש לזה החטא תדע ונחנת שהמנעא יסדו ה' נאדם להיות לעור לו על הקיטון המדיני להודיע איש
לרעהו די מחסרו אשר יחסר לו להעור איש מרעהו וישנו נטח יחד / והנה בעלי ל"הר מדליים נין איש לרעהו
לכן מעניש אותם הש"י להכדל גם המה מאנשי המדינה : מה ממונה אלהי / איזה נגע היא בלתי טבעית כי אם
מוסר אלוה : ומה ממנו מזני / ואיזה נגע תקייש עס המזנ אשר בנוף וקרפא ומי וו רחוקה מקרופה :
(לא) היש אצלך / הידעת עעס לעומאת מק חובה וזרעת : והאנר המזורע כמס / ככתוב אל נא סהי כמס /
ואמרו ו"ל מזורע חזון כמס / והמס עלמו ממס בעבור שהוא מבלבל הנפש היפה לכן הבהן אשר סורה ינקשו
מפיהו אסור לבוא על כל נפשות מס שלא יתבלבל עליו שכלו / ויתכן ב"כ לאמר נעעס עומאתס הוא להיחס מהחלטים
המתדבקים ע"כ נותה סורה להסרחק מהס / וגם המס מעפס האויר / ע"כ נותה סורה לקברו כיוס מותו :
(לב) מרחיק כח השכינה / כל עונ הוא מפעולותיו וכל רע הוא העדר עונותיו ואיננו חפועלת פועל כלל עד"הב
ס ת א ה

תסקיר

ומתים וההרונים חליים קשים בנפש ובנפש :
 (לג) אמר הכוזרי אני דואה חורתכם נכלל בה כל דק
 ועמוק מהחכמו' משא"כ בזולתה .
 אמר החבר והסנהדרים היו מצווים שלא תעלם מהם
 חכמה מהחכמות האמתיות והרמיוניות
 ונהסכמיות עד שהכשפיי והלשונו' היו יודעים ואיך ימצא
 תירד שבעים זקנים חכמים אם לא הדיענה החכמו' מתפשטו
 קיימות באומה ובעת שימות זקן אחד יעמוד אחד תחתיו
 כמוהו ואיך לא יהי זה וכלם צריכים אליהם בתורה /
 הטבעיות מהם צריך אליהם בעבודת הארץ לדעת
 הכלאים ולהזהר מהשביעיות והערלה ובהכרת הצמח
 ומינוי כרי שישארו על מרה שנבדאו ולא
 יתערב מין במין . חכמה גדולה אם השעור נקראת
 כנדרוס דרך משל ממין השעורה / או השיפון ממין
 חטה / או הכרבתור ממין הכרוב / ויריעת כתות שרשיהם
 ושיעור הפשטם בארץ שישאר לשנה אחרת ומה שאינה
 נשאר לדעת כמה יונח בין מין למין במקום ובזמן ובהכרת
 מיני החיים לענין הזה ולענין אחר במה שיש לו ארס

ובמה שאין לו ארס / ויריעת הטרפות אשר הוא יותר
 דקה מכל מה שזכר אותו ארסטו ביריעת ממיני החיים
 להרחיק מאכילת המתה והמעט אשר נשאר בירינו מן
 החכמה הזאת מה שהרעות תמותה עליו ויריעת המומים
 אשר בעבורם מתעכבים הכהנים מעבודה זמומי הבהמות
 שאינם ראויים לקרבן / והברלת מיני היורה לאיש
 ולאשה / וכמו הקפי הנרות ובחלקי החכמות ההם מה
 שאין בשר ודם יכול עליו בדרך סברתם מבלי עזר אלהי
 ובחכמת הגלגלים והליכותם מה שהעבור קצת תולדותיה
 וגדולת מעלת תוכן העבור ידועה ומה שנקבע בה
 לאומה הזאת הדלת החומר החזקה הצורה / ואיך
 איננה כן והיא איננה מורגשת בין האומות ממייעוטה
 ודלותה וגלותה / ומחברת אותה שארית הרורה
 האלהית חבר שהם בו כאחד / ומן המופלא שבה
 העבור על העיקר המקובל מבית דוד מתקופת לבנה
 שלא נשתנה מכמה אלפים ומאות שנים / וכבר נשתנו
 קבועי הקובעים מיון וולתם והוצרך בהם לתקון ותוספת
 אחר מאה שנה וזה נשאר על אמתתו מפני שהוא נתלה

בנבואה

קסתר פניך ינהלון : (לג) מהחכמות האמיתיות / כמו חכמת המדות שאין בה שום כוח וחכמת הילוך המכנים
 וזולתם : והדמויות / כמו כשפים : והסכמיות / הם כמו חכמת דקדוקי הלשונות הסוגות המוסכמים ממנימי
 הלשון / וכלם צריכים / כל החכמות מוכרחים לנעלי הסורה : והעבדיות / חכמת הטבע אשר מונה חכמת הטע"ניק
 והוא ידעק טבע הממים למיניהם / (וכראה שפי' חזר גנת ניחן המלך (אסתר א') הוא מטעם טע"ניק באטייני"שין
 באר"טין בל"א) / כי מין נשאינו מינו הוא כלאים / ולדעת כמות יתיקסם ואישי כנ"ח למיניהם לדעת זה מין חיה
 פלונית וזה מין פלוני / והיא חכמה מפוארה לריך הנותן זה לחקור על הגדרים המהותיים של מיני הנ"ח ולהנדילם
 זה מזה בסוג והנדל מיני כאמרנו בגדר האדם שהוא ח' מדבר שחי הוא שם המשוקף לכל הסוג ומדבר הוא הנדל
 המיני ולריך לואת החקירה שכל עמוק / ומה עמוק מחשבותיה עד שהו"ל לא ידעו להנחין אם הכוי הוא מן חיה או
 מין בהמה / ולגודל עמוק נוסף בו הראשון באדם ככתוב ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וגו' (יעוין אסף ח"ג
 בהקדמה) : המקובל מבית דוד / כן אמר ר"ג מקובל אני מבית אבי אבא (פי' ר"שי בית דוד שהיו אביהם של
 הנשיאים) שאין חדשה של לבנה פחות מכ"ע יום ומחלה ונ' ידום טעה וע"ג חלקים . והנה כל חכמי האומות מלאו
 חשבון ימי שנתיים בלתי ישרות והוכרחו להוסיף ולגרוע ברוב השנים עד שבסוף ראוי לשחון נחשבון שאנו מחשבין
 שלא נכנסו בו שום קלקול מפולס / וזה לאום כי קובעי חלם החשבוניות היסס להם יד רמה בכל דבר חכמת
 הזכר בתלמוד נסס סוד העיבור / ועוד מכמה מקומות בתלמוד מובאר שהיתה לחו"ל יד רמה בכל דבר חכמת
 בינה עד שאפי' הדגרים החדשים כמו כח הלעק"טרייטעעוולקס אשר לא שערותו הפילסופים הקדמונים נודע ביהודה

מימות

בנבואה ונאלו היו נכנס בו שום שינוי בחלק אחד בעקר
 ה' היום הזה גורם רהפסד הגדול מאד לרוחק מזה
 שימצא בין המולד והראי' וכן מבלי ספק היתה אצלם
 תקופת החמה וזולתה מהכוכבים אבל חכמת המזל היא
 חשוב באומה שהיא מחלקת הנוגנים ומעמדת אותם
 על הגדולים שבשם והם בני לוי מתעסקים בנגונים בבית
 הנכבד בעת' הנכבדים ולא הוצרכו להתעסק בצרכי
 הפרנסה במה שהיו לוקחים מהמעשרות ולא ה' להם
 עסק וזולתי המוסיקא והמלאכה נכבדת אצל בני אדם
 כאשר היא בעצמה אינה גרועה וליה פחותה והעם
 מחשיבות השורש וזכות הטבע כאשר הם ומראשיהם
 במלאכת דוד ושמואל ומה החשוב כמוסיקא התינו
 יודעים על אופניה אם לא :

אך

חימות הפלאים כמ"ש כל זה (בהערה לשער שלישי מספר המדות שלנו) יעוי"ש כי תתענג עליו : אבל חכמת
 המוסיקא כמו שער בנפשו מדע החכמות למיניהן המשמחות את נעליהן (ככתוב חכמת אדם תאיר פניו / שפי'
 קושחה כמו ליהודים היטה אורה ושמה שהוא כפל הענין במ"ש) / כן עלה בנפשו וזרון חכמת הנגינה המשמחת לב
 שומעיה : (לד) מעתקת את הנפש ממדה אל הפכה / כבר ביארנו שהם הוא הנפש מתנועע בכל חי כל הימים אשר
 הוא חי ברזו ושבו / והס' והחיות רזו ושבו / וזאת המרולה נקראת לערך"לאלין בלעז ואיננה שזה בכל העתים
 פעמים תרון במהירות ובהפסקים מעשים ופעמי' נחת ובהפסקים רבים פעמים ארוכים פעמים קצרי' ופעמי' עורכנים
 מתנועעו מהירות וקלרות ובהפסקים ארוכים וקלרים וכיוצא גם הרבה שינויים עד בלי תכלית והמה מורגשים נדפקים
 ששם הוא מקום הניאה והשינה של המרולה ולפי איכות המרולה נמשכים הנריאות והחולי' בנוף על כן יכירו הרופאים
 חלואי' בנוף במושש הדפק / וגם מדות הנפש משתנות לפי איכות המרולה כי הנועם מרזקו מהירה ובהפסקים
 מעטים בנייהם עד שרוב המרולה קבעיר בגופו חטימות ועש' נקרא הקלף חיים וענדה שהוא כמו בערה והוא מן
 השרשים ההפוכים כמו כש כש / וע"כ כל כוונת אנשים במהירות בהפסקים קלרים למען ישאף אויר קר להקיר
 חומה וע"ש קולר הנשימה נקרא קר אפים / והפך כל זה במחל עלנון על כן נקרא ארך אפים / וכיוצא בזה ישחנה
 כל המדות בשינוי המרולות ע"כ שינוי המרולות יעירו ויעוררו שינוי המדות בנפש / אהבה שנאה שמחה ועלנות וזולתם /
 והנה נהיות הדם ע"ש לח קל התנועה לכן יתפעל וישתנה מפנישה קלה אשר תפגש בו כמו שתראה בהשליך אבן
 קטן אל נחל מים שוקטים שיעשה ענולים ענולים סביב לה בכל מרחב הנחל / אשר טה יקר מקרה מרולת הדם
 שכאשר יגע בה קול הנינון ברעידת האויר אשר סביבו ומחדש במרולה תנועה כערך תנועתו והתנועה הדמונית היא
 תחדש מדה בנפש כמוה / אבל שמחה / אהבה שנאה / רוגז רלון / הכל כפי איכות תנועת הדומה לתנועת המוסיקא
 כאמור שהיא מעתקת הנפש ממדה אל הפכה / וזה סבת התעוררות הריקוד לשמע הננון וזה כי הנגינה תעורר נפש
 שומעה לטעות תנועות רקודי' כיוצא בה וכל זה נכח שינוי התנועה אשר תחדש במרולה תנועה כדומה / ומן מולת
 קדנרים תשכיל שערך הדגרים השונים יתן העונג בכל מושג על כן נקרא העונג ערוכה מעטם תערוכות ככתוב /

החבר

אך מן היונים והדומיים והמעלה לעברית בעצם הלשון ומה שנכלל בה מהענינים ;

(לה) אמר הכוזרי היש לעברית מעלה על לשון הערב היא יותר שלמה ורחבה

מבונה ואנחנו רואים את זה בעינינו .

אמר החכר מצא אותה מה שמצא נושאה נדלדלה בדלותם וצרה במיעוטם והיא בעצמה

החשובה שבלשונות מקבלה וסברא הקבלה שהיא הלשון אשר דבר בה השירה עם אדם וחיה ובה דברו שניהם כאשר יורה על זה הנזר אדם מארמה ואשה מאיש וחיה מחי וקין מקנתי ושת משת ונת מינחמו עם עדות התורה וקבלת דור אחר דור ער עבר ער נח עד אדם ושהיא לשון עבר ובעבורו נקראת עברית מפני שנשאר עליה ערת הפדגה ובלבול הלשונות וברר היי אברהם

על כן קראו לנועם ערובה (אסף ח"א נ"ח) : נדלדלה בדלותם , אם מעלת הלשונות זה על זה ברב שפה , הנה בהיות ל"הק ניטל ממנה רוב המדבר , יחויב א"כ מזה שיהי נדרעק מערכה , הקודם מנאר בחיפוש / וזה כי תכלית הלשון הוא להודיע איש לרעהו רעיוניו על כן יהי שלימותה ברב דברים ר"ל שיהי וזכה לדברים הרבה עד שיוכל המדבר לדבר בה על כל הדברים העולים על לבנו על המתכוונים ואנני יקר ומלאכתם השונות ויתר הדומים למיניהם , ועל הממחים למיניהם , ועל כל מי למינהו , ועל כל דבר חכמת בינה למינה , למודיות טבעיות ואלהיות , הנפש וכל כחותיה לכלם נשם יקרא מרוב אונים ואימץ נח איש לא נעדר להיות בן בלי שם ועלילה , וכל זה לא ישלם אף בעם חכם ונכון אשר לו עבודה רבה יקרא שמוק לכל מעבדיו וישים עלילות דברים לכל מושכל כחוק' דרבות העבודה רבה מנעט שפתים ויוסיף דעת ויוסיף לחות (אסף ח"א פ"ב כ"ה) . המתאחד מנאר בנפשו , כי לשון העברי ניטל ממנה רוב המדבר ולא נכח יבצר איש לשון לדבר על כל נמצא טבעי או מלאכותי כמו לקרוא שמוס לכל אנני יקר ומיני מלא ושמיי הנעשים במלאכת הכי"מיהם , ולעצמות הרים ולכל חייתו שדה ולכל בלי אומיות המשמשות לכל מלאכת מחשבת אשערו"נאמי"ע אולעקציריניעטע והאזרי"ח ואעזטי"ק דיאופט"ריק קאעופט"עריק ווולקס , עד כי כל חובר חנר סגר עליו סה המדבר מלדבר בכל דבר חכמת בינה בלי השאלות מלות זרות מלשונות העמים , וא"כ איפו נראה בעליל כי מנרעוץ ניחן בה ויתרון הכשר השלימות לשאר לשונות כמו לערבים על העברית כמאמר המלך / ועל זה ישיב החנר לאמר שכל אלה המנרעוץ אינן טבעיות לה כי לשוננו זו איננה עניה בדברים מעולם אבל היתה עשירה מקדם ונדלדלה בדלותינו , והמופת על זה כמו איש היכר בין עני מעולם לעשיר שהעני , וזה כי העני מעולם לא יוכל אללו שום סגולה מסגולת העשירים לא כן העשיר שהעני כי ישאר אללו סגולת זהב וכסף נומי האף טבעת עביל ושאר עדיים , אשר כן לשון עברי נשאר בה רשמי השלימות אשר היו לה מימי קדם , והנה הוא החנר הולך מנאר זה ר"ל היתה שלימה מעולם , מהקבלה והסכל וזה הקבלה אמריה קאער שמראשית בואת הודע שהש"ית צחר אותה לדבר בה עם נביאיו , והנה לולי שהיתה שלימה לא הניעה לואת המעלה , והסכל יורה גדולתה ושלימותה מרשמי השלימות אשר נשאר בה מימי קדם בה"אוקה את כבוד עשרה בדברים במלאכת המשכן וכליו אשר קראה שמוס לאנני חפץ שונים ולמלאכות יקרות ומקומות אחרי אשר קראה שמוס לחיות ולעופות שונות טהורות עם טמאות , וזה יורה כי לולי היתה עשירה מאז לא נשאר בה וזאת הסגולה , ומלבד היותה רבתי במלות , הנה היתה רבתי בדעות ב"כ , יורה על זה כשרון המלות מדובר בה נכבדות בעינינו העומדים ברומי של עולם כמו שקראה שם לחומר הראשון שאול ואנדון המורה סוי' והפסד כי נבחינת שהוא משאיל חומר לכל מקהוה נקרא שאול ונבחינת הפסדו נקרא אנדון כמ"ש זה בחבורנו שפה אחת בשורש אחד , יעוין שם פי הכ' ערוס שאול ננדו ונו' , וכן עיין עלמי הנוטים לא שערס אנותינו ולא ידעו מהוסם עד שזה שניט לא כביר עמדו על מהוסם החכם נעוטון איש עינלאתריאל והחכם לייבניץ על ידי נסיונות רבים והם אמרו שהנוטים בחלקים לשבעה ראשי' ראשיתם אודס ותכליתם תכלת כאשר שעטנו כן ראינו באור העובר דרך הפריו"מה (היא זוכית ארון קנט שלטעם כדמות משולש) כמראה הקשת מקחיל באודס

החוא וכן שמות העמים ומיני העופות והאבנים ומיירות
דור והתרעם איוב ותתוכחו עם רעיו ותחכור ישעיה
וגחמותיו וזולתם :

(לו) **אמר הכוזרי** תכליתך בזה ובוולתך שתשות
אותה עם זולתה מהלשונות

בשלמות ואיה המעלה היתירה בה אבל יש יתרון
לזולתה עליה בשירים המחוברי הנבנים על הנגונים .

אמר החבר כבר התבאר כי הנגונים אינם צריכים
אל חמשקל ברבור ושברוק והמלא

יכולים לנגן בהודו להי כי טוב בנגון לעושה נפלאות
גדולות זה בניגונים בעלי המעשים אבל בשירי הנקראים

אנשאריא והם החרונים האמורים אשר בהם הוא נארה
התבור לא הרגישו עליהם בעבור המעלה שחיא מועילה

ומעלה יותר וזאת
בביתם ביום יום ויום יום ויום יום

אברהם מדבר בארמית באזור כשרים שהארמית היא
לשון כשרים והיתה לזה עברית לשון מיוחד לשון הקדש
והארמית לשון חול וכן נשא אותה ישמעאל אל הערב
והיו אלו שלש לשונות משותפות מתדוורת הארמית
והערבית והעברית בשמותיהם ובתהליכותיה ובשמושיהם
והיתה לשון הערבית לברכה המעולה שבהם ומעלה
מדרך הסברא לפי העם המשתמשים בה ומה שהי צריך
אליו מהמליצה כל שכן עם הנבואה הפושטת ביניהם
והצורך אל האזהרה ואל הנגונים והזמירות ומלכיהם
מושה ויהושע ודוד ושלמה היתכן שיהסר להם מליצת
בעת שהיו צריכים אליה לדבר כאשר תחסר לנו היום
בעבור שאבר הלשון מוננו הראית ספור התורה המשכן
והאפור והחשן וזולתם כשהוצרכו אל שמוות נכדיות
הואך מצאו אותם עם תומם וכמה נארה סדר הספור

באדם ועסיים נתכלת / והנה קריאת שם כנוון התכליתי נשם תכלית יורה שהמניחים כבר ידעו מהות הנווני ע"כ
קראו לזה כנוון נשם תכלית ע"ש היותו תכלית הנוונים / (ויראה כי תכלית כל פראות ואחריות ר"ל מקום שלכלה כח
ואיננו יכול לראות יותר הוא זה נראה כעין תכלית וע"כ נראה ששמים לרום כנוון התכלית) . ומי חכם יבין דעת
שלימות הלשון מהנחת שמות בעלי מדות הנפש על פי מדותיהם כמו קולף ונעל חמה שנקראים כן מטעם חמימות
הדם לשפתו ויהי קלף מטעם קלף על פי מים שעיניו רתמה המורה על רתמת הדם / ובדר"ל נקרא רתמת
וכן עברה הוא כמו הפוך בערה והוא כמו כנס כשב / וכן קראו לנעל חמה נשם קלר חפ"ס להיות נשימתו קלרוס
בעבור לרכו להקיר חומו נכל עת והפטי נקרא ארץ חפ"ס וזולתם ישמע חכם ויוסף לקח / אשר כל זה יורה שלשוננו
מעולם חמה רבתי נדברים רבתי נדעת / אך מאז חנה חכמת חכמינו ונסתרה בינת נבוינו (מיראסם להניח
סמוכן טעם בלוי כסיל אל תדבר כי יבא לשכל מלך) כבר הנניא (ישע" כ"ט) גם לשוננו אחנו אספה נבהה /
עמדה מלדת וסיה עקרה / וזה מפשע עמה נבע לה / כי עזבה וילמדו שפת עמים אשר כה עשו אבותינו בחורבן
בית ראשון שלמדו בנייהם שפת עמים כמקוב ונניהם חלי מדבר אשדודית (נחמי י"ג) / ומה גם עקה נבלות החל
הזה רבים מצני האשכנזים ילמדו בנייהם שפת עמים ולאונס יעזבו והם כאיש עוזב שדה נחלקו ומחזיר על הפהמים
לשאל לחם / ועל כיוצא בם אמרו ז"ל בוי את מאד זה אדום שאין לו כתב ולשון : וסי' לו העברית לשון הקודש /
פי' לדבר זה דברים של קודש וארבי המורה כתב שנקראת ל"הק בעבור שאין זה שנות ואיברי הסולדה /
ואשר יראה לי שנקרא ככה נחשרון המתאר והראוי לשון עם הקודש כמו עם הקודש נאולי ה' וכמוהו ועשיר יע"נעות :
(לו) ושבריק והמלא / כחשר במלא ר"ל כשיר חשר התנועות וכשיר רב התנועות משפט אחד להם בניגון :
בעלי המעשים / הוא כינוי לשירי הסודים שהם בעלי מלות מפשיות (הפך בעלי דת הוללת שאין כחם אלא בפה /
שאין להם טעם מעשיות כאמור בס"י כ"ו מזה) : נארה הספור / ר"ל השירי העקדמים נסופס בשירי החרון /
הם

ההפסק והסמוך ומפריד מקום השאלה מן התשובה
 וההתחלה מן ההגדה והחפזן מן המתן והציווי מן
 הבקשה שיחבר בהם חבורים ומי שזה כונתו מבלי ספק
 שהוא רוחה המחבר כי המחבר לא יתכן לאמרו אלא
 על דרך אחת והוא סומך ברוב במקום הנפרד ועומר
 במקו הסמוך ולא יתכן להוחר מזה אלא בטורה גרול :
לה אמר הכוזרי באמת נדחתה מעלה שמעית
 בעבור מעלה ענינית כי החבור
 מהנה השמע והמסורת הזאת כוללת ענינים אבל אני
 רואה אתכם קהל היהודים שאתם טורחים להניע אל
 מעלת החבור ולהרמות בוולתכם מהאומות ותכניסו
 העברית במשקלותם

אמר החבר וזה מתענתו ומרינו לא די לנו הנחתנו
 המעלה הזאת אלא שאנחנו מפסידים
 תוכן לשוננו שהוא מושם לחברה ונשיבה למחלוקת :
 לט אכיר

לה אמר הכוזרי ומה היא אמר החבר כי המכוין
 מן הלשון הכנס מה שיש בנפש
 השוקע וזאת הכונה לא הנמר על תוכה אלא פנים
 בפנים מפני שלדברים פנים בפנים מעלה על הדברים
 שבכתב וכאשר אמרו מפי סופרים ולא מפי ספרים מפני
 שנגזרים ברברים שבעל פה בעמידה במקום ההפסקה
 ובהתמדי במקום הסמוך ובחזק הדבור ורפיונו וברמיזות
 ובקריצו מתמיהא ושאלה והגדי ויחול והפחד ותחנה
 ותנועות שמקצרת בהם המליצי הפשוטה ואפשר שיעזר
 המדבר בתנועות עינו ונבותיו ובכל ראשו וביריו להבין
 הכעס והרצון והרחמון והגאווה על השיעור שהוא
 רוצה ובשארית הזאת אשר נשארה מלשוננו הנוצרת
 הברואה ענינים דקים ועמוקים נטבעו בה להבין הענינים
 ולהיותם במקום המעשים ההם שהם פנים בפנים והם
 הטעמים אשר יקראו בה המקרא מציידין בהם מקום

לו והם הטעמים הנגינות נקראים טעמים מענין השכלה כמו אשה יפה וסרת טעם וזה כי הנגינה נותנת שכל
 וקנונה במאמר נהפסקה או כחבור ואם בקול הפלאה או קול הכהדה או קול רגזו וולתם כפי כל טעם :
לה מעלה שמעית רומן לשוני החרון הטוב להשמעות אוניס : מעלה ענינית הבנת המאמר ושיכללנו העיונים
 נשנים יעירו ויעוררו לב שומעיהם להכניס הדברים בלבנם : שאתם טורחים אמנם כן דרך גדולנו אשר
 פיועיהם ינחנו טעמים עלי פינו בחנים וצמועדים ומלתם על לשוננו בימים נוראים הם המה טרחו ועמסו עליהם
 לחנך פיועיהם בחרוים וקיימו המעלה השמעית ועצבו הענינית : וכשיבאו למחלוקת בעבור שמירת שיווי החרון
 מוכרח הפייען על הרוב להפריד הדבור במקום שראוי לחנך כמו בפיוט מה יפיה ראה וקדש ביום קודש עלי יין
 וברכו ואם אין עלי לחם בל' צעין יפה לקדשו שמפני שיווי החרון הפסיק בין אין צעין הראוי להיות
 חונרים למלות שאחריהן וכמוהו עוד שם יהי לוכרך ולמאריך ונלל מכל רע וישבון כלל וסם אלל ישרים יומן
 שמפני שיווי נלל כלל אלל שם מחלוקת בין המושם לחברה כאחור ורבים ככה בפיועי הסליחות והמחזור ומלכד
 זה נקנו בס מדרעות הרבה וזה כי שלימות כל דבר יבאן מפאת ד' סוחריו שהם החומר והצורה והפעול והתכלית
 ופנה שלימות חומר הפיועים הוא היותו לשון לא לפי חקי דקדוק הלשון ולא יהי בס עירוב לשונות מה שאין זה
 בפיועינו כי רונס מורכבים מלשונות סוגות חניו מדבר ארמית או בכליה ר"ל תלמודים וחניו עברית משוננת כי
 פרטו דקדוק לשון ל"הק לדבר בס שלא כמנהג בעלי המקרא וזה כי בעלי המקרא שמרו דרך הנורות בכל מקום כי
 מן נחי העין כמו קום אמרו לנכח וק"ק וכן חשרי פ"א נון אמרו על דרך השלימים נגשת ונהפעיל הנשט הביע או
 להבליע העין נדגש ונכפולים וסבותי אני ליאש ונתי למד הא פניתי זה פיד חולס הפייענים להם שפה אחן
 ודברים אחרים בכל אלה הנורות כי נהנו מנהגם לדבר בכלם כמנהג נחי העין כי תראה חומרים האדמון כנט ר"ל
 כהניע חוק ק"ק ר"ל מקיף בין ודגים ק"ק הראוי חניס כמס לענין שחרור הראוי ק"ק כמו

וינאמו

וינאמו נאום י ועל כיוצא בם נאמר ומי ביש להון ליטנא דקרא כי המקראות לא דברו בזה בשום מקום ואולי כוונתם
 להורות שהם מבינים הלשון יומר מעלי המקרא ופעמים תעו וחשבו אות הנוספת מן השורש כאשר יאמר החוקן
 קאנו לשפוך כמים ובראוי אנו כי חאנה שרשו אנה ומלבד שטעה וחשב התי"ו שורש הנה טעה עוד באמרו קאנו
 כי הראוי קצני להנליע נון השורש נדגש כמו מרים קתני יד וכוה טעה במלת רגנו שהראוי רגנו מלבד שהיא
 בנין חדש שאין לננותו כמו שניארנו בפניות גית קפלה אכל הפייטנים אינם נוהרים כי נהנו לננות בנינים חדשים
 וזקלים משקלים חדשים עד בלי די אשר לא כדת מנהג לה"ק וכיוצא בם הרבה שנוסים נכחו הפייטנים אשר אין
 להספר מרוב וכל זה בחומר הפיטוי אולם שלימות אורת הפיטוי הוא היוקו מבשר תהלת ה' ושליח המגדעות
 ממנו ככ"י והנה הפייטני לא די שאין קתקה נפיהם אלא אף כי קתקה כי ידברו חרופים וגדופים לפעמים בהיותם
 בלתי יודעים משמעות הלשון כמו פעל חלה אשר לו ב' מובנים א' קולי כמו חלה את חליו ב' קפלה כמו ויחל משה
 והנה בכל המקרא בהיותו מהורה הב' הוא מקושר עם מלת פנים ויחל משה את פני ה' חל גא פני ה' וזה כי
 הוראת פעל חלה בכלל ענינו רפיון אס רפיון הנריאות אס רפיון הכעס ומאשר לא יסכן לספר עליו יתנך רפיון
 הנריאות ח"ו על כן בא לעולם מקושר עם מלת פנים שענינו כעס כמו פני ה' חלקס והנה הוא הפייטן נכב לאמר
 גאי לחותך נפש מרה והנה המר מאד כי כוונתו קפלה ודברו מחלה והוא חירוף מלבד כי מלת בלי היא סימכות
 על המקור ועל הלמד השמוסית והוא שלא כדת עוד זאת עשו הפייטנים הקירו לעצמם לעשות אמלעי בינם לבינו
 ית' בתפלה כנראה בפיוט מכתיבי רחמים ונפיוט נא כל מדה נכונה והוא הדבר האסור לפי דברי חז"ל בספרי ע"פ
 בכל קראנו אליו וז"ל אליו ולא למדוקיו ומדבריהם עוד במירי דאפי' נפרוונקא לא נקבליה וכבר הספורו
 האחרונים על זה בתשובותיהם אמנם שלימות הפועל הוא שיהי' הכותב מופלא ביראה וחכמה והנה כבר חשבו שכל
 הפיטנים חכמים ר' אלעזר הקליר שיהי' שלם מאד ביראה וחכמה תנא ופייטנא אך כל חכם מבין מדעתו כי לא כל
 חכר וזה נראה מחתימות הפייטנים ברוכי הפיטנים ומי יודע מי המה אלה הפייטני' השלימים הם איתנו וגם החכום
 בשם ר"א הקליר אין יודע אם הוא הראשון או האחרון כי תרי ר"א הקליר הו כמו שכתבו ז"ל ומה גם היום רצו
 דרדקי כותבי פיטנים כל קבל די רוח יתירא בהון ואני פעם אחת נקרה נקריתי בחתם הקבלות במדינת פולין
 ואמרו לי שרב אחד ר' נבעה שמו (שם כינוי מן עקיבא) כותב פיטנים חדשים להתפלל בהם בימים נוראים וכשמעי
 חשתי ולא הממהתי ובחתי אליו ומלאתיו כותב פיוט מלך עליון או עינתי ואמרתי מי ביש לך מלך עליון הישן כי
 מולאי ישן מפני חדש והשיב אני לא בחתי לגרוע כי אס להוסיף ולהשלים החשרון וזה כי פיוט מלך עליון הוא בדילוג
 הא"ב אב"ה וכו' ואני שמתי נוספות והשלמתי החשרון ויפלא הדבר בעיני כי לא נחתי את לבי עליו אס בא
 בדילוג או לא ואשים עיני עליו ותיכף הנינתי מחשבת הפייטן הראשון אשר דלוגי עליו אהבה ואען לאמר אחשוב
 כי לא מדע קרוה מקרא על כן נשאך לכך להיות פייטן או ענה בכוח כל גיא ינא השיבותי וכל הר ונבעה ישפלו
 ויען יהי מה הראני היה איכו מקום לא מדע קרוה מקרא ואומר לו קרא נא בפיך מלך אנון הראשון ויקראו
 לתומו מלך אנון בלה ורד שחח בליאות בלי נחת וכשמעי אמרתי לו הוא הדבר שאמרתי בעבור אשר לא מדע קרוה
 מקרא ע"כ נתנך אליהם לפייטן וירגו ויאמר הראני מקום השינוש עינתי אין לך אשמה בדבר השגיאה כי לא מחוסר לב
 תשנה אבל קיימת בעמך לא תסור את אשר יגידו לך זקניך כי גם איך עמך בדבר השגיאה ואלאמתי איך יתנן
 פי' לפי קרייתו המורגלת בלה שחלה יבלה ואח"כ יורד לשחת ר"ל הקנר והדבר הפוך שחלה יורד לקנר במומו ואח"ו
 יכל בשרו וכפשו עליו תאכל לכן הקריאה הנכונה בלה בני"ת והוא מעטם לבלה נאופים שענינו זוקן והטעם שמלך
 אנון יוקן ואח"כ ימות לשחת או מלא שחוק פיהו ויגדל שפה ויכב אמרים וטענות ורגו וסחק ואין נחת ויען אמנם
 כן דרך המדקדקים דקדוקי עניות לשנות הנוסחאות הישנות אשר מעולם המה בעבור סגרא קלה אשר יבדו מלבש
 ואף גם זאת מה ענין קריאת בלה או בלה אל הדילוג והחשרון וירם קולו ויקרא ראו כי הביא לנו המדקדק העברי
 לנחק בנו ויהי כהריוו קולו ויקרא בקול דברים בלי חנוה אמרתי אליו הם כי לא נכח יגבר איש קטנה אבל דברי
 סכמים נחת נשמעים שים נא לנכך אל מרכבת הפיוט או או קבין הדבר לשאורו הנה הפייטן מראש הרכיב פיוטן
 בדילוג

(ט) אמר הכוזרי ואיך הוא זה / אמר החבר הלא ראינו מזה אנשים קוראים בטקרא

באלו הם איש אחד פוסקים בעת אחת ומתבררם קריאתם כאחד :

(ט) אמר הכוזרי כבר התבוננתי בזה ולא ראיתי כמוהו לא בארם ולא בערב ולא

יתכן זה בטקרא השירים הוועני מאין היתה המעלה

הואת ללשון הזאת ואיך תפסיר אותו המשקל

אמר החבר מפני שקבצנו בה בין שני נחיים ולא קבצנו בין שלש תנועות אלא על ידי

הרחק ובא הדבור נוטה אל הנח והועילה זאת המעלה

ר"ל החברה והחריצות על הקריאה והקל בעבודו הזכרון

הכנס

מדילוג האל"ף חרוז מלך עליון הני"חל מלך חביון והד"לת מלך עליון / וכן הלאה וכולן משולשות ר"ל ג' אלפין בחרוז

ט"ע וב' נתיקן בחרוז מ"ח כן מחל"ף ועד ט"ו / ולמען לא יעמוד בדבר רע עשה חרוז מ"ע עם מ"ח נתי"ו /

ומאשר ה' יז עליהם לעורח לסגור ולפתוח החרון בכל חרוז או אולי ה' שם בקצת חרוזי מ"ח דברים אשר לא לבד

למלכי הארצות ומשום שלום מלכות מחקוס מהספרים ולא השאירו רק השנים שהם מ"ח הרשון והאחרון / הרשון

סובל ג' נתיקן בחרוזו / בלה / בליאות / בלי / והשני סובל ג' חו"ן חנומה / חרדמה / חוהו / והנה צעור שקראת

בלה לא הנינוק הרכנת הפיזע ע"כ באת על המחק ותנחר להקיס מ"ע במקוס מ"ח הפך מחשבת הפיזען / וכאשר

הנין בדברים או כספה כלימה פרו ויקס סערה לדממה / אולם שלימות הכלית נפיוטים ונפרט נפיוטי התפלה הוא

לנשר תהלת ה על פי פעולותיו הנוראות אשר פעל בעולמו ככתוב הודו לה' קראו נשמו הודיעו נעמים עליכותיו /

ר"ל תהלת עליכותיו היא תהלתו ככתוב יודוך ה' כל מעשיך / ונאמר דור לדור ישנה מעשיך / ומשלימות עוד להעיר

השומע והמשמיע לחשוב מחשבות נשגבות בדברים העומדים ברומו של עולם / אף כי ללמד דעת את ה' שאינו נשם

ולא כח נשם ושהוא ית' שלם לכלי הכלית ושהוא עשם אחד פשוט משולל המקריים והחוזרים הנעשים על ידיהם /

ושאינו משתנה בשום שינוי / ואין לו דחיון עם שום נמצא / ושהוא ית' מחויב החיחות נבחינת עלמו משא"כ כל

הנמצאים וולקו וכיוצא גם / והנה קצת פיוטנו לא די שאין זו דרכם כי מנמחס לבוא עם נעלמים במדרשים סחומי

הביאור כמו תבנית חוס החקוק בכסא וכיוצא בו / אלא אף גם זאת יתארוהו בשרד התוארים אשר לא יאוחו לו על

כן חרה אף הרחצ"ע בקלחיהם וידבר עליהם קשות נפירושו לכתוב כי ה' על השמים ואתה על הארץ על כן יהיו

דברך מעטים לפני ה' / ויותר ממונו גדלה תלונו הרב המורה (בנ"ט לראשון) כי אחר אשר העתיר חמיו על

הפיוטים כתב ו"ל ולא אומר שהם מרי אבל חירוף ונידוף בשגנה מן ההמון השומעים ומן הפפי הווא האומרים אמנם

מי שהשיב חסרון המאמרים ההם ויאמרם הוא אל"ל הכלל מי שנאמר בהם ויחפחו בני ישראל דברים אשר לא כן על

ה' לפיהם וכו' עכ"ל / אולם אני אומר כל מי שמוצא נתימות נפיוטים ואינו אומרם עתיד ליהן את הדיון וזה כי הכל הולך

אחר התעוררות המתפלל שהוא זה תכלית כל החינה וכל הפלה אף כי אין לפרוש עלמו מן הנזכר כאמרם ו"ל בזה

ע"פ בחוק עמי אנכי יושנת / וכבר שמעתי אחד קדוש מדבר במשל ומליה / כי מלך הודו עשה משתה לכל שריו

ועבדיו / וברכותו אותם הנה אחרי אכול ושקו העמיד משוררים להרים קול בשמחה לנח נבנימות נערכי המוסיקא

למען שמח לבס וישקף המלך בעד החלון וירא את ההמון החוגג וישג עיניו וירא והנה כי בירכתים קצת

עבדיו והנס וועפים / וישלח וישאל אותם לאמר מדוע אתם וועפים וישיבו לאמר איך נשאח אם ה' לאכל כנורך

ועובדיך לקול זוכים / ויכן המלך כי כפריים המה כל יבינו שיר יפה קול ומטיב נגן נערך המוסיקא וימחר וישלח

לקרוא איש יודע נגן בנבל גדי ניוס לנגן לפניהם וירוח להם / ויהי כפרימו קולו נשיר כן שמח לבס וכן רקדו כנני

אליס / אשר ימחהו בהתעוררות התפלה יש מי שלא יתעורר רק משירי קדוש הנאמרים ברו"הק כמו שירי דוד המלך

ע"ה יש אשר יתעוררו משירי השכל הנעשים במלות אנשים מלומדה / ושניהם כאחד טובים כאמר : מפני שקבלנו בה

בין שני נחים / מבואר שתיבות ל"הק יש להם נגינות ומקוס הנגינה בתיבה באחה משתי תנועות האחרונות כאשר תפי' בראשונם

נקראת מלעיל ואם באחרונה נקרא' מלרע כמו וְהָאֲרִיזָה הָיְתָה תָהוֹ / מלת והארץ היא מלעיל והיקפה היא מלרע / וזה ב' התנועות'

האחרונות'

והכנס הענינים בנפש ותהלת מזה שיפסיד במקצת (ג"ח)
 במקצב השיר ענין אלה השני נחים ויגוח המלעיל והמלרע
 וישוב איכלה ואוכלה שוח ואמרו ואמרו ואומר ואומר
 וכן יהי שבתו ושבתו על מה שיש ביניהם מן ההפרש
 העובר והעתיד , וכבר ה' לנו רוחב ברחבי הפיוט אשר
 איננו מופסיד לשון כשנשמרים בה אבל השיגנו באמירת
 המהבר מה שהשיג את אבותינו במה שנאמר עליהם

ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם ;
 (מא) אמר הכוזרי אשא אותך התדע למה מתנועעים
 היהודים בקריאת העברית .
אמר החבר אמרו כי בעבור העיר החום הטבעי
 ואיננו סבור שהיא אלא מצד הענון
 שאנחנו בו מפני שהיו יכולים לקרוא רבים מהם כאחד
 היה יכול שיתקבץ מהם עשרה או יותר על ספר אחד
 ובעבור

האחרונה נקראו נחים בעבור שס' יוח המצטא וכל התנועות הקודמו' להן נתייב נקבוצות איהן להנפש שס' אל מלעיל או מלרע
 לפי משפט התיבה : בין שלש תנועות / ולא תבוא נגינה בתנועה שיש אחריה עוד ב' תנועות לסוף התיבה שלש יחד
 הם ג' תנועות / כי אם ע"י הדחק / כאשר ימוסף חיה אות אה"ו בסוף התיבה שלא לצורך שימוש הלשון ויהי' שס'
 הוא נע בין הנחים ר"ל בין ב' התנועות האחרונות או תהי' הנגינה מלעיל ויהיו שס' ג' תנועות ממקום הנגינה שהוא
 מקום הקנוץ עד סוף התיבה כמו ק"ק , עזריקס ק"ק , (ד"ה א"ע) השגת נע שכן ב' התנועות האחרונות לתנועה
 יחשב : ובה הדבור / וזה יעו כל התנועות שלפני הנגינה אל מקום הנגינה שהוא מקום נוח המצטא : ההצרה והחריכות /
 וענין המלעיל והמלרע האמור מועיל שחנורס הקוראים יפסיקו קריאתם נעת אחת כי כלם יחרונו בהשואה אחת למהר
 בתנועות כל תיבה אל מקום הנחת הנגינה וע"כ יחברו קריאתם כאחת כאמור / וכבר הרעישו המפרשים את כל העולם
 בניאור זו הנכח והרנו דברים ללא יועיל ואני באהבתי הקינור לא הנאחים כי אין גם לא חכמה ולא מוסר והנ"ל ע"ד
 כתנתי : הזכרון / ענין המלעיל והמלרע האמור יעורר הזכרון לזכור מה שהוא מוגיא בפיו יכן פי' המלות משתנה
 לפיהו כמו ש"ק ק"ק בהיותם מלעיל הם לשון עבר ובהיותם מלרע הם בינוני / וכן ק"ק מלעיל הוא לשון עתיד ומלרע
 הוא שס' וולתם : והכנס הפנינים נכפש / וזה יכנס המוצן מהמאמר בנפש המדבר והשומע כאשר יתנו אל לבם
 להרגשת המלעיל והמלרע : במקצב השיר / ר"ל השוקל השיר בנוספר קצב התנועות : אלה שני הנחים האמורים
 בראש הנבא מפני שקצבנו בה בין שני נחים ויפסד ר"ל יתגלגל משפט המלעיל והמלרע כי בעלי השירים השקולים לא
 ישימו לבם אל המלעיל והמלרע כי אין עיניהם חלה על התנועות הספורות לכן ישבו אל"ס אוכלה ואוכלה או אומרה
 ואומרה שוים במקום הנחת העטם או כלם מלעיל או כלם מלרע / מה שהוא בלתי נכון לפי משפט ל"הק כי אוכלה
 ואומרה שה"ק והמ"ס בשוף הם מלרע ושהם בנידי הם מלעיל / וכן שנתו שהוא לשון עבר הוא מלעיל ושנתו שהוא
 עבר המהסך לעתיד הוא מלרע והשוקל הוא בלתי מקפיד על זה ומשחית סוד הלשון ושליומו / והר"י מוסקאטו
 הכביר מלין והרבה חוון ויבור אומר שכוונת החבר ומגמת כניו א' האמור בריש המסורה מלין דמשמין חד א' וחד ואולי
 דכוותהוון : אוכלה ואוכלה / אומרה ואומרה / ר"ל אחרי אוכלה נשילו (ש"א א') ואכלה מזידי (ראשית כ"ו) / אומרה
 לאל סלעי (תלי"מ"ב) אעלה ואנידה לפרעה ואומרה חליו (ראשית מ"ו) / וכאן הוא המוסקאטו כפי' שמקצב השיר
 לא יבדיל בין אולי הכפ"ן לאולי הממ"ן אשר באמת הבדל גדול ביניהם כי הכפ"ן הם בשוף נח והממ"ן בשוף נע /
 ע"כ תורף דבריו / אולם אני אומר במחילה מכבודו משנה הוא כי שוואי הכפ"ן הם נעים ג"כ וזה כי אחרי אוכלה הוא
 מקור בתוספת ה"א ע"מ לקרבה אל המלאכה / ואכלה מזידי הוא ליווי בתוספת ה"א ע"מ קרבה אל נפשי גאה ששוואי
 הרי"טין מתנועעי' בראית רפיון הכית שאחריהן / לכן הנכון כמ"שכ : (מא) בעבור העיר החום הטבעי / כן אמרו
 בזהר (פ' פנחס דף פ"ח ע"ד ד"ק) סימן לדבר נר ה' נשמת אדם ונאמר כי נר מצוה ותורה אור / וכמו שהנה
 והאור מתנועעים בדלקם כן הקורא בספר : מפני שיכולים לקרוא רבים מהם / בעבור שרבים יכולים לקרוא בספר
 אחד וזה ליהנות משלימים קריאתם כאחד כאמור ע"כ ה' מהגם לעשות ספרים גדולים כספרי תורה שלנו למען
 יקראו

למעלה וזולת זה ממה שהם מועילים מופי סוד
 גלגול הרבור בקבוצ השני נחם עד שתבא ברבור העברי
 קריאה יהיו שוין בה קהלה מבלי טעור ולטעמי עוד
 הנאים אחרים כי צרי הרבור בעברית בדרך החלוקה
 משיגי קמוץ ופתיח' ושבר ובחלוקה אחרת קמוץ גדול
 והוא קמין והקמוץ בינוני והוא הולם זקטן והוא שורק
 זפתיתח גדולה והוא פתח זקטנה והוא סגול / ושבר גדול
 והוא חירק זקטן והוא צרי והשבה מונעת באלה כלם בתנאי
 והיא התנועה לברה בלי הוספת וזולתה מביאה נח
 אחריה והקמין יהיה סמוך לו נח משוך ולא יהיה
 סמוך לו דגש בתכונה הראשונה ואם יבא סמוך לו דגש
 יהי בעבר רוחק בתכונה השנית או השלישית ונחו
 המשוך הא או אלף כמו ברא וקנה ויכול שיבא אחר
 הנח

זעבור זה היו ספרינו גדולים ויצטרך כל אחד מהעשרה
 שיטה בכל עת לעיין התיבה וישב והוא נוטה דשב תמיד
 מפני שהספ' בארץ והיה זה הסבה הראשונה ואחר כן
 שב מנהגנו מפני ההסתכלות והראיה נודרים תדיר ולהדמות
 למי שרואין אותם כאשר בטבעי בני אדם / וזולתנו קורא
 כל אחד בספרו ומקדמו אל עיניו או יקרב הוא אליו כפי
 רצונו מבלי שיצר עליו חבירו ואיננו צריך שיטה וישב /
 אחר זה מעלת הנקוד ומסורת השבעה מלכים זמרה
 שיש לנו מהדיוק ומהדקדוק והתועלות היוצאות מההפרש
 אשר בין הקמין והפתח ובין הצרי והסגול ותועלותם
 מועינים להבדיל בין העובר והעתיד בהם כמו שמתיושמת
 וכן ואברכהו ואברכהו ויבדיל בין פעל לחאר כמו חכם
 וחכם ובין הא השאלה והא הידועה כמו העולה היא

יקראו רבים בספר אחד וע"כ היו מלטרטים לנטיה ונסיגה תדיר ע"כ שנה התנועה / ויעיין ביאורנו נס' ו' לשלישי ד"ה
 הנוט' און / וזולתנו / אמנם איש מעמי הארצות שאינם יכולים לקרוא רבים בספר אחד ע"כ הזכרנו להיות כל אחד
 ספרו לפניו / לכן אין הם מנהג תנועה / נדודם תדיר / כל"ל ר"ל שיהיו רואים תנועתם תמיד והוא מן נע וגד קהים
 בארץ / ואחר זה מסורת הניקוד / ואחר מעלת שני הנחיים המגביל אורך וזמן קריאת כל תיבה עד שישלמו רבים
 קריאתם כאחד / עוד היו להם מסורת שבעת התנועות והם * שמו פתח גדול * קמוץ גדול / * סגול אופתח קטן /
 * יירי או קמץ קטן / * קירק או חולם * שורק / ותועלתם / ר"ל תועלת הנקוד הוא למען הגדל בין מונן למונן
 בענין הלשון ולקח למשל העבר והעתיד כי הקמץ והפתח משמשים בעבר כמו זָבַר שָׁמַר / והסגול משמש בעתיד כמו
 * שָׁמַר והיירי בעבר כגון פִּיעַל זָבַר / כמו שמת' / כמו המלעיל והמלרע המגדיל בין העבר ובין המוסף לעתיד
 כן יבדיל הניקוד בין העוזרים והעתידים כאמור / אנרכהו ואנרכהו / ר"ל אנרכהו הוא עתיד והואו קמונה תהפכה
 לעבר והפתחה קורה על העתיד כי היא וא"ו החבור לבר ומספטה להיות בשוא ונהיות שלא יסכן להיות ב' שואין בראש
 תהפכה לפתח כמין החטף שאחריו כמו יִעָבְדוּ בואו לשבור אוכל / כמו חכם / כי נהיותו כלו קמוץ הוא תאר ושהוא
 בקמץ פתח הוא עבר כגון הקל / בין הא השאלה / כי הא התימה והשאלה נח"פ כמו יִשָּׁא בזה הרוח (ש"א ע') /
 ואם אחריו אוק אח"הע היא נפתח כמו יִשָּׁא יעות משפט (איו' ח') / ופעמים כגון כמו יִשָּׁא ואת בימיכם (יא
 א) ובנוח לפני אות שואית בלתי דגושה הם נפתח כמו יִשָּׁא ואת היא לך (ראשית כ"ו) אבל היא הידועה
 לעולם נפתח ואחריה דגש באותיות המקבלות דגש ובאות אח"הע בקמץ כמו את יִשָּׁא ואת יִשָּׁא / קמוץ ופתיחה
 ושנר / מהנרות שלש אלה יסחטפו הנרות הנקודה השבעה האמורים אחריהם : ונחלוקה אחרת / אחר שוכר נחלוקה
 הא' דרך כלל התנועות אשר להם שם בשלשה הנרות נחלוקה הא' עוד יחלקם נחלוקה זו לשבעה הנרות שהם עלים
 השבעה המלבי' שוכר וכנר זכרוןם בשמותם : כלם בתנאים / שהשוא הנרתה מעין הנרת התנועה הנאה אחריה :
 זיהו התנועה לנדה / דעת החבר שהיא תנועה בפני עצמה אלא שלא יבי' אחריה לא נח נראה ולא נח נסתר וזה
 שלא כדעת האחרונים והוא הדבר שאמר ולא קבלנו בה בין ב' תנועות כמו שאמרו שם : בתכונה הראשונה / בסמוך
 ובאר שהלשון לו שם בג' תנועות / א' נחית האותיות והתנועות / ב' נחית הנרות הסמיכות והמוכרת וזולתו /
 ב' נחית

חבור המלות וגלגולים ואפשר שישונה מן התכונה הראשונה לתקן השנית והתכונה השלישית מבלי הטעמים ואפשר שישונה משני התכונות הקודמו ואיננו נכרי בתכונה הראשונה רדיפת שלש תנועות שלא יבנם ביניהם נח ולא רגש אבל באה תנועה שבאית אחר תנועה שבאית שלש ויותר כאשר יעבור זה בערבי אבל זה נכרי בתכונה השנית ובעת שזודמנו שלש תנועות בתכונה הראשונה תמשך אחת מהם בתכונה השנית כשיעור נח כי העברית קשה לה רדיפת שלש תנועות אלא בפגישה הכל כמו שררף או אותיו אחת כמו נהרי נחלי ואם תרצה תמושך ואם תרצה תמהר וכן הכשר התכונה הראשונה קבוץ שתי תנועות זאת אחר זאת נמשכות כשיעור שני נחים וראתה תכונה השנית כי הדבור הזה לא יהיה גאה והפילה אחר משני המשכים והשאיך השני כמו שמתו ושמתו וכל הדומה לו הלא תראה פעל וחביריו הדבור בו בהפך הנקוד תמשך העין והוא

הנח משוך נח נראה כמו וקאם שאון החולם יבא אחריו נח משוך והנה שיל' וואו או אלף כמו לא לו ואפשר שיבא אחריו נח נראה כמו שור שמאל הצרי יבא אחריו נח משוך והוא אלף או יוד כמו יוצא ויוצאי אבל ההא איננה באה אחריו הצרי בטבע ובתכונה הראשונה אך באה בתכונה השנית השורק מתנועה על שלש תכונות יבא אחריו המשוך ויבא אחריו הרגש והנה הנראה ונחו הוא' לברז כמו אלו ללון ולוקח החירק כמו השורק כמו לילון ולבי הפתח והסגול לא יבא אחריו יבא משוך בתכונה הראשונה אבל תמשכם התכונה שנית להשען עליה או לטעם או למקורחפק הפרק התכונה הראשונה תקבל הנאיה כשאתה מעיין באות אות נתיב תיבת ולא תרגיש על תקנת גלגול הדברים המחבורים מחבור והפסק ומלה גדולה וקטנה וזולה זה ואז יכוננו לך השבעה מלכים על תכונתם הראשונה מבלי חלוף והשבא על ערכה מבלי נעיא והתכונה השנית מעיינת ביופי

ג' נבחינת הננינות והעעמים : נח משוך / נח נסתר כמו קא : בעבור דוחק : אם תניא אל זה דוחק תכונת גלגול הדבור כמו קתים , או תכונת העעמים כמו לשונם נלמא ושתף , שהיה זה בעבור ההפסקה : כמו הסורק , סנס הוא מתנועע על ג' תכונות א' נח נח המשוך כמו לי , ב' דגש כמו קב' , ג' נח נסתר ונראה יחד כמו הולל נא וד' : להשען עליה , נוח זה כנח קול הנשמע בכלית ההכרה כמולא ההא כמו אבקה , עישה פלא : והתכונה הראשונה / כבר בארנו זה : או לטעם , אם יב' הסגול והפסקה מקום הנחת הטעם כמו מלך נער , או נקראו כאלו אחרים נח נראה ר"ל כאלו אות שאתריה כפולה במנעו והראשונה בשוף נח כמו שיסתתר הפסק : וכן כשיסתמה , הסגול לפתח בעבור ההפסקה כמו ויתר אף ה' גם וקב' , וכן כל ידרי המסתמה לפתח כאמרנו מן קשנר השבךנה תבי' גם הננינה ונקראת כאלו נח משוך אחר הפסקה : מבלי העעמים , ענינו פחות ומסירות כמו בלהות והעעם מסירות העעמים כי הננינה ממדת הקריאה ותיצור והחיותות בתיבות והתיבות נדיבור ע"ד אמרו מפני שקבלנו זה בין ב' נחים : רדיפת שלש תנועות , ר"ל היה זה אפשר נבחינתה אך נבחינת התכונה הב' אי אפשר זה על כן יקראוהו בשוף נח המשל בו נכו תנכה לפי התכונה הא' הי' ר"ל חבקה בשוף נח הכי"ת אולם בגלגול הדברים לא יסגול זה על כן הניחו השוף לקראתו חבקה , וז"ל תמשך אח' מהן כשיעור נח בתכונה הב' וישאר נח כאלו תכפול : כמו שררף , ששוף הריש נשאר נע כמשפט ב' אותיות הדומים שהראשונה בשוף וכן נהרי נחלי , שוף ההא והחית הס ב"פ שוף שוף נע : ואם תראה / הדגדג תלוי ברצון הקורא אם למשך פתח נהרי , או למחר בה , ול"ע כי הנה מלאנו רדיפת ב' תנועות בלי כפל ובלי אח' הע כמו קרנת אליהם , שכתב זרע , דברי ירמי' ורבי' כמוהם : כשיעור שני נחים , ר"ל כשיעור נח משוך ונח נראה / כמו נחי העין וכבר נא אחד מהם בב' נחים וקאם שאון נעמיד . כמו שמתו שהי' ר"ל ושתף' אלא שהפילו הקמוץ בתכונה הב' והעילו פתח העין אשר נפעלתי על הפ"א , והטעימוה נבחינה עד שיבוא אחר הפתח נח משוך להורות על העין הפעל : הלא תראה פעל , כלומר והעד שפתח שמתו הוא תנועת

והוא פתח ותנוח הפא והוא קמין ומשיבת העין איננה
 כי אם להשען לא לנח דפה ועל כן השאירו אמר לי
 לוי ועשה לי על התכונה הראשונה מפני שנשענו על
 המלה הקטנה , וכן אנו רואין פועל בשני קמזין והוא
 פעל עבר , ונבקש עלת זה ונמצאהו באתנה או בסוף
 פסוק , ונאמר שזה הנח נתיישב בתכונה השנית בעבור
 העמידה והתפסק ונמצא הענין הזה הולך כן עד שנמצא
 עוד פעל בשני קמזים בוקף ונבקש עלתו ונמצאהו מקום
 הפסק בענין והיה דינו שיהיה אתנה או סוף פסוק ולולי
 דחקים אחרים הצריכו שלא יפול באתנה ולא בסוף פסוק
 כאשר נמצא גם כן פתחי באתנה ובסוף פסוק , על
 זולת ההלוך ההוא כמו וילך ויאמר וזקנתי ותשברנה
 ונמצא עלת ויאמר מפני ההקדמה על הענין מפני שאין

דין ויאמר לעמוד בו מפני צרכו אל מזה שאחריו בהשלמת
 הענין אלא המעט כמו כאשר אמר כי ענינו שלם בה
 שבה על מזה שקדם והוא ראוי לקמין מפני שהוא מקום
 הפסק , אך וילך ותשברנה מפני שקשה להעתי השבר
 אל פתחה גדולה מבלי נלגול אבל העתיקוהו אל פתח
 ושני זקנתי מהדר' הורה בעבור ששרשו זקן והעתיקו
 הצרי בעמידה אל פתח וכן נתמה מפעל וכך אשר בא
 על משקלו מלעיל משוך הפא והוא בסגול עד שנחשוב
 שאם לא משכו הפא היה מביא צורך הדבור העברי
 למשוך העין ושני מלרע ויהיה בין העין והלמוד נח רפה
 אחר סגול זה דבר תמה ואין תמה בפא כי אי אפשר
 זה בלי נח ומקום הנח ריק , והמשך ההוא שהוא
 מלעיל אמנם הוא במקום נח גראה כנגד פנעל לא כנגד
 פאעל

תנועת העין הנעלמה שהרי בשלימים הוא תנועת עין הפעל ושם הוא מקום הנגינה ע"ב נעקקה נתי העין אל
 הפ"א עם הנגינה , שהיתה ראוי להיות גם בשלימים על הפ"א להיות נח משוך אחר הקמון יעוין לומר הסיבה
 תיבת המקרא סי' ו' ו' י' ע' : ומשיבת העין , ר"ל מה שנמשך המשוך מפחה העין נכח הנגינה היא להשען עליו
 בתכונה הנח הנמשך אל השורש הרגשה מועטת כבת קול החומר בתכלית המבטא : ועל כן השאירו / שב אל האומר
 שפא הפעל בעבר יתיר ראוי לעצמת הנגינה כאומר והעד שבהיות אחריו מלה ועירה או יבי מקום הנגינה נכונ
 אחר אל הפא שהוא המקום הראוי : פעל נכ' קמזין כמו פקד את שרה כאשר א"ל , וסי' זה כפי התכונה הנ' ר"ל
 בעבור ההפסקה וכפי התכונה הא' הי' ר"ל קמין פתח : על זולת ההלוך , שלא כמנהג הקמזין באתנה וס"פ האומר
 כי אלה שזכור הם פתחין באתנה וס"פ : ונאלץ עילה ויאמר , והסנה שכל ויאמר המופסק המס פתחה ולא בקמין
 הוא להיות שאין זה הפסק בעבור כמו באמר בהיותו בהפסק יען לריך הקורא להביט האמירה הנח אחר ויאמר : אלא
 המעט , שהי' ההפסק מעט ע"כ די לשמועו מסגל אל פתח משא"כ כאשר המופסק שהוא הפסק גדול ע"כ נקמלה
 המ"ס : אך וילך , עוד ראה לתח ע"ס אל האחרים הכאים פתוחי באתנה , ויאמר שהסנה הוא להיותם בלי הפסק
 בזירי ע"כ נשתנו לפתח כי מן השבר למד נאמר השברנה זקנתי : אל פתח גדולה , א קמין : וכן נתמה מפעל /
 להיות שכבר יאר בחקי שנעת המלכים שהפסק והסגל לא יבוא אחריוס נח משוך , וכבר התבאר שהנגינה תמשך אחריו
 נח על כן ישוב יתפלא למה היתה זאת שמשקל פעל בש נקודות יבי' מלעיל ויולד נח משוך אחר הסגל הפך המונח /
 על זה ישוב לאמר שהנגינה לא תוליד נח משוך כי אם נח גראה ונקראת כאלו האות שאתיה כפולה והראשונה בשוף
 נח כמו וילך יקרא כאלו הי' כתוב וילך , ואלו היתה הנגינה מלרע הי' מוכרח להיות נח נסתר אחר העין כי
 בעבור משך הנגינה לא הי' די נח הנראה בסוף שגם בלי הנגינה אפס מקום לקראו כפול אות כי אין נענע הקריאה
 לכפול האות האחרונה והעד שאין דין דגש חוק שקריאתו כפול אות , נהג בשוף האחרונה , וא"כ הי' מוכרח לקראו
 בנח משוך מה שכבר הונח שלא ימכן להיות נח משוך אחר הסגל : ומקו' הנח ריק , האות הכפל הנחה הוא ריק
 בכתב ע"ס היותם כפולה נמנע : כנגד פנעל , בעבור שנשא על שפתו למשל תיבת פעל וידוע שקריאת העין

פּאָעל שׂכאַשר הוּיָהּ בּאַתְנָהּ וּבסוּף פּסוּק שׁבּ פּאָעל כּנָגַד
 פּנעל וּרְאִינוּ צוּרֵךְ הַמוֹשֵׁךְ כּאַשֶׁר אָמְרָנוּ בְּשִׁמְתוֹ וּשְׁמֵתוֹ
 וּכֵן נִחְמָה מִן שְׁעַר וּנְעַר וּחְבִידוֹהֶם עַל הַמוֹשֵׁךְ הַפּאָ שְׁלֵהֶם
 וְהוּא פִתַּח וּנְחָשׁוּב וְנִרְאָה שְׁהוּא בְּמָקוֹם פּאָעל וְאָמְנָם
 גִּפְתָּחוּ בַעֲבוּר אַחֲתָע / וְעַל כֵּן לֹא נִשְׁתַּנָּה בְּסִמּוּךְ כּאַשֶׁר
 יִשְׁתַּנָּה נִהְדָּ וְקָהַל וְזָחַב בְּסִמּוּךְ כִּי הוּא עַל מוֹשֵׁקֶל דְּבַר /
 וּכֵן אֵינְשָׁה יַעֲשֶׂה אֲבָנָה אֲקִנָּה בְּסִגּוּל עִם גַּח רִפְּהּ וְזָחַשׁוּב
 בְּרִמּוּן הַרְאִשׁוֹן שְׁהוּא אֵפְעֵל יִפְעֵל וּגְרָאָהּ שְׁעִין הַפּעֵל

לֹא נִבְנָה עַל מוֹשֵׁךְ אֲבָל עַל גַּח נִרְאָה עִם פִּתַּח לְעוֹלָם
 וַיֵּשׁ לָנוּ אֲמִתְלָא עַל שְׁלֵא נִקְרַח בְּפִתַּח גְּדוּל וְהוּוּ אֲוִמְרִים
 אֵינְשָׁה בַעֲבוּר שְׁלֵא חִפּוּל פִּתְחֵי עַל הָא גַּח שְׁלֵא בְּקִמּוּן
 וְהַקִּמּוּן מוֹשׁוֹךְ וְעִין הַפּעֵל אֵינְנוּ מוֹשׁוֹךְ כֹּל עִקְר אֵלֵא אִם
 תַּעֲתֵק אֵלָיו תְּנוּעָה אִו תְּפוּל עַל אֵלֶף כְּמוֹ אֵצָא / וְרָאִינוּ
 לְהַעֲתִיק אֵעֲשֶׂה אֵל סִגּוּל מִפְּנֵי שְׁהוּא הַמַּעֲט שְׁבַתְנוּעוֹת
 יִשׁוּב וַיִּשְׁתַּרְתֵּף עִם הַצְרִי כְּשִׁי צִטְרֵךְ בְּתַכּוּנָהּ הַשְּׁנוּיָה
 לְיִשְׁבוּ תְמוֹרְתוֹ בַעֲמִידָהּ וּכְמַעֲט שְׁלֵא יִרְאָה לְהָא בְּאֵעֲשֶׂה
 מָקוֹם

הוּא כֹּאֲלוֹ נֵן נִכְתָּב גְּדוּדָה לָכֵן בְּרָצוֹנוֹ לְהַרְגִישׁ הָעִין הַכּפּוּלָה גְּזוּף גַּח כְּתֵב פִּנּוּ מִמּוֹקְמָה דְּהוּיָת שְׁכֵן יוֹרֵגֵם מִבְּנֵי אֶרֶץ
 כְּאַשֶׁר אֲוִתוּת הַכּפּוּל גְּזוּף הָעִין הַפּעֵל כְּ"ס" / וְזָחַסֵם עִרַח הַמוֹשֵׁקֶתָעוּ בְּהַנְּהִיטוֹ : לֹא כְּנָגַד פּאָעל / ר"ל לֹא יִבְטֵא
 כְּאֵלֹו אֵיךְ מוֹשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם כִּי אִו יֵהִי גַח נִסְתָּר אַחֵר הַסִּגּוּל מֵה שְׁכֵנֵה הַוַּחֲנֵה שְׁלֵא יִתְכַּן לְהוּיָת גַּח מוֹשֵׁךְ אַחֵר הַסִּגּוּל וְכֵנָּה
 כְּאַמֵּר שְׁחִין דִּין גַּח נִרְאָה בְּאֵיךְ יַעֲוִין תִּיבֵת אֲוִתוּת אֲוִת ו' : וּבסוּף פּסוּק / ר"ל בְּהוּיָתוֹ מוֹשֵׁקֶל פּעֵל בְּהַפְּסָק
 יִשְׁתַּנּוּ קִלְטָם הַסִּגּוּל הַרְאִשׁוֹן לְקִמּוּן כְּמוֹ הַרְצָן וְאִו יֵהִי גַח מוֹשֵׁךְ אַחֵר הַקִּמּוּן וְאִו לֹא יִקְרָא בְּכַפּוּל אֲוִת כִּי אֵיךְ צוּרֵךְ לְשַׁנֵּי
 כְּחִס ר"ל לִנְחָה נִרְאָה וְלִנְחָה כְּאַחֵר כְּאַחֵר בְּדַקְדוּק מֵלֵת וּשְׁמֵתוֹ הִי' ר"ל וְשְׁמֵתוֹ לְפִי שְׂרָטוֹ : וְרָאִינוּ צוּרֵךְ הַמּוֹשֵׁךְ / ר"ל
 צוּרֵךְ הַפּאָ גַּח הַנִּרְאָה בְּכַפּוּל חוּת כְּלִי הַפּסָקָה וּמִסָּךְ הֵנָּה הַנִּסְתָּר בְּהַפְּסָקָה : וּכֵן נִחְמָה מַשְׁעַר / וְכֵנָּה לֹא יִפְלֹא כְּעִינֵינוּ
 עַל הוּיָת מוֹשֵׁקֶל פּאָעל מְלַעֵל כִּי הוּא מוֹשֵׁקֶל פּאָעל וְנִסְתָּרָה בַעֲבוּר הַרְחִיבָת אֲוִת הַנְּרוֹן וְזָקְרָאִים בְּכַפּוּל חוּת כְּאַחֵר בְּמֵלֶךְ :
 וְע"כ לֹא נִשְׁתַּנָּה / ר"ל בַּעֲבוּר שְׁהוּא שְׁאֲחֵרֵיו נִקְרָאָת בְּכַפּוּל חוּת כְּאֵלֹו הוּא דְּגוּשָׁה ע"כ לֹא נִשְׁתַּנָּה בְּמַמְיָכּוּת כִּי לֹא
 יֵאמֵר שְׁעֵר כְּמוֹ שִׂאמֵר קִמּוּן גּוּיִם וְזֵה כִּי מוֹשֵׁקֶל פּאָעל אֵוה לְמַשְׁפַּע מוֹשֵׁקֶלִי דְּגוּשֵׁי עִין הַפּעֵל הַנִּלְתִי מִשְׁתַּנָּה
 בְּמַמְיָכּוּת כְּדִי לְקִיִּים הַדָּגֵשׁ שְׁנִקְרָא בְּכַפּוּל חוּת כְּמוֹ אֵפְרַיִם הַרוּעִים תְּרַשׁ עֵינַי / וְזֵה עַעֵם הַנּוֹן מֵאֵד עַל הַעֲדָר שִׁנּוּי
 מוֹשֵׁקֶל פּאָעל בְּמַמְיָכּוּת כְּאַחֵר וְע"כ לֹא יִפְּה כְּחֵו כְּמַשְׁקֵלִי הַדְּגוּשִׁים עַד שְׁלֹא יִשְׁתַּנָּה בְּכֹל הַנְּעוּיָת כְּמוֹהֶם כִּי מֵן מֵלֶךְ
 כְּאַמֵּר מְלַכּוּ מְלַכּוּיִם / מַשְׁא"כ מִן חֲרָשׁ נֵאמֵר חֲרָשִׁים בְּקִמּוּן הַחִיִּת וְזֵה בַעֲבוּר שְׁהוּא מְשַׁלְמֵי הַדָּגֵשׁ : וּכֵן אֵעֲשֶׂה / יִשׁוּב
 יִנּוּפֵךְ יִדּוּ עַל דְּקִדּוּךְ נְחִי לְמַד הֵא אֲשֶׁר נֵאמֵר בְּעַסִּיד מַהֵם אֲנִיָּה שְׁהַסִּגּוּל מוֹשֵׁךְ הֵאָה הַפֶּךְ שְׁנִיָּר שְׁפַתְּחָ וְהַסִּגּוּל לֹא
 יִבּוֹא אַחֲרֵיהֶם גַּח מוֹשֵׁךְ : וְנִחְשׁוּב בְּדִמּוּן / כֹּל זֶה מֵהַשְׁאֵלָה כִּי יִשׁוּב יִתְפַּלֵּא הֵאָה כְּאַשֶׁר נִקַּח דְּמִיּוֹן הַפְּסִיד בְּשִׁלְיוֹתֵים
 נִרְאָה שְׁחִין מוֹשֵׁךְ גַּח נִסְתָּר אַחֵר עִין הַפּעֵל כִּי אִם גַּח נִרְאָה כִּי נֵאמֵר אִפְעֵל בְּפִתַּח אִו בְּחוּלָם הָעִין לְעוֹלָם :
 וַיֵּשׁ לָנוּ אֲמִתְלָא / הֵנָּה הוּא הַחֲבֵר כְּמַשִּׁיב לְאַחֵר שִׁישׁ עַעֵם בּוֹה עַל שְׁלֹא נִקְדּוּ אֲבָנָה בְּפִתַּח אִו בְּקִמּוּן הָעִין בְּעַסִּיד / וְזֵה
 כִּי אֵיךְ מַעֲבֵב הֵאָה לְנוֹחַ אַחֵר הַפְּתַח אֵלֵא אַחֵר הַקִּמּוּן / לֹוֵה לֹא יִנְקִדּוּ בְּפִתַּח כִּי אֵיךְ תְּנוּחַ הֵאָה אַחֲרָיו גַּם אִפְסֵם מָקוֹם
 לְהַרְגִישָׁה אַחֵר הַפְּתַח כְּמוֹ לְבִי כִי הִרְאִינוּ לְהַקֵּל בְּקִרְיָאָתָה עַל הַרְבוּב עַד שְׁבַלְיֵעוּהוּ דְּבַגֵּשׁ בְּדַחִיק / וְהַפְּסִיד לְנִמְרִי
 בּוּיָקֵן כְּאַחֵר אַח"ו / וְגַם בְּקִמּוּן לֹא יִתְכַּן לְנִקּוּד הָעִין לְהוּיָת הַקִּמּוּן אַחֲרָיו גַּח מוֹשֵׁךְ לְעוֹלָם וְאֵיךְ בְּאֵסֵם עִין הַפּעֵל גַּח
 מוֹשֵׁךְ כִּי אִם בְּנַחֵי לְמַד חֵלֶף כְּמוֹ אֲמַנָּה אֵלֵא מַשְׁא"כ בְּנַחֵי לְמַד הֵאָה שְׁהַסִּגּוּל נִבְלַעַת בְּמַנְעָא כְּמוֹ שִׁבְיָר : אַח"כ תַּעֲתֵק /
 ר"ל אִם תְּהִי שֵׁם הַפּסָקָה מֵאֵמֵר אִו יִנְקֵד בְּקִמּוּן מוֹשֵׁךְ כְּמוֹ הַחֵיִם בְּמוֹנוּ יִקְרָה אִו בְּהוּיָתוֹ מֵנ"ל כְּמוֹ אֵפְרַיִם אֵצָא :
 וְרָאִינוּ לְהַעֲתִיק / וְרָאִינוּ לְנִקֵּד אֵעֲשֶׂה בְּסִגּוּל הָעִין בַּעֲבוּר שְׁהַסִּגּוּל הוּא הַפְּתַח שְׁנַחֲמַעוֹת עַד שְׁהַסִּגּוּל הַנִּסְתָּרָה אַחֲרֵיהֶם הוּא
 כְּמַעֲט בְּחֵי נִרְגַּשׁת כְּמַנְעָא אֲשֶׁר רָאוּ לְהַעֲלִימָה כְּפִי עַנֵּב הַלְּאָוִן אִם בְּדַחִיק כְּמוֹ אֲנַנֵּס לִי אִם בּוּיָקֵן כְּאַחֵר אַח"ו וְע"כ
 לֹא נִקְדּוּהוּ בְּפִתַּח וּבְמַפִּיק הֵאָה כְּמוֹ אִפְעֵל אִו בְּקִמּוּן מוֹשֵׁךְ כְּמוֹ שְׁקֵדֵם : וַיִּשְׁחַתֵּף עִם הַצְרִי / לְפַעֲמֵיהֶם יִבֹּא הַעֲמִיד
 בְּצִירֵי אִם בַּעֲבוּר הַעֲמִידָהּ וְהַפְּסָקָה אִו בַּעֲבוּר גְּלַגּוּל הַדְּנָרִים וּפִיסֵם בְּחִכּוּבָהּ הֵנ" כְּמוֹ אִם פּאָעֵשָׁה עַמּוּן רַעֵה :
 שְׁלֹא יִרְאָה לְהָא / כְּמַעֲט שְׁלֹא תוֹרֵגֵם בְּעַנְעָא אֵלֵא בְּהַפְּסָקָה מֵאֵמֵר אִו בַּעֲבוּר הַנְּגִינָה הַמְּרַגַּשׁ מַנְעָאָה : וְהַקֵּל הַדָּגֵשׁ

מקום אלא בהפסק או בטעם ויקל הדגש עמה אעשה
 לך אבנה לי ער שלא תראה מות שאין כן באצא ואבא
 ויבא לי ולא יבא אחריו דגש ויבא לפניו צרי בעבוד
 הראות האלף והלא תראה קלותם בהא עד שהפילות
 מן הכתב והלשון בויבן ויקן ויעש ואיך תתושב בצרי
 אבל היא נותנת המעטה שבתנועות והיא הסגול זה
 בתכונה הראשונה ער שתעתיקנה התכונה השנית אל
 הצרי בהפסק וכן נתמה ממראה וממעשה ומקנה
 וחבריתם מפני שנראה אותם בסמוך בצרי ובלתי סמוך
 בסגול ונהי סבורים שהאמת בהפוך זה וכאשר נחשב
 על למד הפעל הנחה והיא ההיא כי היא נחשבה כעין
 וכאלו השמות האלה אינם כי אם מרא מעש מקן לא
 היתה ראויה לזולת הסגול ער שיבא צורך להראותה בנח
 רפה במראם ומעשים ומראיהן ומעשיהן הושב הסגול צרי
 לעמוד בעת הסמך במקום הקמין כמראם ומעשים

ואשר בא על התכונה הראשונה ולא שינתה אותו התכונה
 השנית בנקוד אלא בדבור בן שהוא נפרד בצרי וסמוך
 בסגול ואפשר שינושכחו הטעם כמו בן יאיר בן שמעי
 והוא על תכונתו הראשונה בסגול ואפשר שיחפזנו הטעם
 מלרע שהוא בצרי ולמחבר התכונה הדקה הזאת סודות
 געלמים מוגו ואפשר שעמדנו על קצתם וכיון בהם להעיר
 על הפרושים כאשר אמרנו בהעולה היא למעלה ובמרה
 שמבדיל בין העובר והעתיד וכין הנפעל העומד והנפעל
 העובר וינקדו נאסף אל עמי בקמץ וכאשר נאסף בפתח
 ונקדו וישחט בקמץ ואם אינם במקום הפסק דבור זה הי'
 במקוה הפסק ענין והרבה שמנהיגים הסגול הבא אחר הורקא
 מנהג האתגח והסוף פסוק והוקף בזולת התכונה הראשונה
 ואותיותי מרחיב כשער הזה הייתי מאריך הספר ולא הראיתי
 לך כיא טעם מהחכמה הזאת הרקע ושאיננה מופקרת אבל
 היא בעילות ובמסורות :

מב אמר

והעד על העלם הרבשה במנעא שהרי בנואה סמוך לעלה זעירא ויהי הטעם נסוב אחר ודיגש האות הראשונה
 מהמל' זעירא וסדקה ההא עד שלא תורגש כמנעא ונקר' זה דחיק כמו אבנה לי ביה מדות / מה שלא נהגו זה נשאר הקועות
 כמו ויבא לי יין שלא בא בלמד דגש כמו נאכנה לי ולפני האלף ירי ולא סגל למען תורגש כמנעא : ותיך תתישב
 בצרי / לכן איננה ראוי שיהי' אנה בצרי המרגשת הנח שאחריה כי להעלמה אנחנו לריכים : וזה בתכונה הא'
 אולם בתכונה הב' והג' יתכן שתקד ציורי ר"ל בעבור ההפסק או ליופי המליצה כאמור : שהאמת נהפך זה /
 שרוב המשקלים התנועה הגדולה מוכשרת למוכרת והקטנה לסמיכות כמו מן דקר נאמר דבר ה' : וכאשר נחשוב /
 אבל התשובה על זה הוא היות ההא ראוי להיות נעלמת נחלה המשקלים והי' ראוי להיות משקל מראה מעשה מרא
 מעש לכן נקדו העין בסגל המרגשת ההא הרבשה מועטת כאמור בפעלי העתידים מנ"ל : נח רפה / אך עס הכינוי
 והסמיכות היא מוכשרת להיראות בלשון יחיד כשך הקמץ מרצף / ובלשון רבים מרצפים / והסמיכות הוא כאחד
 הכינויים ע"כ נשתנה הסגל לזרי הנושא משך ההא אחריה / ונאמר מקנה אפרים : ואשר בא על התכונה הא' / ר"ל
 טלת בן בתכונה הא' היא לעולם במוכרת צידי ובסמיכות בסגל ולא נשתנה בתכונה הב' אשר יקראם ב' להוכרת
 כי בן נהיחו סמוך במקף או אם הוא במחריך הוא לעולם בסגל כסמוך ונצרי נפרד בלי שינוי : ואפשר שיחפזנו /
 ויתכן שיהי' נפקק ותמהר קריאתו אל המלה שאחריה שהוא מקום הנגינה ועכ"ו והי' נפרד צידי : ולמחבר החכמה הזאת :
 ר"ל למקד ולמעשים : בהעולה היא / שאמר שהיא הא הידיעה להיותה קמולה : וגמה שמנדיל / שהנגינה מלעיל ומלרע
 מצדיל בין העתיד לעבר כי שמת' הוא מלעיל ולשון עבר ושמת' מלרע ולשון עתיד / ואם הואו היא לחבור ישאר מלעיל :
 נפעל העומד / נפעל הכינוי הוא בקמץ העין והעבר נפחה / וישחט בקמץ / ב' וישחט (בדקרא ח') ושניהם קמולי
 החית בלי הפסק גדול כי השלשלת מפסיק קטן בלתי ראוי לשנות הנקודה : ואינה מופקרת / אין חכמת לחות הלשון
 מופקרת ר"ל מסורה לכל לשפוט בה כעוב בעיניו אבל יש שם תחלים ממניה הלשון וממקד והמעשים : בעלות / בסנות
 ומסורות

על טענתכם על הקראים / ואחר כן אבקש מכם ברעות
זבאמונה שרשים ואחר כן אשאלך על מה שנשאר בידכם
מן החכמות הראשונות :

(מב) אמר הכוזרי די לי בזה להכיב הלשון אצלי
ואני מחלה פניך שתעתק עמי
אל תואר העובד אלקים אצלכם / ואחר כן אשאל אותך

מ א מ ר ש ל י ש י

בו ויתחלך הנוך את האלקים או למדרגת אלהיו זכור
לשוב / ולהפנית עד שיתחר ד' חברת המלאכים וליא
יהיה משתומם ביחידות ובברידות אבל הם צותו וישתומם
במלא עם מפני שנעדר מימנו עניני העולם השפיל
ונתוסף עמו דאית מלכות שמים אשר לא יהי צריך
עמה למאכל ולמשתה ולכמוז אלה תהיה האוויר
הברידות השלמה / אך מתאווים המות מפני שהגיעו
התכלית

(א) אמר החבר מנהג העובד אצלנו איננו נגזר מן
העולם שלא יהיה למשא עליו וימאס
החיים שהם משובות הבורא וזכר טובתו עליו בהם כמו
שנאמר את מספר ימוך אמלא והארכת ימים אבל אוהב
העולם ואריכות הימים מפני שהוא מקנה אותו העולם
חבא ובל אשר יוסף טובה יעלה מדרגת העולם הבא
אך הוא מתאוה זה כי היה מניע למדרגת הנוך שנאמר

נמסרות : (מג) עובד אלהים / עובד האלהים זעזוע הקראים נקפראו נשער ג' / זדעות ואמונות נשער ה'
וכחכמות נשער ד' :

(א) מנהג העובד אללו / החבר עושה פטר דבר בענין הפרישות והניירות הנעור ועומד (בסי' כ"ב לטני) ואומר
שהוא ה' מדה טובה לבני הנביאים בזמן הבית לקנות על ידו הנכונה ככתוב מפני יך ביד יסנתי / וגם
למחלספים לקנות על ידו החכמות / אך בזמן הזה שאין חזון נפרץ / וגם החכמה נאבדה מאתנו ככתוב ואבדה
חכמת חכמיו וגו' / ע"כ אין הפרישות בעירום מדה הגונה כי אם אין התכלית מושג עכ"פ הנה ההצעה אליה היא
מדה גדועה בכיוקת מחלת לב בעליה כמו שיבאר / והנה הוא החבר שווה ומשום בענין הפרישות לעבודת האל הנביא
עם הפילסוף / והוא הדבר אשר ביאר הרב בעל חובת הלבבות (בשער היחוד דף ב' ע"ב ד"ה) / ז"ל ואמת אמר
הפילסוף נאמר לא יוכל לעבוד עילת העילות ומחלת ההתחלות אלא נביא הדור בעצמו או הפילסוף המונסק במה
שקנה מן החכמה אבל זולתם עובדים וולתו מפני שאינם מבינים נמלא חלח מורכב עכ"ל : אך משפר ימך חמלא /
ולפי דעת בעלי הפרישות זאת הכרחה קללה תחשב : מקנה אופו עו"הב / כאשר יתנהג כקורה וכמנהג ביראה
ונחכמה : למדרגת הנוך / זכר הנוך זאליה שני אלה לא עעמו טעם מיתה כנדרים ז"ל ולהורות נקן בלבנו שאין
הכרח למיתה בנחלת עו"הב כדעת בעלי דת זולתנו החומרים שהמחייבים לכד אינם רואים פני ביהמם אחרי מוסס כ"א
שאים ושמים בעו"הב שהרי אלה לא עעמו טעם מיתה ורואים עולמם בחיים / זכור תזכור מ"שכ (בסי' כ"ו לראשון) :
לוותו / חכרתו וא"כ אינו מקבולד לבמרי בהיותו חבר למלאכי אלהים משא"כ בודדי דת זולתנו : מפני שנעדר ממנו /
הוא כנותן טעם לאמר אבל הם לוותו : אך מתאווים המות / ר"ל אותם המקבולדים למען התחבר למלאכים / יתאוו
עם זה המות אף כי הם רואים עולמם בחיים כאמור עכ"ו יתאוו למות למען ישינו תכלית ההשגה הנלקי שלימה
עכ"פ זה כי התענוגים החמריים מעיקים לתענוגים הרומניים ע"ד אמרו ז"ל כד אמרם לי אם קרב כותחא לא תנאי /
ואלה התענוגים החמריים נפרדים מהנפש בהפרדה מן הנוף ועל כן קראו ז"ל יוס מיתת השלימים נשם יומא הלולה
דבה / כי היא יוס חסנות הנפש יוס שמחת לבה בסור מעיקיה השמיים / ונחנק ותדע שהתענוגים החמריים עושים
רושם

התפילה אשר אין אחריה מדרגה שיקוו תוספת .
 ול חכמים המתפלסים אהבה בבדידות כדי שתזככנה
 מהשבות לילד מחברותם התולדות האמונות עד שיגיעו
 אל האמת במה שנשאר עליהם מספקה ורוצים עם זה
 פניעה תלמידים שיביאו אותם אל המחקר והזכרון כמי
 ששנה בקבוץ הממוון והוא שונא להתעסק אלא עם מי
 שישחרו כדי שירווה עמו וזאת מדרג' סקראט והרומה
 לו . ואלה היחידים אין תקוה להגיע למדרגת אבול
 בהמצ' השכינה בארץ הקדושה בעם המוכן לנבואה
 היו אנשים נפרדים ושוכנים במרביות מהחברים עם מי
 שדומה להם לא היו מתבודדים לנמדי אבל היו נעזרים
 על חכמות התורה ומעשיה המקרבים אל המדרגה ההיא
 בקדושה ובטהרה והם בני הנביאים ואך בזמן הזה ובמיקום
 דהוה והעם הזה אין חזון נפרץ עם מיעוט ההכמה
 הקנייה והעדר החכמה ההיא הטבעית מי שהכניס עצמו
 להגור בפרישות נבר הכניס גפשו ביסורין וחול' נפשי
 גשמי ותראה עליו דלות החלאים ויהיו סבורים בני
 אדם שהוא דלות הכניעה והשפלות וישוב נאסר מואם

בחיוו נופני קיצרנו במאמרנו ומכאובו לא מהאזהרו
 לברירות ואיך לא יהיה כן והוא איננו דבק באור אלהי
 שימצא בו צות הנביאים ולא הגיע לחכמות שמספיקים
 להתעסק בהם ולמצוא עריבות בס שאר חיוו כפילוסופים
 ואמור כי הוא ירא וחטיר אהב שיפגע אלקיו בבדידות
 והעמידה והתחנה והתפלה במה שהוא יודע מהתחננים
 והבקשות אלה החדשות אין להם עריבות כי אם ימים
 מעטים בעוד שהם חדשים וכל אשר ישנו על הלשון לא
 תפעל להם הנפש ולא ימצא להם כניעה ולא חנינה
 וישאר בעתי היום והלילה ונפשו תתבענו בכחחיה
 אשר נטבעי עליהם מרשמו והדאיה וחרבור והעיון
 והעסק והאכילה והשתיה והמשגל והריוח בממוון ותקנת
 ביתו ועזרת דלים ועור התורה בממונו כשיראה שום
 קלקול הלא ישאר מתחרט על מה שקשר נפשו אליו
 ויוסיף בחרטרו רוחק מרהענין האלקי אשר טרת
 להתקרב אליו :

(ב) אמר הכוזרי אם כן ספר לי מעשרה החסיד
 שבתם היום :

אמר

רושם נפש וקשים להפריד מקצת הנפשות אף אחר המות והם אשר נעו אחרי רוב הקאות החמירות עד שגשו רושם
 עזני נפש עד אפס כח להפריד מהם וזה שאמרו ז"ל מיסת לדיקים כושחל נתיחא מחלנא / ר"ל שלא יסא דנוק
 בה שום קאזה לעונג נשמי / ואל רשעים כי חורא בנבנא דעמרא / ר"ל שנוקת עמה קצת קאזות להפעננג בתענוגים
 חמריים / וזה ב"כ אמר ז"ל נפשות לדיקים ננוות תחא כ"כ ואל רשעים זוממות וסולכות / פי' תושבות מחשבות
 רעות כי שרש זמם מורה מחשבה רעה עיין סתפ אמת שרש זמם כי עיקר העונג תלוי במחשבה . וסגנות אל לננד
 מש"כ זה פעמים נפי' הכתוב ולדיקים ילכו מחיל אל חיל ר"ל מהשנה אל השנה כעצם מנין דבר מתוך דבר שזה אין לו
 הפסק עולמי בחיים ובמות : ואלה יחידים / אלה יחודי בני עליה הנוהגים מנהג פרישות כזה אין להם תחלת
 להגיע למדרגת הנבואה והתחננות עם מלאכי אלהים בחיים כ"כ בהיות בה"מ קיים והשכינה נח"י : לא היו מתבודדים
 לבמרי / ואף גם בימים ההם לא נבדלו מהמון מכל וכל כאשר עושים בעל דת הוולק : החכמה הקנייה / הנקנית
 במעשים הנרלים לאלהים בעבודת הקרבנות והיא חכמת הנבואה : החכמה הטבעית / ר"ל הפילוסופים שתי אלה נוח
 להם הפרישות והתבודדות כאמור הנה אין יתרון הפרישות והתבודדות אלא חלי ומכאוב לנעליהם כי לא יגיעו בה
 לנבואה ולא לחכמה : ולמלאח עריבות / להשיב נעימות ועונג ההשנה ביתר חיי כפלסופי' החיים חיי ההתנוגות ועונג
 שיכנע אלהיו / שיפלא לאלהיו בבדידות ויתענג בתפלתו כאשר ישנו בעלי דת וולמנו שאין כחם אלא נפלא במעשה
 כמבואר בדברי החנר (נפי' כ"ו לשני) : (ב) א"כ ספר לו מעשה החסיד / אחר שאין רבוי תפלות ונשיאות נביני
 העינים והעלם הננות מדות חסידות במבואר בדברי החנר (נפי' כ"ט לשני) וגם הפרישות והנוריות איננו מחדת
 היום

אמר החבר החסיד הוא הנוהר במדינתו משער מחלק לכל אנשי טרם וכל ספק וינהג בהם בצדק , לא יונה אחר מהם ולא יתן לו יותר מחלקו הראוי לו וימצאם בעת צרכו אליהם שומעים לו ממחרט ליענותו בעת קראו יצום ויעשו כמצוותו ויהודים ויהודים ויהודים :

(ג) אמר הכוזרי על הסוד שאלתיך לא על מושל אמר החבר החסיד הוא מי שהוא מושל נשמע בחושיו וכחתייו הנפשיים והנפשיים ומנהיגם ההנהגה הניפית כמו שאמר מושל ברוחו מלוכד עיר , והוא המוכן לממשלה כי אלו הן מושל במדינה

הוא נהג בה בצדק כאשר נהג בנפשו ונפשו , וחסם הכוחות המתאווים ומנע אותם מן הרבוי אחר אשר נתן להם חלק והספיק להם מה שימלא הסרונם מהמאכל המספיק והמישתת המספיק על הדרך השוה והרחיצה וכל צרכיה על דרך שוה גם כן וחסם הכוחות הכעסנים המבקשים לנצוח אחר אשר נתן להם חלקם בנצחון המועיל ברבוי החכמות וההערות ונערת האנשים הרעים ונתן לחושים חלקם במה שמועיל לו ומשמש ברוו ורגלו ולשונו בענין הצורך ובחפצו המועיל וכן השמע והראות והרגש המשתתפת הולכות אחריהם ואחר כן היצר והרעיון והמתשב והזכרון , ואחר כן הכח החפצי המשתמש

היום כ"א זמן הנית א"כ ספר לי אחרי החסיד הישראלי נגלות החל הזה : (ג) מושל נשמע בחושיו , ר"ל צולר בחושיו בהשכל ומנוח אוחס להקענב מהרגשות נאות ויונעו מהרגשות מגוונות , וכשמע מהם בעשותם מותוו כי הנפש וכחותיה הם כמו עם וחלק נכתו ממלכה וכדא רב האדם ונפשו (אסף ח"א פ"ב כ"ו) ונהיו כל כחותי מתנגדי , והיקאוו להקטב צרע כסל לאסוף הון ולהקענב בתענוגים מגוונים וזה יתאוו להקבול ולהתנהג כפרישות מכל ההנאות החושיות למען יהי פנוי להשכיל את ה' , על כן מוכרחים הכחות למושל ינהלם ביושר בהנהגה האמצעית יאחזו בזה וגם מה של ינח ידו , והישר באדם ימשיל הכח השכלי כי הוא זה יועץ בשכל לשפוע מישרים ולהתנהג בחסידות עם כל הכחות לתת לאיש די מחסורו אשר יחסר לו ולעצור במחשוקים להרבות עליו ענייט , ומושל כזה היודע לגמול לכל כח נפשי די ערכו כפי עבודתו הוא הקרא חסיד ככתוב גומל נפשו איש חסד , ולכן כל חסיד מוכרח להיות משכיל בכחות נפשו לדעת את מי מהם ישפיל ומי ירים את מי מהם ישלח חפשי ואת מי יאסור , ד"מ הכח השכלי ראוי להיות חפשי אף כי להמליכו ולאסור העקאוו והקענב והדומה להם ולהכניסם תחת ידו ככתוב ועבד ארל לחכם לב , והנה מפי השמועה נלמד שכל חסיד צריך להיות חכם בתורה ומבין בכחות הנפש והן רבים עתה ע"ה חסידים דמתחזין מליהו כלורגא מרבנן וכת"ה שאין בן דעה להבין כחות נפשו לשום משטרה עליה ולנכוך מלובה , על כן ילכו נתעה וסוגב בהנהגת נפשם על פי מדותיה כי מנהגם כונהם יהא , וזה לא זאת שמהניגים נפשם בדרך לא סלולה לא אף גם להשול על זולתם ולהניגים נפשם אוחס , אף כי השתרר גם השתרר על שלומי אמוני ישראל הרואים פועל אלהים ומעשהו בהשכל ודעת שלימותו ית' לפי שלימות בחינת שלימות יגוריו עד"ה השכל יודע אותי כי אני ה' עושה חסד וגו' עליהם יכארו אלהי החכמים בעיניהם יפערו פיהם לאמר למה תלכו חכמים לנוגה השכל אשר בחשכה יתהלך לכו נח נאור הכסילות כמונו כי בוארה תראו אור , עלמו עיניכם עראות פועל אלהים ומעשה ידיו אל התנוגנו או אז תמלאו חן בעיני אלהי ואדם , והנה ענינם כענין העור אשר אין נפשו להתנהל אבל כחות נפשו לנהל , על המאשרים כאלה נאמר עמי מאשריך מתעים , ועל הסלימים נאמר מי עוד כמאולט ועור כעבד ה' : המשקפת , רומז לחוש החשוקף והכח לדמות כל חמשת החושים מורכבים או נפרדים : ואת"כ היגר , הוא הכח המדמה : הרעיון והמחשנ , הם ב' השופטים כמה יתרים , הרעיון ישפוט לבחור ברע אמיתי המדומה טוב ועש"ו נקרא רעיון מלאון רע ורעות רוח , והמחשנ ישפוט לבחור בטוב האמיתי אף כי הוא רע מדומה ועש"ו נקרא מחשבה מטעם חשינות , ואלה ב' השופטים נקראים בדברי חז"ל י"ט וי"הר ואמרו ז"ל לדיקים י"ט שופטם ורשעים י"הר שופטם : הכח החפצי , הוא הכח המתעורר לחפון ולעשות כדבר אחד

לרמות אליו הענין האלקי המבוקש כמו מעמד הר סיני
 ומעמד אברהם ויצחק בהר המוריה וכמו משכן משה
 וסדר העבודה וחול הכבוד בבית המקדש וזולת זה
 הרבה ומוצוה השומר לשמור את זה ולא ישבחהו ויגער
 במחשבו ושריו מבלבל האמרת ומספקו ויגער בכעסו
 ובתאווי מחטות החפצי והניעו והטרירו במה שיש אצלם
 מהכעס והתאוה וזאת זאת ההצעה יתנהגה החפצי
 כל האיברים המושמשים אותו בודיוות וחריצות ושמחה
 ויעמרו בעת העמידה מבלי עצלה ושתהוו עת שיצוים
 להשתחוות וישבו בעת הישיבה ומיטות העינים
 הנטת העבר אל אדניו ויעמדו הידים ממשויהם ולא
 תתקבץ האחת עם האחת ותשונה הרגלים לעמידה
 ויעמדו כל האיברים כנבחלים היראים לעשות מצות
 מנהיגם לא ירגישו על מיהוש ולא על הפסד אם יהיה
 להם ויהיה הלשון מסכים עם המתשבה לא יסוף עליו
 ולא יבטא בתפלתו על הדרך ותמנהג והטבע כמו
 הזרוד והגיבא אלא עם כל מלה מחשבה וכונה ברה
 ותהיה העת החיה לב זמנו ופדיו ויהיו שאר עתותיו
 כררכים המגיעים אל העת ההוא יתאוה קרבתו שבו
 מתדמה

המשתמש בכל אלה זהם משמשמים עובדים לחפין
 השכל ולא עוב אחד כואלו הכחות והאיברים שירבה
 במה שהוא מיוחד בו ויפחית הגשאים וכאשר עשה
 צרכי כל אחד מהם ונתן לטבעים מרה שיספיק להם
 מהמנוחה והשיגהו להיונים מה שיספיק מהיקיצה והתנועה
 במעשה העולם או יקרא על עדתו כמושל הנשמע
 שקדא אל חילו השומע לעזור לו ולהדבק במדרגה
 שהוא למעלה ממנה רוצה לומר למדרגה האלהית
 אשר היא למעלה מהמדרגה השכלית ויסוד ערתו
 ויתקנם ורומה לסדר סדר משה עליו השלום לעדתו
 סביבות הר סיני ומוצוה הכח החפצי שיהי מקבל ושומע
 לאשר יבא מאצלו צווי ויעשהו לעתות ושמש בכחות
 ובאיברים כפי אשר יצוה מכלי המדות ויצוה אותם
 שלא יפנה אל השרוי המחשבים המתדמייים ולא יקבלם
 ולא יאמין במ ער שוועין את השכל ואם יכשיר מרה
 שיש אצלם יקבלם ואם לא ימרו ויקבל החפצי זה זמנו
 ויסכים לעשותו ומישר כלי המחשבה ומפנה אותו מכל
 אשר קדם מהמחשבות העולמיות ומוצוה המדמה
 להמציא החרוך שבצורות הנמצאות אצלו בעזר הוברון

מהשומעים האזורים : לחפץ השכל , כאשר ישמע השכל : לענינים , כמו כחות הון העושים נשינה מפשיהם
 והחיונים הם ההרגשות והמחשבות העושים ניקיזה מפשיהם : אל הסדים המחשביים , אל הדמיונות הכוזבים ,
 ונקררים שדים מטעם שודדים נחמ המורק האות הכפולה כי יגולו הטוב והישר מבעליהם ונקררים גם כשם שטן מטעם
 אינה כי זה הכח שוגף הטוב האמיתי וזה טעם הכתוב ינחו לשדים לא חלוא , פי ינחו לחללים מדומים לא
 חלוא באמת : במחשבו , שם כלל לשני האופנים האמורים ויגער בהם שיספיקו ונדק בכל דבר טוב ורע , ואמת
 בדבר אמת או שקר , ויגער בכח הכעס והמחאה שלא יעו הנחירה והמחשורה לרע : ויעמדו , ויעמדו בחפלה
 לחללים בעתה : בעת העמד , למנוח חנינה ככתוב כעני עבדים אל יד אדוניהם וגו' : ויעמדו הידים , יפסיק
 מעשות כל מלאכה בעת שיחפלה : ולא תתקבץ , לא יקבלם יחד כי אם יפרשם ככתוב וכפיו פרושות השמים ואמר
 יל כהדן נקרום : לא ירגישו על מיהוש , כאמרם ו"ל אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסוק : הלשון מסכים עם
 המחשבה , שאו תקובל תפלתו ככתוב תכין לבס תקשיג אונך , פי' אם הכינו לבס או תקשיג תפלתם : הזרוד
 והגיבא , מיני עופות הן המכפלים והמהגים בלשון אדם במלות אנשים מלומדה ואינם יודעים מה (ואני שופתי עוף
 אחד מהם מדבר וקורא טה"ע , ושמתיו לפניו ולא חנה לשחוקם וזה לומר כי אין בו כוונה כל ידע מולא שפתיו
 כי אם להנות במלות שלמוהו) : וכ"כ הרב בעל חובת הלבבות ו"ל א יקדים פיהו אה לבדך וכו' והן דנים עתה עמי
 החרץ המתפללים בהרגל תפלה הסדורה במלות אנשים מלומדה כל ידעו מולא שפתם , והאשמה על האבות שאינם
 מלומדים

מתדמה ברוחניים ויתרחק מחבהמיים / ויהיה פרי יזמו
 ולילו השלש עתות החם של תפלה / ופרי השבוע יום
 חשבת מפני שהוא עומד להרבק בענין האלקי ועבורתו
 בשמחה לא בכניעה כאשר התבאר זה / וסדר הזה
 מהנפש כסדר המזון מהגוף מתפלל לנפשו וגזון לנפשו
 ומתמדת עליו ברכת התפלה עד עת תפלה אחרת
 כהתמדת כח סעודת היום עד שיסעוד בלילה וכל אשר
 תרחק עת התפלה מהנפש היא הולכת וקודרת במה
 שפגע אותה מעסקי העולם כל שכן אם יביאהו הצורך
 לחברת נערים ונשים ורעים וישמע מה שיעביר זכות נפשו
 מרברים כעורים ונגונים שתטה הנפש אליהם ולא יוכל
 למשול בה / ופעת התפלה מטהר נפשו מכל מה שקדם
 ויתקנה לעתיד עד שלא יעבור שבוע על זה הסדר עד
 שיתקן הנפש והגוף וכבי נקצו מותרות מקדירים עם
 אורך השבוע לא יתכן לטהרם ולנקותם אלא בהעמדת
 עבודה יום א' עם מנוחת הגוף ואז ירצה הגוף בשבת את
 אשר חסר לו מושגת הימים ויהי נכון לעתיד / וכן
 הנפש תזכור מה שחסרה עם טרדות הגוף וכאלו היא
 ביום ההוא מתרפאה מחלי שקדם ומתעדרת למה שידחה
 ממינה החולי בעתיד דומה למה שהי עושה איוב בכל

שבוע בבניו כמו שהוא אומר אולי חטאו בני / ואחר
 כן יהי עתיד לרפואה החדשים שהיא זמן כפרה לכל
 תולדותם רוצה לומר תולדו החדשים וחדושי הימים
 כמו שאמר כי לא תדע מה ילד יום / ואחרי כן יהיה
 עתיד לשלשה דגלים / ואחרי כן אל הצום הנכבד אשר
 בו ינקה מכל עין שקדם וישג בו מה שחסר לו בימים
 ובשבועים ובחדשים / ותנקה הנפש מהבלבולים המחשביים
 והכעסיים וההתאוויים ותשוב מגטות אליהם תשובה גמורה
 בין במחשבה בין במעשה / ואם לא תתכן התשובה
 מהמחשבה בעבור גבורת הרעיונים עליה במה שקדם
 לה מזכרון מה ששמעה מימי הנעורים משירים וחידות
 וזולתם תנקה ממועשה ותתורה על הרעיוני ותקבלם
 שלא תזכרם בלשונה כל שכן שתעשם וכמו שני זמותי
 כל יעבר פי וצומו ביום ההוא צום שהוא קרוב בו
 להתדמות במלאכים מפני שהוא נזמר בכניעה ובשפלות
 ובעמידה ובכריעות ותושבחות ותחלות וכל כחותיו
 הגופיים צמים מהרעיונים הטבעיים מתעסקי בהוריים
 כאלו אין טבע בהמי / וכן יהי צום החסיד בכל עת
 שיצום שיענה בו הראות והשמע והלשון ולא יטרודם
 בזולת מה שיקרב אותו אל האלהי וכן הכחות הפנימי
 מרמיון

מלמדים את נביהם פי התפלה כאשר ילמדום פי החוש / והיו יודעים מה שמתפללים כל ימי חייס : ופרי
 השבוע יום השבת / כנר יאמרו ז"ל שכל שונתי שבת זוכים לכסא יתירה / וכנר ביארנו ענין חמשת נפשות נר נחי
 ושם (שפת אמת נהפך לשום נפש) ביארנו סג"מ נח בס"ד (נפשות דלח"מ ובהם ימי קאדם כל ימות השבוע נשניה
 ואכילה והרנשה ועונ המדות / מוסף עליהם יום השבת שבו ימי הארט נחיי יחידה שהם חיי התבוננות בפועל
 אלהים ומעשהו שאז נגמרו / ולגשר תהלת ה' על פיהם ככתוב מוזור סיר ליום השבת עוב להודות לה' / כי שמחתני
 ה' כפעליך במעשה ידך חרנן / ואלה החיים הם חיי המלאכים החיים נחיי התבוננות כמ"ש החוקר (בי"ב לעשירי
 מס"ה) והיא תוכפת הנשמה שאמרו ז"ל אשר על המתענג בהשבתו ית' כאמר אז התענג על ה' ואמרו ז"ל זה עונג
 שנים : מתפלל לנפשו וגזון לגופו / התפלה היא מזון רוחני לנפש כמו המזון הגשמי לגוף וזה כי השגות הסכליות
 האלהיות אשר יעורו ויעלו על לב המתפלל המה יזונו הנפש ויקיימה במציאות ככתוב אמר בני דש כי עוב ונפת
 מתוק לחך כן דעה חכמה לנפחך / וכאמר לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר ה' / ומה תבין שתיקר
 התפלה הוא הכוונה והרעיון שהוא נפש התפלה כאמרו ז"ל המתפלל בלא כוונה דומה למי שעשה גוף בלא נפש :
 מדברים כיעורים / כמו כול מה : ונגונים / יש שם נגונים המעוררים ערך מרובת הדם לעקלקל"ציון בלעז כערבי
 מנגינתם להשוקק להשיג תאוות מנוגות / ומיני אלה הנגונים מעוררי כח התאוה ידועים לבעלי המו"סיקא :

החקים

מלמדין ומהשבה וזולת זה ועם זה יהיו המעשים הטובים והירועים :
(ד) אמר הכוזרי מזה המעשים הירועים . אמר החבר המעשים המנהגיים והחקים השכליים הם הירועים . אבל האלהיים הנוספים עליהם לחול באומה אל חי שיחייב שינהיגנה אינם ירועים עד שיבאו מאצלו כפורשים ומהולקים ועוד כי אין המנהגיים השכליים ההם ירועים שאם נדעם בעצמם לא נדע שיעורם כי אנחנו ירועים שהענות חובה . ומוסר הנפש בכניעה ובשפלות חובה . ותהונאה מנוגה ותחפיק עם הנשים מנוגה . והביאה על קצת הקרובות מנוגה וכבוד האבות חובה וכדומה לאלה . אך הנבלות זה ושעורו עד שיהיו טוב לכל איננו כי אם לאלהים יתברך . אבל המעשים האלהיים אין שכלנו מנע אליה ואינם נרחים אצל השכל והם נשמעו באמר ישמע החוליה אל הרופא ברפואותיו והנהנותן . הלא תראה המידה

כמות היא רחוקה מן התקשה ואין לה דרך אל ההנהגה וכבר קבל אותה אברהם עם קושי הענין על הטבע והוא בן מאת שנה בנפשו ובבניו והיתה אות בו להרבק בו ובורעו הענין האלהי כמו שאמר והקיימות את בריתי ביני ובינך ובינך ובעדך אחריו :

(ה) אמר הכוזרי באמת קבלתם התורה הזאת כראוי ועשיתם אותה בהשתדלות גדולה במקהלים בהורמן אליה לשבת עליה ולזכור שרשיה ועלתה בברכה וזולתכם טרח לתרמות אליכם ועלת בידו הצער מבלי ההנאה אשר ימצאנה מי שהוא חושב בסבה אשר בעבורה סובל הצער הזה . אמר החבר וכן שאר הדמונים לא יכלו ישמעאל ופרי לתרמוי אלינו בדבר הלא תראה אשר קבעו יום למנוחה במקום יום השבת היכולו לתרמות אלא כאשר ידמו צורת הצוירים אל צורת בני אדם החיים :

1 אמר

(ד) החקים השכליים / ר"ל שהשכל משכיל על מעשיהם כמו אסור רציחה וניאוף ונביזה וכיוצא בהם שהם מלוות טבעיות נובעים בכל עם ומדינה / והם ירועים לכל עד"הכ וחסרת לרעיד כמוך אשר זה כלל גדול בתורה הטבעית ואסר' כאמרו ז"ל מה דעלך סיי לתכרך לא תענר : האלהיים הנוספים / הם המלוות הדקיות הנוספים / על הטבעיות כמו מלוות אכילת פסח ומלה בפסח ושבתה השבת והמועדים וכיוצא בהם שהם זכרון על קמונת וירעות חמיות : ועוד כי אין המנהגיים / זאף כי המלוות הטבעיות הם בלתי מוגבלות ד"מ הפרישות מהנדה היא מזה טבעית חבל עד כמה תהי' בנדתה תנביל הלהיים וכה תנביל בין דם עהור לדם עמא בולדת וכיוצא בהם : ואינם נרחים חלל השכל / ר"ל המלוות החלשים עם היות רובי טעמיהם ועלמים מהשכל עכ"ו חיים סותרים לשכל עכ"פ כאמור (במ"ו לראשון) ז"ל חלילה לאל מן הסקר ושינוי בתורה מה שהשכל מרחיק אוחו וישימהו שקר ע"כ / והנה בכלל תעלוות חכמה : כאשר ישמע החולה / הוא הדבר שניארנו (ב"ג לראשון) שכל המלוות הם לתועלתנו לא לזיז : (ה) קבלתם התורה הזאת כראוי / כראוי לתורה אלהית שתתחן בחוקים ובמוספים בשינוי הענין כמו שהיה במצוד הנסחר / ושהקום פחוס כאמור (בס"ו מ"ד מראשון) : בהודוין אליה לשבח / שאחס מכינים עומכם לקיים מלוותיה בשמחה ככלוב ענדו את ה' בשמחה / ונאמר הכן לקראת אליהך / משח"נו בשאר הדחות : ולזכור שרשיה / פי' שרשי רובי המלוות הם זכר ליצאת מצרים או למ"ת : מי שהוח חושב בסבה / כי הסבה מה שמייחלים בעלי דת וולחנו סכר ב"ע היא סנה חלושה מאד לסבול הצער בעבורה כי לא תועז הנפש עליה כאמור (בס"ו לראשון) ז"ל ואהם מי שאמר לא נא אלינו אדם שיביד לנו שחי' אחר מוחו בנ"ע או בניכנס : לורח הצוירים / כמו שהנורה היתה קדמה לחי' / כן קדמה שנתם אל שנתנו הם בנחיתת היום השניעי הכי נכבד הוא מראשון ושני שלא היו ימי מנוחה בנ"בואין המנוחה

זכר

(1) אמר הכוזרי כבר השבתי בעיניכם וראיתי שיש לאלהים סוד בהשאירכם ושהוא שם השבתות והמועדים מהגדול שבסכורת בהשאיר תארכם והרכם כיהאומות היו מחלקות אתכם ולוקחות אתכם לעבדים בעבור בנתכם וזוך דעתכם והיו משימים אתכם עד אנשי המלחמה ולולי אלה העתים שאתם שומרים אותה השמורה הזאת המעולה מפני שהם מאת האלהים ולעילות הזקות כמו זכר למעשה בראשית זכר ליציאת מצרים זכר למותן תורה וכלם ענינים אלהיים אתם מוזהרים בשמירתם ולולי הם לא היה אחד מכם לובש בגד נקי ולא היה לכם קבוץ לזכרון תורתכם מפני שפלות נפשכם בהתמדת הגלות עליכם ולולי הם לא הייתם מתנעמים עם אחד באורך ימים

וכבר היו לכם בנה ששית ימים מנוחת חנוף ומנוחה הנפש אין המלכים יכולים עליה מפני שנפשותם אינם מתישבות ביום מנוחתם כי אם יצרכו ביום ההוא ליגיעה ותנועה היו נעים ויגיעים ואין נפשותם במנוחה שלימה ולולי הם היו כל יגיעכם לזולתכם מפני שהוא מזומן לשלל אם כן הוצאתכם בהם ריוח לכם בעולם הזה ולעולם הבא שהוצאת בהם לשם שמים :

אמר החבר החסיד ממנו נזרה במצורת אלה הדברים האלקיים רוצה לומר המילה והשבת והמועדים ותורותם המצויים מאת האלקים ולהשמר מן העריות והכלאים בצמח ובבגדים ובחיים בשמיטה וכיובל ולהשמר מע"ז ומה שנתלה בה ולהשמר מדרוש ידיעות הנעלם מוולת העבואה או האורים

זכר להם / ואם נבחינת השנייה שולחנו שובחים רק במקלט מלאכה : (1) סוד בהשאירכם / סוד עיני ענה כמו בסודם אל חנוף נפשי / והענין ענה ה' נחתו לכם השבת היא חקוק להקים אהבם לו לעם ולא מתערבו בגוים ליהוה לוקחים אהבם לחנכי מלאכה / כי קשה בעיניהם להעביר אהבם על הדת / והן עתה רבים מעלי יהודה הם כפויי עונה ומתאיים להיות בעלי מלאכות ועליהם נאמר הוי האומדי : לרע טוב וגו' : זכר למ"ב / השבת עולה לשני זכרונות ליציאת מצרים ככתוב בדברות ראשונות זכר את יום השבת לקדשו / כי שבת ימים וגו' / וזכר למ"ב ככתוב בדברות חמרונה שזכר את יום השבת לקדשו וגו' / וזכר כי עבד היית וכו' וכבר כתבנו שב' העמיים לאחד יחס כי זכרון אחד עולה לשניהם והוא שהש"ת חדש הכל בדרונו וברונו זה שינה מנהג הענין בלאת ישראל ממנרים וז"ל שמו וזכר דבר אחד נאמרו תולס זכר למ"ח לא נאמר כפי בכתוב : ששים ימים / מלצר קחטיב : החסיד ממנו / שב אל מאמרו (כפי ב' מזה) המעשים המנהגיים והחקים השכליים והזלתיים הנושפים ושב לבאר בזה שהמנוח יחלקו לחלקים שתיים שכן חרבע ח' מעשיות ב' מחשבות והמעשיות יחלקו לשנים א' החסותיות לכל חנכי העולם נבחינת היותם בני אדם מדיניים ר"ל מוכרחים אל הקיבוץ והעור המדיני ולא נקראים מנוח מנהגיים כמו לא תרצה לא תחף וולחם / ב' הם המנוח הנוימדוד לבני ישראל נבחינת היותם יהודים כמו מנוח מפסה הקרבנות ושניתם השבתות וולחם / ואלה נקראים מנוח אלהיים להיותם מורים כי יש אלהים ב' ישראל והוא נוס / והמחשביים הם המנוח הסלויס בלמונה והם נ"ב פי שנים להמה א' שכליים ר"ל שהכל יורה אמינם כמו חמונת האחרות בשלילה הנשמות והמנרשות ממנו ית' ואלה נקראים חמונות פילסופיות / ב' תוריות כמו חמונת החידוש וההשגחה הפרעית והנמול והכונס הפרעי / והן חיי אלה חמונת חרבעתן ישמור החסיד כפי ובלבדו לעשותם / וזכר בכל חלוקה מהם קלת מנוח כפי מה שמוטן לו / וירא ראשית לו המנוח האלהיים / אך נאמם המנהגות להם קדימה זמנית על חרבעתן כלן ולכן להם משפט הנכורה בעשרת הדברות והם לא תרצה וגו' : המילה / היא מנה ראשונה והשבת אחרי' ששקולה ככל החור' / ואל' אחריהם זכר שאר מנוח אלהיים כפי ההודטן : מעונן ומנחם / מעונן יתכן היותו נגין מרובע מן ענן וכפי זה יחי' המעונן הוא הרנפה בעינים לורוס כקמי העינים וכפי דמיונו מגיד מהם

האורים

האורים והתומים או החלומות הנאמנים , ולא ישמע
 אל קוסם ואל חובר ואל מוענן ומנחש , ולהשמר
 מהגרות והזיבות ולהשמר מבעלי חיים הטמאים במאכלו
 ובמעוננו הצרעת , ולהשמר מהרם והחלב מפני שהם
 חלק אשי ה' ושמירת מה שהוא חייב בו על כל עבירה
 בשוגג ומזיד מקרבן זולת מה שהוא חייב בו מפדיון בכור
 והבכורים ועל כל לירה שתהיה לה קרבן , ומה שנראה
 ממנו כזיבו וצרעת וקרבן ומנחת בלערי מה שהוא
 חייב בו ממעשר ראשון ושני ומעשר עני והראיון שלש
 פעמים בשנה והפסח ותורתיו שהוא קרבן ה' חייב בו
 כל אורח בישראל והסוכה והלולב והשופר ומה שהוא
 צריך מהכלים וכלי הקדש הטהורים למנחות ולקרבנות
 האלה ומה שהוא חייב בו מהקדושה והטהרה ושמירת
 הפאה והערלה וקדש הילולים , וכללו של דבר שישמור
 מהענינים האלקיים מה שיוכל להיות נאמן באמרו לא
 עברתי ממצותיך ולא שכחתי מלבר הנדרים והנדבות
 והשלמים ומה שהוא מקבל על עצמו מהנזירות אלה
 והרומה להסדם התורות האלקיות והשלמות רובם בעבודת
 כהנים אבל התורו המנהגיות כמו לא תרצה לא תנאף
 לא תננוב לא תענה ברעך וכבוד אב ואם ואהבת לרעך

כמוך ואהבתם את הנר ולא תכחשו ולא תשקרו , ויש
 בעמיתו וחתך מן הנשך ותרבות וזהר במאונני צדק
 אבני צדק ואיפי צדק והיו צדק , ועיבת הלקט והעוללות
 והפירות והרומה לזה , והתורות הנפשויות הפילוסופיות
 כמו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים ולא
 תשא את שם ה' אלהיך עם תוספת מה שנתבאר ההורה
 הזאת כי הוא יתברך יודע מצפוני בני אדם כל שכן
 מעשיהם ודבריהם ושהוא נזמל על הטוב ועל הרע מהם
 וכי עיני ה' משוטטות בכל הארץ ואין החסיד מתעסק
 ולא הושב ולא מדבר עד שיאמין שעמו עינים רואות
 וצופות וגומלות אותו על הטוב ועל הרע ופוקדות
 עליו כל מעוות מדבורי מעשהו והוא הולך ויושב כירא
 וחרד המתבייש ממעשיו לעתים כאשר הוא שמח ושש
 ותיקר נפשו אצלו בעת העבורי וכאלו הוא זוכר טובתו
 לאלקיו כשהוא סובל הצער בעבודתו , וכללו של דבר
 שהוא מאמין ומקבל מה שנאי הסתכל בשלשה דברים
 ואי אתה בא לידי עבירה רע מה למעלה מימך עין
 רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין , ויראה
 שמה שאמר דוד הטענה הנאמנה הנוטע אוזן הלא ישמע
 אם יוצר עין הלא יביט , וכל מה שאמר במומוזר ה'

חקרתני

האותיות לאחור או להפך וככה הטענה הוא הרוח המלועסות לורות הרמיונות החולפות גם ועבור שהמראות
 דימי קדם נעשות מנחשת מלועט ע"כ נקרא הקוסם במין זה נסח מנחש ועוד היום נהג עין קסם זה וחז"ל פירסום
 בענין אהי : ומן הנרעת , על החסיד בזמן ש"ה קיים ידבר ולכן זכר מעשה הקרבנות , וממילא מנחש
 שהחסיד אשר נימס האלה הוא המקיים המלוות הנוסנות נימס האלה : ומעשר עני , נענור היותי מונבל נמיין
 ע"כ הוא מגדר המלוות האלהיות המונבלות כאמור (כס"ד' מזה) ז"ל אך הנבלת זה ושעורו עד שהי' טוב לכל חינו
 כ"ל לאלהים ית' , וכן זכר הפאה , להיזקה מוגבלת במקום מד"ת ובשעור מדברי חז"ל , והפאורות , רומז לאמר
 לא תכאר אחריך : עם תוספת שתכאר בתורה , ירמוז לאמונות הקוריות שהי' מתגייה בהשגחה פרטיה נוסף
 י"ל ההשגחה הכללית שהיא אמונה פילסופית והק"נה מעניש ומשכיר עונש ושכר פרטי לזיש חיש כדרכיו : וכללו
 זוכר עונתו לאלהיו , ד"ל הוא מנעל רזונו מפני רזונו ית' וסובל לער למענהו בהיותו זוכר מה שהוא ית' הטיב
 לו מאו ומקדם : הנוטע אוזן הלא ישמע , ידוע מה שהקשו להרב המורה (בי"ע לשלישי) נפי' זה הכ' שיסתחייב
 לפיהו סנורא האצטומכת הלא יחבל ונורא החך הלא יטעם , ושם נאמר בהשגחה זאת האלה שלעולם ידע הפועל
 כלי אמונות מה , מלאכת האנושות היא , ד"מ חרש ברזל הפועל המחע ידע מלאכת החיות נעשות
 המחע

הקרתני ותדע יהשוב בו כל איבריו נושעיים בחכמה
 וכדור ושעור ויראה אותם נשמעים לחפצו והוא איננו
 יודע מה שראוי להניע מהם על הדמיון שירצה לקום
 וימצא כל האיברים בעתרים השומעים כבר הקימו
 גופו והוא לא ידע האיברים ההם וכן כשירצה ללכת
 או לשבת ושאר המצבים ולזה רמו באמרו אתה ידעת
 שרתי וקומי ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת / ויודע
 מזה דק ועמוק מוטנו אברי הרבור תראה התינוק מדבר
 כל מות שדוא שומע והוא אינו יודע באי זה אבר באי
 זה עצב ובאי זה מיתר ראוי לדבר / וכן כלי החזרה
 בטעמי הנגון הוא מדמו אותם ומתקנם ואיננו יודע באי
 זה דבר כאלו יוצרם ממציא ומעבירם לו בכל העתים
 ובצרכו

מחשע מחודד מלד אחד ונקב מלד הב' לתכלית מלאכת התפירה / וכן העושה כלי שיר משמיע קולות נערכים נבזים
 ונמוכים כלי ספק שהוא יודע שיש סס חוש השמע / ועל זה הדרך יאמר הנוטע און כלומר נעשיתו כנ"י על השמונה
 סכרל באוון חוף מלח רוח ועליו מנענעים יתנועעו מרעידת הקול באויר ומכיס בחוף הכאות כבידות וקלות כערך
 הרעידה הנה זה לאות שהוא יודע מבין חוש השמע וככה מי חכם יבין כלי העין קרומיו וליחותיו וסדרם ומרחקם זה
 מזה עד שישלם פעל הראות על ידיהם הוא זה יבזור אומר כי פועלם מבין חוש הראות / והוא זה טעם הכ' הנוטע
 און וכו' כלומר נכנס מורה על ידיעתו ית' מלאכתם כי לתכלית זה ירס נקאר ההוא והוא הדבר שכיון החצר ליו
 בזה / וככה הכוון בנין שרר איבריו שגורו נקארם כפי הניאות לתכלית מלאכתן / הוא זה יבין שאין חכם כה ככתוב
 כל עמדותי האמנה ה' מי כמוך / וכו' אמרו שם הכ' רמזו אל התנועה שמתנועעי' היהודים בקריאתם כזכר
 (כפי מ' לשני מזה) / ויתכן שכן זה המנהג בינינו מפני כוונת הקורא לידע ולהודיע כוונת הקריאה הסתומה והנעלמת
 אשר לא כודם היטב במבטא כאשר קראה שדבר חדש סתומות ונפלאות מאנו עד בלתי יכולת לו לנעץ הכל בשפתיו
 יהי' מורה באמצעותיו מולל נרגלו כמו שקראה המפלגים בתלמוד וזה מחמת קולר המליצה נפיה ירמזו עליהם כאשר
 האברי' כאשר יעשו האילמים / וככה יעשו המקובלים בעלי הכוונות העמוקות ומה נאמך מנהג התנועה בתפלה אשר
 סמכוהו אקר' לכל עמדותי' המורה באמת על הכוונה הטכונה לפעולתיהן בדבר העני / וזה יורה שקדמונינו
 היו להם כוונות עמוקות בתפילתן ובקריאתם כעין כוונות המקובלים היום בתפילותיהם אשר על כן תרבינו קטועותיכם
 ונשאר עתה מנהגם לבד והעיקר נשכח ממנו כי אמנם כן ענין המלוות שיקריהם נשכחים ברוב ימים והטפליים
 יתקיימו כמו שגראה זה מקריאת שמ"ע וק' שנתקן מקדם לתכלית למען יבינו במקרא כי הארמי הי' לשונם המורגל דבר
 בו הנשים וע"ה / ואחרי נשכח הלשון ההוא מפי המוננו ונשאר המנהג אעפ"י עס ה' שמ"ע בלי תבונה במקרא
 (זולתי מתי מספר) / ויותר נוח הי' להם ללמוד המקרא עס פרי"ש או עס ההערה האשכנזית ויבינו מולא שפתם
 אבל הוא הדבר שאמרתם שהטפל נעשה עיקר במלוות וכיוצא בזה נשאר מנהג התנועה בתפלה והכוון חלפה הלכה
 ועל זה יאמר הכתוב וקחי יראתם אחי עולות אנשים מלומדה / והנה סבת התנועה שכתבנו היא האמת לא שערוב
 הקדמונים ולא שזכרנו עין החבר / ומן הראוי הי' להלינה במקומה (כפי מ' לשני מזה) אך לא שיערתי כה נעם
 בתני ייאורי או / ואחרי נכש הביאור ההוא בתנה ה' אל לבו ארי כתני זה הביאור על כן העלית פה / כי אני
 אינני מתמהמה בביאורי זה עד יוגמר על כל הביבור אבל אני נקטב בערב ובבקר הוא שג אל בית הרפוס וכל זה מדאגה
 מדבר פן יחטפני המוח נטרם אשלים אשר החילותי על כן ראיתי להיות מהיר בעבודת הקודש עד כי יומם ולילה
 עלי במלאכ' שינה אינני רואה בעיני זולתי שלם או ד' שעות בלילה / לחס חמודות אינני אוכל יין ושכר אינני שותה /
 זחוי ליער אני חי / אין עונג חמרי נחשב בעיני למאומה כי אם חתעננ על ה' כי יגל עיני להביע נפלאות מחורתי /
 שוש אשים נפ' כי איןן שמך דבר בפועל אלהים ומעשהו / כה יתן ה' וכה יוסיף לתמכני לחוות ננועס ה' ולנקר בהיכלו
 יכלו אומר כבוד ככתוב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתו / יתמו חטאים המבעלים אחי משלימותי גם מודים חך שחוט
 לשונם חסוך עבך או או חיתם : והוא איננו יודע מה שראוי להניע מהם / ונעבור שהאדם נעצמו מניע איבריו אך
 כל

ומצרכו והדבר כן או קרוב לכן מפני שאין ענין הבריאה
 דומה לענין המלאכי כי האומן כשהוא עושה רחיים על
 הרמיון וילך לו יעשו הרחי מרה שבעבורו געשו
 והבורא יתברך בורא האיברים ונותן להם כוחו וממשיך
 להם עם הרגעים ואלו היו מעללי על לב הסתלקות
 השנתתו והנהנתו רגע אחד הו' נפסד העולם כולו
 וכשהו' החסיד חושב וזה בכל הגועותיו איך לא
 תהינה תנועתיו כלם כבר נתן בהם חלק חבורא אשר
 בראם תחלה וממשיך להם בעזר תמיד בהשלמתם
 והוא לעולם כאלו השכינה עמו והמלאכים מתחברים
 עמו בכוח ואם יחזק בחסידות ויהי במקומות הראויים
 לשכינה יחברוהו בפעל ויראה אותם עין בעין למטה
 למד על פליאת מה שברא בחיים
 מהכחות

ממדרגת הנבואה / כאשר היו טובי החכמים בבית שני
 רואים הצורות ושומעים בת קול והיא מדרגת החסידים
 ולמעלה ממנה מדרגת הנביאים / ויקבל החסיד מכבוד
 הענין האלקי הנמצא עמו / מה שראוי לקבל העבד
 מאדוניו שבראו והטיב לו והוא צופהו לנמלו או לעונשו
 ואל יגדל בעינוך מה שאומר החסיד קודם הכנסו בבית
 הכסא התכבדו מכובדים קרושים כבוד לשכינה והתודותו
 אחר יציאתו מכרכת אשר יצר את האדם בחכמה /
 וכמה גדולה הברכה הזאת בענינה וכמה מתקנות
 מלותיה למו שחוא מסתכל בהם בעין האמת שהקדים
 תחלה בחכמה וחוחם ברופא כל בשר ומפליא לעשות /
 למד על פליאת מה שברא בחיים
 מהכחות

כל ידע סנת תנועתם כמו שידע המייע מיכא' ניקוס בלעו סנת תנועת כלי המתועט אשר הוא עושה / לכן לא יתואר
 האדם נשם עניע מיכא' ניקוס בלעו יען לא ידע סנת קוועתו / כמו שלא יתואר שום אדם נשם הימי' קאס בעבור
 שנעבדו לעכל המזון ולהכני לדם ולהכדיל הליחות אשר האומן היודע לעשות במלאכתו כזה נקרא נשם הימי' קאס
 (נאום הנוחב כעת השיגו האומניים בעל הכי' מיאס לעשות דם ללול במעשה מרקחת) לא כן העושה מעשהו נענע
 שהוא זה לא יתואר נשם קאר על כי פעלו והוא הדבר שניארכו בהקדמתו למלות ההניון מה יפה כח ההניון לקרוא
 לנעליה נשם חכס באמת ונלדק אך הבלתי יודעים איך יעשו הקצי' החכמה לפי חקי חכמת ההניון כי אם נענע נקראים
 חכמים ע"ל ההעבר' כמו שיקרא מיכא' ניקוס לאיש ההמוני בעבור שידע נענעו להניע המרו' הכובד שבו להשיג על
 על ידו תכלית ההליכה : הי' נפסד העולם / הוא הדבר שהכתוב מדמהו כנ'י לשמש ככתוב כי שמש ומנן ה' / וזה
 כי כמו שהשמש שקיע פעולתו ר"ל אורו נשקעה כן פועל אלהים ומעשהו יהיו נמלאים בהמלאו ונעדרים בהעלות על
 הלך העדרו כנ'י ויעין מ"שכ (בראשון מראשון לזה) : כלו השכינה עמו / כי כפי מ"שכ החוקר (נ"צ לעשירי מס"המ)
 שסנת אהנת כל ב' אזהנים הוא דמיון מה אשר ביניהם אם אומנות אחת או הסכמת דעת אחת ושיעל כן כל חושב
 בחכמה המיושרת במליחות הוא מקדמה במחשבה זו אליו ית' ע"כ יפיק רגון ואהבה ממנו ית' והוא זה דבר החסיד
 הנאמר בזה שהוא זה החושב בתורת ה' וחכמתו אשר יסד ביורו קמיד על כן יפיק אהבה ודניקות מה בניות מחשבתו
 ורגונו דומה למחשבתו כנ'י ורגונו ית' : במקומות החא'ים לשכינה / כלומר בח"י כאמור (בס"ו ו' לשני) רואים
 הצורות / הם צורות וקולות נבא'י' לשיחתם : ואל יגדל בעינוך / כלומר לא תחשוב זה לו לגודל ובאזה : וכמה גדולה
 הנדכה הזאת / כבר העירותי בלדק שרוב המונינו כסים עגור כן יכפלו במלות אנשים מלומדה נבאלה לאלהים כי
 בהרגל לשונם במלות אנשים מלומדה יביעו ידברו דברים כל ידעו מה' ואערכה לפניך במשל ומליצה חידה אשר תעוררך
 להסכלא מכללות קמיש דעים / אמרו כי חכס אחד מחכמי יון הסכיל מאד בחכמת הכימי' אה והמי' כאניקא ויחכס
 מאד בתולאות העולאות למגיהס מהאדמה זהב וכסף ונחשת וכל אבן יקרה ונהפיקת המהכותיים הפחותים לזהב עגור
 ונקל זאת בעיניו ויעש דוד נחשת וסיר במלאכה נפלאה תחתיים שניים ושלשים וקבע בו דדיס רנים להגיר המשקים
 אשר בו החולה ויעש מנחשת דמות הננית אנשים משרתים מנשלים / וממרסים והעמי הדוד על נחלי אש וילוק אל קובה
 משקה עבה כעין נריסין כריי' כל"א פשויה לו במלאכה והי' כאשר החל הדוד לבשל כן הניחו המשרתים המנשלים מלח
 ותכלין

והכחות הדוחים והמהזיקים וכלל כל החיים באמרו כל
 בשר , וקושר מצפוננו בענין האלקי בתחבולות כוהם
 מצות כתובות ומהם מקובלות והוא נושא התפילין על
 מקום המחשבה והזכרון והראש , ואוצל מהם רצועה
 מונעת אל ידו כדי שיראה אותה עם השעות , ותפילין
 של יד על מצוה הכחות רוצה לומר הלב נושא הציצית
 כדי שלא יטרירוהו חושיו בעולם וכמו שאמר ולא תתרו
 אחרי לבבכם ואחרי עיניכם , והכתוב בתפילין היחוד
 והגמול והעונש וזכר יציאת מצרים מפני שהיא טענה
 שאין בו מדחה כי להענין האלקי התחברות בברואים

והשנה עליהם וידעה במעשיהם אחר כן מתגלגל
 בכל חושיו לתת חלק האלקיים בהם וכבר קבלנו כי
 המעט שבשעורו אשר יצא האדם בהם ידו חוברתו
 מההושבות הסמאה ברכות לא פחות מההמפורסמות
 ואחר כן ישתדל להשלימם בריחנים ונאכלים ושמועות
 ומראית יברך עליהם וכל אשר יוסף יהי תוספת
 מקרבת אל האלקים וכמו שאמר דוד פי יספר צדקתך
 כל היום תשועתך כי לא ידעתי ספורות רוצה לומר
 כי שבחך לא יכלהו המגין אבל אקבלנו עלי כל ימי
 ולא אמנע ממנו תמיד , והאזהבה והיראה מאין ספק
 נבנסת

והנלן ושמן ויתר הדברים הלרכים אל הניסול וכן החלו הדדים ללקח ולהגיר משקים שונים / כדד האחד הניריון /
 והדד הב' הניר שמן / והדד הב' הניר דבש / והדד הב' הניר חלב וכו' שכן / וכן הלאה / ויפלא הדבר מאד בעיני
 האנשים עד שכל עונד עליו עמד שומע ומתפלל למראה עיניו , והנה היו שם אנשים אשר היו רגילים מעודם לראות
 הדוד הווא , כמה לא התפללו על הדוד אבל התפללו על העונדים על שעמדו שומעים ומפליאים הדבר אשר הי' כמנהג
 ענטי בנייהם אשר כנס בדבר הכמה אשר יסד ה' באדם בעבור היומנו רגילים עמו לכן אין איש שם על לב להסתכל
 מוולאכוס ה' בו / ויתר מזה כי מי האיש יעיר את לבו להסתכל מחמת ה' אשר יסד באדם או בשאר בראיו יראונו
 הסכלים בתור המשחנע למראה עיניו ויחשב בעיניהם כאלו מנחת פניו לדעת רשע כסל למרות עיני כבודו ית' /
 והנה אלעומת האדם הוא הדוד האמור העומד על גחליו שהוא חוס הכנד הסמוך לו ושפכת המשקה הוא המאכל
 והמשקה אשר יאכל וישקה והמשרתים המבשלים המה העורקים המביאים מלח ושמן כמו טפות מרס ירוקה המועילים
 על העיכול וזולתם מהליחות המוכרות אל העיכול / וכנפי האלעומת הם הממריסים בתנועתם את המאכל שלא
 ישרוף בחוס הכנד / והדדים הם האוני' להניח מותרים מרה ירוקה והאף להגיר מותרים הלבנים והשדי' לחלב וכי העבנה והאמה
 להניח הלואה והשמן והנידים והעורקים למרות הדמים / והכל לרפואת הגוף ולהעמידו בבריאות והנה מי חכם יבין
 זה הלא ישוב יתפלא מפלאות תמים דעים ויברך באהבה רבה ברכת אשר יצר / והן אלה הפעולות כלן יעידון יבדון
 שלימותו ככתוב קינה קתן הדרך כי תפליא נוראות ממעשה רוקח / כי מדוד אחד תביר נולדים שונים ומגיד אחד
 הוליא מינים נבדלים (אסף ח"ב ל"ה) / ואתי' ככתוב כל עלמותי תאמרנה ה' מי כמוך : וקושר מצפוננו / וקושר
 מחשבתו הלפון במוח בתפילין שבראשו : ולא תקורו / כנר בירנו (בהערה לששי מששי מס"ה שלנו) שהלית
 בשיתם בנימין הנשאר מן האריג אשר קוריהם לא יהיו לנגד ולא יתכסו במעשיהם ואין יתרון לבעליו כי אם ראות
 עיניו לכן שם הש"י לאות בנגדיו שנמנע עלמנו מרדוף אחר השגת המותרות אשר אין יתרון להם כי אם ראות עין
 ו"א ולא תקורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם / ואחשוב שהחוש של תכלת שהי' בלית רומן ג"כ לזה / וזה שהתכלת
 הוא תכלית הנראי' כמו שראה הרקיע דומה לתכלת / והרמו שגשים תכלית למראה עיניו ולא נתור אחרי ראות
 עינינו עד בלי די : ותגלגל בכל חושיו / וחפש הרבשה כל חוש והנחתו לברך את ה' עליה / והנה מי חכם יבין דעת
 שהחבר סדרים לו בכוונת הנרכות וירא ראשית לו עת הקימה בנקר שאז עת לברך אשר יצר בנקיון המעים / ואחריו
 הנחת תפילין ואחריו ברכת לית / ואחריו תשלוס המאה ברכות : מאה ברכות / כמדדשס ז"ל ע"פ מה ה' אלהיך
 שאל מעמך / אמרו ז"ל אל תקרי מה אלא מאה : יסלימם בריחנים / כן אמרו ז"ל בשנתות וי"ט שחסרו ברכות

דכנסות בנפש עם אלה הענינים ומשוערים בשעור תוריי
 כרי שלא הביא השמחה בשתיית ימים טובים אל מה
 שמביא אל השחוק והתאוה והבטלה ולהכניע מהתפלות
 בעתם כראוי וזלא תוציא היראה אל נבול שמוי'ש
 מחמחילה והסליח' וישאר דואג כל ימיו ויעבור על זה
 שצוה הבורא מהשמחה במה שחננו כמו שאמר ושמחת
 בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך וימעט שבתו על
 טובת האלקים כי השבת הולך אחרי השמחה והיה כמו
 שאמר בו תחת אשר לא עברת את ה' אלהיך בשמחה
 ובטוב לבב ועברת את אויביך וגו' ושלא תוציאנו
 הקנאה בחוכה תזכיה את עמיתך וברבוי החכמות
 לירי הכעס והגטירה ותטרר נפשו מהזדככות ובעתות

התפלות וישב בלבו צדוק הדין ישוב שיהיה לו למנו
 ולמסתור מהפנעים והצרות ההוות בעולם כשיתישב
 בגפשו בורא החיים ומטיפס ומנהיגם בחכמתו ושאין
 הדעות משיגות פרטיה אבל משיגות כלליה במה שהם
 דואות מתקון הבריאה בהם זמיה שכלל מהפליאות
 המורו' אל כונת חכם וחפין יודע ויכול באשר שם לקטון
 וגדול מהם מה שהוא צריך לו מהחושבים נסתרים
 זמרים ורוחות זאבירים ושם הכלים בתיקים ראויים לרוחות
 ושם לצבועים מדות הנבונה וכלי הרריפה והטרף ושם
 לארנבת ולאיל כלי הבריחה זמרת המורך ומי שמחשב
 בבריות האבירים ותועלותיהם וערכם מן הרוחות יראה
 בזה מהסדר והסדר החכמי מה שלא ישאר בלבו ספק
 בצדק

ש"ע משלימים צמיני קרנימא : אל השחוק והחלואה / ע"כ אמרו ו"ל אין שמחה אלא בצדק ולא אמרו צדין ישמח לבב
 אנוש / וכי הוא מביא לידי שחוק כי העיקר השמחה רק לשמחה נה' ככתוב ישמח לבב מנקי ה' כי צמנים וגמועדים
 שהם ימי מנוחה / ראוי לשים לב להצין צממה ולחכם בנייה החכמה המיוסדה בפועל חלשים ומעטו ולכשר תפלתו
 ית' על פיהם ככתוב חומר סיר ליום השבת טוב להודות לה' ונאמר כי שמחתני ה' בפעלך / וכבר אמרנו כי עטס
 הקידוש על היין למטוב הנוק בשמחה החמרים אשר ממנה יעלה אל גרם המעלות בשמחה' הרוחנית ר"ל שמחה השגתו
 ית' / שהיא העקרית כעבודת ה' ככתוב עזרו חס ה' בשמחה ר"ל עבדוהו בשמחה השגתו / וכל מלוות הסורה הם
 רק ה'ע' לתהנה השמחה הזאת שהיא דעת חלשים ע"פ פעלו כמו"ש הרב בעל חובות הנבנות כי חסם וזלמו לדעת
 חס ה' ואחר שאין בהליחות כ"ל הוא ית' ומעטו וכו' אין לנו השגה בלל ככתוב כי לא ירחמי האדם וחי' / לכן תהי'
 השגת מעטו היא הדעת אותה כי שלימות הנבונת יור' על שלימות בוראו / ככתוב ורחמי את אחורי / וס"א ותחוי
 ית' דבתי ר"ל תבין פעולותי הנמשכים אחרי / ועל זאת השמחה' הית' כוונת אמרו ושמחת בחבין / והן רבים עתה
 ע"ה אשר בשמחה הור' שותים יין הרב' עד להשכר וחושבים שזאת היא שמחת תור' ובאמת היא שמחה יין ועליהם
 צאמר כי כל שולחנות מלאו קיף גואה בלי מקום / הנענוד זה נק' ש"ת הכוס יחי' / וס' עזור לפני ה' הכוס יחי' / וס'
 ש"ח כי ישמח ישראל בצמתו / לכן כל ירח שמים ירחק מזה / אבל ישמח מעט להעביר עצנות מנשור למטן יחזון
 חסדי ה' בכל נולד בשמחה' ונטעו לב ארזה המעט נעשה כהיום הרב' בהמוננו כי רובי המוננו החזיקו במלוות הטפלות
 וזרבי מדקדקים גם יותר מהעיקר' עד שעל הרוב העפל פוער את העיקר כמו נמנהג קריאת שמ"ות שאמרנו וזה
 כשקרנב מנהג הסכרות בש"ח / ומנהג רובי החנועות בתפלה כמו שקדם / לכן מי האיש הירא וחכם לבב יעש' לעצמו
 בכל יום שמחת תור' בהשגות חדשות ונורות אשר ישיג בנ"פת או בשאר המושכלות אשר הם מעין הירא' או החכמ'
 הנוהגות חיים למשכיליהם בזה ובנא / וחי' לרצון לפני ה' : ושלא תוליא הירא' / ושלא תהי' יראתו מאלהי' כמפני
 האכור אמר לא יאנה סלוח למי שחטא נגדו וחי' / זה סנה שיהי' עזב כל הימים זיהי' כמו שנאמר בו תחת אשר לא
 ענדת את ה' בשמחה / חף כי יתיאש מהתשוב' אבל יחשוב כי הוא ית' רב סליחות ובעל הרחמים ירחם הסגים ויסלח
 לכל עונם : ונדברי החכמות לידי כעס / ר"ל קנאת החכמ' היא טובה בנחיתה ורעה בנחיתה אחרת / טובה ע"ד
 אפרם ו"ל קנאת סופרים קרנה חכמה / ורעה קנאת המשיג' כי מקלרי המשיגים תוליתם קנאת החכמ' לידי כעס
 שיכעסו

בצדק הבורא אם יבא שינוי המחשבה להראות לו העול
 על הארנבת באשר היא מאכל לצבועים והזבוב לעכביש
 ישיב עליו השכל ויגער בו לומר איך איהם העול אל
 חכם שנתברר לו צדקו ושאינו צריך אל העול והאלו
 היו צידת הצבועים לארנבת וצידת העכביש לזבוב
 במקרה הייתי אומר בטענת המקרה / אך אני רואה
 החכם שהוא המנהיג הצדק הוא אשר שם כלי הציד
 לאריות מהגבורה ויכלת ושינים וצפרגני ושם לעכביש
 נזכר לתחבולה ושם לו הארניה לבוש מבלי למידת
 יארוג השבכים לזבוב ושם לו כלים ראויים למלאכה
 הזאת וזמן לו הזבוב למחיה ולמיון כאשר זמן הרבה
 מדגי הים לדגים אחרים האומר על זה שיהי אלא חכמה
 שאיני משיגה ואצדיק מי שנקרא הצור תמים פעלו /
 וזו שנתוישב על נפשו זה יהיה כמו שאומרים על
 נחום איש גם זו כל אשר תמצאהו צרה אומר גם זו

לטובה ויהיה חיים עריבים תמיד ותקל עליו הצרות
 אבל אפשר שישמח בהם כשירגיש לעון שיש עליו כמי
 שפרע חיבו והוא שמה במה שהקל מעריו ממנו וישמח
 לשכר ולגמול הצפון לו / וישמח במה שהוא מלמד
 לכני אדם מהסבל והצדקת דין הבורא וישמח במה
 שיש עליו בזה מהשם הטוב ותתפארת זה בצרות
 המיוחדות בו וכן יעשה בצרות הכוללות כשיעבירו
 בלבולי המחשב על לבו אורך ופזור האומה ומה שהגיע
 אליה מהדלות והמיעוט יתגם תחלה בצדק הרין כאשר
 אמרתי ואחר כן בנכחי עונותיו ובשכל הצפון לעולם
 הבא ובהרבק בענין האלקי בעולם הזה ואם ייאשנו
 שטנו מזה כאמרו התחינה העצמות האלה לנודל
 מזה שנכחדנו מנו ונשכח זכרנו וכמה שנאמר יבשרו
 עצמותינו ואברה תקוהינו נזרנו לנו יחשוב ביציאת
 מצרים ובכל מה שנאמר בכמה מעלות טובות למקום
 עלינו

שיכעסו על המשיגים / כאשר יעשו מאשרים וזים שונאי החכמ' וזורריה בעבור קולר השנתם אותה כאשר ישאל
 החסול את הנשר מבלי ילקחו לערפו / וכאשר ישאלו ע"ה את החכמים כמ"ש ר"ע כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן לי
 ס"ה ואנשכנו כחומר / אשר יד הקנאה תעשה זאת המשעמיה לאמר על השלימים שהם גרועים ועל רואי החכמ' ועבדי
 ה' שהם עוריס נדעת ככתוב מי עור כחשול ועור כענד ה' / ואלה המאשרים תועים ומתעיס ההמון אשר הם כפתי
 יאמין לכל דבר אשר ישמע ממנו אלה המאשרים ועליהם נאמר עמי מאשריך מתעיס / ועליהם הפרהסכר עמל וכעס /
 וסם לנבועים / שם כלל לחיות הדורסים : שינון המחשב / חידוד הסכל אשר הוא כחער מלועש טושה רמיה כמו
 שגדר החוקר (כיו"ד לשטי וס"פ) גדרי הקנוג' והחידוד והוא שהתבונה תתן אמה וטוב והחידוד סקר ורע :
 הזור קמים פעלו / והכלל שרעופ האנשים הפרטיים ישמשו לנו על ידיהם טובות כולליות למיעים הכוללים על כן
 אין עול בחוק ההשגח' כי הא למה זה דומ' למקיו דס הרוע למען החיות על ידו כל הגוף ככתוב בספך דס וברת נחת
 ירפאו מחלה איש ובו' (אסף ח"ב פ') יעו"ש ביאורנו עליו : וישמח נמה שהוא מלמד לב"ה / אמנס כן יסד הבורא
 בלב כל חכם לב השוקה והשמת' להשפיע ולהאיל' מחכמתו על זולתו וזה דבר כל חובר חכמים מחוכס כי לולי זאת
 השוק' לא הפרה חכם פרי חכמתו כי אם עמו קמות חכמ' / כמו שחוקת המשגל אשר נעע ה' בחדס וחי תענה
 סכר פרי הכטן / ומהמנואר כי הדבר המכוון לטוב יבא ממנו רע לפעמים כמו הבגס בהיותו יותר נזמן ובמקו' הליך
 לחוס השמש / ככה בהפריץ המשחוקק להוליה לפועל שחוקתו בענין בלתי ראוי יביא רע תחת עוב ומולא נזן תחת
 כבוד / כאמרס ו"ל במוליה ו"ל שהוא מוליד רוחין ושידין / ונאמר בלתי כסיל אל תדבר כי ינוו לשכל מליך / וכבר
 דמו נזכר בפ"י האומר דבר חכמ' בלתי כסיל למוליא ו"ל כאמרס זוי למחן דמסיק כלולין לגר וכו' ונאמת כי הוא
 מוליד רוחין ושידין ע"ד אמרו ו"ל חכמים הוהרו בדגריכס וכו' שמת ישקו התלמידים הנאים אחרים וכו' / וסם
 באמר מקשקש לי' במיעוהי וכו' / וכמו ששידי ו"ל דנין את מולידס בניהגס בדינים קשים כאמרס ו"ל ככה אינון שידין
 יהודיין יספטו את האומר דבר חכמת בינה בלויכס / בחץ שחוט לשונס ובהולאח שס רע ודבת עס / אשרי איש
 יחלטהו ה' מהס ויותר עמנו למי' שאין לו עסק עמהס מעולם / ובשכל הלפון לעו"הב / בזה גלה החנר דעסו שהשנר
 הלפון

שלא באו ליתר ההנאות ההם ותיהא בענין שירגיש
ונעם בהם .

אמר החבר ההודמנות להנאה והרגשתה ושיחשב
בהעדרה קודם לכן כופל ההנאה וזה

מתועלת הברכות למי שהוא רגיל בהם בכונה ובהבנה
מפני שהם מציירי מין ההנאה בנפש והשבת עליו למי
שחננה וכבר הי' מוזמן להעדרה ואז תגדל השמחה בה כמו
שארה אומר שרהיינו וקיימנו . וכבר הי'ת מוזמן

ליונת ותורה על שהחייחך ותראה זה ריוח וקל בעיניך
החולי וחמות כאשר יבא מפני שכבר השבת עם נפשך
וראית שרוחת עם בוראך שאתה ראוי להעדר ממך

כל טוב בטבעך כי עפר אתה והטיב לך בחיי וההנאות
ותורה על כן ובעת שיסירם ממך תורה ותעבור ותאמר
ה' נתן וחי לקח יהי שם ה' מבורך ותהי נהנה כל ימיוך

ומי שאינו אותו הדרך הזה אל תחשוב כי הנאתו הנאה
אנושית אך הנאה בחמית איננה מבינה כאשר אמרנו

בשכור וכן יעלה החסיר אל לבו ענין כלל ברכה
ויבין הכונה ממנה ומה שהוא נתלה בה הנק

יצויר ביוצר המאורות סדר עולם העליון
וגדל האישים ההם וגדל תועלתם ושהם אצל בוראם
קטן שברמשים ואם הם גדולים בעצמם לגדל תועלתינו
בהם . והראיה שהם אצל בוראם כאשר אמרתי שתכמתן
והנהגתו

עלינו ולא יהי רחוק בעיניו איך נשוב לקדמותינו אפי'
אם לא ישאר ממנו אלא אחד וכמו שאמר אל תיראי
תולעת יעקב כי מה הוא הנשאר מן האדם כששב
תולעת בקברו :

(ז) **אמר הכוזרי** כמו זה יהיה בגלות חיי ערבי
ויפרה פרי תורתו בעולם הזה
ובעולם הבא ומי שהוא סובל הגלות מתקצף כמעט
שהוא מפסיד עולמו ואחריתו .

אמר החבר וממה שיוסיף לו ערובי על עריבות
שיברך תמיד על כל מה שהוא מוצא
מן העולם ומה שמוצאו ממנו :

(ח) **אמר הכוזרי** ואיך הוא זה והברכות טורה יותר .
אמר החבר הלא האדם השלם יותר ראוי שיספר
בהרגשת ההנאה במה שיאכל וישתה מחתינוק והבהמה
כאשר הבהמה יותר ראוי להנאה מהצמח אף על פי
שהצמח נוון תמיד :

(ט) **אמר הכוזרי** כן הוא ליתרון החוש וההרגש
בהנאה כי אם היו מביאים אל

השכור כל אשר יתאוה והוא בענין שכורתו ממאכל
ומשתה וישמע הננונים ויתחבר עם מרה שיאחזב
ותחבקרו אהובתו ויסופר לו כל זה כשירפא משכורתו
הי' רואג על זה ויחשוב הכל הפסד ולא רעה מפני

הלפון כעצם מה רב טובך אשר לפנת ליראוך / הוא גילוי המושכלות הנעלמות וההתענן על ה' בהשקט אשר כבר
צוירנו גם אצטנו זה כמ' מקומות ובפרט בהצורנו אמרי נינה בשער שלכת בנמול עו"הב ממנו / והנה מן מולא הדברי'
השגיל וקלע גדר החסיד שהוא זה הרואה חסידותו של הק"נה בכל מצוות ה' אשר קיעשנה על ידו ומשכיל בכל דבר
שכמת נינה אשר יסד ה' בכל נוצר / ומהמבואר שאיש חסיד כוס הוא שנוח בלב ההמון ובפרט לרשעי כסל ככחוב לי
קו רשעים לאנדי עדותיך חסנון / פי' חסנו מחסנוס להאנדי מעולמי הנלחי בעבור שאני מחנוון שלימות יאורוך
המעידים על שלימותיך כי שלימות הסעולה יורה על שלימות פועלה / לכן על זאק יתפלל האשורר לאמר שמרה נפשי
כי חסיד אני / ר"ל בעבור שאני מחנוון חסדי ה' עם כל נוצר ע"כ אני צריך לשמירה שלא יריעו לי כסילים כל יחפלו
בתעוה / ונקראי' מחיס ככחוב ואל קחי סכל למה המוח בלא עתך / ונאמר כל משנאי אהבו מות : (1) שהוא
מולא מן העולם / על מה שנהנה מן העולם / ועל מה שמולאו מן העולם ר"ל מה שיקרה לו בעולמו אם טוב ואם
רע על הכל ינרך את ה' : (ח) האדם השלם / הנשאל בנידול ובשנים : שיספר / הרגשת הנאחו ורומו לברכה :
(ט) ההודמנות להנאה / ההומנ' אל הסנא' והסענונ מחוק כתאוב אל השגס ההנאה הסיו ותסחוק ערונס התענונ

והנהגתו ביצירת הנמלה והזבורה איננה מקצרת
 מחכמתו והנהגתו לשמש וגלגלה אך סימני החכמה
 וההשגחה יותר דקה ונפלאה בנמלה וזבורה עם
 קטנותם וישוב בזה כדי שלא יגדלו בעיני המאורות
 ויסתהו השטן בקצת דעות אנשי הרוחניות ויעלה בלבו
 שהם מועילים ומוזקים בעצמם ואיננו כן אבל באיכותם
 כרוח וכאש ויחיה כמו שאמר אם אראה אור כי יהל
 ויפת בסתר לבי וכן יתן אל לבי באהבת עולם הרב
 הענין האלקי בעדה המוכנת לקבלו כהרבק האור
 במראה הוכרה ושהתור מוצלו התחלתי הפין ממונו
 להראות מלכותו בארץ כהראותה בשמים ולא נזרה
 החכמה שיבא מלאכים בארץ אבל אדם מורע ורם
 מתגברים בהם הטבעים ומתנצחים בהם המורות כפי
 התחלפות ההצלחה ורוע המול כאשר נתבאר בספר
 צירה / וכאשר יזך מזה יחיד או קהל יחול עליו
 האור האלקי וינהיגנו בנפלאות ובנוראות מסדר העולם
 ואתה

הוא כי ערך גודל החסוה שיה לערך גודל ההנא' ונרכות הנהיגן הס הכנה אל ההנאות / על כן יגדלו ערוצו
 ההנאות : תודה ומעבור / מעבור על מדותיו ולא תקנוף כמו ועובר על פשע : וינין הכוונה ממנה / הנרכות להס
 שס בשלשה מינים / א' נרכות הנהיגן הנחלקים לחמש חכמים המרנישים רגשת ההנא / ב' נרכות המלוות כמו
 נרכות תפלין ויניית / ג' נרכות שנה והודאה כמו נרכות השמר ונרכות ש"ע / לא ראי' נרכות הנהיגן שמנדילים
 ההנא' כראי' נרכות המלוות והשנה כי מלוות לא ליהנות נתנו הנה שנה שכלם מעוררים אהנת הש"י כלב
 המנרך כשיכוון הכוונ' הראוי' לכל אחת / ד"מ נרכות הנהיגן תחשוב במורגס הווא איך יסדו ה' בחכמ' וערכו אל
 הרגשתך עד בעבור שיו ערכו לערך הרגשתך תערכ לך רגשתו / וכן נרכות המלוות תחשוב ששנות כל מלוה הו
 אס להקנות מדות מעולות או דעות אמיתיות / ובה יעלה על לבו זכרון חכמתו ית' אשר בארץ ויקח ערוצתו ויתענה
 בה על ה' : הנה ינייר ציור המאורות / נאום המבאר הנה לגודל תפארת האור ויקרתו עד שלגודל מצלתו יכנו צ
 אס השמחה ככתוב חכמת אדם תאיר פניו / פי תשמח והישועה ככתוב ליהודים הית' אור' וכו' / וכן הנהוא ככתוב
 הנה החשך יכסה ארץ וערפל לחומים ועליך ירח ה' / והעש חורת הנהוא לישראל לנד עדי'כ ונפלינו אכי ועמד /
 וההשנה' כמו האירה פניך על ענדיך / והחכמ' כמו וקורה אור / אף כי הש"י תעלמו יכנהו בשם אור
 ככתוב ה' אורי וישעי לכן ראוי לנו לבאר מהותו בקצרה כי כשנדע מהותו האשמי ננין דמיון הרוחני אליו / והנ' מהות
 האור הוא חומר לח השופע מהמאיר המתפוזן לחלקים דקים אחד מתפלס נקני הפארי' של כל גשם וך ר"ל נקני
 הפארי' שלו הולכים ניושר כמו הזכיות והמים ואנני יקר הוכים / כי ננוזי האור הולכים על קוים ישרים על כן לא
 יעברו נקני הגשם ההולכים בעוקס והס הנקראים גשמים עמורים / והוא מחנועע במהירות רב עד שכפגעו בגשם
 עכור יפלי אחר / וכפגעו עין רואה יפלי נקני הפארי' שלו ההולכי' ביושר ויגע בנידי ההרגש' וירגש הקעס
 ההנא

נאמר כן מסדר הקשרים אשר בהם ישלמו קשרי היהודים
 והוא שירה באלהותו יתברך ובקדמותו ובהשגחתו על
 אבותינו ושהתורה מעמו ובמופת על כל זה והוא
 החתום ביציאת מצרים כמו שאמר אמת שאתה הוא
 ה' אלקינו אמת לעולם הוא שמך ועזרת אבותי ואמת
 ממצרים נאלתנו ה' אלקינו ומוי שהשלים כל אלה בכונה
 גמורת הוא ישראל אמת וראוי לו שיקות להרבק בענין
 לאלקי הרבק בבני ישראל מבלעדי שאר האומות ויקל
 עליו לעמוד לפני השכינה וישאל ויענה והתחייב לסמוך
 נאולה לתפלה בתכלית החריצות והזיוות כגאשר
 הקדמנו ויעמוד לתפלה על התנאים אשר קדם בברכות
 הכוללות כל ישראל כי הבקשה והתפלה במה שמתחיד
 בו היחיד אינם אלא כן הרשות וכבר קבעו לזה מקום
 בשומע תפלה במי שהוא רוצה / ויתן אל לבו מהברכה
 הראשונה הנקראת אבות מעלת אבות ושברית האלקי
 קיים להם עד עולם לא ימוש כמו שהוא אומר ומביא
 נואל לבני בניהם / ומהברכה השנית נקראת גבורות כי

לאלקים בעולם הזה ממשלה מתמרת ואינו כגאשר
 חושבים הטבעיים אשר כסום / ויתן אל לבו שהוא מחיה
 המתים בעת שירצה עם רוחק זה מהקשר הטבעיים
 וכך משיב הרוח וזולתו / ובחפצו מתיר אסורים וזולתו
 וכבר התבאר זה מעניני בני ישראל / ואחר שיאמין
 באבות וגבורות שהם מדמות שהוא יתברך נתלה בעולם
 הזה הגופני ירוממוהו ויקדישוהו ויגדלוהו שישנהו או
 יתלה בו דבר מספודי הגופניים בקדושת השם יתברך
 והיא אתה קדוש / ויתן אל לבו מהברכה הזאת כל
 אשר ספרוהו בו הפילוסופים מהקדושה והרוממות
 אחר שיקיים אלהותו ומלכותו באבות וגבורות
 כי בהם נהדר אצלנו שיש לנו מושל ומצוה ולולי הם
 היינו מסתפקים בדברי הפילוסופים עם אנשי הקדמות /
 והתחייב להקדים אבות וגבורות על קדושת השם ולאחר
 שמוקדשהו ומרוממוהו בזה יתחיל בבקשת צרכיו בכלל
 כל ישראל כי התפלה הנענית אינה כי אם להקל או
 לאחד שיהי' במקום קהל והוא גערר בזמנו זה :

אמר

הוא שממנו נכפלות הנלוות / וכבר ספקו הפילוסופים על זה לאמר הנה מהמבואר שהשם הוא נשם בעל תכלית /
 ויחייב מזה שאורו ששופע ממנו הוא נ"כ נשם בעל תכלית ויחייב א"כ שיחסר השם בכל יום עד שנאחריהו יסוב חושך
 ולא אור / ולמען תבין היסוד ראוי לך לדעת גדר כח המשיכה המכוונ' לעקצרי' זיעעט שנקלח הנשמים כמו הנערין' שטיין
 שנשחיקה קלה הוא מושך נייר ותבן קל' וולחם מהנשמים המושכים / והנה גדרו ומותו הוא יסוד אש שטמון נשחק
 היוצא בשחיק' מהנשחק אל השחק אשר בלחתו מושך עמו הנשם הקל אשר נדרכו וניציאה מועטת לא יוליד אש כפועל
 אולם ברבות יציאת האש יולד אש להנה מדי לאתו מנשם אל נשם כי יעטרו האויר הסובב את חורו אויר שמנוני
 הנדלק באש / וכל זה תעשה רובי הקטעה כאשר אכתוב רואים בכלי הלעקצרי' זיעעט ההוא משחיקת הוכוכית בחומר
 בעל עפר / שזלח ממנו ניצולי אש / ועבד האויר הלעקצרי' זיעעט האמור שאינו חס ואינו מאיר כהיותו עמון נשם
 וסוקט בו כאשר אכתוב רואים חלקי האש העמונים נסיד ובלחתם יתמו אך לא יאירו בענור שיכנו נמים / אך בכלי
 הלעקצרי' זיעעט ילחו נחיימים ובהארה / ומעכשם עוד ע"י שחיקה ונלחיס מהשחק אל הנשחק וכאשר יזכר להם המקום
 נשחק יסובו חומר ע"י השחיק' מהנשחק אל השחק וכן חזורים ושנים נהאמר' כל עת השחיק' כמו המים ע"י נציבת
 הרוח הם חוזרים ושבים / והנה השם הוא נשם גדול כמה אלפים פעמים כדור הארץ / והוא עתנועט בעלמור ר"ל
 על מרכו נכ"ה שעות הקף שלם והנ' חומר אש עמון נשם / וע"י מהירות קטועתו ושחיקתו באויר או בחומר אחר
 הסובב לו יולח האש הלעקצרי' זיעעט מחומר השם אל חומר הסובב לו נחיימות ובהאר' ואחרי מלוא החומר הסובב
 אש הלעקצרי' זיעעט יסוב אל השם נחיימוס והאר' ככה יעשה כל הימים לכן תקמיד האור' מכלי חסרון לעולם כימי
 שמים / וכל זה רמז נכתוב ורח השם ונח השם / שהוא נחסרון המלטרף כי העטם נרח אור השם ונח אור
 השם ר"ל שהוא נרח מהשם- וחורר ונח און /

ואל

ליחידים אחרים ואפשר שיש בתוכם החסמי שיתפלל
 במה שיש בו הפסד / וזמנאי התפלה הנענית שתהיה
 במה שיועיל העולם ולא יזיקו בשום פנים / ומהם
 שמיצט הוא שתשלם תפלה ליחיד מכלי שגנה ופשיעה /
 לכן קבעו לנו שיתפלל היחיד תפלת הצבור ושתהיה
 תפלתו בצבור בעור שיוכל לרא פחות מעשרה כדי
 שישלם

(ג) אמר הכוזרי זלמה זה הלא שירתה האדם
 יותר טוב ותחי' גפשוזכה ומהבשתו
 פנויה יותר
 אמר החבר אבל חיתרון לקהל מכמי פנים נוחם
 כי הקהל אינם מתפללים במה שיש
 הפסד ליחיד ויחיד אפשר שיתפלל במה שיש בו הפסד

ואל מקומו שואף / וכל זה להיותו מתאווה תמיד למלא מקום הריק ממנו ע"כ הוא זורח בהתמדה צורחה וזיאה בלי
 מאסור כמו הנחלים ההולכים וצנים מהם אל הים ומהם אליהם ע"כ אין הים מלא / ויתר הדברים שזכר שם
 ההולכים וצנים וזה עטש אחריו יוצר אור בלשון בינוני אשר מזה למדו שהש"ית מחדש בכל יום מ"ב ככהוד לעושה
 אורים גדולים / פי' שהם מדבר בלשון בינוני / והנה מהמנואר כי שמחה לחיש בהשגה עונג רב / ומהמנואר עוד
 שחוש הראות הוא זה יתן עונג רב לנעליו יותר מכל החושים יען כי בשעה קלה יראה הרבה מוחשים ערבים ונעימים
 לנפש ולכן בהעדרו הוא חשוב במח באמרו ו"ל סוגא חשוב כמות / והראות הווה ע"י חמלעות האור על כן יכונ' האורה
 בשם שמחה / והיסועה כמוהו וממחה נפש בעליה / והתך זה עת לרה הקרא בשם התך וקודר ככתוב וקדר עליך
 השמש / והתכמ' היא הור שכלי לראות בה תולדות המושכלות באמרו ו"ל חיות חכם הרואה את הנולד / חולם הש"ית
 והשגחתו ונחמתו כבר התנאר שולכים ביושרים לראוים אשר הם במקום הראוי כמ"שכ (בראשון לראשון מזה) / וכמ"שכ
 החבר בשמי לפני מזה לכן יכונ' בשם אור / והנה מי חכם יבין דעת מהות האור הנשמי והרוחני לפי דרכנו זה וכוונת
 צם או ישמח בה' וכל אחד / ויעוין מ"שכ בפירוש ברכת יוצר אור בקונטרס ויעתר לחק (סי קמ"ב) : הדבר
 הענין האלהי / ר"ל הננואה וכבר נוארנו בסדר תפלה וי"ל שאם הברכ' מדברת בענין הננוא' ומ"ת והוא הדבר שאמר
 אור שדש על ליון תאיר רומן לחורת הננוא' כמו שביארנו שם : מבלעדי שאר האומות / בננואה נבדלנו מאשר האומות
 כמקוב ונפלינו חני ועמד וכן יהי' לעתיד ככתוב כי הנה התך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יורח ה' והענין יוסכ
 על אור הננוא' : וישאל ויענה / יתפלל ויהי' נענה וזה בעבור דניקומו בה' ככתוב אשגבה כי ידע שמי יקראני
 ואענהו : לשמוך באולה לחפלה / כי תכף לבאולה הודאה ר"ל יודה על העבר ויתפלל על העתיד : וחינו כאשר
 חושבים / ר"ל שאינו ית' כמו שיחשבו הפילופי' שאין לו משאלה בעולם לשנות חפי' כנף זנוב אחד כי כל היצירה
 ערוכה ושמורה במנהג הטבע / אבל הוא ית' רוכב על הענע כרוכב על הסוס לכל אשר יתפץ יענו : שהוא מחיה
 מחיים / אשר שהוא ית' רוכב על הענע בנבורתו כאמור בקודם על כן יחי' מחיים במחמדו ר"ל ברגליו חף כי בהיותו
 נגד הטבע : ויגדלו שישיבתו / ר"ל שיגדלוהו על בלי השינו מקרי הנופות כי הוא ית' נעלה מהם : ספרוהו בו
 הפילוסופים / כמו חיוב האחדות הפשוטה שחיינו לו המחקרים וסלינת האחרים החיובים ממנו ית' והיותו מחויב
 המליאות בנחנינה עלמו וכיוצא בם : והתחייב להקדים אבזה / כי חלו הקדים קדושה היינו חושים להאמין באמונות
 הפילוסופי' שאמינו הקדמות ע"כ הקדים אבזה שעי' נספרסמה אמונה החידוש והננואה והוא הדבר אשר כתבנו
 בניארנו (לסי' ז' מראשון) : שהי' במקום קהל / במשה ושמוחל שההפילו בעד כל הקהל וסליח לבור כזה חינו
 בעת : (י) הלא שיתייחד האדם / אחר שניאר בקודם שההפל' המוללית אם בלשון כללי לרבים ואם במקום אחד
 כללי היא הנבחרת / ישיב לאמר הלא עוב וסר שיתפלל כל אחד בכפי עצמו בלשון יחיד וביחידות בניחו למען תוך
 כוונתו נבדירותו בתפלתו לעצמו ובנדידות מש"חכ המתפלל עם הקהל שאחד מכלל רעהו חף כי יחר יתן האיש אל
 לבו לכוון בתפלתו בעד עצמו מאשר יכוון בתפלה הקהל : אבל היחרון / החבר ישיב ב' תשובות על ב' השאלות
 האחרים על שנתקנה בלשון רבים א' הוא כנוחן עשע בעבור שהרבים מתפללים בתקנת הכל / משא"כ המתפלל בעד
 עצמו

שיתעלם בקצתם מה שיוחסר בקצתם בשונה או בפשיעה
 ויסתדר מחל תפלה שלמה בכונה זכה ותחול הברכה
 על הכל ויגיע לכל אחד מהיחידים חלקו ממנה כיהענין
 האלקי כמטר מרוח ארץ מהארצות כשתהיה הארץ
 כלה ראויה לו ואפשר שיכלול בה מי שאינו ראוי לו
 מהיחידים ויצלחו בעבור הרוב ובהפוך זה שימנע המטר
 מארץ מהארצות מפני שהארץ כלה אינה ראויה לו
 ואפשר שיכלול בה יחידים היו ראויים לו ונמנע מהם
 בעבור הרב אלה דינו יתברך העולמיים ואצלו יתברך
 הנמוך ליחידים ההם בע"הב ועוד שבעולם הזה יתן
 להם תמורה טובה ויטיב להם בקצרה טובה יהיו בה
 נכדי . משכניהם אך מעט שינצלו מהעונש הכולל הצלה
 נמורה ומשל מי שהתפלל לצורך עצמו כמשל מי
 שהשתדל לחזק את ביתו לברו ולא רצה להכנס עם
 אנשי המדינה בהעזרם על הזוק חומותם הוא מוציא
 הרבה ועומד על הסכנה ואשר יכנס במה שנכנסים בו
 הצבור מוציא מעט ועומד בבטחה כי מה שמקצר ממנו
 אחר משליו אחר ותקום המדינה בתכלית מרה שיש

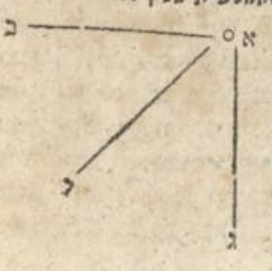
אל

עצמו בלשון יחיד / כ' על מה שתקנו להחפץ בחך קהל ועדה / השיב כי היתה זאת למען תשלם מכלל תפלה שלימה :
 כמה שיש בו הפסדו / כי יתפלל על השנת הטוב הערב לשעורו שהיא רעה לבסוף והוא לא יבין או מבלי יכולת לכנוס
 את ילדו יעשה זאת משא"כ בתפלת הקהל : ויצלחו בעבור הרוב / כי אין הק"ב מואם תפלת רבים אפי' אם נהס
 חוטאים כמדרש ז"ל ע"פ לא ימאס כניד כח לב : נכריס משכניהם / כאשר יגיע רב לשכניהם ימלטו הס עד שכל
 רואיהם יכירוס כי הם זרע ברך ה' : שיש בו תקנת צבורו / שיש בו כח להועיל לתקנת הכלל והוא נכחו זה מועיל
 לעצמו ועוזו תקנת הצבור : והנחון / הדבר שראוי למטר עליו יומר : שתשיבהו ההקש"ר"ל להנביל נבול זה החלק
 הרבים הוא דבר בלתי נודע בסגרא ההקשים ע"כ הנבילו הנורא בחורתו : נמעשרות / יעוין מ"שכ (בס' כ"ט
 לשני מזה) נחשון קנאות הארץ : אך מהמעשים / מעשים שאין בהם נתינה / ולא המנווח שאין בהם מתן דמים להם
 שם בשלשה מאמרים מדות מעשים עד"הכ נפיד ובלבדך לעשותו : והראוי' להקדים מהנקשות / עתה שב להשלים סדר
 ברכות ש"ע אחר שביאר בקודם סדר שלש ברכות הראשונות וכבר ביארו ז"ל ע"ס סדר הברכות (מגלס פ"ב) והוא
 הסדר ראש למזוז דרך יוסר קרוב אל פשוטו הדברים והדרסה חדרש נס היא : שבהם יגיע האדם להתקרב לאינו /
 וכן אמר המשורר ואני קינת אלהי' לי עוב שתי בה' מחסי לספר כל מלאכותיך / ר"ל כמה שיספר מלאכתו בעולם
 בהשכל ודעת בזה ימלא קרנת אלהים / ועס זה שם בעמונו בה' שלא יריעו לו רשעי כסל אשר לא יחפנו בחנונו' /
 ככתוב לי קון רשעי' לאבדני עדותיך אתנון / פי' היו מייחלים להפיק מה' כמה שיחידני בעבור שאני מתנון עדות
 שלימותו ית' כי משלימותך הנברא יעיד על שלימות נוראו' / וכ"כ הרב המורה (נ"ד לראשון) ע"פ הודיעני נא את דרטיך
 ואדעך

ואדורך לחצן אמא חן בעיניך / ז"ל מורה על שמי שדע הכורא הוא אשר ימלא חן בעיניו לא מי שיוס ויתפלל לבד :
 בדרך החורה / ר"ל שלא תוליונו הדעת והגינה אל דעות נפשות מהפילוסופי אשר לא כחורה וכמזוה כמו דעת
 הקדמות והעדר ההשגחה והשכר והענוש / אבל קהי דעתנו משכמת עם דעת החורה / והנה מי חכם יבין דעת סדר
 חמלקנו בהשכל כי האדם נקומו בנקר יפנה א"ע וינקה מעיו ואחריו מברך אשר ילך בפיו ובשפתיו יכבד את ה' אשר
 העביר נקדנו כח הדוחה למותרות ובלבנו יבין יתר החכמה אשר יסד בנתיחתו לטוב לו לרפוא כל מחלה ולשמור
 הנתיבות / ואל אחריו מנרך הנרכות השייכות אל הקימה כנוונת הנתיבה השייכת לכל אחת מהנה / ואחר מנרך ברכת
 החורה שהיא ברכת הנאה רוחנית / ובעבור שלא רבים מורגלים להתענג על ה' בהנאות רוחניות ר"ל בלימוד החורה /
 והנה מדחנה מדבר פן לא יערבו לו ד"ק ותהי ברכתו כמו ברכה לבטלה / (ואחיא כאמרם ז"ל הקורא בלא נעימה
 עליו נאמר גם אני נתתי להם חקים לא טובים / ר"ל מי שאינו מולח נעימות נקראו סנה זה לאות שהקי האלהים
 וחורטיו הם לא טובים בעיניו / ועל זאת יתפלל החסיד יראה אל ענך פעלך וגו' ויהי נועם ה' עלינו / פי' בראותינו
 פועל חלבים בהשכל ודעת שלימותם אשר הוא הדעת אותו ית' ככתוב השכל וידוע אחי כי אני ה' עושה חסד וגו' /
 או נמא נעימות בהשגך / הפך רשעי כשל אשר אף כי לו ישכילו לפעמים כבוד חליתו והדר נאוונו או או חפיקתנה
 עיני העברים העורים לראות פועל אלהים ומעשהו / לא ימלאו נעימות על כל פנים בהשגתם כי לא יחפון כסיל
 בתבונה זו) / על כן הוא מחפלו והערב נא / ר"ל שפחה ה' עיני בחינתו ויראה עמי החקים האמיתיים או אז זכס
 לחיות בנועם ה' בעוב חקיו ויקח את ערונתם ונעימות טובם למען קהי' ברכתו ברכה ראוי' והבונה / ואחר יקרא
 על אחר חורה שכתב ושבע"פ / ואחר יודה לה' חסדו בפסקוי דומר' / כעסם חרנן לנקר חסדך / ואחר יברך יולר
 אור ויתן אל לבו להבין טוב הנורה ית' בלירחם אשר על ידם מחדש בכל יום מ"ב כי בחומם מהווים את כל לאחאי
 האדמה / ככתוב ממנד תבואת שוש וגו' / ואף כי הדומיו' למיניהם סבת הויחם היא השמש / ואחר יסמוך אליה
 ברכת אהב' רנה הכוללת שנה התור' כאמור ותלמדס הקי חיים / אשר כן סמכס דוד המלך ברו"ק כי אחר אמרו
 לשמש שם אהל בהם וגו' סמך חליו שנה הקור' ככתוב תורת ה' תמימה וגו' / ומסיים באהב' לרמוז שכלית כל
 המנווח אינם רק הזעה להשגת אהבתו ית' כמ"שכ הרב בעל החנוכה / וסמוך לו קבלת עול מלכות שמים בק"ש /
 ונשא על שפתיו האחדות לרמוז שאהב' הנמורה לא קאות אלא לאחד כי חס יקרה לאדם ב' אהנות מן ב' אהבים
 בל יוכל לקיים שתיים חוי ריך לסקלם בפלם הנתיבה ולחיות הגרועה מפני המעולה / משא"כ אהבת אהוב אחד
 היא הקוס לעולם וזה טעם שתיבות האחדות לאהבה / ואחר יסמוך פרשת הירא' (התלויה בדבר השכר והענוש) ופ'
 זמנית על האהבה הנמשכת מן החכמ' ענ"ו האהב' הנמשכת מן החכמ' יש לה קדימות מעלה כי היא חכלית היראה
 ככתוב רחמים חכמ' יראת ה' / ע"כ האהב' לה משפט הנכורה בחכלית על ההלעה שהיא היראה המביאה אליה /
 ואחר קובע אמונה זו בלבנו בלמה ויציב באלו יענה ויאמר אמון על אמונתו אשר האמין בק"ש / ורמוז לדבר האליף של
 ראש דברו חמק עם הט"ו וא"וין שלאחריו עולה במספר שוב עם אמון / ואחר זוכר טובותיו ית' על אבותינו אשר
 ברחמינו וברוב חסדיו נאלס ממנרים / וסמוך לה תפלת ש"ע לתת הודאה על העבר ותפלה על העתיד / ומזכיר
 ח"י ברכות לרמוז אל וישבע במי העולם / ראשייתם אנוח וכולל בה מליחותו ית' וגודל יכלתו והשגחתו וגמולת חסדיו
 למה שעל ידי האבות נתפרסם כל זה כמו שביאר החבר (נע"ו לראשון) ורמוז במלת האל אל סוקף יכלתו על כל
 בכלל / וגמולת הגדול רמוז לאהבהם שהגדולה היטה מדחו ככתוב ואגדלה שמך / וגמולת גבור רמוז ליחזק שהיטה
 מדחו שהתגבר לכנוש את ילדו בעקדה למען יו נלחו על המונח / והנורה רמוז ליטקב שהיטה הירא' מדחו להיות
 עמה ולשכב במקומה ככתוב מה נורא המקום הזה / וכבר פירשו מחקני החפלה ארבע מלות אלה כמו שביארנו אהנו
 כי ז"ל החל בנתיבות עוף ר"ל פרושא קמפרש מלות האל הגדול הגבור והנורה הנאמר לפניו שם ואומר כי קאר אל
 מורה היותו קאר פעולה ועל שם עלמו ועוו הנראה במליחות נקרא בשם אל שעיטו תוקף / הגדול / ואחר הגדול
 האמור הוא על שם גדולת שמו ית' ורמוז אל מה שנאמר באהבהם ויקרא אברם בשם ה' ר"ל שהודיע פעולותיו בעולם

ער"כ הודו לה' קראו בשמו הודיעו נעמים עליהויו / ר"ל קראו לו שם פעולה לפי השגחה בפועל כפיו / הנבחר
 לנצח / ר"ל אחר הנבחר האמור הוא ע"ש הנבחרה אשר הוא ית' פועל בעולמו עד שנמדתו וז' נבחר יחזק ברצונו להוות
 בלחו על המזבח / והנורה ומקוחר בשם נורה ע"ש פעלו נוראות בעולם וחזק מחדת יראתו ליעקב כרמוז בכחוב מה
 נורה המקום הזה כאמור / ואחריו אומר נבחרות ומוכר בה תה"מ לרשו היותו ית' נבחר לנצח ע"ש העליזות לעשות
 ברצונו עד שאפי' המקום לחיות ברצונו ואחר אשר ספר שבו ית' נב' ראשונה מוכר עונו נ"ב החזרתו / וגם
 ראשית עונו עם האדם הוא השכל שהוא מותר האדם מן הנחמה / ופי' שניס לו בהשכל א' השכל העיוני שעסקו
 בהכרתיים ר"ל בחכמ' המיוסדת בפועל אלהים ומצאהו שאין האדם יוכל לשנות בו דבר / ב' השכל המעשי שעסקו
 באפשריים ר"ל בחכמ' להיטיב המעשים האפשריים ביד האדם לעשותם / על העיוני מודה ומשכלל באהת חונן /
 ודעת הוא שם למשכלות הראשונות ההוות להקדמות בכל הקש / ובינה הוא שם להקדמות הנולדות מן ההקדמות
 בהודוונן בגבול האמלגי כאמרם ו"ל מנין דבר מתוך דבר ורמוז לדבר בינה הם אחריות בן ית' / והשכל רומז לכל
 המושכלות למיניהן / ואחריו מתפלל על השכל המעשי להיטיבו כקורה ומלווה בנרכת הסינו / הרמז נקטוב אקיו
 כאמרם ו"ל נמ"ר שאלו לחכמ' מוטח מה עכשו וכו' שאלו להק"נה אמר יעשה חסונ' / וכבר בארנוהו יפה בניאורי
 לפ' למטן הדיק בדכרך טובה בשפתך / ואחריו מתפלל על שליחת העוון בנרכת סלח כי אדם אין לדיק בארץ וסומך
 אליה ברכ' שנה מתפלל על גאולת הנפש מיד ה"ה"הר כל ימשול בה / (אך גאולת הנוף עוד יתפלל עליה בנרכת חקע
 בשופר) / וסומך אליה ספלה על רכואת הנפש ורכואת הנוף בנרכת הרפוא / ואחריו מתפלל על ברכת השנים ונסמך
 אל ספלה הרפוא' מטעם ונרך את לחמך ואת מימך והסירותי מהלך מקרפך / ואחריו מתפלל על גאול' / ואחריו
 מתפלל השיבה שופעינו ורומז אל אומרו וקננתי את כל הגוים והורדתי את עווק יהושפט / ואחריו מתפלל על כליון
 הרשעים ברוח משפט וברוח בער בנרכת ולמלשינים / וזכות הדיקים במשפט בנרכת על הדיקים וכל זה רומז למשפט
 שאחר הקיבוץ ככתוב והנאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפתי אתכם שם וגו' / ואחריו מתפלל על טוב השכיב לירושלם
 לעולם בנרכת וירושלים עירך / ואחר הכין עיר המלוכה מתפלל על צמיחת מלכות בית דוד בנרכת את צמח דוד /
 ואחר הכין המלוכ' מתפלל שיקבל כל תפלות היחידים באומע הפלה / כמו שהתפלל שלמה אחרי נטת הכיב כל תפלה
 כל תחינה אשר תהי' לכל אדם וגו' / ואחר יתפלל בנרכת רזה שיפיק רצון המהפליים אחרי אשר ישמע תפלתם
 ושיטנון כבוד השכינה בארצו ר"ל טוב הננואה בא"י ע"י עבודת הקרננות שהיא כמו עבודת הכרס כאמור (בשיעי
 לשני) / ואחר ערס יפטר בשלום יודה לה' חסדו בנרכת ההודאה כעל כל אשר במלנו מעולם ועד סמיכתה אל טוב
 השכינה האמור לפניה הוא כטעם הכי' וקנננו והיילנו מן הגוים להודות לשם קדשך וגו' / וסומך אל העבודה ברכת
 כהנים עד"כ וישא אהרן את ידו אל העם ויברכס וירד מעשות החטאת וגו' / וזמנה דסיים פחה ברכת שיש שלום
 ומסיים ונפטר בעושה שלום במרומו / וטעם השלום במרום הוא להיות שעל המלחמה העולם עומד / וזה כי התמדת
 המליחות היא בהוי' והפסד / וההוי' הוה בשמי' / וכל שינוי תנועה / וכל תנועה היא מהסך אל הסך ר"ל מדברים
 מתנגדים כמו שנראה בחכמת הכימי' אה שכאשר יתערבו שני מיני לחות שונים חמולים אוי ירתיחו ויעלו קלף / אשר
 כנה לו בעולם הספירות שהוא מורכב מחסד ודין שיהם מתנגדים והלחמים הוא המכריע ועושה שלום ביניהם / וכן
 בעולם הגלגלים כל הכוכבים דוחים זה את זה דחיות טומות עד שהנחה לוקח לו הדרך האמצעית שבין הדחוי' הטומות
 והיא ההכרעה והשלום / המשל בו יש לנו כדור אחד עומד בנקודת א וקרה לו ברנב אחד
 שתי דחיות טומת נכה ושונות בלד ר"ל דחיה אחת מן א' אל ב' ודחיה ב' מן א' אל ג' אוי
 מכריע תנועתו והולך לוכסן מן א' אל ד' / ובעולם ההוי' וההפסד כל אישי דלח"מ הם
 מורכבים מד' יסודות המתנגדים באיכותיהן ונלחמים זה עם זה והוא ית' עושה שלום
 ביניהם ומקיים הנמנאים / לכן המלחמה והשלום הוא עיקר קיומו של עולם ואם אין
 מלחמה במליחות היה הכל נפסד ברנב / ועל זאת יתפלל כל חסיד עושה שלום
 במרומו / עתה הראת לדעת שמך דבר מני כוונת התפלה אשר מני קום השלם באדם
 עושכנו כן יתנון חסדי ה' ויחשוב בחכמה אשר יסד ה' בעולמו ויקיים בעולמו והקילות

היה

אל מה שאחריו רוצה לומר הוצה בתשובה כדי שתהי' החכמה והדעת והבונה והיזא בדרך הרורה והעבודה כמו שהוא אומר השיבונו אבינו לתורה ומפני שאי אפשר לאדם בלתי חטא ופשע התחייב להתפלל על סליחת החטא במחשבה ובמעשה בברכת הנון המרבה לסלוח וסומך אל התפלה הזאת תולדת הסליחה והיא הנאולה מינה שאנחנו בו ומתהיל ראה נא בעיני וחוסם גואל ישראל , ואחר כן יתפלל על בריאות הגופים והנפשו וסומך לתפלה הזאת הודמנות מוונם לשמירת נחם בברכת השנים , ואחר כן יתפלל מקבוץ הגלות במקבוץ נדחי ישראל ויסמך לו הראות הצדק וחבור הענין במה שאומר מלוך עלינו אתה לברך , ואחר כן יתפלל לבער הסינים והחוטאים בזון וסומך לה שמירת הסגולה הזכה באמרו על הצדיקים ועל החסידים , ואחר כן יתפלל להשיב שבות ירושלם ולשומה מקום שכינתו ויתפלל סמוך לה על משיח בן דוד וירושלם מהצרכים העולמים , ואחר כן יתפלל על קבול התפלות בשומע הפלה , ויתפלל סמוך לה להראות השכינה עין בעין כאשר היתה לנביאים ולחסידים וליצאי מצרים באמרו ותהונה עינינו בשוכך לציון

ויתרום המחזיר שכינתו לציון ויחשוב בלבו שהשכינה נצבת נגדו וישתחוה לנכחה כאשר היו ישראל משתחוים בראותם השכינה ויפרע כדועות מודים בברכת הוראה שהיא מוללת החודאה בטובתיו יתביך והשבה עליהם יחדו וכסוף לה עושה שלום שהיא ההמימה כדי שתהיה פטירתו מילפני השכינה בשלום :

(יא) **אמר הכוזרי** לא נשאר לי מקום שאלה מפני שאני רואה כל הענינים מתוקנים ומסודרים ואשר הייתי תופשו עליכם והוא מיעוט מה שאני רואה בתפילותיכם מוכרון העולם הבא כבר השיבותני עליו כל מי שהוא מתפלל להרבק באור האלהי בחייו ער שהוא מתפלל לראורו בעיניו ויתפלל על מדרגת הנבואה שאין קורבת לאדם אל האלהים גדולה ממנה כבר התפלל מבלי ספק על מה שהוא גדול מהעולם הבא ואם יגיע אליו יגיע אל העולם הבא , כי מי שירבה נפשו בענין האלהי והוא טרודה במקרה הגוף ומכאוביו כל שכן שתרבק בו כשתרתיחור בו ותעזוב אלה הכלי המלוכלכים **אמר החבר** אוסיף ביאור בזה המשל אדם שבא אל המלך וקרבו המלך קורבה גדולה ונתן

היא השיחך , ולמקובלים כוונת עמוקות בתפלה אך עם נעלמים לא אנוח כי לאנוש כערכי הם כדברי הספר החתום או כקול דברים אין בהם תבונה , (יא) ואשר הייתי תופשו עליכם , (כ"ה לראשון) : כבר השיבותני , (כ"ו ו"ו לראשון) , ודברי מביעים לבעלי השלישים אשר באמונתם יתנו כ"ע אחרי מות כאמור שם : אוסיף ביאור בזה המשל , רחמי כי עוד לעורר המעיין על הנס הנמשל כי לא סעיר הסני עליו להיטו נעור ועומד בדעתו , וכנה האדם הנא אל המלך הוא משל אל ישראל שעמדו על הר סיני והרשם אותם המלך ה' לבוא אל משכנו בכל עת לדרוש את ה' , והסעודה רומז אל הקרבנות ככתוב את קרבני לחמי ונקרא קרבן ע"ש שה' מקרב כחות העליונים עם התחתונים שכלם נהנו מהם כאמור ו"ל כושר , והשרים השלוחים אל האדם רומז לנביאי ה' אשר בעבודת הקרבנות שרפה עליהם הנבואה כאמור (בשביעי לשני) , ואלה השרים הם המבקרים את ישראל לשמור צדיקותם ולרפאם מחלי נפשות ע"כ רק אחכס הדעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם , כאמור (כ"ב לשני) , ונעת שה' האדם פוסע ר"ל כאשר חטאו ישראל הכלל מעל שלחנו ופסקה הנבואה , או או יתפללו שיבא להם וקסנו הנבואה לאינה , ואנשי המדינה רומז לגוי הארצות שלא יתהו בהם נבואה מעולם ע"כ לא יתפללו בעבודתם כי אם נעת לכתם בדרך כל' הארץ ר"ל נטרס ימותו או יתפללו שיילם ה' מרדת שחת נביאנו לכל ימסרו ביד מלאכי

תנלה

ונתן לו רשות לבוא עליו בכל עת שירצה והיה חייב
 דגיל עם המלך עד שהיה מבקש ממנו שיבא אל ביתו
 ושיהיה בסעודתו והיה עושה ושיגלה אליו סגולת שריו
 ועושה עמו מה שלא היה עושה זולתו ובעת שיהיה
 האדם הזה שונג או פושע והיה המלך פוסק ממנו לא
 היה מבקש ומתחנן כי אם שישב אל מנהגו לבא אליו
 ושלא יפסוק שריו מלבקרו ואנשי המדינה כלם לא היו
 מתחננים כי אם בעת שילכו בדרך רחוקה שישלח עמו
 המלך מי שיצילם מן הלסטים והחיות ופגעי הדרך והיו
 בוסתים במלך שיעשה רצונם בזה ושישגיח עליהם אחר
 הליכתם אף על פי שלא השגיח עליהם בהיותם בעיר
 והיה מתפאר כל אחר מהם על חבירו שהמלך ישגיח
 עליו יותר ממה שישגיח על זולתו בדרך הקשתו כי הוא
 מדומם המלך יותר מזולתו והיה האדם הזה נכרי ולא
 היה זוכר הליכת הדרך ולא היה מבקש מי שילווה
 אותו וכאשר הגיע עת הליכתו אמרו לו אנשי העיר תדע
 כי אתה מת בדרך חזה המסוכן מפני שאין לך מי שילווה
 אותך אמר להם ומי הוא המלווה אתכם אמרו לו המלך
 שבקשנו ממנו ושאלנו מאתו ללוותינו מיום היותנו בעיר
 הזאת ולא ראינוך אתה שהיית שואל על זה לעולם
 זאין

אמר להם משוגעים ומי שחוא קורא אותו בעת הבטחה
 הלא כל שכן שיקוה בעת המנוח אפילו אם לא יפתח
 פיו בזה והוא שעזרתו בעת השלוח הלא ראוי לו שיענהו
 יותר בעת הצרה ואם אתם טוענים שהוא משגיח עליכם
 בעבור שאתם מדוממים אותו היש בכם מי שקבל
 עליו מה שקבלתי אני ומי שמרומם אותו כמוני וסבל
 מן הצער בעבור שמור מצורתו מה שסבלתי ונזהר מן
 המומאה בעת זכרון שגור מה שנוהרתי או מי שחלק
 כבוד לשמו ולתורתו מה שחלקתי וכל אשר עשיתי
 במצורתי ובלמדתי ואתם מדוממים אותו מהקשה וסברא
 ואינו מאבר שכרם ואיך יעזבני בהליכתי בעבור שלא
 הוצאתי הדבר בפי כאשר עשיתם אתם מפני שבטחתי
 בצדקו וזה הרמיון אמנם למי שהתעקש ולא קבל
 דברי רבותינו ואם לא הנח תפילותינו כלם מדאוימוכר
 העולם הבא ודברי רבותינו שקבלו מהנביאים מחנבלת
 גן עדן וניהנם כאשר בארתי לך וכבר ספרתי לך מה
 שעושה החסיד בזמנו זה והיאך אתה סבור שהי' בזמן
 ההצלה ההוא ובמקום האלהי ובתוך העם ההם ששרשם
 אברהם יצחק ויעקב והם סגולתם מוטבעים על הצניעות
 אנשים ונשים אין עולה בלשונותם והחסיד ביניה' מורכך

חלה / וכראותם כי האיש הישראלי (המכונה בשם נכרי עד"הכ ובגוים לא יתחשב) אינו מתפלל לנפשו בעד הולת
 גיהנום / אמרו עליו שזהו מת בלכתו בדרך כל הארץ ולא יחיה בעו"ה / והאיש הישראלי משיב להם לאמר שטעם
 אם ככה יעשה ה' לעם קדושו להשרות שכנתו בחוכנו וכי יתן את רוח נואתו עלינו בעו"ה כדכוננו בחיים החמריים
 כ"שכ שימרגנו בדרך כל הארץ להגיל נפשותינו מרדת שחת בניינום ולהחיותנו חיים רוחניים אחר המות בעו"ה כ"ש אף
 אם לא נתפלל אליו כי המעיב עם איש בימי עובו כ"שכ שיטיב עמו בימי רעתו : ואם אלה עווענים / וכי תאמר
 שסנת ההלל מן הגיהנום היא התפלה כחקות העמים שאין להם גלוות מעשיות וולקי התפלה וחושבים שאם זולתה
 הכניעה לאלהים ובה לנד יפיקו רצון האל / על זה הוא כמשיב לאמר שאיש הישראלי הוא עובד את ה' במעשים שיש
 בהם עורה רב יותר מהתפלה כאמור (בכ"ד לראשון) וגם בזה / ולכן האיש הישראלי יותר ראוי להלל גיהנום מאיש
 מעמי הארצות אף גלי תפלה : וזה הדמיון / ר"ל המעל והדמיון אשר העירוס מהמלך ושליחת שריו כאמור היא תשובה
 למי שאינו מאמין בדברי מו"ל / אולם מי זה יתן מקום לדבריהם ר"ל אשר אמרו דענין ג"ע וגיהנום הוא זה יפקח עיני
 במיתתו ויראה כי תפלותינו מלאות מוכרון עו"ה כ" / אם נפירוס כאמור חסד הוא בעו"ה ואם הוא לעו"ה כ" / ונרש
 עונה לפני ימות המשיח ולחיי עו"הכ וולקס / ואם ברמו בשם התפלות הנראות נהשקפה הראשונה שכוונתם נקשת

ואין נפשו מתלכלכת בדברי נבלה שישמע אותה מהם ואין נתלית בגופו ובכבודו טומאת זבות ונדות ושרצים ומתים וצרעת וזולת זה בעבור שהיו דבקים בקדושה ובטהרה וכל שכן מי שהיו שוכן בעיר השכינה ואיננו פוגע בו אם כתות על מדרגת הקדושה מכהנים ולוים וגוירים וחכמים ושופטים ושוטרים או יראה המון חונג בקול רנה ותזרות בשלשה פעמים ואיננו שומע כי אם שיר ה' ולא רואה כי אם מלאכת ה' וכל שכן אם יהיה כהן או לוי יהיה מלחם ה' ועומד בבית ה' מגעורו כשמואל ואיננו צריך לבקשת המחיה ומתעסק בעבודת ה' כל ימיו מרה אתה סבור כמעשהו ובזכות נפשו ותקון מעשיו ;

(יב) אמר הכוזרי זאת מדרגת התכלית אין אחרית כי אם מדרגת המלאכים וברין מקוים לנבואה בכמות הקבול הזה כל שכן עט השכינה וכמו זאת תהיה העבודה שאין צריך עמרה לפרוש

ולהנוד ואני מבקש ממך עתה שתבאר לי קצת ביאור במה שאצלך בקראים כי אני רואה אותם משתדלים בעבודה יותר מהרבנים ואני שומע טענותם יותר מכריעו ויותר מפיקורת לפשט התורה .

אמר החבר הלא הקדמתילך בדברי כי התחכמות והסבדא בתורה איננו מביא אל רצון האלקים ואם לא המשניים ואנשי הקדמות ובעל הרוחניות והנגודים בהרים ושורפי בניהם באש משתדלים להתקרב אל האלקים וכבר אמרנו שאין מתקרבים אל האלקים כי אם במוצות האלקים עצמם בעבור שהוא יודע שעורם ומשקלם וזמנם ומקומותם ומה שהוא תלוי באלה הקבלות אשר בתשלומתי יהיה הרצון והרביקה בענין האקו בנו כמו שהיה במעשה המשכן אשר אמרנו מלאכה מומנו ויעש בצלאל את הארון ויעש כפרת ויעש ידיעות ובכל אחת מהם כאשר צוה ה' את משה וצוה לומו בלא תוספת ומגרעת ואין בדבר מהמלאכות ההם מרה שהוא

חיי העו"ה / מי חסד יבין דעת יוכל לפרש שכוונתם על חיי העו"ב . כמו תפלות זכרנו לחיים וכוונתנו כי יתכן היות הכוונה בהם על חיי העו"ה : **(יב)** כל שכן עם המלא השכינה / ר"ל בהמלא השכינה בחברות האמורי' בארץ ישראל או לא היו ריכזי אל הפרישות במדברות למען השיג הנבואה / אך אם לא נמלאה השכינה אז נכנו בני הנביאים לפרוש במדברות אפי' בא"י באמור (בראשון לזה) ו"ל אבל בהמלא השכינה בארץ הקדושה / היו אנשים נפרדים / ועכ"ל היו מתחברים עם הרומים להם ולא נהגו פרישות לגמרי כמו בעלי דת זולתנו כאמור : במה שאצלך בקראים / אחר שביאר שלימות הקורה שנכתב וש"ן ערוך לדס זולתה אליה / ראה כי טוב לבאר נ"כ שלימות הקורה שנע"פ ואמיתם : הלא הקדמתי / כבר נשא משלו (נמ"ב לראשון וננ"ב סט) כתב בניאור שאין בעבודת האל סכנה וקשה ולא התחכמות : אנשי הקדמות / הם הפילוסופים : ובעלי הרוחניות / הם בעלי העלסמאות / והנפרדי' בהרים הם בעלי דת זולתנו : מה שהם מסכים לדעתנו / ר"ל הסכל האנושי הוא שופע על כל מלאכה לעשותה באופן אחר כפי סדרתו בשלימות כל מלאכה / אבל באמת כל מלאכת המשכן נעשה בהשערה אלהיית שאין לנו בה השגה כלל / והיתה השערת המלאכה נסנה אל חול השכינה בו כמו שתחול אורח כל חי למינהו נעשה הורעית המשוערת באיכות באופן הניאות אל חול האור' הריא אשר אפס מקום לסגור לשפוע בהשערה הריא כלום / וכמו שאין לנו להתחכם בהשערת מלאכת המשכן / בן אין לנו להתחכם בהשערת ביאורי הקורה לדון על פיה הלכ' למעשה כמו שעושים הקראים כי אם לעשות כאשר הורנו חו"ל שהם ו"ל קבלו הקורה שנע"פ מדור אחר דור עד משה כאמרם ו"ל משה קבל קורה מסיני עם פירושה והפירוש שהוא הוא השערה אלהיית עד אפס מקום לאדם להתחכם בו ולפשוט אפי' הלכ' אחת קענה בהפך מה שהורנו חו"ל וכי תשאך נפשו לאמר על מה עשה ה' ככה לתורתו לכמה כפי הנאות לפירושי הקראים יותר מלפרושי חו"ל כדבר המלך בשלטו לא קאמר לה כי ע' פנים לתורה ולמען רמוז על הקתיסה ה' ההכרח לכתוב כפי הנוסחא הנאות לפי הקראים במקרה

שהוא מסכים לדעתו ולכברתו וחתם בה באמרו וירא
 משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו
 ויברך אותם משה והיה סמוך להשלמתו חולל השכינה
 מפני שנשלמו בשני הענינים אשר הכה עמודי התורה
 האחד מה שתהיה דתורה מאת האלקים והשני שתהיה
 סקובלת בלב נאמן מתקלה והמשכו ה' ממצות האקים
 וזה מעשיו ככל הקדל כמו שכתב ד' את כל איש
 ואשר ידבנו לבו בתפלות החפץ ודרכו והתחייב השלמת
 והתורה שהיא חול השכינה כאשר אמר ושכנתי בתוכם
 וכבר דמית לך ביצירת דצמח ואמרתי כי הצורה אשר
 נזה יהיה עצם צמח מבלתי צמח וחי מבלתי חי איננה
 מן הטבעי אך מאת האלקי יתברך קוראים אותו החכמי
 טבע ואמת הוא כי הטבעיים מודמנים לקבול המעשה
 הדוא כפי ערכם מתחום והקור והלחות והיובש והירה
 ה' תמר וזה גפן וזה סוס וזה ארי והערכים ההם אין אנו
 יבולים לשער אותם ואלו היינו יכולים לשער אותם היינו
 יבולים לעשות דסוחלב דרך משל ושכבר ורע מלחיות
 שנשער מוניהם עד

שנוכל לברא היים שיהול הרוח בהם או שנוכל לעשות
 מה שיעמוד במקום הלחם מהדברים שאינם מן המזונות
 בשערנו החום והלחות והקור והיובש כל שכן אם נדע
 הערכים הגלגלים ומעשיהם העוזרים על דעת החושים
 בכל מה שרוצים להראותו בעולם הזה וכבר ראינו חרפת
 כל מי שהשתדל בהם מהדברים האלה מבעלי הכימויא
 ובעלי הרוחניות בעשות הדבורים מבשר הבקר והיתושין
 מהיין כי זה אינו משגור וחכמתם אבל הוא מנסיונות
 שמצאום כאשר מצאו חמשגל יחיה ממנו הולד ואין
 לאדם בה יותר מהנחת הזרע באדמת שהיא מוזמנת
 לקבולו ולהצלחתו בה / ושער הערכים שראויה להם
 הצורה האנושית אינו כי אם ליוצרה יתברך וכן האומה
 החיה הראויה לחול הענין האלקי בינה אינו כי אם
 לאלקים לברו וצריך לשמוע אותו השעור והערך ממנו
 ואל יתחכב אדם עם דברו כמו שאמר אין חכמה ואין
 הבונה ואין עצה לגד ד' ואין אתה ראה התחבולה
 שנתרמי לאבותינו ולכלי אחריהם ולא גתחכם אנהנו בתורה :

יג אמר

באקרה וכיוצא בזה אמרו צמ"ר בפסוק נעשה אדם / שנתרעס משה על חמו ית' יד למויט וא"ל הק"ה כתוב והרואה
 לנעוץ יענה / וכיוצא בזה נאמר ישרי' דרכי ה' לדיקים ילכו בט ופושעי יכשלו גם : הערכים הגלגליים / ערך
 מערכת הכוכבים הפועלים בהוי' פעולות טונות כפי ערכי מציהם לדעת החושים : כעשות הדבורים / וכן עוד
 להוציא הנניס ר"ל הפרעוטים בנסנה קלה קמנט נסבת כל זה הוא להיות שניי' השמים הם פורחים באויר בלתי
 מורגשים לעין רואה בעבור קטנותם וכל הביזים למויניהם טפלים במקום ששם יתחמו לפי טבעם ויולידו טריהם בינו
 יבנים על יעק האדם / בינו זבובים על חלב וגנינה וזולתם / והנה קרה מקרה שדחו' אלה בעלי הכי"מאח' בהיות
 הדבורים נבשר הנקר כפי הסרכבה ועשו זה לכני ההמון והקפארו שהם נפועלי ידיהם עשו הדבורי' ונצמח שבוט הנקר
 כפי הסרכב' היות נאח לחסם בינו הדבורים על בן יפלו שש' / ואחשוב שאלה הנלים הפורחי' באויר הם סבת קלקול
 הארץ לפעמים כי האדם שאף האויר עש הביזים ואם לפעמים יהיו באויר ביזים ארסיים אוי' ישאפס האדם ויחלה
 מהם חלאים רעים ונאמנים ופעמים יתהום מהם הדבר כפי חידוד הארס למויני הביזים ההם וע"כ טוב לזה קיטור
 הקטורת הידועים ויילוף החומץ וכיוצא גם מה שמכלה הכלים ומעט האויר מהם : מהנחת הזרע באדמה / אין יתרוק
 לזובל ומוליד בן אדם / על הזרע חנואת הארץ ומסיס הזרע בארץ ומוליד תבואת ורע למינהו / וכן אמרו ז"ל חסה
 וקרקע עולם : אוחו השעור / השערק מעשה המלכות בכמותן ואיכותן אין מי מנינו ורע כי אם הוא ית' והם משפטי'
 כל ידעו וולתי חו"ל שקבלום מפי משה מסיני : ואף אלה רואה / מה חסה סוכר בחזה תחנולה נשמרה קבלת תורה
 שנע"פ

נוכל לספרם :

(טו) אמר הכוזרי אם תשליט ההקשה על אלה והדומה להם תשנה הספרים כלם באותנות תחלה ואחר כן במלות ואחר כן בחבורים ואחר כן בנקוד ואחר כן בטעמים וישתנו הענינים וכמה פסוקים יכול האדם להעתק ענינתם אל הפנים בהעתקת אחד מאלה המסורת כל שכן כלם :

אמר החבר ואיך החשוב שהניח משה ספר תורתו אל בני ישראל :

(טז) אמר הכוזרי מבלי ספק שחיה ספר פשוט מאוין נקוד וטעמים כאשר אנחנו רואים ספר תורה היום שאי אפשר שיסכימו עליהם בהמון כמו שאי אפשר שיסכימו על המצה בפסח ושאר תורותיו שהם זכר ליציאת מצרים שמתישבת בנפשות ישראל אמת

(יג) אמר הכוזרי אי אפשר לזה אלא בהעקת דבריהם וסמך מעשהם אם ימצא מי שיאמין בזה מרבים אחרי רבים שלא יעבור על כמותם ההסכמה מקבלת התורה ותולדותיה ופירושיה ממשו ברורה או בלבוש או בספרים :

אמר החבר ומה תאמר אם ימצא הלוג בספר אחד או בשנים ושלשה :

(יד) אמר הכוזרי יעינו ברוב הספרים כי הרבים לא יעבור עליהם הכוזב ויניחו הוחידים וכן במעתיקים כשיחלקו המיעוט ישובו לדעת הרוב :

אמר החבר ומה תאמר באות שתמצא בספרי בחלוג ההקשה כמו צרו צעדינו התראה שהוא צרו ואשר לא נשא לשוא נפשי ושיבוהו נפשו וזולת זה שלא

שבע"פ עד שלא נתחכם בפרוט התורה : (יג) אי אפשר / לא יתכן שהיה' הקבלה שמורה וערוכה אף"כ תהי' מקובלת מרבים אחרי רבים עד קבלת משה מסיני / כי הרבים לא יכנס בהסכמתם סקר כי קרוב הוא להגלות : ימצא מי שיאמין / ואף גם זאת לדיק באמונתו יחיה מניהם כי הכופר לא יחפון בקבלה כלל : ומה שאמר / החבר יגיע העשות להוכיח בהסכל שהקבלה היא ענין הכרחי לתורה ה' עד שנס הקראים מוכרחים להודות בקבלה : יעינו ברוב / כנחוב אחר רבים להטות כי הסגוי הוא מקרה הסוה על המעט : כן במעתיקי' / כי אמנם כן עושים כל מעתיקי הספרי שהולכים אחר הרוב בהעתקה : לזו נעזבו / שקלת אמרו שהראוי לזו דרי"ש / וכן נפשי הוא קרי וכתיב וזולתם שהם קריין ולא כתיבין : (טו) אם תשלוט בהקשה / חס יש מקום לסגור להכריע : השנה / אי נשנה הספרי' להעתיקם כפי מציאותם ברבים תחלה בשינוי האותיות ואחר בשינוי המלות ואחר בשינוי ר"ל בפסוקים ואחר בניקוד / והנה דעת המלך שהניקוד קודם לטעמים מה שאין הענין כן שהרי הניקוד משתנה לפי הטעמים כמו א"י יאמר בהפסק א"י וולתו ולפ"ו יש להנחת הטעמים קדימה ומניח על הניקוד הסך דבר המלך / ויתכן שההפסקות המטות הניקוד הם בכלל החבורים שזכר לפני הניקוד / והטעמים הוא שם לנגינות הנלתי משנים הניקוד : כל שכן כלם / וק"ו שיש לנכתב בהעתיקה אחרי המסורת כלם בהיותם מוכנים להעתיקה אחת : (טו) שא"א שיסכימו / זהו ראוי לאמרו שמה כתב ס"ת בלי נקוד בהמלאה היום / כי אם איננו ככה איך יתכן שהסכימו כל היהודים לכתוב ס"ת בלי נקוד והאומר שמה כתב ס"ת בנקוד וטעמים ואח"כ הסכימו לכתוב בלי נקוד / ידמה למי שאומר שמלות המלות או מזוה אחרת הכתוב בתורה נכתבה בהסכמה / כי הוא דבר שזו ונטל כי איך לא יהי' שם כדור הסוף המסכים שום מוחה על השינוי ההוא / ע"כ זה יורה שהס"ת שכתב משה הי' בלי נקוד כמציאותו היום : מבלי ספק / אחר שהי' ספר תורה משה בלי נקוד וטעמים / ומהמבואר שלא יתכן לדבר מבלי נקודות וטעמים כי לא נוכל להוציא משפתנו הנרת ב' אותיות מבלי נקודה אחת עכ"פ / וגם לא נוכל לכתוב מאמר קצר מבלי טעמים מתבירים קלחם / ומוכרח א"כ לפ"ו לומר שהניקוד והטעמים קראום בע"פ לפי הקבלה שהיתה בידם / ואני הכותב כבר מלתי אמורה בס' מאור עינים להרב החכם ר' עזרי' מן הארזומי' (נחלק ימי עולם פרק נ"ט דף רנ"ב דפוס ברלין) ושם הוכחתנו אמורה שסימני בנקודות

ואותת יציאת מצרים במעשים החם המתמידים שאי אפשר לחסכו' עליהם בשנה מהשנים מבלתי שלא יהיה עליהם מוחה .

אמר החבר מבלי ספק שהיה שמור כפתחא והקמץ והשבר והנטייה וחשבה והטעמים בלב הכהנים מפני צרכם לעבורה ולרורות את בני ישראל ובלב המלכים מפני שנצטוו והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו , ובלב השופטים מפני צרכם אליהם בדינים , ובלב הסנהדרים מפני צרכם אליהם כמה שנהגו ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם , ובלב החסידים כדי לקבל שכר , ובלב אנשי ההונף להתגדר בהם ושמו שבע המלכים והטעמים אותות לתכונות החם אשר העתיקום בקבלה מימשה ומה תחשוב על אשר תקנו המקרא בפסוקים תחלה ואחר כן בנקוד ואחר כן בטעמים ואחר כן במסורות על שמירת המלא והחסר עד אשר מנו אותיותיה ובררו כי וי' דחון חצי התורה

(יו) **אמר הכוורי** אבל השתדלות בדבר חובה עם שמירת התורה שלא יהיה דרך לשנותה עם החכמה היופלאה כי נראה מקביעי הנקוד והטעמים סדר שלא יהיה אלא מחכמה נעורת איננה מדרך חכמתנו בשום פנים ולא יתכן שיהיה מקובל אצל החמון אלא מרבים רצוים או מיוחד רצו ולא יתכן שיקבל החמון מיוחד אלא אם יהיה נביא או נעזר בענין האלהי כי החכם שאינו נעזר טוען מי שהוא קוב לו בחכמתו שיעשה כמעשהו .

אמר החבר אם כן הקבלה אנהו והקראין חייבין בה וכל מי שיוהרה כי התורה הזאת הנמצאת על התכונה הזאת היא נקראת תורת משרה .

יח אמר

הנקודות והטעמים נחדשו בדור אחרון לראשונים וראשון לאחרונים / גם שם העירות דרוש יפה בדרך קבלת ה"י ז"ל על העגמות שהיה (יחזל ל"ו) והדרוש סונב על קוטב תחית העתים העולה היא מהכלל דרמתי כי כנה ורועים תלמיח כן ילמחו החיים מהכלל דרמתי הנשאר בנוף המת יעו"ש : כפתחא והקמץ והשבר / אלה חיסו הס ראשי הנרות התנוונות אשר מהם יסתעפו יתר ההנרות של הנקודות שלם מורכבים משלש חלה כאמור (כמ"א לראשון) ד"ה בדרך החלוקה משיגים קמוץ ופתיחה ושבר : והנטייה / יתר הנקודות הנטוים אל שלש ההנרות האמורים : והשנא / הוא ב"כ תנועה קלה לדעקו כמבואר (כמ' לראשון) ד"ה ולא קבלנו בין שלש תנועות : או זאת לתנועת ההם / סימני הנקודות והטעמים שמו הכמי הנקוד לאותות מורים על פ' טי הטעמים והנקודות כל אחד ביחוד / אך לא ידענו באיזה דור החל לקרוח בשם אלה האותות : בפסיקים תחלה / תחלה ליינו מקום הסוף פסוק ואח"כ מקום האתנה כמו שקדם ואחריהם נקדו העלות ואחריהם הטעימו הנניעות ואחריהם דקדוק המלא והחסר : ושמירת כל נכרי / ושמירת הזכרון ר"ל לזכור כל זר הבא קמץ או פתוח או כסול כמו שזכרו במסורה קמוץ ב"ק / פתוח באתנה אשר כל חלה כתובים ומסורים במסורה : (יו) השתדלות בדבר חובה / החונה על כל סופר מסיר בתורת ה' להשתדל במושכלות הניקוד והטעמים לברר וללבן העתקה המדויקת ולכונן המשוככת כפי המסורת הישנית ולהוסיף חדשות כי הוא זה דרך לשמור הסורה משינוי כאמור ז"ל מסורת סיג לקורה : אלה מרבים רגוים / הוא כנוספק מי המה המנקדים וקובעי הטעמים אס רבים רגוים או יחיד מומחה בדור אחרון לראשונים / חס אמנם אותות הניקוד והטעמים ר"ל סימניהם אולם הברותיהם בהנחת מקובל משינוי כמו שקדם : א"כ הקבלה / אחר שהנרות הנקוד והטעמים מקובל משינוי יחויב שגם הקראים יקבלו וכמו שהם מוצחים לקבל זאת הקבלה כן הם מחויבים לקבל יתר הקבלה ר"ל אשר נדעי הסורה כי מה שאל קבלת הנקודות מקבלת הדינים :

יח כן

(יח) אמר הכוזרי כן אמרו הקראים אבל אחר שמצאו התורה שלימה אינם צריכים אל הקבלה :

אמר החבר והנה זה ספר משרה הפשוט הצרכנו במלותיו ובדבור בו אל כמה כתורת מן הקבלה מן הנקוד ומטעם ומספק ומסורת על אחר כמה וכמה אנו צריכי בענינו ופירושו כי הענין רחב מן המלות התראה כאשר אמר להם החדש הזה לכם ראש חדשים על חרמיון לא נסתפק העם אם רוצה לומר חדשי המצרים שהיו ביניהם או חדשי הכשרים שהיו עם אברהם באור כשרים או רצת חדשי השמש או חדשי הירח או שני הירח בהחבולות יסכימי עם שני השמש כאשר בחכמי העבור הייתי רוצה שישבנו הקראים תשובה מספקת על זה והדומות לו / ואשוב לרעתם כי רצוני להשתדל ושישיבוני תשוב מספקת כאשר

אשאלם על מה שיתיר החי לאכול ומהענין הוביחה ושמה היא נחידה או הרג כאשר יודמן ולמה נאסר זבחי גויסומה הוא שיש בין זבח והפשטו ושאר מלאכתו והייתי רוצה שיבאר לי החלב האסור והוא דבק עם חמותר במעים והקיבה / וזולת זה הנקוד הבשר ושימסור אלי הנדר שבין חמותר והאסור כדי שלא אחלק בו עם חברי וכן האליה האסורה אצלם היש לה גדר ושמה האחד יסיר קצת הזגג ואחד יסיר הכף כמו שהוא והייתי רוצה שיבאר לי העוף הטהור מן הטמא וזולת המפורסמים רוצה לומר בן יונה או תר ומאיין הוא אומר שאין התרנגולת והאווז והקורא ואל ברכיה מחטמאים / והייתי רוצה שיתן לי גבול אל יצא איש ממקומו ביום השבת אם הוא ביתו או חצרו או רשותו אם יהיה לו חצרים רבים או מבוא או שכונתו או מדינתו או מגרש עירו אחר שתיבת מקום סובלת זה ויותר מזה / והייתי

(יח) כן אמרו הקראים / שהם מאמינים בקבלה ר"ל בקבלת הנקוד אבל אחר שמצאו שלימה בנקוד אין עליהם חובה להאמין בקבלת הדינים כי לא המדרש הוא העיקר כי אם הפשט : הנה זה ספר משע / הנה אמנות קבלת הדינים הוא דבר הלמד בק"ו מקבלת מסורת הניקוד אשר קבלום כאמור ; החדש הזה / על זאת התפלה הראש"ע ג"כ נפ' בוא : על מה שיתיר החי לאכול / מה היא הוביחה המתקת החי לאכל / אם היא נחירה או הריגה ככל תוסף כפי ספק כל אדם : ולמה נאסרו / שחיעת נכרי נבלה גם אלל הקראים / ואם זביחת נכרי אסורה למה התירו הפשט בנכרי : וכן האלים / על דבר ההגה שהנינו על הראש"ע על מה שכתב נפ' לו שחלב הנהמה בזמן הזה אין אסורו אלא מדברי סופרים / יסכן שהיה כוונתו שאין אסורו מבואר בתור' כפי הפשט אבל אסורו הוא מדברי פירושי חו"ל על הקורה כמו שפירשו ונחת שהוא שמייה בלי שהי' דרסה תלדה הגרמה ועקור / שכל זה הוא מדברי פרושי חו"ל ואינו מבואר בכתוב / והנה הלשון השיגהו שהי' לו לומר מפירושי סופרים ואמר מדברי סופרים ונתן מקום לתפוש עליו : ואחד יסיר הכף / יסכן היותו שינוש והראוי הכל והוא הפך קלט האמור לפניו ; העוף הטהור / כי לפי דברי חו"ל יש להם סימני שהיה והם שקורקננס נקלף וחולקים את רגליהם ואינם דורסים : גבול אל יא איש ממוקמו וחו"ל קבלו שמוקמו סובל י"ב מיל כמחנה ישראל ומאלמים אמה וחולה הוא מדרבנן ; להביה הקורה ר"ל שאפי' לדבר מזה והיא מלאכה קלה עכ"ו הוא אסור : והקיר לו / אבל עלטול השלחן וערחת לאורחים אף שהם כנדים הקירו ; ויותר מזה עבדיו / יותר מהיתר ערחתו בשביל אורחים שידמנו לפעמי' / יפלא יותר ח"ך התירו ערחת נסיו ועבדיו בעמורו ככל שבת : נהמם הנכרי / כי למען ינוח שורך כתיב וזה אינו שלך : שידין / כי כל הדינין הם מפירושי חו"ל וכן הלכות נחלות שרונה הלכותיו מקוואר מפירושיהם לכתוב לשאר הקרוב מאשפתו וירש אותה : חייב בקפלה / שהוא ג"כ מדרש חו"ל ע"פ ולעמדו ככל לנכנס איוו עבודה שהיא בלב הוא אומר זו תפלה : וגמול ועונש אחר המיתה / גם זה אינו מבואר בתורה לפי הפשט אבל חו"ל דברו בענין גמול ג"ע ועונש יבגוס במבואר

נסי'

והייתי רוצר שיראה לי גדר המלאכה האסורה בשבת ומה הוא המונע מהקולמוס והקסת להגיה התורה והתיר לו לטלטל הספר הגדול והשלחן ושאר המאכלים וסעודת האורחים ולטרוח בכל מה שישראל האדם לאורחין והם במנוחה והוא ביגיעה ויותר מזה עבריו ונשיו וכבר נאמר למען ינוח עבדך ואמתך כמוך ולמה נאסרה רכיבת בהמות הגויים בשבת ולמה זה נאסרה הסחורה והייתי רוצה שידין בין כל שני בעלי דינין מסדר וזה המשפטי וזו תצא והפשוט שבתורה הוא סתום כל שכן הסתור כי לא היו סומכים אלא על התורה שבעל פה והייתי רוצה שאראה דיניו ומשפטיו בכל הירושות מפרשת בנות צלפחד או איכות המילה והציצית והסוכה ויבאר לי מאין הוא חייב בתפלה לאל וזמאין הוא מאמין שיש בית מועד לכל הי וגמול ועונש אחר המיתה ואיך הם דנין במוצות הדוחות זו ארץ זו כמילה עם השבת או הפסח עם השבת מן נדחה מפני מי וזולת זה ממנה שיארך ספור כלליו כל שכן פרטיו השמעת מלך כוזר על הבור לקראים ברבד מה שזכרתי לך בסמך או בקבלה שאין בו ביניהם מוחלוקת ממוסורת או מנקוד או מטעמים או מאסור והיתר או מדינין

השמיים יראה שהם יותר משתדלים מעושי מלאכת ה' המצווים עליה מפני שאלה במנוחה במה שקבלו ממלאכת ה' ובטחה נפשם כהולך בעיר שלא הזדמנו למחלוקת חולק ואלה כהולך במדבר איננו יודע מה יפגע והוא מזדמן בשלחם הלוי למלהמי ומלומד בה ואל ישיאך מה שאתה רואה מהשתדלותם ואל יעצרך מה שאתה רואה מרפיון המקבלים ד"ל הרבנים כי אלה בקשו מבצרים להבצר בהם ואלה שוכנים על ערשותם בעיר קדומה ובצורה :

(כ) אמר הכוזרי כל מה שאמרת בחן הוא כי התורה הזהירה על יתורה אחרת ומשפט אחר והקראים כפי סברתי ורבו התורה כפי סברת כל אחד מהם זעור כי האחד לא יעמוד על תורה אחת כי בכל יום תתחדש לו דעת ותוסף דעתו ויפגע מן שישיבונו בטענה וצריך שיעתק בהעתקת דעתו ואם נמצא מסכימים נדע כי הם מקובלים מאחד או מרבים שקדמוס ומן הרין שנכפור עליהם ההסכמה ונאמר להם איך הסכמתם במוצוה פלוגית וחדעת מוכרעת בה אל פנים רבים זאם אמרו כן היה דעת עכן או בנימין או שאול או זולתם חייבו עצמם טענת הקבלה ממנו שהוא יותר קדמון ויותר ראוי להאמין ר"ל רבותינו כי הם רבים ואלה יחידים ודעת החכמים סמוכה על קבלה מהנביאי ואלה סבא נרודא בלבד והחכמים מסכימים ואלה חולקים והחכמים דבריהם מן המקום אשר יבחר ה' ואפילו

(יט) אמר הכוזרי לא ראיתי ולא שמעתי אבל אני רואה אותם משתדלים בכל כחם אמר החבר זרה ממנה שאמרת לך מהתחבמות והסברא והמתחכמים בעבורה למלאכת

(נסי' לראשון) : על חבור לקראים / שיהי' ביניהם חבורה אחת מאמינים אמונה אחת : בסמך : אם שיסכמו על דעה אחת או על קבלה אחת עד שלא יחליקו זה עם זה : ממסורה / יהי' הדבר המוסכם הכולל האמור מעיני המסורה והנקוד או באסור וסותר המאכלים או בין דינין ומשפטים שנין איש לרעהו : (יע) לא ראיתי / אינני רואה בשום מקום שיסכימו יחד בדבר חוק ומשפט מה אנל משתדלים בכל כחם לקיים המצוות לפי פשטי הכתובים : מפני שאלה במנוחה / מאמינים בקבלת חז"ל יחיו באמונתם חיים ערבים : מודמן בשלחם / מכין את עצמו בחרבות ללחום מלחמת השכל ופגרא בפירושי המצוות : (כ) וצריך שיעתק / מוכרח הוא לחזור וסבדו נעבור חסובת המשיב : שנכפור עליהם / ראוי לנו להוכיח כחשט על פניהם : והחכמים מסכימים / על דעה אחת ר"ל משפט אחד / אך יתקו איש איכו הוא ראונו ככתוב / אנל הקראים חולקים בדבר המשפט אך יעשה זה אומר ככה וזה אומר ככה על

הממונה בכל דור ודור כמו שאמר או אל השופט אשר יהי וגו' / וסמך לו אמרו ועשית על פי התורה אשר יורוך / לא תסור מן הדבר / והאיש אשר יעשה כדון לבלתי שמוע אל הכהן ומת האיש ההוא השנה המרות הכהן והשופט לגדולה שבעבירו באמרו ובעררת הרע מקרבך וסמך לו וכל העם ישמעו ויראו בעור שהסדר נשאר מהעבודה והסנהדרין ושאר הכתות אשר בהם ישלם הסדר וידבק בהם הענין האלהי בליספק בין בנבואה בין באומין והודעה באשר היה בבית שני ולא יתכן לעבור על כמותם החסכמה מרעתם ובוזה נתחייבנו במצות מגלה ופורים ומצות תנוכה ויכולנו לומר על מקרא מגלה ולהדליק נר הננוכה ולגמור את החלל ולקרא / ועל נטילת ידים ועל מצות עירוב וזולת זה / ואו חוקינו יוצאים אחד הגלות לא היינו נקראים מצות ולא היינו חייבים לכרך עליהם אך היו אומרים בהם שהם תקנת

ואפילו אם אלו היו רבים בכברתם נרדא מן הדין היה לקבלם ואלת אינם כן ומי יתן שישימועוני תשובתם בשאת החדש הזה ואני רואה אותם הולכים אחרי הרבנים בעבור אדר באדר והם מקשים להם פראיית רוח תשרי איך צמתם צום כפור בתשעה בתשרי הלא יבושג והם אינם יודעים אם החדש ההוא אלול או תשרי כשיעברו או אם הוא תשרי או מרחשון כשאין מעברין והלא היו אומרים אנחנו הטובעים ומה נפחד מה בלילה אנחנו לא נדע אם החדש תשרי או מרחשון או אלול ואיך נקשה למי שאנו הולכים בעקבותיהם ונלמוד מהם התצוו בתשיעיו או בעשור החדש /

אמר החבר תורתנו קשור בהלכה למשה מסיני או מן המקום אשר יבחר ה' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם במעמד שופטים ושומרים וכהנים וסנהדרים / ואנחנו מצויים שנשמע מרהשופט

כן יש לסמוך על המסכמים ר"ל על חז"ל : והם מקשים להם : הקראים שאלים את הפרושים לאמר הלא למתם צום כחור נע' לחודש / וזה כי קידוש החדש תלוי בראיה נדחורית / וזמן הוה סמכו על החשון / ולפי זה החשון עשו אלול לעולם חסר ר"ל חודש מן למד יום / ועל זאת יקשה הקראי איך סמכו על זה החשון ר"ל לעשות אלול חסר לעולם הלא ראוי לחוש חולי לא יראה הירח רק אור ליום ל"א ולפ"ו א"כ לפי סמיכת החשון אלול חסר לעולם א"כ למתם יו"כ נע' לחודש : והם אינם יודעים / ויותר יש להקשות עליהם אולי עושים הם בחודש כלומר הן לו יונה שאנחנו עושים ביום אלול חסר אולי עושים בחודש אחר שאינכם יודעים החשון והן לו מעברו השנה מספק והפרושים יעשו כמנהג / הנה בהגיע החדש השני למנין חדשי הפרושים מספקו בו אם החדש הוא אלול כדעתם מספקו בעבור או אם הוא תשרי כדעת הפרושים / או הפך זה אם חסר קעשו השנה כשטעו בלי דעת החשון והפרושים יעשו מעוברת הנה בהגיע החדש השני לחשון הפרושים מספקו בו אם הוא תשרי כחשון הפרושים או מרחשון כדעתם : אנחנו הטובעים / הלא ראוי לכם לומר אנחנו העבנו בנזק השנתנו עד בלי דעת החשון : ומה נפחד מה בלילה / כן ראוי להיות לא מהבלילה כפי' המוסקא"עו בדוחק כי שיבוש היא / והטעם אחר שלילכ לנו מחשון העיבור עד שנספק על החודש השני אם הוא אלול או תשרי או מרחשון / למה א"כ נפחד מה יקרה בלילה ר"ל בחודש המסופק אם יגמו בו בתשיעי או בעשירי : תורתנו קשורה / ביאור תורה שנכתב תלוי במקום הנבחר וזמן שכתב קיים : בין בנבואה / בעוד שהנבואה מתעוררת : בין באומין / בעור האלהי : והודעה / וההודעה בנת קול ורו"הק : ההסכמה מדעתם / בימים ההם לא יכלו לבנות דבר מלכס ולהסכים כלם עליו יען ה' רו"הק מהמיד ביניהם : ויכולנו לומר על מקרא מגלה / ר"ל מותר לנו לכרך אק"בו על כל המנוות שנתחדשו נבית שני וזה כי הנה הוא ית' לוהו בחורה שנשמע לכל אשר יגידו לנו מן המקום ההוא ואין צום משום כל חוסיק : אחר הגלות / כל המנוות שנתחדשו אחר הגלות אין אנו חייבים לקיים משום לאו ולא תסור אבל הם מנהג ישראל בעלמא ע"כ אין לכרך עליהם

או מנהג רוב מצותינו סמוכות אל משה הלכה למשה
 מיניו וכן דאוי שהי עם שלא הוצרכו לטרוח במונות
 ארבעים שנה ולא בלבוש ולא בדירה והם כאשר היו מן
 הרוב ומשה נמצא עםם והשכינה אינה זוח מהם והוא
 כבר צוה אותם בכללי המצות היעלה בדעת שלא ישאלו
 על פרטיהם ומחלוקתם עם השעות ויעתיק פירושיהם
 ומחלוקתם וכבר אנו רואים והודעתני את הקי האלהים
 ואת תודותיו והוא כבר אמר להם באהרונה כי היא
 חכמתם ובינתכם ומי שרוצה להכזיב הפסוק הזה יראה
 ענין הקראים ומי שהוא רוצה להאמין בו יראה חכמת
 המשנה והתלמוד והם מעט מחרבה מחכמות הטבעיות
 והאלהיות והמוסריות והגלגליות ויראה שבאמת ראוי
 להם להתפאר על כל העמים בחכמתם וקצת מצותינו
 מן המקום אשר יבחר ה' עם התנאים וכבר התמודדה
 הנבואה בבית שני קרוב לארבעים שנה וכבר שבת דמיהו
 עד מאוד בנבואתו אנשי בית שני וחסידותם וחכמתם
 ויראתם ואם לא נסמך על אלה על מי נסמך / וכבר
 אנו רואים מה שנקבע אחריו משה והיתה מצורה כמו

שעשה שלמה שקרש את תוך החצר והעלה עולות
 בזולת המזבח ועשות החג שבעה ימים ושבעה ימים
 זמה שכתב דוד ושמואל מסדר המשוררים בבית זרהו
 למצות תפירות ומה שעשה שלמה במה שבנה זמרה
 שהניח ממה שעשה משה במדבר ומה שהעמיד עזרא
 בבית שני על קהלו דתת שלישיית השקל ומה שהעמיד
 במקום הארון תכונה שהלו לפניו הפרוכה בעבור שידעו
 כי הארון גנוז לשם :

אמר הכוזרי איך יתכן זה עם לא תוסיף עליו
 ולא תגרע ממונו *

אמר החבר לא נאמר זה אלא להמון כרי שלא
 יחרשו משכלם ויתחכמו מדעתם
 ויקבעו לעצמם תורות בחקשתם כמו שעושים הקראים
 זמורה לשמוע מן הנבואים אחריו משה ומן הכהנים
 והשופטים כמו שאמר נביא אקים להם מקרב אחיהם
 כמוך זנומר / ואמר בכתבים ובשופטים שידיו דבריהם
 נשמעים והיה מאמרו לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי
 מצוה אתכם לעשות על מה שצויתי אתכם עלידי משה
 ועל

עליהם והמנרך עובר על כל תוסיף / ומחלקותם עם השעות / מה שחלקו בפירושם בכל עשה : יראה ענין הקראים /
 איך נשבעו ינהגו ויגלו ויבולבלים המה בפרושיהם / ומנהגם יכחיש פסוק כי היא חכמתם / אולם המשכלות אשר במשנה
 יחוק הפסוק : והם מעט מהרבה / במשנה וכו' / וישקבו מעט מהרבה מהחכמות אשר לחז"ל מה שכתבנו להם כמו
 בעניני הטריטות ובעניני כלאי הורעים ושיעור יניקתם ומסוד העיבור אשר להם נודע שהי' להם ידיעה רבה בחכמה
 הגלגליות ר"ל בחכמת התכונה : וקצת מלוותינו / פי שנים למנוות תורה שנע"פ א' הלכה למשה מיניו כלאמר
 בקודם ב' מן המקום אשר יבחר ה' / בהיות המקדש והכהנים על מכונם : לארבעים שנה / שמת בו עזרא ושיעקו
 ונסתלקה הנבואה כמ"ש הראש"ד : וכבר שנה ירמי' / ככתוב וזהררם מכל עונם / ונאמר וזויהת לי לשם ששון
 וכו' (ירמי' ל"ב) : ומה שעשה שלמה / שנהג בה"מ וגנו המטבן : במקום הארון / שנחפר בנית שני ועכ"ל הי'
 הפרוכה פרנסה לפני מקומו כי תכונת המקום קדשו כמו הארון בעבור שנגנו במקומו : (כא) עם לא תוסיף / איך
 חדשו מלוות ועברו על לא תוסיף ולא תגרע : לא נאמר / לא תוסיף ולא תגרע אינו הוזהרה לגניתיים ולכהני' ולשופטים
 אבל הוא אזהרה להמון שלא יוסיפו על תורת משה / ולא על תורת הנביאים והשופטים שמוציאיהם דומים למנוות
 תורת משה נשכר לוונות תורה לעשות מה שזונו ככתוב נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך זנו' / ונאמר לא תסור מן
 הדבר וכו' ובאן הן שאל איך יאמר החבר שניתי בית שני חדשו מלוות חדשו' כמו מלוות שלי' השקל ודברי כלי הסיד נשכר אמרו
 ז"ל לה המלוות שאין נביא ראוי לחדש דבר מעתה / והראש"ע כפי' החודש הזה כתב שהיו מלוות כעין תקנות לנד / והנאון
 כתב שהיתה קבלה ביד ישראל שאלך יקום ויחדש כלי שיר / וירמי' ינהג על ההולא' בשנת ככתוב ולא תוסיף משא
 מנחיקם

ועל יד נביא מקרבך מאחיק על התנאים הנוכרים
 בנבואה ומה שנקצו עליו הכתנים והשופטים מן המקום
 אשר יבחר ה' מפני שהם נעזרים כשכינה וילא ירכון
 לעבור עליהם שיסכימו בדבר שהולק על התורה בעבור
 דובם ולא העבור עליהם הטעורת לחכמתם הרחבה
 היורשה והטבעית וזקנויה כאשר קבלו בי הסנהדרין
 היו מצווים לדעת כל החכמות כל שכן שלא נסתלקה
 מהם הנבואה או מה שעומד במקומה מכת קול וזולת
 זה ואמור שלא לחלוק עם הקראים במה שהם טוענים
 עלינו מן המובן ממהרת השבת שהוא מיום ראשון ואחר
 כן נאמר שאחד מן הכתנים או השופטים או המלכים
 הרצוים עם דעת הסנהדרין וכל החכמים ראה כי הכונה
 מן המספר ההוא לשום חמשים יום בין בכורי קציר
 שעורים ובכורי קציר חטים ושמירת שבעה שבועות
 שהם שבע שבתות תמימים ונתן לנו דמיון בתחלת

יום מהשבע לומר אם יהיה החל חרמש בקמה מיום
 ראשון תנינו במספר עד יום הראשון לחקיש מנינו שאם
 תהיה ההתחלה מיום שני נגיע עד יום שני והחל חרמש
 מונח אלינו בכל עת שנראה שהוא ראוי נתחיל בו
 ונספור בו וקבעו אותו שיהיה יום שני של פסת וילא
 יהיה בזה סתירה לתורה והתחייבנו לקבלו לתורה מפני
 שהוא מן המקום אשר יבחר ה' עם התנאים הנוכרים
 ושמה היה זה בנבואה מאת הבורא זיכור להיות ונהיה
 נקיים מבלבול המבלבלים :

(כב) **אמר הכוזרי** כבר פסקת רחבר בכללות

מתחלקים היו בלבי מטענות הקראים היירתי סבור
 שאכעסך בהם :

אמר החבר כשיתבררו הכללות אל תתן לבך
 לחלקים כי הרבה שיכנס בהם הטעורת

ועוד

מבחינם / אך החזר יענה דעת שליטת והיא שהקורה נחנה רשות לנביאים לחדש מצוות ולזה על עדתו לעשות /
 ועל דבר דרשקס ו"ל על פ' אלה המצוות לא שת לנו : על התנאים הנוכרים / הוא שיהיו שם נביאים ושופטי ככתוב
 (בס' הקודם) : הירושא והטבעית / ר"ל חכמת הקורה שהיא מורשת מאבות אל בניס איך יולידו הלכות חדשות
 ב"ג מדות / ונס החכמה האנושית נס היא רבה בטבע עד שראו הגולד לשעתם אשר לפיהו ראוי לחדש מצוה ידועה :
 זולת זה ר"ל ר"הק : ואמור שלא לחלוק / ר"ל הנה אפי' אם נודה לדברי הקראי בפירושים לקורה עד שדרך משל
 נאמר כי אמת אמרו כפי' הכתוב ממחרת השנת שהכונה על שנת בראשית : ואח"כ נאמר / הנה לא תועיל הודאסינו
 אחר שהנביאים והשופטים ראו צעין בחינתם לפרש הכתוב כפי' אחר ר"ל שיהי פי' ממחרת השנת / למשל ולדוגמת
 בעלמא שאם יארע כך אזי תספרו שבע שנות קמומות מן יום ח' ויהי בין קציר שעורים לקציר חטים כ' יום /
 וכן אם יארע יום אחר כמו כיום ב' תחל לספור מן יום ב' וכן הלאה / א"כ עלינו לקבל פירושה האומר שהוא משל
 ככתוב לא תסור וכו' ולעונן פירוש הקראי האומר שהוא אמת : ושמה ה' זה בנבואה / אולי נאמרה בנבואה שכן
 פירושו אחר שפי' זה מקובל אלנו מאנשי בית שני שהיו בהם נביאים / וככה נאמר ביתר הפירושים של הקראים :
 (כג) כבר פסקת / פסקת פסק דין על טענותם בכלים אשר הנחת נקודם שהקורה שבע"פ ניקנה פעמים א' הלכה
 למשה מסיני / ב' מהמקום הנבחר / בזה טענת נשפט לזק להקיר סביקות אשר היו בלני לנטות אחרי הקראים
 בפירושים איוה חלקים מן המצוות : כשיחברו הכללות / כשיחברו ענני הכולל מרבים ענינים פרטיים אין להוסיף
 איוה פרטיים יולאים מטעם הכולל כי ב' סנות בדבר לתת / א' הטעות ר"ל שהכל יראה אותם בטעות נחור היוולאים
 וכשיעמיק בעיונו יבין באמת שאינם יולאים / ב' ההסתבכות וההרכב' ר"ל פעמים יורכב איוה פרט שתחת כלל אחר
 ע"כ הוא יולא נקלת מכללו הראשון אשר נכלל תחתיו ערס ההרכב' : כמי שנתברר אלנו דק הבורא / זה משל לסנה
 הראשונה / שהוא טעות השכל כי אמתו רואים לדק הבורא בכללי מיני ב"ח שפעל בהם איברים ומדות לתועלתם או
 להיוס

אשר הביאתים :

אמר החבר אמור מה שתראה :

(כד) אמר הכוזרי הלא עונש הנק מפורש בתורה במה שאמר עין תהזעין וכאשר

יתן מוס באדם כן ינתן בו .

אמר החבר והלא נאמר בו אחר כן ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחרת נפש הלא זה

הכופר והלא הלא היה אומר מי שחכה סוסך הכה סוסו אבל אומר קח סוסו כי אין לך תועלת בהכו' סוסו וכן

מי שכרת ירך אין אומרין לך קח ידו שאין בזה תועלת בכרות את ידו כל שכן שהיה נכנס בדינין האלה מח

שסותר אותו השכל מפצע תחת פצע וחבורה תחרת חבורה איך יוכל לשער זה שמוא ימות אחד מהם מפצע

ולא ימות האחר מכמותו , ואיך נוכל לשער כמורנו ואיך

ועור שאין להם תכלית מפני שהם מסתבכים ולא ימלטו המיזרים מכלבולים וזה כמו שנתברר אצלו צדק

הבורא ושחכמתו כוללת איננו מביט למה שהוא נראה בעולם מן העול וכמו שאמר אם עשק רש וגזל משפט

וצדק תראה במדינה אל תתמה אל החפץ וכמי שנתברר אצלו במופת עמידת הנפש אחר כלות הגוף בעבור

שאיתה נשמית אבל עצם נפרד מהגוף כמלאכים איננו מביט אל מה שתקשהו המחשבה מהערר פעולות הנפש

בעת השינה ועם החלי שהוא מאבר המחשבה ומה שהוא הולכת אחרי כוונת הגוף וזולת זה המחשבות

המכלבללות :

(כז) אמר הכוזרי עם כל זה אין מספיק לוי עד שאשבע מדב' עמך על החלקים

ואם יש לתפוש עלי בזה אחר אשר הודירתי בכללים

להיות נשמרים גם מכל נזק / ועכ"ו נראה רעת קלת אישי המיניס שנהרגים ונאכלים מאישים מין זולתם / אשר על זאת הספלא המלך לאמר ובה דמעת העשוקים וגו' ובה יראה לפי ההשקף הראשון שהוא עול דרתי ההשגת / אך עם ההסתבכות יראה שהוא עשוק וזה כי המתבונן חסדי ה' נהשכל ודעת הוא זה יבין שרע פרעי הגורם טוב כללי בכלל טוב יחשב / כמו שהקוים דם הזרוע יחשב שהוא רע לאמר הזרוע אכל בהיותו טוב לכלל איברי הגוף לעוב יחשב / ולכן כל רעות פרעי האישים היותם מאכל למינים כלליים זולתם לעוב יחשב / כי בהיות אלה הרעות הפרטיות טובות כוללות / ככתוב בספך דם וכרת נחם ירפאו מחלה איש ובלחם לחם ועשק ומרונה תמלואי עמים (אסף ח"ב פ' פ') : אם עשק רש / איש' דקרא קדריש כי גבוה מעל גבוהים וגו' פי' כי הרע הפרעי ההוא הוא טוב לכללים הגבוהים ר"ל למינים וסוגים : וכמי שנתברר במופת עמידת הנפש / זה משל לבה השני' האמורה והיא ההסתבכות וזה כי עמידת הנפש ר"ל נחיותה מחייב היותה עצם נפרד מהגוף / אולם העדר פעולתה בשניה ובחולי מורה היותה מסתבכת עם הגוף המחויב מזה שתמות במותו / אמנם כל זה הוא בעבור היות לה שתפוג והסתבכות עם המדמה בחייה הצריך לכלים ואיברי הגוף ע"כ תחלה בחליו אולם בהפרדו מן הגוף יעדר ההסתבכות וישנו עצם משכיל בפני עצמו / ור"ל : (כד) הלא עונש הנזק / עוד ישוב יספוך ידו להגדיק דעת הקראים בדיני הנלות שהם יאמרו עין תחת עין ממש הסך דברי חז"ל שאמרו דמי עין / וזה לא יתכן לומר שכל עליו פירוש דמי עין מן המקום הנבחר כי הוא זה מפורש ועומד בקורה כדעת הקראים : נפש תחת נפש / כלומר מה מנינו נפש תחת נפש האמור בבהמה תשלומי נפש כאמור לפניו מכה נפש בהמה ישלמנה / ככה עין תחת עין ענינו תשלומי עין / כי הוא נחשרון המקואר כמו ועשיר יענה עונת שפי' דברי עונת וככה בזה הראוי כופר נפש / כופר עין : והלא לא הי' תומר / כלומר והסבדא נוחתת זה כי אין תועלת לניזק בהמית הבהמה של המזיק או בכרת ידו בעבור שכרת את ידו / כי אין עונשי הנזקים על גז הנקמה כי אם להשלים הניזק של הניזק : מה שסותר אותו השכל / ר"ל שלא ישוב העונש עם הנזק אם שלא נוכל לשער ענש המזיק ובריאותו עם בריאות הניזק וענשו או שיהי' אחד מהם מחוסר אבר מהוונות שבהם הניזק כמו סומא באתת מעיניו

רבים ידועים ומפורסמים ורב מה שהם תלויים במעמד השכינה וכבר חסרנו אותה ומה שאצלנו היום מאסור שכיבת הנדה והזולתת אינו מפני הטומאה אבל היא מצוה גרידה מאת הבורא וכן מה שאצלנו מהרחקת האכילה עמה ולהשמר מקרבתה אין זה כי אסמניעות וסייגות שלא יתגלגל לשנב עמה אבל חובות הטומאה בטלוי ממנו מפני שאנו בח"ל וכל שכן מרה שאנו נושמתמשין בו מחקברות והשקצים והמצודעים והזבים והמתים וזולת זה וכן אסורה עלינו הגבלה ולא מפני טומאתה אבל מצוה גרידה באסור הגבלה ותנאי הטומאה תוספת ולולי שאמרו עזרא תקון טבילה לבעלי קריין לא היינו חייבין בת חובת התורה אך חויב טהרה ונקיות ואם הם מקבלים אותם על עצמם לענין הנקיות אין נגאי בזה טבלתי שיקבלה לתורה ואם לא כבר הם מתחכמים מסכלות מהם ומשנים התורה ונודמים למינות

ואיך נקח עין ממנו שאין לו אלא עין אחת כופר עין מי שיש לו יתי עינים וישאר האחד כומא והשני בעין אחת והתורה אמרה כאשר יתן מוס באדם כן יתן מי ומה צרכי לרבר עמך על אלה החלקים אחרי אשר הקדמתי לך צורך הקבלה עם אמותת המקובל מהם וגדלתם וחכמתם והשתדלותם :

(כה) **אמר הכוזרי** עש כל זה טוב הוא בעיני לדעת למה צוה השם השמיר המין הטומאות . **אמר החבר** הטומאה והקדושה שני עינים זה כנגד זה לא ימצא האחד אלא בהמצא השני ומקום שאין קדושה אין טומאה כי ענין הטומאה איננו כי אם דבר שאסר על בעליו לנגוע ברבר מדברי הקדושה ממה שהוא מקודש לאלו' כמו הכתנים ומאבלס ומלבושם והתרומות והקרבנות ובית המקדש וזולת זה הרבה . וכן ענין הקדושה דבר שאסר על בעליו לנגוע ברברים

מעיני וזולתו / והנ' שלם נשתיסם ולא יוכל להקיים כאשר יתן מוס באדם כן יתן זו : ומה לרבי / אחר שהוכרח לפירוש אין צורך לאמתלא על ביאורם של חז"ל המקובל ממקום הנבחר כאמור בקודם : (כה) עס כל זה / עס היות שסתחכמות בדם נסגרא על טעמי המזונות הוא מרי לפי דברי האנר כן יכרום להוסיף או לברוע לפי הסגרא עכ"ו חכמי לדעת טעם השמירה מהטומאה : שני עינים הם / ממאמר המגטרף כמו אב וכן / כי עומאה ענינה לכלוך צופני או נפשי וקדושה ענינו פרישות מהכלוך : כי אם דבר שאסור על בעליו לנגוע / אין איסור עומאה מפורש בתורה כי אם נכהן למת אבל הוא זה דבר הלמד מענין אמרם ו"ל חייב אדם לעהר את עלמו ברנל / וזה בעבור הרנל בואו נכ"הו בומן הנית בשעת הרנל (ע"כ עשו זכר לדבר נח"ל ג"כ) וממילא נשמע אסור עומאה נכהנים בכל השנה / וזכר לדבר והתקדשם והייקם קדושים : במעמד השכינה / ר"ל בא"י ובזמן שכ"הו קיים : בח"ל / שאין אכחנו יכולים לפרוש מהטומאה כי איר ארץ העמים עמא / אף כי בהיותנו רבי'ים ליגע בטומאת מת וזולתם שאין להם עהרה כ"א בהואת שלישי ואניעי מה שאיננה היום : באיסור הנכלה / מה שנאסרה גם היום באכילה : חובת החור' : בעל קרי אסור נד"ס עד שיטבול כן תקן עזרא / ומסקינן דהאידינא בעלה תקנת עזרא / אף דעת החבר שאנחנו חייבים בה מטעם לא אסור / אף הקראים דלא סביר להו לאו דלא אסור הנה עבילה זו אסורה עליהם משום לאו דכל הוסיף אם לא בהיות כוונת הקראי בעבילה זו משום נקיין לא לקיים ד"ת / והנן זה פן יתעריב עליך דברי החבר / ובעטם הנקיין האמור הותרה העבילה בזמן הזה לחסידים ואף כי להקל הכונד כאמור (כל"א לשני) ז"ל ועוד יש עעם שימלחו כונד בעלמס בעוד שלא רחצו מקריים עכ"ל : כבר הם מתחכמים / ר"ל הקראים משנים התורה בעבילתם לקריים מטעם מזונת החורה ועונרים על כל תוסיף / ועל זאת יסבנון כל חסיד וכל איש ישראל בעשותו אחד ממנהגים שנתקנו אחר חורבן הנית כמו מנהג הכפרות וזולתו שיכוין שאיננו עושהו משום מזה לקיים לאו דלא אסור פן יעבור על כל תוסיף אבל תפי' כוונתו שהוא עושהו משום מנהג ותיקון בעלמא כאמור (נע"ו לוח) ז"ל ואלו

למינות רוצה לומר חלוק הדעות אשר הוא שורש הפסדת האומה ויצאיתה מתורה אחת ומשפט אחד כי כל דבר נקל בו אנהנו על עצמנו מהשתמש בשבתו בבתנו בעירוב ואם נראה דבר שאינו נאה וקל אצל מוהשתסבם דעתם מהמחלוקת והמינות עד שיהיה בביי אחד עשרה אנשים בעשרה דעות ואם לא יהיו המצות אצלנו קשורות כנבולים שלא יעברום ולא היה מובטח בהכנס בה מרה שאין מנינה ויוצא ממנה קצת מה שיש בה בעבור שהוא לוקו בהקשו וטעמו וקל בעיני הקראים הנאת עבודה זרה מוכסף וזהב וקטורת ויין ועל האמת המות מבלעדי זה טוב ויקשה בעיניו שיהנה מהחזיר אפי' ברפואה ועל האמת הוא מעבירות הקלות חייב בהם מלקות וכן יקל על הנזיר אכילת הצמוקים והענבים יותר מהשכרות משכר הדבש או שכר התפוחים והאמת הפך זה כי האסור אינו אלא במה שיצא מהנפן בלבד ואין הכונה אסור השכרות כאשר יעלה במחשבה אבל האלקים יודע ונביאו ובהוריו ולא יתכן להחזיק בסכלים אנשי

הקבלה (נ"ה הסברא) או הסברים כוח כי מלת שכר לאנשי הסברא גלויה וידועה ויקבלו שיון ושכר האמורה בנזיר אינו כי אם מעסים חיון ולמצו גבולי' מדוקדקים עליהם בחכמה ואם לא יראו במעשה נאי' והוריו ירחק מהם מבלי שיאסור אותם כמו בשר כוס כוס אשר היא מותר בעבור שאינו בטוח ממות הבהמה החיה ולאומר שיאמר כי תרפא והותרה והטרפה שגראית בריאה אסורה מפני שיש לה חולי מומית מבלי ספק ולא יתכן שתחיה ממנו ולא שתרפא ונאסרה ועם הסבריהתחכמות ישבו הדינים האלו בהפך על כן לא תהליך אחר סברתך והקשתך בתולדת המצות פן תפול בספקות וביאוך למינות ולא תסנוס דעתך עם חבריך בדבר מהם כי לכל אחד מבני אדם סברא אמנם צריך שתעיון בשדשים מן המקובל והכתוב וההקשות הנהגות על חסדר המקובל להשיב החולדות לראבות ומה שיוציאך אליו האמן בו ואם יהיה לחוק אצל סברתך ומחשבתך כאשר תרחיק המחשבה והסברא העדר הרקות וההקשה השכלית

טיו חקינו יולאים אחר הגלות לא היו נקראים מצוות כי אם תקנות ע"כ : נקל בו / אנתו הפירושים מקילי' בהולאה על ידי ערוב והוא נראה בלתי נאה והנון אצל הקראים שאינם מודים בעירוב ונקל הסגן סנרסם בעירוב המחלוקת והמינות בעיני התורה / וזה עשם לא תקנודו ספי' ו"ל לא תעשו אנדות אנדות : ויקל בעיני הקראים / אף כי הנאת ע"ז חסור' הדאורייתא ככתוב ולא תחמוד כסף והב' עליהם מ"מ לפי הסברא תהי' מצוה זאת קלה בעיני בערך אל אכילה בשר חזיר כי הסברא תאמר שהנאת הנפש מהאיסור בלי אמצעי יותר חמור מהנאת איסור ע"י אמצעי לכן תהי' אכילה חזיר חמור בעיני הקראי יותר מהנאת ע"ז / והדבר הפוך כפי חקי התורה : וכן יקל על הנזיר / כי הסברא תאמר שהנזירות הוא בעבור הפרשות מכל דבר המסכר ע"כ ולא משפט מעוקל משא"כ דעת התורה : לאנשי הסברא / בעלי הסברא חושבים שכר נקרא משקה המסכר : ויקבלו / אולם הקבלה אמריה תאמר שהסכר האמור בנזיר אינו כי אם המשקה היולא מהנפן : ולמצוות גבולים / סייגים נגדרים בחכמה הירושא ר"ל בחכמת התלמוד : במעשה נאיש / אף כי לא יאותו לחכמה הסברית : בשר כוס כוס / בשר חולה המסוכנת שממרים לאמר שחוט שחוט בטרם תמות שיהי מותרם בעבור שאין המות בא וודאי כי אולי תרפא / משא"כ הטרופ' שתמות בודאי ע"כ אסורה חפי' אם היא בריאה / וזה הוא מחכמת התורה : אבל החכמ' הסברית שהקראים מחזיקים בה / הדין בהפך : והקשות הנהגות על סדר המקובל / ר"ל שהוליא הדינים כפי החכמה הירושא שהיא חכמת התלמוד כמו שלם עשרה מדות וזולתם מינות הם"ש אף כי רחוקה היא כפי החכמה הסברית : העדר הריקות / המחשבה הסברית מחשונשים שם מקומות ריקים מכל גשם במציאות אולם השכל מתייב שאין שם ריקות כי אילו הי' הריקות נמצא היו בעלים הרבה ממעשי הגרם המים כע"כ טרם המורה (בע"כ לראשון בסוף הקדמה הני' מוננו) / ועם

אשר הם עוברים אצל העיון הדיני מבלתי ההשתדלה התורה ושני העניינים צריך אליהם כי אם התחוד העיון הדיני יעברו בגבוליו מיניג מתחבולות לא יתכן כי ספרם ואם תעזוב הגבולים של דינים אשר הם כיווג התורה ותסמוך על ההשתדלה יהיה סבה למינות ויאבר הכל :

(כו) אמר הכוזרי כיון שהרבר כן אני מורה לרבני שמקבץ אלה שני הפנים ביתרונן על הקראי בנראה ובנסתר ויהיה עם זה טוב לב בתורתו בעבור שהוא מקובלת מהחכמים המאומתי שהכמתים מאת האלקים כי הקראי ואם תגיע השתדלותו מרה שהגיע לא ייטב לבו מפני שהוא יודע שהשתדלותו סברא והקשה ולא ייטב לבו ולא יבטח שהמעשה הוא הוא הנרצה אצל הבורא וידע כי בעמים הרבה אנשים משתדלים יותר מהשתדלותו אבל נשאר לי לשאול אותך בערוב והוא קלות במצות השבת איך ירני מזה

השכליות מחייבת זה וכאשר תרחיק הסבריה שיכול להתחלק הנוף לאון תכלית והקשה השכליות מחייבת זה וכאשר תרחיק המחשבה שהארץ כדורית ושהיא חלק אחד ממאה וששים (ג' ח' ושש) פעמים מעגול השמש וכל מה שיש במופתי התכונה ממה שתרחיקהו המחשבה כי כל מה שהתירו חכמים לא ה" לסברתם ולא במה שנראה לדעתם אך בתולדת החכמה הורושה המקובלת אצלם וכל מה שאמרו כן ומי שנראה להשיג חכמתם ולקח דבריהם כטעמו וסברתו יהיו נכרים בעיניו כאשר הם דברים הטבעיים והגלגלים נכרים בעיני עמי הארץ והם כשמוקדקין בגבולי הדיינין ויווה החיתר והאיסור באמתת הדין מראים לך מה שאינו נאה מהגבולים החם כאשר הם מוגנים אכילת בשר כוס כוס והוצאת ממון בתחבולות הדיינין והתרת החלוקה בשבת בתחבולות מן העירוב והתרת הנשים בתחבולה שהנשואים מותרים בהם והתרת השבועות והנדרים במיני הערמות

היות שעת נראה נחוש מליאות הריקות ככלי הורקת האויר לופע' כומפי בלעו , סנה באמת אין ריקות כי במקום האויר המורק ינכנס עם גשמים וענמים חמרים כמו כחות המושכים והעד שהמנגע אשר מהענר הנוכית המורק מהאויר תמשוך הגבול אשר מהענר הדי של הנוכית וזה לאות כי בחלל הנוכית המורק יש עם כל המשיכה וולקס מהנשמים : והקשה השכלית מחייבת זה , כבר התאר שאת החלוקה הב"ב המבואר במופת מליאותה איננה רק צנה ולא בפועל כמו שניאר קרב המורה (עס בהקדמה הי"ח) : חלק אחד מקס'ו פעמים / כנ"ל וכ"כ הרשב"ם (בהקדמתו לניחור זרעיס) ז"ל המאס היה קס"ו פעמי' ושלשה שמינית פעם גדול כדור הארץ : יהיו נכרים / יהיו זרים בעיניו : כאשר הם מנגים / הקראים מנגים מה שהתירו חו"ל בשר מסוכנת וזה לפי סברתם שהיא הפך הסברא הירושא ר"ל סברת החכמי התלמודית שהיא מורשה לנו מאבותינו : והולאת ממון / ר"ל הולאת החוב בשמטה ע"י פרוגל (פי' זה לא שערפו המוסקאטו) וזוה אינם מודים הקראים : בתחבולה שהנשואים / ר"ל בתחבולה המיאון שהיא מתיר קשרי הנשואין מעיקרא / (נס פי' זה לא שערפו המוסקאטו) / וכן היתר נדרים ע"י פתח לחרטה ואף כי לעשות מן החרטה פתח לחרטה / ככל זה אין הקראים מודים גם : חלל העיון הדיני / חלל הפלפול התלמודי שפעמים יתיר החסור בערמה קלה כמו היתר נדרים בחרטה ופעמים יעשה סייג לאיסור לבטחי ננוע בנוף האיסור : מבלתי השתדלה הקורב / לא השתדלה הקורה שנכתב לכאז בניחור נגלה הערמות היתר או סייג הדינים : ושני העניינים / העיון הדיני והשתדלה שהם קורה שבע"פ וסנכתב שיהם נריכים לקיום הקורה : כי אם קייחד העיון / אם תסמוך על הפלפול לכד ומליא מיני ערמות וסייגים עד כלי די / ואם תסמוך על השתדלה ר"ל על קורה שנכתב לכד יבוא לינוע באיסור ע"כ מוכרחים הפרושים לקיום שיהם משא"כ הקראים העוזני' ארחות העיון הדיני המה ילכו נחמס בקיום המצות : (כו) שוקנץ חלם שני הפנים / ר"ל עיון דיני והשתדלה התורה האמור בקודם : בערוב / בערוני חרות מקירין להוליא מהנתי' שהם ר"ה לר"ה שהיא איסור דאורייתא : מה שלא אסרהוה התור' / לפי

מה שאסרו הבורא בתחבולה ההיא הנקלה והפחותה .
אמר החבר חס ושלוים שיסכימו המון הסירים
 והכמים על מה שיתיר קשר מקשרי
 התורה אך חס מזרזים ואומרים עשו סייג לתורה ומן
 הסייגות שהשיגו שאסרו ההוצאה וההכנסה מרשות
 היחיד לרשות הרבים ובהפך מה שלא אסרה זה התורה
 ואחר כן נלגלו בסייג ההוא גלגול להרוחה כדי שלא
 תחשב לעמל השתללם בתורה ושיהיה בו ריוח לבני
 אדם בהשתמשם ולא יגיעו אל הריוח ההוא אלא
 ברשות והרשות הוא עשות הערוב כדי שהיה הכרה
 בין המותר לגמרו ובין האסור ובין הסייג :
(כו) אמר הכוזרי כבר הספיק לי זה אבל לא חזקה
 אצלי מלאכת הערוב עד שהיה
 מחברת בין שתי רשויות .
אמר החבר אם כן לא חזקה אצלך המצוה כלר
 החזק בעיניך חתרי הנכסים והממונ
 והעבדי בליקחת הקנין והצואה וההרת האשה ואסורה
 אחר שהיתה מותרת באמרו תהאלי מקודשת והתרתה
 אחר שהיתה אסורה באמרו כרבו ותכמו והנו גט
 וכל מה שיש בתורת כהנים ממה שהשלמתם תלוי
 במעשה מן המעשים או ברבר מן הדברים וצדעת הבגד
 וחבית התלויה במאמר הכהן טמא או טהור וכל המשכנה
 במשקליהם

לא חלה הקדושה עליה אלא בהקמת משה את המשכן
 והמשיחה בשמן המשחה וכן הכהנים לא חלה הקדושה
 עליהם אלא במלואים ובתנופה והלויים והטהרה (ג'ת
 בטהרה) והתנופה . וטהר הטמאים במי נדה שבו אפר
 הפרה ואובב ושני תולעת ועו ארו וחטוי הבית בשני
 צפרים חיות והמלאכה ההיא . וכפור העונות ביום
 הכיפורים וטהרת מקדש מהטמאות בשעיר עזאזל עם
 המעשים התלויים בו וברכת בני ישראל בנשוא אהרן
 את ידיו ובאמור יברכך ה' והיה חל' עם כל המעשה
 מהמעשים האלה הענין האלקי כי התורה כחוויות
 הטבעיות כלם מושערת מאת הבורא ואין שיעורם
 ביכולת בשר ודם כאשר תראה ההויות הטבעיות משתערות
 ומתאזנות ונערכות בהמונן מן הטבעים הארכעיה
 ובמעט דבר ישלמו ויתכנו ותחול בהם הצורה אשר היא
 ראויה להם מחיים וצמחים ויהיה לכל מוג הצורה שהיא
 ראויה לו ובמעט דבר יפטר הלא תראה הביצה שיפסידה
 מקרה מעט מחוס גדול או קור או תנועה ולא תקבל
 צורת האפרוח וישלימנה חמום התרנגולת אותה שלשה
 שבועות ותחול בו הצורה על השלמות ומי זה אשר
 יוכל לשער המעשים עד שיחול בהם הענין האלקי כי
 אם האלקים לבדו . וכמו זה טעו בעלי הכימריא
 והרוחניים הכמיים חשבו שישערו האש הטבעית
 במשקליהם

לפי שהקפה הראשונה נראה שהחבר סובר שהולאה מרשות לרשות היא דרננן וזה שלל כהלכה כי היא דאורייתא ומייבין
 על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת / אולם מי חכם יבין דעת שר"ה דאורייתא הוא כעין דגלי המדבר שיש סס ששים
 רבוא אדם ואינו מוקף אך העירות המוקפים הם ר"הר מדרננן כמבואר (רמב"ם פ' י"ד מהל' שבת) וכנה הם ז"ל
 החטירו בו לעשות סייג לר"הר נמור וכן הקילו בו להטירו בעירוב : בין המותר לגמרי / המותר לגמרי הוא ר"הי /
 האסור לגמרי הוא ר"הר / והסייג הוא העיר המוקף לרנים שיש לו דין ר"הר מדרננן כהיותו בלי עירוב / ודין ר"ה
 בסיוט מעורב : (כו) עד שיהי' מחברת בין ב' רשויות / ר"ל כל כך קלה כח העירוב עד שאין לו כח לחבר
 אפי' בין ב' רשויות דרננן : א"כ לא חזקה / כרי כל המצוות עשייתן הוי מעשה לקיים דבר קורב כמו מעש' הערוב :
 בליקחת הקנין / נקבלת קנין סודר הם נקנין לקנייהם חולתם ממעשי המצוות שאינם חוקים מהנחת הערוב : וכל
 המשכנה / ס"ל הראשונ' במקום אשר כמו הלכנו עמי והאחרונ' במקום למד נראש כי הראוי וכל הכלים אשר למשכן
 פ' לא נקראו כ"א נמעה ההקמה והמשיחה : משתערות ומתאזנות / גשעים נשיעורם ונקלים במאונים כפי
 הראוי

תשחט הכבש על הדמיון ותתלכלך ברמו והפשטתו
 וברחיצת מעיו ורהרתו ונרתחו וזיקרת דמו
 ועריכת עציו וחקרת אשו ואלו לא היו במצות אלקים
 היית לועג למעשים האלה והיית חושב כי הם מרוחקים
 מן האלקים לא מקורבים עד שכאשר יאלץ כראוי
 ותראה האש או תמצא בעצמך רוח אחרת לא היית
 רגיל בה או חלומות אמתיות או גדולות ררע כי הם
 תולדת מה שהקדמת וחברך הגדול אשר בו רבקה
 אליו הגעת ואל יקשה בעיניך אם תמו' אחרי אשר
 רבקה בו כי אין מותך כי אם כלות הנוף בלבד אבל
 הנפש שהגיעה אל המעלה ההיא אין לה ידירה ממנה
 ולא רוחק מן המדרגת ההיא , ונתבאר מזה כי אין
 קורבה אל האלקים אלא במצות האלקים ואי אפשר
 לדעת מצות אלקים אלא מדרך נבואה ולא בהקשרה
 ולא בסברא , ואין בינינו ובין הדברים ההם קורבה אלא
 בקבלה הגאמנה , ואשר מסרו לנו המצוות ההם לא
 היו יחידים אבל היו רבי' וחכמים גדולים שהגיעו הנביאים
 ואפילו לא היו כי אם הכהנים והלוים והזקנים אשר
 היו נושאים התורה ולא פסקו ממשח :

כח) אמר הכוזרי לא ראיתי אנשי בית שני אלא
 שכבר שכחו התורה ולא ידעו
 מצורת הסוכה עד שמצאוה כתובה בתורה וכן מצות
 לא יבא עמוני ומואבי ונאמר בהם וימצאו כתוב בתורה
 וזה ראיה על אבין התורה :

אמר החכר אם כן אנחנו היום חכמים ויודעי יותר מהם
 שאנחנו יודעי התורה כלה כפי מחשבתנו .

אמר

הראוי להם / כמו שביאר זה (בי"ב לזה) : בעלי הכי'מיהה והרוחניים / גם זה כבר ביאר (סס) : ומנעים כוכניים
 שהם כוונו להקריב קרבניהם בעת שעמדו כוכניים יודעים צמצע ידוע : שעושים ספרים לכוכבים / לזר כעין כתיבה
 ואולי הוא מעשה לעשות כוניה למלכת השמים פי' לפטות לזר מכוון לכוכבי שמים והוא מנזרת כן שענינו דמיון :
 ואלה בעלי השמות / הכוונה על בעלי הרוחניים האמור' שהם קוראים בשם אלהות לכוכבי מרום כמו יופי' ער ווע'נוס
 וולתם עד'הכ חז הוחל לקרוא בשם ה' : ואין הנעש' כמונע / המלאכ' לא קדמה אל הענע ר"ל מעש' אלה בעלי
 השמות והרוחניים לא קדמה למעשה המצוות אשר הם כמעשים ענעיים שהם בהשערה : (כח) לא ראיתי / איני
 רואה

וכולם צריכות לחכמה מופלאה ומלמד מוזמן .

אמר החבר ומוי שידע אלה הדקדוקים בתורה היעלם ממנו עשות חסכה ומצות לא

יבא עמוני ומואבי :

(לב) אמר הכוזרי אם כן מה נאמר בוימצאו כתוב

בתורה . **אמר החבר הטעם**

הברור הוא שכותב המקרא לא הרגיש לנסתרות אבל

כתב המפורסמות הגלויות ולא חשתיק מיהושע מתחמתו

שקבל מאלהים וממשה דבר . אבל זכר יום עמידת

הירדן ויום עמודי השמש ויום המולד בעבור פרסומם

אצל ההמון . וכן מספורי שמשון ודבורה וזרעון ושמואל

ודוד ושלמה לא זכר מתחמתם ולא ממה שהיו לחם

מהמעשים בתורה דבר . אבל זכר מדברי שלמה סעודותיו

הגדולות ועשרו הגדול ולא זכר מכל חכמתיו הנפלאות

חזן מאז תבואנה שתיים נשים זונות בעבור שהיו הרבר

במעמד ההמון . אבל חכמתו עם מולכת שבא וזולתה

לא זכר כי לא היתה כונת הכותב לזכור כי אם הרבר

המפורסם

(כט) אמר הכוזרי כן אני אומר . אמר החבר אם

היינו היום מצווים להקריב

קרבנות ההיינו יודעים איך נשהטם ולא יזיה צד וקבול

דמו והפשטו ונתתו ולכמה נתתם ינתח ואיך נקריב ואיך

נזרוק הדם ומנתתו ונסכו . והשיר הראוי לומר עליו

ומה שהכתנו הייבוי בו מקדושה וטהרה ומשיחה ובגדים

ותכונות . ואיך אוכלין הכהנים הקדשים וזמניהם ומקומותם

וזולת זה ממה שיארך ספורו :

(ל) אמר הכוזרי לא גרע זה אלא מכהן או נביא .

אמר החבר הלא ראית אנשי בית

שני איך בנו המזבח עד שעורם האלהים על בנין הבית

ואחר כן בנין ההומה התחשוב שהיו מקריבים מבלי

סדר כפי שידמין :

(לא) אמר הכוזרי לא יתכן שתהיי עולה אשה רוח

ניחוח והיא מצוה שאינה שכלית

עד שישלמו כל חלקיה ברשות הבורא ובמצותו כל שכן

שכבר ודעו מצות יום הכפורים ומה שהוא גדול מהסוכה

דואר בלומר איני מבין כ"א שכתבו את החור' הפך דברך שמהם תלז תור' כאמור (בכ' לשלישי) : (כט) איך נשתטם .
אף כי כבר ביארו לנו חז"ל כל עבודת הקרבנות בדרך קדשים הנה יש שם כמה אנשיות דלא אפשעו אף כי יתכן
סיקרו שלמות אשר לא ידעו לפסוק דין : (ל) מכהן או נביא . ר"ל מכהן הנשאל באורים וקומים לדעת הישר
והנלתי ישר : (לא) מזה שאינה שכלית / אין הסברא השכלית יכולה לשער בה דבר כ"א הכל מאת ה' השכיל במעשה
הקרבנות : מצות יום הכיפורים / ואף כי לא נאמר בכתוב שלמו בו מסתמה נהגו בו כהוד' וכמזה / כי במקום
שלמו לעשות סכות שם שלמו לעט ולשכות כו"כ ושם שלמו לעשות יו"ט של ר"ה באחד למדע השניעי וההמון לא ידע
כלום מזה סוג בכתוב היום קדוש הוא לה' אליהם חל תפארתו ואל תכנו וגו' / והנה כפי משמעות הכתוב אין לבנות
בר"ה ואין להקטיל כי עלינו זאת המצוה ושמת בחניך ושם נאמר כי חנות ה' היא עמונת / גם שם כתוב לאמר
וניסם הכני באספו וגו' וישלמו כתוב וכו' / ואין שם זכר לזוט בדלי' / ואולי לא התענו בימים ההם בכתוב לזוט הרכיבי
ימי' לניס יסוד' לשון וגו' (וכרי' ה) : לא הרגיש לנסתרות / לא שם לנו לספר ענינים נסתרים אשר נעשו
בימים ההם ר"ל סיפורי הידיעות והחכמות שמסרו דור לדור בקבלה / ויתכן שהיתה זו לנסנה שאמרו ז"ל דברים
שאמרו לך על פי ה' אשר רשאי לכתבם / והיה' בזה נסנה של חנן הכח' מעמנו כמו שיעד הנביא לאמר ואנני'
חכמת חמיו ונינת נבוניו תסתפר / כי לא נאמר לנו כי אם קור' שנכתב וקור' שנע"פ אשר משום עת לעשות
לה' סקירו לעצמם לכתבם מאלת סקרים ויתר הידיעות למיניהם ספו קמו נכרתו / וכבר הי' לנו רותב בכל
החכמות אם מלך הנושאים להיות כי ב' שנים נדלו לזה / שנט לוי לידיעת הקור' / ושנט ישכר להשכיל בכל דבר
קמת בינה בכתוב נני ישכר יודעי בינה לעתים והם ששים העם בלשנים כמו ששים חיי האדם בימים אשר נקנו
להשכל

המפורסם בהמון אשר נשאנהו כל העם / אך הדברים
 המיוחדים אשר מנשאים אותם היחידים כלם אברו ממנו
 אלא המעט מהם או חמליצות הצחות מהנבואי שעברו
 לבני אדם ללמודם ליקרת עניניהם וצחורת דבריהם /
 וכן לא כתב מדברי עזרא ונחמיה אלא המפורסם
 בהמון והיה יום עשות הסוכה יום מפורסם במה שחררו
 העם ועלו להרים בעבור עלי זית ועלי הדס ועלי תמרים
 ועלי עץ עבות / וזוה שאמר וימצאו כתוב ר"ל ששמעו
 עם הארץ וההמון והרדו לעשות הסוכות אבל היחידים
 לא אברה מהם מצות קלה כל שכן גדולה זכיון הכותב
 להגדיל ענין היום ההוא כאשר כוון ביום שגרשו העמוניו
 והמואביות מפני שהיה יום מעשה גדול לגרש העם את
 אמות בניהם והוא דבר קשה עד מאד ואיננו סבור
 שאומה מן האומות תקבל כעבודה הזאת לאלהיה

בלתי הסגולה הזאת ועל פרסום המעמד הזה אמר
 וימצאו כתוב ר"ל כי כאשר הגיע הקורא על עם הארץ
 לא יבא עמוני ומואבי הרדו העם והיתה הרדה גדולה
 ביום החוץ :

(לג) **אמר הכוזרי** הוצח אני שתביא לי טעם מאיכות
 הקבלה המורה על אמתתה .

אמר החבר כי הנבואה התמורה עם אנשי בית
 שני ארבעים שנה מהוקטים הנעודים
 בכח השכינה שהיתה בבית ראשון שהנבואה הנקנית
 נסתלקה בהסתלק השכינה ולא היו מקוים ל"ה אלא
 בעת מופלא ובעבור כח גדול כמו אברהם ומשה והמשיח
 שאנחנו מקוים ואלהיו והרומים להם אשר הם בעצמי מעון
 לשכיני ובהמצאם יקנו הנמצאים מדרגת הנבואה ונשאר
 לעם בשוכם אל הבית חגי וזכריה ועזרא וולתם ואחר
 הארבעים

להשגיל בהם והם הסנתות כאמר (נשטי לשטי) / ואם מלך ידיעות כנה סוד העיבור האסור לנו מאפוקינו אשר ממנו
 למדו רבי האומות להכות חסנו שנותם עם שנותינו הוא זה יורה כי ה' לנו יד רמה בלימודות ומכונות השמים /
 וידיעת טעמי הכ"ח למיניהם עד שאמרו בני' בהמות הטורף / אם נשר סתת הטוקן הולך שקי וערב בידוע שיש
 לה ב' סימני טהרה כנה זה יור' שהי' להם יד ושם טוב בחכמת הטבע כי ידיעה כזאת נעלמה מעין כל חכם לא שופקו
 עין אריסטו ולא ידעה אפלטון ונעלמה מעין כל פילוסוף הכתא אחריה / וכבר ביארנו (בס"ה ל"ו ע"ב) שאפי' מפות
 הלקטריטיטטט טודע בין פילוסופי' דורותינו כבר ידעו חז"ל יור' ע"ז אמרם ו"ל ענני הוא דשפתי להדדי ואיש בער
 לא ידע כוונתם ז"ל / וכבר הי' להם רוחם לבב באלהות הרב' מאוד יורה גדולתם אמרו ז"ל ע"ש פעולותי אני נקרא
 וכסיל לא יבין את זאת / ורבים כאלה פנינו החכמי' נכורו לפי התלמוד יאירו אל ענר פני השטילים : ועל פרסום
 המעמד הזה אמר וימלאו כקוב / הרב ר"י המוסקאטו העיר על המחבר דבר משנה אשר שגשג בה הכתוב כי הוא
 נאמר בישיבת הסוכה (נחמי' ח') אך בשלוח הנשים הנכריות נאמר ונמלא כקוב בו אשר לא יבא עמוני וכו' (סס י"ג)
 ואני אומר שאין כאן טעות כי וימלא כקוב נאמר גם על פרישת הנשים ולא לא נאמר בפירוש בנהגו כנה הוא הדבר
 הלמד מכלל המעשה שאחריו ככתוב וניח עשרים וארבעה לחדש וכו' ויבדלו ורע ישראל (סס ט') והיתה זאת נביאה
 ראשונה של נחמי' לירושלים בשנת עשרים לארתחשסת / אך ונמלא כתוב הי' נביאה שני' של נחמי' לירושלים שהיתה
 בשנת ל"ב לארתחשסת שגרם הכהנים הקרונים לעזובו העמוני מבית ה' ולא הי' צעת שהיא חרדה גדולה כי אז
 לא הנדיל רק הערב כאמר שם אבל גרושי הנשים נבר' הי' בשנת עשרים ואו היתה חרדה הגדול' / ואף כי נס
 בפעם הב' נדון לא נבדלו קצת מנשים נכריות נכתוב גם בדימים ההם ראיתי את היחודים הוסינו נשים אשדודיות וכו'
 (סס י"ג) מ"מ החרדה הגדול' היתה בפעם הב' : (לג) שהנבואה הנקנית / ר"ל הנבואה הנקנית לחדשי המרגילי'ס
 את עצמם לקבלה כנרוך בן נרוי / כבר פסקה אבל אלה הוקיטם שהיו נביאים מימי בית ראשון לא פסק' מהם הנבואה
 כל ימי חייהם : צעת מופלא / כמו לעת בוא משיח לרקנו שזו יחסוף ה' את זרוע כמו לעיני בגוים ואו תחזור
 הנבוא' אל אכסני' שלה כקובו ונבאו נביכס וכו' : ואחר התרבעים שנה / התחלת אנשי כה"ג הית' עכ"פ מעת התחלת
 בנין

הארבעים שנה היה המון החכמים הנקראים אנשי
 כנסת הגדולה ולא יספרו מרוב והם שעלו עם זרובבל
 סמכו קבלתם אל הנביאים כאשר אמרו ונביאים מסרוה
 לאנשי כנסת הגדולה ואחריהם דור שמיעון הצדיק כהן
 גדול ומו שהיו בסיעתו מתלמידים וחברים ואחריו
 אנטיגנוס איש סוכו מפורסם ומתלמידיו צדוק וביתוס
 שהיו שורש למונים ובהם נקראו הצדוקים והבייתוסים
 ואחריו יוסף בן יועזר חסיד שבכהונה ויוסף בן יוחנן
 וחבריהם ובואמרו משמת יוסף בן יועזר בטלו האשכולות
 שנא אין אשכול לאכל מפני שלא ידעו לו עון מנעוריו
 עד יום מותו ואחריו יהושע בן פרחיה דברו מפורסם

ונתאי הארכלי הי' בדורו ואחריו יהודה בן טבאי
 ושמעון בן שטח וחבריהם ובימיהם התחילה דעת
 הקראות בעבור מה שאירע לחכמים עם ינאי המלך
 והי' נתן והיתה אמו חשורה שהיא הללה ורמו אליו
 אחר מן החכמים שאמר לו ינאי המלך רב לך כתר
 מלכות והנה כתר כהונה לורעו של אהרן ויעצוהו חבריו
 להביאש בחכמים ולכלותם ולהגלותם ולהמיתם ואמר
 להם כאשר נאבד החכמים ממי נלמוד התורה אמרו
 לו הרי תורה שבכתב כל הרוצה יבוא וילמוד ואל
 הרגיש בתורה שבעל פה והאמין להם ושמע דבריהם
 והגלה החכמים ובכללם שמעון בן שטח והיה חרתנו
 ונתקלקלה

בנין בית שני שהרי חגי זכרי ומלאכי ועורא היו מהם / וגם עידו אחי עורא הסופר בן יסוע בן יכאלק הוא עד
 הנקרא שמעון הנדיק אשר כהן בכ"ב אחרי מות עורא הי' בימים ההם והוא האריך ימים יותר מכלם כאמרס ז"ל
 שמעון הנדיק הי' משיירי אנשי כ"הב / וגוה הותרה מנכת הרב ר' עזרי' מן האדומי אשר העיר (נפ' ל'ו מאמרי
 זינ') יעו"ש ובי' מהס ק"ך חכמים / והנה החנר וזכר קלת מהו' כחות חכמים שהיו מחלוקת בנין בית שני עד
 חורבנו וקלת מד' חבורות החכמי' שהיו מחורבנו עד רבינו הקדוש / והרו' לדעת סדר דורות יעין בהקדמת הרמב"ם
 לס' ורעו' ובהקדמתו לס' היר / ונקבלת הראב"ד : שהיו שורש לכופרים / בשמעתם מאמרו אל תי' כעבדי' המשמשי'
 את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' או אלו ב' תלמידיו עשו נפילות רבות מהדס נחשנס שאין שם נמול עו"כ וכו' המ' /
 והנ' מי חכס יבין דעת שדנדי אנטיגנוס הס אחת אין גם נחל ועיקש וטרס אטנה ביאורו ראיסי לדקדק דקדוק אחד
 והוא למה נאמר פרס ולא שכר כאמרו שכר מלוה או יאמר גם שם פרס מלוה / לכן קדע שאין שום שכר טוב לתת
 בעד המלו' כי אין שם דבר יקר בעולם יותר מהחור' והמלוה עד שדבר זולת הקורה והמלו' יהיו שכר בעד קיומם /
 ואף כי מהמבואר ששכר מלו' בהאי עלמא ליכא / והנ' השכר הרוחני אשר בעו"כ בהכרח אינו לא עונג ההשב והדביקות
 בענין האלהי כמבואר בזה (נכ"ו לראשון) אחר שכל הי' העו"כ איננו אלא הי' המלאכים החיים בחיי ההתבוננות
 כמ"ש החוקר (בי"ב לעשירי מס' המ') לכן אין שם שכר אלא השמח' המושגת מעונג מעש' המלוות אשר על ידם
 יושב שלימותו ית' כשיכוון בהם הכוונ' הראוי' כמבואר (ביו"ד מזה) / וכל דבר הנעש' בשמח' / השמח' גורמת
 להוסיף במעשיו כמ"ש החוקר (בשני לראשון מס' המ') / על כן אמרו ז"ל שכר מלו' מלוה ר"ל השמח' המושגת
 במעש' המלו' גוררת מלוה אחרת והתודת השמח' הויה בעלמ' מלוה קחשב כעונדיה דרב ברונא דסמיך נחול' לתפל'
 ולא פסיק חוכא מני' כולא יומא / ועל זאת ילוה המסורר ענדו את ה' בשמח' / ועל הפכו נאמר קחת אשר לא עבדת
 את בשמח' / והשמח' הוזה היא בעין זרע אשר תכרה ותדנה מלוות עם עונג וגם שמח' כנחוב חור זרוע לדדיק
 ולישרי לב שמחה / פ' חור עניינו שמחה כמו חכמת אדם תאיר פניו / ומלת זרוע מושך אחר עמו כי העטס ולישרי
 לב זרוע שמח' / והנ' אלה המלוות שהחסיד מנסל בשכר השמח' המושגת אותו לעשותן כלס דביקות ומתאחדות
 בכחינת השגת הכליטס שהוא להשיג ע"י כוונתס שלימותו ית' שהוא הדעת חוהו ית' והוא תכלית שכר כל מלוה
 וכל מושכל / והשכר הזה הוא בלתי נפרס ר"ל בלתי נבדל ממקבל השכר אחר שיקרו השכלת חמתו ית' לפי הכוונה
 העולה היא מן מעש' המלו' וכבר התבאר של משכיל בפועל ישוב הוא ושכלו ומושכלו דבר אחד וחיו כלס לנלח בכלל
 המושכל

נתקלקלה הרבנות זמן מועט וטרחו להחזיק בהנהגה
 בשקול דעתם והקשותם ונלאו ולא יכולו עד שרהובעב
 שמעון בן שטח ותלמידיו מאלכסנדריוא ושבה הקבלה
 לאיתנה . וכבר השרישו הקראים שורש עם אנשים
 שהיו דוחין תורה שבעל פה ומתחכמים בטענות כאשר
 אתה רואה שעושין היום אבל הצדוקים והביתוסים אינם
 כי אם מינים אפיקורסים מכתשים העולם הבא . אך
 הקראים הם משתדלים בשרשים מתחכמים בתולדות
 ואפשר שיגיע הפסד אל השרשים רק מסכנותם לא
 בכונה מהם . ואחריו הוי' שמעני ואבטליון מתלמודיהם
 הלל ושמואי והוי' מענין הלל מה שהוא מפורסם מחכמתו
 וענותנותו והוא מורע דוד וחיה מאה ועשרים שנה והיה
 לו כמה אלפים תלמידים ובמובחרים מהם אמרו שמנים
 תלמידים היו לו לחלל הזקן שלשים מהם ראוי שתשרה
 שכינה עליהם ושלשים מהם ראויים לעבר השנים
 ועשרים בינונים גדול שבהם יונתן בן עוזיאל קטן שבהם
 רבן יוחנן בן זבאי שלא הניח מקרא ומשנה ותלמוד
 והלכות והגדות וכל מדות חכמים וכל מדות סופרים
 וכל דבר ורבר שהוא מדברי תורה שלא למדו . ואמר

עליו שלא שח שיחת חולין מימיו ולא הניח אדם בב' המד
 ולא ישן בבית המדרש לא שינת עראי ולא שינת קבע . ולא
 הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפלין ולא מצאו
 אדם יושב ודומם אלא יושב ודורש . ולא פתח אדם
 לתלמידיו אלא הוא . ולא אמר דבר שלא שמע מפי
 רבו ולא אמר חגיע עת לעמוד מיבית המדרש . וכן היה
 רבי אליעזר תלמידו נוהג אחריו וזה רבן יוחנן בן זבאי
 היה מאה ועשרים שנה כרבו והוי' בהורגן בירת שני
 ומתלמידיו רבי אליעזר בן הורקנוס שיש לו פרקי רי
 אליעזר המפורסמים בתכונה ומדות הגלגלים והארי וכל
 דבר מופלא בחכמת הכיכבים ומתלמידיו רבי ישמעאל
 בן אלישע כהן גדול והוא רבי ישמעאל של היכלות
 והכרת פנים ומועשה מרכבה כי ידע סודותיהם עד שהוי'
 ראוי למדרגה קרובה מהנבואה והוא האומי פעם אחת
 נבנסהו להקטיר קטורת וראיתי אכתרואל יהוי' צבאות
 ושאר הענין ומתלמידיו רבי יהושע שארע לו אם רבן
 נמליאל הרברים הידועים . ורבי יוסי ורבי אלעזר בן ערך
 שאמרו עליו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים
 ורבי אליעזר בן ערך בכף שנייה מכריע ארת כלם .
 ובאלה

המוטבל שהם עלם מיני ונלמי . ולכן יהי' כל פועל דבר מנו' (נכוונ' המיוחדת לה) הפועל והמנוה והשכר ר"ל
 השמח והשמח והשמח הם דבר אחד בלתי נפרדים ונבדלים זה מזה . והוא הדבר שאמר אנטיגנוס ע"מ לקבל פרס
 ר"ל שלא תשימו כוונתכם בעשית המנו' לקבל חייה שכל הנפרם ונבדל מהמנוה ומכס כי אין שום שכל שנוה נטוק
 הקור' והמנו' . ואף כי העוש' בשכל הוא עלב כמעשהו ואינו עוש' הדבר כי אם לשמח אחר' נשכר המקובל
 והוא ענין לא יתכן בעושה מנו' משום כווי מנוה . אבל היו כענדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס . ר"ל
 שלא ע"מ לקבל שכל נפרם ונבדל מהמנו' כי אם ע"מ לקבל שכל נבדל מהמנו' ענמה ושחקה ההוי' לאחדים עם
 עלם מעלמוסיס . והנ' דברו זה אמת ויחי . אך אלה תלמידיו השומעים לא ערבה להם שמחת מנו' והשגת אמתו
 ית' כי לא הורגלו נה מעולם ויקאוון תאוה לקבל פרס ר"ל שכל נשמי הנפרם ונבדל מהמנו' ומעוש' על כן הוי' דבריו
 לורא נאפס . ואמרו אפשר שיעש' פועל מלאכ' כל היום ולא יעול שכרו ערנית וע"כ פירשו מן הקור' . והוי' אנטיגנוס
 זה למופת לחכמים שיהרו נבדריהם ולא ידברו נאווי כשילים ההופכים ללענה משפט : נעלו השכלות / נטריקין הוא
 הוא איש שהכל בו ר"ל כליל המעלות והמדות : והוי' חתנו / רש"י פי' שהי' גיטו : אבל הצדוקים / הנה החנר מנדיל
 בין אמונת הניטוסים והצדוקים לאמונת הקראים והרב ר' עורי' מן האדומים מנדיל גם בין צדוקים לניטוסים (יעוין
 פי' לאמרי בני') . אולם הרמב"ם נפי' לאבות שוה ומנו' כלם עם הקראים אשר כעת אפס וולסס : ואפשר שיגיע
 הפסד / על דרך המנואר נבדרי החנר (נכ"נ מזה) : והוא מורע דוד / מני שפטיה בן אביעל / וכל הדברי' האמורים
 בזה

מאמר שלישי

ובאלה הדורות זולתי אלו המפורסמי וזולת המון החכמים
וזולת הכהנים והלוים שהיתה תורתם אומנותם לא
פסקו השבעי סנהדרין והכמותם על פיהם היו ממנים
הממונה ומעברין המועבר כמו שאמרו א"ר שמעון בן
יוחאי כך מקובל אני מפי שבעים וקנים ביום שהושבו
את ר' אליעזר בישיבה ונמשכים אחר השבעים מאות
שלא היו כמותם ונמשכים אחר המאות אלפים אחר
שלא יתכן להוציא שבעים אלא ממאות שחם למטה
מהם וכן על ההדרגה ואחרי אלה ר' עקיבא ורבו תרפון
וחכיהם וכולם אחרי החורבן והניע רבי עקיבא אל
גבול קרוב מהנבואה עד שהי משתמש בעולם הרוחניים
כאשר אמרו עליו ארבעה נכנסו לפרדס אחד הציץ
ומת אחד הציץ ונפגע אחד הציץ וקצין בנטיעות אחד
בא בשלום ויצא בשלום ומנו רבי עקיבא והיה המרת

מי שלא סבל ראיות העולם והוא עד שנתקה הרכבתו
והשני נפגע ונטרפה דעתו הטירוף האלקי ולא הועילו
בו בני אדם והשלישי הפיר המעשים מפני שהשקיף
על השכלים אמר אלה המעשים הם כלום ומשתמשים
מניעים אל ההדרגה הזאת הרוחניות ואני כבר הגעתי
אריה ולא ארגיש על מעשה התורה ונפסד והפסיד
ותעה והתעה ורבי עקיבא הי משתמש בשני העולמות
מבלי נזק שחשינו וכבר נאמר עליו ראוי הוא שתשרה
עליו שכונה כמשה אלא שאין השעה ראוי לכך והוא
מעשרה הרוני מלכות והוא בשעה שהרגוהו הי שואל
תלמידיו אם הוא עת קרות שמע לקרא אותה אמרו לו
תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער
על מקרא זה בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך עכשיו שבא
לידילא אקיימו והיה מאריך באחר עד שיצאתה נשמתו ;
אמר

זוה הלא המה מצוארים במקומות מסודרי מהלמוד : ארבעה נכנסו לפרדס / (חנינה פ' אין דורשין) / ונסה
דמה החכמי ר"ל השכלת חמקו על פי כעלוי ית' לפרדס נטוע על הסדר ועליו נרמזים המושכלות נשם בן עדן ועל
שם אמרו והחכמי קמי' את בעליה לכן נרחסו במ"ג נשם עין חיים ככתוב עין חיים היא למחויקים בה / והנ' החכמי
תערב לנפש המשכלת כמו מתק הדג והנופת לנפש המרגשת ככתוב חבל בני דגם וגו' / בן דגה חכמי לנכסף / לכן
כמו שהמרב' לחבל דגם ויתר מכדי כחו ייק' לנפשו ככתוב דגם חמא חבל דרך ככה החשכלי בעמוקות וכ"כ נ"ס נמופלא מתק בל
תדרגו / זוה הכתוב יקחו אזוליים מוסר חולת לענות נכסס המשכלת חף כי יוכיחו למשכלים מומס שראוי לעמוד
בכח השכלי במתג ורסן עריו לבלום / וטח מרחות עיניהם מלה מתק / ויעין מ"הכ הרב המור (בל"ב לראשון) :
וקצן בנטיעות / עקרי התור' יכנה נשם נטיעות ר"ל כפר בעיקר הורחה וכוה דבר ה' וזה תורתו לא שור כאשר
נס היום קלס המספלאסי' והמחוקקליס יפרשו תורת ה' וזה מכוותם לא שאורו חמרי נבל בלבו התור' והמלוה הם
רק הצעה לחכמי' וזה השער להשכלת חמקו וזה תכלית אשר האדם באדם והלחמקו אשר בהשגת התכלית מעוב היצע'
(וכנתי חית' מכני שרחה למעט' וסכ) / והמה לא ידער הבין כי זה השכלית חיינו מושב כי אם נעשים הנרמזים
לחלמים והשכלת חמקו יחדיו שהס עלס הירא' והחכמי' ששתיבן מסחיות בהשגת החושב וההלל' האנושית לא תכון
אחת מבלעדי רעיות כאמרו ו"ל אס אין ירא' חין חכמי' / וזה שא"כ הן יראת ה' היא חכמי' : והי' מאריך באחד /
הי' מחשב באחד האמת הנבדל מכל זולתו בחיוב מליחותו וחזותו עד כי בעומק מחשבתו נס יחידתו שהיא עלס אחד
צ"ל הרב' נדבקה ביחידו של עולם ואחד באחד יבשו יתלכדו ולא יתפרדו והי' זאת הדביקות כב' בהמשך להב נר
הדולק חל סדר המע' עשן תחמוז וד"ל / והנ' מימי הסמחה והעונג אשר שאף נשמן בהשגתו את ה' כטעם ושמח לב
מנקה ה' ונטעם או תחענב על ה' / כינה להב הצער והעניון אשר מהרגשת כירוק נשרו כי נשרו לא יכאז אס
נפשו לא תאכל / ואו לא מת מיתת סריב' כי אס מיתת נשיקין ודביקות כי חוק הדביקות עד אפס יכולת להפרד /
יעוין

(לד) אמר הכוזרי בזה יהיו החיים הערכים וימור.
המיתה הערבה ואחר כן יחיה
החיים המידיים בתענוג מתמיד .

אמר החבר ואחיהם בדור אחר רבי מאיר ורבי
יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון בן עזאי
רבי הנניה בן תרדיון וחביהם ואחרי אלה רבי יהוא
רבינו הקדוש והוא רבי יהודה הנשיא ועמו רבי נתן ורבי
יהושע בן קרח וזולתם רבים ואחיהם בעלי המשנה
הנקראים תנאים , ואין אחיהם אלא האמוראים והם
בעלי התלמוד , וחבר רבי המשנה בשנת תק"ל לשטרות
והוא שנת ק"ן לחורבן בית שני אחר המש כואור
ושלשים שנה להפסק הנבואה נתגלגל בה פל מרה
שזרנו אלה מעט מחרבי מדבריהם וממעשיהם והשתרלו
במשנה כהשתדלותם בתורה מחברים אותה וסדורה
ומספר סדרה ופרקיה וחלכותיה והזהירם בשמועות מה
שהוא רחוק מהדעה שיהי דבר מוסכם עליו ונתגלגל
בה מצחות הלשון העברית מה שאיננו נזה מלשון
המקרא הרב , אבל קצור דבריה ויופי הבורי וגוי ערבי
וכלול אופני הענינים עם הפסק בלי ספק בענין שיראה
המעין בעין האמת כי בשר ודם יקצר מחבר קמותה

אלא בעוד אלהי , ואין שונא אותה אלא מי שאיננו
מבינה ולא מתעסק בלמודה וקריאתה ושמעו מדברי
החכמים השוחות והדרשות ויגזר עליהם בדרך מקרה
ובחסרון כאשר גזר על האדם בחסרון מי שיפגענו מבלתי
מבחן ואורך חברה , ומדמינו קמיכתם על הנבואה מה
שאמרו אמר נחום הלביר מקובל , אני מפי רבי מאישה
שקבל מאבא שקבל מהוגות שקבלו מרנביאים הלכות
למשה מסני ומורם בקבלת החידים מר שאמרו
אחד מהם לבנו שצוהו בעת מותו בני חור לך בארבעה
דברים שהייתי אומר לך אמר לו ואתה למה לא הורית
בך אמר לו אני שמועתי מפי רבים והם שמועו מפי רבים ,
אני עמדת בשמועתי והם עמדו בשמועתם אתה שמועת
מפי יחיד מוטב שתניח דברי יחיד ולא אחוז דברי רבים ,
אלה מעט מהרבה כטפה מן היס מן הראיות על מעלות
שמועות המשנה , אבל שמועות התלמוד והמקבליים
אותו יארכו הדברים בהם וברכיהם ובדבריהם וכמשליהם
ואם יש בהם מה שאינו תוים משוכח כבר הי ברורות
ההם נהוג ומשובח .

(לה) אמר הכוזרי כן אני רואה בחלקי דבריה מר
שסורה המסופר מכללותיהם
מהוצאתם

יעוין מ"ט המקובל אלהי עם אור החיים נמי' לכתוב בקרבנם לפני ה' וימותו : (לד) בזה יהיו החיים העריבים /
בהענין על ה' בעונג ההשגת פועל כמו שהיא הדעת אחתו ית' / הנה בזה יקח ערובתו בחייו הנשמיים ולא יתעלם
ללצר נשמי שיבואו אף כי המות לא יפר נעימותו / ומה גם אחר המות יפרה וירב' מאד הענינו על ה' ולקח
ערובתו ומי לעולם מיי' התנוונות ערבים ונעימים : שנת ק"ן לחורבן / הסר ק"ן מן סק"ל יאר ש"פ / והנ' ש"פ
שנה קודם תרבן הבית החיל המין לשטרות למלכי יון והי' או זמן מות אלכסנדר מוקדן אשר ז' שנים קודם מותו
מלך בעולם לבד ולא חשבינו לכו למנין הסחלת מלכות יוניס שכנשו הפרטיים / והנ' היתה עמידת בית שני ס"ך
שנים הסיר ש"פ אח"ך יאר מ' להחלת בנינו / על כן נעת היתה פסקה הננו' (כמבואר בקודם) ויעוין מ"טכ
הרב ר' עזרי' מן הדגמי' (נס' מ"ע פ' כ"ג לאמרי בניה) : (לה) כן אני רואה , כאשר דברת לאמר שיש דבריהם
דברים בלתי משוגחים / כן אני רואה שלפעמים חלקי המסופר סותרים כלל המסופר / כמו שגרא' מפשטי דבריהם
שהמלאך הממונ' על הסריון לוקח העפה ושאל מה שהא עליה / והמלאך אמרו שהוא גדול כיס פרשיש / והוא אש
אוכל' וכל זה סחיר' נגלים כי חיד' יכנס המלאך במקום לר' ר"ל נרחס האש' עט רב גדלו והוא אש ולא יארפיה /
וכיוצא בזה : שמרחקת אותם ההקס' / כאמרו ז"ל דוד קבל לה"ר שנאמר הנה הוא בלא דבר / ר"ל בלא סור' /
ואחר

מהוצאתם פסוקי התורה אל פנים שמרחת אותם
 ההקשה ותעיד הנפש כי לא היתה הכונה בפסוק ההוא
 מה שזכרו פעם בדין פעם בדשות וכן מה שיש להם
 מהגרות ומעשים דבים ממה שמדחיק אותם השכל .
אמר החבר הראית מה שיש להם מהדייק והדקדוק
 בפירוש המשנה והברייתא ומה שמניעים
 מה מן המחקר והמירוד מבלי יתור וחסור במלה כל
 שכן בענין :

(לו) אמר הכוזרי דאיתי מה שהיא למעלה מכל
 חכמת הנצחון אבל הוא המופת
 אשר אין להשיב עליו .

אמר החבר הנחשוב על מי שידקדק הדקדוק הוא
 שאינו יורע מהפסוק מה שנרעהו :

(לז) אמר הכוזרי זה אי אפשר אך הרב על אחד
 משני פנים שנהי' אנחנו לא נדע

דברי פירוש לתורה או שמפרשי ההלכה אינם מפרשי
 התורה . ואלה הפנים השניים אי אפשר ומעט הוא
 שנראה להם פסוק שמסכים להקשי ולנראה מהמלות
 כאשר אין אנחנו רואים להם כלל פירוש הלכה אלא
 בתכלית ההסכמה להקשה .

אמר החבר אבל נאמר אחר משני דברים יכול שהי'
 להם סודות נעלמות ממנו בדרך פירוש
 התורה היו אצלם בקבלה בהנהגת שלש עשרה מדות

או שהי' הבאתם לפסוקים על דרך אסמכת' שהם שמים
 אותה כסימן לקבלתם כאשר שמו פסוק ויצו ה' ארזים
 על הארס לאמר סימן לשבע מצות שנצטוו בני נח ויצו
 אלו הדין ה' זה ברכת השם ארזים זו עבודה זרה על
 האדם זו שפיכות דמים לאכזר זו גלוי ערות מכל עין
 הגן זה מזל אכל תאכל זה אכרמן החי כמה רחוק בין
 אלו הענינים ובין הפסוק הזה אך אצל העם קבלה
 ששבע המצות האלה סומכין אותה בפסוק הזה בסיני
 שמיקל עליהם זכרם ושמה השני פנים יחדיו יש להם
 בפירוש הפסוקים או שיש שם פנים אחרים נעלמו ממנו
 ומן הדין שנסמך עליהם מאחר שנתבררה חכמתם
 וחסירותם והשתדלותם והמונם הגדול אשר לא יתכן
 בו שום הסכמה ואין לחשוד לרבריהם אבל נחשוש
 חבתינו כאשר געשה בתורה ומה שנכלל בה ממה שלא
 יתישב בנפשותינו ואין השד אצלנו ברבר ממנו אבל
 נתלה הקצור בנפשנו אך התגורר בהם שנהגים
 דרך הצעה והקדמה לענין שרוצים לנחצו ולאמצו כמו
 שאמרו בשירר רבון העולמים למצדים לנחץ האמונה
 שיציאת מצרים היתה בכונה מאת האלקים יתברך לא
 במקרים ולא במצועים מתחבולות בני אדם וברוחניות
 כוכבים ומלאכים ושדים וכל אשר יעבור בלב מחשב
 אבל ברבר האלקים לבדו ואמרו על דרך מרה שהם
 אומרים כביכול רוצה לומר אם הי' יכול להיות כך
 הי'

ואחר נאמר ויקחנו מלך דבר פי' מלך קור' וזהו' פשוטו היא עיר נק' לא דבר : ממס שמרתיק אותם השכל / כמו
 אחא ק"נה אדמי לו כסנא האמור בסנהריב / ומעשי' דרב' בר בר חנא / דשתי רוחות מספרות זו עם זו ווולתס ז'
 (לו) לא נדע דברי פירוש / ד"ל אולי סוד חקוק נהס והנבל' אינו אלא כדרך חידה ומשל : ואלה הפנים השניים
 הי' אפשר / א"ל שתייג' הסגדוק מאנשים וולתס שמס כשנסר כסובים כספר אחד ומקובלים לנו נקבל' אחת
 על סס אנשים אומרים אחרים : ומעט הוא / וענ' רונס נלתי מסנימים עם ההקש' השכלית כמו שאנו רואים פי'
 הלכותיהם משנימים לשכל זה בלא : בהנהגת שלש עשר' מדות / הי' להם כללים ידועים לפי דרכיהם היו מפרשים
 הפסוקים / והוא האמת כי י"ג מדות דר"י בגלילי הי' להם דרך לתולדות פי' הסוד' פעמי' לפי הפשט ופעמים
 לפי הרמו סיימנס פר"ם : על דרך אסמכתא / ד"ל שהיו ענינים יקובלים אולס זרלו למולא להם סמיכות מן
 הסוד' ע"ד אסתר מן הסוד' מנין שנאמר ואלני הסתיר אסתיר פני מסס / ועד"ו הוא אמרס ז"ל קבל
 דוד ל"הר : אך הסגדוק / אחר שניאר אמסת דבריהם בהלכות ונפירושי הכסובי' / שנ לבאר אמסת החלק הב' מדבריהם
 ז"ל וכן הסגדוק : לנחצו / לחוק : שהם אומרים כביכול / יסכן היות פי' מלס זו כאלו היא מורכבת מן ב' מליס
 כנעל

היי כך וכך / ואף על פי שאין זה נמצא בתלמוד ולא ימצא כי אם בקצת הסדורים אך בעת שתמצא כמותו אל הענין הורה הוא נוטה כמו שאמר מיכיהו לאהאב ראיתי את ה' יושב על כסאו וצבא השמים וגו' ויאמר מו יפתח את אהאב ויעל / ויצ' הכוח ושאר הענין ולא היה העקר יותר מאמרו הגה נתן ה' רוח שקר בפי כל נביאיך אלה וזולת זה הקדמה והצעה תלציות מנחצת הרבה הוה כי הוא אמת ומהם ספורים ממראות דוהניות ראום ואין זאת פריאה על ההסידים החם שיראו צורות מהם המיונות בעבור גודל מחשבותם וזכורת דעותם ומהם צורות שיש להם ממש אמהי מחוץ כאשר ראו אותם הנביאים וכן בת קול שלא פסקה מהם בבית שני והיא מורגה למטה ממדרגת החוון והרבור ואל יהיה רחוק אצלך מה שאמר רבי ישמעאל שמעתי בת קול שמנהמת כיונה וזולת זה שכבר נתבאר ממעמד משה ואליהומה שישים זה באפשר וכאשר יבא בקבלה הנאמנה מהרין לקבלו ונאמר במה שאמר איו ל' שחרבתי את בירתי כאשר נאמר בוינחם ה' ויתעצב אל לבו / ומהם מרה שהם משלים מובאים על סודות החכמות נמנע גלותם

מפני שאין להמון תועלת מהם והם מונחים לחקור ולחפש ליחודים / כשיגיע אליהם מו שהוא ראוי להם אחד ברוב או בדרות / ומהם מה שנראים בעקר וחבאד עניני עם מעט עיון כמו שאמרו שבעה דברים נבראו קודם העולם גן עדן תורה וצדיקים וישראל וכסא הכבוד וירושלם ומשיח בן דוד / דומה למה שאמרו החכמים תחלת המחשבה סוף המעשה / וכאשר היתה כונת החכמה בבריאת העולם תורה שהיא גוף החכמה ונושאה הם הצדיקים וביניהם כסא הכבוד והצדיקים באמת לא יהיו כי אם מהסגלה והם ישראל / ואין ראוי להם כי אם הסגלה מהמקומות והיא ירושלם ולא יחברם כי אם החשוב שבברואים והוא משיח בן דוד / ואחריהם אל גן עדן היה בדין שיושמו אלה בראים בכת קודם העולם / ומהנראים עוד שקר מה שאמר עשרה דברים נבראו בין השמשות פ' הארץ ופי הבאר ופי הארון וכו' להפיק בין התורה והטבע כי הטבע אומר במנהג / והתורה אומרת בשנוי המנהג / וההפקה ביניהם כי המנהגים שנשתנו הם בטבע מפני שהי' בחפץ הקדמון מותנה בהם ומוסכם עליהם מששת ימי בראשית / ואני

כבעל יכול ר"ל כבעל יכולת לדבר כן וכאלו יורו צוה שאין האמר לודק עליו ית' באמת רק על ג' הסעדר' למען עורר נפש השומע / ועל דרך זה אמרו כסירד רבון העולמים : בקלת הסידורים / אנדס כסירד רבון העולמים איננה נמלחת נגמ' כ"א במדרש הנה הונחה למשל שם קמלא בנמ' הגד' דוגממה תפרטה על הדרך האמר / ר"ל שכוונתם לחוק חייה אמנו' בלב : ראיתי את ה' יושב / עיקר הכנול' הנה נתן ה' רוח שקר וגו' ויתר דבריו ר"ל נעילת הרשות הוא להיות רוח שקר בפי הנביאים הוא לחוק נבואתו ולנחלה בדרך כנ"י הנזכר : שיש להם ממש שהם כמו קול הנברא במ"ת כן הנורה ונת קול נבראים חוץ לנפש : נמעמד משה ואלהיו / במשה נאמר קול הולך וחוק מאד : ונאליהו נאמר קול דמ' דקה / והוא קול נברא : שנע' דברים / יש שם אנדות מתחלפות בענין הו' דברים והחבר הוסיף להחליף האנות בצדיקים ונח"מ בירושלים : מוחנה בהם / כמדרשם ו"ל ע"פ וישב היס לאיתנו חנאי התנ' הק"ב'ה צמ"ב על היס שיקרע / ושם נאמר א"ה ירמי' בן אלעזר לא עס היס בלבד התנ' הקב"ה אלא עס כל מה שנברא וכו' / והורו צוה כאלו קשה בענינו ית' לשנות החכמ' המיוסדת בענע המליחות / אשר כן לקחוהו למשל כאמרס קשה וזונו של חסד כקריעת ים סוף / ע"כ אמרו שהתנ' עס החכמ' לעשות דבר שנוי בעתו / והורו צוה כאלו גם השינוי נעש' בהסמכת החכמ' עד"כ כלס בחכמ' עשית / כי הנס הנעש' בשינוי הטבע הוא מוולע בין הטבע והרזון / ואשר הכריחם לאמר בחנאי התנ' הוא להיות שאין עס מופת על מליחותו ית' כ"א סדר סנות ומסוכנים אשר סידר בענע הנמלאים ככתוב כלס בחכמ' עשית / יעוין מ"שכ נשפת אמת בעער' לשורש חכס כי הסדר מורה

ואני מודה מלך כוזר שבתלמוד דברים שאיני יכול
 להטעימך בהם טעמים מספיקים ולא להביא בקשר ענין
 והם שהכניסו אותם התלמידים בתלמוד מהשתדלם
 מפני שהי' אצלם ששיחת ההכמים צריכה למווד /
 ומה שהיו נוהרין במה ששמעו מרבותיהם עם השתדלותם
 שיחברו כל מה ששמעו מהם והיו נוהרים שיאמרו אותם
 במלותם בעצמם ואפשר שלא היו מבינים ענינו / ויאמרו
 כך וכך שמענו וקבלנו ואפשר שהי' לרבותיהם במאמר

ההוא ענינים נעדרו מהתלמידים והגיע הדבר אלנו
 והקלנו בו מפני שלא ידענו ענינו / אך כל זה במרה
 שאינו במותר ובאסור על כן לא נרניש אליו ולא
 יפחות החבור עם הפנים אשר זכרתים :
 (לח) **אמר הכוזרי** כבר הטיבות לבי וחוקי אמונתי
 בקבלה ורצוני עתה שתדא' לי
 מעט מחכמות אחר שתוסוף לי באור בשמות האלקים
 יתי' ותרחיב לי בענין מעט בעזרת אלקים .
 אמר

שיש שם מסדר / וכאשר יופר הסדר ותפסק החכמ' אוי אין מופת על מציאותו ית' על כן אמרו בתנאי כאלו הוא
 בהסכמת החכמ' לשעשה חף כי לא לכבוד הוא לו ית' לכעול בלי חכמ' כאשר האדם ככתוב כבוד מלכים לנזח נבנורות
 ונו' וכבוד אלהים לנזח בחכמ' ונו' (אסף ח"פ מ"ו) / ומה שהי' זמן התנאי בין השמשות הוא להיות העת שהי'
 בין הנבראים יש מאין ובין הנבראים ישמים כעצם אשר נרא' אליהם לעשות / לעשות דייקא ר"ל שאישי המיניס יעשו
 סולדות למיניסם כאמור נזהר / וכבר האריכו למעניקם בזה הרמז"ס והרמ"ז בן ובעל העקדה ווולתס ולהבאתי הקלוד
 לח' הנאמרים : לריכס לימוד / כי הרגילים בחכמ' כל דבריהם אפי' מליס דעלמא כוללים מושכלות נשגות המשל
 זו כמה יביעות יגעו הטעניים עד שגלוו סכל הנאמרים הם זכרים ונקבות למיניסם ולא תפרה הנקב' פרי בעגה כי
 אס אחר שקבל זרע הזכר למינה שהוא כעין אבק בניהו לרחה אס מעלמו בליחיס שזכר והנקב' בקלח אחד / או
 ע"י הרוח הנושב בלמחיס שהס נפרדים בקלחיס שונים רק שהס קרובים זה לזה / או ע"י הדגורים כשהס רחוקים
 זה מזה / וזה כי הדגורים יאכלו פרחי הזכרים תחלה וידבק ברגליהם אבק הזרע ואחר לא יערב להם אכל כי אס פרחי
 הנקבה למיניהו ויעופפו על למחי הנקבות ההן ובעמדם עליהם יקבלו אבק הזרע מרגליהם וכונא כס שאר שלוחיס
 למקום להביא זרע הזכרים לנקבותיהם ככתוב עושה מלאכיו רוחות ונו' / ופה ברלין הי' אילן אחד בנזר בינת ביתן
 המלך (ביתן הוא מלה יונית מטעם בעל"ז"ניק שהי' חכמת ניעית הלמחיס וכן נקרא הנן ההוא בלי"ח באעני"סיר
 באר"עין / שס ילמדו חכמי הנאטאליק מחקר הנייעיס למיניהם) / ולא עשה האילן פרות שנים רבות עד שזרע
 להס שהו נקבה והזכר למינה הי' כמה מאות פראות ממנה ושלחו והביאו אבק הזרע מהזכר למינה וכרשו האבק
 על נייר ובעת ידוע לזיווג האילן ההוא העמידו הנייר עם האבק סמוך לבית החיס של האילן ומסכה האבק וקלעה
 אותו ברחמה או הרחה וסתן יכולה הנקרה פי"זאס / ונטעו מהפרי הרב' אילנות למינהו בנן הנו' / ועוד מלאו המחקרים
 סכל נקבת הנמח יש לה הרב' זכרים למינה הפך עבע הב"ח / והנה כל זה נשצע ממשלי חו"ל אשר לפי תומס אמרו
 במ"ד מסל למלך שהי' לו ט'דקלים זכרים מה עשה נעע חקרוב נייעיס / כונא בויקר שיחוקיהס ילמדו מהס דברי מוסר
 או דבר חכמ' מה על כן מלזה לשמוע אפי' שיחות חולין של ט"ח / ולאטוס און משמוע שיחות כסילים סכל דבריהס
 פקיות ובלתי סבונים לשמוע כאמרס ו"ל שאס ישמע אדם דבר שאינו סנון יכוף ליה אל תוכה : (לח) אחר שקוס"ף
 לי ביאור בשמות האלקים / חזר אל דבריו ואל סדריו אשר המה בכתובי' (באחרון לשני) / והנה מן מולא הדברים
 חדע ותשכיל סגרי חו"ל להס סס בשלשה מחלקות א' בשלכות ודיני הקורה אשר למדוס ב"ב מדות דר' ישעאל /
 ב' תירושי הכתונים אשר למדוס בל"ב מדות דר"י הגלילי / מספר שניהס מ"ה וזכר לדבר מה אדם וסדעסו / ג'
 סגדות ללמד לאדם מדות סבונות / או דעות וחמונות / פלגמדיס ב"ד מיני ההקסים הסבונים הנהפכיס לר' מיני
 סקמונה הרשאונ' כידוע למשכיל כהס / מספר כלס מ"ע ועס הפליאה הקדומה לכל חכמה בינה הי' נון וזה סוד
 חמשים סערי בינה סוכרו ז"ל אלה הסערים לה' לדיקיס יבואו כס אס לזעת אס ה' באמונות ודעות אמטיות ואס
 לסכין

מאמר רביעי

(א) אמר החבר אלהים תואר למושל ברבר מן הדברים ולדין ויש שיהיה בכל כשהוא רוצה בו מושל בעולם כלו ויש שיהי בחלק כשהוא רוצה כח מכחות הגלגל או טבע מן הטבעים כלל

להנין הסוד לעשותה כמזנה עלינו / ועלינו זאת המזנה לשמור ולעשות לדבר ולהאמין ככתוב נפיד ובלבדך לעשותה / וכבר העירונו שאלה המזנות נחלקים לחלקים שמים שהן ארבע כולל המזנות מהן מעשיות ומהן מחשבות / והמעשיות נחלקים לעשיות ולדחיות / והמחשבות לקורות ולפילסופיות / העשיות הם המזנות השכליות הנוהגות בכל העמים וכל המדינות כמו איבוד ריחה וניב / וכבוד אב ואם וולתס / הדחיות הם המזנות הכלתיות הנוהגות בעמים כי אם בישראל מפי התורה כמו הכח תפילין וזיאת ואכילת מלה וולתס והקורות הם המזנות שאנחנו בני ישראל לבד מאמינים בהן מפי תורה משה כמו אמונת חידוש העולם וביאת המשיח ות"מ וולתס / והפילסופיות הם המזנות שהפילסוף יאמץ ג"כ כמו אמונת חיוב מציאותו ואחרותו ושאינו נשם או כח נפש ושלילת המנוחות ממנו ית' ושלילת התארי' הנוחייבים ממנו ית' וולתס / והממנואר שאין אנו יכולים לפשוק שום דין או לעשות שום מזנה מפי תור' שנכתב לבד כי אם אנחנו נרביים לפרוש חו"ל / וה' שלשת חלקי המזנות שהם עשיות ודחיות ותורות נאו מפורשים בדברי חו"ל על בן מפייהם אנו חיים לעשות כפי פירושיהם / אולם הפילסופיות לא נשמע מהם פירושים ובהיות שלא ידענו מהכתוב על נוריים על בן אהנו חייבים לפרשם מפי האמת' האלמיות ולקחת תור' מפי שלומי אמוני חכמי ישראל כמו מספר חובת הלבבות וס' מורה נבוכים וספר השיקרי' וולתס למען הבין מ"ע של אנכי ה' אליהו (אם מפי המזנה ואם מפי הסבל) כי זה אליהו הוא מחייב המליחות בדחינת עלמו / שזה הקושר הוא בלתי נאות כי אם למלא שאין לו שילה (כי מי שיש לו שילה אינו מחייב המליחות בדחינת עלמו כי אם בדחינת עילקו והוא אפשר המליחות בדחינת עלמו) / ונסיגות כל מורכב הסכמתו היא שבת המליחות ע"ב יחייב שזה הנמלא לא יהי' מורכב כלל כי אם יהי' מורכב יהי' לו שבה ולא יחייב המליחות בדחינת עלמו כפי ההנח' / ובה יכוון במ"ע של אמונת המליחות / מוסף עליה ככוונת האחרות הוא בהיות שבה מנואר שהאחרות הוא מבין והוא מקרה נוסף על מליחות הנמלא המתאחד ויחייב זה היותו כנ"י מורכב מעלם ומקרה / וחור הדין שלא יהי' מחייב המליחות בדחינת עלמו ע"כ יכוון במזנות האחרות השלילה המחייבת ממנו והוא שאינו רביס / ואינו נשם כהיות שכל נשם מורכב עכ"פ עתומר וזורה / והנ' מי זה יהא אלהים ראוי לו לדעת אלה הענינים וכנאל נש למען קיים אלה המזנות הפילסופיות כראוי לפי המחקר / כמו שיקיים שאר המזנות כראוי להם לפי התלמוד : (ל"ח) במזות האלמים / כבר העיר לחקר על שאר המזנות בראשון לשני והפסיק הענין נכונה ונפירושי המזנות ועתה ראה להשלים מחקרו על המזות :

(א) אלהים תואר למושל / תחלת המחקר על מושלי ארץ או על הכחות אשר נמשכים ואח"כ הושאל למלאכי ולש"ית כי אמנם כן סדר המבטא בתחל' יצא המדבר שנות להורות על הנשמיים המורגשים לחושינו ואחר לכחותיהם המושגים לרעיונו ואחר לרוחניים המושגים בשכל / ע"כ אפשר מקוש לאומרי' שתחל' הונח שם אלהים על הש"ית ואח"כ הושאל לנדוליס אשר בארץ המה כי אין זה סדר המבטא : והיו עושים ללמים / הם המזנות הדמיונות אשר נדו לייחסם לכוכבי שחק כמו שנהגו לנייר לזרח נער' יפה ידוע' ויחסיה למנה / ולזרח מלך מעושר נוסע בעגלה לחמה / וולתס כמבואר בחמת מיע"ל אג"י : ואלה הזרות נקראות בלשון ערבי נשם עלמאות והיו נענדים בימים קדמונים וכעת היו לשירים הללניים אצל משוררי האומות ילידו נשם לנוריים שרניים ירשון נשם רעיונים הללניים / ויודיעו

כללם אלהים נשבעים בהם וכאלו הם מושלים בהם והם מתרבים ברבוי הכחות המנהיגים את הגוף והכחות המנהיגים את העולם כי הכחות כגווי לסבות התנועות כי כל תנועה היא באה מוכח זולתי התנועה האחרת כי זולגל השמש זולגל הירח אינם רצוי בכח אחד אבל בכחות מתחלפין ולא פנו אל הכח הראשון אשר ממנו באו כל הכחות האלה אם בעבור שלא הורו בו ושענו כי קבוץ הכחות האלה הוא המכונה אלוה ושחנפש גם כן אינה כי אם קבוץ הכחות המנהיגים את הגוף ואלו השמים

שהורו באלקים אך היו רחוק בעניניהם שתועיל עבודתו וחשבו כי הוא נעלה ומרומם שידענו כל שכן שישיגו בנו הלילה לאל מדבריהם על כן לא היו עוברי דבר אחד אך רבים שקוראין אותם אלקים כלל שכולל הסיבות מאין חלוק והריקות והמעלה היתיה איתר כי אם בשם הנכבד יוד ה"א וו ה"א ית' הוא שם נודע רמוז אליו במדות לא במקום אחד אשר לא היה נודע כי היה נקרא אלקים בכלל ונקרא הי בהתיחד כי אלו שאל השואל אי זה אלוה ראוי לעבוד השמש או הירח או השמים

וידועו כס רלוסם לרעהם והיא חכמת יונית שאסרוה בפלמוס של אספיסמוס נפניר שנלמד כזה לחס זקן אחד לפעלות חויר כחמס ו"ל : (ב) הכחות המנהיגות כי הנפש אחת וכחוסיה רבים : כי כל תנועה / קדמוני הפילוסופי אשר נדעסם החוק הרב המור' אמרו שמיני הגלגלים הם מלאכים ושינוי התנועות נא משינוי המלאכים / אמנס פילוסופי דורוטינו יאמרו שנסת תנועות הכוכבים היא ענע נח המסיכה והדחיה אשר בכל כוכב אשר לפי רוב הדחיות או המשיכות אשר יקבל כל כוכב מכוכבים אחר' אשר סביבותיו יתנועע התנועה האמצעית הנערכת לפי חוק הכחות כלם על דרך מש"כ : (ג) לשלישי) ותנין זה מלמד אב ג שניינו שם / והנ סנת שינוי התנועות נמהירות ואיחור הוא לפי חוק הדחיות וחלישותן / ואלק המשיכות והדחיות יננה הכחוב נשם קריאה ככחוב וקרא זה אל זה / כאלו כוכב אל כוכב קורא להתנועע כפי אשר יאלל מחו עליו / וזהו שחרנס המחרנס ומקבלין דין מן דין ר"ל מקבלים הכחות / וכבר דקדקו חכמי זמנינו בזה ומלאו ערך מהירות התנועה של כל כוכב שזה לערך חוק כח דחיי או המשיכה הממולעת / ומי חכס ינין דעת שכל כוכב מכוכבי מרוס ערך תנועתו שזה לערך חלמט הכח העולה מעירוב כחות כל כוכבי מרוס הפועלים בו / וזהו תעודך תנועת כל כוכב אל כלם וכלם אליו בהיותם פועלים זה בזה / ואל הסדר והערך האמור רמוז בתפלת ערבית המסדר את הכוכבי במשמרותיהם / וכל חכס מנין מדעתו כי גדול הדונינו ורב כח לפנותו אין מספר וזש"כ כונן שמים בתבונ' : שכולל הסבות מאין חלוק / ר"ל אינס מחלקים ואינס מנדילים נשם אלהים בניו ית' ונין איה סנה מהסבות הטבעיות וכחוסיה שנס המה נקראים נשם אלהים כמו שקדם : והדייקות / השם המונה להורות עליו ית' לנד נדיוק ונפרע הוא שם הוי"ה ב"ה שנו ינדל מולתו מש"כ נשם אלהי שהוא שם משתחף לו ולולתו : רמוז אליו נמדות / שם יו"ד ה"א הנכר הוא בלתי נגה אבל הוא רמוז ר"ל נקרא נשם מדותי והוא שם אל"ף דל"ת / וכבר ביאר החבר (בראשון לשני) שכל השמות חוץ מהמפורש הם מדות ר"ל מורות על פעולות נעלי מדה וגבול הנפעלות על ידו ית' כמבואר שם : לא במקום / אינו נקרא נשם הויה להיותו ית' נחיינת עצמותו בלתי מוגבל במקום מבלעדי מקום ר"ל במדריגה מבלעדי מדריגה אשר כן הוא הוראת שם הוי' לכן לו הוי' נקרא בו לא הוי' נודע ומה נצע בקריאת שם הבלתי מודיע הנקרא בו בהיותו בלתי מוגבלו במקום ר"ל במדריגה מה ונשאר בלתי מודע על כן נקרא נשם אדני רמוזו אל מקום ונד מבלעדי מקום ונד ר"ל לנדריס הנפעלים מאתו ית' כמו שיתבאר נס' שאח"ז : נקרא אלהים בכלל / ר"ל אלהים והויה הוא שם נדרי נכ"י לו ית' כמו מדבר שהוא שם נדרי לאדם כי אלהים הוא שם הסוב הכולל אותו ית' שהוא הכח הכולל הכל / עם הכחות הפרטיות שכלם ר"ל כנ"י הכולל והפרטי נקראים נשם אלהים / אך הוי' הוא הנדל האיש כנ"י אשר הוא ית' לנדו נקרא בזה השם לא שאר הכחות הפרטיות אשר כמוהו נדר האדם חי מדבר כי מי הוא שם

השמים או המזלות או אחר הכוכבים יאו האש או הרוח או המלאכים הרוחניים או זולתם כי לכל אחד מהם מעשה וממשלה וכל אחד מהם סבה בהוי' ובהפסד ותהיה התשובה יי' כמו שאתה אומר פלוני בשם גורע כראובן ושמעון אחי אשר זובן ממלת ראובן ושמעון אמתת עצמים :

(ב) אמר הכוזרי ואיך אודיע בשם מה שאין עליו רבו אך הראייה עליו מומעשין .

אמר החבר אבל דומים אליו ברמזיה הנבואות ובראייה הרוחנית כי הראיות מתעוים זמן הראיות יבא האדם לאפיקודנות ולרעות המופסדי וכי מי הביא המשנים לאמר בשני סבות קרומות לא הראיות וכן אנשי הקרומות מי הביאם לאמר בקרומות הנלכל ושהוא סבת עצמו וסבת זולתו אלא הראיות וכן עובדי השמש ועובדי האש הראיות הביאו אותם אל זה אך דרכי הראיות נחלקו מהם מרוקקות עד יתכלית ומהם מוקוצרות ומרוקקת שבהם הפילוספיא

דרכי הראיות הביאום לאמר באלקים שלא יועילג ולא יזיקנו ולא ידע תפלתנו וקרבותינו ולא עבודתנו ולא מדינו ושהעולם קדמון בקרמותו ואין אצל אחר מהם שם גורע שרומזין אליו אך אצל מי ששמע דבריו וציוויו והזהרתו ונמולו על העבודה וענשו על העבירה והוא קרא אותו בשם גורע כנו לוח שדבר עמו זאמת אצלו שהוא בורא את העולם אחר שלא הי' ותחלתם אדם לא הי' יודע יי' לולי דברו עמו ונמולו וענשו שברא לו חוה מצלעותיו ונתברר לו שהוא בורא העולם ורמו לו ברבר וברמות וקרא אותו הי' ולולי זה היה בשאר על שם אלקים שאין מתברר מה הוא אסיהוא אחר או יותר מאחר אם הוא יודע החלקים אם לא . ואחר בן קין והבל ידעוהו אחר שקבלוהו מאביהם בראיה הנבואית ואחר בן נח ואחר בן אברהם יצחק ויעקב עד משה ומי שהיה אחריו מהנביאים וקראוהו הם הי' בראיתם וקראוהו העם והמקבלים מהם בתאננותם אותם הי' בעבוד שהיה דברו והנהגתו דבק בבני אדם והיו דבקים הסגלה מבני אדם

בו

הסוג הכולל כל צע"ח ומדבר הוא הנדלו המיני / וכל זה נערך משתנתו אך באמת אין לו שם נדרי כי אינו נדור יסוג והנדל כש"כ הרב המור' (ננו"ן לראשון) זמנה חנן למה נקרא שם הוי' שם המפורש כמו שנראה מדברי החנר (בראשון לשני) / וזה כי מפורש ענינו נדל כמו זה פורש ונכס / עטון פרישה / ופנה שם יוד ה"ס האמור הוא הנדלו האישי כנ"י כאמור ע"כ יק' שם המפורש ר"ל שם הנדל : (ג) ואיך אודיע בשם אחר שניאר החבר בקודם ששם הוי' ב"ה מורה על אמתת עלמותו כנ"י כשם ראובן המורה על ענש הנקרא בו / על זה ישיב המלך איך אודיע בשם עלם הנלתי גודע בשם פניס / וזהו הדבר דומה לשומע שם בדוי ואינו יודע על מה יורה אם על דומם מה או על צומח מה או על זולת אלה : אך הראיה / אין שום דאי' על מליאותו ית' כי אם ממעשיו כי כל מעשה יש לו עושה על כן די לו להיות בקרא בשמות המדות המורות עליו מלד פעולותיו ית' / ומה נלע בשם העלם אחר שאין מדין עלמותו לפי שמו זה : ברמזיה הנפואים / זה השם ד"ל הוי' הוא שמו העלמי בנחיתת הנביאים הראים אותוקיו הנראים כמו עמוד העין והאש וזולתם מהכלאות והנראים לנביאים ולנעלי דו"הק המה יקראוהו בשם הוי' הרומז על עלמותו ית' לכי נחיתתם לפעולות הי' נשינו הענע : כי הראיות על מליאותו יתנרך הנלקחות ממעשיו כאשר אמרת אך הרתי' עליו ממעשיו / הם מחעיס את המשכיל להוליכו בדרך לא עונ : המשנים / מאמיני השניות : שם גורע / אין שם מיוחד לסנה הראשון' אלל כל חכם או עכו"ם כי כלם קוראים אותו אלמים המסותף לו ולחזרי' / בלתי אם מי שמע מלימותו ושאחריו וענשו הוא זה יקראוהו בשם הוי' המנדיל אותו מלאהיט יאחרי' / אף כי זה השם מורה שהוא פועל ברצון לא נענע לבד ומנכף למי שירנה : ורמו לו בדבר ונדמות / האיט שנתברר לווי' והוכרתו הוא רומזין במעשה נדנר ר"ל בקראו לו בשם הי' ונדמיונו שדמ' נראות עלילותיו אשר נס יבדל מהכנסת הפרעיות המכונים בשם אלמים חקרים : אם יודע החלקים / אם הוא משגיח השגח' פרעית כדעת

הקור'

בו . עד שהיו רואים אותו במצוה מזה נקרא כבוד ושכינה
 ומלכות ואש וענן וצלם ותמונה ומראה הקשת וזולת
 זה ממה שהיה ראיה להם שהדבור עמו מאצלו וקראים
 אורנו כבוד ה' / ויש שקראוהו יי' ויש שיקראו הארון
 ע"י גי'ח (יקראו הארון) ה' כמו שהיו אומרים בנסעו קומה
 ה' וישבה ה' בנוחה ועלה אלקים בהרועה ה' בקול שופר
 והם היו רוצים ארון ה' ויש שיקראו חיהם שיש בין בני
 ישראל ובין בהצטרף יי' / ובה נאמר הלא משנאיך ה'
 אשנא ואויבי ה' רוצים שם ה' או ברית ה' או תורת ה' כי
 אין צורך בינו ובין אומה מהאומות כי איננו אוצל ארון
 כי אם על הסגולה והם מקובלים כימנו והוא מקובל מהם
 וכן נקרא אלקי ישראל ונקראים הם עם ה' ועם אלקי
 אברהם ואמור שקצת האומות הלכו אחריו ועברו אורנו
 משמע וקבלה איה קבלו אותם והדבקו בהם ורצונו

בעבודתם וקצפו בהמרותם / אך אנחנו רואים אותם
 נעובים אל השבע והמקדח טובתם ורעתם בפיהם לא
 בענין מתברר שהוא בדבר אלקי לבדו וכן יחד אורנו
 באמרו ה' בדר ונחנו ואין עמו אל . נכר והי' השם הויה
 מיוחד בנו שאין אחר ויהי' אותו אמתת ידיעתו . וזולתנו
 והוא שם נודע לא יסבול ה"א הידיעה כאשר היא נוספת
 על אלקים ויאמר האלקים והשם הזה מכלל המעלות
 הטובות אשר יהדנו בדם וסודו נסתר / אך מעלות
 האותיות המיוחדות לו היא המדברת מפני שהם אותיות
 אח"י אשר הם עלת הראות כל האותיות שאין מדברים
 באות מתאמתות בעוד שלא תמצא אלה רוצה לומר
 הפתחה ל"י ויהי' והקבוץ לוי'א והשבר לוי'ר והמה
 כרוחות ושאר האותיות כנופות / ויה כמותו אבל אהיה
 אפשר שיהי' מן השם הזה ואפשר שיהי' נגזר מהיה
 ורצה

הפור' או השנח' כללית לכד כדעת הפילוסופי' : נקרא כבוד / כמו הענין שנאמר עליו וכבוד ה' מלא את המסכן :
 ושכינה ומלכות / כלשון חו"ל : ויש שיקראוהו ה' / פעמים יקרא הכתוב זה הכבוד הסוכן על ארון העדות כסס ה'
 ככתוב ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' / ובמהו יאמר טוב' ה' / והטעם טוב' ארון ה' ופעמים יקראוהו כפירוש
 ארון ה' : משנאיך ה' אשנא / פי' משנאי עמך המיוחסים כסס עם ה' : כי אין לרוף' הוא כגמון עמם אל חיהם
 אשר נינו ובין בני ישראל : שאין אחר יודע אותו / אין אחר מהאומות יודע סוד ה' כלתי אס' ישראל וזה לכד גדולינו
 מקדם כאמרם ו"ל שלא היו מלמדים אותו לאדם לא לתלמיד הנון פעם אחת כשנוע ר"ל היו מלמדים קריאתו ומובנו :
 וכזה שם נודע / ר"ל שם אישי ופרטי הנודע מסתם פרעיותו על כן לא תבא עליו ה"א הידיע' כי נודע הוא ולא
 יאמר ההו' כאשר לא יאמר האנדרס / וזה לכינוי שניהם שמות פרטיהם נודעים נעלמם עד אפס לורך לה"א הידיע' :
 היא המדברת / הוא מעלת השון המדברת ר"ל אותיות השם הם יסודות דיבור שלא תוכל לדבר בשום אות אס'
 לא הלום אליה אחת מאותיות השם להניע אותה כפי בחינת הניקוד : אותיות אהוי' / זאת היא נפלאה כי לפי זה
 הטעם ה' ראוי להיות האל"ף מן השם ולא לקחת ה"א כפולה בשם : הפתחה לאלף / כנר בואך החבר (במ"א
 לשני) שיסוד התנועות הם הפתח והקמץ והשנר כמו שוכר כוה' : והמה כרוחות / כן אמרו בזהר : ויה כמותו /
 שם יה שזה לשם הו' זאת היא נפלאה אס' ב' השמות שיש במוננס למה א"כ השם בן ד' בלתי נקרא ויה נקרא / אבל
 אונקלוס קרבם יה דחילא : אבל אהי' / המסופק להחבר הוא וודאי להרשב"ם והודאי להחבר הוא הסוף להרשב"ם /
 וזה כי הרשב"ם כתב שא"י הוא נגזר מן הו' והוא עתיד מ"ב וזה בן ד' הוא עתיד לנסתר במילוף הו' ד בוא' ע"ד
 ואתה הוה להם למלך / ואני כנר מלתי אמורה ששאלת משה מה שמו מה אומר אליהם לא היתה כוננתו להודיעו השם
 המוסכם לו ית' כסם ראובן המוסכם על איש ידוע / כי מה בלע ידיעתו שמו המוסכם כוה' / וכי מה יהי' עדות
 על חמיתת נבואתו בידעו אותו אס' הוא עברי כמוהם לכן יתכן היות ידיעתו מקובלת לו כידיעתו וכמ"ש הרב
 המורה (כס"ג לראשון) ויותר נפלא מזה מאמר ר' אבא בר ממל במ"ר ו"ל בשעה שאמר משה להק"נה ואמר לו מה
 שמו / אמר לו הק"נה שמי אתה מנקש לידע על שם פעולותי אני נקרא / זאת היא נפלאה בעיני איך ידע זה השלם
 מה

ורצה בו למנוע מחשוב באמותות העצם אשר ידעו
 נמנעת וכאשר שאלו ואמרו לי מה שמו ענהו לאמר
 מה להם לבקש מה שלא יוכלו להשיגו הומה למה
 שאמר המלאך למה זה השאל לשמו והוא פלאי אך
 אמור להם אהי ופירושו אשר אהי והטעם הנמצא
 אשר אמצא להם בעת שובקשוני אקל יבקשו ראיה
 גדולה מחמצאי עמם ויקבלוני כן ואמור אהי שלהני
 אליכם וכבר קדם ושם מופתו למשרה כזה באמרו כי
 אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך והאות
 הוא שאמצא לך בכל מקום וסמך לו מה שדומה לזה

באמרו אלקי אבותיכם שלחני אליכם אלקי אברהם
 אלקי יצחק ואלהי יעקב המפורסמים בהמצא הענין
 האלקי עמו תמיד ואלקי האלקים כנוי בעבור שכל
 הכוחות הפועלים צריכים אליו יתברך יסדרם וינהיגם
 וארני האדנים כמנהו אבל אל נגזר מאילות וממנו יצא
 כל הכחות והוא מרומם להתדמות להם וכשר לומר
 מי כמוך באלקים (גיה באלים) קבוץ אל וקדוש כנוי
 שהוא נקדש ומרומם מהשתווה לו מדה ממדות
 הברואים ואם יקרא בהם הוא דרך העברה ועל כן
 שמו ישעיהו קדוש קדוש קדוש עד אין תכלית והטעם
 שהוא

מה ענה ה' אהי / או נאמר כי ידע זה מסוד ה' ליראיו / הלא יפלא למה לא ידעו משה האם לא ה' ירא ה' כמו
 זה האם / לכן תדע ונחמך כי שאלת משה היתה להודיע לו שם נדרו כנ"י המשוחף נסוב הנמצאים כלם והנדלו
 מהם כתי מדבר שהוא נדר לאדם / ותי הוא שמו המשוחף נסוב כל חי ומדבר הוא הנדלו המיני ופירושו התי אשר הוא
 מדבר ובסם נדרי כזה חפץ לדעת את ה' למען הודיע לבני ישראל מי הוא זה האלוה השולח אותם אליהם / והנה הוא
 שאל כענין והש"ת השיבו כהלכ' שם נדרו הוא אהי אשר אהי / והוא ככל שמות הנדרים המורכבים מנ"י שמות רק
 ששקיהם שיש מש"ח כשאר שמות הנדרים והטעם אהי נמצא עם הנמצאים בעודם / אשר אהי נמצא בהעדרם ונזה
 חבל מהם / הקודש מבואר במופת האומר שעילות ועלולים אין תכלית למספרם שקר / לכן יחייב מזה מציאות העילה
 הראשון שאין עילה לפנייה והיא האל ית' / והמחאה יקבאר במופת שזאת העילה מחויב בהכרח היותה מחויבת
 המציאות נבחינת ענמה ששם תהי אפסרית המציאות / והאפשר במין לא יתכן מבלתי היותו יחויב מזה העדרה ויעדר
 הכל וזה שקר על כן יחויב הפכו והוא שהעילה הראשון היא מחויבת המציאות נבחינת ענמה ע"כ לא תעדר לנח
 ובחיוב מציאותו זה הוא נבדל מכל נמצא וולתו לכן שם נדרו אהי אשר אהי כולמר הנמצא (עם כל הנמצאים) אשר
 ימצא לנח (חף בהעדר הנמצאי) / כלומר בחיוב מציאותו זה חני נבדל מכל אלהים ר"ל מכל הכחות הנמצאות
 במציאות שם יעדרו ברזוני ואנו אהי לנח / ומהמבואר בחלוקת שמחויב המציאות נבחינת ענמו לא יתכן היות בו
 שום הרכבה ורזוני כמ"ש (בסוף שלישי מזה) וכל שם ותאר מחייב רזוני מקרה על ענמו או שום הרכב' מה שלא
 יתכן בו ית' על כן יהיו כל שמותי תארי פעולותיו ית' כי תארים כאלה לא יחייבו רזוני בו ית' והוא הדבר הרמוז בשם
 אהי אשר אהי / כלומר אהי נקרא בשם כפי אשר אהי פועל לשעתו אשר הוא ר' אנת בר ממל השיב זה ממשמעות
 החשוב / וכל זה כתוב הדור הוא בלתי מקראי קודש בחבורנו (אסף ח"ג פ' ל"ט) / ואחשוב כי שם הוי' ואהי הם
 שם אחד כמ"ש הרש"ם ועל כן אינו מנוקד כי הניקוד ישנה כפי הפעולה לשעתה ד"מ כשיפעל דין ינקד בנקוד
 אלהים / ואם חסד ינקד כלו סגל וולתם כמ"ש המקובלים : אל נגזר מאילות / ענינו תקוף : וכשר לומר / מותר
 כי אינה לשון מנו' כלפי מעל לעלה ולקלם הכלל בערך אל הפרע : שהוא נקדש / קדוש ענינה הנדל' כמו קדוש
 ית' גדל פרע והש"ת נקרא קדוש ע"ש היותו נבדל מכל נמצא וולתו בתכלית ההנדל' : קדוש קדוש עד אין תכלית
 כלומר נ"פ קדוש שזכר עומדים במקום בלי תכלית / גם יתכן שאלת קדוש האמור בזה הוא קריאה למלאך ר"ל
 שהמלאכים קוראים זה לזה בשם קדוש לידע ולהודיע שאלת כל הארץ הוא כבודו ית' טעם כל הנקרא בשמי ולכבודי
 בראשיו / והאמור תדע שקדוש' והנדל' שניהם כאחד משמשים לשון הנדלה אלא שברכת ההנדל' מחול אל הקודש
 נקראת קידוש ע"ש הקודש הנא וברכת הנדל' מקודש לחול נקרא הנדל' ע"ש החול הנא כי ההנדל' והפריש' מן החול
 לקודש

שחוא נקדש ומרומם משתשיגהו מאומה מטמאות העם אשר ישכון כבודו ביניהם וכן דאה אותו על כפא רם ונשא ומכוון בקדש הרוחני אשר לא יתנשם ולא יתלה בו דבר ממה שיהלה בגשמים ויאמר קדוש ישראל כנוי לענין האלקי הדבק בו , ואחריו בהמון זרעו דבקת המהשבה והנהגה לא דבקת נגיעה ואין מותר לכל מי שירצה שיאמר אלהי וקדושי אלהי דרך העברי בדרך הקבלה אך על דרך האמת לא יאמר אותו כי אם נביא או חסיד שידבק בו ענין האלקי ועל כן אמרו לנביא חל נא אה פני חי אלקיך והכונה היתה באומה הזאת שיהיו ערכם מן האומות ערך המלך מן העם כמו שאמר קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם , אבל ארני באלף דלת גון יוד הוא כרמו אליו כי הרמו הוא לצד מבלתי צד כי יש שירמוזו אל הדברים הנפעלים מאדו המשמשים לו שמוש ראשון כאשר ירמוזו אל השכל ויאמרו שהוא בלב או במוח ויאמרו השכל הזה או השכל הלוח ואין רמו באמת אל מזה שאיננו נבבל במקום , ואף על פי שכל האיברים משמשים לשכל

השמוי' ההוא הוא במצוה הלב או המוח וכליו הראשונים רומזים אליהם שחשכל שמה כן רומזים אל השמוי' מפני שהוא כלי משמש בתפצו נרוחא מבלתי סבור אחרות אמצעיות ביניהם ואין רומזין אל דבר מהמורכבות מפני שהם כלים משמשי' במצוה סבות אחרות משתלשלים אליו ית' שהוא סיבת הסבות ואמר היושבי בשמים כי האלקים בשמים , ויש שאמר על דרך העברה יראת שמים ירא שמים , ומן שמים ירוחמו וכן רומזים אל עמוד האש ועמוד הענן ומשתחווים נכחו ואומרים כי האלהים שמה כי העמוד ההוא משמ' בתפצו לבר ואיננו כשאר העננים והאשיות הנקרים באור מסבות אחרות וכן אל אש אוכלת , בראש הקר אשר ראות המון העם ואל הצור הרוחנית אשר ראות האצילים , ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וקראו אותה אלקי ישראל , וכן רומזים אל ארון הכרית ואומדן עליו ארון כל הארץ בעבור הראות הפלאות בהמצאו והעדרם בלעדיו כאשר קראו העינים ראות והרבר שהראות בו זולתם והוא הנפש , ויש שרומזים אל הנביאי' והחכמים החסידים

לקודש קדש תחשב והסנדל' מן הקודש לחול חול תחשב ואף שאין ראוי לדבר זכר לדבר חול והסנדל' עס כלל ב' הקיבות שוים נמשפר , ואין חוקר , כי ייחד לעצמו מעלת הדיקות בענין האלהי בשקר : הוא כרמו אליו , ר"ל רמו אל סס הוי' כי הוי' רמו אל עצמותו ית' ואדני רמו על מפעליו , ונכחותו ית' בלתי מושג נבחינת עלמותו כי אם נבחינת כעולותיו ע"כ העלימו קרואת הוי' , ופילון היסודי כתב בעטס מה שאיננו נקרא הוא להיות שאין כבוד למלכי לקרוח להם בשם העלמי , ע"כ נקרא בשם חדני , יען הנרוחים יורו שיש להם חדון המעולל אותם ומסדרים בחכמ' : ללך מבלתי לך , ר"ל להגבילו נבכול ידוע כמו שמגבילים הגשם בעל מיקוס היוקו מונבל במקום ובזד ידוע , והסנדל' היא נדברים הנפעלים ממנו על לך המופת ושינוי העצב : שימוש ראשון , ר"ל שהוא נפעל ממנו ית' בלי סנה אמלעית : שהוא בלך , כמו שכל שאיננו נשם וחמרו עליו שהוא בלך אין המונס שהוא חל בו חול מיקוס אחר שאיננו נשם שיחול במקום אבל המונ' שהוא חל בו חול השפעה , ככה באזרו וכבוד ה' נראה בענין , או על השמים כבודו , ענינו שהוא כנ"י חל בו חול השפעה : וכליו הראשונים , הלב והמוח הם הכלים שהשכל שופע עליהם כחודלי אמלעי כמו לשאר איברים המקבלים השפעתם באמליעותם , ועל כן יאמר שהשכל חל בלב ובמוח ככה בעבור הראות כחן ית' בשמים בלי אמלעי יאמר עליהם שהש"ית שוכן בהם : על דרך ההעברה , פעמים יקרא הש"ית בשם שמים עצמים כאמרס ו"ל ירא שמים במקום ירח ה' , וזה ע"ד ההעבר' ר"ל בלי דייקות : אל עמוד הענן , ככתוב וה' סולך למניהם יומם : אשר רוח האילים , ככתוב ויראו את אלהי ישראל : חדון כל הארץ ככתוב הנה ארון הכרית חדון כל הארץ שמתל חדון הוא קוטר לארון , ויתכן שחבר מלת ברית כמו והנכונס עודד הנניח : שרומזים אל הנביאים , ככתוב ויאמר

החסידים כי הם ככלים הראשונים לחפץ האלקים
 מושגים בחפצו ולא יטרו מהבדו מאומה ויראו
 המופתים על ידיהם וצבמו הרמו זהה יאמרו רבותינו
 זכרונם לברכה את יי אלקיך תירא לדבורת תלמידי
 חכמים והדון למי שהוא בטעלת הזאת שיקראוהו איש
 האלקים הוא מורכב מן האנושות והאלהות כאלו אמר
 האנוש האלקים וכאשר יהי הדבור עם דבר אלקי
 שרומזם אליו יאמר ארני באלף דלת נון יוד כאלו הוא
 יאמר ארני אתה מושג ורומז אל מה שיעבד במקום
 דרך העברה כמו שאמר היושבי בשמים יושב ציון יושב
 הכרובים שוכן ירושלים רבו המדות והעצם אחד בעבור
 התחלפות הדבר המקביל מהתחלפות הניצוצות וחשמש
 אחד וזה הדמיון איננו נאמר בכל אלא אם היתה השמש
 בלתי מושגת ומצאה הניצוצות ולא תושג סבותם אלא
 בדרך הראיה והצורך מביא להרחיב מעט פדברים
 בכאן בעבור שהוא מקום טענה איך דומים אל מקום פי
 שאין לו מקום ונאמין כי הנרמז אליו הוא הסבה הראשונה
 ונאמרו מצינים בתשובה זה הצעה ונאמר כי החושים
 אינם משיגים מן המוחשים כי אם מקריהם לא עצמיותם
 ואינם משיגים המלך על הדמיון וולתי המראים והחבניות
 והשעורים ואיננו זה אמת המלך שהם מקבלים עליהם
 לרוממו אבל אתה הוא במלחמה בתכשיט אחד ותוארו
 במדינה בתכשיט אחר ובבירנו

בתכשיט אחר ותאמר כי הוא המלך בניירת החוש לא
 בניירת השכל ואפשר שתראה אותו נער ואחר כן בחור
 ואחר כן זקן ואחר כן ישיש ותראה אותו בריא ואחר כן
 חולה וכבר נחלפו מראו ומשוישו ולחותו ומדותיו ואתה
 אומה שהוא הוא וגזרת שהיא המלך בעבור שהוא
 אשר דבר עמך וצדק והחיותך וזה ממנו איננו כי אם השכל
 או הנפש המדברת וכבר התקיי כי החלק החוה ממנו
 עצם בלתי נגדה ואין דמיות אליו ואתה כבר רמזת
 ארני וגזרת שהוא המלך וכאשר מות וראית ממנו מה
 שהיית רואה נגדת כי הוא איננו המלך אך גוף יניעהו
 מי שדצה ויפעל על כמה פנים מאופני התפעלויות
 מהמקרה כעננים הנקרי באויר ישאם רוח ותביאם אחרת
 ותקצצם ותפזרם אחרת והיה קודם לכן לא יפעל כי אם
 בחפץ נפש המלך ההוא והיה כעמוד הענן האלקי אשר
 לא יפורוהו הרוחות דמיון אחר השמש נראה
 אורו עגול פשוט כשעור הצנה ובתארה מזהירה
 חמה נהרה והשכל גוה כי הוא כדור גדול
 מכדור הארץ כמאה ושישים ושש פעמים ושאינה חמה
 ולא נהה אך היא מתנועעת שתי תנועות מתחככות
 מזרחית ומערבית בתנאים יארך פירושים ולא הושגם
 לחושים כה להשיג עצם הדברים אך כה מיוחד להשיג
 מקרים תלויים בהם יקח השכל מהם ראיה על עצמם
 וסבתם

יאמר ארני אם לא מלתי חן צניני / פי קלת שאלה השלם היו נביאים ולגדול שבהם אמר / ויסקן שגם פה תחמר
 מלת נביא : ורבו המדות / רבו שמוקויות פעמים יקרא בשם הולת כמו שמים ויקראו וולתו נשאו כמו הענו והאש
 כנוח רוחו עליהם וכל זאק חין שינוי בו ית' כי אם מפאת המקבלים אשר עליהם תמה הרוח : כהתחלפות הנלוות /
 כהתחלפות מראה אור השמש בהכסלם או בעננים בזכות משוני הנונים שיתראם הנינוץ כגון הענן בו שאין השינוי
 בשמש כי אם באור כן הנינוץ האלהי משהנ' לפי המקבלים או המדות אשר נדרס יענור ונעלמו חין שום שינוי : אינו
 נאות בכל / זה המשל אינו דומה למשל מכל נד וזה כי השיית הוא בלתי מושג / אבל השמש הוא מושג לעינים :
 דמיון אחר / יוסיף להמשיל משל איך מהמוחשים המקריים יודעו המושכלות העלמיות כי מי זה רואה השמש עינול
 שטחו קטן הכמות שוקט על מקום אחד בעת ראותו ושהוא עש חט / הנה מהמוחשים המקריים האלה יוכל להוליד
 בשכל שהוא גדול כמו קנין פעמים כדור הארץ ושאינו חס כי אם צמירות תנועת נלוויו יליד חוס : ולא נחה /
 כי יתנועת ב' תנועות שנית למורה נבגלנו / ותנועה יומית למערב נכה תנועת גלגל היומי שליו / כל
 ז' ב' 16 2

רוע דאָונו , זכן הוושום זוכה דרמוינו אצל השכל
 וכאשר שם הבורא בהכמרו הערך הזה בין החוש
 הנראה והמוחש שאינו גשמי כן ישם בתכונה ערך בין החוש
 הנסתר והענין שאינו גשמי ושם לכי שבחר מברואיו
 עין נסתרת רואה דברים בעיניהם לא יתחלפו ויקח מהם
 השכל ראה על ענין הדברים ההם ולבותם , ומי
 שנבראת לו העין ההוא הוא הפקח באמת ויראה כל
 בני אדם כעורים וזרם ווישירם ואפשר שיהיו העינים
 חכם הכח המדמה בעוד שישימש הכח השכלי ונתראוהו
 צורות גדולות נוראות מורות על אמתות שאין בהם
 ספק והראיה הגדולה על אמתתם הסכמת כל המין
 ההוא על הצורות ההם כוצת לומר כל הנביאים
 שרואים דברים יעיד בהם קצתם לקצתם כאשר אנהו
 עושים במוחשנו כי אנהו מעידיים במתיקות הרבש
 ומרירות הלענה ואם נראה מי שיחלוק עלינו נאמר
 שהוא יוצא מענין הטבעי ואלה מאין ספק הואם העולם
 ההוא האלקי בעין הנסתרת ורואים צורות ראוות
 לטבעיהם

וסבתם ולא יעמוד על המוחות ועל הענין אלא השכל
 השלם אשר הוא שכל בפועל כמלאכים ישיג העינים
 והמוחיות בעצמם מאין צורך אל המקרים שיהיו באמצע
 אבל שכלנו אשר הוא תחלה בכח בהיוליו לא יוכל
 לעמוד על אמתת הדברים אלא במה שחננו הבורא
 מכחות מיוחדים שנים בחושים ראוי למקרי המוחשים
 דברים תמיד בכל המין כי אין מחלוקת בין האות עיני
 וראות עיניך שהשטח ההוא והעגול המאיר המחמם
 הוא השמש ואף על פי שהמדות האלה מרוחקות אצל
 השכל לא הויק זה בעיון אבל לא מחמת שלקחנו מהם
 ראה על הפצנו כאשר יקבל תועלת הפקח המשכיל
 אשר יבקש גמלו במאמר הלאעמש אליאחול שיעינו
 טרונות שרואה מאחר שנים אני רואה במקום פלוגי
 שני כוכבות נראיניק והפקח ידע כי הגמל הוא שרואה
 מאחר שנים ובחלושות ראותו נדמה לו כי הוא כוכביאה
 נריניק ובעבור עוות ראותו נדמה לו שהם שנים והועיל
 הפקח בעדותו ודן אותו לכף זכות ברוע מליצתו מפני

זה יולד השכל בכח המקרים המושגים מחוש הראות אצ"פ שהוא ר"ל השכל אינו משיג המקריים כ"א החושים עכ"ו
 יוליד על ידם השגות שכליות : כאשר יקבל תועלת / הנה הוא ממל משל איך יקבל השכל תועלת מהחוש / והשכל והחוש
 בלתי שום בהשגה אחת והנה ידמה הדבר לאיש טוב רואי המבקש גמלו שאנר לו ופגע באיש תרועי העינים שרואה
 מוחם אחד מופסק לשנים אשר בראותו הגמל מופסק לשנים ידמה לשני אישי ב"ח ידועים נק' בל"ע כרוכות גראנק /
 ואמר לו בעל הטרועי שראה במקום ידוע ב' כרוכות ומדבריו הכין הפקח שראה הגמל אף כי הטרועי ראה אותה
 בתחר אחר ועד"ו יבין השכל מושכלותיו מרגשת החושים או דמיון אף כי יזכרו לו / הנה לפי טבע כוכביהם הנודע
 לו יבין באחת בכל מורגש : וכאשר שם הבורא : וכמו ששם הבורא ערך בין החוש הנשמי אשר מהערך
 ההוא יבין השכל ענין האשכל המוכן ממנו / כן שם הבורא ערך בין החוש הנשמי אשר לנביא ובין הענין הכלתי
 הנשמי המורגש לו כנבואה ר"ל הם הדמיונות המורגשות לנביאים כנבואה עד שמהערך ההוא יבין הנביא אמיתת הנבוא'
 הרמזה דמיון המושג אליו : ומי שנכרח לו העין ההוא / ר"ל העין הנבואה / זכור תזכור מ"ש (בל"ה לראשון)
 שכל נביא יש לו חוש נוסף על שבעת החושים אשר לכל אדם : הכח המדמה / הוא כמספק ואומר אולי יש לנבוא עין
 נסתרת ר"ל חוש נוסף על שאר כ"א או גדול כחן של נביאים לדמות דמיונות נורחות בכח הדמיון אשר לכל חוש כערכם
 ואין שם חוש נוסף על כל אדם ולא עין נסתרת רק דמיונם הוא יותר בריון מדמיון שאר ב"ח : והרשי' הגדולה /
 ופעד על אמיתת דמיון ההוא שרואה הנביא והיותו חוץ לנפש בהנבוא לא דמיון לבד כדמיונות הכוכבים אשר כנבועים
 בחליי הדמיונות הוא הסכמת נביאים וולתו על השגת הדמיון ההוא כמו שישי' ויחוקאל שניהם ראו המרכבה / וזה
 לאות כי דמיון ההוא שרואים הנביאים הוא חוץ לנפש כי אלו הי' זה נפשם לבד לא היו הדמיונות משתוים :
 אמיתות

למבעיהם ומה שהרגילו מספרים אותם בתבניתם אשר ראם מונשמו והרעניות ההם אמתיות בהערכתם אל מרה שובקשמו והחשב והרמיון וההוש ואינם אמתיות בהערכתם אל העצם אשר יבקשרו השכל כאשר הביאנו הרמיון במלך כי מי שיאמר שהוא הארוך הלבן הלוש המשי אשר הנור על ראשו והרומה לזה איננו כוונתו ומי שיאמר שאיננו כי אם המשכיל המכיר המצורה המותר בארץ פלוני בזמן פלוני על אומה פלונית איננו כוונתו גם כן וכשהוא הנביא בעין הנסתרת הצורה התמימה שבצורות אשר ראה אותה בדמות מלך או שופט יושב על בסא דין בענין צווי ואזהרה מהקס ומהערה מלכין ידע שהיא צורה רצויה למלך בעבר נשמוע . וכאשר יראה דמות נושא כלים או נושא כלי פפרות או הנור לעבד עבודה ידע שהוא

צורה ראויה לעבד שומע . ואל יקשה בעיניך דמות אדם לכבוד כי בבחינת השכל נדמה לו תחלה באור כי הוא החשוב שבמוחשים והק שבחם והסובב והכולל חלקי העולם יותר מכלם וכאשר נחשוב במדות שאי אפשר לרחוקם בין על דרך האמת כמלתו ויכול ידע וחפץ ומסדר ונותן לכל דבר מה שראוי לו ושופט צדק לא נמצא בזה שאנו רואים דמיון קרוב מהנפש המדברת והוא האדם השלם וזה מצד שהוא אדם לא מצד שהוא גוף כי הוא משתתף בזה עם הצמח ולא מצד שהוא חי כי הוא משתתף בזה עם הבהמות . וכבר דמו הפילוסופים העולם באדם גיור והאדם בעולם קטן . ואם הרבר כן והאלקים הוא רוח העולם ונפשו ושכלו וחיותו כאשר נקרא חי העולם כבר נתברר הרמיון על דרך השכל כל שכן שלבואת ראות יותר גלוי מההקשר והראות ההוא השיג

אמיתיות בהערכתם / כבר ביארנו (שפת אמת בהערה לשורש שוא) שגדר האמת הוא אשר לו הסכמ' אחת נשלשת מניאיות שהם הפה והלב והמניאות ר"ל שידבר בפס כפי מה שמזייר בנפש ויהי כן חוץ לנפש והוא הרמו כאמרס ז"ל קלת קשרי דמהימנותא ככתוב ברחוקות שלשה ירתק אחת (אסף ח"א פ' מ"ב) / והנה לפעמי' יסכים פה המדבר עם כליו דמיוני והמוש כמי שרואה מרחוק מגדל אחד על תמונ' מעובלת והוא באמת מרובע והנ' יאמר אמת כפי ראותו אך איננו אמת כפי מניאיותו חוץ לנפש אשר לבחינה זאת לדעת אם לא יתעו החושים מוכרח האדם למאנו השכל אשר יסקול הדבר מחקרי החושים כפי טעם טעמות עד"מ מהקרועי שוכר והוא הדבר הנראה בזה : וכשרואה הנביא / עמה נא להשלים דברו אשר נשא עליו משלו ח"ך יבין הנביא לפי דמיון הנראה ח"יו העיני הנראה להש"ית / והנה יאמר כי יבין הנמשל מהמשל והדמיון אשר יראה בעין הנבואי / כי כאשר יראה דמיונו כל"יד מלך מהקים מלכין ככתוב עד די כורסוון רמיו וכו' (דני' י') יגזור חומר שזה המשל על המלך ה' : וכאשר יראה דמות נושא כלים ככתוב ואיש כלי מפלו בידו : או נושא / ככתוב וקסת הסופר בחתינו ח"י יבין שזה משל על העבדים עושי מלחמת המלך ככתוב ולגזור להמית נפשות בלחוס לחס . ואל יקשה בעיניך אחר שביאר שהדמיונות הנבואיות הם לעורר הנביא לבין הנמשל נס / אבל אין הדמיון מכוון מצד עלמו / הוקשה לו אמרו ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם / באיוו בחינה נדמה לו זה הדמיון כי מה האדם שיצא אחר המלך ה להיות נדמה לו / על זה ישיב לאמר / הנה בבחינת עלמותו כבר דמהו לאור שהוא החשוב שנמוחשים ככתוב כמראה אש ונונה לו סביב / חולם בבחינת המדות שא"א לרחוקת ממנו ית' כי אנחנו מוכרחים להאמין שהוא ית' חי ויכול וכו' הנה בואת הבחינה דמהו לנפש המשכלת אשר באדם אשר בעבורה נקרא האדם בזה השם המבדילו מיתר הב"ח . והנה כמו שעל שם זה הכח שהוא הנפש המשכלת יכולה האדם בשם אדם ככה נהיותו ית' נפש העולם וחיוו לכן יונה בשם אדם / והראש"ע כתב ז"ל בעבור שנפש האדם היא אמנעית בין עליונים לתחתונים ע"כ תדמה כל זולתה על דמות ארמונה לכן תגביה שפלים ותשפיל גבוהים : וכ"כ שלנבואה דמות / אף כי ראוי לישא פנים לנבואה יותר מהסברא הפילוסופית והנבואה ראתה ההמון המלאכים בחור האדם : נעשה אדם בל"מנו / והנה כנוי בל"מנו לפי דברי החבר שב אל השלטים הקרונים לו ית' במדרגה / לא ח"יו ית' שהו

שהו

השיגו חמון העליון עין בעין וראה צבא השמים מהרוחנים
 הקרובים וזולתם בצורת אדם ולהם רמו באמרו נעשר
 אדם בצלמנו כדמותנו והטעם כי כבר הדרגתי היצירה
 והבאתיה על סדר החכמה מן היסודות אל המחצבים
 אל הצמחים אל החי אשר באויר ובמים ואחר כן אל
 החי אשר בארץ בעלי החושים הזכים והידיעו הנפלאות
 ואין אחר המדרגה החיה אלא מדרגה שהיא קרובה
 מן הסוג האלקי המלאכי והוא האדם בצורות מלאכיו
 ומשרתיו הקרובים אליו במדרגה לא במקו כי התעלה
 מהמקום ועל שני הרמיונים לא יתכן שיחיה דמותו
 אצל הרמיון אלא צורת הגדול שבבני אדם שמינו יוצא
 דתוכן והסדר לשאר בני אדם על מדרגות כאשר יוצא
 ממנו יתברך סדר העולם ומתכונתו ורואים אותו בעת
 שהוא מהעדה ומהקם וזן את המלכים עד די כרכון
 רמיו ועתיק וימין יתיב ובעת הכעס והמחשבה לנסוע
 יושב על כסא רם וגשא ושרפים עומדים ממעל לו ובעת
 הנסיעה המרכבה אשר ראה יחזקאל ושמרה כלרה

במחשבתו חזן למקום הנבואה והוא כאשר שת את נבולו
 מים סוף ער ים פלשתים ויכנס בו מדבר סני ופארן
 ושעיר גם מצרים כי למקום ההוא מעלה כאשר הזדמן
 בו שיפגע התנאים התוריים המצוה בהם תתראני הצורות
 ההם עין בעין במראה ולא בחידי כאשר נראה המושכן
 וסדר עבודה וארץ כנען וחלקיה ומעמד ויעבור הי על
 פניו ויקרא ומעמד אליהו במקום ההוא בעצמו
 ואלה הענינים אשר לא ישגו מדרך ההקשה בטלום
 פילוסופי זון ספני שהקשה מרחקת מה שלא נראה
 כמוהו וקיימו אותם הנביאים ספני שלא יוכלו להכחיש
 מה שראוהו בעין הרוחנית אשר נתן להם יתרון בה
 והיו קהלות ברורות נחלקים לא תעבור עליהם החכמה
 והורו להם החכמים אשר השיגום וראו אותם בעת
 נבואתם ואלו היו דואים פילוסופי זון הנביא פעני נבואתם
 ומופתיהם היו מודים להם והיו מבקשים פנים מאופני
 ההקשה אך יגיע האדם למדרגה הזאת וכבר עשורה
 קצתם זה כל שכן המתפלסים באגשי התורות
 הנזכרים בראשון ואלהם תראה בראשון

שהוא עצמו האומר זה / לכן יתכן שדעת החבר הוא כדעת הראשון שער העולם אשר נעשה אדם : ועל שני הרמיונים
 אס כפי דמיון הפילוסופי שהאדם הוא עולם קטן ומי העולם גדמה לנפש האדם / ואס כפי ההקשה הנביאים נורת
 האדם לצורת המלאכי לא יתראה דמות ה' לנביאים כי אס כמלך מבני אדם המלוה ומסדר הנסגת העם : עד די
 כרסון / רומן למראה שראה דניאל : ונעת הכעס / רומן לנבואת ישעי' : ושמרה כלה / כי ראותו המרכבה הי'
 ציוס בלות יחזקאל וסיה עגורה בלבו עד שנת חמש לנבואתו / וזאת היא נפלאה בעיני מאין ילא לו זה אס יתמר שלא
 היסה בגל ראוי לנבוא' / הנה כבר אמרו ו"ל היו ה' אתר שכבר הי' נבוא בל' יכול להסתבאות בח"ל / נאולי
 יפרש אמרם ו"ל אתר שכבר הי' שר"ל שזו הנבוא' עגמ' הי' עליו כבר חמש שנים ערם בלה אות' הנה יקט' על
 זה איך כנס נבואתו בלה הנוכח נבואתו חייב מיתה / ואס נאמר בן אדם שילח חני חזקת חל בני ישראל וגו' / ואף
 כי בשנה הששית ליוכין ראה פעם ב' המרעב נכתוב (יח' ח') / ובכ"ה שנה בלות יוכין ראה בניו בניו / ויתר
 נבואתו אשר ראה בנבל / לכן נרא' שאין כוונתו בשמירת הנבואה חמש שנים בעבור שנבל לא היסה ראוי לנבואה
 כי הוא עצמו כתב (נח' לשני) שיחוקאל נבא בנבל בעבור ח"י / אבל מסביר קאמר שניוס בלות יוכין ראה הכבוד
 נוסע ענית ה' / וזה הביאור לא יתכן עכ"פ מכני כביטת נבואתו כאמור : הסנאים הסוריים / שנשמרו מלווה ה' שהסס כמו
 היות הענניות אשר בהפסד הערך יפסד המעש' העולה לרגל נבואתו (נכ"ט לראשון) : כאשר נראה ה' שגן /
 כבר ביאר זה (סס) : במקום ההוא בעלמו / ככתוב וילך נכח האבילה ההיא / עד הר האלהים חורב (מ"א י ט) :
 והיו קהלות / והיו נביאים רבים ונדורות סונות עד שלא יתכן שהתפלרו נבוא' בסקר וכלס הסנימו יחד לסקר
 שהיו לא היו בדור אחד אף כי לא תעבור ההשכח' על רבים : וכבר עשו קתס / קתס הפילוסופים קרמו א השכל
 ענין

וכמו זה יהיה הרניז באלף דלת נון יוד לענין אלקי
 נמצא כאלו הוא אומר אדני / ומלאכות ה' כנוי לשליחות
 והמלאך יש שהיה נברא לעתו מן הגופים היסודיים
 הדקים / ויש שהיה מן המלאכים הנצחיים ושמו הם
 הרוחניים שאומרוין הפילוסופים ואין עלינו לרחות דבריהם
 ולא לקבל אותם / והספק במה שראה ישעיה ויהוקאל
 ורניאל אם הם מהנבראים לעת הצורך או מן הצורות
 הרוחניות הקיימות / וכבוד ה' הוא הגוף הרק החולף
 אחרי הפין האלקים המצטייר כפי שירצה להראות על
 הנביא כפי הדעת הראשונה אך על הדעת השנייה יהיה
 כבוד יי' כלל המלאכים והכלים הרוחניים כסא ומרכבה
 ורקיע ואופנים ונלגלים וזולת זה ממה שהוא קיים עובד

צל

ענין הנבוא' אף כי פולסופי אדום ושמשאל השכילו על דבר הנבוא' / ואל כמו זה / ואל הדמיונות הנראי' לנביאים
 רומז סס אדני כמו שקדם : ומלאכות ה' כינוי לשליחות / גם מלאכי אלהים גם בני אדם העושים שליחותם יתוארו
 בשם מלאכים כי ענין מלאך שליח : היסודיים הדקים / ר"ל שהם מורכבים מנ' יסודות אש ואויר כמו שכתב הרמב"ן
 ז"ל במסכת השדים : ושם הם הרוחניים / הם מניעי הנלגלים לדעת הפילוסופים והמה רוחניים ולא יתכן היותם
 בשמיים כי כל נפש שינוע בשם יתנועע גם הוא במקרה בעת הנעותו אחר / וכל מהנועע במקרה ינוח בהכרח
 כמ"ש הרב המור' (בהקדמ' השמינית לשני) לכן לא יתכן שיהיו מניעי הנלגלים מלאכים בשמיים / כי אם רוחניים
 והם נלתיים כימי שמים / והנ' שלימים וכן רבים יתמינו שהמלאכים הם בשמיים וכן הוא בזה על כן יתראו לזכר
 הראות כמו הנביאים ובעלי ר"הק / אך הרב המור' יאמין שהמלאכים הנ"ל רוחניים ר"ל שכלייתם נכללים מאומר
 ויבדלו זה מזה אם בעילה ועלול או לפי איכות מושכלתיהם ומרבייתם : אם הם מהנבראים / כאמרם ז"ל ע"פ חכמים
 לברקים / וכעין מ"ש הרב המור' בקול נברא / וכעין מה שברא לורת המסכן והמור' בהראותם אותם למטה :
 המצטייר כפי / בו יראה הנביא הדמיונות האמור' ככתוב וביד הנביאים אדמה : כפי הדעת הראשונה / לפי הסברא
 האמרת שיש מלאכים נופטים / והדעת הנ' היא שיש מלאכים רוחניים נלתיים / ואין כאן ב' דעות אלא ב' מיני
 מלאכים בשמיים ורוחניים וקראם בשם ב' דעות : ומרכבה ורקיע : אין דעת החבר כפי' המרכבה כדעת הרב המור'
 שהמכוון על עולם הנלגלים והיסודות שיתחבר הרב המור' (זראשון עד ו' לשלישי) / אבל הוא התבר יפרש שהם
 כלם עניינים בשמיים דקים או רוחניים בלתי מורגשי' רק לנביא : מראות הפנים / הוא עקבות הכבוד / שאין נביא
 רשאי לראותו / ואלה העקבות הם בערך הנביא המשיג מהטה למעלה אולם בערכו ית' הם פנים כי השגחו בניכול
 ממעלה למטה / והקרובה ליו במדרגה נק' פנים והמאחר נק' אחר / והנה כבוד ה' לפי דעת החבר לו שם בשלשה
 או הגוף הדק המצטייר בדמיונות לעיני הנביאי' / ב' ענמי הרוחניים הנחלקים לכנים ואחר / ב' הם המשפטי' ר"ל
 המנהיגים הטבעיים / ודעת הרב המור' (בס"ד לראשון) יזכיר נבולות הכבוד למספר שלשה ב"כ א' האור הנברא מושב
 לעין כל / ב' ענמותו ית' / ב' תהלת ה' העולה היא מהמנהגי' הטבעיים / ועל זאת יתפלל משה לאמר הראני נא
 את כבודך דמשחתי לתרי אפי השגת ענמותו והשגת המנהגים הטבעיים (ועד השלישי לא בא לשחול השגת האור הנברא
 להיות שהכל ראו אותו בעין נפרס) / ובארתה הקשונה שיראהו אחרו / והם המנהגים הטבעיים הנמשכים מאחריו
 והם

כוזרי

צל וכו' שראותו חזקה יראה השמש אבל עצם השמש בעת זכותה לא תוכל עין להביט אליו ואם ידחק לזה ת עור וזרזו כבוד ה' ומלכות ה' ושכונת ה' בשמורת התוריים אך פעמים הושאלו גם כן למשפטים הטבעיים ואמרו מלא כל הארץ כבודו ומלכותו בכל משלה אך באמת לא יראה הכבוד והמלכות אלא על בהיריו וסגולתו ונבואיו אשר בהם יתברר לאפיקורוס כי יש לאלקים ממשלה ומלכות קיימת וידיעה בחלקי מעשה היצורים ואמר באמת מלך ה' ונראה כבוד ה' וימדריך ה' לעולם ועד לאמר לציון מלך אלקים וכבוד ה' עליך זרה ואין להרחיק כל מה שנאמר בתמונת ה' יביט ויראו את אלקי ישראל ומועשה מרכבה יאף לא שעור קומה בעבור מרה שיש בו מהכנס מוראו

בנפשות וכו' שראותו ובעבור ההירא יראתו על פניכם ונומר :
(ג) אמר הכוזרי והלא כשאלהורו נכנס ברעות ואחרות ויכלתו והזמרו ושהכל מאתו וצורך הכל אליו ושאינו לו צורך אל הכל יכנס המורא ממנו והאבהה לו ולא נצטרך לגשמו הזה
אמר החכר זאת טענת הפילוסופים ואשר נראה מנפש האדם כי היא יריאה בהמצא המפחדות המורגשות מח שאינה יריאה כגאשר יסופר לה עליהם כאשר היא אורבת הצור' היפה הנמצא/מה שאינו אורבת כשיספרו עליה ואל תאמין למתחכם שיאמר כי מחשבתו מתחברת על סדר עד שיגיע אל כלהענינים הצריכים באלהות בשכלו בלבד מבלתי שיסמוך אל מורגש

והם עוזבו ית' כאמור צמ"ב בהנראה וירא אלבים כי עוז וזה להיותם כלם על זר היותר טוב ופני ר"ל השנה עלמותו לא יראה / כי הוא נמנע בהשגה וכן ת"א וסחי ית דתרי וקדמי לא יתחזן / ובלשון רומי נקראים פנים ואחור פרי"חרי פאסערי"ח רי וד"ל : נשמות התוריים / כפי מה שיקראם בעלי הסורה ר"ל התלמודיים וכי שכונה חיננו לשון מקרא : אך באמת / אך עיקר המונן מכבוד ה' הם כ' המונני' הראשונים שהם מורה דמיוני הנביאים או עצמי הרומיים / יען נדרך זה יפקחו עיני העורים ר"ל האפיקורסי' לראות כבוד ה' שיש לו ית' השגחה פרטיה בעולם : ואין להרחיק / אין להרחיק מה שנאמר ב' ענינים האלה שהם עצמים נשמיים דקים / בעבור שהמראות הנשמיות הנוראות מבהילות ומייראות את רוחיהן יותר מהשנות הרומניות שלא תתפעל מהן הנפש בעבור גסות עבדה ואחיה כאמרם ז"ל הלאי שיהי' מורא שמים כמורא דשר ודס / ואין להרחיק מה שנאמר בתמונת ה' יביט / ר"ל מה שאמרו ז"ל בזה מהנורות הנוראות המבהילות וכן מה שאמרו ז"ל בשיעור קומה ואמר ר' ישמעאל כל היודע שיעורו של יוצר בראשית בני ור"ע ערבים נדבר שהוא בן עו"הב / כי הכל לעורר הנכסות לאהבה וליראה אותו / וכלם ענינם יוצר תמונות נכסם הדק שבו מציירים הדמיונים הנבראים לשפתם למראה עיני הנביאים / ואל תבהל העמוד מאמרו לא לא תעשה לך פסל וכל תמונה כי יבואוך דברים (נסוף ש"שי מזה) / ואשר ראוי שנאמר בפי' ותמונת ה' יביט הוא שמה ה' רואה בעין שכלו דמות כמו של יוצר בראשית ביעוריו (עד"הכ וראיה את אמורי) כמי שראה במראה ואספקלרי' תמונת העמוד נכסה / ובעבור שהבין סגות כל היעורים ככתוב בני אעביר כל טובי ע"ס / ע"כ אמרו ז"ל שנסתכל באספקלרי' המאיר יוצר כל התמונ' של העמוד נגדה / משא"כ שאר הנביאים ראו רק מקצת כמו של יוצר בראשית על כן אמרו ז"ל שראו באספקלרי' שאינה מאיר / ר"ל הבלתי לעשה כל זרעה ומכורת דמות תמונת העמוד נגדה לעברים רבים עד שהסתכל בה לא יראה מתמונתו רק החלק הנכסל נכחו והוא משל נפלא : (ג) והלא בשאלהותו / כדבר הזה מוצא נס' היד (משני מיסודי התור') / זאת טענת הפילוסופים / כן יאמרו הפילוסופים אך אין להם על מה שיאמרו כי הנפש לא תתפעל כי אם מרגש החושים לא מהמוסכל / והעד שנמוחשים עלמס יש הגדל בין מוחש למוחש בענין הירא' והאבה' וזה כי הנפש לא תתפעל ליראה מס'פור המרא' הנוראה כמו שתתפעל בראותה אותו בעיניה / וככה לא תתפעל לאהב' איה נקיבה מס'פור יס'פוחה כמו שתתפעל בראות' אותה

על היכולת / ביד הנטויה והחרב השלופה והאש
 והרוח והברקים והרעמים המשמשים במאמרו והדבור
 היוצא מכוניחם באזהרות ובהודעת מה שהיה ויהיה /
 ומעמד בני הארס והמלכים לפניו נכנעים ויוצאת כל
 צרכיהם מאתו יספיק להם ולא יחסר מאומה יגביח
 חשפל וישפיל הגבוה ויפשוט ימינו לשבויים / ויקרא
 אלהים מי יודע ושוב נחם האלהים / ויאנף ויכעס על
 הרשעים ויערה מלכין ור'פניו אלף אלפין ישמשוניה
 וגומר / כל זה והרומרה לזה יראה הנביא ברנע אחד
 ויכנס המורא והאהבה תקועים בנפשו כל ימי חייו / והולך
 כל ימי חייו חושק ח מה ומבקש שיראדה אליו פנים
 שנייה

מאדגש בראות דמיון ממלות או מכתב או מצודות נראות
 או מתדמות הלא תראה שאיך יכול לכלול כל ענייני
 הפלהך במחשבה לבדה בלתי קריאה ולא תוכל לספור
 עד מאה דרך משל במחשבה לבדה בלא דבור כל שכן
 אם החיי המאה ממינים מתחלפים ולולי ההרגש שהוא
 כולל הסדר ההוא השכלי בדמיונות והנועות לא היה
 נכלל וכן מסתדרת לנביא גדולת האלהים ויכלתו
 ורחמנותו והכמותו וחיותו ותמידותו ומלכותו ושאינו
 צריך לכל ושהכל צריכים לו ואהדותו וקדושתו במה
 שהוא רואה פתאום ברנע אחד מגדולת הצורה ההיא
 הנבראת לו והודת והדרת והתכונות והכלי המורים

(או שנגר ראה אותה כאמרס ז"ל בודעה ומכירה קאמרינן) כי אינו דומה שמישה לראיה / ואם כן מן הסרנש' הנופני'
 חף כי מן השכל שאינו מעורב עם הנוף ואין לו כח לפעול בנוף ע"כ רחוק הוא לעורר את בעליו ליראה ולאסב'
 את הס"ת כי אם מרגשת החושים מדמיוני הנבואה : מתחברת על סדר / ר"ל שנפשו תתפעל לירא' ולאסב' אותה
 ית' ממה שתחבר במחשבתה סדר שנתו ככ"י ר"ל חיוב מליאותו ואהדותו הפשוט ונדל יכלתו ורכ טובו וזולתם :
 ממלות / מדיבור / ר"ל אם שימע להשמעות אונים מלות מספורי דמיוני נוראותיו / או שיראה למראה עיניו
 מכתב מספורי נוראותיו / או זרות מלירות או דמויות דמיונו המייראות את בעליהן כי היראה ולאסב' בהיותן
 תכונות נפשיות על כן נהלך גם כרגש : שאיך יכול / והעד שהמחשבה אין לאל ידה לסדר סדר התפל' או המנין עד
 שאתה מוכרח להוסיף ממנעא השפטים / וכ"כ שלא תוכל לסדר שנתו ית' במחשבה עד שתתפעל לירא' ולאסב' אותו :
 וכן מסתדרת לנביא / הנה נזה הור' שהזרות הדמיונות שהנביאים רואים המה נבראים לשעתם למען עורר הנביא
 להבין מהם הנמשל והמדומה / וכי תשאלך נפסך אתה המעיין לאמר אם אמת הוא דבר החבר שהזרות הדמיונות
 מכניסות היראה והאהבה בלב מרגישיהן א"כ הוא נותן יד לעובדי פסילים העושים זרות מכהילות וכוונים למלכס
 שמים למען עורר את לבם ליראה ולאסבה את ה' / וא"כ למה נאסר עלינו לזייר זרות המלככים או המרכבה
 כמו שראו הנביאים למען עורר את לבנו ליראה ולאסבה אותנו ית' / אשר כן אסרוס ז"ל מכתוב לא תעשו דמות
 ששעי המשמים לפני זמרוס / ואפי' תמונה דמיון רעיוני אסרו לנו כאמרס ז"ל בזה לא יהי' כך אל זר כך דייקא
 לא קאמר לה שהענין ההוא אסור מפני ההנחה המונחת אלנו שאין לנו להסתכס בהורת ה' כמואר (בסוף כ"ב
 לראשון) / אולם מה שהחבר על תאוות נפשו הלל הצוירים הדמיונים הוא רק צורך אל הנביא רואה הדמיונו' ההם
 והיתה כוונת החבר להראות סוד מעלת הנביא באהב' ויראה ביתר שאת על מעלת הפילסוף אהב' ויראה / מש"כ
 שאר בני אדם אסור להם לזייר שום זורה ואפי' לחשב זורה דמיונית למען העיר את לבו / וזה בכלל אמרו (במ"ב
 לראשון) וזרש האסוני' הוא שרש המרי / כי המחשבות הדמיוניות חף המקודשות מוליאות את בעליהן מקודש לחול
 ואם ישעי' ויחוק' ראו את המרכבה / לא לנו לעשות כוונים לה בתפלתנו או לדמותה דמיונונו כן יקראנו אסון
 וכמעשה דהאינוקא שהי' מנין בהשמל ולא אש מחשמל וזרכנו / לכן יפה עושים אותם הקהלות שאין אומר' בר"ה פיוט
 והחיות בזערות / על כן אנו אין לנו באהבתו ויראתו אלא באהבת הפילסוף ויראתו / ומי יתן ונדמה לו / והוא
 סדר שכתב הרמז"ס ז"ל (ב"כ מהלכות יסודי התור') והאיך הוא הדרך לאהבתו וליראתו בשעה שתכונן האדם
 במעשיו

שנייחאו שלישיית וכבר נחשב לשלמה לדבר גדול השתי פעמים באמרו הנראה אליו פעמים / מתי הגיע הפילוסוף אל כזה בתבונתו :

אל כזה בתבונתו :
(ד) אמר הכוזרי לא יתכן זה כי המחשבה איננה אלא בספור דברים לא יתכן ברא

אמר החבר אבל הם כבעלי העינים התרוטות אשר לא יוכלו לראות האור החזק ועריך

לתאר שני דברים יחדיו ואלו יהיה אפשר לא יתכן לשומע לכלול אותם יחד כי ההלקים אשר נראה אותם מחמדניה ואנשיה בשעה אחת לא יפלא ספר גדול / זחנה נכנסה האהבה במדינה או השנאה בלבו בדוג אחד / ואלו היו קוראים עלי זה בספר לא חידה נכנס בפשי כל שכן שהמחשבה מתבלבלת במה שופעננה

שנסמוך על הפקחים אשר קדמונו אשר כה בהם לראותו / וכמו שהפקח לא יוכל לראות השמש ויורה עליה זולתו וישיגהו בחבטת אליה המנע אלא בעתהר היום ובמקומות נשקפים שחשבוש זורחת אליהם / כן הפקח באור האלקי יש לו עתים ומקומות בהם דואר האור ההוא והערים הם עתות התפלות כל שכן בימי התשובה והמקומות הם מקומות הנבואה :

אמר

מעשיו וברואיו הנפלאים וכו' עיי"ש / וכבר צוה הרי"ז לתלמידיו לאמר הוהרו נספלותיכם מהדמיון כי כל מדומה הוא גשם / ומה קבין כי הצלתי מעמיק בדבר החבר יכול לנזח לידו טעות ונרי ע"כ הקורא בו בלי פירוש ועיון הוא כפוסק דין מספר ה"ד בלי עיון בקלמוד / אולם במקום הנזכר הדמיונות אשר יכניסו האהב והיראה בלב הנביאים צוה ה' אותנו המנוות שקצתם הם לעשות הטוב והישר איש עם רעהו / וקצתם הם פעולות דמיוניות להעיר אותנו על אמונות ודעות אמוניות כמו מלוח שנת ופסח שהם זכר ליי"מ ומ"ב וזלחתם אשר בעשותינו אלה המנוות כדמיונותיהם הראויות להם כאמור (בשני וקשיעי לשלישי) אי יעירו ויעוררו בלבנו אמתת אלוותו ושלמותו וחכמתו ככתוב שכל טוב לאל עושיהם / ולרגלם קעלינה האהב והיראה בלבנוטיו מהשערת גדול רוממותו ית' גדול יכלתו וחכמתו ורב עונו עם כל היוצרים / ואלה המנוות יעמדו לנו ולננינו במקום הנזכר דמיונות שראו הנביאים : (ד) לא יתכן זה / המלך יתן תורה לדברי החבר שהמחשב לנדה לא תוכל להכיל כבוד ה' להעיר האהב והיראה בלב בעליה / וזה כי המחשבה היא בטיפור הדברים ר"ל בהשערה זה אחר זה פענין המספר שהמנוים נספרים זה אח"ז / על כן לא תכללם הסערה יחד בלי מוחש דמיוני אשר קסדר אותם בה נזה אח"ז / ויתכן שהיה הנירשא בסידור הדברים כמו שאמר בקודם וכן מסתדרת לנביא גדולת האלהי וכו' : ואלו היו אפשר / ואלו יאמר מי שזה אפשר ר"ל שהמחשבה תלייר יחד דברים רבים בלי מוחש דמיוני אשר יעמוד נגדה מחוץ לנפש / הנה יעיד עליו השמע שבסיוחו חוש הוא יסר ראוי לקבלת דברים שונים יחד דעת אחת מהמחשב ועכו' אלו יקראו בספר העיניים הנראי לשעה קלה במדינ' לא יכנסו בנפש האהבה ושנאתה / כ"ש שהמחשב גרדא תקבלכל בניורה דברים רבים הנרכוים סידור כי תשגה לאחר המוקדמים ולהקדים המאוחרים : (ה) אבל הם / הפילוסופים הרואים כבוד ה' בעין הנחונה לנד לא דמיונות כנביא הנה הם כתרועי העינים הכוזר (בשני לזה) הרואים ראי' מוספקת ובלתי שלימה כל ידעו מה ע"כ ראו להם לקמוך על הנביאים הרואים את כבודו ית' ראי' שלימה בדעיון אשר מחוץ לנפשו : וכעו שהפקח / אחר שהמשיל הסגב' מחוש הראות בענין בריאות החוש והמדמ' ראה כי עוב להמשיל' בענין המקום והזמן ואומר כמו טעוב עין לא יתכן לו לראות גוף השמש בכל מקום וכל זמן וזה כי לא יראה הוא השמש לעיניו כ"א ביום ובמקום מנולה שאין השמש מוכזה ממנו כן לא ישיגו הנביאים הננואה בכל עת ובכ"מ כ"א בעתות הקפלה ובא"י / ונחנת ונדע כי כפי המשל שהעיר (בג' לזה) שהפקח מלא גמלו / לפי ראות עיני התרועי אשר ראהו דמיון ב' כרוכות נראית / הנה כעין זה המשל נהי' אמתו בדבר הננואה להשועות אונ' כתרועי העינים הרוא' ראי' בלתי שלימה / והפילוסוף

נפני שאנתנו ספרים שחוזק מקובל מוכח אלהי והוא
 אמת ואם לא הנה כלו ספרות וגורלות בשמים יותר
 אמתיים מהם הגורלות בעפר / אם כן מן שיראה האורות
 החם הוא הנפוא באמת והמקום אשר יראה בו הווא
 מקום הכוונה באמת נפני שהוא מקום אלקי והתורה
 אשר תבא על ידה היא תורת אמת :

(ו) **אמר הכותרי** אבל התורות אשר אחרים כאשר
 יורו באמת ולא יבשחו כלם
 כשימים יתרון למקום ההוא ואומרים כי הוא מקום
 עליית הנביאים ושער השמים ומקום מעמד הדין
 ושדה נפשות נקבצות אליו ושהנבואה בבני ישראל יאחר
 הוראתם

(ה) **אמר הכותרי** אם כן אני רואה אורתי שאמרתי
 מורה ברבי השעות והמקומות והחיים :

אמר החבר וכי אנו דוחים עיש לעליונות מעשרה
 בארצות אך נורה כי המשכו ההויה
 וההפסד מחמת הגלגל אבל הצורות מאת מנהיגים
 זמולים והשם אותם כלים להקמת כל אשר יחפין מן
 ההויה מבלתי שנדע לחלק אותם והחזה טוען שהויה
 יודע לחלק ולחבין ואנחנו מנחשים אותנו בזה וננאר
 שאין בשר ודם משיג לזה ואם נמצא מן החכמה ההיא
 דבר סמוך אל חכמה אקוה תוריית נקבלתו ובה הנה
 דעתנו על מה שנזכר מחקמת הכוכבי ברברי רבותינו

והפילסוף יהי' כאחד הפקחים אשר כפי סגלו באלהות יבחן דבר הנביא ודמיונותיו / וזה הדרך ילכו בו שלומי אמוני
 ישראל כמו הרב המור"י אשר סס מנחת פניו לנאר מסלי הנבואה דמיוניהם לפי מושכלות כאלהות : וזו עליה זולתו /
 ר"ל ילמד חק זולתו להשיג השם : (ה) ברבי השעות / שיש סס שעות ראשונים ומקומות ידועות תולתן כהן פעולות
 ידועות הנפעלות בזמניהם למקומות כמו שיאמינו החיים נכונים : מחמת הגלגל / כי משנויי
 הערכים הגלגליים יתנו שינוי בגלגלי האדמה להיות הוויס או נפסדים : אבל הצורות / הויה תומריקבל
 לורה מעולה והויה יקבל לור' ברועה לפי הזמן והמקום הנורס לזה הוא לש"ית והוא יודע סבות השקנות וזמן מבלעדי
 זמן ומקום מבלעדי מקום ולת חתמו / משא"כ דבר החיים שהם מהפארים בידעם נסותם : בדברי רבותינו / כמו
 באי מאן דמקילד בחד בשתא וכו' / ואם לא / מה שאינו מקובל מכה חלפי הם ספרות גדוים : וגורלות / כאלו
 צנורל יחלק כל כנף השמים בין טוב לרע : יוסר אמתיות / עד שגורלות הנעשים בעפר הם יוסר אמתיי' מהחזון :
 א"כ מי שיראה / אחר שמשפט האריות לאלהים הוא להשפיע נבואתו על ארץ מבלעדי ארץ ונעת מבלעדי עת לכן
 מי זה רואה שפעק נבואתו הוא הנביא והמקום אשר בו תחול הנבואה הוא מקום אלהים והנבואה היא תורה אמת :
 (ו) אבל התורות / באמת שגם ב' הדקות שנתחדשו אחר דת משה גם הם מעידים על קדושת הארץ ועל עס הקודש :
 אך שרשיהם / ר"ל לא קבלו רק עשרת הדברות שהם שרטי כל החרי"ב מצוות : לולי שמעשיהם / בעבור שמעשיהם
 סותרים דבריהם כי כפיהם יאמרו שכוונתם רנו' לאלהי ישראל לעשות כל הכתוב בתורתו אך מעשיהם מעשי עו"ם :
 נסיה מעשים כפיתו ועבדתם שם אלהים מעשי ידי אדם (דברי' ד') / ונאמר ועבדת שם אלהי' אחרי' (שם כ"ח)
 ומלת ועבדתם הוא ע"ס וז"ל ועבדת : הוא רמו / ר"ל רמו לב' מחוקקים / ומספר שם אלהים אחרי' טוב למספר
 שם המחוקק וכנויו עם חיותיהם : משאוי' איהם / כי קלת המונינו מנשימים / כמוהם כי ידמו הויה לור' לנורה כמו שידמו' שהוא
 ית' אם אוכלה או שהוא במקום ההעלה כהתפשטות והתקוות וכיוצא גם מהאמונות הנשחתות אשר המאמין גם לעובד
 ע"ן יחשב / כי רוננו אינם יודעים חפי' גדר מלת אמונה ומתקפה וכבר נשאלתי מרב אחד לנאר לו גדר האמונה
 השלימה היא השיבותיו היא המגוררת נחוש או נשכל / והשיב אהה נוחן יד לפילסופי' הגלתי מאמינים כ"א אשר יאמת השכל /
 אבל האמונה השלימה היא האמונה המתנגדת לשכל / השיבותי אתה נוחן יד לבעלי השלישים מאמיני קיום הסותרים
 יחד / וזה כי באמת גדר האמונה היא אמונה חזון דעת מה אף כי אם היא נעלמת מן השכל כאמונת חייית אמתים
 אך שלת תסתור לשכל עכ"פ וכמ"ס החנר (כמ"ו לראשון) ו"ל חלילה לאל מן השקר ושיצא בתורה מה שהשכל מרחיק
 אוקו

הודאתם בגדולת מעלה לאבותם וההודאה במעשה
 בראשית והמבול וכל מה שכתוב בתורה וחוננים אל
 המקום הנכבד ההוא .
אמר החבר אמנם הייתי מרמה אותם לנוי אשר
 לא קבלו כל תולדות המצות אך
 שרשיתם לולי שמעשיהם סותרים את דבריהם ושכבודם
 למקום הנבואה בברבים שהם מכוונים אל מקומות היו
 לאילילים באיזה מקום שיקרה שיהי בהם המונס לא
 נראה בה מעשה אלהי עם השאירם חוקי העבודות
 הקדמות וימי חניהם ומועדיהם ולא שנו זולתי הצורות
 שהיו לשם עיו מחו אותם ולא מחו דתותיהם עד
 כמעט שאומר כי כל מה שאמר הבורא ועברתם שם
 אלקים אחרים עין ואבן ונשנה פעמים הוא רמו אל אלה
 אשר הם מרוממים את העין ואשר הם מרוממים את
 האבן . ואנחנו עם רוב הימים משתוים ליהם בעונותינו
 ואמת הוא שכונתם אינה אלא לאלקים כמועם אבימלך
 ואנשי ננוה . ומתפלספים יקראו לשם האלקים ומנהיג
 אחת מהשתי כתות אמר כי השיג האורורה האלהיות
 ההם במוצאם רוצ' לומר באדמות הקדש ושמשם העלוהו
 אל השמים . וצוה ליישר אנשי העולם כלו והיה
 המקום כונתם הארץ ההיא וליא נתעכב הענין כי אם

מעט עד שהשיבו כונתם אל המקום אשר המונס שם .
 הלא זה כמו שירצה ליישר בני אדם כלם אל מקום
 השמש אבל עיניהם תרוטות ולא יכלו לראות ולא מצאו
 מקומו ונשא אותם אל קוטב הצפון או אל קוטב
 הדרום ואמי להם השמש הנה הקבילות תראו אותה
 ולא ראו אותה . והמנהיג משה עליו השלום העמיד
 ההמון אצל הר סיני לראות את האור אשר ראוהו
 אלו היו יכולין עליו ביכלתו . ואחר כן קרא לשבעים
 זקנים וראוהו כמו שאמר ויראו את אלקי ישראל ואחר
 כן קבין השבעים זקנים השניים וחל עליהם מאור הנבואה
 מה שנשחיתו עמו בו כמו שאמר ויאצל מן הרוח אשר
 עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ומעידים קצתם לקצתם
 במה שראוים ובמה ששומעים . ונתרחקו המחשבות
 הרעות מן האומה שיחשב כי הנבואה טענה מהיחיד
 שטען בה כי לא יתכן לעבור ההסכמה על החמונים
 ההם כל שכן שרבו והיו קהלות משתוים עם אלישע
 כדריעת יום לוקח בו אליהו באמר לו הידעת כי היום
 יי לוקח ארניך מעל ראשך . וכלם עדים למשה מאדוים
 על תורתו .
 (ו) **אמר הכוזרי** אבל הם יורר קרובים אליכם
 מהפילוסופים .

אמר

אוחו וישימו שקר / ויעוין מלוח בנין (שער ה') ושם תבין הסכל שנין הסתירה ונין סעלמות חכמה / אולם
 האמוני הסלימה היא הנותמתה בהסכל / כי בהשכים הסכל עם האמוני סחוק הנפש להאמין באמונה שהיא ומלאקי
 און לי ממה סתב הרב בעל בינה לעמים נפי' הסקוב דרך אמונה נחרתי ו"ל דברים הנכנסים סחת גדר האמונה
 נחרתים נבחרים סכלית כי סוז הנעלה ככחוב דע את אליהו אביך / אולם נדבר המשפטים והחקים ומעשיהם שויטי
 הסלסי מוסכלים למוסכלים לעשותם כלם בלי מחקר על אמונתם / וכשמע הרב עדותי זו או רפקס רוחי / וכל זו
 קעסה הססתוות כי כל לדיק אשר באמונתו יחיה ידמה נפשו שהאמונה היא הפך החכמ' ומתנגדת אליה כאשר היא
 אמונה בעל דת וולתנו לקבץ הסותרים באמונתו ועלינו זאת פמזס לכל נדמה אליהם באמונתנו ככסוב אל תדמ' ישראל
 אל עמים לא עלו מהיך הספכ' וריב להם עם הרעת . לא בן כסן לנו ה' תורק הסכל וסלוס חמת ודעת אמתו אין
 ריב ולין טען / (אספ' ח"א מ"ח) : אלא לתלמים / אך מעשיהם אינם לתלמי' : ר"ל באדמת הקודש / שסס מולת
 אמונה ורו'הק : כי אם מעט / כימים שהיפה א"י . נכנסה סחת ידיהם ואחר נפלו נמקומותם למוסבותם : קרא
 לשבעים זקנים / הם אליהו ב"י ככתוב (סמות כ"ד) : השבעים זקנים הסניים / ככסוב אספס לו סנעים איס (נמד'
 י"ח) ושם נאמר ויהי כנות עליהם הרוח ויתנבסן : (ז) אכל הם / בעל סדות קרובים לדעתנו יותר מהפילוסופים :

כי

אמר החבר רחוק מרת שיש בין בעל התורה ובין הפילוסוף כי בעל התורה מבקש האלקי לתועלות גדולות וזאת תועלת ודיעתו אותו וחפילוסף אינו מבקש אלא שיספרו על אמתתו כאשר הוא מבקש שיספר הארץ על הרמיון שהוא במרכז הגלגל הגדול ואיננה במרכז גלגל המזלות וזולת זה מהיריעות ושאינו מוזק הסכלות ביריעת האלהים אלא כהזקת הסכלות ביריעת הארץ שהוא משטח התועלת אצלו איננה כי אם ידיעת הדברים על אמתתם להדמות בשכל הפועל וישוב הוא הוא בין שיהיה צדיק בין שיהיה אפיקורוס לא יחוש כשיהיה פילוסוף ומשרשי אמונתם שהם אומרים לא ישיב ה' ולא ירע ושיאמן בקרמות העולם ולא יראה שהיה העולם כלל נערר ער שנברא אבל לא סר ולא יסוד ואם יקראו האלקים יתברך בורא על דרך העברה לא על המובן מהמלה אך הוא רוצה באמרו בורא ויוצר שהוא סברו ועלתו ולא סר העולל עם העלה אם תהיה העלה בכת העולל בכח ואם תהיה בפועל העולל בפועל וחבורא יתברך עלה בפועל ועלולו בפועל בעור שהוא עלתו אך אם יתרחק הדוחק הזה אין להאשים אותם מפני שלא הגיעו אל היריעה האלקית אלא בדרך הקשה וזה ממה שהביאה אליו הקשתם והמורה מהם באמת יאמר לבעלי התורה כמו שאמר סקראט אל העם חכמתכם זאת האלקית אינני מכחישה אך אני או שאינני יודעה אמנם אני חכם

בהכמה אנושית אך אלה החגריים כפי אשר קרנו רחקו ואם לא הגה ירבעם וסיעתו יותר קרובים אלינו והיו עובדי עבודה זרה והם ישראל נמולי שומרי שבת ושאר המצות אלא מעט ממה שהביאם צורך ההנהגה לעבור עליהם והם מודים באלקיו ישראל המוציאם ממצרים כמו שאמרנו בעושי העגל במדבר ואין לאלה עליהם מעלה אלא בהרחקת הצורות אך כיון שהטו מקום הכוונה ובקשו הענין האלקי במקום שאיננו נמצא זולת שנתם רוב המצות השמיעות כבר רחקו עד מאד :

(ח) **אמר הכוזרי** צריך שנבדיל בין סיעת ירבעם ובין סיעת אחאב הברלה גדולה כי עובדי הבעל הם עובדי עבודה זרה לגמרי ובו אמר אליהו אם ה' הוא האלקים לנו אחריו ואם הבעל לנו אחריו ובהם היו מסופקים החכמים אך היה אוכל יהושפט מסעור אחאב ולא אמרו בזה בסיעת ירבעם וגם אליהו לא דבר בעבודת העגלים כאשר אמר קנא קנאתי לה' אלקי צבאות כי סיעת ירבעם לוי אלקי ישראל היו כל מעשיהם ומה שהיה להם מהנביאים היו נביאי ה' ונביאי אחאב היו נביאי הבעל וכבר קם יהוא בן נמשי למחות את מעשי אחאב והשתדל להשתדלה היא בתחבולה היא באמרו אחאב עבד הבעל מעט ויהיה יעברנו הרבה עד שמחה זכר הבעל ולא שלא יד בעגלים ועושי העגל הראשון וסיעת ירבעם ובעל הבמות ופסל מיכה לא היו מכוונים רק לאלקי ישראל אך

כי יאמינו בנבואה ובהשנחה פרעית וכסדר ועונש כמונו מש"כ פילוסוף : רחוק / הכילסוף יאמין שאין שום מעשה צדקה לאלהים מהחכם והטוב לחכם והנח לו הוא רק הדעת חוכו ית' לפי מעשו כחמור (כראשון לראשון) אך בעל הסורה מבקש נ"כ המעשה הנרצה לאלהים : במרכז / המרץ היה בחמלע גלגל היומי אך לא בחמלע גלגל המזלות שהחמיו כי קרובה היה לנדי ורחוקה מסרטן : שהיה נשטח / הסיוק הוא ביריעת הסקר כמו שיאמין שהארץ היא שטחית והקועלת היא ביריעת האמיחיוס : לורך ההנהגה / ירמוו לב' עגלי ירבעם שלא היה כוונתו לע"ו כ"כ להנשאק ממלכתו שלא יפרעו העם למרוד בו ככחוב (מ"א י"ג) : ואין לאלה עליהם מעלה / אין לבעלי דם וולקמו מעלה על ירבעם שלא הרחקת כלמים ר"ל שחמו הנורות הנענדות כחמור (נח"ו מוס) אך כהיות שצטו ממקוש המקדש לבקש הפלסוף במקומות וולקמו מלכד מה ששינו רוב המלוות הדפסיה לכן רחקו מאד ממנו וסר מירבעם :

בראותו בארץ רוצה לומר הנביאים אשר נפשותם זכות
 מקבלות לאורו ועבור בהם כעבור אור השמש בשוהם
 ובפנינים ואלה הנפשות יש להם מוצא ומחצב כזרע
 אדם באשר התבאר ונמשכת הסגולה והלב דור אחר
 דור וזמן אחר זמן ויצא המון בני אדם זולת הלב ההוא
 קלפות ועלים ושרפים וזולתם ונקרא אלוה הלב הזר
 בפרט ה' ובעבור הדבוק באדם הועתק שם אלקים אחרי
 צלות מעשה בראשית אלהי אלקים וזכור שאמרו
 דבותינו נקרא שם מלא על עולם מלא ושלמות העולם
 לא היה כי אם באדם אשר היה לב כל מי שקדם לו
 והענין הנרצה באלקים לא יכחיש אותו מי שיש לו דעת
 אך תפול ההכחשה ביי מפני שהנבואה מופלאה
 נכזייה ביחודים כל שכן בהמון ועל זה הכחיש פרעה
 ואמר לא ידעתי את יי כאלו הבין ממלתי יי מפורש
 מה שיוכן מהאור הנוקב והורה אורנו על אלוה ידבק
 אורו בבני אדם ויעבור בס' והוסף לאמר לואלקי העברים
 דמו

אך עם עברה שתייבין עושיה מיתה כמו שנושא ארת
 אחותו לצורך או לתאוה אבל הוא מקיים כל מצות
 הנשואים כאשר צוה בהם האלקים או כמו שאוכל בשר
 החי אבל הוא נזהר בשחיטה ומוך הדם וזולתו מתנאי
 המאכלים כאשר צוה :

אמר החבר הנה העדות על מקום ספק ואין אצלו
 בו ספק וכבר יצאנו מעטננו במדות וצריך
 שנושב אלו ואוסף לך ביאור בדמיון מהשמש שהיא אחרת
 אך מתחלפים מערכות הנשמים המקבלים אותה ואשר
 יקבל אורה קבול שלם יותר הפנינים והשוהם על הדמיון
 והאור הצה והמיים ויקרא בה אור נוקב ויקרא
 באבנים הזכיות והשטחים הקלויים אור בהיר על
 הדמיון ובעצים ובארץ וזולתם אור נראה ובכל הדברים
 בכללות אור סתם בלתי שם מיוחד והאור הסתם הוא
 כמו אמרנו אלקים כאשר התבאר והאור הנוקב הוא
 כמו שם ה' מיוחד ביחס אשר בינו ובין השלם שבכל

(ח) על מקום ספק / אשר העדות לחסוד שאני מסופק אם יש הכל בין סיעת ירבעם לסייעת אחאב אינני מסופק
 בהנדה זו / אך נסוד אל ביאור המדות ר"ל ביאור שמות סודי ודני שדברנו מהם (בג' מוס) : ואוסף לך ביאור
 אחר שכבר העירתי (בד' מוס) לדמות האור האלהי לשמש אוסף עוד לנאר הדמיון ההוא : אור נוקב / ר"ל אור
 עובר נקבוי הפז"רי היסודים של הנשמים הזכים הסם מעבר אל עבר : והשטחים הקלויים / השטחים המלוטשים
 שהאור נכפל מהם אחר עד שיתראה לורח המאיר והעומד נחה כמו נמרח' ואספקלריא / הנה נקרא זה אור בהיר :
 ובעלים ונארץ / ובהאיר האור על השטחים הנלקי מלוטשים שאין נראה בס' קמונת המאיר וזולת הנראה נקרא אור
 נראה / כלומר הנכפל מן המוחש עד שיראה הוא בעלמו ר"ל המוחש הנראה : וכלל הדברי' בכללות / ויאמר ג"כ
 אור סתם בכלל על שלשת מיני אורות הנזכרים : וכל זה הוא משל ודמיון על האור האלהי אשר לו שם בשלשם נבואה
 ור"הק / וכת קול / הנבואה קדמה לאור נוקב אשר אין מעבור לו מהשפיע שפע נבואתו על כל חסד כאור העובר
 בדרך חלוני הזכיות / ר"הק ידמה לאור בהיר אשר לא יוצן אורו הנכפל מהמרח' הלטובה כי אם לעומד נכחו בקו ישר
 בכל בעל ר"הק יוכל מרחו לראוי ומזון אליה אשר על זה הדרך הנה משיב ברו"הק לשאל מיוחד כמו המלך
 ומי שהנבואה לריבים לו שהיו שואלים נאורים וקומים / שהוא שם ידוע גסון בכפלי החושן שהי' הכהן מכוון בו / והמשיך
 שפע ר"הק מאור האלהי והאירו קצת אופיות אשר נכבד החושן כפי הנורף לחסודו והיו נולדות כעין נחשת קלל
 במרחק הזכר המתנוסף מהאנן המלוטשת / ומספוחים המוארות לירק וחבר מלות אשר החבורן עלתה תשובתו /
 ולא הי' הירוף גדלון בהיות שוכל לנרף מלות על פנים שונים עד שהי' המזון ממנו דבר והפכו ואף כי הנניגה
 הי' נרף לדעת כי הי' חסן סגנות שונות במחמר על כן קיחה האמת האופיות על סדר המנעט ובין מלה למלה
 הפסק וריח ומני ארוך או קצר כפי טעמי חבור המלות והפסקן וז' מו' / ועל שם פעולתו נקרא אורים וקומים
 כאמרת ו"ל שמאירים את דבריהם ומשלימים את דבריהם : ואור הנראה דומה לבת קול אשר הי' להועלת השומע
 לבד בלתי הנרא' נאזים מוחש לרואהו לבד / כאשר התבאר (בג' לראשון) : ושרפים / מיץ היוגה מן האילן : אחרי
 כלות

אשר בה יושב האדם כמעט שיפרד ממינו וירבק במין
 מלאכי ותכנס בו רוח אחרת כמו שאמר ונחפכת לאיש
 אחר ויהפוך לו אלקים לב אחר , ורוח לבשה , והיתה
 עלי יד ה' ורוח נדיבה , ורוח כנוי על רוח הקודש
 הלוברשת הנביא בעת הנבואה , והנזיר , והמושיח
 כשנמשה לכחונה , או למלוכה עת שימשהו
 הנביא , או עת שיעורנו האלקים וישירנהו
 בדבר מן הרברים , או בעת הודעת הכהן במוע
 הנעלם אחר שישאל באורים ותומים , ואז יסודו מלב
 האדם הספקות הקורמות אשר היה מסתפק באלקים
 וילעג להקשות ההם אשר היו רגילות להגיע בהם אל
 האלהות והיחוד ואז ישוב האדם עומד חושק בנעבור
 ומוסר נפשו להריגה על אהבתו לגדול מה שהוא מוצא
 מערבות הדביקה בו , והנוק והצער בהתרחק ממנו בהפך
 הפילוסופים שאינם רואים בעבודתו כי אם מוסר טוב ,
 ודבר האמת בגדלו על שאר הנמצאות כמו שראוי לגדל
 השמש על שאר הנראי ושאיין בכפירה באלקים יותר
 מפחיתות הנפש הרוצה בכזב .

(ט) אמר הכוזרי כבר התבאר לי ההפרש בין אלקים
 וי' וחבינותי מה בין אלקי אברהם
 ואלקי ארסמו ושוי' תכספה לו הנפשות בטעם וראיה .
 ואלקים

רמו אל האבות אשר העירו להם ערים בנבואה ובכבוד
 אבל אלקים הנך הוא ה' שם נוחג במצרים כאשר אמר
 פרעה ליוסף אחר הודיע אלקים אותך את כל זאת .
 אוש אשר רוח אלקים בו כאשר אם היה אדם אחד
 ראה השמש לבדו ויראה מקומות זריחתה ומקומות
 מרוצתה ואנחנו לא ראינו מעולם אבל אנחנו משתמשים
 בצל ובענן ונראה ביהו מאור יותר מברקנו בעבור
 ויעתו במהלך השמש ויקבע לה הלונות ואשנבים כפי
 רצונו וכן נראה זריעותיו מצליחות ואמר לנו כי זה
 בעבור דעתו בשמש והיינו מכחישים בזה ואומרים מיה
 היא , אבל אנו יודעים האור ותועלותיו רבות אך הם
 באות אלינו במקרה והוא אומר יבואני ממנה מה שאני
 הפין ובעת שאחפון בעבור שאני יודע סבתה ואיך מהלכי
 וכאשר אומן לה ואציע ואשמור בכל מעשי בעתים
 ירושים אצלי אינני חסר מתועלתה כאשר אתם רואים
 ושם ה' הוא המכונה ממנו בפני באמרו פני ילכו , ואם
 אין פניך הולכים והוא הענין המבוקש באמרו ויך נא
 ה' בקרבנו וענין אלקים ישג בהקשה כי השכל מורה
 שיש לעולם מושל ומסדר ונחלקים בו בני אדם כפי
 הקשותם והקרב שבעות בו דעת הפילוסופים , אבל
 ענין ה' לא ישג בהקשה אך בראיה ההיא הנבואית

כלות מ"ב , ר"ל אחר שברא האדם המוכן לקבל הנבואה הרמוזה בשם הוי' : ואם אין פניך הולכים , פי' אם לא
 קתמיד הנבואה בינו כאמר אחריו ופלינו אני ועמך : שיפרד ממינו , כמבאר (כ"ד לראשון) : והנזיר , רומז
 לשמון שנאמר בו ויחל רוח ה' לפעמו וכו' : או למלוכה , ככתוב בשאל ולחה עליך רוח ה' והסגניט עמס וכו' ,
 וכדור נאמר ותללח רוח ה' אל דוד מהיום ההוא ועלה , וראוי שדע כי לדעת הרב המורה (נמ"ה לשני) לא
 אפסו לנח נעלי רוח ה' סק מבני ישראל כאחרו שם ז"ל והמדריגה ה' הוא שימלא האדם כאלו ענין אחד חל עליו וכה
 אחד הקחדש עליו וישימהו לדבר בחכמות או בתשבות וכו' , אך איש כזה לא ילח בימיו מפני הקנאים הפוגעים בו
 ור"ל : כי אם מוסר טוב , כמבאר (בראשין לראשון) : הרולי ככזב , כן יאמר הפילסוף שפחיתות הכפש היותר
 ברועה המה האמונות הכוזבות : (ט) כעס ודאיה , ר"ל הנבואה הוא חוש ששי נגביא נוסף על חמשת החושים
 אשר בכל אדם בו ישיב הבורות האלהיות כמו המלאכים וכל נא מורס במרוס , והנביא ישיב עונג נפלא בהשיג
 מוחשו של זה החוש יותר מעונג השגתו מוחס המאכל על כן יליך את נפשו מנכד וימסור עצמו למיתה לעת מנא
 אהק ה' לקוות בנועם לנאוס מלאכיו עשי דברו כי ענה עמות אהקתו יק' מוס רביס לא יוכלו לנבואה וההרוק לא
 ישעמו

ואלקים יטה אליו הקשה והטעם ההוא יביא מי שיגיע אליו שימסור נפשו על אהבתו ושימורת עליה וההקשה הזאת היא ראיית כי רומותו חובה בעוד שלא תזיק ולא יגיע בעבורה צער ואין להאשים ארסמו כשהוא לועג על מעשה הגימוסים אחר שהוא מסופק אם ידע האלקים אותם :

אמר החבר ובאמת סבל אברהם אור כשדים והנדרות והמילה והרחקת ישמעאל ועקירת יצחק לשחוט אותו כי ראה מן הענין האלקי מה שראה טעם לא הקשה וראה שאין דבר ממנו נעלם מחלקי מעשיו וראה שהוא נומל אותם על צדקתו לרגעים ומוור אורו הדרך הישרה בכל מעשיו עד שלא היה מקדים ומאחר כי אם בדשותו ואיך לא ילעג להקשותיו הקדומות כאשר דרשו רבותינו זכרונם לבדכה ביוצא אותו החוצה אמר לו צא מאצטננינות שלך רוצה לומר שצוהו לעזוב כל חכמותיו ההקשיות מחכמת הכוכבים וזולתם וירבק בעבורת מי שהגיע אליו בטעם כמו שאמר טעמו וראו כי טוב יי ובאמת נקרא אלקי ישראל מפני שהראות הוה נעדרת בזולתם ונקרא אלקי הארץ בעבור שיש לה כח מיוחד מאוירה וארצה ושמה עוזרים על זה עם הרברים התלוים בה אשר הם כעבורת האדמה

והצעה להצלחת המין הזה וכל מי שררף הגימוס האלקות הוא הולך אחר בעלי הראות הזאת ויגוה נפשותם להאמין עם תמימות דבריהם ועובי משלוחם מה שלא יגוהו להאמין לפלוסופים עם דקות הקיייהם ויופי סדר חבוריהם ומה שנראה עליהם מהמופת אך אין ההמון הולכים אחריהם כאלו הנפשות מתנבאות באמת וכמו שאמר נכרים דברי אמת :

(י) **אמר הכוזרי** אני רואה אותך מגנה הפילוסופים ומיחס אליהם הפך מה שנתפרסמו בו עד שכל מי שנבדל ונפרש יאמר עליו ששב פילוסוף או הולך על דעת הפילוסופים ואתה שולל מהם כל מעשה טוב

אמר החבר אבל מה שאמרתי לך הוא שור' אמונתם כי תכלית ההצלחה לאדם איננו כי אם המדע העיוני והגעת הנמצאות מושכלות בשכל בכה וישוב שכל בפועל ואחר כן שכל נאצל קרוב לשכל הפועל ולא ירא הכליון וזה לא ישלם אלא בכלות הימים במחקר והתמדת המחשבה וזה לא יתכן עם עסקי העולם על כן הם רואים שיפרשו מההמון והנדרות וההנאה והבנים כדי שלא יטרדו אותם מן המדע וכאשר יהיה האדם יודע התכלית החוה המבוקשרת מהמדע לא

ישטכיה / ומי שלא השיג השגת עונג הנבואה מעולם / למ יבין זאת האסכולה יוכל לזיירה כמו שסרים חמה לא יוכל לזייר טעמו המשגל : טעמו וראו / בחנו דמיוני מוחשי הנבוא' שהם עלמייס נשמים זכים כמוחשי הטעם הטובים לטעם כמו מאכלים ממקיים ומשמנים והם רעים ומזיקים באחרית / ע"כ לריך הטועם לראות בחכמה את הנולד מאכילתו לגל ירע לו באחריתו וזה אמרו טעמו וראו כלומר הוא ית' הוא הטוב המוחלט לעת הטעימה ובאחרית : (י) הפך מה שנפרסם / שהפילוסופים נדלים מאנשי העולם במעשיהם הטובים הפך הנחתיך : אבל מה שאמרתי / אני עם לבני לבנות דעתם אשר יחסנו כי לא המעשה הוא העיקר כי אם הצעה לבוא בדרכה אל הידיעה בפועל להים ומעשהו שהוא לבד תכלית האדם והמעשים הפגונים הם רק עור להשגת התכלית הזה / להושיא שכלו מן הכח אל הפועל עד ירום וגשף ונכה מאד לדעת כל נשמים ובארץ ויטוב כמו שכל נאלל ר"ל כמו עלול ראשון לשכל המועל וידבק נו לחיות חיי עולם / זו דעתו / ומהנבואר שהצעה הכלתי לריכ' היא ערחא יתירה ואפס מקום לה / ע"כ ילא משפט מעוקל לדעת הפילוסוף עד שלפטמי' לא יפעל טוב כלל וזה אם במקום או נומן שהמעשים לא יועילו אל המדע / או אחרי השינוי הסכלית במדע כאלישע אחר / מש"כ המעשים הדתיים שהם משוערים מאת הנבוא' עד שמינס

ועניינו ופזורינו שנשקע אורנו ומגדולת זולתנו והשנתנו לעולם ומשלנו בנו ישי לו אור :

(יב) אמר הכוזרי לא הבאתי מזה ראיה מפני שאני רואה שתי האומות החולקות זו על זו יש לכל אחת מהם גדולה וממשלה , ולא יתכן שיהיה האמת בשתי קצוות הסותר אלא או באחת מהם או אינו באחת מהן , וכבר פירשת בהנה ישכיל עבדי מה שהורה שהדלות והשפליות יותר ראוי בענין האלקי מהגדולה והנאותה , והוא גם כן גלוי בשרתי האומות כי הנוצרים אינם מתפארים במלכים ולא בגבורים ולא בעשירים אבל באנשים החם שהלכו אחר ישו כל הימים הארוכים אשר לא נקבעה בהם דתו , והיו האנשים החם גולים ונחבאים ונחרצים בכל מקום שמצאו וסבלו על חוק האמונתם ענינים מופלאים מן הבו

לא יחוש על מה שהוא עושה כי הם אינם יראים לקבל גמול על היראה ההיא ואינם חושבים שאם היו גוולים או רוצחים היו נענשים על זה אבל צוועל הטוב והזהירו מן הרע בדרך הראוי והמשובח ולהתרמות לבוא אשר סדר הדברים על דרך הטוב וקבע הנימוסים השכליים והם ההנהגות שאינם חובות אך הם מותניים אלא בעת הצורך ואין התורה אלא בחלקים מנחניים , וכבר נתבאר בהכמה התוריה מה שסובל התנאי ומה שאיננו סובלו :

(יא) אמר הכוזרי שקעה האור ההוא אשר אתה מספר שקיעה שהרעת מרחקת שיראה עוד ואבר אבידה שהשבתה איננה עולה במחשבת .

אמר החבר איננו שוקע אלא בעיני מי שאינו רואה אותנו בעין פקוחה ומביא ראוי מדלותנו

שאינם האנוש אבל יש להם חלק בשלימות האדם ואשרו עד כי נלעדיהם אפס מקום למדע ג"כ כאמרם ז"ל אם אין יראה אין חכמה , על כן הם עשויים לעולם באמת וישר : שאינם חנוכים , אין העושה חייב נעשייתם נכחינת עלמם כי אם תנאי היו דבריהם לבוא בדרכם אל נחלת המדע כאמור : ואין הסוד , משא"כ הסוד שאין מלוותיה תנאי והלכה לולתו כי אם מנהגים אלהיים כפי עצמם על כן לא ינעלו לעולם : מה שסובל התנאי , כמו מלות בירושין שאינו מכוון מלד עלמו כי אם תנאי היו דבריו אם ישנאה וולתה מהמנוות התנאיים : (יא) שקע האור , שקע אור הנבוא' מישראל ולא ירח עוד לעולם : ומשלנו בנו , כ"כ החוקר נס"מ כי המון עמים אשר יקראו ממשה , וכן יחסנו המונינו שכל מי מהם אשר לו שבע המושל וכל יושני על מדין הם המה המאשרים , על כן יאמרו המושלים שהם מאשרים ועל תאות נכסם ידמו לאשר שלימים וגדולים מהם , והמון באמונתם יחיו , על המושלים לאמר עמי מאשריך מתעיים ועל המון לאמר פתי יאמין לכל דבר וד"ל : וכבר פרשת בהנה ישכיל , (מן י"ח עד כ"ד לשני) וחולאתו (נ"ט לראשון) : ואלו הייתי רואה , כבר העיר זו המנוכס עם היתרה (נס' לראשון) : מבלי תולדה , מבלי כונת חלית וכינה התכלית נשם תולדה ע"ד אמרם ז"ל איזה חכם הרואה את הנולד : להפניע , לרעות כמו פגעת את שש : נחמת נרגיר הורע , ככתוב וזרעתי לי בארץ , ואמרו ז"ל לא גלו ישראל אלא שיאספו עליהם גרים : שהדק היסודות , שתעטס דקים כעין מים כי לא ילגש החומר לורה בלתי אם היומו וזו כמים מערס למען ישתכ' בכל חלקיו כמו שפי' (בי"ג מזה) ככתוב ורוח אלהים מרחפת על פני המים : בהנה ישכיל , (בי"ח לשני) : והוא לאכרהם אבינו , כן יאמרו קלם אך רחוק הוא וזה כי הונאו נו מקראות אשר המה נכתובים שנכתבו כמה דורות אחריו כמו שנאמר כי לשלב יאמר הוא ארץ (איו' ל"ו) , שנאמר עשה מלאכיו רוחות (תלי' ק"ד) , גם הביא שמות החדשים שנכתבו נבית שני , גם לשונו לא נכון עמו באמרו כאשר בא אברהם אבינו וזה לא יתכן שיקרא א"ע נשם אברהם אבינו , גם הלשון אינו בלחוק לה"ק , על כן יתכן שאחר חזרו בלשונו על שם א"א ה"ל שהדברי' היו מקובלים לו מא"א , וקלם אמרו שר' עקיבא הי' מחברו , יהי מהאין מנולת הספרים לפי טעמיהם כי אם לפי צורחיהם וקבלתייהם , והנה זה ספר יציר' הוא ספר נחמד מאד אין כערכו , סובל פירושי' נגלים ונסתרים , ואחר שהחבר לא הלך בגדולות ונפלאות

הבנו וההרג והם אשר בהם מתבררים ומכבדים מקומותם
 ומקומות הריגתם וכונים הבמות על שמותם וכן עוזרי
 בעלי דתי ישמעאל סבגו מן הבנו הרבה עד שגזרו
 ובהם הם מתפארים ובשפלותם ובמותם על עור דתם
 כשתבחיס לא במלכים המתגדלים כמזונם וגדולת ענינם
 אך באשר היו לובשים הכלים ואוכלים השעורים מובלי
 שבעה אבל היו עושין כל זה עם תכלית הברלם אל
 האלקים ואלו הייתי רואה היהודים עושים זה לשם
 האלקים הייתי אומר כי יש להם מעלה על מלכות בית
 דוד מפני שאני זוכר מה שלמדתי במאמר אתדכא ושפל
 רוח כי אור האלקים איננו חל כי אסבנפשות הנכנעים -
אמר החבר הדין עמך שתחפרנו בזה מפני שאנחנו
 טובלים הגלות מובלי רגולרה אבל

ובנפלאות קבל' הנה גם אנחנו נלכה נארחוקיו ונראה מה יהיו מחשבותיו / והנה החנר לא הביא פה כל הספר כי
 חס אפס קלתו כאשר עם לבנו להראות למלך ושריו עונו ויפיו : ספר וספור וספר / כל פעולה ראונית לה שט נלשטה
 בחיות **א** השער' והמחשב' הקודמת להו' ר"ל טרם יפעלה טועלה ישער נכפשו ולבנו ירמה כמה יהי' שיעורו של
 מעשהו ואך יעשהו ואל זה השיעור המחשבי ירמוז נשט ספר שענינו מחשבה ושיעור / **ב** לאתה לפועל המעשה ואל
 זה ירמוז נשט סיפור שענינו הנד' כאלו הפעול' בפעל מאט חספר ותניד תעלמות המחשב' והשער' שקדם למעש' /
ג רשט הפעול' במציאות כרשמי הכתב נספר . והנה לפעולת ה' בדבר הנריא' היו שלטת אלה בחיותו משמעות
 לפניו נמרוס ר"ל שהי' משער **קפ"ק** ושיעור איך יבא עולמו על השלימות היותר אפסרי / והי' מזה **קפס"ר** שיאן
 הנראים לפועל הנריאה / וכתב **קפ"ק** ההו' מציאותם / אך כמו שלטת המוננים האמורים הם לאחדים נשורט אחד
 כן היו לאחדים נפועל כפן ית' לעת הנריאה / וזה כי כמו שער נכפשו לברוא את העולם הנה השער' עלמה היתם
 טלוסו ודנרו / וכן ילאה הנריאה א פעל ההו' / וזה טעם כל ויאמר ה' ר"ל השב נלבו (ואפס מקום לתפיסת הראש' עשהו'
 ראוי להיות אור וכו' כי השער' לנגנה כאמירה להדיעו) / וכמו שהאדם נפעולתו משער ומספר וכתב סימני
 אחריו / במקובעלם המכו' בס' / כן הש"ת פועל בשלש הנחיות בהתאחדות וכתובתו היא רשמי העלמים עלמס בספר
 ה' שהו המציאות והמכתב מכתב אלהים חרות על המציאות כימי קיומו נהו' / ונחסיס מספר המציאות בהפסדס
 ככתוב מחני נא מספרך אשר כתבת / ונאמר תשלח רוחך יבראון בארץ החיים (אסף ח"ג לו) ואל שלטת הספרים
 נפסקחו בעת הנריאה ירמוז נכתוב יוס ליוס יביע אומר / והוא רמוז אל השער' (והטעם החכמ' שנאמר בה ואהי'
 שעשועים יוט יוס ונ"פ יוס רמוז לב' ההקדמות של כל הקטש סכלי אשר מנין שקיהס נונעת החולדה כאמור יוס ליוס
 יביע אומר / ואל זה רמוז ו"ל באמרס שהחכמה קדמה לעולם אלפים שנה / ר"ל החכמה אשר נדדה זמכותה שתי
 הקדמות המודווגים המכונים נשט אלפים מטעם לימוד כמו ואלפך חכמה / היא קדמה למ"ב) / בכל הארץ ילא קוס
 ר"ל קוי האותיות האלהי / ונקלה סבל מליהם / רמוז אל הספור והדנוד האלהי אשר במלות ידובר / ואחריו יאמר
 לשמש שט אהל נהט / רמוז אל המאמר הראשון שהו' יהי אור ונכללו בו יקר המאמרות כי באורו נראה אור כל
 הנרואים טעטס והלח נמאמר אחד יוכל להנראות / וכבר ביארתי זה ביקר שאט נביאורי לס' הסלים : וסידור
 המוסי"קא

אמרת שהיו אצליכם

אמר החבר מהם ספר יצירה והוא לאברהם אבינו והוא עמוק ופירושו ארוך הורה על אלהותו ואחדותו בדברים מתחלפים מותרים מצד אבל הם מתאחדים נסמכים מצד אחר . והסכמתם מצד האחד אשר יסדרם מהם ספר וספור וספר . רצונו בספה השיעור והפילוסופים בגופים הנבראים כי השיעור עד שיהיה הגוף מסודר וערוך ראוי למת שנברא לו לא יהי כי אם במגוון והמדה והמשורה והמשקל וערך התנועות וסדרו המוסיקאי הכלל במגוון רוצה לומר ספר כאשר אתה רואה הבונה לא יצא מתחת ידו בית עד שקדם ציורו בנפשו . ורצה בספור הדבור והקול אבל הוא דבור אלקי קול דברי אלקים חיים תהיה בו מציאות התכונה והצלם אשר דובר בה כמו שאמר יהי אור ויהי אור יהי רקיע ולא יצא הדבור עד שנמצא המעשה . וספר רוצה לומר המכתב ומכתב אלקים הוא יצירותיו ודברי האלקים הוא מכתבו ושיעור האלקים הוא דברו הנה שבספר והסיפור והספד בחק האל דבר אחר ובחק האדם שלשה מפני שרא משער בשכלו ומדבר בפיו וכורב בידו הרבור ההוא בעבור שיורה אותך באלה השלשה על דבר אחר מבריאות הבורא יתברך ויהיה שיעור האדם בדברו ובמכתבו אותות מורים על עצם הדבר לא גוף הדבר . אבל שיעור האלקים ודברו הוא הדבר בעצמו והוא מכתבו כאשר אם היית מעלה על דעתך אורג בני פסים מחשב במלאכתו וחמשי נעשה לרצונו ומגוון בנונים העולים על לבו ומרכיב הרכבות אשר הוא חפץ יהיה הבנר בשעורו ומכתבו . ואלו היונו יכולים כשנדרג במלת אדם או בשחקק גוף האדם לחמציא צורתו היונו יכולים על

לחול בו הענין ההוא וצורת הורע הראשון עושה העין ההיא פרי כפרי אשר היה זרעו ממנו וכן תורת משה כל אשר בא אחריו ישתנה אליה באמתה ענינו ואם הוא בנדאה דוחה אותה . ואלה האומות הם הצעה והקדמה למושיח המהוכנה אשר הוא הפרי וישבו כלם פרו כאשר יודו לו וישבו העין אחד ואו יפארו ויקירו השורש אשר היו מבזים אותם וכאשר אמרנו בהנה ישכיל עבדי ואל תביט אל רחק אלה מן האלילים והשתדלותם ביחוד . ותפארם ותשבחם ותביט אל ישראל בעין הפחיתו בעבור שעברו חבילים בימיהם . והתבונן בזה שצופים רבים מהאפיקורסים . ועור כי הסמפרסמים אותה ואומרים בה השירים המפורסמים הנזכרים שאין מושל על מעשה בני אדם ולא נומל ולא עונש עליהם מה שלא נוכר מעולם על ישראל אך היו העם מוכשמים תועלה הצלמים ההם והרוחניות תוספת על תורתם והם שומרים תורתם בעבור שהיתה תועלת העבודות ההם גלויה בזמן ההוא . ואם אינו כן למה לא נשתנו אל תורות הגוים אשר הגלום וישבו אותם עד שמנשה וצדקיהו שלא היו בישראל מכעיסים כמותם לא רצו לעזוב תורת ישראל אבל היתה להם תאוה לתוספי תועלת מנצחון וברכה ממון בכחורת ההם אשר היו אצלם מנוסים ממה שהזכיר הבורא מהם ואלו היו להם היום הפרסום ההוא היית רואה אותנו ואתהם היום נפתים להם כאשר אנחנו נפתים לשארית ההבלים מאצטננינות ולחשים וקמיעות ונסיונות לחוקת מהטבע עם הרחקת התורה אותם :

אמר הכוזרי אני רוצה עתה שתראה לי מעט משיורי החכמו הטבעיות אשר

מוסי' קא / הסדר והערך אשר סידר הנורא נמלאים והעריכס זה לזה נערך משוער ידמה לערך המסודר נעמיים הקולות הנערכים נערך משוער כפי נעמיים המוסי' קא , ורשמי זה הערך אשר נמלאים ידמה לקול רינה נכתוב אנמות נחוף טרונס / וכיודע מבין זה הערך המסודר כינורי' הנה זה אשר פקח-ה' עיניו לראות את הקולות ופסח

כמו שאמר וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו
 רצה לומר שהוא ראוי לשם החיה ונאות לו ומלמד
 על טבעו והתחייב מזה לשום מעלה ויתרון לשון
 הקדש ושהמלאכה יותר חוששים לה ומרגישים מזולתה
 מהלשונות ועל זה נאמר במכתב כי צורות אותיות אינם
 בלא כונה ובמקרה אבל לענין נאות עם המכוון מכל אות
 ואות ואל יהי רחוק בעיני הורגש השמות והרומה להם
 מדרך

על הרבור האלקי והכתב האלקי והיינו בוראים כאשר
 אנחנו יכולים קצת היכולת על הציור השכלי אך
 הלשונות והמכתבים יש לקצתם יתרון על קצתם מהם
 מה ששמותם נאותים הרבה בקרואים ומתם רחוקים
 מהנאות להם והלשון האלקי הברואה אשר למדה
 האלקים לאדם ושמה על לשונו ובלבבו הוא מבלי ספק
 השלימה מכל הלשונות וחנאותה לקרואיה יותר מכולם

את אנו לשמוע שיר ה' המסורר ממורה שמש עד מנאו ככתוב (ני"ב משלי לאסף) פתח אוניך ושמע שיר ה'
 מסורר ממורה שמש עד מנאו : מה שמותיו נאונים / ר"ל שיקראו הדברים בשם כפי הניאות להם על פי פעלם
 כמו שנקרא כלי המים לר הפה בשם בקדוק יען כי בשפיות המים מחונו יתן קולו להשמעות אונים כאלו יגיע
 אומר ודברים בק בק / ונוהר הכי נקרא שמו יעקב / אפי' כי לא דרוקא / וכן נקרא בה העלם המורכב משני עממים
 שונים בשם המורכב משני המוראות כמו שמים שהוא שם האויר ככתוב ונלוות בשמים ואמרו ו"ל שהוא שם מורכב
 משם ועם / וכאשר שמענו כן ראינו בנשיונות הכי"ו ויאה עיקספר"מענט בלעו שהרכיבו כיון אש הלקטרי"ו טעם
 עם האויר ו"ל מים מניייהם : הנראה / ר"ל כנראה עם האדם / אך שאר השמות נכתבו ונחשבו מאת הש"ת לאחריה כמבואר
 (מן כ"ט עד ל"א לראשון) : ומלמד על ענינו / הוא הדבר שניארנו (בהקדמ' השנית לשלישי מאסף) שהכוונ' בקריאת
 השמות ההם היא שמות הגדרים המורכבים מסוב והכלל מיני המורים על עניני הנקראים ומתחתם כמו מי מדבר לאדם :
 ושהמלאכים ירמוו לאמרם ו"ל אל יתפלל אדם בלשון ארמי מפני שאין מלאכי השרת נוקקין לו : כי אורת אותיותיו /
 כ"כ הר"מק ו"ל בס' הפרדס ו"ל לא כן האוקיות העבריות כי תיות הנה / וכבר נפלה מחלוקת בין חו"ל אש ברעץ
 ביניהם תור' או נכתב אשורי כמו שהעיר הרב החכם ר' עזרי' מן האדומים (פ"ו לאמרי בני') אמנם רובם ככלם
 בוגרים שכתב אשורי נקנה תור' / ואני אעירך על תמונת קלת האותיות ושמותיהם בטעמיהם למען תבין כי לא דבר
 ריק הוא / הנה ידוע כי ראשית למודים הוא חכמת ההגיון הנותן במשכלות דרך ובלמודים שונים נקינה / וראשית
 למודי ההגיון הוא ידיעת המשפט והמאמר הפוסק שהוא התחלק כל דבר חכמת בינה / היותו מורכב מנושא ונשוא
 כאמרנו ראובן וכותב / מלת ראובן הוא הנושא וכותב הוא הנשוא ושניהם יחד נקרא משפט / והנה כל זה רומזת הא"ף
 בתמונה כו' **א** שהוא בעין פלם עם ב' דליים או יודין בני' קאותיו הראשון נושא קנה הפלם / והכ' נשוא מקנה
 הפלם / והוא כמעור ונה לידע ולהודיע לתינוק לומר המשפט שהוא מורכב מנושא ונשוא / ונקרא בשם ח"ף שענינו
 למוד כמו ואלכך חכמה / וכן ח"ף ענינו ראש כמו חלופי עשו והטעם ידיעת המשפט האמור היא ראשית למודים /
 אולם אם נפסקנה ויהי כתמו' זו **א** או יראו כאלו היות הראשון נשוא מהפלם והכ' נושא וישב בלח' שיקדם הנשוא
 לנושא / וכן ישנו היותם שם האלף בחיותיותו פלא באמרם ו"ל בזה ח"ף דא פלא וזו ירמוו אל הפלח' הקודמת לכל
 מחקר ולימוד ככתוב (נו' לראשון מאסף) ראשית מחקר פליאה וכו' / ועוד תרמוו בליורה אל וזו ב' ההקדמות
 בגבול האמצעי בכל הקש להוליד המשפט השלישי בזה הני"ת שתמונה בעלת ב' קוים כשלישת משפטי ההקש וקראת
 בשם בית בלורתה ורומזת להקש הנעשה בחכמה ככתוב בחכמה יבנה בית / או או יגמול דלים ויאמר הא לכם יתד
 כאמן במקום קיים במוון וכו' / ישמע חכם ויוסף לקח : רוסס השמות / ירמוו אל אמרם ו"ל רבה ברא' בברא' /
 ור' הושע' ור' חנניא בראו עגלא תלחא / וכבר החליט (ני"ב מזה) שהלחשים והקמיעות הכל הנה וזו' נספך בזה
 לחים אחר לחת מקום לבעלי השמות / אבל תנאי הו' דבריו שהיו עכ"פ הכותב בעל נפש זכה ועבוד' הדומ' לחלחכי'
 וישער במחשבתו השיעור הראוי לפעולתו בדבר השמות / וכדורות האלו אנשי תמונה אבדו ואין ממנו מי שששן זכה
 כמלאכים

עשר ולא אחת עשרה ולהם סוד חתום למה עמד החשבון על עשרה לא פחות ולא יותר ועל זה סמך לו הבן בחכמה וחכם בנינה בחון בהם וחקור בהם ודע וחשוב וצור והעמוד דבר על ביהורו והושב יוצר על מכונו ומדתן עשר שאין להם סוף ואחר כן הברתם באיכות וחלק העשרים ושהים אותיות שלושה חלקים שלש אמות ושבע כפולות ושהים עשרה פשוטות ואמי שלש אמות אליף מ"ם ש"ן אמי שסוד גדול מופלא ומכוסה שממנו יוצאין אויר ומים ואש שבהן נברא הכל ושם מערכת האותיות האלה עם מערכת העולם הגדול והקטן שהוא האדם ומערכת הזמן אחרת וקרי אותם עדים נאמנים עולם ונפש ושנה הודיע אותנו

סדרך הדבור והכתב וקודם להם השיעור הוצר לומר מחשבת הנפש הטהורה הרומה למלאכים ומתקבצים השלשה ספרים ספר וספור וספר בדבר אחד ויהי הדבר ההוא המשווער כאשר שער אותו בעל הנפש הברה וכאשר דבר בו וכאשר כתבו אכן אמר זה הספר על האלקים יתברך שברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וספור וספר כלם בחקו יתברך אחר והאחר ההוא התהלה לשלשים ושתים נתיבות פלאות חכמה שהם עשר ספירות ועשרים ושתים אותיות רמו אל יציאת הנמצאות אל מעשה יוצר בכמות ובאיכות והכמות מספר וסוד המספר איננו כ"א בעשרה כמו שאמר עשר ספירות בלי מה עשר ולא תשע

כי

כמלאכי / והרב המור כתב (בס"א לראשון) ולא יעלה במחשבתך שגוען כוחי הקמימות וכו' : לשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה / אחר שהניח שהש"ית ברא את העולם נדמו כאמור בספר וספור וספר / וכמוכונ בדבר ה' שמים כעשו / והנה הדבור מורכב מאותיות ותנועות ע"כ יאמר שמספר האותיות הם ד"ב והתנועות הם יו"ד מספר שמים ל"ב כמותן לב שהוא מסכן החכמי / ושם נאמר שהספירות הם חמש כנגד חמש ר"ל חמש קטנות וחמש גדולות ונרות יחיד מכוון בחמלע / רומז אל השבא שאינו תנועה כי אם החלק תנועה או סופה והוא הכריע פעמים יש לו סכרע אל התנועה שלפניו והוא נח / ופעמי' אל התנועה שאחריה והוא נע ולמען לא נקעה לשבא השבא בכלל התנועות או שלא לחשוב טעמו בכלל התנועות להיותם הקלה שנתנועות כאמור (במ"א לשני) ע"כ יאמר עשר ולא י"א ולא ע' / וקראש נשם ספירות מעין מספר על שם עשרת חושי הברותיהם כי בזמן המחנה של ספר יצירה היו עדיין בני בלי שם ובלי ציור ולא הי' להם רשם בפריס אך היו מורגשים במנעל לבד כי אין יכולת במנעל להוציא ב' אותיות בלי תנועה ושמותן וצירוף נחמדו מאנשי עברי' מא"כ האותיות שהיו בני שם ובני ציור מעולם / ומה שקראו פליאות חכמה / בהיות שגורופן ברא הכל ונאמר כלם בחכמה עשית / ושם נאמר שגברי ספר יצירה נדרשים נב' אופנים / עולם שנה נפש והסי' ובר סיני עש"ן כלו ודגרינו אלה יאותו נפש : הכן בחכמה / כבר נאמר שהש"ית לא יושב בבחינת עליו כ"א בבחינת פעולותיו ככתוב וראיתי את אמורי וגו' / על כן יצו לבחון חין ערך החכמה אשר באלהי האדמה ובנינה אשר יסד בנבא מרום נמרוס כי היא הדעת אותו / וחס החכמה לארץ ובנינה לשמים ככתוב ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בחכמה : שאין להם סוף / אין קבלות למספר מפקד צירוף ציור הניקוד בבחינת שינוי צירוף החזקות בגלות הנדברים כמו שהורה על זה בגלגול צירוף הד"ל שערס : הברתם באיכות / ר"ל איכות שינוי הברות התנועות בערךן אל שינוי צופן אין להם סוף כאמור : שלש אמות / מחלק האותיות לשלש מחלקות א' אותיות אמש שהם ראשי תיבות חיר מים אש אלה השלשה יסודות הם אמות כל ההיות ההוות בעולם כפי ערך הרכבתם ושינוי משיבתם / ולא זכר יסוד הארץ להיות שהיא בלתי מורגשת לעין נעת היות שום הווה כי היא נהפכת למים לעת הטוי' לעזן יהי' נקל לנר' המנעת להנטייר בכל חלקי החומר כאשר נראה זה במלאכת הבימי' אה שרוב מלאכתה נהפכים העלמים הוא בהיותם נשחטים למים / וכמו שיתבאר עוד / ב' שבע אותיות כפולות במנעל בהיותן דנוסות נדגש סאו נקראות נכפל' אות והם אותיות נגד כפרת / והרי"ט הדנוסה יודעים לנעל נה למי המנעל כמו אנשי עברי' וכבר באה דגושה בכתוב לא כרת סרך / ב' י"ב אותיות פשוטות שאינם מורגשות במנעל הדגש כאלו הם כפולות במנעל : העולם הגדול והקטן / כל הפעולות ההוות בעולם מתהווים בזמן / וכמו שהם משודרים בעולם בעילה

בעולם / איור / מים / אש /
בנפש / גויה / בטן / ראש /
בשנה / רויח / קור / וחום /

שבע כפולות בנר כפרת

בעולם שבתאי צדק מאדים חמה נונה
כבב לבנה בנפש חכמה יושר ממשלה
חיים חן זרע שלום בשנה שבת
חמישי שלישי ראשון שני רביעי שני
שתיים

כי הפרד את מהסדר האחד יתברך / ואם הנמצאות
מתחלפות ושונות זו מזו התחלפותם מחמריהם שהם שונים
מהם עליון מהם תחתון ומהם העכור ומהם הך הכל מחמי
חינן הצורות ונותן התכונות והסדר הנה החכמה כלם
בהם אחת והשנה אחת הולכת על סדר אחד בעולם
הגדול ובארס ובסדר הגלגלים והוא שאמר עליהם שהם
עדים נאמנים על אחרותו יתברך שמו / עולם / ונפש /
ושנה / ושם סודם קרוב על הרמיון שלש אמות אמיש

בעילה ועלול כן הם מושגים בנפש המשכיל / על כן חלקם לשלשה מחלקות שהם עולם שנה נפש וס' ע"ן וכל חלוקה
מאלה יש דוגמאות שלשת מחלקות האותיות החמורים ופנה על פי שלשה עדים יקום דבר אלהינו כי הוא יחיד מושל
בכל וזה נהיות רוסם חכמתו נראה על כתיבה אחת בשלשת חלקי הנמצאי' שסימנם ע"ן ופעולתו אחת מהעולם הגדול
ועד העולם הקטן כרוך ומבורך שמו אשר נגדול החל ונקטן כלה : אמ"ש בעולם / וכנגדן בנפש נוי' בטן ראש / סימן
גבר / ונוי' רומן לכלל הנוף כמו נוי' שאלו ונעבור שהנוף הוא כלו מחזיק רוח חיים ע"ב ידמה לרוח ואויר / ונטן
רומן למים יען הוא מקור הליחות ומנועם / והראש ידמה לאש יען אליו יעלו האידים העשניים העולים מהאלטעוואכ
וכנגדן בשנה רויח (והיא זמן האני' / קור חום / סימנם רק"ח / רויח בו ימוג האויר מזו שוב ע"כ רומן לאויר / קור
ידמה למים שהם קר ולח / חום ידמה לשמש שהוא חם ויבש : שבע כפולות / ו' כוכבי לכת הם כפולות בתנועה
כמו שנעת האותיות הכפולות במעט דגש / כי יש לכל אחד תנועה אחת נפשי עלמה למורה ונתנועעים כלש תנועה
ג' למערב עם הגלגל היומי משא"כ המולות ויתר הכוכבים שנים מתנועעים רק תנועה אחת למערב עם הגלגל
היומי : בנפש חכמה / וזר' מדות ראשיים בנפש האדם שהם כפולות ג"כ / החכמה פי שניט לה בנפש האדם א'
השכל המעשי ב' השכל העיוני כמבואר (בי"ד להגיון) : עושר / אין הכוונה על עושר והון כי הוא חוץ לנפש אבל
הכוונ' על מדת העושר אשר בנפש ע"ד אמרס ו"ל איזה עשיר השמח בחלקו והוא כפול פי שנים א' עשיר בדעת ב'
עשיר בקנין הרכוש כפי ההכרח / ממשלה היא ר"ל הנפשית הנבורה כעסם איזה גבור הכובש את יצרו שהמשלה בנפש :
חיים / פי שנים לו א' חיים הרגשים / ב' חיי מחשביים / אף כי ההרגשיים עצמם כפולים א' רגשת עונג ב' רגשת
לער כעסם אין למעלה מעונג ואין למטה מעונג / עונג הוא הנעימות המולאת לנפש מכל דבר מורגש או מושג והוא
הוה מהערך אשר במורגש או במושג במחשבה / ואין ערך פחות משנים הנערכים זה לזה שהוא ענין הכפילה במדה
זו / וע"ש עירוב הדברי' השונים הנערכים ננעימה קראו בלש"ק ערב ככהוב (כנ"א לראשון מאסף) על כן קראו
לכונס ערובה : זרע / הזרע אשר בנפש הוא זריעת הרעיונים להגדיל חכמה ודעה בהקשים הגיוניים / וזה לא יסכן מבלעדי
זיוג ב' הקדמות אשר מניניהם תולד התולדה כמבואר (בש"י להגיון) וככה כל זריעה בעולם מחיים וממחיים לא
יתאה מבלעדי זיוג שנים זכר ונקבה : שלום / הוא ג"כ כפול ממלחמה ושלום כי א' זה לעומת זה עשה להים בנפש האדם
קור וחום לח ויבש והם בעלי מלחמה זה עם זה ועושה שלום במרומיו הוא עושה שלום ביניהם ומתקיים במליחות על
ידי המלחמה והשלום ועוד יתבאר זה / וכן המדות הנפשיות הם זה לעומת זה אכזריות רחמים / אהבה שנאה / רטון
כעס / והמשכיל עושה שלום ביניהם - עתה הראית לדעת שבע הכפולות אשר בנפש שהם דוגמת השבע כפולות אשר
באותיות / ועוד יזכור לנו דוגמות שבע הכפולות אשר בשנה והם שנעת ימי השנת שכל יום הוא כפול מן ב' זמנים
שונים שהם י"ב שעות יום וי"ב שעות לילה ויחס כל יום מימי השבוע לכוכב אשר ימשל בו / וככה דוגמאות הנפש
מתייחסים

שתיים עשרה פשוטות

בעולם , טלה , שור , תאומים , כרטן , אריה , בתולה , מאזנים , עקרב , קשת , גדי , דלי , דגים , בנפש , אבר לראות , אבר לשמוע , אבר להריח , אבר לדבר , אבר לשייט , אבר לתשמוש , אבר לעשות , אבר להלך , אבר להרהר , אבר לכעוס , אבר לשחוק , אבר לישון .

בשנה , ניסן , אייר , סיון , תמוז , אב , אלול , תשרי , מרחשון , כסליו , טבת , שבט , אדר .

אחד על נבי שלשה ושלושה על נבי שבעה ושבעה על נבי שנים עשר , ובאברים האלה מקום דשהתפות כמו כליות יעוצות וטחול שוחק וקיבה ישנה ואיננו תמה שיהיה לכליות כה בהטבת העצה כיאנחנו דואים כמו זה בביצים שאנחנו רואים הפרטים יורר

ביאור ספר יצירה

עב

הלוי השכל מהנשים מפני שנעדרו הביצים חסרו הזקן והעצה הנכונה , וטחול שוחק בעבור שככה הטבעי מנקה הדם והמרה השחורה מהעכירו והעוביבהנקותם תהיה השמחה והשחוק וכבר כועס בעבור המרירות המתילדת בו , וקיבה ישנה כנוי לכלי המזון ולא זכר הלב מפני שהוא המלך , ולא הקרום והריאה מפני שהם שמושים מיוחדים לו ואינם שמושים לשאר הגוף כי אם בדרך המקרה לא בכונה הראשונה והמוח נכנס בהלקי ההושים הנולדים ממנו , ועוד כי יש לאיברים שהם למטה מהקרום החולק סוד מפני שהם הטבע הראשון והתולדה הראשונה והקרום חולק בין עולם הטבע ועולם החיים כמו שהצואר חולק בין עולם החיים ובין עולם הדבור , כאשר זכר אפלטון בספר טימאוס , והמוצאים הראשונים שהם מעולם הטבע ושם שורש החיה שמשם יצא הזרע ושם יכרא העובר במה שבין הארבעה טבעי משם בחר הבורא הנתח"י המקורבים החלב ותרם ויותרת הכבר ושתי הכליות ולא בחר בלב ולא

מתחיים לימיהם וכוכביהם כמו החכמה עת לדרוש אס ה' על פיה בשנת ובה יחי' הדורש נחיי' ההתנוונות כמלתך אלהי' והיא הנשמה יתרה שאמרו ו"ל וכבר ביארנו זה (אמרי בינה דף ל"א) , והמשלה נאותה בעת ממשלת עולמים ששרו הוא סמ' להסגבר עלי' ולהחליש כמו , והחיים לחמה כי לה הכח בהוי' ולתת חיים לכל חי בחומר הטבעי , והן מתחיים לנבנה כידוע וזולתם : שתיים עשרה פשוטות , עוד יזכור דוגמאות י"ב מוני הפשוטות אשר להם שם בשלש מדריגות המליחות שס" ע"ן וכלל חוש המישוש באבר לתשמיש שעיקרו איננו אלא מישוש : אחד על גבי שלשה , רומוליו ית' שהוא הפועל בחומר אמ"ש : השתקפות , שיש לכל אחד שוקפות וחגרה עם הנפש להוציא לפועל הפעולה הנאותה לו לפי טבעו : חסרו חוקן , העדר חוקן יורה על העדר השכל , ואע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר זקן נוטריקון זה קנה חכמה : וקיבה ישנה , שהיא מעלה איד עשני אל המוח ומנטלת הרגשות ומבלבלת דעיוניו וייעף וירדם : והמוח נכנס , ר"ל המוח הוא הוא מנוצ ההרגשות ומקורן וכבר זכר החושים המספספים עמנו על כן מוכרזן הפרט אינו לר"ך לכלל : ועוד כי יש לאיברים , ועוד יש טעם שלא זכר הלב והקרום הוא להיות שנוף האדם שהוא עולט קטן נחלק לשלש מחלקות כמו העולם הגדול , למטה מהקרום הוא עולם הטבע כי שם הקיבה וכל מעשדיה ושם מתהווה הדם שהוא מוקן הנוף והוא דוגמת עולם ההוי' והספסד ושם מליחות הטבע המועטע ניסודות ובמורכביהם , למעלה מהקרום שם הוא הלב ומשרתיו אשר עמנו תולדות חיים לכל הנוף וכנודו בעולם הגדול הוא עולם הנלבלים אשר בתנועותיהם יתמידו המליחות כחיים המתמיד הנוף באמיתו , למעלה מהלואר שם הוא המוח הוא משכן השכל וכנודו בעולם הגדול הוא עולם העלמים החיים נחיי' ההתנוונות , והנה בעל ס" לח זכר כי אס אנרים שהם מעולם הטבע שהם למטה מהקרום : ושם שורש ההוי' , ר"ל שם הוא אס כלי המכשלים וכלי המטבל לשמירת האיש והמין : שנין הארבעה עכשיים , רומן לר' מדות או לר' איכות : הנקתים המקורבים , להיות נפש חמה

ולא במזח ולא ברזאה ולא בקרום / והסוד עמוק למואד
 והפירוש אסור וכבר נאמר אין דורשין בספר יצירה אלא
 בתנאים ומעט שהם מוזמנים ואח"כ אמר שבע כפולות
 שש צלעות לשש צדדים והיכל קדוש מכוון באמצע
 ברוך כבוד ה' ממקומו הוא מקומו של עולם ואין עולם
 מקומו רמו לענין האלקי המחויבר בין ההפכים / ודמחו

בנקודה והמרכז מנוף בעל הששה צדדים ושלשה המשכים
 ובעור שלא תקבע התוך לא יקבעו הקצוות והעיר על
 הערך אשר בין אלה ובין הכח הסובל לכל שבו יתחברו
 ההפכים בערך הנקבע בעולם ונפש ושנה כי שם לכל
 אחר מהם דבר כולל את הלקיו ומסדר אותו / ויאמר
 תלי בעולם כמלך על כסאו / גלגל בשנה כמלך במדינה
 לב

נפש : ולא נחר בלב / כי אין במדור הזה מקום לחטא לסיומו מדור החכמה כמ"כ החוקר (מס"המ) ז"ל
 במקום שיש שם סכל לא יעמוד החטא : המחויבר בין ההפכים / ר"ל שהוא ית' פועל דבר והפכו / ודמחו בענין זה
 לנקודה האמצעית של בוך בעל שלשה קוטרים אורך ורוחב ועומק של קוטר הוא בעל ב' קצוות והנוף שהוא
 מתנועע מתנועע סביבית על הנקודה האמצעית והנה הנקוד' היא מקומה בין ב' תנועות הפסיות כי הקוטר העומק
 המתנועע מחליו ולמטה למערב הוא זה מתנועע מחליו ומעלה למזרח / וכסוד שלא יתכן שתנועע דבר אחד בעלמו
 ב' תנועות הפסיות נעטפה אחת על כן מוכרח הוא היות הנקודה האמצעית היא נחה ונשיות שאפס מקום נקוטר
 שהוא הנלתי מתנועע בלחת מן ב' התנועות ההפכיות / לכן מוכרח שהוא שהנקודה היא תהי' דקה מן הדקה עד
 אפס מקום לה / ויחויב מזה היותה נלתי גשם כי כל גשם יש לו מקום ומה שאין לו מקום אינו גשם / ומהמנואר
 שהנקודה האמצעית האמורה היא מרכז הכובד של הנוף המעוקב שהוא ר"ל שכל כובד המעוקב הוא תלוי על הנקודה
 היא ד"מ מרכז הארץ והוא סוגל ומקיים כל הארץ סביבו אף כי אין בו משם ככתוב תולה ארץ על בלימה / ומהמנואר
 שהסוגל הגשם ונושאו הוא מקומו / ולפ"ו ח"כ יהי' מרכז הארץ או מרכז הכובד של כל מעוקב הוא מקומו ונלתי
 גשם ואין לו מקו' ונלתי מתנועע / ואין לו הכך / ועם כל זה הוא שורש הגשם ומקומו והוא התחלת התנועה
 וההפכים / אשר כזה הוא הסי' אינו גשם ואינו מתנועע ואין לו מקום ולא הפכיים / אבל ממנו תולדות הגשם
 המורכב אשר בעבור הרכבתו נקרא מרכבה שלו כב"י והוא מקומו של עולם כי הוא סוגלו ומקיימו ככתוב וירא אהים
 את כל אשר עשה / שפי' לשון קיים ע"ד אמרם ז"ל רואה אני את דברי אדמון / וממנו יולדים פעולות הפכיות /
 וזה סוד הנקודה סביבו אותו ית' זה כמ"מ בזה / וז"ל מספר השביעיים ונתייחס א האמצעי / ש"מ חנ"כ בעולם
 וכלם יאירו מול פני החמה הוא מראה דמות כבוד ה' ית' האוכן בתפארת עוז ככתוב כי שמש ומגן ה' / שנעה ימים
 בשבוע / שנעה נרות במנורה וכלם יאירו אל מול פני המנורה / שנעה שנים בשמטה / שבע שמעות ביובל שנעה בלי
 ההרנשים נכפס והם חמשת החושים והמדמה והסכל / אשר כל אלה השביעיות ירמוו א ששת קצוי העולם והנקודה
 ר"ל אדון יחיד הסוגל ומקיים את הכל : ואמר תלי בעולם / החבר יפרסמו שהוא מורה על הזי אזור המולות הנוטה
 מחי' משום היום חליו ללפון וחליו לדרום בעבור נתיב קוטביו מקוטבי המטה / והתלי האמור יבונה אל חכמי
 התכונה גשם תנין / והנה יאמר החבר שניור התנין היו רומים בו קדמוני הפילוסופי' לעצם נלתי בלי ראשית בלי
 תכלית להיותו בליור עיגול נעוץ סופו בראשו וזה טעם מה שרומז בזה התלי אל הסי' / וזה ענין רחוק מאד לכנות
 זה התנין גשם תלי / אף כי ניור זה התנין אינו אלא חזי עיגול ואין בו רמו אל הנלתי / לכן ראיתי כי טוב לפרש
 מלת תלי שהוא שם למרכז הארץ האמור ונקרא גשם תלי על שם שכל כובד הארץ תלוי עליו והמרכז הלוה יש לו
 דמיון רב עם אדון יחיד כב"י באמור וזה הלשון דבר בו הכתוב ככתוב תולה ארץ על בלימה / וכבר ביארנו ששם
 המרכז הלוה הוא בלימה ככתוב / והעד על זה הפי' שאחר זכרו דמיונו יתברך אל המרכז והנקודה האמצעית מן
 העיגול זכור יזכור עוד דמיונו אל הסוכב והוא אמרו בגלגל בשנה / והנה משפט המלך את העם לו שם בשלשת מחלקות
 א' בהיותו יושב על כסא לשפוט מישרים בין איש לרעהו ואז מלפניו מבטו ילא לפעול דבר והסכל יגמול דיק בלדק
 ושלם

אוהביו ולהתגבר על אויביו והחכמה אחת כי אין החכמה בגלגלי גדולה מהחכמה בקטן שבחיים / אך גדולה מעלתם בעבור שהם מחומר זך וקיים לא יכלם כי אם בודאם וחיים מחומר מקבל רחושם מתפעל רושמים בו הרפכים הבאים עליו המיד מקור וחום וזולתם ומוכלה אותם הזמן לולי החכמה אשר החכמה להם בזכר ובנקבה להשאיר הזמן בהאבר האישים זה בסבוב הגלגל והזריחה והשקיעה כאשר העיד עליו הספר הזה ואמר שאין הפרש בין יצירת הזכר והנקבה אלא מה שיש בין הראות האיברים מה והסתרם / וכבר ביארנו זה בניתוח שאיברי הנקבה כאיברי הזכר אלא שהם מהופכים אלא פנים כמו שאמר זכר באמש ונקבה באמש חוזר בגלגל פנים ואחור אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה לרטה מנגע רוצה לומר שאותיות אמש ואשם וענג ונגע אחת

ח

לב בנפש כמלך במלחמה / תלוי שם הרמז הנזכר בחכמת התכונה הוא בערב גוה"ר רמז בו אל עולם השכל כי העצם בו מוכנין הדברים הנעלמים אשר לא יושנו בחוש ורצונו בגלגל גלגל השמש הנוטה שבו יסתדרו חלקי השנה / ולב מסדר החיים ומושל בחלקיו ורוצה לומר שהחכמה בשלשה אחת / והענין האלקי אחר והחלוק ביניהם איננו כי אם בהתחלפות היוליהם ורמה הענין האלקי כשהוא מנהיג הדוחנים כמלך על כסאו אשר יעשי דבריו ברמז מעט אצל סגולתו ועבריו המוכרים אותו מכלי תנועה מוחם וממנו / ודמיון כשהוא מנהיג הגלגלי כמלך במדינה כי הוא צריך להראות בפנות המדינה שיראה על כל חלק ממנה ממשלתו ומוראו ותועלתו / ודמיון כשהוא מנהיג החיים כמלך במלחמה שהוא בין הפכים ישתדל להגביר

וישלים לרשע רע כרשעו / ואז יוכן למשפט כסאו באמצע העם עד"כ וכל זכאו עומדים עליו מימינו ומשמלו / ואמרו ו"ל אלז מימינס לזכות אלו משמאליס לחוב וכו' הכחיה ידמה לתלי השוכן באמצע בהפיכת הקוטרס סביבוקו / ב' בהיותו סובב ועובר במדינה לראות כל מוסורה ולמלאותו אז יכין מושכו בקלה המדינה / אשר ככה לו בעולמו גלגל חוזר בעולם ומהווה כל פועל ה' למענה / ב' בהיותו במלחמה שאז יכין מושכו באמצע חילו לערוך מערכות במרחק שזה מכל לז שינוא האויב ומחלק אפסניא לחילו לאיש איש כפי עבודתו / אשר ככה הלז נכפש מקומו באמצע הנוף ומערכות חילו סביבו נלחמים איש ברעהו לפי איכותיהם המתנגדים כל ישעם וכל חפזם להקביר זה על זה והלז עוזר זה ועושה שלום ביניהם ומחלק הדם לכל אשר כענעו כמלך המחלק אפסניא לחילו לא ימיעט לאיש ולא ירבה לאחר : (ומהאמור תבין פי' הכתוב שמעית ידיס תקפש והיא בהיכלי מלך / משלי ל') כי המצוה אמריה קאמר איככה יחשביהואח לה למחמה שהיא תמלאקן לה בהיכלי מלך בהיות שנקי הסיכל יכבדוה נמשאעא השמד / ואף כי הראוי לומר בהיכל ערך או בהיכלי מלכ' / לכן הדע ונחנת החכמה המפוארה מהרמש הקטן הלוה א' כי בחכמה אשר יסד הנורא בענפה היא אורגת הרשתות במלאכה נפלאה לזר הזבוי' לערפה והיא בידיה תקפוש אותם ותקשור רגליהם בעבותות מעויה / וואת שנית תעשה לה ב' היכלות בהכלי מלך א' בה חסכוך במלחמה לעת הנידה והיא מרבו הרשת למען שהי' קרובה בשוה לכל מקום אשר ילכד הזכר סביבה / ב' יש לה מקום בקלה הרשת בפנינת הקיר ששם תחסה מורס וממטר והוא כדמות הסיכל המלך במדינה) : כשהוא מנהיג הרומיים / ר"ל המלאכים אשר הם גשם זך ודק לפי דעת החבר יקראם רומיים ע"ז הערה / ואל יקשה עליך ביאורי במלת תלי בהיותו דמיון הנהנת המלאכי' ואיכה יהי' בשפל המלך כי אמנם גם בגבהי מרומים יכנה היושר נשם פנימית ותלי כמבואר בע"ח בעיגולים וישר : ברמז מעט / הנה מלכות דרקיע כעין מלכות דארעא וכמו שמהב מלכי ארץ ששרי הלכא עובדי' מעט ונוטלי' סכר הרב' וההדימטיס עובדי' הנהב ומקבלי' סכר מעט ככה במלכותא דרקיע מי' שכוונתו וכה מתפלל מעט ונענה ככתוב ערס יקראו ואני אענה ומי שלבו כל עמו מתפלל הנהב ואינו נענה כי הכל הולך אחר הלז כאמרס ו"ל רחוקא לנא בעא וע"כ אמרו עוב מעט כוונה מהרכוב נלא כוונה / על כן על זאת הספלל משה ואדעך למען אמלא חן ובתכרוב

המורה

אש זמים ורוח הקדשים ורוח אלקים והוא רוח הקדש
 מונגה גבראים המלאכים הרוחניים ובה מתחברות
 הנפשות הרוחניות ואחרית האויר המושג ואחריו המים
 אשר מעל לרקיע לא השיגתם הקשת הפילוסופים על
 כן לא הודו בהם ואפשר שיאמר בו אומר שהוא כדור
 הקרה שקורין בערבי זמחריר ומקום הכלירת הנערת
 העבים ואחריו מקום האש הטבעי שקורין אורנו בלשון
 ערבי אלא תור כאשר אומרים ורוח אלקים מרחפת על
 פני המים שרצונו במים האלה החומר הראשון בלי
 איכות אבל תהו ובהו עד שהתאיך בחפץ האלקי הסובב
 אותו ברוח אלקים ודמות החומר הטבע במים דמיון
 נכון ביותר כי מה שהוא יותר עבה מן המים לא ישתוו
 פעולות הטבע בכל חלקיו מפני שהם הזקים כי אין
 הגוף הארצי ראוי כי אם למלאכות כי המלאכה אינה
 כוללות כי אם שטחי החומר ולא כל חלקיו והטבע

הן ואין ביניהם אלא הקרימה והאזיחור כמו שהזכיר
 והשקיעה לנגל אחת בחוקו ובחוקנו אגחנו רצוא
 ושוב ורמו באברים שהם למטה מהקרום על מוצאי
 הטבעים הארבע כמו שאמר שני לועזים ושני עליונים
 שני יעצים ושני עליונים עשאן כמין מריבה ערכן כמין
 מלחמה נוקצת אלו מצטרפין עם אלו ואלו כנגד אלו
 אם אין אלו אין אלו וכולם אדוקים זה בזה והרמו מובן
 לגמרי ואם יקשה לבאר הפרדתו מצורי בעלי חיים אל
 התפנים והן גורמין הצלתו מהמלחמה הזאת ולול
 חמלחמה הזאת לא היתה הצלתו זאת אחרי שסדר
 היצירות והקדים הרב החשוב והוא רוח אלקים חיים
 אמר אחת רוח אלקים חיים שתים רוח מדוח שלש חיים
 מרוח ארבע אש ממים ולא זכר הארץ מפני שהוא הגוף
 והחומר להיוות כי כלם ארץ אבל אומרים זה גוף אישי
 וזה גוף אוירי וזה גוף מימי על כן הקדים שלש אמות

הוא

המור שמי שידע דרכיו הוא המולא - חן לא הלט ומתפלל לבר / ונאמר אשנבחו כי ידע שמי יקראני ואענהו :
 ונקבה באש / כבר התבאר בחכמת הקבלה שהוכר והמים והיושר הם רחמים והנקבה והאש והספק הם דין ע"כ מלא
 מין אש מינו : ועונג ונגע אהם הן / כבר ביארנו (בראשון לראשון) נפי הכתוב כי שמש ומנן ה' שמאיתו ית' לא
 תלא הרע רק עוב והרע היא נבחינת המקבל הנלתי מוכן לקבל הטוב הכוא / והוא הדבר המבואר פה וזה כי העונג
 עלמו נהפך לנגע באש הנלתי מוכן לקבלו ד"ג מתוק האור לעיני וזי הראות / וסלון ממאיר לתרועים / השבת
 החכמה היא עונג לחכמי לב ונגע לכסילים שונאי החכמה / וכן המלינו ז"ל על זה לאמר עתיד הק"נה להוית חמה
 מנחקה לדיקים מתרפאים בה ורשעים נדונים בה ר"ל חכמת הקבלה שהיא ענש החכמה האלהיות והיא אור הלבב
 כחמה שהיא אור העינים / הנה היא כעת מעולפת מסוה המשלים והמליזה ועתיד הק"נה להאנה ערומה ממשייה
 לעין אהני החכמ' וסם מתרפאים בה אך רשעי כסל יהיו נדונים בה כענש וזה נעשה לו שם חיים לא וזה נעשה לו
 שם המות / כלומר אם נפשו וזה נעשה לו החכמ' חיים ערבים ככתוב עץ חיים היא למחויקים בה ואש אין נפשו וזה
 אוי תמיתו כי גודל אור החכמ' לאנוש כערכו יעורר עיני בחינתו עד שלא יוכל להשיב אפי' מה שהי' רגיל להשיב
 כמ"ש הרב המור' וסומא כזה חסוב כמת ככתוב ואל תהי סכל למה תמות בלא עתך והוא הפך החכמ' תחי' בעליה /
 ונהה בהיות כי טוב ה' לכל ורחמיז אפי' על רשעי כסל על כן שם נענש שנאת החכמ' וגם את ההעלס נחן בלבס
 למען לא ימותו מותי ערלים ערלי לב ככתוב כי לא יחפון ה' נמות המת / וככה כל עונש עלמותו הוא עוב נעכר
 ונעשה רע בערך אל המקבל ועכ"פ שינוי פעולותיו ית' לא יורו עכ"פ היות בו שינוי ככתוב אני ה' לא שנית :
 שני לועזים / הו"ן היא במקום סמ"ך וענינו לעיסת המאכל ועחינתו באשומכא ופי שנים לאשומכא קינה והמסס :
 ושני עליונים / רומז לעחול ומרה שהם מלעזים ר"ל משמחים הגוף בהיותם יונקים שמרי הדם המעלבים את האדם
 כאמור עחול שחך מרה כועס : שני יועזים / רומז לכליות כאמור כליות יועזות : ושני עליונים / רומז לניבים שהם
 משרתים אל התשמיש המכונ' בשם עליונות כאמרס ו"ל עלץ נעשרה אהרונית וכבר אמר הכתר שיש לניבים שותפות

עס

הקק וחצב תהו ובהו ורפש וטיט עשאן כמין ערוגה
 חצבן כמין חומה סכנן כמין מעויבה יצק מים עליהם
 ונעשו עפר ואמר עוד תהו זה קו ירוק שמקיף את
 העולם כלו בהו אלה אבנים המפולמור המשוקעות
 בתהום שמוכיניהם יוצאין מים ורמו מעט כסוד השם
 הנכבד יוד ה"א ו"ו ה"א שהיא נאות לעצם האלהי
 המתאחד אשר אין לו מדות כי מהות הדבר זולת
 מציאות

הוא כולל כל חלקי הדבר ואין הוזה אלא שיהיה כבר
 בתכונת המים זב נגר ואם אינו כן לא יקרא הוא טבעי
 אבל הוא מלאכותי או מתרכב או מקרי ואין הטבע
 פועל בו אלא בעודנו בתוכן המים יצויהו בחפצו ואחר
 כן תקשה מה שהוצרך להתקשות ואמר על הדומה
 לזה עשה בנתהו ממש ועשה את אשר אינו ישנו וחצב
 עמודי גדולים מאויר שאינו נתפש ועוד אמר מים מרות

עם הכליות נסיונו כנוחן טעם בסריסים להיחס חלושי השכל / מפני שנעדרו הנלים חסרו הזקן והעלה הנכונה /
 ונעלם זה הפי' מהרב המוסקא"טו ו"ל עד שגם להחנך יחס ב"כ ההעלם : כמין מריבה /
 ההכדל שבא מריבה והמלחמה / המריבה שאמר על המתנגדים הנלתי פועלים זה בזה / והמלחמה על הכועלים זה
 בזה במלחמה / והרמו על האיכויות המתנגדות ופועלות זו בזו : מלטרפים עם אלו / יש לאיכויות המתנגדות דבר
 אחד נשתקף ביניהם ודבר מה יפריד ביניהם : ואלו כנגד אלו / מלת מקלט שוכר עומדת במקום שנים והטעם / מקלט
 אלו ר"ל כמו שמלטרפי' בקלת כן מתנגדים בקלת : והרמו מונן / ר"ל אל מה אלה הכלים רומים במציאות הוא מונן
 לחכמי לבב : והם יקשה לבאר / ועם היות שקשה עלינו לבאר איך יפרדו במלחמה לורת איכות אחת אל זולתה :
 והן נורמים הללתו / המלחמה עומת היא סבת הקיום והשלום ככתוב עת מלחמה ועת שלום ר"ל עת המלחמה היא
 עומת עת השלום : אחר שסידר / אחר שסידר נח' נבות שלפנינו חשד ד' יסודות אשר מהם נעשה הכל / א' והוא
 החשוב שכלם הוא רוח אלהים חיים המכונה בשם ר"ה / ממנו נבראו המלאכים ונשמות ב"ח הם ינחו אחר לאסן
 מהנוף / ב' רוח מרוח ר"ל יסוד האויר הבשמי המושפע מרו"ה האמור / ג' מים מרוח ר"ל המים שעל הרקיע /
 ר"ל האוירים השמים ע"פ האויר שעל הארץ הנקרא רקיע ואלו המים מתהווים ע"י רוח לח הנושנ בהם ככתוב יש
 רוחו יולו מים / ד' אש ממים / הוא האש היסודי שהוא חס ונלתי מאיר כחמיומוק העולה מן המים וזכרם על סדר
 אשם מאלה ארבעתן נרא' הש"ית עולמיו השנים שהם עולם המלאכים עם הנשמות ועולם הבשמי : מפני שהוא הנוף /
 ר"ל שם ארץ איננו מורה על היסוד הארצי הפשוט אבל הוא מורה על כל גשם אשר לו שם בשלשה בחינות אמ"ר ר"ל
 גוף אוירי גוף מימי גוף אש ונקרא ביחוד גוף בופני ר"ל גוף ארצי / וכבר ראינו מבעלי הכי"מיה ששמים מרוח
 וממים אש וכבר אמרו ו"ל שמים הם מים אש ומים והוא שם לאויר (ככתוב בלורות נשמים) והוא מוגז ממש ומים
 כמו שראינו בנסיין : בלי איכות / ר"ל בלי לורה ונקרא בשם היולי בל"ע : עד שהתאחד / שקבל לורה ואיכויות
 ונקראת הלורה בשם איכות למה שאיך היא שאלה על הלורה / ולפי זה יהי' פי' הכתוב ורוח אלהים מרחפת על פני
 המים / הוא רגון אלהים וחפלו הניע החומר הראשון תנועות שונות / והרב החכם המפורסם ר' נחש דעסוי הביא
 תירושו זה בפירושו על הכורה : ענה מן המים / הטבע פועל בכל חלקי החומר על כן לא יוכל לפעול כי אם בגשם
 לח מתפרד החלקים מש"אכ המלאכה שלא תפעל בכל החלקים כי אם בשטחי הבשמיים וע"פ זרעי הנ"ח הם כמים
 המוגרים וכן פעולות הכי"מיה שהם פעולות טבעיות ע"פ הם נמימות שפיר"טום בל"ע"ז : או מקרי / כמו השטח
 המתגונן בלבע שהוא ענין מקרי נשוא על שטחו : עשה מתהוה ממש / החומר הראשון המכונה בשם תהוה ואין
 הלבישו לורה ועשהו ממש ויש / (והרמו לחכמה שהיא יש מאין ככתוב והחכמה מאין תמלא / ונאמר להנחיל אוהבי
 יש"ר"ל ינחילם החכמה הנקראת חושים מענין יש) : עמודים גדולים / רומן אל המלאכים שנתהוו מאויר הנלתי מושג
 כאמור לפני זה / וכבר ידעת כי המלאכים לרעת החנה הם בשמיים נכס בעלי לורות שונות ולהם היו ב"כ חומר
 היולי זולת היולי וחומר הראשון הארצי / וקראם עמודים כמו שנקראו' עמוד הענן והאש בשם מלאכים : מים
 מרוח

כוזרי

מציאות הדבר והאלקים יתברך מציאותו הוא מהותו
 כי מהות הדבר גדרו והגדר מחובר מסוגו והבדלו ואין
 סוג ואין תבדל לעלת הראשונה והתחייב שיהיה הוא
 הוא וכאשר ספר כי סבות רבות הדברים הוא סבוב
 הגלגל כמו שאמר חור גלגל פנים ואחור ודמה זה
 בהתמוג האותיות הנפרדות האל"ף עם כלם וכלם
 עם אל"ף בית עם כלם וכלם עם בית חוזרות הלילה
 נמצא כל הרבוב יוצא במאתים ושלישים שערים ואחד
 כן אמר איך התרבו בשלש האותיות ורבעים שלש
 אבנים בונות ששה בתים ארבעה בונות עשרים וארבעה
 בתים

מרוח / בקודם ידבר ברוח מרוח וכו' ידבר במים מרוח ורומז אל זה העולם התחתון שהגיע בו מי תהום רבה
 מרוח אלהים חוק נשנה בו ככתוב ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים והיו רגבי האדמה ושבריה שעי' במי תהום רבה
 ברפש תהו ועייט נהו כמ"ש הרמב"ן ז"ל בפ' מלק תהום ומחוקק התנועה נלכו השנרים כמו נד וחומה ומעוינה
 יעלו הרים כעין מעוינה ירדו בקעות כמין חומות יקום זה על גב זה כעין רגבי הקרח צעת יורגו וישועו ע"פ המים
 יגברו חמרים חמרים זה על גב זה / וערוגה רומז למקום השעמים הישרים וחומה רומז למקום הרים ובגעות /
 ומעוינה רומז למחילות עפר שהם סנה לשקיעות מדינות וערים / וכ"כ כשרי דוד יעלו הרים ירדו בקעות /
 בערם הרים יולדו ומחולל ארץ וקבל : יבך מים / רומז אל אמרו יקוו המים : תהו זה קו ירוק / דמה החומר
 הראשון וההיולי לקו שאין בו מעש ולכעו ירקרק ההוה מעירוב גוון האדום שהוא ראשית הנוונים עם התכלת שהוא
 תכלית הנוונים כמו שנראה זה במראה הקשת ובאור העובר בענבר הפרו"מ (היא זכוכית ארוך מעט ומלוטש על
 דמות משולש) / ורומז אל עירוב הצורות כלם כי הוא בכח לקבל בו הצורות וזה הקו ר"ל מדת ההיולי האמור כולל
 ומקיף כל העולם ר"ל כל המציאות שתחת גלגל הירח גם ידמה לאופן המפריש בין ינס ללילה ר"ל בין האור
 ובין העדר האור שקו זה נראה ירוק להיותו ממוצע בין אור ומשך ורומז אל הכח הממוצע בין הישות וההעדר ר"ל
 שהיולי הלזה הוא כעין העדר הקודם להוי' שהוא הכח הקודם למה שפועל / זעל זה האופן פי' גם הראש"ד : ברו
 אלו אבנים מפולמות / ענינו לשון פליאה והעלם כמו לפלמוני המדבר שהוא האיש הנפלא כלומר הנעלם / וכן תהו
 ענינו שממון ופליאה כאמרם ז"ל תהו זה ר' אבוהו פי' נתפלא ונשקומם / והעעם כמו שתהו רומז אל
 החומר הראשון ההיולאני כן נהו רומז אל הצור' הראשונה ההיולאנית / וסנייהם מופלאים ונעלמי' מעיני בשר וגלויים
 קצת לעיני הנחינה / ודמה אותה לאבני נהו ר"ל לשברי האדמה ורגבי עפר שהיו שעים במי תהום בערם הולקו
 למוק ככתוב בקת עפר למוק (אוב לח) / וכאמר נמוטו הרים בלב ימים שטו מגרפותיהם במחילות (זמירות
 אסף י"א) : שמנניהם יולא מים / המים יש להם הכנה לקבל כל תמונ' ותאר כתמונת הכלי אשר ימלאו בו אשר
 אמנם כן ענב הצור' הראשונה ההיולאנית מוכנת לקבל כל צורה על כן דמה אותה למים / וסנייהם ר"ל החומר הראשון
 והצור' הראשונה נרמזו ככתוב ורוח אלהים מרחפת על פני המים וכמו שקדם בדברי החבר בענין ההבדל שבין פעולת
 הענב לפעולת המלאכה : ורמז מעט מסוד השם / יבאר דרך כלל סוד השם האמור שם בפי' יצירה אחרי הדברים
 האלה ז"ל חמש חקם רוס ופנה למעלה וחממו ביה וכו' ושם נאמר ששה צופי' מהשם הנכבד אך החבר לא בא לפרשם
 בפרט כי אם בכלל לידע ולהודיע ביאור שם הוי' ית' ובחיה בחינה יאות לו זה השם : כי מהות הדבר וולת מציאותו /
 כבר ביאר זה הרב המור' (נב"ד לראשון) ז"ל ידוע כי המציאות הוא מקרה קרה לנמצא והוא ענין נוסף על המהות
 וכו' : והתחייב שיהי' הוא הוא / ר"ל שיהי' שם מציאותו הוא שם מהותו ע"כ נקרא בשם אהי' אשר אהי' כלומר
 מציאותו הוא מהותו : סנת רבוב הדברים / הסנה אשר תרבה היוות הדברים במציאות הוא תנועת הגלגל המערב
 קיסודות עירוניס שונים אשר כפיהם יתהוו היוות שונות / ודמה עירוב היסודות וערכי המונח לעירוב אותיו' אלפת
 ציפת זו עם זו : בעתים ואלשים ואחד שערים / סדר אלה הר"ל שצרים פני' זר"ל אחר נבחינת סדר אל צם
 ישר

ביאור ספר יצירה

עה

הנשמי האותיות היותר דקות אשר הם כרוחות לשאר האותיות והם היו ואמר כי החפץ כשהוא יוצא בשם הנכבד הזה יהיה מה שיחפזין ירבדך ויהיה כפי נגוד היו ואין ספק שהוא והמלאכים מדברים הדבור השכלי ויודעים מה שיהיה בעולם הנשמי קודם יצירת העולם

ואיך

בתים צא וחשוב מה שאין הפח יכול לרבי זמת שאין האווז יכולה לשמוע . כן בצטרך להקוד מאין נהיב הדברים קודם סביב הנגלל והבורא אודד היא ולנגלל על דרך הרמיון ששה צדדים ורמינה בדבור השכלי שמוי הבורא ובחר לו ברבור

ושר והסך לא מ"ב , תמלא בה' לראשון מעמק המלך וננובלות חכמה : שלם אכנים , מן שלשה אוחיות יורכנו ששה סיבות ומן ארבע כ"ד וכן הלאה עד בלי סכלית : מאין נחרנו , יעיר מנוכה על דעת בעל ס' יצירה האומר שסינוב הנגלל פעל ועשה ברצונו ועל זה הוא הכתר כמעיר לאמר מי פעל הרצונו בלנח מרום במוס כמו רצונו הנוכנים והנגללים , ואף בלנח האדמה ערס יוס ד' (כי לפי הנראה מופשטו של כתוב) או ננראו הנאזרות והוא יוס ראשית סנוב הנגלל , וערס זה כנר ננראו הד' יסודות והנמחים למיניהם ועל זה יספק מה זו נכסה ברצונו זה ועוד יסוב יספק יד שכלו נדעתו : כרוחות , אוחיות הוי הם אוחיות המסך מהנרות הנקודות אשר הם כרוח חיים לאוחיות הנקראים גם כי מכלעדס אין קורא , ונודר אופן אינו נופין מיניו אינו נפסין נקודין אינו נוחין עממין אינו נשמחין , יעוין עץ חיים שער ענת"ח : ואמר כי החפץ , ירמוז אל חוקמות שש הקלוות האמור בס"י ז"ל ה' חתם רוס וכו' ביהו , ו' חתם תחת ביהו , ו' חתם מורח ביהו , ח' חתם מערב ביהו , ט' חתם דרום ביהו , י' חתם לפון ביהו . הנה כל חלה האותמות ענינם הוי' ככלל לומר כי הוא אמר ויהי , אבל בפרטן חלה עוזא חלה הקלוות נפרדות ננחית ב' חלקי הונון עבר עתיד הויה , חותם הרום בלשון עתיד ע"כ חקוס שיכול בעץ שם יבו , וזה כי כל הנמלאים ערס ירמוז יהיו נספל וס' לדבר ומלאכי אלהי' עולים ויורדים בו , וחוקם החתם היו , בלשון עבר מהעטם העבר , חוקם מורח ויה , על שם ויהי אור הוא עתיד מהסוך לעבר , וחוקם מערב ויה , שהוא עבר מהסוך לעתיד כי כן הסדר ממורח ביהו אזור למערב , חוקם דרום ויה , בלשון בינוי ורמוז לחכמה כעטם הרולה להחכים יורים ונחיותו ית' עושה כל נחמה בכל עת כעטם המחדש בטונו כלל יוס תמיד מ"ב ע"כ חוקמה בלשון הויה , חוקם לפון הוי , שהוא מורה קריאת העבר יען כי מלפון חפסח הרע והרמוז ל"הר הנקרא לפוני המסית את האדם לרדוף אחר המוקרות כל הימים כעטם הרולה להעטיר ינפין והוא המרבה עלבז ועבר כעטם מרבה נכסים מרבה דאנה זהו , ונחיות האדם נחירי כמעטיו כעטם הנז' לעמא פוחתין לו רמוז ו"ל באמרם שרוח לפון פתוחה . והנן זה כי כנר בלשו המפרשי' בניאור מליצה וו ורניס מהס ננוכו בנכני יס הספיקות ויחמרו לשונ אל הרמוז ולא יכולו , זה' בלה את לבני להבין הזמת על כן לא כזדתי תחת לשוני כי אשר ישיג ה' נפי אוקו אשמור לדבר : מדברים הדבור השכלי , ידוע אמרם ז"ל שהאדם הוא עולם קטן . והרי זה נח ללמד ונמלא למד שכל הנמלא בעולם הגדול ראוי להמלא דוגמתו בעולם הקטן , והנה נגדול חרבה מיני דנ"ח וכנגדן בקטן עלמות כנגד הדומס , שערות ולפרטים הם ננה העומת , הנשר והאיברים הכלתי מתנועעים לרנון , הם כנגד חי מרביס , האיברים מתנועעים לרנון הם ננד המדבר כי הם יודעים שיחם הנפש כמו הידים והרגלים היודעים רנון הנפש כי כמו שער בנפשו לכחוב כן יניעו הידים העט וינכנו , ונרנחו ללכת יסאו הרגלים וילכו , אמנם איכות שיחם הנפש עס האיברים כנר ביאקנו שום הויה ע"י תנועת הדס נערקלז"צ"אן בלשו המתנועע באברי כל חי נסינוב כל הימים וגורם להם החיים וס' לדבר והחות רלוא וסוב , והנה זאת התנועה יסתנית בכל עת בחוק ונרפיון ונהפסקים רבים או מעטים ארוכי' וקלרים בין ביאה לשיבה או מעורבים מרביס ומעטים ארוכים וקלרים , כפי מרות הנפש המתעוררות באדם , כעטם יקלרו ההפסקים ותדנינה נשימות האף להקיר חוס חתם המתחמם מרצו התנועה ונקרא או קלר אפים , וארך אפים בהפכו וכולא בו ישקנו מתחלואים וירגישו זה הדופאים נגידיס ההופקים ערך המרולה , והנה

בהתחדש

כוורי

ואיך יאצל הרבוב והחברה מינוני על המורברים שהם
 עתידין להבראות בעולם והיה בדין שיהיה העולם הגשמי
 נברא בענין שהוא נאות לגשמיית בשם הנכבד השכלי
 הנאות לשם הגשמי יהו ויה היה ויה והי התחייב מכלל
 אחד צד מצרי העולם והם הגלגל / וזה מהדברים
 שאינם מספיקים הכל אם מפני שהמבוקש עמוק מושיג
 או מפני שתכונותינו מוקצרות או לשני הדברים יחד
 ועל הרומה לזה חקרו הפילוסופים והביאם מחקרים
 לאמר

בהתחדש נמוח (שהוא האנר הרצוני לנפש ומנוגע ההרגשות) איזה רצון אזי יעשה ליור ידוע בנפש ר"ל שתשנה
 מדות הדם לתנועה ידועה בכל פעולה / יראה בה ויתפשט הדם בליור התנועה ההוא באיברים כאשר תעשה זריקת
 האנר במים ליור ענולים על פני כל הנסר / ולפי שינוי ליורי התנועות ידעו האיברים שינוי הרצונים אשר עלה
 במחשבה ויתעוררו לעשות החפץ והרצון כי לכבידה ד"מ תנועה אחת ולהליכה תנועה אחרת / וזאת היא שיחה הנפש
 אשר בין המוח ושאר האיברים אשר בתמונות ודמיונות ידברו (ואם בעל נפש משללת אתה בין תבין עניינים נפלאים
 מנחות הנפש מליורי ההקסים ההגיוניים אשר ליורנו בפירושונו (לשביעי מהגיון) ומן מולא הדברים תשכיל שגם המושכלות
 הוות מליורים דמיוניים נעשים בנפש הוא הדם : והנה בהיות הש"ת הוא נפש העולם וחיו ככחוב וישבע בחי העולם /
 ושכן בתוך רצונו מבני אדם כנפש באיברי הגוף / ע"כ יהיו קצת בני אדם באנר המוח והם הנביאים ובעלי ר"ה ק
 היודעים דעת עליון מהמראות הדמיוניות המתחדשות לעיני בחונתם לפי העולה על הרצון האלפי כנ"י ונדמיונות ההם
 יודיעו רצונו ית' לעמו רצקה נפשו ית' כי הם במדריתק הידים והרגלים ושאר האיברים היודעים דעת הנפש / וזאת
 היא השיחה אשר בין ה' ומלאכיו עושי רצונו ובין נביאיו ורצונו מהמון ב"א אשר במראות ונחידות הדמיונות ידבר גם
 ככחוב וביד הנביאים אדמה / ובהיות שהנביאים הם כמו כלי המצטף לאלהים כמו השפה לבני אדם לא רחי זה כראי
 זה הלא השנה שניניהם שהם מליי הנפש להודיע הרצון העולה הוא על נפש האדם באדם ועל נפש העולם האי כי
 אורחיה והאי כי אורחיה / ע"כ נקראי' אלה יודעי' דעת עליון בשם נביאים שהוא מגורם נבי שפטים
 כמ"ש הרמב"ן והראב"ע / וכמו השומע מבין שיחות ב"א נקרא בגדר חי מדבר ככה בני ישראל השומעים אמרי אל
 והם במדריתק האיברים היודעים ומניינים שיחה הנפש ע"כ המה לבד יקראו בשם חי מדבר לא כן שאר האומות שאין
 להם נביאים והם במדריתק האברים הנבתי יודעים דעת הנפש ורצון חי העולם והם כמו עמוס ולפרי הגוף
 והשערות / והוא הדבר שאמרו ז"ל אדם אחס אדם קרויט אדם ולא אדם / ומה שאמר החבר גוה שהש"ת ביהיותו
 פועל ברצון לכן לא יקדים רצונו את פעולתו כמו באדם אבל פעולתו ורצונו הווים בעת אחת כמו שער בנפשו הפעולה
 כן תלא אל המליחות לשעתו / אשר כן לפעולות השכליים הנבדלים ברצון המלאך והגלגל הנזכר אח"ז לא יקדים רצונו
 את מעשיהם קרימה זמנית / א"כ הוא הדבר שאמרו ז"ל ע"פ נעשה ונשמע שהוא שיחה שמלאכי השרת משתמשים
 בה ככחוב עושי דברו לשמוע בקול דברו / והנה מן מולא הדברים תשכיל שהמוות השכליות וחובות הלבוות כמו
 מלוות אמונת מליחותו ית' שהוא מ"ב אנכי ה' אלהיך / ואמונת האחדות שהוא מ"ג ה' אחד המה נזכרים ונעשים
 במחשבה בלי קדימת הרצון על המעשה / וישראל שעמדו על הר סיני פסקו וזהמתן וטבו להיות עלם מעלמי המלאכים
 שפעולתם הווה לרצונם על כן אמרו נעשה ונשמע / ולולי זכינו להשאר על המדריתק ההיא היו מלוותינו נעשות
 בזכרנו אותם ד"מ נזכרנו יליאת מורים ואכילת פכה ומזה הו' הכל מתוקן לבעודה והיו השמימה והבטיה נעשים
 כאחד כמו פעולות המלאכי' העולות לרצונם כי הזכרון והמחשבה הוא העיקר במלוות ע"ד זכר למ"ב זכר לי"מ /
 ומה גם היום מחשבות המלוות מלערכות למעשה ופעמי' העמוד המחשבה לבדה במקום המעשה כאמרם ז"ל חשב
 לעשות מזה ונאנח ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה / ומחשבת מעשי המלוות וקבלית עשייתן בחכמה
 תשמה לב עושיהן ככחוב ישמה לב מבקשי ה' / ועל זאת יורה המשורר לאמר ענדו את ה' בשמחה / ר"ל תבי עבודתכם
 עבודת שמחה בהשכל ה' כשכליים הנבדלים שהשמחה במעונם לפי מושכלותיהם לפעולותיהם בדבר הרצון לבד כן תשמחו
 גם אחס ברצון ונמעשה / ועתה אתה המעיין ברוך ה' חס בעל נפש משללת אתה בין תבין אשר לפניך זאת היא
 חקרנוה כן היא חן לחכם ויחכם עוד : שאינם מספיקים / אין גם ביאור מספיק לפי ענין קושי השגחה : אין נו
 ספוק

לאמר כי מאחי לא יהיה ממנו כי אם אחד וקבעו מלאך קרוב נאצל מן הראשון . ואחר כן יאמרו כי המלאך הזה יש לו שתי מדות אחת שהוא יודע מציאותו בעצמותו והשנית ידיעתו שיש לו סבה והתחייב ממנו שני דברים מלאך וגלגל הכוכבים הקיימים . וזה גם כן במה שהשכיל מן הראשון התחייב ממנו מלאך שני וכמה שהשכיל מעצמותו התחייב ממנו גלגל שבתאי וכן עד הירח . ואחר כן אל השכל הפועל . וכבר קבלו בני אדם זה והתפתו לו עד שאמרו שהוא מופת מפני שיחסו אותו אל פילוסופי יון . וזאת טענה גרדא אין בה ספיק ומקשים עליה בכמה פנים אחת מהם למה עמדה האצילות הזאת הקצור יד מהראשון . ואחר כן נאמר למה לא התחייב מהשכלת שבתאי מה שלמעלה ממנו דבר אחד ומהשכלתו המלאך הראשון דבר אחד ותהיינה צורות אצילות שבתאי ארבע . ומאין לנו שמי שישכיל עצמו יתחייב ממנו גלגל ומי שהשכיל הראשון יתחייב ממנו מלאך ובעת אשר יטעון ארסטו שהוא משכיל את עצמו צריך שיחידה נרבע שיאצל ממנו גלגל ואם יטעון שהשכיל הראשון שיאצל ממנו מלאך .

אמנם זכרתי לך ההתחלות האלה שלא תבילך הפילוסופיא ותחשוב שאם תלך אחרית היית מניח לנפשך במופת הברור אבל התחלתם כלם לא יסבול אותם שכל ולא יכנסו תחת הקשה . ועוד כי אין בין שנים מהם הסכמה אלא המקבלים מהם שסומכים על דבר אחד אם אבנרקלום ואם פיתאגוריש או ארסטו או אפלטון וזולתם הרבה אין אחד מהם מסכים עם חברו : **(יד) אמר הכוזרי** מה הצורך אל אותיות הוי או אל מלאך וגלגל וזולת זה עם החוראה בחפץ הבורא ובחרוש העולם ושהאלקים ברא את הדברים הרבים במנינם בבת אחת למיניהם כאשר זכר בסדר בראשית ושם בהם כח התולדה והעמוד ומכלכלם לרגעים בכח האלהי כמו שאנחנו אומרים מתדוש טובו בכל יום המיד מעשה בראשית .

אמר החבר הטיבות מלך כוזר והו האמת והאמונה באמת ועזיבת מה שאין צורך עליו אך שמה היה זה העיון מאברהם אבינו כשנתבררה לו האלהות והאחרות קודם שירבר עמו במחורה ואחר שדבר עמו הניח כל בקשותיו ושב לבקש רצון האלקים מעמו

ספוק . אינו מספיק אל השכל : למה עמדה האצילות . למה פסקה האצילות ממלאכים וגלגלים עד הירח והשכל הפועל : הדלחך הראשון . ר"ל מלאך שבתאי הוא משכיל שני מלאכים ח' מלאך הכוכבים הקיימים שלמעלה ב' השכלת המלאך שלמעלה ממלאך הכוכבים הקיימים והוא הנחלל הראשון ולפי"ו הי' ראוי שתהיינה אצילותיו ארבעה ב' מלאכים וב' גלגלים וכן אצילו' נדק ראוי להיות ששה וע"ד זה ראוי שתרכיבה אצילות שאר המלאכים : ובעת אשר יטעון אריסטו / לפי זאת ההנהגה אם יאמר הכחם שהשכיל את עצמו יחויב שיאצל ממנו מלאך . וזה יורה היות זה המונח כוזב : **(יד)** אל אותיות הוי עד צורך הוי לבעל היכולת הב"בית להצור נכריאת עולמו באותיות הוי כדברי בעל ס' י"ו או להיות יולא לפעלו בעולמים ממלאך וגלגל כדעת הפילוסוף : עם ההודאה החפץ הבורא הפילוסופי האומרים שהמלאכות קדמו והוא נחויב כחיוב האור שהשמש המה מוכרתי'ם לצוא אלעיים מלאכי' כי לפי ענע החיוב לא יפעל שום דבר כ"א מה שנכחו ואחר שהוא אחד ופאע לא יוכל לברוא רבים ומורכבים בלי אלעיים אולם עם אמונת הרצון כפי דעת הסורה אין טען ואין פגע כי יוכל לברוא רבים ומורכבים בלי אלעיים כמבואר בבראשית / וכמו שכ' הרב המורה **(בב"ב לשני)** : כח העמידה / כח הקיום ככתוב וירא אלהים את כל אשר עשה / פי' קיים ע"ד אמרם ז"ל ראש אנו את דברי ארמון שפי' מקיים אני דבריו כמ"ש שב הרמב"ן ז"ל : קודם שידבר עמו / שאו דרש את ה' בהאלאו על דרך ההסתלשות החיובי מעילה לעלול כפי הסברא אך אחרי הנבוא נתברר לו שהש"ית פועל ברצון ואין לו הכרח להסתלשות או עוב סברותיו והאמין בה' כי הוא כבוד כח לברוא רבים ומורכבים ברצון בלי סדר ההסתלשות / וש"י

מעמו - אחד שלמרו איך הוא הדצון ובאי זה דבר
 יושג ובאי זה מקום - וכבר דרשו רבונינו ביוצא אורנו
 החוצה צא מאצטגנינות שלך רוצה לומר צא מחכמת
 הכוכבים ומכל חכמה טבעית מסופקת וכבר אמר
 אפלטון מהנביא שהיה בזמן מארינוס המלך שהוא אמר
 לפילוסוף שהיה מתעסק בפילוסופיא מהאלקים לא
 תגיע ארץ בדרכים האלה אך בני ששמתו עליה בניו
 ובין ברואי רוצה לומר הנביאים והתורות האמיתיות
 והוגדר בספר תוה בסוד העשרה האחרים שמסכימים

עליהם במורה ובמערב מבלתי שיבוא אל זה טבע ולא
 יכריעם שכל אבל לסוד אלקי מה שאמו עשר ספירות
 בלי מה בלום פיך מדבר בלום לבך מלהרהר ואם רין
 לבך שוב למקום שלכך נאמר רצוא ושוב ועל דבר זה
 נכתבה בריה ומדתן עשר שאין להם סוף נעוץ סופן
 בתחלתן ותחלתן בסופן כשלרבי קשורה בנחלת ודע
 וחשוב וצוד שהיוצר אחד ואין בלעדיו ולפני אחד מרה
 אתה סופן - וחתימת הספר וכשהבין אברהם וצר וחקק
 וצדף ויצר וחקר וחשב ועלתה בירו נגלה עליו ארון הכל
 וקראו

לי מריה להחזיר כי לא כן דעת שלומי חיוני המקובלים נמעלת זה החיבור אבל הוא הדבר שאמרנו (נח' מה' מזה)
 שכוונת החבר לחזק האמונה בלב המלך ע"כ לא ישא כני' לפלסופי' ולא יתן הקבלה לבל יטען עליהם בהתנגדס
 אליה : ואיך הוא הרגון / ר"ל שאינו משתנה ברעונו זה וכי הוא רוצה את יראיו החפלים לעשות רעונו ית' : ובאיוזה
 דבר יושב / בעשות רעונו כחורה וכמלוא : ובאיוזה מקום / נח"י : והוגדר בספר / ישב אל ביאור ס"י ואמר שס"י
 נדר נדר מספר העשרה כלומר הואל באר מעלתן ורומן לין (בל"ב לראשון) : והנה החבר מגנב דבריו מן הספר חסד
 הנה וחסד הנה בלי סדר וקלקס נחו משוני הנוסחא : בלימה / ענינו אין ואכס כמו חולה ארץ על בלימה /
 פי' על מרכו הנוכד הוא מאכס ואין בהיותו שוכן בין הפנים והוא מקומו של כל גוף ר"ל מקיימו וסובלו והוא
 עלמו אין לו מקום וכן הספי אשר בעולם הם מקומם של עולם ואינם במקום ופועלים הפנים : בלום פיד / סגור
 פיך כלומר אל תרבה לדבר גם או לחשוב גם כי רנוי העיון בהשגות העמוקות זיק לשכל כמו רנוי הראות
 בשמש שהוא מויק לעינים וגורם העיוון : נכרתה בריה / נחיסד בעצם האדם שלא יבין מהות הרוחניים כי לא ברא
 לו ה' חוש לואת ההשגה / ונאמר וסכופי כפי עליך עד עברי / ר"ל אשים כפי על עיניך שלא תראני ככתוב כי לא
 יראני אדם וחי / וכל זה דרך משל : שאין להסוף / כי כל ספירה נחלקת לעשר ספי' וכל אחת מהנחלקות נחלקת
 עוד עד לבלי חכלית והטעם שכל חלק כלול מכל על כן אין גם חפיסת מחשבה להיוחס עשם בעל בלי חכלית שאין
 לו חלק בפעל ואינו מושב לשכל האדם שהוא בעל חכלית : נעוץ סופס / ידמה חוס לעינול שאין לו ראשית וחכלית
 וכבר הי' זה מנהג החכמים הקדמונים לרמוז על העשם הנלתי וסכ"נת נצורת התנין והנחש סוגנו כפי / עד שטעו
 בזה קלת ב"א ועשו הנורה הדיא ר"ל לורת הכחש לע"ו : כשלהבת / ידמה כח האל ועלמותו סכ"נת סוכן הוך
 הספי' (לפעול ע"י דבר והפכו כאמור בזהר השינוי היה במחין) / לנחלת אשר סניד לה שלהבת והנחלת אחת
 והסלהבת מורכבת משבעת הנוונים נחיתה הקשת הנראה בענן בהופיע עליו אור השמש כמזכיר כל זה בחכמת העצם /
 וכבר דמה אותו הנביא בזה הדמיון ככתוב כמראה הקשת אשר יהי בענן / הוא מראה דמות כבוד ה' : ודע וחשוב /
 זה אינו במקום הזה כ"א במ"א בנוסחא אחרת : ולפני אחד / כלומר האחד הוא ב"כ מנין ומספר והוא נכלל בכלל
 הספירות על כן לא יאות לו ית' גם האר האחדות כמ"ש הרב המורה (נני' לראשון) / ע"כ באמרנו ה' אחד כוונתנו
 שאינו שנים וכבר כתבנו זה : נכלה עליו / מזה למד החבר מה שאמר בקודם שכל דברי ס' ילידה העלה במחקרו
 טרם נדבר עמו במחזק / וזה יורה עפ"ס שהמחקר הוא החלפת הנראה וכן אמרו ז"ל אין הנראה שורה לא על חכס
 בבור ועשר / ויותר מזה אמרו חכס עדיף מנביא / ועט היות שכל נביא חכס ואין כל חכס נביא עפ"ו בהיות שכל
 הנבואות הם דמויים נשמיים ככתוב וכיד הנביאים אדמה / ואלה המשלים והדמיונות מוכרחים לביאור סכלי כחלום
 לפתרון / ר"ל שהחכס נחמקו יפטיע משיגי בהשמיים אשר במשלי הנבואה ועליה אל גרם הרוחניות הנה בזה יתרון
 לחכמה

וקראו אוחבו וזכרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו
 והוא ברית לשון ובין עשר אצבעו ר' ליו והוא ברית מילה
 וקראו עליו בשרם אצרך בבטן ידעת ד'
 (טו) אמר הכורתי רצוני שתתאני מעט מחכמות
 הכולבים הנאותים לטבעיים
 אמר החבר כבר העזרתיך על ידיעתי במבטמי
 הברורי בהוראת מדעם בתקופי לבנה
 אשר היא כ"ט י"ב תש"צ מקובל מבית דין ולא נשתבש
 ותקופת חמה הברורה אשר היו בה נזורים שלא יפול
 פסח אלא אחר תקופת ניסן וכמו שאמר קצתם כד
 הוית

לחכמה מן הנבואה / וגם הנביא עלמו מוכרת לבנין משלי ונאחזו בחכמה וע"כ אמרו חכם עדיף מנביא / והמשל כמשל
 בעל ערוטי הפנינים הרואה בגמל בקור ב' כרוכות בראשית והפקח יבין מדבריו שדושי' הגמל הביאו החכר (בכ"ו
 לשלישי) : וזרת לו ברית / ברית ענינו קיום / ברית עולם ת"א קים עלם / ואלה שני האיברים ר"ל הלשון והמעור
 נותנים קיום לחייו מין האדם על שתי אלעותיהם ר"ל חמרט וזורטת / לא ראי זה כראי זה המעור מקיים
 חומר האדם בחולדה והלשון מקיים לורת האדם בחכמה כי הוא מליץ הרעיונים השכליים לספר
 חכמת ה' אשר יסד בארץ להודיע עלילותיו ית' לדורות עולם / אלד הסוד שנייהם שניהם מקיימי' את האדם
 לנחח הא' כי אורחי' והאי כי אורחי' / על כן נקראו' שניהם ברית / ואם בעל כפס משלל את המעיין בין חנין
 פליאה זה הדמיון כי מלבד דמיון הנלחיות הנמשך משני האיברים הנה עוד דמיונות רבים ביניהם / א' ב' כחות האיברים
 האלה מחברים הווקן על בעליהם ברבותם כאמרט ו"ל בדרולי' הבלעדי שקפסם עליו וקנה מדנוי המשגל / ור"א בן
 עזרי' קפסם עליו וקנה מרבו העיון כמ"ש הרמב"ם ו"ל בניאר אמרו הריני כבן שנעים שנה / ב' ב' אלה הכחות
 מחלישים את האדם ברבותם כאמרט ו"ל שהחכמה נקראת תושיה בעבור שמתקת כמו של אדם / וכן העיפה הורעית
 היא מחבר הדם ושמו ע"כ ברבותו ירזה הדם וידל הנשר ככתוב אס לא כניר שמקך אל תעל שפי נרות וגו' (אסף
 ח"א פ' ל"ו) / ד' בעבור שניהם קרובים להויה יהיו ב"א נאמטים מפעולתם ע"כ ברא ה' השוקק באדם אשר תטנו
 לפעלם בע"כ עד שרוב אדם לא יוכלו עזור נפסם מהזדווג אל האשה אף כי ישיג לער בגידול הפנינים כמדרש ו"ל ע"פ
 וזה עמלנו חלו הפנינים / וגם החכם כל ימיו כעם ומכאזינים להם חמודות אינו אוכל וגם גלילה לא יסכב לבו /
 ויותר מזה ישיב כלימות ורוק מפסילים ככתוב באוני כסיל אל תדבר / על כן רבים חכמי לב יעזרו במלים ויסימו
 שתיקתם סייב לחכמתם / ועכ"ו גודל אס השוקק העזונה נפסם המשכיל תבעיר את לבו לפרסם החכמה אשר השיב
 כמו שאמר החכם אליהו בן ברכאל כי מלחמי מליס התיקני רוח נטי / הדברה וירוח לי וגו' / ה' ב' השוקות
 האמורות עם היות המנוון בט חליות העוב להוליד בניס ולפרסם החכמה בעולם / נכ"ו מי שלא ידע להזהר בט הם
 לרע לו / וזה כי בשוקק המשגל מי שלא יוכל לעזור נפסמו יכנה להב השוקקו בזיווג בלתי הגון לפי הקורה וכמורה או
 יסקיע השוקקו בהולדת ו"ל / אשר כן מקרה החכם על האות נפסו ידבר וברי חכמה על לב כסילים וע"ה אשר המה
 כעץ יבש לא יולידו תולדות שכליות מורטו אשר זרע בלבנס ונהה הוא כמוניא ו"ל כאמרט ו"ל נזהר / ז"ל ווי
 למאן דזריק גילוני' לבר / ווי למאן דגלי ריין דחוריתא למאן דלחו אורחיס בהון / ו' כמו שמעיסות ז"ל של ברית
 המעור החכמים מויקיס כאמרט ו"ל כל אופן ק"ל שנה שבי' אדם נוזף הוליד רוחין וסדין / כן האומר דבר חכמה
 העומד ברומן של עולם באוני מי שאינו הגון לשומעה הוא מוליד אפיקורסות בעולם כאמרט ו"ל חכמי' הזכרו נדבריסם
 וכו' / הן אלה הדמיונות אשר בין הלשון והמעור ראה בעל ס"י על כן העלם בקנה דמיון אחד : (עו) מחכמת
 הכוכבים / הנה עד כה הביע ביאר ספר יצירה אשר אליו נשא החבר את נפשו בהראותו למלך שיורי חכמת הטבע
 איך הוסד הכל בדבר ה' עליונים וחתמונים בדוממות משחות אלו כנגד אלו / ועתה ישיב המלך מבמת פניו להבין
 בחכמת המורדות ובספר הכז ארזין יבין א"ע להשגיל בבלאות וזיו לאחדיו בידו המחקר האנושי אשר לו שס בשלשה
 מדעים למודיות טבעיות ואלהיות : כבר העירוסק / (בל"ב לשני) ד"ה ומן המופלח שנה העיבור על העיקר המקובל
 מניס

בפרחסיא ולא שמו לב אל תקופת חמה הברור' האמתית
 שהיא בענני בלתי מפורסמת ושעל השבונה לא יפול
 פסח בשום פנים אלא שתחול השמש בראש הטלה
 ואפילו יום אחד / ולא אירע בזה שום שבוס מכמי אלפי
 שני והוא חשבון דבק למביט הבארני והוא הברור
 שבקבועים והאמתי שבהם ואיך יתכן מדע תקופת חמה
 ותקופת לבנה מרוקקת וברורה אלא מחכמת התכונה
 על האמת ועל הברור / וכבר הקדמנו מסוד נולד
 קודם חצות וזולת זה / וגשאר עדין מן החכמי המיוחדת
 בענין

חיות' ודמשכא תקופת טבת עד שיתפר בניסן עברירה
 לזה היא שהא כרי שלא יפול פסח ברביעית החורף
 והאלהים צוה ותהיה שמור את חדש האביב והתקופה
 הנוהגת אצל החמון איננה ברורה אבל היא על דרך
 הקרוב בחלוקת השנה על ארבעה רביעים כל רביע צ"א יום
 ורביע יום / ויש שיפול פסח בחשבונה ברביעית החורף
 וכבר טענו הנוצרים על היהודים וחשבו כי עקר תורתם
 אבר ושאינם על שורש אחד בעבור שיפול להם פסח
 קודם הכנס פרק האביב כפי חשבונם בתקופ' שהיא

מזית דוד וכו' : ברביעית החורף / ר"ל בתקופת ענת שהוא זמן הקור כי פרקי השנה והתקופות הם על זה הסדר
 תקופת ניסן קור ואביב / תקופת תמוז חום / תקופת חשבי חורף / תקופת ענת קור : והתקופה המנוהגת / רומז
 לתקופת שמואל / שהיא מיוסדת על החשבון הקירוב / אך תקופת דרב אדא מיוסדת על החשבון המדוקדק / וכל
 זה מנואר בדברי הרמב"ם ז"ל (בתשיעי ועשירי מהלכות קדוש החודש) / ואע"פ שהקלם הערות קלרות נעבור
 מדע נקצרה הסבדל שבין ב' החשבונות / ואיך החשבון דרב אדא הוא האמיתי / הנה נקביעת מועדי ה' עלינו זאת
 המזנה לקבוע חדשים ולמנות שנים ובהיות שאין ללכנה שנה ולא לחמה חודש על כן עלינו להשוות חשבון החדשים עם
 השנים והשווי הוא יסלם בי"ט שנים שהוא מחזור קטן כאשר נעשה בו שעה שנים מעוגרות על הסדר גו"ח אר"ע /
 ואז ישחוו שנות החמה עם שנות הלכנה ולא יסאר שום מותר לחשבון רב אדא אך לחשבון שמואל יסאר מותר א' שנה
 ותפ"ה חלקים מתת"רף בשעה / וזה המותר יקל"קל קביעת המועדים במוניסם כמנווס עלינו ר"ל שהיא פסח בתקופת
 ניסן נכתוב שמור את חדש האביב / ושמיני עלרת בתקופת חשבי / אך לפי חשבון רב אדא יקבעו במוניסם וזה לך
 חשבון שמואל שנת החמה היא שס"ה יום ורביע / ותקופת אחת היא ל"א יום ו' שעות ומחלה / ולפ"ו יהיה מותר שנת
 החמה על שנת הלכנה י' ימים כ"א שעות ר"ד חלקים ס' י' כ"א ר"ד / ומותר המחזור לפ"ו שעה אחת תפ"ה
 חלקים ס' א' תפ"ה / ולפי חשבון רב אדא שנת החמה היא שס"ה יום ה' שעות תתקכ"ו חלקים ומ"ח רבעים שכל רבע
 הוא אחד מע"ו בחלק / ותקופת אחת היא ל"א יום ו' שעות תתק"ע חלקים ל"א רבעים / ולפ"ו יהיה מותר שנת
 החמה על שנת הלכנה יו"ד ימים כ"א שעות קכ"א חלקים מ"ח רבעים / סימנו י' כ"א קכ"א מ"ח / ולפ"ו ישחוו
 השנים במחזור ואין מותר כלל / והנה נעבור זה השווי ה' החשבון של רב אדא יוסר אמיתי ובו יחשבנו הקביעות
 וזה יבואו המועדים במוניסם כאמור / החשבון הנס של שמואל ה' מפורסם בין החמון אך האמיתי דרב אדא ה'
 נסתר בין משבילי העם כמו הסנהדרין שעליהם סמנו בקביעות ועבור שנים והיו קורין אותו סוד העבור לעמים
 ידועים הנורמים שלא תרבה המחלוקת בישראל / וזה יוננו דברי החכר : דבק למביט הביאחני / זה החשבון דרב
 אדא מיוסד על חשבון מהלכי המזרות לדעת המביט ר"ל הסוכן אל"ביאחני וכתב רבינו באי ז"ל שר' הלל הכניח בן
 ר' יהודה הכניח שהי' מורע דוד ונהג נשיאוחו בפני הבית ק' שנים הוא תקנה החשבון והוא קדש חדשים ועבר שנים על
 כ"ו עד נוא אליהו ואז נחזור לקדש ע"פ הראי' / ועד סוף חכמי הנמ' ה' עיבור השנים בסמוכים ומן אז נתבעל
 הסמיכות נסמוך על החשבון האמור כי הוא גילוי מלתא בעלמא מה שכבר נעשה / יעוין מש"כ הרמב"ם ז"ל (נד'
 עהל"ק"ה) / נהרב החכם ר' עזרי' מן האדומים הסך בו (נפ"מ לימי עולם) : מאוד נולד קודם חצות / (בי"א
 לשי

בענין הזה ספר הנקרא פרקי רבי אליעזר בן הורקנוס בו
 בארת הארץ וכל אחד מהגלגלים וטבעי הכוכבי והמזלות
 והצורות ובתיהם וטוביהם ורעותם ועלייתם וירידתם
 ונשיאותם ושפלותם וכיוצא בזה והוא מחכמי ישראל
 המפורסמים / ושמואל מחכמי התלמוד שאמר נהירין
 לי שבילי דרקיעא כשבילי דנהרעא ולא התעסקו בו
 אלא לענין התורה כי לא ישלם בידור הליכת רחוק
 והתחלפות הליכתו לברר עת התחברו עם השמש
 והוא המולד ועת הסתרו קודם המולד ואחריו אלא ברוב

בכמה התכונה / וכן ידועת התקופות הארבע על בידור
 לא תשלם אלא בידועת השפל רום והגובה רום והעליות
 על התחלפם / ומו שטרח בזה אי אפשר שלא יתגלגלו
 עמו שאר חכמות הכוכבים והגלגלים אבל מה שימצא
 להם מן החכמה הטבעית ממה שנגרר בתוך דבריהם
 בדרך המקרה לא בכונה ללמד החכמה והיא פליאות
 ותמיהות / ומה יחשב לבך שהיה לחכמיהם מן הספרים
 בחכמה עצמה :

(טו) **אמר הכוזרי** ואיך אבדו הספרים החב שריו
 בכונה

לשני) : ועני הכוכבים / שכל כוכב יש לו טבע מיוחד צמיאות בלתי האדמה צמכותיים וצמיני יקר וגם צמי
 יש להם פעולות ע"ד אמרם ז"ל מאן דחילד בחד בשבא (שנת פ"מי שהמשך) : והצורות הם מ"ח צורות שנגלגלו הכוכבים
 הקיימים עם המזלות : ובתיים / החוים חלקן המזלות להיות לנתיים לו' כוכבי לכת וחשבו שפעולת כל כוכב חנבר
 צהיות הכוכב צמיתו : ועלייתם / סדר עלייתם על האופק הישר או המעוקט שיחזו קנחם מקנחם במהירו' ואיחור
 כפי ערך נטייתו בעוקס אל מזג האופק : ונשיאותם / זה ג"כ הנחת החוים שכל כוכב מתבטא במזל מיוחד ומשפיל
 במזל שנגדו ר"ל צמיני : ומשך תנועתם / להיכן ימשכו בתנועתיהם אם למזרח או למערב או נוטים לצפון ודרום
 כחטבות השמש והירח / וגם ביאר משך תנועתם במהירות ואיחור : לענין התורה / לקיים מ"ע של קביעות המועדים
 וכאלו הורה בזה שכל מעשיהם רק לש"ס : השפל רום / בגלל חמה נקודתו האמצעית אשר עליה יסובב הגלגל איננו
 כדור הארץ כי אם נקודה ידועה רחוקה מכדור הארץ / וכאשר נדמה קוטר מולב צמדי וראשו מביע לסרטן ועובר
 מעבר דרך האמצעית כדור הארץ הנה סה" נקודת אמצעותו בקוטר האמור בחלק סנין סרטן לכדור הארץ וסביב לה
 יסובב / ועל כן לא ישותם תנועתו בכל המקומות אבל פעמים נא בצרובה ופעמי' נא נקצרה והסנה בזה היא חילוף
 המראה אשר בין ב' המרכזים הסונים שינוא בצרובה למראה עינים בלכתו מסרטן לגדי / ונקצרה מגדי לסרטן /
 והחילוף המראה היותר גדול יהי' במאזנים ועלם והסונים צמדי וסרטן יענין הלכו' קדוש חדש (פ"ו צור מ"ה) :
 מה שנגרר / שמשך משאר החכמות בדבריהם צמיני התורה כמו בדברים על דיני כלתו הרעים נמשך גם מחמת עבודת
 האדמה / ובדברים מדיני העריכות נמשכו גם בדברים מחמת הרפואה והניחות וכיוצא גם משאר החכמות אשר זה
 יורה שהיו חכמים גדולים בכל דבר חכמת בינה / ועכ"ז אלה פניני המדע הנספרות על ערונת מעטם להניין ניתנו
 ולא לעיון ר"ל שלא יוכל אדם ללמוד מהם החכמה היא שלימות ד"מ אין למידין כל חכמת המדינה מהלכות ערונה
 וסוכה העשוים ככשן / ומדות הרביעית והמקוה וכיוצא גם / וכן לא תוכל ללמוד כל חכמת הרפוא' ממה שנוכר
 צמדיהם מדיני העריכות כי אפשר קנחם הניאו כפי הצורך להם / וזה קשונה לשוני החכמה האומרים אמור שאין
 ללמוד שום דבר חכמת בינה כ"א מהתלמוד כי היא אם כל החכמות כי אם אחת דבריהם נפרט אך לא ככלל /
 אך כי הוא הדבר הלמד מענינו כמו שהוקר להם ללמוד כל דבר חכמת בינה כן הוקר לנו כי אין גם דבר מתנגד
 לתורה אדרבה הם המה לעור ולהועיל בקיום מלוות התורה כמו שנגזרו הם ז"ל גם וצניהם ר"ל הסורה והחכמה
 מרועה אחד נתנו אין גם נפתל ועיקש / אך כי ידעתן היא הדעת את ה' על פי שלימות פעלו (ככתוב הלאר תמים
 פעלו) וזה תכלית היצירה כמ"ס ר"ז ברי' כללים / וכ"כ השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד וגו' / ר"ל
 ידעת החסדים הנשקפים על פני כל היצורים היא הדעת אותי כי שלימות הנברא יורה על שלימות בוראו וכבר כתבנו

בכונה ונשארו אלו שהם במקרה

ולא נשארו כי אם ספרי התורה אשר הרמון

אמר החבר מפני שהספרים החם היו יודעים אותם
 היחידים מבני אדם יקרי זה חזוה וזה
 דופא וזה מינתח על דרך הרמיון ותחלית מו שיאבד
 מהאומה האבודה אינם אלא החשובים שבהם ואחד
 כן מי שלמטה מהם ואבדה היחידים ואבדה חכמתם
 צריכים אליהם ויודעים אותם רב העם וכותבים
 אותם ומתעסקים בהם הרבה ויאשר נגדר בספרי
 התלמוד מהחכמות ההם נשמר ונשארו בעבור רוב
 יודעיהם והשגחתם אליהם ומכל זה מוה שנזכר בהלכות
 שחיתה ותלכות טריפה שיש בהם מן החכמות מרה
 שנעלם

זה : (עו) שסם במקרה / ר"ל דברי החכמות שנמסכו במקרה ואנכ גררם בתלמוד : מפני שהספרים הם יודעות
 החכמות שתיס שהן הרבה למיניהן **א** הן המשפחות והעוורות להשנת טרף חוק אנשי המדינה לדברים הסכרתיים
 להיותם חק נפסס בנעימים / כמו חכמת עבודת הדומה ודעת נעימת הנמחים ואיכות נידול כל תנועת זרע ופרי
 העץ לזינבו ויודעת קולאת האהלים מן הארץ ברול ונחושץ וולתם לזינבו ככל אשר תלמדנו מלאכת הכי"מיה /
 וכן חכמת הנרק האים / וחכמת בנין הכתי' והמבולטים והמדלטים / וחכמת הרפואה וכיוצא בה מכל חכמה הסכרתי
 ליטובה של מדינה ובלתי נובע' נדיני הקורה / **ב** הן החכמות הנוגעות בקורה כמו חכמת התכונה אשר ממנה
 ילאו כלכות קדוש החודש וסיד העבור / ויודעת חכמת הטבע וחכמה הזלכות אשר נידעתן דעת חלטים וקרבתו
 ימלאון כאמור (כס' הקודם) / והנה נשאף אלה ב' סוגי החכמות היו ששית האומה והס בני ישאבר יודעי כינה
 לעמים בהלך המאורות חף כי לדעת החכמות המדיניות / ובני לוי היו נשאף חכמת הקורה / ואלה שני השנעים
 נבדלו להיות נעלים מכל מלאכה כי הם עבודת הקודש עליהם נהשלל ודעת ישאון / מלמד החכמים היחידים אשר נשא
 השנעים / והנה מהסדר האמור החייב שתגדל החכמה ותרבה הדעת באומותנו / מה שאין הענין כן כי לא נשא
 לנו שום דבר חכמת כינה מאבותינו כי נאבדה החכמ' מאומותנו בענין רע ככתוב ואבדה חכמת חכמו וגו' / והננו
 היום כעור המתקבל מרואה כן אהנו עורי לב מקנהלים מחכמי האומות ונאורם נראה חור החכמה / אשר על כן
 יאמרו מושלי העמים ומסורתיים רק עם סכל ובער הנני הוה / ויותר רע מהעורים הם הפרועים אשר בבני עמי
 והס הכלתי רואים חור בעיר כעלפים או הרואים ראי' מעוותת וחושבים כי ישר יחוו פנימו / גם המה היו במורדי
 אור החכמה / ולא נתנו לה חניה בעמנו / והנה סבת אבדן החכמ' מאהנו בכלל היא הבלות הדומה לישאון לילה
 ואכילת חור החכמה משני הגולה / אולם פרטי נבנותים הן שתיס / ה' החשיבות והפחיתות ר"ל חשיבות הדבר
 הוא סבת התמדתו במתיחות ופחיתותו הוא סבת אבדו והנה כסבת ישראל על אדמתו היו מוכרחים לידעו' החכמות /
 כי המדיניות היו משתמשים בה ליטובה של מדינה / והאלהיות לדעת את ה' / וכאשר הלכנו גולה פסקו מהשכיל בנתיקן
 כי אשר שלא היתה להם חזוה נחלה במדינות ע"כ לא היו מוכרחים ללמד חכמת הנהגה ויטובה / וגם באלהיות
 לא שלחו יד שכלם לתיקם על אדמה עמאה בלתי הנונה להשנות הנשנות / ע"כ מעטו הדואים בארצות תעלמות
 חכמה וירבו העוסקים בגבלה וכרוב ימים שבו הנעלמות מנזים וזרים כאלו הם אסורי העיון / ומו זה אשר מלא חיזה
 עיון בתעלמות חכמ' הים נשעם ונרדף מחכמי נגלה נהיות להם זרוע עם נבזרם על יחדי סגולה / וזאת המעשימה
 שמענו בחכמת הקבלה מלאנה בזה במקומות רבים / ולכמו אלה החכמים שנאף דעת יקרא להם שם חרש אשר
 כיויקבנו בשם חמ"ור דאורייתא דחיה חכס מופלא ורב רבנן כאמור בזה כי קלא / ואולי היתה זאת כוונת ר"ע באמרו
 כשהייתי ע"ה (ר"ל טרם נכנסלפ"דס) אמרתי מיתן לי ת"ח ואנשכנו כחמ"ור / וזאת השנה אשר לפי החשיבות היא
 אשר זכר החזר בזה באמרו וקתלת מי שיאבד זכו' החשובי' שבהם / ב' אסור הכתיבה כאמרו ז"ל דברים שאמרתי לך
 על פה אי אתה רשאי לכתבם במ"שכ הרב המורה (בע"א לראשון) / הן אלה שתי הסנות נרמו אבדן החכמ' מאומותנו
 כאמור עד שהעיון הפסאיים חשנו שהם אסורי העיון ומה גם היום קלס המורים (שועי' בל"י) החמורים / חשנו
 שנשאלם

שנעלם רובו מנאלינום ואם אינו כן למח לא זכר
 בחללים מה שאנו רואים אותו בענינו ממרה שהעירקה
 התורה עליו מחלי הריאת והלב כמו סמוך ללב וסמוך
 לרופן ורבק האונות וחסרונם ויתרונם ויובש הריאת
 והמססה ומידיעתם בהערכת האיברים הנפשיים עם
 הטבעיים מה שאמרו שני קרומות יש למוח וכנגדן
 לביצ"י ואמרו כמין בו פוליס יש מונחי על פי הקדירה
 מן הפוליס ולפנים מוח מן הפוליס ולחוץ חוט השדרה
 ואמרו תלתא קני הוו חד פריש ללבא וחד פריש לריאה
 וחד פריש לכבדא ומידיעתם בחללים הממיתים ושאינם
 ממיתים ומה שאמרו חוט השרד"י הם עורו קיים מוחו
 לא מעלה ולא מוריד ואמרו מי שנתמסמס מוחו אינו
 מוליד ואמרו קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינה
 קרום ואמרו גיד הנשרה אינו נוהג בעוף מפני שאין
 לו כף ומדקדוקי דיניהם כשרה שינקת מן הטריפה
 קיבתה אסורה טריפה שינקת מן הכשירה קיבתה מאותרת
 מפני שהוא כנוס במעיה וממה שאמרו מחכמה אמתית
 והקשם יגיד עליה חמשת קרומים אכורים קרום על מוח
 קרום שעל הביצה קרום שעל גבי טהול קרום שעל
 הכליות קרום שעל העוקן כלם אסורים באכילה ועשו

שנשאם החכמי וחכמיה קרנח אלהי ימלאו : סמוך ללב / ריאה שנדנקה ללב או לרופן מפרידו אותה בסכין דלא
 חריף ואם אין מכה ברופן אי נודדף הדנק הוא מחצת מכה בריאה ועד פה : והמססה / שנימוק הנשר :
 הנפשיים / האיברים שלמעלה מחצר הכנד הם תשמישי הנפש הוא הדם ושלמטה הם תשמישי הטבע לעכל המזון
 ולהוליד גדומה כחוק הטבע וכבר זכר זה הערך (בסי' י"ב מזה) באמרו שהטריפ"י הם חלושי השכל : על פי הקדרה /
 הוא המקום שהמוח יולא מהגולגולת אל הסדרה משם ולפנים טריפה ניקב נמשכו ולחוץ נכנסק ברובו : חמשה
 קרומים אכורי / ג' משום חלב ונ' משום דם : בהגבלת הגובה / שלשה חלוקי דינים הם נגמילת הנהמה / א' נפלה
 מעלמה אינה טריפה משום ריבוק איברים כ"א שנפלה מנובה / טפחים / ג' נפלה ע"י דחי' טריפ"י אפי' בפחות מי'
 טפחים / ג' נפלה ברטון כשיר' אפי' ביותר מי' טפחים מפני שאומנת א"ע גדילונה באופן שלא יוקנה / וכלי הזמנה
 יסתודדו סאינרי' ויחפרקו : הרוחה / לחקו הדיח' ונתייבשה מפחד שמיצת קול רעם כשירה / ואם למקה מפחד
 אדם טריפ"י / והנדיקה ע"י מים פושרים גידו שמים הדרה ברי' וידי אדם לא הדרה ברי' : כוחלא / כלנע הכחול /
 כדיותה / כמראה הדיו שהוא שחור : שהארימה מקלטה / נגמ' מסקינן דלא שחא מקלטה או כלה והדבר מסופק אם
 ל"ש שיהיה להעריך או שיהיה להכשיר : ריאה שהאדימ' / אין המסקנא נגמ' כן כי שם נאמר לא שחא גין מקלטה
 לכל

ועשו בן וחייה וקראוהו צנתן הבבלי על שמו / ואמרו חלב
 טהור סוהם טמא אינו סוהם / ומדקורת דיניהם בוחם
 שנמצא בעובי בית הכסות נמצא עליו קורט דם בידוע
 שהוא קודם שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע
 שהוא לאחר שחיטה למאי נפקא מינה למקח וממכר /
 מפני שלא יתכן שיהיה על המוחט קורט דם לאחר
 שחיטה בעבור שאין הדם נגר במות ואין לו לטעון עליו
 ולומר שמתה מכרת לי / וכמו זה הגלילי פי המכרה
 בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה / לא הגלילי המוציא
 מחבירו עליו הראיה / ומסימניהם בעיף טהור מוהחין
 לעוף חוט של משיחה אם חולק את רגליו שתים לכאן
 ושתים לכאן בידוע שהוא עוף טמא ג' לכאן ואחת לכאן
 בידוע שהוא טהור / ואמרו כל עוף הקולט מן האויר
 ואוכל טמא השוכן עם הטמאים ונדמרה להם טמא
 כזויר אצל עורב / ואמרו סימן הולדה בבהמה דקה
 טנוף ובנסה שליא ובאשה שפיר ושליו / וממופלא
 מהבמהם והקותם בדייקותם בדרתם קצת בעלי הצפרנים
 הדורסים מה שאמרו דרוסת החול וגמיייה בגדים ושלמים
 דרוסת חולדה בעוף / ואמרו אין דריסה לשועל אין
 דריסה לכלב אין דריסה אלא מדעת אין דריסה אלא
 מהיים ואין דריסה אלא בצפורן לא בשן אין דריסה אלא
 ביד לא ברנל רוצה לומר שאין הדורס משליך ארצו
 אמר

בבעלי חיים אלא בצפורן חיה ובמנה מוחביל חיים לא
 במקרה שיאהו צפרניו בבשר הבהמה מכלי כונת הדריסה
 ויותר מופלא מהם מה שאמרו מהיים רוצה לומר שאם
 הדומן שהיו חותכין יד הדורס וצפורניו נעוצין בבשר
 הבהמה לא היו חוששין לדריסה וזהו מפני שאינו משליך
 ארצו אלא בהפרדו ממנה והוצאת צפרניו מבשר הבהמה
 ועל כן אמר מהיים אחר שאמר מדעת / ואמרו ניטלה
 הכבד ונשתויר ממנה כזית במקום מרה ובמקום שהיא
 חיה כשרה / ואמרו מוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא
 מים זכים ונקב פסול בריאה וכשר בכוליא ואמרו הנלודה
 שנשתויר בה כסלע על פני כל השדרה כשירה / ומה
 שיש במשנה כתוב בהלכות טרפות ומומי בכורו ומומי
 כהנים יארך ספורו כל שכן פירושו וזכרון נתות העצמות
 בקצרה מאד ונדברים מבוארים ביותר וענין מבואר מאד /
 ומדבריהם הנאים אמרם יצאו בני מעיה ולא נקבו כשירה /
 ואחר כך אמרו לא שנו אלא שלא הפך בהם אבל הפך
 בהם טריפה שנאמר הוא עשך ויכוננך מלמד שברא
 הקדוש ברוך הוא כונניות באדם כיון שנתהפכה אחת
 מהם אינה יכולה להיות ומה שיש להם מן ההפרש בין
 דם נדה ובין דם טהרה וויבה ובתולים והרם ההווה מן
 החבורו והטהורים וזולת זה וכמויות הקפו הנרות ובין זכות
 הוכריו והפלאו שיש להם בצרעי מה שהיו עמוק משכלינו :

לכל ומחלוקת בין המוסקי' אם ל"ס להכסיר או להטריף שניהם : חלב טהור / דעבור שטהור דנוק היטיב וסוהם
 סקב טח"כ טעם : ואין לו לטעון עליו / גם זה לא כמסקנת המוסקי' שלטי דנריסט אין הנסקותא אלא כהגלל
 לא כנעלא קורט דם זים לייסב : אין דריסה למעל / גם זה לא כמסקנת כגמ' שעלה כספק : ונמקום שהיא חי' /
 מקום שהיא חלו' נו' : מוגלא ליח ערו' : מים זכים / ליחה ללגלם וכלתי קרחה / יש שם נירסות סוגות כנמרח
 וזליגא כנולחו מים זכים כשר נזה נבזה דלא כדעת החבר : הגלוה / שנפסע עורה : וזכרון נקוח עומות / ר"ל
 תס שאמרו ז"ל רמ"ח איברים וס"ם גידים יש באדם (סוף פ"ק דהלכות) / ורובאי' זמנו אינו יודעים להסכים
 מניס עם מנין האיברים המפורסס היום כחכמת הנקוח וזוילי יבדלו ככללי וכרטי' בן אלה שמך דבר מני חכמת תו"ל
 כנסקפה כמו שחר על פני התלמוד ואני המנאל' הספקתי חכמה ודעת דנבנייהם ז"ל :

(א) אמר הכוונתי אי אפשר שלא להטרוח עליך שתשמיעני דברים קרובים ומבוארים
 בשרשי האמונה לשאמרנו בראשון ע"ד המדברוי בדרך הנצחון
 ותהי מותרת לי שמועתם כאשר היתה מותרת לך ידיעת
 אם להאמין בהם או להשיב עליהם כי כבר הסרתי
 המדרגה העליונה מברור האמונה מבלי מחקר וכבר
 קדמולי ספקיוסברות ודברים עם הפילוסופים ובעלי תורות
 זרות שונות והטוב לי שאלמד ואתחדר בהשברת

הדעות הנפסדות הסכלות כי אין הקבלה טובה לא עם
 הלב הטוב אבל עם רוע הלב החקירה יותר טובה כל
 שכן כשיוציא המחקר אל אמונת הקבלה ההוא ואז
 יתקבצו לאדם השתי מדרגות רוצה לומר היגיעה
 והקבלה יחד

אמר החבר ומי לנו בנפש סובלת שאיננה נפתורת
 לדעות העוברות עליה מדעת הטבעיים
 והאינטנטי ובעלי הטלסמאות והמכשפים ואנשי הקדמות
 והפילוסופים

(ב) אי אפשר / הרב המוסקאטו הרבה חוץ הגדיל פליאה על החצר אשר גור אומר שהקבלה בלי מחקר היא יותר
 טובה מהמחקר / ועל זאת יתפלא הרב לאמר שהוא זה שלא כדק האמת אשר חכמים יגידו הוא הרב בעל החכמות
 והרב המורה שניהם יעידו יגידו שהקבלה בלי מחקר לא טובה היא ואין רוח דעת נוחה הימנה / ואני המבחר כבר מלתי
 אמורה בקונטרס הולך תמים אשר בחזרת עם ס' מלוח הסגיון / וסס נאמר שמחקר ידיעת החכמה המיוסדת
 בינורים הוא הדעת חוקי ית' על פי פעלו ואפס מקום וולקו לדעת את ה' וזה סכלות ילדת האדם אשר נעבורו
 נבדח והוא אשר שלימותו והלכתו האמיתי וכל זה בריתי שס נמוסקים הגיוניים מהשכל / ובראיות אמיתיו מהשכל /
 ובעדים נאמנים מקבלת חו"ל / חולט עכ"ו דברי החכמים ונכוחים למבין / וזה כי יסוד המורה ועיקרה היא האמונה
 בחידוש ובמיתות הנבואה ושינוי הטבע בחכמות ובחוקים ובמוספים / אשר כל זה רחוק מהתבאר במחקר עם היות
 שאינו מתנגד למחקר עכ"פ כמ"ש החבר (מו לראשון) ז"ל חלילה לאל מן המקר שיבוא נקורה מה שהשכל
 מרחיק אותו ושימחו שקר / והנה מדאנה מדבר התועים בהשכלה בדבר המתנגד ליסודי המורה בהשענס במחקר
 הפילוסופי ובחכמת הקבלה כאמור (בי"ד לרביעי לזה) ז"ל שמה ה' זה העיון / קודם שידבר עמו וכו' / והיתה זאת
 מחכמת החבר לתקוע יחד במקום נאמן ר"ל לתת עון לדת עד שאין עומד לפניו לא נשא פנים למחקר ולא נתון
 חכמת הקבלה / אשר בזה נהג שלמה בסי' קבלת כי אמר אשר הסביר פני' לדעות שונות נתן אומן לדת ככתוב סוף
 דבר הכל נשמע את אליהו ירא וכו' / ומי חכם יבין דעת כי רבים הללים הפילה חכמת המחקר ועלומים הרובי
 חכמת הקבלה כי כמה אלפים מישראל ספרו חוק והמירו דת נמוננו בהאמינם בסי' הארז יותר מהאמינם נקורה ע"כ
 יא משפט מופלג / ואחד ה' הוא הגאון מו' יענד אשר לא נשא פנים בחורה וסס מגמת פניו להראות המקומות
 אשר שמו על הוהר נוספות אשר המה מדרגות נתנו בו ככתוב על ספר משפחת ספרו אשר לו / ואני המבחר
 שמתו עליו נוספות אך אפס מקום להדפיסם כי אין קונה ועתה אתה המצין ברוך ה' אם בעל נפש משכלת אתה
 תדע והשכיל מן מולד הדברי' כוונתי בהדפסת קונטרס ס' זהר תניינא למען הראות כי במשקפה הראשונה כן משתה
 האחרונה ובחבורה קדמאה חבורה תנינא דעת אליהו ויראתו ענינו והעכתו והלחות מעשה ידי אדם המה אין להשען
 עליהם לבעל אפי' אות אחת מהקורה כי אם להטין אותה ולסעדה וד"ל : לשאמרנו בראשון / למה שאמרנו משרשי
 הקורה ויטודס להשכיל ולהאמין : וכבר קדמו / מנאחר כ"ו במה שקדם : כ"ס כשיוציא / הנה יסכים הרב עם
 בעל החכמות והרב המורה שהאמונה והמחקר בהלמדס יחד הוא מאד נעלה ובוה סרה תלונת הרב המוסקאטו ז"ל /
 ועל כן כל שלס נאדם יאחז בוה וגם מזה כל ימי ידו וסי' האמונה אור מתניו והמחקר אור חלניו ויחדו יהיו תמים
 אל ראש שלימותו הירא' והתכו' ככתוב ראשית חכמ' יראת ה' / ואמרו ז"ל אם אין יראה אין חכמ' ואם אין חכמה

ומה שהתמצע היה כפי הקרוב מן הגלגל המקיף ואו
מן המלכו אויר ומים .

אמר החבר אבל ההכרה יבואם להודות בחכמה
בהפרד עצם מעצם כי לא יפרד עצם
האש מעצם האויר והאויר מן המים והמיי מהארץ במיעט
וברב ובחוק ובחלש אך בצורי מיוחדת לכל אחד השם
זה אש וזה אויר וזה מים וזה ארץ ואם איננו כן יש לאומר
לומר כי מלא הגלגל כלו ארץ קצתו יותר רק מקצתו
ולאח' שיואמר אבל מלא הגלגל כלו אש אך כל מרה
שיווד' היה יורג' עב' אשיות ויותר קר ואנחנו רואים
פנישת יסוד ביסוד וכל אחד מהם שומר צורתו ועצמותו
נראה האויר והמים והארץ במקום אחד נוגעים זה בזה
ואינם מתדמים עד שישתנה קצתם אל קצתם בסבורת
אחריו משנות אותם ויקבלו המים צורת האויר והאויר

צורת האש ואו יהי' ראהו היסוד לשם הבירו ויהיו
העצמים נכדים בצורתם מל'כר' מקריתם והביא זה
הפילוסופים לאמר כי שם שכל פועל אלקי נותן הצורות
האלה כאשר הוא נותן צורתם העצמיים והחיים והם
כלם מתארבע יסודות ואין הדלית נכרת מן החקל במקרים
אבל בצורות שמו זאת זולת עצם זאת אך יפרד במקרים
דלית מדלית והקל מוקל שתהיה על הדמיון זאת שחורה
נואת לבנה וזאת יותר מתוקה וזאת יותר ארוכה וזאת
יותר קצרה ויותר עבה ויותר דקה וזולת זה מן המקרים
ואין בצורות העצמיים רב ומיעט כי אין סוס פחות
סוסיות מאחר ולא אנוש יותר אנושיות מאחר כי נרגי
הסוסיות והאנושיות לכל אישיהם מנועים והפילוסופים
הודו על כרחם כי אלו הצורות נותן אותם ענין אלקי
וקוראים אותו משכיל' נותן הצורות :

אמר

מתנועע : אין לה מראה / כי אין שם אויר דשן ושמן המוכן להחלש / ונכר מאלו חומר אשי בלי מראה וכלי חוס
כמו חלקי האש העמונים בסיד / ונעורים לנחת בחמום ורחיכה והתפורר הנושם בשפיכת מים עליו : מהמונס /
מהתערבם זה בזה עירוב נערך לכל נמצא כפי טבעו : (ב) ואני רואה / ראה חכה חומר חלי כי כל עשה ה' נכפלו
בשכנו הגלגל העליון / אשר לא כן דעת הפילוסופים לבי משמעות דנריהם לשמע חזני באמרם מקרה קרה ליסודות
מסינוכ הגלגל שהקרוב לו ישוב אש והרחוק אויר והיותר רחוק מים וכו' והנה לפי דנריהם ה' כל זה נוקרה ולא
ה' פעל כל זאת ברצונו : אבל הסכרה / לא כאשר דמית שהפילוסופים יאמינו שהכל מתקרה במקרה' כן היא / אבל
השכל יכריח הדעת להאמין שיש שם נותן הצורות נחמריהם המוכנים להם ונס יבדלו עלם מיני מעלה מין וולקו /
אך איש מאיש מינו יבדלו במקרה / ונותן הצורות הלוה' יאמרו הפילוסופי' הוא השכל הפועל / ונאמר אנוניתי ישרה
שהיא עלם האלוה כנ"י : במעט וברב / שהם הנדלים מקריים ונסכלים נמקרה ולא נחכמ' : אך צנור' / והנעשה
בפעולת כועל בחכמה כי לא יתכן שיתכו' הנדל עלמי במקרה ע"כ אשר יאמרו הפילוסופי' נקרה לאשר קרב פי' כונחם
על סנה מחייבה לפי השכל כי באמת מוכרחים להודות שישו היסודות נחכמ' לא נמקרה : יש לאומר לומר' כלומר
והוא ענין זר שיגדר עלם אחד בשמות הפכיים : ככנות אחרות / לא ככנות הקירוב והריחוק כאשר דמו : וכי שם
שכל פועל אלהי / זה השכל הפועל הוא מלאך אלהי' / נותן הצור' המיינית לכל חומר המוכן לקבלה / והוא נ"כ
מוציא שכלנו מן הכח אל הפועל כי המוציא הדבר מן הכח אל הפועל צריך להיות כפועל הדבר שהוא שמוציאו כמוהאש
אשר הוא אש כפועל מוציא הדבר אשר הוא נכה להיות אש אל האש בפועל / ונאמר בקר יורח שמש על מוחשי הראות
להיות נראי' לעיני' בשר כן יאיר השכל הפועל אור שכלי על עבר פני המושכלות להיות נראי' לעיני' השכל אשר לוכי
הראות ככחוב' ה' באורך נרא' חור' : כאשר הוא נותן / כמו שהוא נותן צורות המיניות מוככני' מהד' יסודות כן הוא
נותן צורות היסודות הפשוטים : ואין הדלית / אין הנדל עץ הבסן מעץ הדקל במקרה לצד כי אש בלור' מינית נ"כ
אשר זה הנדל הצורתי הוא מנותן הצורות והוא זה נותן צורות היסודות הפשוטות והנדלים זה מזה הנדל לזריי בחכמ' :
כי אין סוס / בעיני הצור' שיש כל אישי המין זה לזה ונה יבדלו / איש מאיש מין ולתם עלנד הנדלס הנדלס המקריים

אך

ערך מן הערכי נמונו בו היסודות מזג בא ממינו מה שאתה רואה :

(ד) אמר הכוזרי ואני אדבר עמו על הגלגל העליון עצמו מה הוא שיגלגלו

ההו' הדבר ההוא במקרה אם לא ואחר כן אדבר עמו בערכים החם הגלגליים והם על אין תכלית מרוב ואנחנו רואים צורות הצמחים והחיים יש להם תכלית עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע והיה דאזו שתתחדשנה עם תרוש הערכים צורות ותמנחה אחרות :

אמר החבר היא הטענה כל שכן עם השגרתנו מהחכמה בהרבה מהם ומה הצורך אליהם כאשר החבאר בספר תועלת מיני החי' לאריסטו ולגאליאנוס

(ג) אמר הכוזרי זאת היא האמונה כאשר יכריחנו הכרה השכל להורות בכורה זמרה

הוצרכו לומר במקרה ולמה לא נאמר כי אשר יש זה סוף וזה אגוש בחכמה אשר לא נשיג אנחנו הפרדתה הוא אשר שם האש אש והארץ ארץ לחכמה אשר ראה אותה יתברך לא במקרה מקרבת הגלגל או ממרחקו . אמר החבר וזאת היא הטענה התורנית ומופתה בני ישראל אשר הופך להם מן עיני העצמים

מה שהופך ומה שנברא להם מן ההווה וכאשר ישתלק המופת הזה ושתהו עמך הטוען עליך ברלית על דרך הדמיון כי צמחה במה שקרה שיפול במקום שהוא זרע הענבים וצורת הזרע היתה במת שנקרה מסבוב הגלגל

אך הבדל איש מאיש נמין אחד הוא הבדל מקריי כמו שיבי' זה סוף לכן וזה אלוס וזה שריק ר"ל שיבי' כמראה הנסן והסורק / זה גדול זה קטן / זה חלש זה חזק וכאלה נס הגלגלים מקריים אשר יקוארו ברב או נמטע : (ג) זאת היא האמו' / זאת ראוי' להאמין שהש"ת נותן הזור' לכל חומר כרחי' לי לפי השערות חכמתו והוא זה לר לורות היסודות כמו שער נמטעו ולא קרבת הגלגל ורחוקו פעל כל זאת כאשר חשבו הפילוסופי כי הוא סעיף מסעיפי החיוב והקדמות : טענה החורית / האומרת בחידוש ובי כל פעל ה' ברצון וכל אשר חפץ ה' עשה נשמים ובארץ : אשר הופך להט' / אשר נהפך להם עלם מין אחד לפלס מין וולתן כמו שנספך עלם המטה לטלם הנחם / והמים לרט : ומה שנברא / כמו שברא הנוחות / וכל זה יורה אשר בידו לשנות ולברוא בריאות חדשות כחפלו ורצונו / ובכחו זה ברא הכל בשעת ימי המעש' ברצון ולא בחיוב כדעת הפילוסופי : המופת הזה / ר"ל המופת הקודרי' : יאסוף עמך / ידמה האפיקורס האומר שהכל הי' במקר' עם הפילוסוף / וזה כי יאמר לפילוסוף כמו שאמר חומר שזורות היסודות הפסטי' נחכו במקרה ר"ל בחיוב מקרבת הגלגל / כן אני אומר שזורות כל המורכבים מהם נחשו במקר' ובחיוב מסבוב הגלגל וערכו : (ד) ואני אדבר / יעיר חזון לשמוע כלמודים השנים הסותר' דעת אפיקורס האומר במקרה / א' לפי דעתו חכם נסנה לתנוע' הראשונ' כי הפעולות המקריות לא יתאו עכ"פ מאפס ואין / כ"ח נסנות מחייבות אוחן כמו שאמר בגלגל זרע הענבי' ומוז היסודות מערך הגלגלים / מש"ח נמטעות הגלגל היומי כי לא קדמה פעול' וקטוע' / ז' לפי דעת אפיקורס שערני הגלגלים יפעלו הזורות למיניהם הי' ראו שיחו המינים בלי תכלית אחר שערני הגלגלים הפועלים אותם הם בלי תכלית : היא הטענ' / עשנתך זו היא טענ' אמיתית קודרית / וכ"כ בורא השמי' ונוטיהם / פי' הוא ית' בורא ברצונו השמים ונוטיהם לכן נאמר ונוטיהם בלשון רבים / כי כל גלגל יש לו מלאך מניע חוסו וולת הגלגל האחר / ואמרו ו"ל שנקרא שרי ע"ש שאמר לעולמו די : כל שכן / עוד יוסיף לבעל דעת האפיקורס האומר במקרה מסדר החכמ' האסודר גיורי' נכתוב כלם בחכמ' עשית / והדברים הטפלים במקר' לא יתכן שיראו נס רשמי החכמ' וסדר כ"ח במקר' יספך דיו על הנייר לא יגיר משפיעה זו עכ"פ קטינה חמה מסודרת / וכ"כ הרב בעל החוצות ו"ל מן התימה על האומרים במקר' שאם יתאו גלגל מתנועע להסקות ערובה היאמרו שהוא נעשה במקר' ואיך יאמרו בגלגל העליון ובסדר החכמ' אשר גיורי' שהכל במקר' / ומן מולא הדברים תשכי' שהחכמ' המיוסדת בגיורים מור' היות שם מסדר חכם פועל הכל בחכמ' / על כן עלינו לנחון מין ערכ' פח"ש הרב הנ"ל בעשר הכתיב' ע"כ אפס

ולגאליאנוס וזולתם מפלאי החכמי וכן יתבאר בבבבית
 היישוב כצאן והבקר והחמורים שהם בעבור
 צורך האדם אליהם כי אין התקנה בהם שיהיו מרבריות
 אבל ביישוב לתועלת בני אדם וכל מה שרמו לך דוד
 ע"ה באמרו מה רבו מעשיך ה' לדחות מענת הפיקודים
 היוני אשר היה רואה כי העולם היה במקרה :
 אמר הכוזרי אף על פי שיצא מענינו מעט באר
 לי בנות המזמור הזה :

אמר

מקום לשנת החכמי כי כל משנתי אהבו מות ואוהבי חיים עלמו ככתוב והחכמי תחי' עליה : (ה) הוא הולך ע"ד
 מ"ב / המזור על תאות נפשו הלל את ה' על פי פעלו במ"ב וממילא נשמע כי לפי זה דרכו בקודש באר יבאר הוא
 כתובי מ"ב על הסדר אשר דעתו זו ראה הרשב"ם ז"ל בניאורו על פ' בראשית ונחם אני הנעיר הלכתי בעקבותיו בניאורי
 למ"ב אשר חפס קלתו תראנו בהקדמתו בנ"ב מאסף וכלו בניאורי על הסוד / אשר יצא לאור במהר"ם אש יבזור
 השם בחיים / אף כי דרכו ראיתי כי טוב לבשר תהלים ה' בשירו אסף / רפידה שיר ותהלה לאלהים נלחם הלשון כאחד
 מספרי הנביאים / ותוב רלוף ביאור כל חומר בקודש אשר הנה בכתובים או בדברי חז"ל או בכל דבר חכמה בינה
 מדינית ענינית ואלהיות כאשר יראה המעיין פי' שם אהי' אשר אהי' (כל עמשלישי לאסף) אהרם ז"ל ה' כתובים
 שאין להם הכרע בל"ב ממנו וביאור תלת קשרי דמהימנותא האמור נזכר ביאורו עולה עמו (במ"ב לראשון)
 וכיוצא בהם חשפתי ורוע עם נבורה להנין כל סתום בדברי חכמים וחידושים / ולכי נוכח בחכמי לבאר שפוני טמוני
 המומות מעטין עליהם מלינות וחידות / וורועי תשובה להוליא החכמי מנרתק משליה / חכמים מתרפאים בה ורשעי
 כאל נדונים בה / וכל זה למדתי משירי דוד אשר ביקר שאת ויקר עוו שם מנמת פניו להלל את ה' על פי פעלו
 וחכמתו אשר יסד ביאורו / וסמון הונים בהם לכס"ה כס"ם עגור יפלטו בהם כל ידעו מה כי רק ע"מ לקבל פרס
 כי אין תק"בה מקפה אפי' שבר שיחה נאה ע"כ ראו כי טוב להיות כשייחס ועגלים ההולכים אחר שיחה נאה / ואף
 כי רבים וכן שלימים מלומדי תורה מרגלם בפייהם אמירת תהלים בלי תבונה / ופעם אחת פלו שפתי נמוש וקנים
 לאמר שהמלך דוד עשה ביאור על מ"ב או שצרו שער רעמו פנים וקראו זה אל זה ואמר עד מתי תתלה דבריך באלין
 גדול מי זה ראה ויהי המלך דוד כאחד ממפרשי הסוד / איה חפסו ביאורו אש בל"הק או בלשון לעו הנה אין חתמו יודעו
 ומכירנו וכן לו ימי כדברך הנה לאו דוד מלכא חתים עליו / או עניינים אמנם לא סקר עלי כי בל"הק נאמרו דבריו אף
 כי חודש ושנת קרוא מקרא תקראוהו גם אהם במלות אנשים מלומדה וכל רוח תבונה אין בכם / כל מדעו
 בל תנינו מולא שפתיכם / ויפלא הדבר בעיניהם ויתמהו איש אל רעהו ויאמרו אש יש אהך ב'אורו הראני נא את פגדו /
 ואומר הנו אתכם קראו נא בפיכם פרשת כרתי נפשי ושימו לבכם אליה או מדעו כי כניס דברי / ויפגרו כי האנשים
 לפתור להם הפרשה כוד ה' תבונה עלי / ואשמע להם ומלאתי את דבריהם ויהי כשמעט אמרי כי נעמו או פחדו ורשו
 על כל טוב והאמת ויקבלו עליהם מן היום ההוא והלאה ללאמר ספר תהלי' מפורש ואש של כל נפש הכתובים / ועתה
 אהם המעיין ברוך ה' שיש לבך לכל אשר אני מראה אותך בפי' זאת הפרש' כי לא דבר ריק הוא / ואני ערם אהל
 לבאר ראיתי כי טוב לבאר לך כלל אחד והוא שאין הש"י נפעלותו כאחד האדם אשר אחרי עשותו דבר מה אין העשוי
 צריך לו עוד הן בהיותו בחיים ואף כי אחרי מותו מנשאו תקום / לא כן לפעולות ה' בדבר שפתי כי הוא ית' מחדש
 אותם בכל עת כשפע קיומו ככתוב כי השמים החדשים אשר אני עושה / וכן תקנו מתקני התפלה לאמר החדש בטובו
 בכל יום תמיד מ"ב / ואחי' כמו שביאר הרמב"ן ז"ל ככתוב וירא אלהי' את כל אשר עשה שענינו קיום כאמרם ז"ל
 רואה אני את דברי אדמון שפי' מקיים אני ולפי' א"כ לפעולת ה' בדבר הכרואי' פי שנים להם בניאור ה' בדריאת
 יש מאין שהיא הכריאה הראשון ב' בריאת יש שיש היא הסוי' וההפסד ענ"ה אשר ברא אלהים לעשות / פי' לעשות
 תולדות כיוצא בהם / וע"כ המאמר נושא משך ביאורו פי שנים במונן ר"ל בריאת הראשון ונקיום על הסוי' וההפסד /
 ואני אשרך על כל אחד מהם בהגיעי למקומן / וזה החלי ברבי' נפשי / המאמר יעיר את נפשו לדרך את ה' מעין
 הכריא

אמר החבר הוא הולך על דרך מעשה בראשית
התחיל עושה אור כשלא היה רומז אל
מאמרו יהו אור / נוטה שמים כיריעה רומז אל יהו
רקיע / המקרה במים רומז אל המים אשר מעל לרקיע /
אחר כן מה שיקרה באויר מהעננים והרוחות והאשים

והברקים והזועות ושהם כלם ברשיון כמו שאמר כי בם
ידון עמים וחליץ בעדם כלם השם עבים רכובו המהלך
על כנפי רוח עושה מלאכיו רוחות ר"ל ששולחם ל מקו
שירצה ובמה שירצו וכו' זה תלוי ברקיע / ואחר כן הועתק
אל יקו המים ותראה היבשה באמרו יסד ארץ על
מכוניה

הנריח' כאשר יסית על לשונ' נוסח הקהל' לאלהי' מצוה לה לאמר אלהי' גדלת מאד / יאמר דרך כלל גדלת בעשותך
גדולות ונסלחות והוא כנגד אמרו בראשית ברא' אלהי' את השמים ואת הארץ / המורה על כל הנרותים בכלל שנבראו
מאין ליש ממו נערים נשכללה הארץ ולאליהם / והכתוב הוה הוא סתם שאין אחריו ביאור כאמרו ז"ל להגיד כח מ"ב
לכו' ה"ח לפיכך סתם הכ' בראשית ברא' וכו' / סוד והדר / הס' ב' מיני שלימות אשר ביצורי' ה' שלימות נגלים
נקראים סוד ככתוב כסוד הוה נמלח' ועליהם נאמר חממות בחון תרונה כי אלה הנגלים יעירו ויעוררו את רואיהם
לאמר אין שלם כה' / ב' הם השלימות הנעלמים שצריך להדר אחריהם בנסיונות עקספר' מענט בלעו ולכן נקראים
סוד / ועליהם נא' את תבטנה כנסף וכו' / ועל שניהם יאמר הכ' סוד והדר פעלו : לכשא / כמו שהמלך אין רואים אוקו
ערוס כי אם הדור בלבושו כן המלך ה' נאזות אין רואים אותו ערוס מילוריו ככתוב וראית את אחורי ופני לא יראו /
ת"א ותמו ית דתהר פוסטרי' ארי בלעו דקדמי פריא' רי לא יתחון וע"כ נקראי' היצורים בשם לבושים כי הם לבושי
כבודו ית' שבהם יתראה למשיגיו ככתוב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו' / ואפי' כאמרו ר"י קארי למאנ
מכב דותא / וכבר כינה היצורי' בשם לבושים במקום אחר ב"כ ככתוב ה' מלך באות לבש עי' לעת נעשה בחפזו כל אוי'
מלך שמו נקרא / כי אין מלך בלי עט / ואז לבש לבושי' באות : עושה אור / רומז למאמר הראשון הפרטי שהוא שני
לכלל ככתוב יהי אור / וכמו שבאמלעות האור נרא' המוחש / כן באמלעות בריאת האור הגשמי נרא' כמו של אור הא"ס
ככתוב ה' באורך נרא' אור : כאלמה / הלבוש הדנוק לבוף נק' שלמה ככתוב וסבב בשלמתו / והנה האור הוא לבוש
הראשון של הש"ת שעי' יתראה לבני אדם : נוטה שמים כיריע' / רומז אל אמרו יהו רקיע בתוך המים / וזה הרקיע
הוא האויר הוה אשר בין שטח המים התחתונים ובין המים הנשאים בעבים / וזה הרקיע איננו השמים המוכרי' בפסוק
הראשון : המקר' במים עליותו / יזכור בנורות בשמים הנעש' ברקיע האמור וידמה פרישתו העננים כמקר' תקר' על פני
הרקיע / ולבונה עליות מרווחים במים : השם עבים רכובו / בעבור שהוא ית' מניע העננים כרצונו להמטיר עלי ארץ
אשר יחסון כאמרו ז"ל מפתח של מער ביד הק"נה על כן יכנהו בשם רוכב / ככתוב הנס ה' רוכב על ענ קל /
וכאמר וירכב על כרוב / ר"ל על לור' מזורת העבים : המהלך / הוא פעל יוצא כלומר מוליך העננים ברוח מזוי'
אל כל אשר יחסון אם לשבת אם לארצו : עושה מלאכיו / עוש' שלוחיו הרמות לעהר האויר ולסניע העננים אל מחוז
חפלו ית' כאמור ורומז אל אמרו ורוח אלהי' מרחפת ע"פ המים שפי' רוח אלהי' חוק ה' נושכ ע"פ המים ועשה
בזה שני שליחות א' עהר את האויר מהאידים העבים שעלו מן המים וילדו אופל כאמור במ"ד ובשפר הבביר ז"ל המים
הרו וילדו אופל / וזה הפעל אמר ה' יהי אור / ב' ערס הוסד הנריח' וערס נשכללה על מכוני' פור התפוררה
הארץ מוטתמטוטו הרים בלב ימים והיו רבני האדמ' שטים נמי תהום רבה כמו שכ' הרמ"ב ז"ל ושאר המפרשים נפי'
מלת תהום ונכח הרוח החוק נתחברו הרבנים והעלו שרעון במקום מצלעדי מקום כאשר יעשה הרוח הנושכ ברגבי
הקרח הנורא בשוטט ע"פ המים בעת יוורנו / ואז עלו הרים וירדו בקצות / וזה הפעל אמר ה' יקו המים ל הענוק
ותראה היבש' : אשרתיו אש לוחט / רומז אל הנרקים עושי דברו להוליאה חומר הספוגי (אעקטרי' ליעטעט בלעו) הטמוך
בעננים ולהכניסו בשטח הארץ למטן תהי' ספוגית ונוח' לקבל מי' בשמים בקרבה להטעת מולא דשא / וכל זה רומז
דרך כלל אל אמרו יקו המים : יסד ארץ / ברוח פיו האמור כנבקו רבני האדמ' והוסדה הארץ על מכוניה ר"ל על

מכונה ושהמים בטבעם מקיפים מומעל ר'ארץ ויכסוה
 כלה כלבוש עמקים והרים כמו שאמר תהום כלבוש
 כסיתו על הרים יעמרו מים , אבל היכולת והחכמה
 הוציאה אותם מהטבע ההוא והכניסם אל העמקים
 מקום הימים עד שיהיה לשם מקום גדול החיים והראוי
 החכמה ואמר מנעתך ינוסון , כנוי הכנסם אל הימים
 ותחת הארץ ולזה דמו באמרו לרוקע הארץ על המים
 כי הוא בנראת כנגד אמרו תהום כלבוש כסירו וזה
 כפי טבע המים והמאמר ההוא כפי היכולת והחכמה
 וכמו שאמר נבול שמת כל יעבורון , וכל זה מכוון
 לתועלת החיים כאשר ידחת האדם בתחבולותיו ומלאכותיו
 דב מימי הנחרות בסכרים וזולתם לקחת המים כפי
 צרכו לבית הריחים או לתעלה וזולת זה כן רמו הגנה
 באמרו המשלח מעינים בנחלים כדי שישקו כל חירו
 שרי כאשר תברא החיה ויהיה עליהם עוף השמים

ישכון כאשר יברא העוף ואחר נעתק אל תרשא הארץ
 באמרו משקה הרים מעליוותיו כנוי לואיד יעלה מן
 הארץ לתועלת בני אדם ורעו כמו שאמר מצמיח הציד
 לבחמה שלא יבוו החציר כי הוא מתועלות בחמורת
 הישוב בקר וצאן וסוסים וחמורים וזולתם , כנה בעדם
 בעבודת האדם רוצה לומר עבודת הארמה לעבוד בדם
 ויוציא לב הצמח לעצמו כאשר אמר להוציאה לחם מן
 הארץ דומה לאמרו הנה נתתי לכם את כל עשב זרע
 זרע רוצה לומר שהלב לאדם והקליפות לשאר החיים
 כמו שאמר ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים וזכר
 המזונים השלשה אשר יצאו בעבודת הארמה והם דגן
 תירוש ויצהר וכלם לחם , ואחר כן זכר תועלתם ואמר
 ויין ישמח לבב אנוש , ואחר כן שמן להצחיל פנים
 משמן והלהם הידוע מיוחד לבב אנוש יסעד ואחר כן חזר
 על תועלת יקירת המטר לאילנים שאמר ישבעו עצי הי

ארז

מרכז הכוונת הנקרא בלימה כמו שניארנו (בי"ב לרביעי) / ואחר מכונה בלשון רבים להיות שזה המרכז הכוונת של
 הארץ עם היותו דק מן הדק יותר מחוורו של מחט עד אפס מקום לו כמו שניארנו שם עכ"ו יאמר השכל שהוא מורכב
 משלשה מרחקים עומק אורך ורוחב כמשפט המקום כי הוא מקומו של עולם הסוגל המקומם כמבואר למינו : כל חמוט ,
 כאשר נשועו הרים בלי ימים נטרם הושרה : עולם ועד , כבר ניאר הרב ר"י אלכו בס' העיקרים ש"ן בל"ה ק"ס
 לזונו בלמי ע"כ יחכן שה"י יחריב עולמו בעת שיר"ל כאמרס ז"ל ברזונו בראו וברזונו ימרינו : תהום כלבוש ,
 כינוי וז"ו כסיתו שכ אל התהום שהוא נ"כ לשון זכר כאו תהום אל תהום קורא , והנה אחר שדבר דרך כלל אף
 נחישתם הארץ ידבר עתה דרך פרט ואומר שאחרי ברוח אלהים ארץ ושמים וטרם נשקללה הארץ היו המים מכסים
 אותה כמו שקדם : מן נערתך / נערת ה' הוא נשיבת הרוח המזק האמור ורוח אלהים ארחת כי לא יגער ה' נקול
 ברון כאשר האדם וחי / וככה יולך ה' את הים ברוח קדוש , הוא המסורר יאמר ויגער בים סוף : והנה נכח הנערה
 עלו הרים וירדו בקצות ובה הפעל אמר ה' יקוו המים אל העומקים ככתוב : מן קול רעמך יתפאון / כבר הי' שם בנ"ג
 רעמים וברקים וקול רעם ככתוב קול ה' על המים הרעים ה' על מים רנים , והל אלה הקולות ירמוו אמרו ח"פ
 היום ניבדי ארץ כן יחד כוכבי בקר ויריבו כל בני אלהים / ידמה אלה הקולות לקול רינה ושירה אשר יסוררו המסוררים
 ביום הוסד בנין חדש כמו שישו ניום הוסד בית ה' האחרון : גדול שמת / רומו אל הרים ככתוב אשר שמי חול
 נבול לים : המשלה מעייני' , זכר עובי ית' אשר שלח מעייני מים על פני הנוות להרוות צמחון כל חי : ישברו /
 הרעבון והלמחון הם כמו מעה רודה כנעליו והאכילת והשמי' הם כמו שדירת העטה והוא הדבר האמור ישברו פראים
 צמחם וככה שבר רעבון נתיבם : עליהם עוף השמים ישכון / רומו אל אמרו ישראל המים גפם חי' ועוף יעופף :
 משקה הרים / רומו אל אמרו ואיד יעלה מן הארץ : מלמיה חזיר / רומו אל אמרו תוליא הארץ דשא , והנה זכר
 עובי ית' אשר הוא עורך שולחן נד כל חי ונותן לו מעעמים כאשר יתבב וכעוב לו לפי ענעו לחם ויין לאדם
 חזיר

לוי החיים הארציים כלם בזכר הנהדרת ואחר כן בזכר
 המאורות ונגדד עמוהם זכר האדם ולא נשאר לו אלא
 זכר החיים אשר במים ורוב עניניהם אינם ידועים החכמה בהם
 איננה נגלית לנו כחנלותה באלו ושבה על זכרון אלה
 אשר החכמה בהם נגלית באמרו מה רבו מעשיך ה'
 ואחר כן חזר על זכר חיים ומה שיש בו וסמך לו אמרו
 והי כבוד יי לעולם ישמח ה' במעשיו כגוי לאמרו וירא
 אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ואמר על יום
 השביעי וישבות ויברך ויקדש בעבור שנשלמו המעשים
 הטבעיים אשר ישלמו בזמן והגיע האדם אל מעלת
 המלאכים אשר אינם צריכים לכחות הטבעיים מפני שהם
 שכלים אינם צריכים בפעליהם אל זמן כאשר אנו
 רואים השכל יצייר ברגע אחד השניים והארץ והוא
 עולם המלאכות ועולם המנוחה כאשר תדבק הנפש בו
 הנוח

ארזו לבנון אשר נטע ותועלת האילנים הגבוהים למיין
 מן החיים כמו שאמר אשר שם צפרים יקננו באשר
 ההרים הגבוהים תועלת למיין אחר מן החיים כמו
 שאמר הרים הגבוהים ליעלים והסלעים תועלת למיין
 אחר מן החיים כמו שאמר סלעים מחסה לשפנים והכל
 נכלל בזכר היבשה ואחר כן נעתק אל יהי מאורות
 באמרו עשה ירח למועדים וזכר תועלת הלילה ושהוא
 בכונה מאצלו ולא במקרה ולא תהו במעשיו ולא
 במקרים התלוים במעשהו כי הלילה הוא זמן דהערר
 השמש אבל הוא עם זה מכוון לתועלתו כמו שאמר
 הנשת השך והי לילה זמרה שסמוך לו מן המאמר
 בזכרון החיות המזוקות לאדם והליכתם בלילה והאספס
 ביו והאדם והחיות הרגילות עם אדם בהפך זה כאשר
 אמר יצא אדם לפעלו ולעבודתו וגו' הנה כבר נגדרר

חזיר לכהו' ובשר לחייתו טרף חולתם: אשר שם צפרי' יקננו / עוד זכר טובו ית' על יצורית שהוא בוג' נחיס
 ומצדדים להשגב בו מערף כל חי למינהו / צדושים לחסידה / הרים ליעלים / סלעים לסכנים: עשה ירח למועדים /
 רומז אל אמרו יהי מאורות צדקיע השמים / והיו לחוקים ולמועדים וגו': קשת חשך / ינאר טוב שינוי הזמנים כי
 הלילה הוא עומד לחיות להשגת טרפם ויום לאדם: כלם נחמה נשית / נסנות ומסיבנים לחטן השיג חכלית טוב'
 זה הים / עוד יזכור טוב הנורא שהעני לב"ח רבים אשר ירס דים חף כי העני לאדם בלכת האניות בלב ים: לויק'
 זה / ירמח אל אמרו ויבא אלסי' את הכנינים הנדולים ואל' פים כל' / וכן' מטבע אלה הכנינים להסתבר ולעשות
 להם מחול בים כי יעמדו סניני בעיגול וינכנו מים רבים מפסס השמימה / והוא שאמר הכ' לשחק בו כאלו חכלית
 בריאסם לשחק בים / ועל שם טבעם להסתבר יחד נקרא' לויסן כעטם לויס תנינים / ובדרש שהק' בה משחק בו /
 ר"ל ישזיקו וכו' פעל יונא לשלישי: כלם חליך יצברון / ואם היא סהלה גדול' לאלהים מהשכל היצורי' מייחלים ליו:
 יצבעון טוב / רומז לפי טוב האמור במ"ב: קשת' פניך / רומז לרע ההוה במלי או' הניו מסתר פני ההשגח והעדר העו' כמסיר
 הכר ומעדיר האור שהחשך נעש' מפליו ואינו מפעולת סועל / והכלל מפי עליון לא קלא הרעה ככועל כ"א על גר
 הסעדר הטוב / ואף גם זאת חין העדר ורע מוחלט במציאות וכל העדר הוא יסות הכח הקודם להיות דבר אחר והוא
 הסעדר הקודם לכו' וזכרו הרב המורי' (בי"ו לראשון) והוא טוב כי כל יסות הוא טוב כאמור במ"ב כי טוב בכל
 פעולה שמלאה לאור היסות והו שאמרו ז"ל וכנה טוב מאד זה מות / יעוין מ"ש וי"ל סי' קמ"ב: ואל עפרס יצובון /
 רומז אל אמרו כי עפר הקה ואל עפר חסוב: השלח רותך יצראון / בסוף ישוב אל הנהחלה כמנהגו בכל הפרשיות
 וירמוו אל הבריאה הסתמית והכוללת האמור בכתוב הראשון חף כי חין דווה לה כי הבריאה האמור' במ"ב היתה יש
 מליץ וו- היא ישיש עכ"ו מעוין דונהאקה היא כעטס המחדש בעונו בכל יום קמיד מ"ב / וכוה סרה תלונת קלת חכמי
 האומות אשר חסדו חם המסורר לאמר שהוא מליין בקדמות כי לא ידעו ולא הגינו כי מעין דובמח בעלמח דבר
 ידבר: יחי כבוד ה' לעולם / כבוד ה' המה יצורין אשר המה מלנטי כבודו שנס יתראה למסינו כאמור בראש הפרש' /
 וסס המה בקורתי שמו על כי פעלו ככתוב כל הנקרא בשמי' ולכנודי בראשיו וכן אמר ר' אבא בר ממל ע"ס פעולותי
 אני נקרא / וסג' בהקמדם סהו' והפסדו (כאמור תשלח רותך יצראון) יתמיד כבודן ית' וו"א יחי כבוד ה' לעולם
 ישמח

הנה ועל כן נאמר בשבת שהוא מעין עולם הבא /
 ועתה נשוב אל דברנו על אנשי ההקשה כי היסודות
 באשר ימוגו מוגים מתחלפים כפי התחלף המקומות
 והאזורים והערכים הגלגלים והיו ראיות לצורות מתחלפות
 מאצל נותן הצורות והיה לכל המוצאים מה שיש להם
 מכחות וטבעים המיוחדים להם ולקצתם דעות במוצאים
 שכחותם וטבעיהם מוגים בלבד אינם צריכים אל צורות
 אלהיו ושחצרות אינם צריכות כי אם לצמחים ולחיים

האיש

ישמח ה' במעשיו / רומז אל וירא אלהי' את כל אשר עשה והי' טוב מאד : המביט לארץ / רומז אל המבול שרעדה
 הארץ לשעתו בהקע' להוליא מימיה על פניה כמנהג' ככתוב ביום הוה נקעו כל מעינות תהום רבה : יגע צהרים
 ויעשו / רומז להפיכת תהום ככתוב ויעל עשנה כעשן הכנף : אנכי אשמח בה' / אשמחה כי אדרוש ה' על פי פעלו
 (אשר הוא הדעת אוחו ואפס זולתו לדעת את ה') ככתוב ישמח לב מקשי ה' / ונאמר כי שמחתי ה' בפעלך במעשה
 ידך ארנן : יקמו חטאים / רומז לרשעי ככל בוני שמו העולמים עיניהם מראות כועל אלהי' ומעשהו כגובה אפס
 כל יראו גאות ה' ושליומו לפי שלימות יצוריו ויצו צעיהם לקרוא לו עם ע"פ פעלו וצליהם נאמר ובני יקלו / ברבי
 נפשי את ה' הללויה / הנה בהנרת רשעי ככל מן הארץ ואף לדיקים יאזרו או חנך את ה' הללויה כלומר הללו
 כלבם את ה' שלא ככתוב בראש הפרש' אלהי גדלת מאל בלשון יחיד כי עוד רשע לגדו / והנ' במה דפקת סיים וזה
 מנהגו ברוב הפרשיות ככלם / הן כל זה רחמה עיני ותבן לה צדיאורו של המלך דוד על מ"ב אשר אחריו החזיק
 הרשב"ם ז"ל ואל אחריו בחתי גם אני (בהקדמ' השנית משליש לאסף) : וישנות ויבדך ויקדש / וישנות רומז אל
 השלמת המעשים הטבעיים / ויבדך עיניו חוספת טוב' / רומז אל חוספת נשוא' שכל ימות החול האדם חי בחיי דל"ח
 מוסף עליו יום השבת שהאדם חי בחיי ההתנוונות כפועל אלהים ומעשהו כמו שביארנו זה כבר / ויקדש רומז אל
 המנוח' מהפעול' כי קודם עיניו הכנה והזמנה אל קבול' חיוה דבר ואשר כבר הוכן אין בו פעולה עוד : מעין העו"ב /
 כבר ביארנו (אמרי בני' שער שלכת) שחיי עו"ב הוא חיי ההתנוונות שהוא חיי מלחתי אלהי' כמ"כ החוקר
) וכן אמרו ז"ל עו"ב אין בו לא חכמה ולא שתי' כ"א לדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים
 מזיו השכינ' ר"ל השכל אשר בראשיהם הווה לעשרות להם ונהנים מעונג השגתם / וכ"כ לאמר עובדי בעמק הבכא
 מעין ישיבהו / המשכילים העובדים בעמק המנוונות כעטם אין אדם עומד על ד"ת אלא כנשל גם ישיבהו המנוונות
 כעטם אין אדם עומד על ד"ת אלא כנשל גם / ישיבהו המנוונות מעין נובע מקור חכמ' / ילכו מחיל אל חיל /
 כי ינינו דבר מהוך דבר בהשכלת אמתו / ועונג ההשג' הוא זה עונג שנת כאמרם ז"ל ע"פ או תקענו על ה' ז"ל
 עונג זה אינו יודע מהו כשהוא אומר וקראת לשנת עונג הוי אומר זהו עונג שנת שימח ישראל בעושי ככתוב ישמח
 לב מקשי ה' / ר"ל המבקשים את ה' על פי פעלו שאפס זולתו לדעת את ה' כמה ישמחו בהשגת החכמ' במיוחדת
 בפעלו ככתוב כי שמחתי ה' בפעלך / וחי' ההשג' המוספת על חיי ההרגשיים היא ענש הנשח' היסרה שזכרו ז"ל
 והיא חיים נוספי' על חיי דל"ח"מ שכל השנוע ככתוב והחכמ' חחי' בעליה / והנ' בהיות שנת יום השכלת האמת
 כפועל אלהים ומעשהו כמו עלם העו"ב ע"כ אמרו ז"ל שהוא מעין עו"ב : אנשי ההקש' / הם הפילוסופי' המשכילים
 כל דבר חכמת בינה בהקשים ההגיונים : לכל המולאים / כמו המתכותיים ואנני יקר מינירא' ליום בלעו המולאים מן
 הארץ : מוניים בלבד / ר"ל עירוב היסודות כגד לפי ערך כל אחד פועל נורתו ואון לשכל הפועל נותן הצורות
 עסק בו / כי לא יתן הצור' כי אם לבעלי הנפש ר"ל נומח חי מדבר : וניזון מן הארץ / כבר התבאר בנסיגון שאין
 הונח

האיש בעצמו שהוא מורכב מדברים משתנים , והיה
 כל אשר לו הכחות האלה לנרול ולהולדה וקבול המון
 לא ינוע התנועה המקומות הוא אשר ינהיגו הטבע
 על דברי הפילוסופים ועל האמת שהבורא ירברך
 ינהיגם בתכונה כהתכונות , קרא אותה התכונה ההוא
 אם תחפוץ טבע או נפש זהו כח , וכאשר דק המונג
 יותר ונודמן להראות בו החכמה האלקית יותר היה
 ראוי לתוספת צורה וולתי הכחות הטבעיים עד שיגיע
 אל מוגותו מרחוק ויהיו כל אבריו קשורים לא ינועו כי
 אם בחפצו ויהיה יותר נושל בהלקיו מן הצמח אשר לא
 יוכל להסתיר ממה שיויקרו ולא לרוץ למה שיועילרו
 והיה משתקת בו והיה ההי בעת האיברים המניעים
 במקום ונקראת הצורה הנתונה לו יתירה על הטבע נפש
 והשתנו הנפשות שנוי גדול כפי התגבר הטבעים הארבע
 עם כיון החכם יתבי הנותן לכל חי וחי לצורך כל העולם
 אליו אף על פי שאין אנו יודעים מה התועלת ברובם
 כאשר לא נדע כלי הספינה ונחשבם ללא צורך וידעם
 בעל הספינה ועושה וכאשר לא נדע תועלת הרברה
 אצלו

הונת הלמה מן העפר כ"א מן החומר הירוק שנימים והארץ אינו משמש רק להחזיק לימות הירוק שהוא כעין
 חמה ולכסלו ניסול נאות להונת כל למח לפי ענינו : והוא כח משתלל בשמירת המין , כבר אמרנו שהלמחים הם
 זכרים ונקבות ולא יעשו פרי כ"א בזיווג הזכרים עם הנקבות למיניהם , ובימי החג ונס בימי הרב המוסקת"עו לא
 נודע זה עדינה ע"כ הי' לפלא בעיניו מה שהזכירו ו"ל בחילי הקמרי" תאזה / והוא לא ידע שכל הלמחים יש להם
 תאזה אל הזיווג כמו כ"ח ובלעדו לא יולידו קולדות ויעוין מ"ש וכבר כתבנו זה במה שקדם : כל אבריו קשורים / ר"ל כאלו
 הם קשורים בראש יגיעם הרעיון ברסנו כחפצו לעשות רצונו אל כל אשר יחפון יענו : והשקנו הנפשות , כי קלת
 מיני ד"ה הם אכזריים וקלטים חלשים , וכיוצא בהם ביתר המדות : אלו היו מסודים לכינוי , וכ"כ לחמה הם נתנו
 חי מלאה : כל ידמו בחזרת , א תתמה כי לא כל מלאה למען ימלאו איש את אחיו (אסך ח"ב פ"ל) : ומשנו אין לברוע /
 כי כל פעולותיו ית" קשורים זה בזה וזריכים זה אל זה והטוב נשלים מכלם יחד / ואנחנו לא נדע עובד , ונחשוב על
 קלת המינים שהם לרע והם בלמת לעוב , וכבר רבו באמת המדינות לפרי דרור , והיו מפסידים קבואת הארץ , והיו
 אנשי המדינה משחיתים הפרי' בקשת ונחלים ונתנו בהם מברעות , ואחרי הברעס רבו יתושים ארשיים והלרו לבני
 אדם בעקינתם יותר הרבה מהפסד הקבואה מהלפרים , וסבת הדברי' כי יתושים הארשיים היו מערס מאכל
 ללפרים / וכאשר מעטו הלפרים רבו יתושים / והנה הלפרים חשנם ב"א לרעה ואלהים חשכה לעובה :
 ולא נשקו הטבעים , לא נשקו המונג בשום ב"ח עד שחול עליו נפש יאמר מעולה מנפש הכהמית : השכל הסיוולאני ,
 השכל המוכן לקבל כל המושכלות כמו החומר הסיולי המוכן לקבל כל הזרות ונפעל משכל הפועל שמוציא שכלו מן הכח
 כב א ז 22

אצלו ברשותו כמו שתי כפות המיאונים הישרים ביד השוקל יטה אותם אל אשר ירצה בתוספת האבנים והסרונם / והארס ההוא בלי ספק לבו דיק מן התאוות המופלגות ונוסף אל מדרגת למעלה ממדרגתו והוא המדרגת אלקית והוא עומד ומחשב במה שראוי לו לעשות בהגברת טבעיו ומדותיו ואיננו נוהג לכה הכעס רצונו ולא לכה התאוה רצונו ולא לזולתם אבל הוא גועז ומבקש מאלקיו שיוצרו הדרך הישרה וזה הוא אשר יאצל עליו רוח אלקי נבואי אם יתי ראוי לנבואה / אולםודי אם מדרגתו למטה מוזאת ויהיה חסיד לאנביא שאין כילות לפניו ית' אבל הוא נוהג לכל דבר מה שראוי לו / והפילוסופים קוראים נוהג המדרגה הזאת השכל הפועל ושימוהו מלאך אחרי האלקים וכאשר שכלי בני אדם נדבקים בו הוא נן עדנם והתמורה הנצחית :

(ו) אמר הכוזרי רצוני שהפרוט לי הכלל הזה על דרך קצרה .

אמר החכם יחבאר מציאות הנפש בתנועה וההרגש לחיים שונה מן התנועה היסודית

ונקראת סבתם נפש או נח נפשי ויתחלקו הכחות הנפשיות אל שלשה חלקים והם מה שישותף בו החי עם הצמח והוא הכח הצמחי ומה שהשתתף בו האדם עם שאר החיים והוא הכח החיני , ומה שנתייחד בו האדם ויקרא כח דברי ויתבאר ענין הנפש הכללית הסוגית בבחירת הפעולות שהם מחמת הצורה המניעות בחומר לא מחמת החומר מצד שהוא חומר כי הסכין לא יחתוך מצד שהוא גוף אבל מצד שיש לו צורת הסכין וכן החי לא ירגיש וינע מצד שהוא גוף אך מצד שהוא לו צורת החיות והוא הנקראת נפש / ונקראו אלו הצורות שלמיות כי בהם ישלמו תכונות הרברים והנפש שלמות ויש שלמות ראשון ושלמות שני הנרה הראשון הוא התחלה לפעולות והשני עצמות הפעולות היוצאות מהתחלה , והנפש שלמות ראשון כי הוא התחלה ליוצא מהתחלה , והשלמות אם שלמות לגשם ואם שלמות לעצם אינוגשם והנפש שלמות לגשם והנשם אם טבעי ואם מלאכותי והנפש שלמות לגשם טבעי , והנשם הטבעי אם כליו ואם בלתי כליו כלומר שישלמו פעולותיו בכלים או בלעדי כלים והנפש שלמות לגשם

אל הפועל : כמרה האדומ' / שהוא בעל רבוי דם : המרה השחור' / הם שמרי הדם ומשנה בעחול : והפני המדות אצלו ברשותו / הוא החסיד המנהיג ערך כחות נפשו בהשכל 'אחמור' (בשלישי לשלישי) : הוא נן עדנם / כבר התבאר זה (בראשון לראשון) : (ו) הכלל הזה / ר"ל התבאר לי כללות מציאות הנפש והיות' אשר לה שם בשלש' / שהם נפש הנזמחת / נפש המרגשת / נפש המדברת : יתבאר מציאות הנפש / יבאר במופת מציאותה ערס יבאר מהותה וכן הפעולות מורות על מציאות כוונתה ואלה הפעולות הן התנועות שיתנועעו בעלי הנפש / וזה כי היסודות יתנועעו שנים לז' מעל' ושנים למטה משל"כ הנקרא ני יתנועע (ר"ל יזין פרח ויזיא זין) לכל עיבר וזו וזה יור' כי החלקת חלק התנועות הוא הנפש הנזמחת / מוסף עליו החי שהוא מתנועע קנוע' מקוונות ברזון וזה יור' היות לו נפש חיונית נוסף על נפש הנזמחת שממנה כח הון והענדל והמוליד בדומה / מוסף עליו האדם שיש לו נח השכלי להשכיל ולהנדיל בין טוב לרע ובין אמת לשקר / וזה יור' היות לו נפש המדברת ר"ל הדיבור הפנימי והוא ההשכל' הנוספת מהקודמות : ויתבאר ענין הנפש / עוד יתבאר מציאות הנפש שהיא צורת בעל הנפש מלד הפעולות אשר יפעלו בעלי הנפש כי כל זור' פועלת בעצם ומתפעלת במקרה' / והכך זה החומר מתפעל בעצם ופועל במקרה' : חוכמות הדברים / כל זור' היא שלימות לחומר המוכן לקבל הזור' שהיא אשר בנעלי הנפש הזור' היא הנפש : מתחל' לפעולות / הוא הכח הקודם אל גוף הפועל' שהיא לפועל והוא עצמות הפעולות שהות נפועל ממש : כי היא החל' / הנפש היא סבה והתחלק הפעולות היוצאת לפועל מן הכח והתחל' : לעצם אינו גשם / ר"ל למלאכי אליהם שהם שכליים נדלים מנשם

והתכלית / ולמוליד ראשית וקדימה ואם יראה מתאחר
 הכה הוא ימשול ראשונה על החומר המוכן לקבול
 החיות ולבישהו צורת הרבר המכוון בעבודת המוגדל
 והזן ואחר כן יעזוב ההנהגה לשניהם עד עת ההולדה
 והמוליד נעבר והזן עובר והמוגדל עובר ונעבר ולזון
 הארבע כחות המפורסמים העובדים אותו / כל נע בחפץ
 הרגש נע ואם איננו כן היי' ההרגש לריק והחכמה לא
 תהן דבר להבל וריק ולא להזיק ולא תמוע דבר צריך
 ולא מועיל עד שבעלי קשקשים ואם יראו נחים היר
 להם התקבצות והתפשטות ואם יחופכו על גביהם
 יתנועעו

לנשם טבעי כליו בעל חיות בכח רוצה לזכור מוצא
 הפעולות החיוניות בכח ומכין אותם ויתבאר שהנפש
 אינה הווג מהתמוג יסודות הנוף לפי שהרבר המתחדש
 מהתמוג נפרדים אם שוגבר בו אחר מהנפרדים או יותר
 מאחר הנה תהיה הצורה המנעת בפי זה / ואם שינוצחו
 הנפרדים עד שלא ישאר אחר על צורתו ותחדש מזה
 צורה מאמצעותם והנפש אינה מכוין דבר מנפרדי הנוף
 אם כן אינה אלא צורה מכוין ככופת אשר איננו מכוין
 צורת המים והעפר תחלת הכחות הכת הון והוא ההתחלה
 והמוליד בתכלית / והמגדל באמצע הקושר בין ההתחלה

מנשם : לנשם הטבעי / ר"ל נשם הנפש נענע הקולד' מאיש הב"ח / לאפוקי הנשם הנפש' במלכה : אם כליו /
 שיש נשמיים כליו ר"ל אחרים מוכנים כל אחר לקשמים מיוחד כמו עין לראות ואוזן לשמוע וזולתם : מוליד הפעולות /
 הנפש היא המוליד' רבשות הפעולות מן הכח אל הפועל : ומכין אותם / גם נותנת לקצת הפעולות הכח' וכן בלבד
 והמוליד' מן הכח וההכח' היא אל הפועל הוא מוליד זולת הכח כמו שהנפש תכין לה כח ההשכל' והמוליד' השכל מן
 הכח אל הפועל הוא השכל הפועל : אינה הווג מהתמוג היסודות / הנפש בכלל אשר לה שם בשלשה סוגי נש' מ'
 איננו' הווג מעירוב יסודות לבד כמו לזרות הדוממים שקדם זכרם כי אם משכל הפועל נותן הסודות : אחד מהנפרדי' /
 כמו האזן שנבר בו יסוד העפר לכך והמקשיות והי' לזורת אהן / וכמו הרקק שיגברו בו יסוד העפר והמים : ואם
 שינוצחו / כמו המתכות והגפרית והמלח וכיוצא בהם שנפסדו בהם צורת כל היסודות ונתחדשה צור' חדש' מאמצעותם :
 וכנפש אינה / ובהיות שהנפש אינה מוסדות הד' לכן איננו' נצורות הדוממים האוה מעירוב היסודות אבל היא צור'
 חיונית לאיש נח"מ : ככופת כקטור שצורת הקטור איננו' מעירוב היסודות כ"א מערך סדר אגני הנביה שהיא דבר
 שחזן למיט ועפר שנכ' בהם החומר : תחלת הכחות / יבאר כחות הנפש לכל בעל נפש ואמר שהוא הון והמגדל והמוליד
 על הסדר כי מיוס הולדת כל בעל נפש יקח מוון כפי טבעו ואחר יגדל מקטנותו ואחר יוליד בדומהו : ולמוליד ראשית /
 התחלת היות כל בעל נפש הוא הכח המוליד והממלאו בעולם / והוא מתאחר להתעלם בנמלא עלמו אחר התעלם
 הכח הון והמגדל כמו שקדם / וא"כ הכח המוליד הוא ראשון ואחרון : על החומר המוכן ד"מ כל זכר המוליד העפס
 הורעית נרשם אשתו הוא זה ילבישה צורת החי למינהו וככה דמולידיו נפש הצומחת למיניהם : בעבודת המגדל /
 היכף בלאת הורע מהזכר נביחו לרחם כן יגדל וכן יוון כל הימים עד יבוא לימי גדולו ויתעלם הכח המוליד ואז יספק
 הכח המגדל : והמוליד נעבר / הכח המוליד נעבר מכח הון המכין העפ' הורעית בכל חי : והמגדל עובר ונעבר /
 ר"ל שהוא עובר למוליד כי לא יוליד כ"א הגדול / ונעבר מכח הון כי לא יגדל כי אם הוון / שהמונות יתנו הגדול :
 זלון / ולכח הון ד' כחות שהם הכח המושך / והמחויק / והמעכל / והדוח' : כל נע / אחרי אשר בוא נפש נח"מ
 בכלל יסוד אל הפרע לבאר כחות הנפש המרגשת לכל חי / ואמר כל מתנועע תנועת הספק' מתנועע בכח החפץ
 אשר בו אם להתקרב אל הרגש' נעימ' או להתרחק מהרגש' מערע' : ואם איננו כן / אם לא הוסד הכח החפץ על
 התנוע' בכל חי הי' כח הרגשתו קוהו והכל ואף כי לרע לו וזה כי אין מתעורר להתנועע אל הטוב והערב ולגרוח
 מן הרע והמער' / והענע לא תפעל דבר לבעל' או לרע / לכן אחר אשר פעל' ענע ההרגשה הוכרח' לפעול ענע
 החפץ המעורר לנוע אל בקשת הטוב ולגרוח מרגשת רעה : שנעלי הקשקשים / הם בעלי הנתיס ר"ל כל חי אשר

הכין

והנהגת המדינה / זו ישלחו שופטי ארץ ח' יקבעו חקים ומשפטים ישרים כחוק' וכמאז' / זו מלכים ימלוכו ושרים
 ישרו ומנהיגי כל עדה וקצינים זו ישמו וישלחו ח' יקבעו ניומוס ומנהגים אשר ישלם מהם העור והקיבוץ המדיני
 לחיות בטוב ובנעימים כל הימים / והכלל כל מעשהו להשכיל מה זה טוב או רע אין נאחז' ה' חלקו ר"ל לא ישכילו
 זו אם האמת הוא עם האומר שהארץ שטוחה או עם האומר שהיא כדורית / עם היות שיסתמשו זו לאמת ההקדמות
 המובילות אל השגת טוב או רע / החלק הני' מהשכל הוא השכלת אמתו ית' ר"ל שהוא משכיל האמת בפעל אלהים
 ומעשהו שאי אפשר ביד האדם לשנות בעצמו דבר / ונקרא בשם שכל העיוני / פעולתו לפוט מישר' נמשפטים
 אשר יתוארו באמת וסקר בו ישכיל המשכיל בהגיון כמו אך יעשה הקשים מהקדמות מדרגות נגבול האמצעי שוללות
 או מחייבות להוליד מהן תולדות כלו זרע אמת / בו ישפוט משפט אמת בלמודיות כמו אם שלשת העויות של כל משולש
 שוות שתי זנבות / ואם הארץ כדורית או שטחית / ואיכות מהלכי הכוכבים ככל אשר ישכילו יודעי בינה לעקים /
 זו ישכילו המשכילים האמת בפועל אלהים ומעשהו בעצמות כמו במציאות החומר והגור' והעדר הקודם להיות ומנהג
 הטבע לכל נוזר אם בנסודות הפשוטים או במורכבים מהם הכלולים נד' סוגי דג' אמ' / זו ישכילו המשכילים הגדלים
 המהותיים לכל היצורים / ומציאות מלאכי אלהים שהם השכליים הנבדלים מחומר החיים בחיי ההתבוננות והשכלת
 אמתו ית' בו ישכיל המשכיל האלהי שיש עם נמלא מחויב המציאות בהיותו עלמו ושהוא אחד פשוט בלי שום הרכבה
 כלל / ואינו בשם ולא בת נפש / ושהוא עם שלם בתכלית השלימות המתאחדים עם עלמותו בתכלית האחדות
 והוא ברא כל מאין ליש' / והכלל כל מושכל אשר אין ביד האדם לשנות בו דבר המתואר באמת או סקר הוא זה
 יושכל בכח זה השכל העיוני ונקרא בשם השכלת אמתו יען היתה ההשכלה באמת ה' / ומהמבואר באלהות שכל דבר
 היותו מן הכח אל הפועל מוטיחו וולתו ואתו הולק ל"ל בו בפועל הדבר ההוא שמוטיחו מן הכח על כן מוכרח להיות
 עם שכל בפועל המוטיח שכלו מן הכח על כן אמרו הפילוסופים שיש עם במציאות כח אחד הנקרא שכל
 הפועל והוא המוטיח לשכלו ההיולאני מנחו אל הפועל / והוא במדרגת השם המאיר מוחשי הראשון להיות נראים
 אל העין כן השכל הפועל משפיע אור שכלי על המושכלות נכח להיותם נראים ראוי' שכלית אל עם השכלי / ומבואר
 זה השכל הפועל אמרו קתם שהוא כח נפש / וקתם אמרו שהוא המלך המתקן במדרגה מכל מלאכי אלהי' אשר
 הוא המאיר המושכלות הכחניות לעין שכלי המשכילים / ובו ידבקו נפשות המשכילים בנאחזם מהגוף והוא נן עדנס זו
 יתיו מיי עולם בחיי ההתבוננות כמלאכי אלהים שאין בו אכילה ושת' כי אם נהנים מיוו השבתו / וזו הדעת האחרונה
 הוא יותר נראה מן הראשונה כי אם נאמר שהוא כח נפש / והוא לריך להיות שכל בפועל כמו שקדם א"כ יהי' כל
 ששכיל משכיל בפועל ערם אמתו מן הכח אל הפועל והוא סותר עלמו / ונולד ההבדל שבין המעשי והעיוני בענין
 עו"ר ואמת וסקר כאמור / עוד הבדל ענמי ביניהם והוא שהשכל המעשי הוא כח מוסקף לכל חי בעצמו להביא ערך
 חקו על ידו / בכחו תארוג' שממית רשקה לצוד הזנבים למאכלה / בכחו יערים השועל לצוד ליד ערפו / בכחו יגנה לו כל חי
 בית מעון לשבתו / משא"כ השכל העיוני שאין לב"ח זולת האדם חלק בו כי הטבע לא חלק להם בנייה לרפת אמת
 וסקר כי אם בטוב ורע וקחו חלקם בשכל המעשי / ולפ"ו א"כ יהי' מותר האדם מן הבהמ' הוא השכל העיוני / ואין
 ירחוק אמרו ומוקר האדם מן הבהמ' אין כי הכל הכל פי' מותרו הוא השכל העיוני והחכמ' אשר מאין קמול' / ובחנת
 ותדע שהטבע לא יפעל דבר לבטלה / והנה תועלת השכל המעשי מנואר אחד כי נללו יחי' האדם כל הימים כי הוא
 יתן ערך לביטו וחוק לגיטו כאמור אולם העיוני עם היותו פעמים משרת למעשי כי מידעת האמת והסקר נבוא לפעמי'
 אל ידיעת טוב ורע כמו המוויק הטובה להשמעות אונים תולאתה מהלמודית המושכל בעיוני / טוב הרפואות תולאתו מחכמת
 הבימי' אה הכחקר בעיוני / ורוב תנאו' ועוב' בכה בעמ' ייק אשר יושכל בעיוני / עכ"ו עיקר תכליתו למען החיות את בעליו לנצח
 וזה כי מנואר באלהות הביחו הרב המורה (נש"ח לראשון) שבהיות השכל בפועל ישב השכל והמשכיל והמושכל עם אחד /
 ומהמבואר כי מושכלות העיוני הם ענינים כוללים ומיניים הנלחי' לכן כשבו המשכיל ושכלו עם מושכלו הנלחי' לאחדים / יחיו בלם
 לנצח נבלל המושכל הנלחי' / ואל אלה ב' הכחות רמוז במ"ב בשם אדם וחוה / וזה כי כמו שהוכר הוא העיקר ביצירה
 והנקב' היא טפלה לו כאלו לא נבראת אלא לננות לו ולהיות עוד לו להשאיר אחריו שרתית בולדות הזרע / ככה תכלית

מציאות

מהמורגשות והכח היצרי לחקריב בו מזה שנמנע מחזקרון
 והכח המחשבי לעמוד בו על בידור מזה שיחדשהו היצרי
 והפסדו קצרת מחעמידרה ההדשה עד שישביהו אל
 הזכרון . והכח המתנועע להביא מה שיצטרך מקירוב
 זריחוק

ההרגשה המשתתפת כי אשר איננו ערב ואשר הוא
 ערב לא יושגו כי אם בנסיון וצריך לקבוע כח יצרי
 לשמור צורות המורגשות והיא ההרגשה המשתתפת
 והכח הזוכר השומר לשמור בו הענינים המושגים

מליאות האדם היא השלמת השכל העיוני אשר הוא יתן שם ושאריות נלחי לבעליו ככתוב והחכמ' קחי' בעליה / והשכל
 המעשי לא נברא לא לנוח לזה כי אם לא ימלא המשכיל די מחסוריו ההכרחיים אך יוכל להשכיל ברוחניים / על כן
 רמזו לעיוני במ"ב בשם אדם ולמעשי בשם חיה והיא האשה הנלכת עמו במ"ב / ובהיות המעשי משוקף לכל סילתניקון
 ע"פ חקו ע"כ נקרא אדם כל מי משא"כ העיוני שאין לחי חלק בו לכן לא נקרא אדם אפי כל חי / ומכנה המעשי בשם
 עץ הדעת עוב ורע על שם פעולתו / נלעוה שלא ירבה בשכל המעשי כעטס היו ממעט בעסק ועסקו נהורה
 כי נקטת המותרות מבעלים האדם משלימותו / והחכמ' העיונית יונכ בשם עץ החיים / יען עופמיה חיים זכו נכתוב
 והחכמ' קחי' בעליה / ובפירושו יכנה אותה הכתוב בשם עץ החיים ככתוב עץ חיים הוא למחויקים זה / ועמה אשה המעין
 צרוך ה' אם בעל נפש משכלת אשה בין תבין מהאמור לכניך סבות השינויים אשר בין נ"א בכחות הרעיוניים / כי קלח
 נ"א מלכה נכס השכחה הרבה והפך זה יש מי שיתגבר בו כח הזכרון / וכבר סופר שהי' איש נכרי גבר בו כח הזכרון
 עד שאם הי' שומע פעם אחת שפי הקורא ספר אחד אפי' בלשון שאיננו מבינו הי' קוראנו אחריו בע"פ ככתבו וכלשונו
 ונאשר שמענוכן ראינו איש יהודי הי' יודע בע"פ כולל קלמודא נבלי וירושלמי ורש"י ותו' ומפרשים וספר הי"ד להרמב"ם
 זמסקים ראשונים ואחרוני' / וספר המורה וספר הזכר והכנה רני' שידע לקרוא בע"פ / אך לא הי' לו יתרון בעיון
 כלל / כי אמנם כן ענע הנפש כשיגבר כח אחד ממנה יחלשו היצרי' אמנם סבת חווק הזכרון ורפיונו הוא רעיונות המוח
 דיבשותו באחריותו הדבוק לעורף כי כאשר יעה אל הרעיונות הרב' יהי' בעליו מהיר לשמוע ומהיר לאחד כי כמו שירשם
 עליו יזור הזכרון בקלות בעבור הרעיונות כן ימחה ממנו מהר לסנת הרעיונות / ואם יגבר בו היבשות אזי יכי' קשה
 לשמוע וקשה לאחד / וכשהי' במוח האמלעי בין הרעיונות והיבשות אזי יהי' מהיר לשמוע וקשה לאחד / וככה מי שגבר
 בו כח המחשבי יהי' בעל ספרות פרטיות וילח לפלפול הקלמזוי / ומי שגבר בו השכל העיוני ילח להשכיל באמתות ית'
 ולהליד חולדות כוללים ביווג הקשים הבינוניים / ואם יגבר שכל המעשי יהי' מנהיג שופע ומושל במדינה אמנם סבת
 הסגברות הכח השכל (הכלתי מעורב עם הגוף) באדם מבלעדי אדם / הוא לפי זכות הנפש ונטוטה אל ענש מעלמי
 הרוחניים ר"ל מלאכי אלהים החיים בחיי ההתבוננות . עד כאן היא ההקדמ' שהיא פתח עינים וזה השער לבוא בדרכה
 להבין דברי החבר שים עיניך עליה למען חלך לנתיב דרכך / ועמה נשוב אל מה שהיינו בו מביאור דברי החבר ואומר :
 ההרגשה המשחתפת / הוא החוש המשוקף המגואר בהקדמ' : כי אשר איננו ערב / ישים אותותיו אותות על מליאות
 זה החוש המשוקף הוא כהיות שהמעממים הערניים לא יבחנו כי אם בנסיון הרגשת החיך ואחר זמן יכיר אותם המעממים
 למראה עיניו אשר לא בראות נכס חומס ב"א בחיך / והנה זה לאות על חוש המשוקף אשר שוקף העפע עם
 המראה נס יחד : כח יצורי / ר"ל הכח המדמה : והכח היצרי / המזכיר הנשכחות ומרכיב לורות חדשות מהדמיונות
 העלזרות במדמה : להקריב בו / לקרב הנשכח והנמנע מהזכרון אל כח הזכירה : והכח המחשבי / הוא הכח המפשיט
 המקריים מנושאים / והשופע משפט פרעי לפי השערתו נסברא פרעית / והוא המזכר השופע על צירור האורות ואמיתתן
 אשר חדש היצרי בהרכנתו : והפסידו קלח / מה שהפסיד היצרי בורות המורכבות אשר חדש מדעתו כלומר שלא הרכיבם
 בראוי לו לפי מליאותה חוץ לנפש : מהעמידה החדשה / ממה שעמד עלי' היצרי מחדש : עד שישנה / עד שישנה
 הדמיון המגברר אל כח הזכרון לשמרו להבא : והכח המתנועע / רומז אל המתעורר אשר זו כחו לנפש אחר
 שיצר ולר לורה במשוקף ובמדמה / וברר אותה ביצרי / ושפט עליה במחשבי העוב' היא אם רעה / או יתעורר
 המתעורר

ורחוק ורחוק המזיק וכל כחות ב"ח אם משיגים ואם
 מניעים והמניעים אם מניע להביא מועיל והוא הכוסף
 ואם מניע לדחות מזיק והוא הכועס והמשיגים שני מניעים
 אם נראים בחושים הנראים ואם נסתרים בחושים
 הנסתרים והמניע הוא עושה בממשלת המחשבי בהשתמש
 היצרי והוא התכלית מהתי הבחמי כי אין ראוי לו
 לקבוע לו הכח המתנועע לתקן לו סבות ההרגש והיצר
 אך החוש היצרי נקבע לו לתקן סבות התנועה והמברר
 בהפך זה נתנה לו התנועה לתקן הנפש המדברת העושה

הזוכרת ב' החושים החמשה ידועים באמצעותי רועש
 הדמיון והמנין והגודל והתנועה והמנוחה התבאר
 מצוא ההרגשי המשתתפת באשר אנחנו דנין על הרבש
 דרך מושל כשנראהו שהו מתוק וזה בעבור שעמנו כח
 משותף לחושים החמשה וזה הכח הוא היצרי ופועל
 בחקין ובתנומה ואחר זה הכח מרכיב מרה שמרמקין
 בהרגשי המשתתפת ויכריל בנייהם ופיל המחלוקת
 בנייהם מבלי שיסיר מהצורות ההרגשה המשתתפת
 וכן הוא היצרי ויש שיהי אמת ויש שיהי שקר אבל
 היצור

המתעורר / או החפץ השכלי ויניע הכח האנוני לדבק בעוב ולברוח מהרע / ואם הכעסני יזוף ללחוס נגד המונעים
 מעשות רעון המתעורר או חפץ השכלי הנקראת בחירה : אם משיגים / מרגישים בהרעשם הנראות או הנסתרות
 כמו שמבאר : לדחות מוק / ר"ל לדחות בלחם לחם נגד המונע מהדניקות או מהנריחה כי המונע הוא המזיק : בממשלת
 המחשבי / ג' מניעים יש נכפף א' המחשבי הוא מניע מיישר / ב' המתעורר והנחיר / הם מניעים מאווים / ג' האצורים
 הפועלים הם מניעים משלימים המנוה : והוא התכלית / תכלית כל ב"ח הוא רק להשיג המועיל לנפשו וכל כחות
 נכפף הם רק הלעות ומניחים להשגת תועלתו / לכן יהי המחשבי (המנוה) בשם יצרי כמו שיתבאר) סבת התנועה /
 והמדבר בהפך זה / לא כן באדם שתכליתו להשיג המועיל לנכפף על פי מדותיה והקונס ולהשכיל באמתו ית' ע"ב
 נקבעה לו התנועה ר"ל כח הבחירה והחפץ השכלי לתקן נכפף לכן קחי' הבחירה סבת המחשבי זו הפוך הב"ח :
 העושה הזוכרת / כל מעשים חנים לפי הטקף והחלוא לנד כ"א לפי הזכרון הזוכר בעוב המועיל לא בעוב המדומה
 הערב לשעמו לנד : החושי' / אחר שסידר כחות הנכפף של כל חי עוד יסוב יוסף ידו לסדרת בלדס : תוספת הדמות /
 דמות תננית כל דבר יושב למראה עינים או למישוש וכן יתר המוחשים יורגשו מקריהם לחושים לא עזמיותם
 כי העלמות לא יושב רק לשכל : התבאר עליו / כבר התבאר במופת מליחות המוש המשותף שהוא התכלית החושים
 הנסתרים / וזה בהיות שלמראה עינינו אנחנו אופטים על מוחש העטש אשר לא מסוב מוחשי הראות הוא / כמו שגדן
 על הדגש למראה עינים שהוא מקוק לחיך / הנה המשפט הזה יורה שיש גם כח משתף מוחש הראות עם מוחש
 העטש / וכבר אמר כיולא בזה נכפף הבהמה גד"ה כי אשר חינו ערב ואשר הוא ערב לא יושבו כ"א נכסיון :
 ובתנומה / ר"ל שגם החולם ישתף בחלומו שחופי החושים באשר יחלוס החולם והנה דגש למראה עיניו ונכפפו שוקקה
 לאכלו בשפעה עליו שהיא מקוק לחיך / כח מרכיב / כבר אמרנו שהיזרי זו כמו להרכיב לזרות חדשות מחלקי הדמיונות
 שהזירות נמדמה מהן אמיתיות כמו שירכיב מהדמיונות הנכבדות נמדמה דמות כדור של משי / והשל / והאדם / שהם
 שלשה נזרות נפרדות נמדמה שירכיבם היזרי יחד אצ"פ שלא ראם מורכבים יחד מעולם הוא זה ידמה כאלו הם קשור
 בתחיתם הכדור והאדם יושב בחוף הסל ומעוכף באויר ע"פ רקיע השמים / והוא יזיר אמיתי כאשר שמענו כן ראינו
 העופפות הלזה והוא נעשה במילוי הכדור מרוח העולם משמן אוליעס בלעז מדי אכלו ל"ק שפיה לעור בלעז /
 ומין שקר וזכר כמו שדמה היזרי בהרכב לזרת הספינה / והנרול / " " והעופפות / שהם שלשה " " לזרות נמדמה
 הוא ירכיבם יחד וידמה כאלו ספינת ברזל מעופפת באויר והוא שקר / וכנה היזרי האמור יטליאו בעלי המיכאניקה
 כלי אומנות מוחשי"ין בלעז לכל מלאכה ושלאכה : היזרי אמת לעולם / ר"ל המדמה מדמה הזרות כפי מה שהרגישם
 בלי תוספת ומגרעת והרכבה או פירוד / וערכו נכפף כמו הסופר למלך שהוא נאמן במלאכתו אשר ישמע יכתוב לא
 יוסף

בכליון כליהם ואין עמידה למדבר אף על פי שיהיה לעצמו לב הכחית האלה בדרך מדרכי היחוד ושימצאם בעצמותו זה היוצא מדרכי האנשים האלה במה שלמטה מחנפש המדברת ואמרו במדברת שהיא השכל ההליוני רוצה לומר השכל רוצה להיולי אשך הוא דומה לאפס בפעל והוא בדבר בכח ויהיו בו הצורות המושכלות אם בלמוד אלהי ואם בקנין ואשר הם בלמוד הם המושכלות הראשוניות שתתפזר בהם כל כני אד אשר על המנהג הטבעי ואשר בקנין הם בחקשי ובחדוש המופתי בהצטיירות האמתות

היצורי אמת לעולם ואחריו הכח המחשבי והוא כח השופט דן על דבר שראוי שיבוקש ועל דבר שראוי להתרחק מומו ואין ביצורי ולא ביצרי משפט ודין אבל ציור לבד ואחרי הכח השומר יזכיר לענייניהם שהשיג כמו שהוא שונא והבן אוהב והאהבה וההיזק והאמון וההכוב למחשבי אבל השומר המזכיר הגה ישמור מה שמאמין בו המחשבי והכח היצרי בהשתמש בו המחשבי יקרא יצרי ובשהשתמש בו המדבר יקרא מחשבי והצטיירות בפני המוח והיצרי באמצעותו והוכרונ במאוהרו והמחשבי בכללו ורובו בעת היצרי וכל אלו הכחות מתים כלים

יוסיף ולא ינרע : כח שופט / אחר אשר חנר היצרי ועימת הפנים עם האיש האכזר והחקיף ישפוט המחשבי לנרוע מפניו / ואם ירכיב פנים מסנירות עם האיש הרחמן והטוב / ישפוט המחשבי לדנקו בו / והוא ישפוט נכבדו פרטיות נ"כ הנולדות מהקדמות פרטיות ואישיות כמו שיפוט השכל להוליד מושכלות כוללות ומיניות מהקדמות כוללות ומיניות / כמו שיפוט המחשבי על שאלת רחובן (שהוא איש פרטי) נכבדו ממה שלא דבר עמו נ"כ ימים שהי' רגיל מקדם לדבר עמו בכל עת / ורוב עסק הפלפול התלמודי הוא נכח המחשבי השופט נכבדו פרטיות / ומהמבואר כי טבע הפרטיים להיות מתנגדים לפעמים כי לולי לא התנגדו הי' טבע כולל ומשפט שלי לא משפט סגרי / ע"כ יאל לפעמי' משפט מעוקל שהסנירות מתנגדות זו לזו כמבואר למי שמנין דרכי הפלפול / מש"כ המושכלות הכוללות הכוללים נכח השכל שאין כלל סותר לכלל על כן אין שום דבר חכמת בינה הנאמרת נאמרת סותר לדבר חכמת בינה וז"ל / ונהיות כי ה' אלהים אמת והוא כועל אמת שפעולתו אמת ר"ל כועל חכם שפעל הכל נחמה נכתוב כלם נחמה עשית / ונטע בנו חכמה לדעת האמת על ידה / והוא עלמו נתן לנו תורת אמת / לכן לא יתכן שהתורה והחכמה יסתרו זו את זו והוא הדבר שאמר החבר (במ"ו לראשון) וז"ל חלילה לאל מן הסקר ושיבז נקורה מה שהשכל מרחיק אותו ושיבזו סקר וזם לפעמים יראו כמתנגדים (לא סותר' עכ"פ מבואר (בהגיון שער ד') נהגל שנין התנגדו והסתירה) הנה זה נעבור חסרון השכל שלא השכיל עדין האמת כי תועה הוא / וזוה הכח יעשו המחוללים מעשי חידודים ופלפולים של תוהו להוליא לאמת משפט כוונ עדין טהרת השרץ נק"כ טעמים / נדרו החוקר (נע' לש"י מש"הו) : כשהקמם בו המחשבי / כל נחות הנפש הקודמים בהרבה הם ענדים משמשים למאחרים ר"ל חמשת החושי משמשים למשוקף המשוקף ליצרי המחשבי / המחשבי לזכרון / הזכרון לשכל לקחת הקדמותיו ממונו / והנה יאמר נכפשות הברונו שהיצרי משמש למחשבי וה' סנ"ח והנוערים בעם שאין כחם במחשבי כי הם להפטיע המקריים מדמיוני המדמ' ולשפוט על השנאה והאבה וכוונת גם / הנה באלה המחשבי ליצרי יחשב / ונקרא על שמו יצרי אולם בהסתמם בו איש שכל להוליד תולדות בהקשים סגריות הלקחוק מדמיוני המדמם אוי יוכה לשם חדש אשר יקנוו בשם מחשבי : נכני המוח / כנר התבאר זה בהקדמה : זה היוצא / כל זה הוא הוא היוצא מדרכי הפילוסופים אשר נדרו נכחות הנפש אשר למטה במדריגה מכת השכל הנקראת נפש המדברת : ואמרו / אולם נפש המדברת / שהיא שכל היולאני ר"ל שהיא שכל נכחו להשכיל כל המושכלו' כמו היוליאני אשר נכחו לקבל הבור' : לאפס בפעל / כאילו אין שם זומר היולי (והוא תומר בלי זורה) בפעל לעולם נכה אין שכל היולאני (והוא נפש המדברת בלי מושכל כלל) בפעל לעולם : בלימוד אלהי נטבע הנפש לדעת אותן ידיעות מעלמו והם ידיעות המושכלות הראשיות כמו ידיע' שהכל גדול מהחלק ממנו / ושני געלי שיטור השוים כל אחד לדבר אחד ידוע שום דענמם זה לזה שכל חדש ידוע אותם בלי לימוד : ואם בקנין / הם ידיעות שהאדם קונה אותן בהשכלת ההקשים ההגיונים : בהצטיירות / שיציר נכפם אמתת המושכלות אשר להם

האמותות הרביות כמו הסוגים והמונים והחלקים
 והמדות והמקרים הנפרדות והמורכבות ברכים הנחלקים
 מהרכבות וההקשות המחוברות האמתיות והכובנות
 והגורות המולדות תולדות המרחיות מופתיות או
 נצחיות או הלציות או הטעאיות או שריות ובהתברר
 אמיתת הענינים הטבעיים בחילוי וחצור וההעדה והטבע
 והומן והמקום והתנועה והגרמים הגלגליים והגרמיים
 היסודי ותחוי וההפסד המוחלטים וההיורת הגולדות
 ההוות באויר וההוות במוצאים , וההוות על כדור הארץ
 מצמח וחיי , ואמתת האדנם ואמתת הצטיירות הנפש
 את נפשה והצטיירות הדברים המוכריים מהמנינים ,
 והשעורים המלאכיים והשעורים הכוכביים והשעורים
 הננוניים והשעורים המראיים והצטיירות הרבוי האלקיים
 ויריעת התחלת הציאה בסתם מצד שהיא מציאה
 ותלויים בה בכת או בפעל והתחלה והעלה והעצם
 והמקרי והסוג והמין והתפקד והרומרה וההסכמי והחלוק
 והאחדות

שם בשלטה למודיות עניות ואלסיות והרביעי הוא מלאכת הסניון הוא הצעה להם , ולדוגמא בעלמא ובר הסבר
 מושכלות לארבעת רכיעים : כמו הסוגים , לדעת מהות הסוג שהיא כולל מינים רבים תחתיו כמו סוג החי הכולל
 תחתיו מין האדם ומיני הנ"ח : והחלקים , הם האישים שהם חלקי המין : והמדות , הם המקריים המשוינים אישי
 המין והם ב' מינים א' מקריים נפרדים מן האישי כעמידה וישיבה לאדם , ב' מקריים קיימים ר"ל המורכבות עם העלם
 האישי כמו השחרות ככופי והלונן בכל אדם : נדרכים החלקים , לדעת כמה יחלקו המקריים מהעלמים אשר עליהם
 ינשאו : והקשות המחזרות , ולדעת עשות ההקשים המחזרים משפטים שונים משתמשים בנבול האמלעי : אטחיו ,
 מאלה ההקשים מהן אמת כאשר קהיינה ההקדמות אמיתיות או יולידו קולדות כלם זרע אמת , וקהיינה כוונות
 כאשר קהיינה ההקדמות ככופי בלדחן חוקן : והגורות , הם הם המשפטים כמבואר (בראשון למלות הסניון) : מופסיו'
 כל אלה מיני ההקשים מבוארים (ישעיני למלות הסניון) : ובהתברר , ע"כ דבר מידעוים המתייחסות להגיון ועסק
 ידבר מידעוים עניות , כמו לדעת שהקלות ההיות הם ב' שהם המומר והמורה וההעדר המיוחד כמבואר (בי"ו לראשון
 מספר המורה : והומן לדעת מהות המין , ביארו ר"י אלבו : המחלטים , רומן להיות הראשונה הסוה מאין לים וההפסד האחרון
 הנפסד מים לאין סהוי' והפסד כזה הוא במוחלט ר"ל בסתם : ההוות באויר , כמו הכוכבים הונניים הנולדי לשעתסן
 באויר : וההוות במוחלטים , מה שיקהו בדושיים מנירח"ל ליום בלעו , והנה זכר על הסדר הוויות דכ"חמו : הצטיירות
 הנפש , שהציייר הנפש את עצמה ומהוקה אשר זאת הידיעה תבחן לפי פשוטותיה : והצטיירות הדברים המוכריים ,
 בזה ידבר על אמתת הלימודיות המסונה בשם מוכריים הנחלקת למחלקות שמים שהן הרבה והן חכמת המספר
 וחכמת השעורים אשר מאס תפרד וייתה לארבעה ראשים , א' שיעורי המלאכותיים ר"ל שיעורי התמונות הנעשות
 במלאכת אדם כמו שיעורי הקוים והשטחים והמעוקקים , ב' שיעורי הכוכבים ומרחיקהם ומהלכס , ג' שיעורי הרמת
 קולות הננוניים ושרכס זה לזה , הנקרא חכמת המוסיקא , ד' שיעורי המרחים הנראים ע"י קני ההקפה והיא
 חכמת המראה הנקרא דיאופ"עריק בלעו , והצטיירות הדברים האלשיים , יאנו יתפקדו להראות דוגמאות המושכלות
 האלשיות הנאים אחר חכמת הענע ולכן נקראים זה אחר הענע והיא השכלת הדברים הנפשטיים מהמורה : החחלק
 המליחה , היא הידיעה שיש סם כמות ראשון משוב המליחות בסתם ר"ל בלתי נודע נבירור מהותו כאשר הנמליטים ,
 והנמלא הזה הוא החחלק כל הנמליטים הם נכח בערס נביחחס או בפועל אחרי הנראים , ונמליחות כלם חלוי מענה :
 והתחלה והעלה , להבין ההבדל העלמי שבין החחלק וכן עילה כי חלק החחלק תיאורה ב"כ על החחלק אשר עם הנמלא
 באמרתו החחלק כל גשם היא ד' יסודות אך עילה תיאור לבד על סנת מליחות כל נמלא אשר בהעדר הסנה יעדר
 המסונב ובהעדר המסונב לת קעדר הסנה עכ"פ : והענע והמקרה , כל זה מבוואר בעשירי (למלות הסניון) :
 והתפקד

והאחדות והרבוז וקיום התחלות החכמות העיוניות
 מהמוסריות והטבעיות מן הרבניות אשר לא יגיעו אליהם
 אלא בזאת החכמה בקיום הבורא הראשון והנפש הכללית
 ואיכות המינים ומדרגת השכל מהבורא ומדרגת הנפש
 מהשכל ומדרגת הטבע מהנפש ומדרגת החיוליוהצור
 מהטבע ומדרגת הגלגלים והמכובים וההיות מהחיוליו
 והצור ולמה הוטבעו על המחלוקת הזאת והקדימה
 והאיחוד וידיעת האנושות והאלהות וכהטבע הכללי

והספק והדומ' / מבוחר (נד' מס) : והאחדות והרבוז /
 והקיום התחלות / החכמ' האלהיות היא התחלת כל החכמות שהם מוסריות ר"ל למודיקות טבעיות דבריות ר"ל אלהיות
 כל אלה יקיימו התחלותיהן מן האלהות וזה כי עלם כל השכלה הוא ידיעת הסנה לכל מסובב כאמרו חז"ל חכם הוא
 בנוסף ר"ל העבין המסובב הנוסף מסבתו / והנה הש"ת הוא בעל החכמה הפועל הכל בה כחכוב כלם נחמה עשית /
 לכן הוא התחלת כל מושכל וקיומו : וכפי הכללית / הבורא האמור הוא נפש כללית וחיי המיאות כלו ככחוב וישבע
 בחי העולם : וזכות המינים / ששקום הוא בשכל המשכיל כי אין מין חוץ לשכל ולא חיש בשכל ר"ל שהוא משכיל הכלליים
 והמינים ואין לו עסק בפרטים ובאישים : ומדריגת השכל / להבין הערך שבין אלה שנים שנים נחו המדומים במקלק
 ובדליים במקלק כמו להבין מה בין הבורא ית' לשכליים הנבדלים ששם היות שניהם כלמיים שכליים כנ"ל הנה הוא ית'
 מחיוב המיאות נבחינת עלמו אבל הם אפשריים נבחינת עלמם : ומדריגת הנפש מהשכל / השכליים הנבדלים הם שכל
 בפעל לעולם וכפי המשכלת היא הולאנית נבחינת ערם לאהה לפעל השכל : העבע מהנכס / העבע פועל בחיוב
 והנכס ברעון : והעורה מהטבע / הטבע מכין החומר והשכל הפועל נוחן הצור' הראוי לפי ההכנה : ומדריגת הגלגלי' /
 שנקבעהם חעריבים היסודות עירוב הניאות להכנה קיבולו כל צור' : ולמה הטבעו / לדיעת סבת קשר אלה הסבות
 במסובביהם וקדימה העביות אשר לכל סנה מאלה הסבות על מסובבה : וידיעת האנושית / לדיעת כחות הנפש
 האנושית למען העריך אליהם הכחות הנוהגות במיאות ואת' כאמרם ז"ל שהאדם היא עולם קטן / וביארו הרב המור'
 (בע"ב לראשון) : והטבע הכללי / ידיעת מנהגי הטבע בכלל שהיא ענש ההשגח' הראשון' של הש"ת ובו ינהיג את
 עולמו בדרך ובמשכט כללי / ואמר ההשגח' הראשון' הוא בערך אל ההשגח' השני' שהיא השגח' ברעית : ויש שתקבל /
 קלת הנפשות הכולאניות יקבלו צורה העלמיות שהם המושכלות מהמוחשים ר"ל שיפשיטום מחמריהם ועלום אל גרם
 המושכלות לעשות מן האישים הפרעיות המוחשות בחושים / מינים וסובים ואחר יעשו הקדמות כוללות משתקפו בגבול
 האמצעי להוליד תולדות בהקשים הציוניים / אשר אמנם כן טבע משכילי עם ועם / אולם הנביאים שזכר אח"ז ישיגו
 צורות נפשויותם נבדלה לח בהקשת העיון / והנה יפי אמרו ויש שתקבל בערך אל הנביאים האמור אח"ז : כאשר
 תראה / כאשר תבחין צורות ההרגשות העלורות במחוקף / ומתרכבים או מתפרדים צילרי ונשפטים במחשבי : משתתף
 קנתם / כמו שתמלא קבנית כל בהמה וחיה דומיש זה לזה בארבע רגלים ובשטר ע"ג פורו / ונפרדו וזו מוז נבנית
 קיבנתם עד שקיבנת הבהמה לא הצלח לעכל בנשר לפי קבניתה / לכן לא תאכלנה הבהמות בשר הסך כל מיה למינה /
 אוי היא מחלקת בין קבנית לתבנית ומסדרת הגדרים מהותיים נכוב והנדל מיני ומחדשת צוה חידוש ידיעת הסובים
 והמינים / כי תאמר כל אוכל בשר הוא מין מיה / והאוכל הנן הוא מין בהמה : הרכנה הקשית / ד"מ אש ראן
 תראה כ"ח מה ולא תדע אש הוא מין חיה או בהמה אוי השים הנפש כל לנה זכרון הגורות המדומות או או תוכור
 שכל חי אוכל בשר יש לו מלתעות ואו קעשה לה היקש הנחי ותאמר כל חיה יש לה מלתעות / אבל זאת החי' יש

והספק והדומ' / מבוחר (נד' מס) : והאחדות והרבוז /
 והקיום התחלות / החכמ' האלהיות היא התחלת כל החכמות שהם מוסריות ר"ל למודיקות טבעיות דבריות ר"ל אלהיות
 כל אלה יקיימו התחלותיהן מן האלהות וזה כי עלם כל השכלה הוא ידיעת הסנה לכל מסובב כאמרו חז"ל חכם הוא
 בנוסף ר"ל העבין המסובב הנוסף מסבתו / והנה הש"ת הוא בעל החכמה הפועל הכל בה ככחוב כלם נחמה עשית /
 לכן הוא התחלת כל מושכל וקיומו : וכפי הכללית / הבורא האמור הוא נפש כללית וחיי המיאות כלו ככחוב וישבע
 בחי העולם : וזכות המינים / ששקום הוא בשכל המשכיל כי אין מין חוץ לשכל ולא חיש בשכל ר"ל שהוא משכיל הכלליים
 והמינים ואין לו עסק בפרטים ובאישים : ומדריגת השכל / להבין הערך שבין אלה שנים שנים נחו המדומים במקלק
 ובדליים במקלק כמו להבין מה בין הבורא ית' לשכליים הנבדלים ששם היות שניהם כלמיים שכליים כנ"ל הנה הוא ית'
 מחיוב המיאות נבחינת עלמו אבל הם אפשריים נבחינת עלמם : ומדריגת הנפש מהשכל / השכליים הנבדלים הם שכל
 בפעל לעולם וכפי המשכלת היא הולאנית נבחינת ערם לאהה לפעל השכל : העבע מהנכס / העבע פועל בחיוב
 והנכס ברעון : והעורה מהטבע / הטבע מכין החומר והשכל הפועל נוחן הצור' הראוי לפי ההכנה : ומדריגת הגלגלי' /
 שנקבעהם חעריבים היסודות עירוב הניאות להכנה קיבולו כל צור' : ולמה הטבעו / לדיעת סבת קשר אלה הסבות
 במסובביהם וקדימה העביות אשר לכל סנה מאלה הסבות על מסובבה : וידיעת האנושית / לדיעת כחות הנפש
 האנושית למען העריך אליהם הכחות הנוהגות במיאות ואת' כאמרם ז"ל שהאדם היא עולם קטן / וביארו הרב המור'
 (בע"ב לראשון) : והטבע הכללי / ידיעת מנהגי הטבע בכלל שהיא ענש ההשגח' הראשון' של הש"ת ובו ינהיג את
 עולמו בדרך ובמשכט כללי / ואמר ההשגח' הראשון' הוא בערך אל ההשגח' השני' שהיא השגח' ברעית : ויש שתקבל /
 קלת הנפשות הכולאניות יקבלו צורה העלמיות שהם המושכלות מהמוחשים ר"ל שיפשיטום מחמריהם ועלום אל גרם
 המושכלות לעשות מן האישים הפרעיות המוחשות בחושים / מינים וסובים ואחר יעשו הקדמות כוללות משתקפו בגבול
 האמצעי להוליד תולדות בהקשים הציוניים / אשר אמנם כן טבע משכילי עם ועם / אולם הנביאים שזכר אח"ז ישיגו
 צורות נפשויותם נבדלה לח בהקשת העיון / והנה יפי אמרו ויש שתקבל בערך אל הנביאים האמור אח"ז : כאשר
 תראה / כאשר תבחין צורות ההרגשות העלורות במחוקף / ומתרכבים או מתפרדים צילרי ונשפטים במחשבי : משתתף
 קנתם / כמו שתמלא קבנית כל בהמה וחיה דומיש זה לזה בארבע רגלים ובשטר ע"ג פורו / ונפרדו וזו מוז נבנית
 קיבנתם עד שקיבנת הבהמה לא הצלח לעכל בנשר לפי קבניתה / לכן לא תאכלנה הבהמות בשר הסך כל מיה למינה /
 אוי היא מחלקת בין קבנית לתבנית ומסדרת הגדרים מהותיים נכוב והנדל מיני ומחדשת צוה חידוש ידיעת הסובים
 והמינים / כי תאמר כל אוכל בשר הוא מין מיה / והאוכל הנן הוא מין בהמה : הרכנה הקשית / ד"מ אש ראן
 תראה כ"ח מה ולא תדע אש הוא מין חיה או בהמה אוי השים הנפש כל לנה זכרון הגורות המדומות או או תוכור
 שכל חי אוכל בשר יש לו מלתעות ואו קעשה לה היקש הנחי ותאמר כל חיה יש לה מלתעות / אבל זאת החי' יש

מתפעל והמשכיל פועל ואין השכל בפועל זולת צורת
 המושכלות מופשטות בעצם השכל בכח / וליכן נאמר
 שהשכל בפועל מושכיל ומושכל יחד / וכן הכחורת
 המיוחדת לשכל שיאחד הרב וירבה האחד וההתכח
 והשכל ואע"פ שנרא' מעשהו בזמן בהרכבת ההקשות בעיון
 ובמושכה הבנתו לתולדת אינ' נחלית בזמן אך עצם השכל
 מרוזם מהזמן והנפש המדברת כשהיא מקבילה אל
 התכמות נקראת פעולתה שכל עיוני וכאשר היא מקבילת
 לגבור הכחות הבהמיים נקראת פעולתה הנחנה ונקראת
 שכל מעשי / וכבר יצליח הכת הדברי בקצת האנשים
 מהתדבקו

בעזר השכל הכללי הסומך אותם ואם היא נעזרת
 ראשוני בכחות ההרגשיים איננה צריכי אליהם בצד
 אלה הענינים בעצמ' ובהרכבת ההקשים מהם לא בעת
 האמות ולא בעת הציור / וכאשר הכחיות ההרגשיים
 משיגים בכאן מוח שמרגשים מן המורגש / כן הכחורת
 דהשכליות בהפשטת הצור' מוהחומר והתדבק ברה /
 אלא שכל המרגיש לא יפעל בעצמו / כמו שיופעל
 המדבר / אבל יצטרך אל רהכ המנועזעה האמצעיים
 הרמזים והצורות אליו / אבל המשכיל משכיל בעצמו
 ומשכיל עצמו בעת שירצה ועל כן נאמר כי הכח המרגיש

לה מלקטות א"כ היא מין חיה / או הפכו אם אין לה מלקטות : השכל הכללי / הכח השכלי העושה מעשהו בכללים
 כמו במינים וסוגים לחיכי המחשני המשכיל בספרות כריות / צאיס פרטיים כמו שקדם : נעת האמות / נעת
 שקאמת דבר מה בהקס : נעת הליור / כאשר תלייר חיה הקדמה ומושכל כולל / או נעשות ההקס והליור לא
 קעור כחוק ההרגשוק כ"א בראשונה אשר רחקה ראשית לה בליורים הדמיונים העזרות בכח הזכרון : כן הכחות /
 ערך הזרות הדמיונות אשר בכח הזכרון אל השכל הם כערך המוחש אל החוש / כי החוש מרגיש המקריים מן המוחש
 שהם הכחות והליכות / והשכל משכיל העלם מן המזויר / אך ינדלו זה מזה עכ"פ צמיעים ועוזרים אלעיים ר"ל
 החוש יש לו כח מניע נפש והוא המקטורר אשר יעיר כל חוש להרגיש מוחשו את המימוש למש המומשים המעניני'
 ואלק הטעם לטעם המעמ' הערבים לחיך וולקס / ויטור עוד באלעיים כמו האור שהוא חמעי להמענות
 האונים מוס"ף עליו הזור שניהם חמעייה לראות / משא"כ השכל שאין לו לורך למניע ולאחמעייה כי בכחו ישכיל
 המושכלות אין מניע ואין עוזר לו / (אולם נ"ע שגם השכל יש לו חמעי והוא השכל הפועל החמיר המושכלות ומוליק
 השכל מן הכח אל הכועל כאור לחמחי הראות) : ומשכיל עלמו / כמו שנאשפקלריא יראה הרוחה את עלמו כן
 ישכיל השכל את עלמו מפעולותיו : וולק לורות המושכלות / כ"כ הרב המורה (בס"ח לראשון) / וזה כי השכל
 צהיותו עלם נלקי מעורב בגוף ע"כ לא ינדל מפעולתו הכול חמרי לכן יהיו הוא ופעולתו עלם אחד צהיותו כפעל
 כי ערם השכיל היו שלשה ענמיים נפרדים שהם המשכיל / והשכל בכח הנשוא עליו / והמושכל בכח הנשוא על עלם
 חמרי כפי מה שהוא / ובהיות ההשכלה נפעל או נדבקו ענם אל עלמו והיו לאחד' קשכל והמשכיל והמושכל כי אין
 המשכיל והשכל וולק השכלת המושכל ההוה נפעל אשר נהיה לעלם אחד עם השכל והמשכיל / משא"כ כאשר הכחות
 כנפשות שהם ההרגשות החיוניות והפנימיות הנחלות בקומה המרגיש שהיא המבדיל בין ההרגש והמורגש כי לא ישוב
 החומר עלם המורגש ע"כ אין ההרגש והמרגיש והמורגש עלם אחד אפי' צהיותו כפעל כמו שחשבו קלת כי החומר
 ינדיל ביניהם משא"כ השכל שהחומר חלק הלך לו בו וחס אין חומר הבדלה מנין : שיאחד הרב / יאחד המינים כלם
 בסוב העליון והוא סוב העלם גם ירנה הסוב האחד למינים רבים אשר תחמיו כמואר (ביו"ד למלות הגיון) : הנחתו
 לתלדות בומן / כי אין בין ההננה והענר ההננה חמעי כי אם הכנות והנעות ידיעות והקדמות אשר אינם מעלם
 ההננה וההשכלה הפתאומית : אל התכמות / ר"ל התכמה המיוחדת בפועל אליהם ומעשהו אשר ח"א ניד האדם
 לשנות בה דבר כי אם להשכיל חמקה וכאשר יהיה עסק השכל בה או יקרא שכל עיוני : וכאשר היא מקבילה / וכאשר
 יהיה עסק השכל בהננה המדינית אשר ניד האדם לפעול בה ולעשות העוב והישר האמיתי ולהקבנה על כחותיו
 הנחמיות לנלתי אחו עוב ושר המדומה הערב לשעקו לכד או יקרא שכל מעשי / להיותו קשמים למעשה וההננה
 משא"כ

1120

מהתרכקו בשכל הכללי בכח שירוממוהו מהשרתמש
בהקשרה והעיון יסיר מעליו המורה בדמור בנבואה
ותקרא סגולתה זאת קדושה ותקרא רוח הקדש /
וכמופתי עצמיות הנפש שהיא איננה גשם ולא מקרה
וכשהיא צורת הגשם לא תתחלק בעצמותה בהתחלק
הגשם ולא במקרה כהחלק המקרה בהחלק נושאיו כי
המראה והריח והטעם והחמימות והקירור / כבר יתחלקו
בהחלק נושאם ואם לא יתחלקו בעצמותם והצורה
השכלית איננה כי אם המושכל והמושכל מאד דרך
משל לא יקבל החלוקה כי לא יצויר חצי אדם ולא
חלק מהאדם אדם כגון שיצויר חלק מהגשם גשם וחלק
סגולתו גוון זכן הגוון הגשם מצד שהם מושכלים לא

יצויר בהם חלוק חצי גשם מושכל כגון שנאמר חצי
הגשם שהוא מוחש וחצי גוון הנשוא עליו הרמוז לו /
ולא יאמר חצי נפש המדברת אשר בראובן כגון שנאמר
חצי גופו אחר שלא תוכר ולא תוגבל מצד מהצדדים
ולא ירמוז אליה / וכיון שאיננה גשם ולא מקרה עומד
בגשם חונה בו כבר נראה מציאותה במה שיצא ממנה
מהפעולות / ולא נשאר אלא שתהייעצם עומד בעצמותו
מתואר בתארי המלאכי / והעצמים האלקיים וכליהם
הראשונים הצורו הרוחניות המצטיירות באמצע המוח
מהורה הנפש מן הכח היצרי תשיבהו מוחשבי כגאשר
תשלוט בו ותרכיבהו הרכבות ותבדירהו תבדלו ביאורו
אל הולדת חכמה / וכבר הי קודם זה יצרי כשהישולט

בו

משא"כ הראשון אשר לעיון יתכן ולא למעשה כאמור : בשכל הכללי / ר"ל בשכל הפועל שהוא מנבא הדברים בו לדעת
הפילוסופי / אשר נשמש ידבר בזה כמבואר (בסוף ראשון לראשון) באמרו ואפשר שינבא אותך : אשר לכמו אלה
הנביאי / ישנו המושכלות השניות כעין מושכלות ראשונות הנודעי / לכל נלי הקשה שכלית : וממופתי עצמיות הנפש /
אשר אשר ביאר במה שקדם פעולות הנפש יבאר אחריו מהוה / כי מהות כל דבר יודע לפי פעולותיו / שהיא
איננה גשם / ישים אוקותיו אות ומופת חיכושי על מהות הנפש שהיא זורה נבדלת על זה האופן הנה כל הנמצאים
יפרדו והיו לארבעה ראשי חלוקות / א' גשם / ב' זורה לגשם / ג' מקרה נשוא על הגשם / ד' זורה נבדלת מחומר /
זונה הנפש המדברת לא יתכן היוטה גשם להיות שכל גשם מתחלק נכמיות והנפש איננה מתחלקת / גם לא יתכן היוטה
מקרה / להיות שהמקריים ב' מינים / א' מתחלקים בהחלק נושאים כמו החוש והקור הנשוא נשים שהוא בחלק חלוקה כמיות
בחלוקת המים / שהכמה היא הנדל המתומים / ב' הם המקריים הנפסדים בהחלק נושאים כמו מקרה הסמונה נבעלי סמונה
כמו העיגול והרצוע הנשוא על הגשם הנפסדי / בהחלק הגשם ומקרה הראות הנשוא על אשר העין ונפסד בהחלק העין וזולתו /
זונה לא יתכן היות הנפש ממין המקרה הא' המתחלק בהחלק נושאיו מהטעם האמור והוא שנפש כל חי מתחלקת / גם לא יתכן
היותה ממין המקרה הב' הנפסד בהחלק נושאים היות מבואר שהשכל הוא בלתי מעורב עם הנוף ואינו לו לנשוא איפסד
בהחלקו / (וזה ראיתי לחלק בין מקרה למקרה אולם המבד לא לחלק יוא ולדעתו כל המקרים מתחלקים בהחלק נושאים
ע"כ השגחהו תפיסת הרב המוסקאטו והוא שלא כל המקרים מתחלקי) גם לא יתכן היות עצמות' נור' לאדם כאחת הנורות
של בעל החומר / להיות שכל נור' דבוקה בחמרה דינוק עירוב ופועלת בכליו כמו זורה הנפש המרגשת בחומר המרגיש
משא"כ נפש השכלית שהיא בלתי מעורבת עם הנוף : וכיון שאיננה גשם / ואשר שאינה גשם ולא מקרה חונה
בגשם : כבר נראה / גם לא יתכן לבזור תומר שאיננה נמצאת כלל בהיות שפעולותיה מורים על מזיוטה כמו שקדם :
ולא נשאר / א"כ בהכרח לא נשאר א"כ מארבע מדרגות הנמצאים האמורי / כי אם היוטה נור' נבדלת כמלאכי אלהים
אך בואת קבדל מהם שהם שכליים נפועל תמיד משא"כ הנפש שהיא שכל נכח טרם תלא לפעל להטענם במושכלותיה /
ובעבור דמיון מהוה לפחות הולאכי' נאמר נעשה אדם בללמנו : הנורות הרחניות / הם הנורות הדמיונות אשר
בכח היצרי ר"ל המדמה המופשטות מהמורגשים : תשיבהו מחשבי / הנפש תשיב את היצרי להיות מחשבי ר"ל שכלי כמו
שאמר למעלה ו"ל והכח היצרי בהשקמש בו המחשבי יקרא יצרי ובהשקמש בו המדבר יקרא מחשבי : תרכיבהו הרכבת /
סריב העלמיים עם משיניהם / ד"מ תרכיב משיג הסרנפה עם עלם החי / ואחר קבדיל המין עולתו נבחינת משיגי

ותפסה

ג. הכה הרעיוני המחשבי שאינו נכון כמו שיקר' בתינוקות
 ובבהמות ובמי שנשתנה מזגו מחמת חולי ער שיעלמו
 אותן התמונות מהנפש האנושית ההרכבית והפרדורית
 המצטרך אליהם להשלמת העיון בעצת המכוונת והבא
 העצה מחשבת כלה או קצתה ומן הראיות על הפרד
 הנפש מהגוף ושאיונה צריכה אליו כי רכחות הנשמות
 יחלשו במושגיהם החזקים ויפשו ה' אש והאון אצל
 הקול החזק בהפסד כליותם והנפש המרברת אינה כך
 אבל תתחזק כל אשר תשיג מרע חזק מומנה ומורה כי
 הזקן ישיג הגוף ולא ישיג הנפש אבל תתחזק אחר הג
 שנה

נחטפה הקס סכלי על פיו כי קאמר נהרננה כל חי מרגיש או אז תרכיב המשיג עם האדם ותאמר כל אדם חי / ואלו
 קוליד הקולדס נהבול האדם מהדומם והלומח לאמר ח"כ כל אדם חי : הרעיוני / הוא עלם המחשבי הכלתי נטון נבהמות
 ונני אדם הדומים לה ונכחיות זה הכח ר"ל המחשבי כח אמלעי בין המדמ' והסכל לכן כאשר יגבר בו כח המדמ' למדמה
 יחשב ונקרח ילרי בשמו ואם יגבר בו הסכל יקרא מחשבי וסכלי / ונחלומי הסכל מבני אדם כמו הקינוקות שוכר יעשה
 זה הכח המחשבי הקשים סבריות ופרטיות על כן יללחו הנערים לפלפול הקלמודי / אך לא להשכיל נאמחו בשכל העיוני
 אשר עסקו בכללים להפשיט האישים הפרטיים ממקריהם ולהעלותם אל גרם כללי המיונים לסוגיהם בהקדמו כוללות /
 והסכלת חינוך הסכל העיוני היא חכמת הלמודיות וזיה כלל זרע / אמת חן כוז נחלח בכל החכמ' הוא לכן בה יחנכו
 את הנערים להדריכם בדרך אמת בהסכל : שיעלמו חוקן הסמויות / כי חן החולי פועל נכח הסכל כי הוא חינוך מעורב
 עם הגוף להיות חלי הגוף פועל בו חלי סבת העלם הסכל בחולי הוא העלם הדמיונות העלירות ילרי אשר ממנו יקח
 הסכל הקדמויות וסרי זה דומה לאיש טוב רואי שלא יראה חיה מוחש ידוע דמיונו מוכסה בשמה כח שחן המדמה בטון
 כי אם נמוח אשר כסה עליו חופל / וקנזא העל' / העל' היעולה בשכל המעשי / כי חן עלה בשכל העיוני כי העלה
 קשמה לעשות טוב או רע אך לא יתיעץ המשכיל לדעת נמח ח"ך הוא היצר שכבר נעשה ולא לו להוסיף או לגרוע
 דבר בו כמו שניאר החוקר (בראשון לראשון מס"ה) : מחשבת כלה / ר"ל גוטה כלה אחרי הדמיון כי יתיעץ לבחור
 בטוב הערב לשעמו עם היותו רע אמיתי או שיאחו נקלח רע כי לא יללמו לכמו אלה חסרי הדעת העלה הנכונה
 לנרר הטוב האמיתי מהמדומה : על הפרד הנפש / ר"ל המופת על היות הנפש המשכלת כח גפרד ר"ל בלתי מעורב
 עם הגוף / ואינה עושה מעשה באמצעות חכרי הגוף הוא שכל הכחות הפועלי באמצעות האברים כמו הראות והשמע
 נחלשים מהשנת פעולה חזקה כעין רואה וזר השמש לא תוכל אחריה לראות המוחשים המוארים בהארה מועפת /
 וכן כשמוט האון קול גדול לא תעבור כח לשמוע אחריו קול נינוני וזה בעבור שללי החושים נרפים מהחזק הפעולה
 שש"כ הסכל כי אחרי השנתו מוסכל עמוק יקל לו להשיג מוסכל קל / וזה יורה שחן לשכל מעשה נכלי ההפעל מחזק
 הפעולה חל כל פעולותיו בהסכל בלי כלי בשמי / וסם היותו פועל בלי כלי עכ"ו יחלש מהשיג מוסכל עמוק שנדי
 הכנות הדמיונות אשר נמדמה המוכרחות להשגה היא כפי עננה / ונעבור הקלות זה המוסכל נכה ושמיי שהא
 המדמה ע"כ יקרה לו החלישות בהכריות חק עלמו כיתר כחות הנפש אשר בכלי גופני מעשיהם / והוא זה דבר הרב
 המורה (בל"ב לראשון) ו"ל הנה יקרה נהשנות השכליות מבני שהן נחלוק נחומר דבר ידמה למה שיקרה בהשנות
 החושיות וכו' ע"י"ש / ואל זה רומז אמרו הוא יוסף ראש ואתה תסופט עקב / כי הסכל מחליש כח המדמה ומכונ
 עליו הרכבותיו הכוזבים נראשים השכלתו / אך המדמה מחליש הסכל בסוף השכלתו שאינו מעניקי נמוסכלות עמוקות
 דמיונות כפי הראי לסם : וזוה כי הווקן / עוד מופת שאין ההשכלה בכלי גופני / כי הווקן מחליש בלי ההרגשה
 העינים חכמיהם והאונים חכרשנה עם הווקן אך הסכל יתחזק עם הווקן כאמרס ו"ל וקני ת"ח כל זמן שמוקינים דעתם
 מסוספה עליהם וזה לעד שאין פעולה הסכל בכלי על כן יקנבר בעת שחלפו מעיקיו שהם ככחות הגופניות היערידות
 את הסכל מהשכיל ויותר מהאם יגבר לעת המות שאז סרו כל מעיקיו ומעריניו וע"כ נקרא יום מיתת רלדיקים נדרז"ל
 בשם יומא הלולא רבה כי הוא יום חתונתו ויום שמחת סכלו בסור מעיקיו ורזח לו ללכת מחיל אל חיל בהשכלת אמתו
 ית' כאמרס ו"ל שהלדיקים חן להם מעשה מהשכלה בעו"הב כי ילכו מחיל אל חיל בהשגה להנין דבר מתוך דבר :
 וזוה

שיהי' בנסיון אין נזרין עליו נזר נמאר כי לא יגודר האדם נזר נמור שכל אדם לא ינוע אוניו כאשר יגודר כי כל אדם מרגיש וכל מרגיש חי וכל חי עצם ושהכל יותר רב מהחלק וזולת זה מהמושכלות הראשונות שהאמנתנו בבירור הרעות לא תחברר בלמוד ואם לא יהי' כן הי' משתלשל הענין אל מה שאין לו תכלית ואם

שנה והגוף כירידה ונחה שפעולות הגוף בעלות תכלית ופעולות הנפש בלתי בעלות תכלית כי הצורה הנדסיות והמספריות והמשפטיות בלתי בעלות תכלית והראיה על מציאות עצם שכלי נבדל מהגשמיים יעמוד לנפש מעמד האר לראות , ושהנפש כשנבדלה מהגשמיים תתאחד בו הוא שהנפש אין מדעיה הוויה בנסיון כי אם

ונחה שפעולות הגוף , עוד מוכח שלישי היות השכל נפרד מחומר ר"ל שהוא בלתי פועל בכלי , להיות שכל פעולות הגוף הן בעלי תכלית היות נוסחיהם ב"ת מא"כ השכל שפעולותיו בלי תכלית להיות השכלותיו כלליות ומיניות הכלליות כימי עולם : כי הצורות , להיות שהמושכלות הלא מדויקות הם ב"ת כי אם ישכיל המשכיל ד"מ ששלש וזוהי כל משולש שום ב' נכנסת הנה יהיה זה מושכל הכולל משלשים ב"ת : והמשפטים , וכן תולדות הקטשים בעלי ב' משפטים החזרי' נגבול האמצעי הם ב"ב ב"ת כי נחמנו בהיקש כל חי מרגיש , כל אדם חי , א"כ כל החי מרגיש תהיה זו התולדה משפט ב"ת כי עתה כל אדם ענינו לדורות עולם , וכבר ביארנו אלה המופקים בקונטרס אחרון מ"ס המדות שלנו : והראיה על אליהו , אחרי אשר נחמד השארות הנפש המשכלת אחר המנות בהיותה עדרת ממנו אשר על כן לא תכלה בלתי כמות שאר כמות הנפש בכלות בליהן כאמור , יסוב ינופק ידו לצאר בן עדנה אשר בו חזקת לחיות חיי נשימות ההשגה לעולם , והנה יבאר בחופה שיש גם שכל נבדל מחומר אשר פי הפילוסוף יקנוט בשם שכל הפועל וערכו לנפש המשכלת בערך אור השמש לעינים כי הוא יחיד המושכלות אל עבר פני המשכיל כאשר יחיד אור השמש את המוחשים לעינים , בשכל הפועל היות חזקת הנפש המשכיל לאור צלור חיי ההשגה לעולם , והראי' על כל זה הוא : שהנפש אין מדעיה , יבא ראיה על מציאות השכל הפועל החומר מייצגות הראשונות הנשיות בנפש כל אדם נענע בלי לימוד אשר אלה המושכלות הראשונות הם התחלות ההקשים לכוונת מהם המושכלות שניים ושלישיים וכן הלאה , אשר הוא זה ר"ל ידיעת אלה המושכלות הראשונות הוא מחיליות השכל הפועל אשר האגיל על הנפש המדברת , וחומר שאין המושכלות באדם נקנות מהנסיון ר"ל בחכום , כאשר חשנו קודם כי אם אמור יאמר איש כל חי מרגיש , היות הקדמה הפשוטה ר"ל אשר חפשי האומר וראה ההרגשה בכל חי פשוט הנה , זה אינו כי אלו היתה הקדמה נשית ר"ל חפשיה לא היתה התולדה הכוללת מחנה אחת , כי מה שיהי' נשיון , כי החפוש לא יתן החמת כי לא יגודר האדם מהחפוש אשר חפשי ומלא ב"א שלא יניעו אוניהם ולא ראה אחד מהם שיניע אוניו , כי לא ראינו אינו ראי' , וע"כ לא על החפוש אחריו סומכים נקחתנו המושכלות הראשונות לעוסות ההקדמות בהקשים ההגיוניים כי אם לפי טבע נשימות אשר נטע השכל הפועל נפשיותו חלה המושכלות הראשונות והנשיות מעשה חלבי' היות חין בה כוז , בן רחוי לפרט דברי החכר לא כמו שהבין הרב המוסקצשו ממלת נשיון שעינו נשית ממש פרובין בל"ח כי חין לו ענין בזה , ומה גם שהנסיון ממש כמו שהבין הוא אחת בחפשיה המושכלות הראשונות כחומר (בשמיני למלות הגיון) , והנכון מה שכתבנו : היה משתלשל , אם לא היו גם מושכלות ראשונות שמיניים בלי מופת , הנה היו נכבחה המופתים הולכים לב"ת שכל ידיעה תקדם לה ידיעה מחומתה בחופת בלי ראשית מ"ס שאין זה נכח האדם להשיג מושגי ידיעות ב"ת , על כן מה היתה ואת להיות אדם למשגת המושכלות הראשונות החומתיים בלי מופת והם התחלות הידיעות ועליהם יצענו : ואם בן חילי' , יא"כ החזון לאדם דעת חלה המושכלות הראשונות בכבחה היות עולם נחל חלבי' שהוא שכל בפועל , זה להיות האדם מצינו הולדו נכח לדעת חלה המושכלות הראשונות , ואחר ולא לפעל ידיעתן , ומאמנא (בהקדמה י"ח משי' למורה) שכל יולא מן הכח אל הפועל מוליכי ונלקט , (וכח שהוא ל"ל בפועל נמוגות היות כמו האש בפועל המנוגות לפועל השריפה הדברים אשר הם נכח לשרוף , ומבאר

ומבאר

ואם כן מאצילות להיות דבקה בגפש המדברת וכל מרה שבו צורה שכלית בעצמותו הנה הוא עצם בלתי מתנשם אך עומד בעצמותו וציוור הנפש לצורה שלמות לה ויהי לה נה ההתדבקות בעצם הורה השכלי אבל תעתיק' מההתדבקות ההוא טרדת הגוף הנה לא התאמת ההתדבקות התמים אלא במיאום וגיעול כל כחות הגוף כי אין מונע לה מההתדבקות בו וזולת הגוף וכשחפרד ממנה תשאר פגוי ניצולת ממה שהי אפשר לו מן

החפסד מתדבקה בעצם הזה והמבנה המיונה בעולם העליון וזולת זה מהכחות אין מעשהו כי אם בגוף ויאבד בהפסד הכלי אבל הנפש המדברת כבר ציירה אותם הצורות החם ולקחה לכותיהם כמו שקדם :

ג) אמר הכוזרי אני רואה לדברי האלה הפילוסופים יתרון דקדוק וברור על שאר הדברי :

אמר החבר וזהו מה שהייתי מפחד עליך מהפראו ומנח' הנפש על דעותם למה שתברר

מהם

ומבואר א"כ מה שיש שם שכל הפועל המוציא את האדם מן הכח אל הפועל נהשכלת אלה המושכלות כאמור : דבק בפש , השכל הפועל ידבק בפש האדם להוציא שכלו מן הכח אל הפועל בכל עתות השכלתו : וכל מה שבו / השכל הפועל הוא צהותו מותן הצורה השכלית לנפש המדברת ע"כ הוא צורה שכלית בפועל כאמור ואינו נשם : וציוור הנפש / מה שהנפש מציירת בנפשה צורה זה השכל הפועל היא שלימותה , והציוור האמור הוא ע"י השכלות המושכלות אשר בפועל אלהי' ומעשהו כי אלה המושכלות הם עצם מעצמי השכל הפועל כי מהותו ועצמותו אינו נלתי אס אלה המושכלות מהם בו בפועל ונעבורם נקרא שכל הפועל : ויהיה לה נה התדבקות , בהשכלת הנפש צורת השכל הפועל קהיה לה דניקות בו ר"ל שתתאחד עמו וקיהיה עצם מעצמו בהיות השכל הפועל האמור מושכל בפועל לנפש המשכלת , וכבר התנאר במה שקדם שהשכל בהיות בפועל מתאחדים נה השכל והמשכיל והמושכל יסובו והיו לעצם אחד ע"כ נהשכיל הנפש שום מושכל בפועל אלהי' תדבק בשכל הפועל ותשוב היא והוא עצם אחד כמ"ש הר"ב צ"ל כאשר ידבק החלק בכל יסוב החלק ככל : אבל תעתיקה , טרדות האדם ועסקו בהשגת האות נחמתו הנופניות מעללים אחרו מהשגת ההתדבקות האמור שהוא שלימותו וזאת הצלחתו האמיתית והוא תכלית האדם אשר בעבור השגת זה התכלית ר"ל למען השכיל באמתו ית' ולדבקה בשכל הפועל ע"י ההשכלה בעצמה נכרח לעטן דעת אלה' לפי השכלת חסדו אשר הוא ית' נובע בו את יצוריו הוא הדעה אותו ובידיעה זו הוא חפץ ככחוב בואת ית' הלל המתפלל השכל ידוע אותו כי אני ה' עושה חסד וגו' / כי נחלה חפצתי נאום ה' : וכשתפרד ממנה / או יסורו מעליה הנחות הנופניות אשר באותם מנעו אותה משלימותה / על כן היו החסיד' מתאווים המוח בראותם אותו כי טוב הוא לקיים עשה דהשכלת הנפש , וחתי' כמ"ד כי טוב זה מוח וע"כ קראו ליום המוח נשם יומה הלולא דנה כי הוא ללדיק יום התוכחו ויום שאחת לנו בסוד מעיקיו הנשמיים המונעים אותו משלימותו : כבר ציירה אותם , וככה הציוור הוא שנה להיות עצם אחד עם השכל הפועל והיו השכל והמשכיל והמושכל עצם אחד וחי לעולם בגלל המושכל שהוא השכל הפועל החי לעולם בחיי ההתנוונות / ככחוב והחכמה קהיה בעליה / וכאמר עץ חיים היא לחמיתים נה ר"ל החכמה האמור לפיו / הן כל אלה ראיה עיני עור וסיוע נכתונים ונדרו"ל לון הדעה ווד לחלוק מלים : (1) והוא מה שהייתי מפחד עליך / החבר מתקדך בתחנולותיו לפעלו לחוק האמונה בלב המלך לכל ישאן על בינהו להניח אותה במחקר נחמה וזוא והנה הוא בונה וטותר למען הקים את דברי התורה אשר שם חמה / אשר כה עשה המלך שלמה נס' קהלת כאשר שם מנמתו לחקור ממסך הפיעות הדחיות כמו ההשגחה האלהית / והשגחה הנורה עם השגרות הנחירה / או הראה פנים לדעות שונות ולא נחה דעמו באחת מהנה כאלו חוותה נפשו לקיים דברי החכם תכלית שנדע הוא שלא נדע עד כי לבסוף נחר דרך אמונה ככחוב סוף דבר הכל נשמע את אלהים ירח ואת מונותיו שמור / כאלו הורם בזה שאין להשען על החכמה אשר לא נדת / כי אין חכמה ואין תבונה ננד ה' / והוא זה כוונת החבר נ"כ ברוב דברי זה הספר וד"ל : למה שתברר / הוא כוונתן עצם למה נעו רבים וכן שלמים אחר כמדת הפילוסופי' / והנה יתאר כי

חא

אל בעלי חיים או צמח או נקפאו בחלקי הארץ ושבו מהשתנות אל השתנות ובפלא יפול בהם השתנות אל יסוד גמור אמת כי אחר המחקר יוצא לנו התכרח להורות בחמימות וחקריות והלחות והיבשות ושם איכיות ראשונים לא ימלט מהם או מאמצעיהם נשם מתגשמים ושהשכל יתיך המורכבות אליהם ירכיב מהם ויניח להם עצמי נושאי ויאמר אש ואויר ומים וארץ בצורה ובמאמר לא שהם היו כלל פשוטים חוץ לשכל ויתרכב מהם הווה ואיך יאמרו זה והם יאמרו בקדמות אם כן לא סר האדם הווה משכבת זרע ודם והדם מהמוזנות והמוזנות מהצמח והצמח כמו שאמרנו מכח זרעי וחמים אשר ישתנו לדומה עצם להם בעזר מהשמש והאויר והארץ ועוד שלכל הכוכבים ומצבי הגלגלי רשם ועור בו הגה זה הספק ביסודות על דעתם / ואולם על דעת התורה הנה האל ברא העולם כמו שהוא ובעלי חיים שלו וצמחי וצווידיים ולא יצטרך אליהם אמצעי והרכבה מורכביהם ובהורות בחרוש קל כל קשר והתישר כל מעקש כשירומח מוח העולם שהוא לא הי' עור הי' בחפץ האל כעת שרצה לא הצטרע בחקירה איך הרהונו הנשמים

מהם המופת בחכמות ההרגליות וההניון בטחו הנפשות על כל מה שאמרוהו בטבע ובמה שאחר הטבע וחשבו שכל מה שאמרוהו מופת ולמה לא תספק בטענותם ביסודות הארבעת ראשונה ותתבע אותם בעולם האש אשר יטענו ששם האש העליונה אין גוון לו שימנע גוון השמים והכוכבים ומתי השגנו אנהנו אש יסודי אבל איכות המה בחכלית אם תהול בארץ היתה נחלת ואם תהול באויר היתה להבה ואם תהול במים היתה מים רותחים ומתי ראינו נשם אישי ואוירי נכנסים בחומר הצמח והחי עד נגזר שהוא מורכב מהארבעה כלם / אש ואויר ומים וארץ איכותי השגנו המי והארץ והשתנות והכנסם בחומר הצמח / ולאויר ולחמימות השמש עור בהוי' בדרך האיכות לא כנשם אש ולא כנשם אויר או מתי ראינו אותם נתקום אל אלה הארבעה בעינים אם יתק חלק אל דמות העפר אינו עפר אבל היא עפר ראוי לרפואי וחחלק הנתק אל דמות המים אינו מים אבל היא כחויטה או לחות ארסי או מוזני לא מים ראויים לשתי וחחלק הנתק אל דמות האויר הי' איר או קישור לא אויר ראוי להתנשם בו / ואלה גם כן פעמים ישתנו

כוח זה בעבור שראו פועל שלם בחכמת ההרגליות ה"ל בלמודיות אשר על שלם נכרו לעשות הקשים הגיוניים מולידי קולדות כלן ורש אמת / ומה שפעו משפט כולל לכל מה שאמרוהו בחכמת הטבע ובמה שאחר הטבע שהם כלם עניני מופתיים אמתיים כמו אלה שזכר / והכנסם בחומר הלמח / כבר ביארו האחרוני' שהלמח גדל על כל מים ואין לו חלק בעפר כלל ואין העפר משמש ללמח כי אם להחזיק המים הכנוס בתוכו ולהיטקו כח מלח סלפיער העמון בחלקי העפר וכבר כתבנו בזה שמץ מזהו (בי"ח לראשון) / ישתנו אל ב"ח / כי יש משתנה יבאש וירוס הולעיס בהשתנותו ויש יולא פרח וליץ לן בהשתנותו / ואיך יאמרו זה / עוד יספק עליהם ויאמר לא די שאפס מקום להנחתם של הנפלאי הווים מהיסודות ונפשיים אליהם בהיות שמעולט לא ראינו זה כאמור / אלא חף כי יאמרו דברי עלאם בהיותם מחמינים בקדמות העולם וה"כ לא סר כל נמצא בעולם מהיות מחים מינו מעולט ועט זה יאמרו שהכל הי' מחד' יסודות וזה סמירה מנארת / לדומה עלם / פי' כמו לעצם דומה / ועוד שלכל הכוכבים / ועוד יקשה עליהם למה יחסו הכוים ליסודות לבד הלח כל הכוכבי' פועלי' בהוים / ולא יצטרך אליהם אמצעים / כי הכל נעשה ברעון ויכולת נכתוב כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ / אך המחפספי' מנינו עמנו אומרי' שהי' החפץ הוא לפי החכמה נכתוב כלם בחכמה עשית / ומהאמור תבין כי מה שאמרו קלט חכמי הקבלה שהש"ת האליל חיליות ראשונה שכל פשוט כמוהו והי' בו ב' השכלות השכלת עליו והשכלת עולמו וכן הלאה עד שהגיע המציאות ל' ההרכבה וההגשמה כמו שתראה זו הדעת להראב"ד נבי' לם"י ומפרשים אחר' וולקו / הוא הכבר אין דעתו נמה סימנה / ונפירוט כתב

הנשמיים ואיך נקשרו בהם הנפשות ולא תהרחק נפשך
 מקבול הרקיע והמים אשר מעל לשמים והשרים אשר
 טבירים רבותינו והספורים המקווים מן ימורי המשיח
 ותחיות המתים והעולם הבא ומה צרכנו אל זאת
 התחבולת בחשאיות הנפש אחר כלות הנוף והמסופר
 הצורך המקובל כבר אמת יאצלו היעודי הניחם ידעי
 רוחניי או נשמיים ואם נמשוך דרכי התגיון לקיים הדעות
 כס ולבטלם יכלו התיים בלעדי תולדה ומי לנו באמתת

בית שהביאונו בשתנפש עצם שכלו לא יונבל במקום
 ולא ישונהו הווי ולא הפסד ובמה תוכר נפשי מן נפשך
 או מן השכל הפועל ושאר העלות והעלה הראשונה
 עוד איך לא יתאחדו נפש ארסטו ונפש אפלטון וידע כל
 אהר מהסדעת הביור והאמנתו וסרתיו וכלל הפילוסופים
 עוד איך לא ישכילו מושכליהם פתאם כמו שהם אצל
 האל ואצל השכל הפועל ואיך תשיגם השכחה ולמה
 יצטרכו

(בי"ג לרביעי) ד"ה וזאת טענה נרודה וכו' / כי לפי דעת החבר זו דעת בעלי החיוב לא כן חלק ישראל מאמיני
 סידורם הרלוני כי לפי זו הדעת אין צורך לאמצעים חבל הפשוט וכל לברוח מורכב כי בעל הרלוני יק' לא יבנר ממנו
 עולמה / וזה דעת הרב המורה ג"כ (כפ"ב לט"ו) / אולם הסגל שבין דעת החבר לרוב המורה הוא שהרב המורה
 דעתו שאחר סידורם הכלתי עבדי יס' ה' כל המציאות לפי טבע החכמה כאשר יאמרו הפילוסופי' אלא שהוא יק' משנה
 לפעמי' העבד כפי הצורך לשעתו / אך החבר דעתו שאכס מקוש לחכמת העבד בדעת הפילוסופי' חבל הכל בעשה
 ברלוני מאו ומה גם היום כדעת המדברים כמו שקראה זו בדברי הרב המורה (בהקדמה השניעית מע"ג לראשון) / ולפי
 זו הדעת אין חכמה ואין תנונה נגד ה' בפעולותיו לפי ערך בחינתו כי הכל עשה ברלוני ומה שאמר הכ' כלם בחכמה
 עשית / הנה זה לפי ערכו יק' אך אהנו לא נדע מוזת החכמה שאן דבר כן היא דעת החבר דעיה והביניה : והיום
 אשר מעל לשמים / ר"ל להאמין כפשוטו שיש שם חומר מים על השמים שנהס כוכבים ומולות כאמרו (בי"ג לרביעי)
 לא השיגתם הקשת הפילוסופי' : והשדים / כבר נפלה מחלוקת במציאותם בין חכמי אומנתו' הרמב"ם בהל' יסודי הסורה
 וכן הראש"ע נפי' לפסוק ולא יזנחו לשעירי' וולתם מכחישים מניחותם / והרמב"ן ז"ל ורבים וכן שלימים יאמינו שיש
 במלאים והם מורכבים מן' יסודות חויר ואש / ולהיותם אשית על כן הם בעלי טעם וחימה וחכמים מויקיס ושאר
 מדות ברועות הנמשכי' מתגברות אש : אל זאת התחבולה / ר"ל לחלק כחות הנפש לפעולותיה בנבר האוח למטן
 הראות שהנה השכלי בלתי פועל פעולותיו בכלי גופני ושעל כן לא יכלה בכלות הנוף ע"כ / הנה עם אמונת החידוש
 הרלוני אין צורך אל ההתחכמות הלוה כי הקבלה כבר אימרתה אלה היעודים ר"ל השארות הנפש ות"מ ועו"הב :
 הניחם / הנה היעודים האמורים שיהיו נשמיים או רוחניים ר"ל אש קרזה אמור שהנפש הוא ענין גשמי דק וך כעלם
 המלאכי' לדעת החבר ועד"כ כי הנפש הוא הדם / ותענוניה הם נ"כ תענונים נשמיים דקים וזכים / ואם קרזה
 אמור שהכל רוחניים אין נפש נראה ביעודים האמורים : בלעדי תולדה / בלי תולדת מושכל : ומי לנו / מה הביע
 לנו נהנת מהות הנפש והיותה ענין שכלי בלתי מוגבלת במקום / א"כ כמה תבדלה הנפשות והעילות הרועניות זו
 או / כבר הביא הרב המורה זה הענין (בהקדמה הי"ו לט"ו) ואם נאמר שהשכליים הנבדלי' ימינו מלד היותם עילות
 ועלולים / ואכן רש"ד כתב שהשכליים הנבדלים כלם עלולים מעולם אחת וימינו מלד מעלת מדריגתם זה על זה /
 ועל זה הדרך יתכן שימינו גם הנפשות אחרי הפרדן מהנוף : ואיך תשיגם השכחה / אחר שאין פעולת השכל בכלי
 גשמי / ואם איפו פעולת השכל נשינה כי חלק הלך לו / והנה מפני חשונות באלה סקרו קלח לחמר שאין שם נפש
 במציאות אבל כל מעשה האדם לפעולותיו בדבר הרעיונים ושאר הכחות הוים ע"י תנועת הדם לערק' לחציון בלעז
 המחפסעת בנברי הנוף בליור תנועה ידועה לכל הפך לחסוך בדבר או למחנן לכל אחד תנועה שונה ידועה / ונס
 המושכלות הוים לדבריהם משנת ליור' שונים ידועים לכל הפך ההוה במיץ הנידים נערוי'ן ואש"ע בל"א / החללת
 הליור היא בטוח שהוא מנוע ההרגאות ומשם מתפשט ליצורים היודעים מיישפע הליור בחפץ המוח וממיתו על
 האברים ועושים רלונו / היד כותנת הרגל הולכת / והתנועה והליצורים האמורי' לא תפסוק בנ"ח מיוט הולדתם עד
 יום

יצטרכו אל התבונה במושכלותם חלק אחד חלק עוד איך לא ימצא הפילוסוף עצמו כאשר יושן וכשנשתכר וכשהגיע לו ברכאם כלומר מורסא במוח וכשמוצאה אותו הכאה במוחו וכשיוקין ויבדלה וכו' אשר נגזר עליו מן שהגיע לקצה מחכמת הפילוסופיה וקרהו בלבול שחורי או ברכאם ושכח כל חכמתו האם אין זה הוא בעינו או האמר שהוא זולתו עוד נניח שהברוא מהליו בהדרגה וקבל עליו להתלמד מראש והוקין וליא ישיג המדע הראשון האם ישובו לו שתי נפשות נבדלות אחת משניהן בלעדי האחרת עוד נניח שנשתנה מונן אל אהבת ההתנברות והתאוה ונאמר פי יש לו נפש בן עדן ונפש בגיהנם ואי זה הוא הנבול מהמדע שתשוב בו נפש האדם נבדלת מהגוף בלתי אובדת אם היא בכלל מדע הנמצאות הרב' מזה שנשאר על הפילוסוף לא

ידעהו ממה שבשמים ובארץ וביום ואם היא מוספיק הקצת הנה כל נפש מדברת נבדלת לפי שהמושכלות הראשונות תקועו בה ואם היא אמנם הפרד הנפש בציור העשרה מאמרים ומה שלמעלה מהם מהתחלות התבונה ויוכל לו בהם הנמצאות כלם כשיקחם הגיוניות מבלעדי השלמה לתכליתם הוא מדע קרוב יושג מיומו ורחוק שישוב האדם מלאך מיומו ואם אי אפשר מבלתי הגעתם לקצה והקפי בהם ההגיונות ומבעיות הוא עיון בלתי מוש והוא אובד בלי ספק על דעתם והגרה כבר נתפירת לרמיונות נפסרות ובקשת מזה שלא נתן לב יוצרך עליו ולא הושם בטבע בשר השגרתו בהקשה אבל הושמרה זה בטבע הנבחר' מסגולת הבורא ותברך הזוכים מובי הברואה בתנאים אשר הזכרנום וגיעו אהון הנפשות אשר יצוירו העולם בכלליו ויראו אלקיהם ומלאכיו ויראו קצתם

יוס מותם / כי גם העיפה הרעית אשר מונה נולד החי תמונע תנועה מרולית לערך" לאזין בלעז נגיחה לרחס ומאו לא תפסוק התנועה עד יוס המות שזו יקרה הדם ויעמוד מועפו וסנת זאת התנועה הוא טעם מלוח וממוץ אשר דם שנהרגים הגידים והנשר זה הטעם נהגיע הדם אל חוכס יתקבלו ויגרשוהו הלאה / ככה יעשו כל האיברים כל הימים אשר הוא חי / ומו המרולה יתעוררו התנועות הנפסיות ד"מ המרולה המהירה תעורר השמחה והרפוייה האכל והעלזון / והפך זה ג"כ שהתנועה המתחדשת תעורר מרולה חדשה ד"מ בהתעורר תנועת הכעס והחימה או התעורר דם מרולה מהירה בהפסקים קלרים בנייה ותוליד חוס רב דם כמנהג המרולה המהירה / והפך זה העלזון וחדש מרולה רפוייה וולתם והדברי' ארוגים / וקלט קעני אחנה מני עמנו חסנו למלוא סוף לזו הדעת ממה שא"כ כי הדם הוא הנפש וכן יחשנו קלט ההורסים / אך כל זה ישא רוח יקח הכל כי הוא הריסת יסודו התורה אף כי מנוכות רבות יעורו מירכתי זאת ההנחה בענין הפפץ והמיוון והידיעה ושאר כחות הנפש / והכלל כי השגת הנפש לפעולותיה דבר כחוסיה הוא ענין קשה מאד לא יושג על גוריו על כן הקבלה בעיני' האלה יוקר עוב מהמחקר : ולמה ילמדך אל ההבונה / למה הלך ההכללה בהדרגת ההבונה ר"ל להנין דבר מתוך דבר אחר שיתאחדו עם השכל הכולל שחן עם סידור הדרכי' למושכלותיו כי אם כלו עלם שכלי אחד אין בו חלקים טובים ובי' ראוי מזה שהדנוק בו יוכל כל מושכל בלי לימוד ההלעה אליו ד"מ יוכל בחכמת התכונה בלי השכילו בלמודיות להיוחו עמם אחד עם השכל הטובל הדנוק בו : שתי נפשות נבדלות / ר"ל אחת שנתעלמה במושכלות טרס חלה / והב' שהפעלם בה אחר שחלה : בניור העשרה מאמרים / שכל הנמצאי' אשר בעולם חלוקים בעשרה מאמרות כמבואר (ביו"ד למלות ההגיון) : ומה שלמעלה מהם : ר"ל ידיעת הסוג העליון שהוא העגס שאר הע' מאמרות הם מקריים לו : כשיקחם הגיוניות / כסיונות כפי מה שידובר בהם בהשקפה הראשונה בטבע הלשון : הגיוניות וטבעיות / כפי מה שידובר בהם על שיערי ההגיון ונחכמת הטבע : השגתו בהקשה / להשיג שלימות האדם ואשרו האמיתי בהקשה השכלית : בטבע הנמצאים / הם הנביאים : מסגולת הבורא / מני ישראל שנאמר בהם ואחס תהיו לי סגולה וכו' ש"ן מציאות לכבואה רק בני ישראל : בתנאים / סיהו בח"י שהוא מקום הכבואה ובזמן הנית :

קצתם את קצתם וידע קצתם סתרו קצתם כמו שנאמר
 גם אני ידעתי החשו / ואנחנו לא נדע זה ובמה זה אם
 לא שיבואנו בדרך הנבואה ואלו היתה חכמת הפילוסופיא
 בזה אמת היו זכרים דברים בנפשות ונבוא' והם בשאר
 בני אדם / אמת שיש להם יתרון בחכמה האנושית /
 כמו שהי' אומר סקראט הראשון לעם / אני לא אכפור
 חכמתכם דאלהית אבל אני אומר לא אדעה / אמנם
 אני חכם בחכמה האנושית / ויש להם התנצלות
 למה שנצטרכו הקשיהם לדעת הנבוא' והאור האלהי
 אצלם הבטיחו החכמות המופתיות בטחון אין תכלית
 אחריו מתיחד בזה ואין חילוף בין שני אישים בחכמות
 ההם וכמעט שאין החכמה בין שני אישים במה שיתחלפו
 אחר זה מהדעות במה שאחר הטבע גם בהרבה מהטבע
 ואם נמצא כת אחת מסכסכת על דעת אחת הגדה אין
 זה לחקירה ותולדה שעמדה עליהם דעתם אבל שדום
 פיעת א' מהמדרים יקבלו מומנו כסיעת פיתאנוריש וסיעת

אבנדקלי' וסיעת אפוקראט וסיעת ארסטו וסיעת אפלטון
 וזולתו ובעלי החשך והאור וההולכים מסיעת ארסטו
 ולהם בתחלה דעות מפסודות השכלים יזום השכל
 כהעללתם בסבוב הנלגל שהוא יבקש שלמות יחסר ליו
 כדי שיהי' נכחי לכל צד / ולמה שלא יתכן זה המוד
 לכל חלק ובקשהו על החמרה והעקב וכמו התעצמים
 בשפטים השופעים מהראשון יתברך ואיך התחייב מהמדיע
 הראשון מלאך ומן המדיע בעצמו נלגל / והורגו אל
 אחת עשרה מדרגות ועמדו השפטים אצל השכל הפועל
 ולא יחויב מימנו לא נלגל ולא מלאך ודברים הם ספקוק
 למטה מספר יצודה ובכלן יש ספקו וזין הספמורה בין
 פילוסוף וחביריו אבל ינצלו עכ"פ ונהן להם שבה על
 מה שטענו ממופשט הקשוחם וכוננו הטוב ועשה הנימוסים
 השכליים ומאסו העולם והם על כל פנים מעולים אחר
 שלא יחויב להם קבול מיה שאצלנו ואנחנו יחויב לנו
 קבול הערות והקבלי אשר היא בראייה /
 אמו

בנתינו החכמות המופתיות / ב' החכמות האישיות לפי מופתיהם שהם חכמת הסגיון וחכמת הלמודיות שאין בהם
 שום כוז כאמור כמה שקדם / הם הנתינו חזקנו שכל מה שיאמרו הפילוסופי בעצמיות ואלה הם עד לזן תכלית הם
 כלם חמת כמו אלה / והתייחדו נזה / אך שקר הנתינו והכל האמון גם כי לנד בהניין ולמודיות התייחדו באמת עד
 שאין חילוף בין דעת ב' אנשים מהם באלה ב' החכמות / וכמעט / כמו שאין חילוף בין ב' אנשים בהגיון ולמודיות
 כן אפס חכמה זולתם שאין בה חילוף ר"ל דעות שונות בין שני אנשים מהם זה להיחס דעות בדויות כפי סברת
 כל אחד מהם על כן לא עמד טעמם והסכמתם גם / ובעלי החושך והאור / הוא גם לכת ידוע מהפילוסופים כמו
 שנקראים כת אריסטו מאשיים והולכים / כהעללתם / כמו שזכרנו הסנה והעילה לסנוב הנלגל שהיתה זאת מכת
 החשוקה שכל חלק ממנו משתוקק להיות נכל לך על כן ישנו מקומם בסנוב על ההחמרה / והנה זה כמו פ' שנה
 נקבלה סנת סנובם על יד החכם נעונון חיש עינבלאטירא / שהיא אחר שיש לכוננים כלם כת מסיכה / ודחיקה כמו
 לחנני המנגט וככה אלה המשיכות והדחיקות ירחקו קצתם מקצת ויחקרנו לקצת עד שיחווה מה החנוע' הסנובית /
 ואלה הכחות אינם שוות בכל הנוכחי אבל קצתם חזקים וקצתם רפויים / וזה סנת מהירות קצתם בהלך וליחור
 קצתם ונטייתם לאחצ' אחר לנפון או לדרום הכל כפי חיות הדחיקות / וכבר מלא בשכוננו שווי המהירות והאחר
 עם הווק הכחות ורפיונם / מה שהי' זה לזרח נטיי הרב המורה (כ"ד לשני) מה טובו ומה יפיו של החכם הנוכח
 לפניו לא הי' חכם כפופו ואחריו לא קם עדינה / ועליו יאמרו המושלים הענב היתה חופו וזוהו / הי' אחר
 נמוטין נא ויהי אור : הסעלמם בשפטים / שחפצם החזקות בעלמייס רחמיים ע"י השכלות העוליים שמהשכלת
 עצמו נחווה ב'גל ומהשכלת עילתו מלאך כאמור (נסוף י"ג לרביעי) : הם בספק / ישיגום ספיקות ומנובנות יותר
 ממה שיש לספק על ספר יצירה : ממופשט הקשיהם / מהנפשט לפי הקש' שכלם והוא מדר"ל וכשטו לו מהכח :
 קבול מה שאלנו / קבול התורה כמו שכבר אמר (בל"ה לראשון) אילו היה הפילוסוף באומה שיחיל מקונלות / הי'
 מסעסק

(ח) אמר הכוזרי השמיעני בחסוך כללים מן הצדדים מן הרעות אשר נהגו אצל חכמי שרשי האמונה וחס הנקראים אצל הקראים בעלי חכמת הדברים

אמר החבר אין בזה תועלת זולת החזק ברברים והעוד על מה שנאמר רבו זהיר במרה

שתשוב לאפיקורוס כי החכם התמים כמו הנביאים על הדמיון מעט הוא שיוכל להאעיל אדם בדרך הלמוד ולא ישוב על חולק בדרך הדבור ובעל הרבה יראה עליו חוד חכמה עד שישב לו השומע יתרון על התמים והוא החסיד אשר חכמתו אמונה לא ישיבוהו מהם משיב והכלית המדבר הוא בכל מה שילמדוהו זילמדוהו שיכנס בגפשו ובגפשו תלמידו האמונת אשר בגפשו התמים והוא המוטבע ואפשר שתפסיד חכמת הדברים הרבו מאמונת האמת במה שיבארו מהספקות והרעות הנפקות כאשר נראה מאשר לומדים מקצבי השיר

ומרקדים במשקלם ונשמע להם המויה ודבריו מבחילים בחכמתם ונראה מהמוטבע שהוא טועם מושקל השיר ולא יעבור עליו דבר בשום פנים ותכלית האנשים החכם שיהיו כמו זה אשר נראה סכל במקצב מפני שאינו יכול ללמוד להם והם יכולים ללמדו אמת כי המוטבע רזה יוכל ללמד מוטבע כמוהו ברמו מעט וכן העם המוטבעים לתורה ולחקר אל האלקי יקרו כנפשותם ניצוצות מדברי החסידים וישונו מאורות בלבנתם וזולת המוטבע הוא הצריך אל חכמת הדברים ואפשר שלא תועלתו ואפשר שרזוקהו :

(ט) אמר הכוזרי איני מבקש מורך שתעמיק בענין הזה אבל אבקש מורך דבר ברש

האמונה יהי לי למזכרת מפני שטמעתו שמוע ונכספה נפשי אל

פרק א' אמר החבר תחלי מה שצדק להעמיד הדוש העול ולקיים הדבר בבטול קדמות העולם אם

הי

מחשבת בהקדמותי להחזיק חידוש וכו' : (ח) השמיעני , על זאת של המלך (נא' מזה) , והנעימו סגור סיון שאלתו ויעשה בקשתי בקדוה לנצטות ופקדונות המוכרחי לדעת והנה אחרי ההלכות ישוב אל ההתחלה : בעלי חכמת הדברים , הוא כח ידוע נימיהם היו מכלכלים דניהם במופמים הלזים ושריים , ע"כ קראם הרב המורה בשם מדברים ולא המדברי היו בעלי דתות כמו שניחר הרב המורה (בע"א לראשון) ועל כן היו הנחומים משתוח עם הנחום דת , והנה כראות המלך שאדם תקוה בהנחום הפילוסופי מפני שהנחום להנחום דת על כן על זאת יתפלל המלך לנחומי בדרך המדברי כי היא ישרה נעיניו להצות זו דרך הקורה והיא האמונה אשר מתכו והחכמי אשר חליו ויחדו יסיו תמים אל רחם שלימותו ואשר הלחמו האנושים : כאשר נראה מקצבי השיר , מוסב אל האמור לפניו חכמית המדבר ללמוד האמונה אשר נכנס תמים בעני , אשר כעקרה הוא יקרה ג"כ להמאורר בעני קולדתו עם המאוררים המלומדים נמנות חכמים מלומדה לקנז ר"ל להנביל השירים ביקדוה ותמיעות להקדמות אל המוטבע הכוא שירו הטבעי : שנים משקל השיר , מנין משקלו בטבעו בלי לימוד קנז השיר : (ט) איני מבקש ממך שתעמיק , רבוי ההתחמות בעניני האלפיים יתן מנרעות ככחוב אל תתחכם יותר למה שאמס , ונאמי' במופלת ממך כל הדרוש : פרק א' חלה מה שנייד , על פי שני דרכים יקום דבר מחקר אמיתי , א' בהקש טשאי' השיר , ב' בהקש החילוף כמבואר (בשניעי לחלוח הגיון) וזה אמרו להעמיד מדוש הטולם , ר"ל בהקש השיר , ולקיימו בניעול הקדמות ר"ל בהקש החלוף שהיא בניעול הסוקר , ונחה דפיס פחה לנעל הסוקר ר"ל לנעל הנחה הקדמות הסוהרת להנחום המידוש , ועתה חכה המעין ברוך ה' אם בעל נפש השכלת אלה נין קנין דרך המדברים הלא היא כחונס על ספר המורה (בע"א לראשון) ושם נאמר (בהקדמה הי"א) שמלחוח מה שאין תכלית לו שקר על כל ענין ר"ל בין שהי' בשם בעל בלי תכלית נכמות , או בשמיים רבים בעלי בלי תכלית במספר , או שהיו עילוח ועלולים אין תכלית למספר , או שהנכס והטמן יקבל החלוקה לבלי תכלית , או שהיו שם דברים נמלאי' בנות זה אשר סור זה כמו חיה

סנייט

היו החולף אין לו ראשית הנה האישים הנמצאים בזמן החולף עד העת הזאת אין תכלית להם ומה שאין לו תכלית לא יצא אל הפועל ואיך יצאו האישים ההם אל הפועל והם אין להם תכלית מרוב ואין ספק כי החולף ראשון ולאישים הנמצאים מספר יגיע אל תכלית כי בכח השכל למנות אלפים ואלפי אלפים כפולים עד לאין תכלית זה בכח אבל שיוציאוהו אל גבול הפועל לא כי אם מה שיצא אל גבול הפועל ונמנרה אחר כן המנין היוצא אל הפועל יש לו תכלית בלא ספק ומה שאין לו תכלית איך יצא אל גבול הפועל אם כן לעולם התחלה ולסבובי הגלגל מספר מניע אל תכלית / ומה כי מרה שאין לו תכלית אין לו חצי ולא כפל ולא ערך מספרי ואנחנו נדע כי סבובי גלגל השמש חלק משנים עשר

מסבובי הירח וכן שאר סבובי הגלגלים קצתם אל קצתם ויהיו זה קצת זה ואין במה שאין לו תכלית קצת ואיך ישוב זה כמו זה ובין נילו אין לו תכלית והוא קצת ממנו או גדול ממנו רוצה לומר שהוא יותר מספר או פחות מספר ומהו הייך הגיע מרה שאין לו תכלית אצלנו אם היו לפניו מן הברואים מרה שאין תכלית למספרם איך הגיע המספר אלינו וכאשר יהיו לדבר תכלה אי אפשר לו מפלי החלה ואם איננו כן יהיו כל אחד מהאישים צריך במציאותו להמתין למציאות אישים לפניו אין להם תכלית ולא ימצא איש :

פ"ב העולם חדש כי הוא נוף והנוף איננו נמלט מתנועה ומנוחה ושתיים מקרים מתחדשים עליו באים זה בעקב זה וחבא עליו חדש מכלי ספק בעבור בואו

המינים אשר מעולם ועד עולם וסבובי הגלגל הנאים זה אחר סור זה לבני תכלית כל זה שקר / והמופת על המניע מליאותו הוא להיות סבב"ת הוא מליאות דבר מה שאין לו שינוי / וכל מה שאין לו שינוי אין לו חלק כי החלק מן הדבר משער ומודר כל הדבר ד"מ אם תחלק חלק עשירי מקובעל עשר אמות אוי קמדור הנשאר בחלק ההוא ט' פעמי' ומה קדע ששיעורו ט' אמות / ומה שלא יתכן הטל במליאות שני בעלי בלי תכלית אחד גדול מחברו זה כי ברבותו להשוותם או ישוער יתרון הגדול ובהיות זה היתרון חלק ממנו לכן ישער את הכל ונתן לו גבול ותכלית הסך המוכן / אבל כל אלה האמורי' מתחלקים לכן לא יתכן היותם נב"ת / וזה מופת אמיתי נולד מהקש התנאי בלא האמר כל מתחלק הוא בעל תכלית / ואחר תקנה ותאמר אבל הדברי' האמורים מתחלקים / ותהיה התולדה א"כ הדברים האמורי' הם נב"ת / אך יש שם מחלוקת בדבר וזה כי הנ"ת נכח כמו שיחשב נבשם שיקבל החלוקה לבני תכלית / או מליאות הנ"ת נבוא זה אחר סור זה כמו אישי המינים אשר מעולם שדור הולך ודור בא / וכן סבובי הגלגל הנאים זה אחר סור זה / שלש אלה יאמר הכילסוף שיסכן מליאותם / והמדבר יגזור אומר שאם מקום למליאותם כמו האמורי' / והנה החבר דרך המדברי' לו בזה כאשר שאל המלך לבארם לו לכן יתבאר דבריו על פי ההקדמה האמורי' וריעותיה המובאות שם (נע"ד לראשון) אפס כי החבר ויתר להפילסוף נהדה לו בהקדמ' אחת והיא שהנ"ת נכח כמו שיקבל הנשם החלוקה הרעיונית לב"ת יתכן מליאותו / ועתה נשוב לבאר דברי החבר על פי הדברי' האמורים : אם היה החולף אם היו העולם קדמון נלי ראשית היו אישי המינים אשר הלפני בלי תכלית נבוא זה אחר סור זה וזה שקר כאמור לכן תהיה הנחת הקדמות שקר : ואין ספק / ומבואר א"כ מזה בלי ספק שהעולם חדש ויש לו ראשית : כי נכח השכל / היא ההקדמ' אשר ויתר החבר להפילסוף אשר לא בן דעת יתר המדברי' כמבואר בדברי החבר המורה האמורי' : ולסבובי הגלגל / זה מופת שני על החידוש כי אם היו קדמון היו סבובים נב"ת והוא שקר כאמור : ומה / זה מופת שלישי האומר לולי היה העולם קדמון היו שם סבובים נב"ת יותר גדול מסבובים נב"ת מה שלא יתכן שיהי' נב"ת גדול מב"ת לכן שקר הנ"ת והכל הקדמות : ומה איך הגיע / זה מופת רביעי יקודמו המניע מליאות נב"ת נבוא זה אחר סור זה : פ"ב העולם חדש / אחר שביאר בקודם שקר הקדמות נהקש החילוף שב עתה בזה לבאר החידוש בהקש הישר : מתנועה ומנוחה / זה המופת מיוסד על ההקדמה הרביעית והיא"ג האומרת שהעולם לא ימלט ממקריים

לא יערך הדבר כחמת עצמו אך מחמת הפכו ואין הפך לו ואין דמיון כי מה שהוא דומה לו בכל פנים הוא הוא לא יסופר בשני אבל ההפך המעורר לא יתכן גם כן שיהי' קדמון כי כבר התבארה קדמות מציאותו ולא יתכן שיהי' חדש כי כל חדש אמנם הוא עלול לקדמון הזה והאיך יעורר העלול עלתו :

פ"ד האלקים איננו גוף / כי הגוף איננו נמלט מחושים ומה שאיננו נמלט מן החושים הוא חדש ומן השקר שיקרתו נוקרה כי המקרה עמדתו בגוף הנושא והמקרה מעולל לגוף הולך אחריו נשאו עליו והאלקים יתברך איננו נגבל ואיננו מתיחד בצד מבלתי אחר כי זרה מתנאי הגוף :

האחים

בואו והחולף חדש כי אם הי' קדמון לא הי' נעדר ושניהם חדשים ומה שאיננו נמלט מן החושים הוא חדש כי לא קדם לחושים והחדשים חדשים איב הוא חדש : **פ"ה** או אפשר למחידה בליעת שתי יותר בו יתכן לקבוע בו לפני זאחריו והתיחדו בעתו מבלעדי מה לפניו ומרה שלאחריו מצריך אל מיוחד :

פ"ד האלקים קיים קדמון לא יחלוף כי אם הי' חדש הי' צריך אל מחדש וזה משתלשל אל מה שאין לו תכלית ולא יובן עד שיגיע אל מחדש קדמון הוא הראשון והוא אשר אנחנו מבקשים :

פ"ה האלקים נצחו לא יחלוף כי מה שנתקיים לו הקדמות התרחק מוכנו ההעדר כי חדש הנעדר צריך אל כונה כמו שהעדר החדש צריך אל סברה כי

ממקריים רבים / ועל ההקדמה השמים האומרת שהמקרה לא יעמוד ב' ומניס כ"א מתחדש' על העלם נזה אחר סור זה : והנה עליו חדש / זה מנואר כי הנח עתה הוא מחדש : והחולף חדש / גם המקרה החולף איננו קדמון כי כל מה שיש לו תכלית יש לו תחלה : ושניהם חדשים / ר"ל הנח והחולף : ומה שחינו נמלט / ר"ל גוף העולם שהמקרים מתחדשים עליו זה בטקט זה : הוא בנכרת ג"כ חדש כי לא יתכן היותו קדמון שא"כ יהיו המקרים המתחדש' עליו בנ"ק בנ"א זה אחר סור זה ב' נ"א והוא שקר במנואר (בהקדמה כ"א) : **פ"ג** אי אפשר / אחר שניאר בקודם שהעולם חדש ניאר בזה שיש לו מחדש / והמופת מיוסד על ההקדמה העשירים האומרת בהתייחדות ר"ל ששכל יגזור אומר שכל מהודש אפשר להסגור בזמן קדום או מאוחר מהזמן שנתחדש בו וא"כ התייחדות חדשו בזמן שנתחדש בו מבלעדי זמן אחר לריק למיחד והוא החל יס' / וזה הוא הדרך החמישי להכרז המורה (ס) : **פ"ד** האלהים קיים קדמון / אחר שניאר בקודם שהעולם יש לו בנכרת מיוחד ומחדש אותו בעת מבלעדי עם אשר המיחד הוא הוא האלהים / ניאר אחריו כי זה אלהים הוא קדמון מאו ומעולם ואפס זמן שיהי' ראשית מליאוחו בו כי אין לו ראשית ונפ' שאחריו ניאר שהוא נלחי ר"ל שאין לו אחרים כנתיב חני רחשן ואני אחרון : **פ"ה** האלהים נלחי / מליאוחו יעמוד לנלח בעתיד : כי חדוש הנעדר לריק אל סבה / זה מנואר בהקדמה השניעית שדין הקניזת דין העדרס ר"ל שכל העדר לריק אל פועל : אך מחמת הפכו / ר"ל מחמת שיטתנו אחד הפכנו על זולתו כמו שתייה וו נסנה בהפסד הנמנחים המורכבים : ואין הפך לו ואין דמיון / דמיון הדגרי יתכן ג"כ להיות סבת העדרו ע"ד אמרס ו"ל שא"כ לב' מלכיות להשתמש בנתיב אחד / והנה אם יצויר העדרו כנ"י חוי יחויב להיות לו מעדיר הפכני או דומה לו / ואם יהי' דומה לו מכל לך ובחינה בעצמות ובקדמות הנה הוא עלם אחד לח יסופר בשנים / ואם יהיה הפכו יחויב שההפך יהיה יקדם להקדמון ההוא או יתאחר לו ושניהם לא יתכן כאמור והנה לאמת זה המופת הי' ראוי להקדים ביאור אחדותו יס' : כי כבר התבארה קדמות מליאוחו / ר"ל שמליאוחו יש לו דין קדמה על כל / או יאמר שההפך המעדיר הוא קדמון בקדמותו / הכנס יוספק על זה כמה יכלו ב' הקדמותי זה מזה להיות נמנים שנים / כי עלמי הנכרלים לא יושכל בהם מנין כי אם בהיותם עילות ועלולים כמנואר בהקדמה (הט"ו לט"ו) : **פ"ו** האלהים איננו גוף / ניאר שהוא יס' איננו גוף ואין לו מקריים / וזה כי הגוף איננו נמלט מחושים כמנואר בפ"ב ובהקדמה הד' למדברי' : הוא חדש / הן לו יונה היותו קדמון יהיו החחדשות המקרים עליו בנ"ק והוא שקר : והאלהים יס' איננו נגבל / איננו מוגבל בלד מבלעדי לך עד שיהי' המקרה מוגבל בו בהנשאו עליו :

האחי

פ"ד האלקים יודע כל דבר קטן וגדל ולא ימלט מידועתו
דבר כי התבאר שהוא בכל וסדרו ותקנו כמו
שאמר הנוטע און הוא ישמע אם יוצר עין הלא יביט
ואמר גם השך ללא יחשיך ממך ואמר כי אתה קניית
כליותי .

פ"ה האלקים יתברך חי כי כבר נתקיימה לו החכמה
והיכולת אם כן נתקיימה לו החיות אך ללא
כחיותו הנגדרת בהגשה ובתנועה אבל חיות ענינו

השכל הנגזר והוא הוא והוא הוא :
פ"ט האלהים חפץ כי כל הבא מוטנו באפשר שיבא
הפכו או העדרו אז קורב העת אשר בו אז
אחריו ויכלתו על שני הענינים שוח ואי אפשר שלא יהיו
חפץ ישיב היכולת אל אחר מזה מבליתי האחר ויש
לאומר לומר כי מרעו מספיק משיצטרך אל יכולת חפץ .
כי מרעו מיוחד לכל אחר מושגי הפכתי ומרעו הקדמון
חסבה בכל הדש אשר הוא אות מספיק לדעת הפילוסופי :

חפצו

פ"ז האלהי יודע / לאפוקי מדעת קלת המתפלספים האומרי' שהוא פועל בחיוב בלי רלון ודעת / ונכיון זו הידיעה
פינת דת ע"כ הביא עלי' ראי' מהכחוי' לכל נאפיץ שהוא נקעה באומרים אמור אין פעמוד הזה רואה :
שאמר הנוטע און / אתי' ככירושו של הרב המורה (ני"ט לשלישי) שהפועל בלי מעשה מה מא' שין בלעו לא יתכן
עסוקו בלי דעת מלאכת המעשה הוא / ואחר שהש"ת פעל ועשה אברי' השמע והראות נחלית בפליאה מהמלאכה
עד שיטלמו מהם הראות והשמע הנה זה יורה שהוא ית' יודע פעולת הראות והשמע : כי אתה קנית כליותי / פי'
אתה עשית הכליות הזעזעות לכן מחויב מזה שתדע פעולת העלמה שהיא כח הידיעה : פ"ח האלהים חי / אחר
שנתבאר בקודם היותו ית' יודע משכיל כל מעשהו / והנה הידיעה וההשכלה הם מקריים נמשכים לעצם החיות ומבואר
א"כ מזה שהש"ת הוא חי כאמור : וכית הוא / אין חייו דבר וולט עצמותו אבל עצמותו הוא החיים והוא מצד החיים של
כל המציאות ככתוב וישבע בתי העולם : פ"ט האלהים חפץ / אחר שביאר כמה שקדם שהוא ית' עלם חי ויודע /
והנה חפץ והמילון הם מעצמות החיים על כן יחס לו החפץ / ועם היותו מבואר מאד עכ"ל ראה כי טוב לבאר
במופת והוא היות כל מפעליו בנחית עצמם אפשריים להיות באופנים שונים ונעמות שונות מוקדמים מן העת אשר
נבראו בו או מאוחרים / והנה הוא ית' יודעם בחפצו בתאר מבלעדי אחר ונעמ מבלעדי עת ככתוב כל אשר חפץ ה'
עשה בשמים ובארץ / והנה זה המופת מיוסד על הקדמו' העשירית אשר למדברי' האושרה בהתייחדות / ונחית וידע
ענין הארבעה קאריט זה שהמדברי' כלם מסכימים לייחסם לאלהי' ית' זכרם הרב המורה (כ"ג לראשון) והם חי
יכול חכם רואה / הן אלה ארבעת הקארי' הנבארו בפ' זה ונשנים הקודמים לו : כי מדעו מספיק / מדעו ית' לנד
מספיק לפעול כל ואין צורך לו ליכולת חפץ כי כל פעולותיו עוליס לרגל מדעו להיות כפי אשר ידע כי ידעתו
מחייבת הפעולה כמו שיבאר בענין הנחירה והידיעה : כי מדעו מיוחד / כי הכל מוכרח להיות כפי מדעו אשר ידע
שכן יהיה : ומדעו הקדמון / בואת ההקדמ' השב הקבר להנלל מיוצבת השינוי אשר יקרה לו ית' לפי חכמו פעם דבר
אחד ופעם הפכו על כן יאמר שהוא ית' איננו חפץ כי אם כמה שתגזור החכמה מאו ומערס טיאל כל דבר בעמו :
זה מסכים / אמנם כן יאמרו הפילוסופי' שהוא ית' פועל בחיוב אך לא בחיוב האור מהשמש שזינו יודע נפעולתו כי
אם בחיוב המושכל מהשכל ההוה ידיעה וחפץ ואין הש"ת חפץ וולתי מה שהחכמה מסכמה / ומדע וחפץ זה הוא
קדמון בין לדעת החבר בין לדעת הפילוסוף / אלה שהפילוסוף יאמר שמדעו זה הקדמון כקדמותו פעל ועשה כל מאו
ומקדם / והחבר יאמר שהם מדעו מאו ומקדם להם הפוליס לשעתו / והנה עם היות דעת זו ננחרת מאד חשים לה
מהלכים אמלעיים בין הפילוסופי' והחוריים / עכ"ל עדינה לא הוקר נה מוכת שינוי הרלון / וזה כי ערס נברא העולם
חי' מדעו ורצונו לברוא ואחר הבראו נשתנה והי' רצונו לקיימו / ועל כן אנו לריני' לדעת הרב המורה (גי"ח
לשני) האומר שהם מהות הרלון לרנות דבר והפכו ואין זה שינוי / בקרו ית' העושה מעשהו לא בעבור חלית חוזה לו :

חפצו

ויעיל בו הזימון ואלו היו מאמיניו כי יהי על כל פנים היה נמסר ולא היה מזדמן בכלי מלחמה לאויבו ולא בשבר לרעבונו ואם יאמר כי הזימון ההוא צריך למי שלא הזדמן כבר הודה בסבות אמצעיות ושבהם עמידת המתאחרות והוא ימצא בעתיד החפץ בכלל הסבות האמצעיות אם יודה האמת ולא יתעקש ועתיד להודות כי ימצא עצמו מינה לו בינו ובין חפצו ברברי האפשריים לו אם ירצה יעשה ואם ירצה יניחם ואין באמונה הזאת הוצאת דבר מדיון האלקים אך הכל שב אליו על פנים מתהלפים כאשר אכאר :

ואמר כי כל חידושות מיוחדות אל העלה הראשונה על שני דרכים אם על חכמה הראשונה אם על דרך ההשתלשלות ודמיון הדרך הראשון הסודי וההירבה הנראים בחי ובצמח ובגלגלים אשר לא יתכן למשכיל המשתכל שיחסוהו המקרה אך א כונת עושה חכם ישים כל דבר במקומו ויתן לו חלקו ודמיון השני שרפת

חפצו יתברך קדמון נאות למדעו לא יתחדש עליו דבר ולא ישתנה מאצלו והוא יתברך חי בחיות עצמותו לא קנייה וכן יכול ביכולתו וחפץ בחפצו כי מן השקר מצוה דבר וסותרו יחד ולא יאמר עליו יכול ביכולת סתם :

(י) אמר הכוזרי זה מספיק למוכרת ובלי ספק שזה אשר זכרת בענין הנפש והשכל ואלה האמונות אמנם הוא מועתק ממרה שאתרה זוכר מדברי זולתך ואני איני מבקש כי אם טעמך ואמונתך וכבר אמרת לי כי אתה מוזמן לחקור על זה והדומה לו ואני סבור שאין לך מנוס מחקור בשאלת הנורה ורבהירה מפני שהיא משאלו החכמה אמור דעתך בזה . **אמר החבר** איננו מכחיש טבע האפשר כי אם מתעקש חנף יאמר מה שאיננו מאמין בו כי אתה רואה מהודמנותו למה שהוא מקורה או ירא מה שיורך שהוא מאמין כי הדבר ההוא באפשר

פ"י חפצו ית' קדמון / חפצו שהוא עלש מעלמו ית' הוא קדמון כקדמותו להיותו עלש אחד עמו והטעם מעורו ירצה שיהי' כל דבר לשעתו כרצונו : נאות למדעו / משכיס עם מדעו ר"ל יחפץ שיהי' כל דבר כפי שידע שכן יהי' לשעתו / כי החפץ הוא אחד עם המדע כאמור נקודם לכן לא יתכן שיסתור אותו כאמור אה"ו : חי בחיות עצמותו / ישוב יוסף יד בחינתו להראות שהארבעה תארים האמורים שהם חי יכול חכם רוצה הם כלם עלש מעלמו האחד הפשוט אין בו רבוי ורובכים למדים / ולא זכר החכמ' נשכר מלקו אמורה (בסוף ג' לשני) שהוא ית' עלש החכמ' : לא קנייה / לא קנה אותם אחר שהיו נעדרו' מענו כעבד נ"ח כי אם היו עלש מעלמותו מאלו ומקדם מהיותו כנ"י בחיאות : מנול דבר וסותרו / זה שב אל האמור לפניו שחפצו נאות למדעו ואומר הטעם כי מן השקר שיסתרו זה את זה ויתכן ג"כ לאמר שהוא כנותן טעם אל אמרו שארבעת התארי' עלש אחד יחסנו יען שהרבויו הוא סותר לאחדות המיוחס אליו ית' : ביטול סתם / שהוא יכולת נקנה : (י) בשאלת הנורה והנחיר' / אם כל מעשי בני אדם נגזרים מה' לצאתם כרצונו ית' / או יש בחירה וספק ניד האדם לעשות דבר והפכו בו נכדונו נמורה (נך' לשלישי) : איננו מכחיש / לפעולות האדם בדברי חפצו אפס מקום לבורה כי הרשות נקונה לאדם לעשות דבר והפכו ככתוב ראה נקסי לפניך את החיים וגו' : מהודמנותו / מהכנתו שמכין א"ע בהכנות המושילות לקבל הפועלת המבעת מהמנוקס ולולי האמין נאמת נבורה לא היה מבקש ההכנות להשיג הטוב ולא הי' דורש ההלכות להגלל מרע / כי עם אמונת הנורה שקר ההכנ' והכל ההלל / והנה הודמנותו אל ההכנות וההלכות יורה כי בחנוף יאמין בנורה ולא נאמת : ואם יאמר / אם יאמר המתעקש האמור שכן היא הנורה שלא ישיג הטוב כ"א בהודמנות עם ההכנות הנאותות וכן שלא יגלל מהרע כ"א בחלולות הנה כבר הודה שהרשות נקונה למנול הסנות האמלעות : עמידת המתאחרות / קיום האחרונות : הולאת דבר / איננו כנופר בדבר ההשגחה : על דרך ההשתלשלות / ר"ל שלא הי' הטוב הראשון לפעול הפעולה ההיא אלא שנתשללה על ידי סבות ומסוככים עניינות האחרות או מן כטבעות

שרפת האש הואת על הרמיון לקורה הואת כי האש
 גוף רק חס פועל והקורה גוף מתלחלח ומדרך הדק
 הפועל שיעשה בנפעלו והחס היבש שיחמם ויכלה לתות
 הנפעל עד שיתפרדו חלקיו וסבורת הפעלים האלה
 כאשר תבקשם לא ימנע ממך השגתם ואפשר שתמצא
 סבות סבותם עד שתגיע אל הפלכים ואחר כך אל עלות
 הפלכים ואח"כ אל העלה הראשונה ובאמת אמר האומר
 כי הכל מנוצרת הבורא ובאמת אמר האחר בבחירות
 ובמקרים בלתי שיוציא מאומה מהדברים ההם מנוצרת
 האלקים ואם תרצה תקרב מציאות זה בחלוקה הואת

אל

בעצמות השלשית כמו שריפת האש לקורה : הפלכים , הנלנלים הסובבים בפלך ומסנני' פעולות נמציאות : עלות
 הפלכים , הם המלאכים : בחלוקה הואת , אין שום פעולה בעולם הווה בלי סנה וסכלית , והנה לפעולות הפועלים
 צדור הסנות הפלכיות המה בחלקים לחמשת מחלקות , א' אלהיות , ר"ל הפעולות הנפעלות מאת הש"ת לחכלית
 הראות כמו ונגורתו בעולם והם נעשים בסנו ורוח כמנהג הטבעי כמו ויולך ה' את הים ברוח קדים , ב' טבעיות
 והם כל הפעולות המתהוות במנהג הטבעי וסנוקיהם הם ההננות הנאותות להם , ג' מקריות , הם הפעולות הנעשית
 בסנות מקריות ולא בטוונת מכווין כמו שיתבאר משפית הדיו נמקרה קוים ונקודות ארוכים וקצרים כפי מקרה איכות
 השפיקה , ד' רזוניות , המה פעולות האדם ההווה ברזון מסנות רזונו לדבק בטוב המדומה או לברוח מהרע המדומה
 כמו לדבק בטוב הערב לשעתו לבד ולהסתלק מרע המכאיב לשעתו ומועיל אחר זמן , ה' בחירות , הם פעולות
 האדם ההווה נבחרת שכלית לדבקה בטוב אמיתי מועיל או מוחלט , ולנרות מרע אמיתי מוחלט או מויק לזמן רב .
 בן אלה חמשת חלוקי הפעולות על פי מדות סנוקיהם , והמהמבאר שהפעול בעבור סנה הוא מוכרח בפעולתו בעבור
 הסנה האציאה אותו לפעול הפעול' ההיא , ומן מולת הדברים השביל שאין נעל בחירה ורזון חפשי בפעולתו כי הסנות
 הפלכיות מוכריות אותם לפעול אותם , והנה התפוז' אמריה קאמר א"כ גם הנוראיות'יה' מוכרה במעשיו אחר
 שכל מעשהו בעבור סנה פלכית , ואולי בעבור זה כתב הרב המורה (בי"ג לשלישי) שאין שם פלכית למציאות
 הנמצאים בכלל וולת רזונו ית' שכן רצה , הנה מלבד שהוא כותר את עצמו נאמרו (בכ"ה לשלישי) שהפעולה שאין
 לה פלכית היא פעולת ההכל , אבל יסתור ב"ב דברי החוקר (כה' לראשון מס"ה) שכתב שכל מה שיש לחלקו פלכית
 ב"ש שיש לכלו פלכית , ולפי' א"כ אחר שיש לחלקי העולם פלכית ב"ש שיש לכלו פלכית , והנה דרי"ו כתב נע"ח
 שפלכית הנבירה הית' כדי להיעיב לשלימים בהראותו להם שלימותו א"כ הספק יספק ויאמר שהוא מוכרח נבירה
 למען השיב הסנה הפלכית כאמור , חולם עם ההכוננות יראה שאין כאן מבוזה כלל וזה שהנכרח האמור יסחייב
 באדם שהפלכית המגיע נבחרתו הוא דבר זולת נפשו ע"כ הוא מוכרח שהשנתו אותו הולת שיחדש בו , משא"כ
 הנורא ית' שאין פלכית פשוטו להשיב דבר חולה לו ולא יחדש בו דבר כלל בהשגת הפלכית כ"א הפקת רזונו שהוא
 ענין אחד עם הפלכית המושג א"כ איננו מוכרח מוולתו ולא יבואנו חסר כלל כי הוא אמר ונעשה רזונו אין אונס
 ומכריח וולתו , וכ"כ לאמר כל פעל ה' למענהו , ר"ל להפקת רזונו לבד כענין למעני למעני אעשה , ואפס מקום
 צוה לאתריך ונביאורטו על ס' המורה נאריך קצת יותר : מאחד מהשלשה חלקים , ר"ל שלט ימנעו מזד החל או המקרה
 או הנחירה : ומתנים בהם , ר"ל בחנאי שלט ינגד מציאותם להיות נמנעים מזד השלשה האמורי' שהם האל והטבע
 וקצחירה : והנחירה מכלל הפנות הטבעיות , כי הסנה הראשונ' לכל פעולה הוא האל ית' כאמור אחריו ולבחרתו

סנות

אל הסבה הראשונה השתלשלות מבלי דוחק בעבור שהאפשר נמצא והנפש מונח לה בין העצה והפכה תעשה מה שהיא רוצה מזה וצריך שתשובה או שתנונה על הבחירה ההיא מה שלא יהוויב זה בשאר הסבות האמצעיות כי לא תנונה סבה טבעית ולא מקרית אע"פ שהאפשר נמצא בקצתם כאשר לא תאשים התינוק והישן כאשר יזיקו והיה באפשר הפך זה אבל איך מאשימו מפני הסתלק המחשבה ממנו התראה אשר הם מכחישים האפשר האינם כועסים על מי שזיקם בכוחו או הנמכרים הם למי שיגנוב בגדיהם וזיקם בקור כאשר נמכרים אל הרוח הצפונית כשהיא מנשבת ביום קוד עד שתזיקם או יאמרו שהכעס כח כוזב נקבע לבטלה שיכנס האדם על דבר מבלי עדי דבר אחר וכן שיטבה וינחה ויאהב וישנא וזולת זה אם כן אין לבחירה מצד שהיא בחירה סבה הכרחית כי תשוב הבחירה ההיא הכרח ויהיה דבור האדם הכרחי כמו תנועת דפקו וזוה מה שתכחישהו הראייה כי אהה מוצא עצמך יכול על יהיו

סנות משתלשלות וכו' : מנלי דוחק / שאין העושה דחוק ר"ל מוכרח נמעטו : בין העלם / בין הנחירה העלמים לפעולת הפך ר"ל שהנפשי לה נחירה לעשות דבר ידוע או הפכו כרצונה : ולריך שתשונה / השנה והננות אשר ישונה או ינינה הפועל בפעולתו הנחירות היא לאות על היות הנחירה חפסית : המינוק והישן / שפעולותיהם מקריות ולא יתוארו נגנות ושנה : הקראה אשר הם מכחישים האפשר / הארה המעין רואה שהמתעקשים שוכר בראש דבריו גם מכחישים טבע האפשר והנחירה לאמר שהכל נגורה : האינס כועסים / הלא יכעסו על מי שהרע להם וזה יורה שאינם מאמינים שפעולות האדם הם נגורה כי אם ה' הפועל רע עושה נגורה אפס מקוט לכעס כי ידמה למי שנסל על זרועו גוע עץ והכחינו / כיכעס על הגוע : או יאמרו שהכעס / או יאמרו כי שקר הכעס ושוא ברא ה' תכונת הכעס באדם : וכן שיטנה / וכן הוא לנעלה אשר היסד נענע האדם לשנה העושים עונ ולגנות העושים רע אחרי שהעושים מוכרחים נמעטיהם נגורת האליהם ולא בידם עונם ורעתם טעוב כרע הם כגלגל המחנועע ואוכנ בהכרח ממרוקת המיס הנספך עליו שאין לו דבר עם השנה או הננות : סנה הכרחית / אין הנחירה מנחת פעולתה : ואלו היו החידושים / לפי אמונת הנורה קאי כל פעולת אדם הוזה בעולם מחודשת מרגונו ית' ולא יתי' לחדש המופתים אשר נשנוי המנהג הענעי פליאה ושיאמין בעגורם נדברי נביא והיו העונד והממרה שוים אין שכר ואין עונש אחר שניהם עושים בהכרח כנגור : דנות גדולות / מנרעות דנות : הכחשת העין / ושהוא מכחיש החוש : אבל הדנה / אך המנרעת אשר תשיג את המחמין שהאדם נחירי נמעטיו הוא מהא מאמין שאין לה' שלטון בדבר הנחירה לפעולות האדם : מוסכל נענעו / בלתי נודע וא"כ אין ידיעה לו ית' בפעולות ז"א אחר שהם אפשריים נחירתם לפעול דבר והפכו : כי הדעת אוחס במקרה / ר"ל שהש"ית יודע פעולות האדם כפי המקרה אשר יקרה לגמור כלומר שהנחירה נעמיד היא סנת ידיעתו

שהיו כי אין תודיעה במה שיהיה היא הסבה בהיותו
 כאשר הודיעה במה שהיה איננה סבה להיותו אך ראייה
 פלו כי הודיעה לאלקים ולמלאכיהם ולנביאים ולדעוניהם
 ואלו היתה הודיעה סבה להיותה היה ברין שיהיו עתידים
 בנן ערן לודיעת האלקים אלו שהם צדיקים מבלי שיעברו
 ואחרים בניהגם לדעתו שהם עתידים לחטוא מבבלתי
 שיתטאו והי' ברין שישבע האדם מאין אכילה לידיעת
 אלקים שהוא ישבע בעת פלוני ובטלו הסבות האמצעיות
 ואלו היו בשלות הי' מסתלק מציואות הכחות האמצעיות
 והי' מאמרו והאלקים נסה את אברהם על נכון להוציא
 עבודתו מן הכח הפועל להיות זה סבת טובתו כמו שאמר
 יען אשר עשית את הרבר הזה כי ברך אברךך ובעבור
 שהיו ההדושים צדיקים להיות אלקיים או וולתם מן

החלקים והי' מן האפשר שיהיו כלם אלקיים בחי
 ההמון ליחסם כלם אל האלקים להיות זה יורר חווק
 באמונה אך יש למכיר להכיר עם מעם ואיש מאיש
 וזמן מזמן ומקום ממקום וענינים מענינים אחרים וראה
 כי החדושים האלקיים לא נראו על הרוב כי אם בארץ
 מיוחדת והוא ארמת הקיש ובעם מיוחד והם בני ישראל
 ובזמן ההוא ועם הענינים החם אשר נתלו בהם ממצות
 וחקים נראה בסדרם כל מאווי לב ונראה בקלקולם
 כל רעה ולא הועילו הענינים המקריים והטבעיים דבר
 בשעת הקלקלה ולא היוקו בשעת הסדור ועל כן היו
 בני ישראל טענה בכל אומה על האפיקורסים אשר
 ראו דעת אפיקורוס היוני באמרו כי כל הדברים הם
 גופלים במקרה כי לא תראה בהם כונת מכון וסיערע

נקראים

לא ידעתו היא סבת הכחירה ע"כ הם אפשריים נבחינת האדם : כאשר הודיעה נחם שהי' / כמו שהודיעה נחם שגבר
 גבר איננה סבה לפעולה העשו' כן הודיעה העקירה איננה סבה לפעולה אשר קצתה / כי אין סדר וענין בערכו ית'
 נהיותו נלתי נופל תחת הזמן והעתיד והעבר בערכו ית' כהווי והרי זה דומה ידעתו כפועל האדם העתיד כאיש שרוצה
 דרך חלון ביתו בלחד שהורג את הנפש לשעתו אין ידעתו זו מרחת את הרועה לרצוח / והעיקר שהכחירה היא
 סבת הודיעה לא הודיע' סבת הכחירה / וכן אמרו ז"ל הכל כזו / ולא אמר נופס כלו חורס נזה שהיא איננו הכועל כ"ס
 כחיר' היא הפו' וזה הרשום והנחיר' נחונה ביד הנחיר' / ובעוב כלומר נחמת הדיון על הזמיר כי איננו מוכרח במעשיו /
 וכ"כ הרב המקובל הרמ"ע מפאנו נחמת המדות נמדת כלל ופרט : אך ראי' עליו / רק ראי' ועד שכן יחי' כמו
 שראי' והעדות נדבר שכבר הי' כאמור : ולמלאכי' / כמו שידיעת המלאכי' והרעיונים היא נלתי סבה להיות הדבר
 פן ידעתו ית' : היחה כרי / היחה ידעתו לנדס משפקת שהיו הנדיקים נג"ע והרשעים נביהגוס כי ידעתו סימן
 אלו מקבלים שבר ואלו עונש היא נזיר' שכן יחי' : והי' מאמרו / אחר שביעל דעת בעלי הנזירה שב לחוק דעתו אין
 שהודיעה הסניית לא תגעל הנזירה / ולא תצינהו הפשיעה מהנסיון ננסה את אנרסו אחר שהוא ית' ידע במה יבחר /
 כי הי' זה למען הרנות שברו על פי פעלו אשר הוניהו מן הכח / והרנ המורה (ככ"ד לשלישי) כתב נזה שהנסיון הי'
 ללמד לאדם נבול ירחק ה' עד היכן היא מנעת : ובעבור שהיו החידושים / ולהיות שכל פעולה המתחדשה בעולם
 שוכרתיס להיות כלם אליהם ע"ד הפש' גלות נכלל או עכעיים מקריים ונחיריים נפרט על כן נחרו המון כ"ס לייחס
 כל הפעולות להי' ע"ד הפש' גלות יען נזה תקבע האמונה בלנס שהנחתו ית' פרושה על כל המעש' : אך יש
 למכיר / אך ראוי לתק לב על ההנחה היח' האלהית כי אם היות שהמונייחסיס כל הפעולות אליו כאלו בהנחתו
 קעשו / הנה ע"כ יש שם הגדל בין עם לעם ובין איש לאיש ובין זמן לזמן ושקוט למקום וזמין לענין כמו שהולך ומנאייס
 נפרט : החידושים האלהיים / הנעשים בהנחה והנה ישיב לבאר הגדל שכן ארבעת חלוקי הפעולות הנזכרי' שהם
 אלהיים עכעיים מקריים נחיריים / ואמר כי האלהיים לא נראו על הרוב כי אם נא" / ובני ישראל / ובזמן הי' /
 נכפניי מעשי המנוח : נראה בסדרים / בקיום המלוות היינו חשיגים כל חזון לבנו ובנזכרנו השגנו כל רעה :
 ולא הועילו / לא הועילו הפעולות העכעיות להצילו מהעונש בעברנו על חורס הי' ולא היוקו הפעולות העכעיות
 של הלוחמי' בע נעת קיום הסורי : עענה על הפיקורסים / שנלתי פורים בהשגה כי יאמרו שהכל שוקד על מנהג
 הענעי

קראים בעלי ההנאה כי סברתם כי ההנאה ההיא
 חכלית המבוקשת והיא הטובה שהם, ובקשה בעל
 התורה מן המצוה בה שיהיה נכבד אצלו מוסר כל
 חפציו אליו יתברך ומבקש למוד אם הוא חסיד או
 אותות וכבוד אם הוא נביא או המון נדצה עם הענינים
 הנזכרים בתורה מן העתים והמקומות והמעשים ואיננו
 משגיח בסבות הטבעיות והמקדיות, וידע כי דעתם
 רחוקה ממנו אם בלמוד שיקדם לו בהצעה לרעה
 הריא או בכבוד שיעשה לו בעת הרעה ההיא, אך
 טובות הסבות המקדיות איננה נמנעת מן הרשע כל
 שכן מהחסיד וטובות הרשעים היא בסכות החס המקדיות
 והטבעיות ואין רוחה לרעתם כשתבא אבל החסידים
 יצליחו בסבות ההם המקדיות והם בטוחים מדעתם
 וכמעט שלא אצא מכונתי ועתה אשוב ואומר כי דוד

עיה הביא שלשה חלקים בסבת המות ואמר כי ה' יגפנו
 והיא הסבה האלקית, או יזמו יבא ומות והיא הסבה
 הטבעית, או במלחמה ידר ונספה והיא סבה המקדית
 והגיה החלק הרביעי ר"ל המבחרית כי אין אדם שיש לו
 דעת בוחר במות ואע"פ ששאל המית את עצמו לא
 מבחרו המות אך לרחות התעוללות האויב בו, וכמו
 החלקים האלה בדבור כי דבור הנביאים בעת שנוכשת
 אותם רוח הקדש בכל דבריהם מכון מן הענין האלקי
 ואין לנביא דבר בבחירה מדבריו, והדבור הטבעי הם
 הרמיזים ותנועות הראויות לענינים שרוצים להליץ בעד
 ומביאה הנפש אליהם בלעדי הסכמה קורמת אבל
 הלשונות המוסכם עליהם הם מזרכבים מענינים טבעי
 ומבחריו, והדבור המקדי הוא דבור המושגעים בעת
 שנגעם לא יסודר ממנו ענין ולא יגיע אל הפץ מכון.

והדבור

הטבעי אשר חכליתו למען ישיג כל נמלא טוהו: בעלי ההנאה, נקראים כנה על שם חזונתם שחכלית מליחות
 פחדם הוא רק למען השיג הטובות הנשמות על פי מדות הטבע הנקראים טוב סהם: ובקשה בעל הקור, אך
 חכלית בעל הדת ובקשתו מן המעו' שהי' נכבד אליו עד שיעצור כבודו הלוה אליו השגתו ית' להצילו מרעה ככתוב
 אחיננו ואכננו: ומבקש לומר, שילמדנו ה' דרך עבדי להשיג הטוב ולהתרחק מרע: או חוקים, ואם נביא
 הוא או נכבד יבקש מה' שיעשה להם גם כשיטי הטבע אם להטיב פהם או להגילם מרעם: עם העניני' / נקרא
 שלש אלה ר"ל החסיד והנביא והסמוך ינהנו כחור' ונמנו' נמנה ובמקום: ואינו משגיח / איננו בטח גם כי אם
 על ה' יסליך יבט והוא יבלטו מרעם: ועונק הרשעים, אך הרשעי' כלם ניד הטבע הם ואין ההשגה האלהית
 מללק חוקו מרע' הטקידה לבוא בעבט: ונמנע שלח אלה, הנה הוא החבר נמסיר ובה שלח ירחיק מן המכוון כלמה
 ב"ח ישיג אל המדובר בענין חרבה חלוקי הפעולות האמור': אך לדחות הפעולות, ואחר שהעיקר הוא דחיות
 הפעולות לכן ית' המות הוא כחלו בה סכנה מקדית הנלתי מבחן מלד פניו: וכמו החלקי', כמו שיש
 ד' סגות לד' חלוקי הפעולות כן חלה הד' סגות בדבור המדברי', כי דבור הנביא בעת אשר קהי' עליו יד ה'
 הוא הדבור האלהי שהטקידה מדברת מחוץ גרונו ומלפה על לשונו אין נידו להוסיף או לגרוע חפ' אות חו נקודה
 אחת: הם רמזים, רמזים המושגעים בכל חו למינהו להודיע בו רעיונו לאיש מינו נקרא הדיבור הטבעי, כמו
 בניית הכלב להודיע בו נפרו, ונמנו להודיע בו רגו ונסיונו להודיע שחקו, הוא זה הדבור הטבעי לכלבי' ונקרא
 שיחת בניס, וכן לפיכך הפרנול בקראו לנשי לחבל, ונפלו בו ברצונו להורקה לחת מהנה, וכיוצא בו נפלוסין
 הטונים לפעולותיו הטונות הוא הדבור הטבעי של הפרנולים ונקרא שיחת פרנולים, וכיוצא בו יש המיזם ידועות
 לכל חו לפעולותיהם, והיורע ומכיר כל המיה ידועה לכל פעול' ידועה בכל חו יאמר עליו שהוא מכיר בשיחת ב"ח,
 וד"ו טוח גוה שהי' ידוע שיחוק כל הכ"ח למיניהם ורבה היא על האדם להיות מורגל עם כל הכ"ח עד שידע
 רמזיהם כלם, וכמו שיחה הטבעית האמור' יש נ"כ לאדם מיום הולדו, הנבי' לנער האנת' והנהימה לחבל,
 השחק לפעולה הנמירה לרונו נעית הוד לקריאה וכיוצא גם רמזים ענעיות שכל שישי ב"ח מושגעים לרמוז גם רעיוניהם
 לרעיהם

והדבור המבחר הוא דבור הנביא בעת נבואתו או דברי הרעתן המחשב המחבר מליצתו ובוהר דבריו כפי שיראה שהוא ראוי לכונתו , ואלו היו רוצה היו מחליף כל דבר מהם בזולתו , ועוד אם היה רוצה היה מניח ענין ולוקח זולתו ויש ליחס כל החלקים האלה אל האלקים יתברך בדרך השתלשלות לא שהם בכונה ראשונה ממנו ואם איננו כן דברי התנוק ודברי מטורפי הדעת ומליצת הדברן ושינוי המשורר דברי האלקים יתעלה מכל זה , אבל טענת העצל על הזריו באמרו כבר קדם ברעת אלקים מה שיהיה איננה טענה כי זה כמו אמרו אליו היה אומר לי כי אשר יהיה לי אפשר לו שלא יהיה אומר לו אמת הוא אבל לא תמוע הטענה הזאת שיקח האדם העצה הטובה ותומן כלי מלחמה לאויבך אל

והטוון לרעבונך כאשר יתברר לך כי הצלתך או אבדתך אינם נגמרים כי אם בסבות האמצעיות ומכללם אך ההוקה שבהם שתבחר בזריוות ובהשתרלה או בעצלה ובעכוב ואל תטעון במה שיקרה למעטים ובעתות מעטות וברך המקרה מאבוד המשתרל והנצל המופקר הפרגי כי שם הבטחה יש לו ענין מובן בלתי ענין שם הסכנה ואין דעתך בורה אל מקום הסכנה ממקום הבטחה כאשר הוא בורה ממקום הסכנה אל מקום הבטחה ומה שיקרה במקום הסכנה מן ההצלה יאמר כי הוא נפלא ומרה שיקרה במקום הבטחה ממיחה יאמר שהוא דבר חוץ לטבע והבחירה בהשתרלות חובה ומסובות השתדלות עצתי ואת למי שיאמין בה ומסבות ההפקר העצה שהיא סותרת העצה הזאת , והכר שב בהשתלשלות אל

לרעים בלי לימוד כל זה נקרא דיבור הטעני לאדם אולם להיות שהאדם הוא מידי טעמו ר"ל שכל איש ממנו זריך להודיע זרכיו לרעהו יתר על הכ"ח לכן הטעני בו הש"ית הדבור ההסכמי נוסף על הדבור הטעני המשותף לו ולכ"ח , ומן מולא הדברי' תשכיל מנעט הש"ית שהוא לא ידבר בכלי מנעט כאחד האדם ח"ו אבל בקול דברי' נכרשים או בפעולות דמיוניות יודיע ראונו כמו שידיע האדם ראונו דבור עז"ה וקשור ע"י שני לחמר והלא ראשונה , וכ"כ וביד הנביאי' אדמה , וזה שא"ה הכ הוא אשר דבר ה' שנתקונו' , הוא אשר דבר ה' לחמר נקרנוי אקדש , ולא פורש הכין דבר אבל הטעם ראונו מוכן מפעולתו והוא דבורו ית' : נעט נבואתו , כאשר יסכר אל העם מה זה השיג נעט היחס עליו יד ה' (שאו ה' הדבור נדבור אלהי בלי בחיר' כאמור) אך עקה הדבר' דבור הנחירי כי יש לו נחירה לכלל דבריו נמשט ומק מלי' נאופן שיכנסו לאון שומע ויתקבלו על לבו : ואם איננו כן , ואם כל הדבורי' אינם ע"ד ההשתלשלות כ"ח בכוונה מאת הש"ית , הנה לפ"ו ה' כל דבור היוצא מפי כל אדם אלהי , ואפי' נבול פה של דוברי נבלה וזה ענין מנוב' לא יתכן: אבל טענת העצל , רבים עלליס אומרים לנפסס מה שגור ה' הוא יהי' בהכרח לא יועיל זריוות הזריו ולא תפסיד נש"ת העצל , ועל זה הוא כמשיב לאמר כי אומר טעני' זו אלו ה' אומר כי מה שידע הש"ית שיהיה א"א שלא יהי' בלי ספק הנה ע"ו ה"ית משיב לו אמת היא האמונ' הזאת , אבל לא תמוע , עם היות שכל ידיעתו ית' תקום אך עכ"ו כאשר טענ האפסה ביות ידיעתו מאובנת לא סנייס ר"ל שהנחירה העתידה היא סנת ידיעתו ית' לא סתך זה ר"ל שח"י הידיע' סנת הנחירה לכן נשאר טענ האפסר : ומכללם , ומכלל הסנות האמצעיות אף כי החוקים שנתן הוא להודרו על הנחיר' ולהשתדל בפועל ההללה בהיותם מוכרחים , ולהתרפה מעטותה בהיותם בלתי מוכרחים : ואל תטעון , יס מרחיס פנים להנחת הנורה-מה שאנחנו רואים לפעמי' שהזריו נפסד והעצל נסכר : כי שם הנעמה , כי נטחון יאמר על ענין המלי' ברוב וסכנה יאמר על המזיק ברוב והנה כל בעל דעת , הולך אחר הרוב ואם יקרה לפעמי' שהסכנ' תלי' יאמר עליהם שהוא ענין נפלא ואין להטען עליו בכל עת וכן אם יקר מקרהו שהנעחון ייק יאמר עליו שהוא חוץ לטענ ואין לפחד ממנו בכל עת , אך הכסיל בחושך הולך אחר הטענ בעבור ראותו פעם אחת הלה במקום סכנה וביזק במקום בטחון : ומסנות ההשתדלות , ומסנות אשר ישתדל גם כל אדם לדבק בעצ נלהקרחת מרע היא העלה אשר יתיען נחכס' להשיג הסנות האמצעיות כמו שיעלמי אני : ומסנות ההפקר , והסנות המניאות

שימרהו או שיעבדו אינו שוא כי כבר הקדמנו וביארנו כי המרי והעבודה לא יגמלו כי אם בסבות האמצעיות והיתה סבת עוברת העובד הצוו בעבור והוכן קדם ביריעתו שהוא עובר ושבת עבודתו שמוע תוהתרו וכן קרה ברעתו מני הממרה בסבות האמצעיות אם בחברת הרעים או בתגבורת מונ רע או נטות אל התענוג והמנוחה ותוכחתו לו מקל ממרו כי מן המפורסם כי לתוכחת רשם בנפש על כל ענין וכי הממרי תתפעל נפשו לשמוע התוכחות אפילו מעט התפעלות כל שכן בשתדדי התוכחת להמון כי יש בהם עכ"פ מקבל וכבר הועיל ואינו שוא :

תחלת ההקדמות אשר בהם קיום העצה הזאת *
 ההודאה בסבת הראשון ושהוא
 עושה

אל האלקים , אך אשר יהי' בניזרה גרידא הוא הכבוד והאותות ואין זה מצריך אל סבות אמצעיות והאפשר שיצריך אליהם כהצלת משה מן הרעב ארבעים יום מבלתי הכנת מזון , ואברן עם סנחריב מבלי סבה גראת , אך בסבות אלהות אינן אצלנו סבות מפני שאין אנו יודעים אותם , ובהם יאמר כי לא יועיל בהם התודמות והוא אמת אבל הזימונים הנפשיים ותם סודות התורה למי שידעם והתחכם בהם הם מועילים מביאים הטוב ורוחים הרע , וכאשר ישתדל האדם בסבות האמצעיות אחר שימסר אל האלקים במה שנעלם ממנו בלב שלם ימצא טוב וליא יחטיא אבל הכנסו בסכנה הנמורה לבטחוננו באלקים נכנס תחת וליא תנכו את ה' אבל ואמור בשוא בצוותו בעבודה למי שקדם ברעו

המניחות אל הספקר ר"ל לרעה היא כאשר יקטן בענה הסוקרת לראשונה ר"ל שיענוז נקטת הסנות האמצעיות המובילות אל השגת המנוקש , ואפשר שיצריך , גם פעולות הנשיים יתכן שיצרינו אל סנות אמצעיות , אך אין לנו מרגישים הסנות האמצעיות אשר נאעשה נשים כאמור אחריו ו"ל אך בסנות אלהות וכו' , ד"מ בהיות משה נהר בלי אכילה יתכן שנרא לו הסי' אור דען משניע רעונו נשאפו אותו או שהי' זו ההשגה משניע רעונו נכשו כאשר אהנו רואים אפס קלתו במשכילים באמתו ית' שיקחו ערובתם ננועס השגתם ולא ירעבו ולא יצמאו כאשר קרה לחסידים הראשונים בדברי הנזמות וזקתם , ואשר ירעבו נלמו הוא לזאת שאין נכשו וזה להענוג על ה' ונקרא חוטא באמרם ו"ל : הזמונים הנפשיים , רמוז למעשה המזמות שהם הסנות האמצעיות אל הדקוק בה' והחלום השגתו הפרעית : אחר שימסר אל האלקים , עפ' נקטת הסנות האמצעיות ראוי לנעוץ בה' ולהשליך יחנו עליו כי הוא יסלים הסנות הנעלמות ממנו ויחשוב כי הסנות לבד חלושים מאד להסיק מאווי' מנוקשתו , ככתוב חרור הנגר אשר יבעת באדם וסס בשר זרועו ומן ה' יסור לבו : ולא תנסו , וכן אמרו ו"ל אין סומכי' על הנס : אבל המאמר בשוא , טוב ישיב הסונה על טענת האומרים חרור הוא עבוד אלהים אחר שהסי' יורע מאו ומקדם הנדיק ית' או רשע וזה ית' בהכרח וא"כ אין יאוס למוכרח , אשר בשם מספקי' כאלה דבר הכתוב במחפלא , ידעתי כי כל אשר יעשה אלהים הוא ית' לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהי' עשה שראו מלפניו (קהלת ב') ואז והאלהי' הוא ואז הסמו' כמו חק כל חלה עשה ותי' , והעצם אש הכל בנורה ואין לאדם בה אמי' להוסיף או לגרוע דבר מנורתו למה ח"כ עשה אלהי' מתן קורה ליראה מלפניו וד"ל , ומי חכם יבין דעת כי כל ספר קהלת יסודתו לברר וללגן עיני פינות הסור' והחכמ' כמו ענין ההשגחה והנחירה והידיע' והגורה וכיוצא בהם וכל זה יבאר ע"ד הוויכוח בעצמות מעטות סונות כאמור בזה , ויש לנו פירוש נפלא עליו והוא עודנו נכתובים : כי המרי , ענוות ה' והמרותו לא יסלמו אלא בסנות כאשר פעולות האדם ומעשהו , והנה סנת ענוות העובד הוא המנוה מאת האלהי' והוא ית' ידע הנותר בה מלד שיבחר בה וכן את הממרה מלד שימרה וסיקה ח"כ הנחיר' והמרי סנת ידיעתו לא ידעו סנת העבודה והמרי ע"כ נשאר עכע האפשר כמו שקדם :

הקדמות א הענה הזאת , היא הענה שיענה לנחר בסנות אמצעיות המובילות אל השגת כל פעולה המנוקשת וע"כ

פושח חכם ושאינ במעשיו שוא אך כלם בהכמה וסדור
אין בהם קלקול וכבר התיישב זה בנפשות בהתבונן ברוב
הכריאה ומה שנשריש ממנה בנפש המשתכל עד
שתאמין במעשיו קלקול ואם יראה במקצתם לא
תתקלקל אמונתו בעבור זה אבל ייחסהו אל סכלות
נפשו ומיעוט הבנתו :

ההקדמה השנית ההודאה בסבות אמצעיות אך

אינם פועלות אבל הם סבות
על דרך החומר או על דרך הכלים כי השגבת זרע והרם
חומר לאדם ואברי ההזרעה כחברים והרוחות והכחות
כלים משמשים בניזום בחפץ האלקים ויגמר בהם צלמו
וקו ונדולו והזנוג ונאפילו ברבר הנוצר יש שצריך אל
הסבה האמצעית כעפר אשר הוא חומר האדם ואי
אפשר שלא להודות בסבות אמצעיות :

ההקדמה השלישית כי הנורא יתברך נורא לכל

חומר השוכה שבצורות שאפשר לו לקבל
וחמותוקנות שבהם ושהוא יתברך מטיב לא ימנע חנינתו
והנהגתו מדבר וכי חכמתו בפרעוש וביתוש על הרמיון
איננה מקצרת מחכמתו בסדור הגלגלים אך התחלפו

הדברים מחמת חמיהם ואין לך לאמר למה לא בראני
מלאך כאשר אין לתולעת לאמר למה לא בראני אדם .
וההקדמה הרביעית ההודאה כי למציאות מדרגות
עליונות ותחתונות וכל מה שישלו הדגש
והשגת וחוש מעולה מאשר אין לו זה בעבור קורבתו
ממדרגת הכבה הראשונה אשר הוא השכל בעצמו וכי
הפחות שבצמח יותר מעולה במדרגה מן המעולה
שבמנוצאים והפחות שבבהמה יותר מעולה במדרגה מן
המעולה שבצמח והפחות שבאדם יותר מעולה במדרגה
מן המעולה שבבהמה . הפחות שבבני תורת האלקים
יותר מעולה במדרגה מן המעולה שבאומות שאין בהם
תורת האלקים . כי התורה שהיא מאת האלקים מקנת
הנפשות מנהג המלאכים ותכונתם וזה מה שאין משיגים
אותו בלמוד . והראיה על זה כי ההתמדה על מעשה
התורה ההיא מביאה אל מדרגות הנבואה אשר היא
הקדובה שבמדרגות האנושיות אל האלקים אם כן בעל
התורה הממדה טוב מאשר אין לו תורה כי הוא כבר
הקנתהו תורת האלקים מנהג מלאכותי השקיף בו על
מדרגת המלאכים אע"פ שמריו בלבד אותו עליו והפסית
נשאר

וע"כ לנעוה נס' כי הוא יסלים המנוקס : ושאינ במעשיו שוא , דבר בעל כמאמר החכם הטבע לא יפעל דבר לנעלה :
כלם בחכמה , את הכל עשה בחכמ' לתכלית טובה ככתוב כלם בחכמה עשית : אין בהם קלקול , הש"ית לא יפעל
רק טוב ככתוב נמ"ב כי טוב מאד , ומה שאמרו ז"ל נוח לו לחדש שלא נברא , איננו חולקים נזה על התורה והעד
שלא אמרו טוב לו שלא נברא כ"א נח לו וכוונתם שאלו לא נברא ה' לו מנוחה מקיום עשה דהשלמת הנפש ועכ"פ
שנברא לריק לפשט במעשיו להסלים נפשו : ייחסהו אל סכלות נפשו , כאמרם ז"ל אש ריק הוא ממך הוא ריק :
הקדמה ב' ההודאה בסבות אמצעיות , שהש"ית פועל ע"י סבות מיוחדות שהם אמצעיות למציאות כל פעולה כמו
שבאמצעות חומר זרע האדם יברא אדם ובאמצעות ניצת התרנגולת יברא תרנגול וכיוצא נזה בכל פעולותיו :
אך איננו פועלות , אין האמצעי פועלים ברזון כי הם כמין חומר או כלי אומנות לו ית' שעל ידם יפעל כל אשר
יחפץ : מחברים , הם ככלי אומנות לחבר זרע הזכר נגיהו לרחם עס זרע הנקבה באופן שלא יתקרב : נברא הנור ,
כחומר הנזר ז"ל מאדמה ולא ייגר האדם מאין ואפס : הקדמה ג' שהש"ית איננו פועל רק טוב כפי הכנה כל
חומר לקבלו , ומפי עליון לא תלא רע כלל אבל כל רע נמשך מהעדר כח החומר לקבל הטוב וההעדר איננו מפעולת
פועל : לא בראני אדם , כי אין כילות אלל הנורא כי הוא מרבה להטיב אלל מהחומר היחה זאת הרעה שאין נכחו
לקבל נורח האדם : הקדמה ד' ההודאה כי למציאות מדרגות , נהודאה זו ימצא האדם כוסף בעצמו לעלות
במדרגות סולם עונג ארצה וראשו מגיע שמי השלימיות לדבקה נס' ע"י הסורה והמלוה : שנמולאים , שנדוממים שהם
מונאי

הסבות האמצעיות או לסכלות האדם בהם / וחדמוני
 בזה רש נכרי איננו יודע להנחוג רוצה למשול בעם וזה
 נמנע ממנו ואלו היו נמצאו חסבות האמצעיות ויהיה
 הוא הולם להתעסק בהם ה"י נגמר רצונו כמו שסבותיו
 נמצאות וידעם וינהיגם ממה שמושל בבירור ובבני
 ובעבריו ויותר מזה אבריו יניעם כאשר ירצה וידבר בטה
 שירצה ויותר מזה מחשבתו ורמיונו יצטייר לו הקרוב
 והרחוק בטה שירצה ועל הענין שירצה כי הוא מושל
 בסבותיו האמצעיות ועל כן לא יתכן שינצח החלש את
 החזק בשחוק האשק"אקש הנקראת שט"רוג בערבי ולא
 יאמר ההצלח' ורוע מול אשדשיר ובמלחמה האשקאקש
 כאשר יאמר במלחמת שני המלכים הנלחמים כי סבור
 האשדשיר ומלחמת שט"רוג נמצאות כלם וינצח החכם
 בהנהגתו הנמר ולא יירא סבה טבעית שצריך להתנות
 בה ולא סבה מקרית אלא בעת נכרי מחמה התעלמות
 והתעלמות

גשאר לו מוכנו רשמי' ונשאר באש הכוסף גאליו אבל
 אם היו נותנין לו הבחירה לא ה"י בוחר שיה' במדמינה
 מי שאין לו תורה כאשר האדם כאשר יחלה ויעונה
 במכאובות אלו היו נותנין לו הבחירה שיה"י סוס או דג
 או עוף מתענג בלי מכאוב ויובדל בינו ובין השכל אשר
 יקרבהו אל מדרגות האלחות לא ה"י בוחר בו :
וההקדמה החמישית כי נפשות השומעים מקבלות
 חושם לתוכחת המוכיח כאשר תה"י ברבדי
 מקובלים ולהתוכחת באמת עכ"פ תועלת ואם איננה משיבה
 הממורה מעשות הרע יקרה בנפשו מן התוכחת ההוא
 ניצוץ ורואה כי המעשה ההוא רע וזה חלק מן התשובה
 והתחלה לה בו :
וההקדמה הששית כי האדם מוצא מנפשו יכולת
 לעשות הרע ועובו העניינים אשר הם
 אפשר לו ומה שנמנע מוכנו לא נמנע כי אם להעדר

מולאי ארץ : הקדמה ה' להאמין שהתוכחת משיבת נפש בעליה מדרכי מוס / כדקונ ודרך חיים
 תוכחת מוסר / ואמונה זו מוכרחת לכל אים הישראלי שלא יתיאש מהתשובה כחטאו כי אדם אין לדיק בארץ אשר
 יעשה טוב ולא יחטא : הקדמה ו' מולא מנפשו יכולת / זה פרי ההקדמות ר"ל תכליתן ולמען באר זה הונחו כלם
 וסוף המעשה נמחשב' תחלה כאמור בהקדמה א' ו"ל תחלת ההקדמות אשר בהם תיקון העולם הזה ר"ל היא הענה
 היטולה שיעשה את כל מעשהו בסבות האמצעיות מביאות אל הסגת המנוקש כי הרשות נקונה : ומה שנמנע / אם המנע
 הסגת המנוקש ידע כי הוא זה מחמה קינור הסבות האמצעיות מסכלותו בהם שלא ידע להשתמש בכלם כראוי לפעולתו
 ובבלי דעת יתלה העדר הסגת המנוקש בגורם מאת הש"י / ועל כיוצא בו נאמר אולם אדם תסלף דרכו ועל ה'
 יוצק לבו : והדמיון הזה / ממל' מל' מהסכל הרועה למשול במדינה בבלי דעת ההנהגה המדינית וסנותיה המביאות
 אל האמשלה : ממה שמושל בביתו / כמו קלות ידיעות הסבות האמצעיות בהנהגת הבית / ויותר מזה קלה הנהגת
 עגמו : ויותר מזה מהשנתו / ויותר קלה הנהגת מחשבתו : על כן / בעבור ששחוק האשקאקש שוך טשאביל בל"א
 אין לו סבות אמצעיות וולתי' קינור המחשבה והדמיון היותר קל מההנהגות השלשה שקדמו / לכן לא יתכן שינצח החזק
 ר"ל היודע נטיב השחוק וזה יען שכל סבותיו האמצעיות הם מומינים לו ברעיוניו אין לור חלק בהם כאשר במלחמת
 המלכים טרנים משבות האמצעיות אשר לנצחון המלחמה אינם קחת ידם : ולא יאמר ההלחמה / לכן לא רב על
 לשון שוחקי האשקאקיש לאחר שהמנצח הללים בטוב מולו והנצורה והמנולה אחד נלחו ברוע מולו והנצורה / כמו שרגילים
 רבים לאמר ננצחון מלחמת המלכים / והטעם להיות נלוי לכל סבות נלחון הלחוק שהם כלם ניד ששחוק אין מעורר
 לו להשתמש בהם לעת זרכו / מש"כ מלחמת המלכים שאין הסבות האמצעיות המביאות אל הנצחון גלויים לכל ואינם
 כלם קחת יד הכלחם ע"כ רגילים האנשים לאחר על המנצח שהללים בגורם מן השמים ועל המנולה שאחד נלחו ברוע
 מולו : סבה טבעית / אין שם ששחוק האמור סבה טבעית או מקרית אשר תועיל או תזיק לשוחק עד שינערך להזהר
 מוכנה ולשאמר בו ובקנאי שלא תשיגו הסבה הטבעית או המקרית המונעת / או שתשיגו ותכזרבו כאשר היא במלחמת
 המלכ' 26

לה :
 על
 העד
 עכסו
 יק :
 כמו
 וס'ו :
 אשר
 נוצר /
 כל
 פעולת
 נכחו
 עלות
 ש שס

התימת הספר

אמר החבר זה והדומה לו החקירה עליו טובה ועל איכות דיני האלקים בעבריו והלותם במה שתלאם הנביא עליו השלום מן פוקד עון אבות על בנים לשונאיו ועושה חסד לאלפים לאוהביו ושקול עון ועון עם עונש ועונש עם ממה שבא במקרה ודבריו רבותינו ומה שמושיבין אותו בתשובה ומה שאין מושיבין ותנאי התשובה ומה שיבא מן הצרות על דרך הבחינה והנסיון ועל דרך הפרעון מעון שקדם ועל התמורה בעולם הזה

והתעלמות נכנס בסבלות כאשר אמרנו ועם כל זה הכל מיוחס אל הסבה הראשונה בדרכים הנזכרים אך אל הכונה הראשונה בתרושי בני ישראל כל זמן היות השכינה בתוכם אבל אחר כן הענין מסופק לא בלבד המאמינים האם התרושים בכונה ראשונה מן האלקים או בסבות נלגלים או מקרים ואין טענה פוסקת אך הטוב שיוחס הכל אליו ותברך כל שכן הדברים הגדולים בטות והנצוח והמלחמות וההצלחה והחסרון והתמורה לזה :

האלכי שהסבות הטעניות כמו רוח סערה וזרם וזער עזרוק או מיוקות במלחיתם ואין צידם טובים לפעמים / פ"כ יתכן גם שיגלה החלש את החזק ואז יאמר כי מן השמים נלחמו זו : הכל מיוחס אל הסבה הראשונה / ר"ל אפי נלחן השחוק החמור מיוחס אליו ית' על דרך ההשתלשלות כמו שקדם ופ"כ שנות מנוקשים אחר' אשר בשלש הסבבות האמור' הכל מיוחס אל הסבה הראשונה / ועל זה הדרך יאמר הכ' גול אל ה' דרכך וכו' : אך אל הכונה / חולש חזוש ב"י נהייתם על אדמת הקודש בזמן הכות היו הכל בכונה זאת ה' לא נסבות אמצעיות טעניות כמו שקדם : אבל אחר כן / חולש נהייתם נגלות הדבר בשפק אם הנהנתנו רק בהשגחה או אם חזחנו נעשים אל הטענה והמקרה : ואין טענה פוסקת / מחלוקת החכמים בלתי פוסקת בזה קצת מהחכמי' יאמרו יש מול לישראל וקצת יאמרו אין מול לישראל : שינוח הכל אליו / יותר נוטה הדבר אלחמו כ"י מונקשים בהשגחה וטענה ההנהגה וגם הכובי' מסכימים לזה הדעת / וזה כי הנה חזחנו רוחים שחושבים יגור' כמו הקולעים רפי עור הכשר בליות אליהם ההשגחה הטענית לעשות להם נקים מעלם קשה וכיולא גם ומחויב מזה שבי' נהייתם נעשים מנו' הצרות שאלוה' אליהם ההשגחה השלחית להגילם מרעתם וכ"כ לאמר מרום וקדוש אשגון ואת דכא וספל רוח וכו' : כ"כ הכובי' הגדולי' / כלם נעשים בהשגחה ועם היותם נראים נגלה כאלו נפעלים בסודם אמצעיות עכ"ל הכל בהשגחה כי לא יעשה ה' כ"כ כדני הים וזרעם לא מושל גם / וכ"כ לאמר סוד למחמה ול' החשועה / והמטיל יבין :

התימה / א"הח זה והדומה לו / החקירה בענין הנזירה והנזירה וזוהו טוב לחקור גם כי הוא זה ידועת דרכיו ית' שבהן הוא נוסח את עולמו ועליהם בקש חסד הודיעני נא את דרכיך וכו' משת"כ בענין הקדמות נדמהו לא טובה החקירה כי היא סכנה / ובע"כ ענה החבר הסודת מחקרת : ותלוחם במה שתלאם / כלומר אין ידקן ששטניו שהן ישא נשון האז אשר על כן אמרו ז"ל בשוחין / עשי אבותיהם נידים / וזה טוב ומה נעים תרבוש עקילם שהו מתרגם הכתוב פוקד עון אבות / שזו ית' מחלק העון / ר"ל העונש כמו עונו ישא) לתרבעה דורות להקל על הזועז זהו מגד הרין / ועושה חסד לחלפי' / חולש כשהו ית' מעיני בחסד או יחלק העונש לחלק דור למען הקל יותר : ומה שאין חשיבין / ר"ל קצת העכרות שאין מספיקין לחשוף לעשות חסודם : ע"ה הבחינה / למען הרבות אכרו בהוי'א לטעל וכו' לנו כאמור בקודש וכמחוב' ל' דוק ינחן / ועל דרך התמורה נעו"ה / כמו שמשלם לרשע שבר מלוחיו נעו"ה לטעו האכירו נעו"ה ככחוב ומש"ל לשונאיו עי"ם להאכירו / וזהו אחר קדוש מדבר בפירושו על הקורה ז"ל אין לה' שונא כי אם האפיר רעונו ית' וזהו ה' רעונו ית' להחיות האדם לפלטה גדולה בהשכלת אמונתו וכמחמה חזיה בעליה / וזהו רשעי כפל אשר כגיבה חסד כל ירחו ביחוד ה' / וזהו ס'אומי אמוני ישראל ישיטו מראות פועל אלהי' ומעשהו ומשטיל בחכמתו ישר בטמים ובאדן הן ת"ה סוגי' ה' יאכירם ה' אגידה

הזה ועל דרך התמורה בעולם הבא או בעבור עון אבות
 ומה שיבא מן הטובות לזכות שקדם יאו בעבור זכות
 אבות או לבחינה וסמיון וזהו המונח הפנים האלה וזולתם
 ממה שדעתם עמוקה ואפשר שיגלה בהקירה כרוב
 הסבות כצדיק ורע לו רשע וטוב לו ומה שאיננו נגלה
 ומסרו בו הענין אל דעת האקים וצדקו יתי ויורה האדם
 בסכלותו בסבות האלה הנגלות כל שכן הנסתרות וכאשר
 יגיע לבריו אל העצם הראשון ומה שהרחיבו בו מן
 המדות ויבדל מהם ודוא בעדם מסך אור בהיר מנצח
 הראות וימנע ממנו השינו בעבור קצרת ראותו ודעתו
 לא בעבור הסתרו והחסרו כי הוא בהיר ונגלה ומפורסם
 ביותר אצל בעלי הדואות הנבואיות משיצטרבו אל הבאת
 ראיה ותכליתו מהכרת אמתו שנכיר בטבעות מזה
 שלא היתה סבה דבר מן הטבעים ויחפשו אל כח בלתי
 גשמי אבל כח אלקי כאשר אמר גאליעוס בכח המצייר
 וישים לו יתרון על שאר הכחות ודואה שאיננו מהמדת

המונח אבל לענין האלקי וכאותות שאנחנו דואים בהפוך
 עין העצמים ושנוי המנהגים ובריאת נמצאות לא היו
 מפלי תחבולה קודמת וחו ההפרש מה שנעשה על
 ידו משה ובין מה שישו חחרטומים בלתיים אשר אם
 היו מחפשים עליהם היו מוצאים התחבולה כמו שאמר
 ירמיה הבל המה מעשה תעוועים בעת פקודתם יאבדו
 ר"ל אם תפקדו ותדפשו עליהם יהיו לאפס כדבר המוויף
 והענין האלהי כל אשר החפשי עליו תמצאהו כוחב הנקי
 וכאשר יגיע אל המדרגה הזאת נאמר כי יש שם בלי
 ספק ענין שאיננו גשמי מנהיג כלל הגשמיים ודעתינו
 נלאות מחקור עליו אם כן נבחן בפעליו וירברך ונעמוד
 מספר עצמו כי אלו היו משיגים אמתתו הי זה חסרון
 בו ואל נשגיח לרברי הפילוסופים אשר מחלקים העולם
 האלהי אל מדרגות אך כלם אצלנו מדרגה אלהית
 מאחד שנפרד מהגשמי ואין כי אם אזה מנהיג הגשמיים
 ואשר הביא הפילוסופים להברות האלקים בחינתם
 תנועות

אנדיה נלחם כאשר זמנו להאיר הסלימים מעולמם הנלחי ע"כ ודפ"ח : בעולם הנא / כמו שמניח הדדיק על
 מיטות עונותיו בעו"ה למיין הרנות סכרו בעו"ה : והמונ / בהקשר יחד מדריגות שונות מרשע או לזק : ומה
 שאינו נגלה / מה שלא נגלה לו במחקר נדקו חזל / יתלה בחסרון ידיעתו : אל הטל הראשון / ובהגיע במחקרו
 אל הסנה הראשון ומדותיו המחויבות לו כפי שלימותו ית' או ישים מסך מנדיל בעד רשיונו וסתיר כניו מהניע
 אל אור הסהיר כמקוב ויסתר משה כניו מהניע אל האלים : מנלה הראות / כיו העליף שאין בו כח לראות אור
 בהיר : השיעורו / חין לנודך לנשיא' ללכת ברכי הרחוק כונו המחקרי' : סכיר בעצמות / שלמוד חכמת הטבע
 ונעמיק בה לדעת סנות כל דבר ויהי' תכלית ידיעתנו שלא נדע בסוף סנות הדברי' העמוקים עד שיביאנו ההכרת
 לייחס אל הכח הזלתי שאינו נשם ולא כח נשם : כח המזיר / כח המזיר נעופה הזרעית כל עלם איש למינהו
 כוח זה כח אלהי והוא כאשר יאמר הסנה שנותן הנורות המוכנים לקבל' הוא הזל ית' : נכפוך עין הענמים /
 ובוד ישים לנו אל האופות אשר בשינוי הטבע נקחו נורה לחומר בלתי מוכן תליה כמו שנתן לורס הנחש לחומר המעט
 ולורס למים הדם : ונראה מנלוח / כמו שנתן הלוחות ועמוד האש והקולות הנכרא' בהר סיני : חרעומים בלטיהם /
 שהיו חסנים הדבר למראה עינים בלבד במהירות המעשה עד שלא נראה הסנה האמנעית כאשר יעשו אחיו העינים
 במהירות רב וע"כ נאמר בלטיהם ר"ל במהירות כמהירות להט חרב או המראה המלוטש החודר במהירות הנועת
 המניע ממקום למקום / שאין מהירות טוע' ויקר גדול מהמהירות הנועת האור מהמאיר : אל מדריגות / ירחו אל
 דפחם שהעלול הח' השכיל עצמו והשכיל עילתו ונחתייב מנ' הסכלות מלאך וגלגל וכן הלאה עד שנשאל אל זה הנשם
 המורכב / וכבר פס' זו הדעת (בסוף י"ג לרביעי) / ושם נאמר שהכל הי' מאת בעל הרצון בלי השתלשלות : להרבות
 האליהם / להרבות מלאכי אלים לפי שינוי תנועות הנלגים : ההס חכמים / ר"ל בחפץ המלאכי ואינם הכרחיים כחננועות
 המקריים אשר יתנועעו מתנועת הדומה כי כל מתנועע במקרה ינוח בהכרח / גם לח יסכן היותם עניעות כחננועות
 סיסודות

תנועת הנגלים ספרים והגיעו אל יותר מארבעים
 וראו כי לכל תנועה מהם סבה וזולת סבת האחרת
 נוציא להם העיון כי התנועה ההם הפצו לא הכרחי
 ולא טבעיות והתחייב שתהיה כל תנועה מנפש ולכל
 גפש שכל והשכל ההוא הוא מלאך נפרד מחומר וקראו
 תשכליים ההם אלקים ומלאכים ועלורת שניות וזולת
 זה בהשמות ואחרית מדרגתם והקרוב מהם אצלנו
 משכל הפועל אמרו כי הוא מנהיג העולם הזה התחותן
 ואחר כן השכל ההיולני ואחר כן הנפש ואחר כן הכחות
 הטבעיים והכחות הרמיוניות וכח אבר אבר וזה כלו
 דקדוק יקנה הדור לא אמר והנפתה לו על כל פנים
 אפיקורוס ונעזוב ראית הקראים במצות דוד לבנו
 וענת שלמה בני דע ארת אלקי אביך ועבדו וראיתם
 מזה שצריך לדעת ארת האלקים ודיעה ברורה ואחר
 כן התחייב עבודתו אבל הורוהו לסמוך על אביו וקניו
 להאמין באלקי אברהם יצחק ויעקב אשר דבקה בהם

השנתה וקיים להם יעדיו בהרבו ודעו והנהלים ארין
 כנען וחנות שכינתו בתוכם וזולת זה ורהומה לו וכמו
 זה אמרו אלקים אשר לא ידעום ואשר לא ידעוהם לא
 רצה בהם הידיעה באמרתם אבל אשר לא תראו מהם
 לא טוב ולא רע ואין צריך שתקוום ולא שתיראו :
ואחר כן היה מענין החבר שהסכים לצאת מארין
 כבוד ללכת ירושלים ויחר ללמך כבוד על
 פרידתו ודבר עמו על זה ויאמר לו מה תבקש חיים
 בירושלם ובארין כנען והשכינה נעדרת מהם והקורבת
 אל האלקים מושגת בכל מקום בלב טהור ורהבוסף
 החוק ולמה תכנים עצמך בסגרת המרברות והימים
 והאמונת המתחלפות .

אמר החבר השכינה הנראית עין בעין היא אשר
 נעדרה כי איננה נגלית כי אם לנביא
 או לחמון נרצה במקום המיוחד והיא אשר אנתנו
 מצפים לרה באמרו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון
 ובאמרנו

היטדות נהיון חוץ למקומם שיצונו למקומם נענעם להיות שנס חנופ' זו סופה המנוחה ע"כ אמרו הפילסופי'
 שהנושע הנגלים המתמידות הוא מנפש וכל שהוא מלאך כח"שכ הרב הפורה (בה' לשני) / אך הוא החבר יאמר
 שכל הנושעיהם האנוות הם ברזון הש"ית וכל אשר חפץ עשה נשמים ובארין : יקום חידוד / כבר נדר החוקר (כע'
 לשני מס"המ) נדר הכח החידוד שהוא מראה כנים לכזו כאלו הוא אמת ואומר לרע טוב / נכחו ישעו המחודדים
 פלפולים כוונים כעין טהרת השרץ נק"ן טעמי' / לכן אין להשגן עליו / ומנחו הם כל החכמות המתנגדות לתורתנו :
 והנפסה לו עכ"פ אפיקורס / החבר הפריז על מדותיו לדבר סרה על שלוטי אמוני ישראל כמו הרמ"ב ששאמין
 שהנגלים הם בעלי נפש כאמור / והראב"ד נביתורו לס' יצירה כתב שהעולל הראשון התחייב מהשכלותיו מלאך ונגלל /
 וכוח זה דעת רובי העקובלים / וכלם יאמינו בהשתלשלות ע"ד עולה ועלול / האמר שכל אלה השלימי' הם אפיקורסי' /
 אבל באמת כוונת החבר על השתפחה לדעתם ומדעת הקורה יסור לבו / ועל כיוצא בו אמרו ז"ל הוי ת"ח דרסח
 אורייתא הוא דמרתחא ליה : אבל הזכיר לסמוך / ר"ל שאמונת הקבלה מהאנוות לפנים היא העיקרית נעבודת הש"ית /
 ולדיק באמונתו יחיה אין חכמה ואין קבונה נגד האמונה / וכל דברי חכמת בינה המתנגדי' אל הקבלה לא שרירין
 ולא קיימין כי הם מכת החידוד האמור אשר יתאר הכוב כשרד האמת : ויחר למלך כבוד / ר"ל הכר לו ותקש עליו
 כחידתו : והקורנה אל הילכים מושגת ככ"מ / המלך עודנו מחויק בתומוהו עבודת האל היא רק נר הלבב וכוח הנפש
 ואין לורך אל מעשים מיוחדים אשר על זאת הוכח בחלום לאמר שיש שם מעשים מיוחדים נרזים לתלבים / והנה המלך
 מתהפך בהשכלותיו למען ידלה מי קבונה מדברי החבר / בשכרה הוכיחו ללכת ירושלימה באמרו ח"כ אסה מקצר
 קבונת תורתך (כס"ב לשני) : השכינה הנראית / כבר העירוקי בלדק ביאור מלח שכינה ואמרתו שענינה שנון
 וחול ההשגחה האלהית במושגת ממנו / והנה לפעולות הש"ית בדבר ההשגחה במושגתים ממנו פ"י שנים להמה ח' בלזיה
 ג' נסתרת / הנלויה היא ההשגח' ההווה ע"י פעולות מאוים ממנהגי הענע כמו יואל מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה
 ושמונים

וכאמרו בתפלה ותחזינה עינינו בשורך לציון אך
 השכינה הנסתרת הרוחנית היא עם כל ישראל אזרחי
 ועם כל בעל דת האמיתית וך המעשים טהור הלב
 גפשו ברה לאלהי ישראל וארץ כנען מיוחדת לאלהי
 ישראל והמעשים לא ישלמו כי אם בה והרבה ממצות
 ישראל בטלות ממו שאינו דר בארץ ישראל
 והלב והנפש אינם טהורים וזכים כי אם במקום
 שיוצאים בו שהוא מיוחד לאלקים ואלו היו זה בדמיון
 ובמשל כ"ש שהוא אמרת כאשר קדם באורו ותתעורר
 התשוקה אליו ותטהר הנפש בו כל שכן מן שהולך
 אליו ממוקם רחוק וכל שכן למי שקדמו לו עונות והוא
 מבקש כפרת האלקים וא"א לו בקרבנות אשר היו קבועים
 לכל עון ועון מזדון ושגגה ויסמוך על מרה שאמרו
 רבותינו גלות מכפרת עון כ"ש אם יהי הגלוי למקום
 רצוי אבל הסכנה בים וביבשה אינה נכנסת באמרו
 לא תנסו את ה' אלקים אך סכנה שהוא מסוכן כמו מי
 שתהיה לו כחורה מקוה שירויח ואלו היה מסיכן יורר

מוזה מצד כספו כפי תשוקתו וקווי הכפר היה הדין עמו
 בהכנסו בסכנות אחר אשר חשב עם נפשו והורה על
 מה שעבר מימיו והסתפק בו והחזיק בשאר ימיו ברצון
 אלקיו ונכנס בסכנה ואם יצילנו אלקיו ישבה ויורה ואם
 ימיתחו בעונותיו ירצה ויורה כי התכפר לו רב עונותיו
 ורואה אני זה יותר עצה טובה מאשר יסכנו בנפשם
 במלחמות בעבור שזכרו לנבחרת או בעבור שיקחו שכר
 גדול ושיותר קלה היא הספגה הזאת מאשר יכנסו
 במלחמת הרשות כדי לקבל שכר על המלחמה :

(יא) **אמר הכוזרי** לפניו היית בוחר בחירות ואני רואה
 אותך עתה שאתה רוצה לחוסף
 עבדו וחובו שתהיה חייב בהם כשתרור בארץ ישראל
 ממצות שאין אתה חייב בהם הנה

אמר החבר אבל אני מבקש החירות מעברו הרבים
 אשר אני מבקש רצונם ואיני משיגו ואפי'
 אם אשתדל בו כל ימי חיי ואלו הייתי משיגו לא הית
 מועיל לי ר"ל עבדו בני אדם ובקשת רצונם ואבקש
 עבדות

ושמונים אלף / ב' היא ההשגחה הנשלמת ע"י פעולות אשר במנהגי הטבע כמו ויראו מואב מננד המים אדומים /
 ההשגחה הא' היא גלוי' לפי שינוי פעולותיה וכלתי נוסגת מנהגה כ"א בא"י ובמעשים ידועים כמו בהקדמת הקרבנות
 ולכניא וכן ולהמון נרצה / והשגחה זו קרא החבר בשם שכינה הנראית / אולם מין ההשגחה הנ' קרא בשם השכינה
 הנסתרת יען היותה נעלמת ונסתרת בלבושי הפעולות אשר במנהגי הטבע / והיא נוסגת מנהגה אף בחו"ל וא סתד
 כני ההשגח' הזאת אשר חסנו בגלות רומו אמרו ואנכי הסתר אסתיר פני מהס' / ואל זה רומו אמרס ז"ל בכ"מ סגל
 גלתה השכינה עמהס' : אזרחי / אשר הוא מורע היסודים : ועס כל בעלי דת / רומו לנרים שנתגבירו : לאלהי
 ישראל / ככתוב כי לא ידעו משפט אלהי הארץ : והמעשים לא ישלמו כ"א בה / כי עקר המלוות אינם נוסגים אלא
 בה / ולוותר התורה לעשותם בחו"ל משום ליון וזכרון כאמרס ז"ל בספרי ז"ל ואנדתס מהרה אע"פ שאני מגלה
 אהכס מן הארץ לחו"ל היו מלווים במלוות ונסתתרו לא יהיו עליכס חדשים וכו' : בעלות / יש שס מלוות שאינם
 נעשים בחו"ל אפי' משום ליון והס התלוות בארץ : אינם טהורים / הפך מאמר המלך ר"ל והקורבה אל האלהים
 מושגת בכ"מ בלב העזר : ואילו היה זה דמיון / אס היה זה דמיון לבד הנה לא תענה עד שיקיים הדמיון להיות
 הדמיון פועל בנפש יהפכה ממדה אל מדה כפי הפולה על דמיונו / ואף כי בהיות הדבר אמת : כ"ש מי שהולך /
 כי קושי הפולה פועל התפעלות רב בנפש : אבל הפכה / ישיב למלך על אמרו ולמה תכניס עמך בסכנת
 מדברות וזה כי לא הורע כח פכנת נסיעה לא"י מסכנת הנסיעה להרויח בסחורה : ואלו הי' מסוכן יותר / ואפי' אס
 היתה הנסיעה לא"י מסוכנת יותר מסכנת הנסיעה להרויח בסחורה / הנה מנד הכוסף הנמרץ וקוחו הכומר ר"ל מה שחייב
 הכפרה על העונות שקדמו נסיעה לא"י כאמור / היה מן הראוי להכניס עצמו בסכנת נסיעה וזכהות הריוח גדול :
 (יא) לפניו היית בוחר בחירות / מאז היית בוחר להיות חפסי מעול הגלות ועתה תבחר בעבודת מלוות התלוות
 בארץ : מעבודת רבים מכ"א להינסק רנוס והוא קשה להשיג ואפי' אס יושג רנוס הוא בגל ואין

עבדות אחר יושב רצונו בטורח מעט והוא מועיל בעולם
 הזה וכבא והוא רצון האלקים / ועבודתו הוא החירות
 האמתית וההשפלה לו הוא הכבוד על האמת :
אמר הכוזרי כאשר אתה מאמין בכל מה שזכרת
 כבר ידע האל מצפונך ורחמנה לבא
 בעי יודע המצפונים ומגלה הנסתרות :
אמר החבר זה אמת כאשר ימנע המעשה אבל האדם
 מונח לו ביו ובין מאווי ומעשהו והאדם
 נאשם כאשר איננו מביא השכר הנראה אל המעשה
 הטוב הנראה ועל כן נאמר והרעותם בחצוצרו ונכמתם

לפני ה' אלקיכם והיו לכם לזכרון לפני ה' אלקיכם וזכרון
 תרועה לא שהאלקים צריך הזכרה והערה אך שהמונשים
 צריכים לשלמות ואז' היו ראויים לגמול כאשר צריכים ענינו
 התפלה לבטא בהם על השליכות הנמור מהתחנה
 והבקשי וכאשר יהיו תמועה והזכרה עלמים כראוי
 יהיה עליהם הגמול והיה זה על דרך בני אדם כאלו
 הוא זכרון ודברה תורה כלשון בני אדם ואם היו המעשה
 בלעדו כונה או כונה בלתי מעשה תאבד התחלות
 אלא בטה שאי אפשר המצאת חכונות ורהתורות
 על המנע המעשה מועיל קצת תועלת כרהודותינו
 בתפלתנו

בו מועיל תועלת אמיתי : עבדות אחד / אך עתה חקש לעבוד ה' אחד אשר אשיב רצונו מעט עורח והוא מועיל
 תועלת נלחית • וזה מי חכם יבין דעת שער' הכ' וב"ע נקנה בעונג ובשמחה ר"ל במעשים טובים ובת"ת שצדיקים
 יקענו על ה' וישמחו במעשיהם ובהשכלת אחתם נכחו עבדו את ה' בשמח / ונאמר ישמח לב מנקטי ה' / חולס ניהגוס
 נקנה בטורח גדול ובעלזון ר"ל ברב טרדות בהשח המוקדות המעשיים את בעליהם כעצם מרבה נכסים מרב' דאנה
 המה מבעלי את האדם משלימותו וסופו יורש ניהגוס / נכחוב טובה חכמ' מעושר כי ברוב טושר רוב דאב' ובהכניד
 חכמ' תגנה שמחה (חסף ח"ב ע"ד) : (יב) כאשר אתה מאמין / אין לך צורך בנשיעה אחר שאמנת חזון אתך
 שאם היית נא"י היית מקיים המצוות הנוהגות עם הנה החמוג' עולה במקום העש' כאמרס ו"ל רחמנא לבא נעם :
 כאשר ימנע / דרך מלכנו אמת שהאמונה עולה במקום המעשה נמנע מהמאמין כאמרס ו"ל נאנס ולא עשאה מעלה
 עליו הכתוב כאלו עשאה / אך במקום שאפשר לעשות המצוה כמו הנשיעה לאל לקיים המצוות הנוהגות בה אין האמונה
 עולה במקום המעש' : ולא יהיו ראויים לגמול / ר"ל דמה שתריטו בפעל ונמעשה / בזה תקבלו גמול מאת ה' ית'
 והגמול הזה הוא עלם הזכיר' הרמוז נכחוב ונכרתם / חנין זה אם זכור חסור מה שכבר נהגנו שהש"ת אינו פועל
 רק טוב והרע בא מהעדר פעולת הטוב שאינו מפעולת פועל כעטס הפתח ידך ישנעון טוב הסתיר כניך יבולן /
 והנה הזכירה היא עלם הידע' האמור נכחוב כי יודע ה' דרך לייקיס ונ' וכמו שביארנו זה נביארנו על תהלים :
 לנעא כס / הוא הדבר שכתב הרשב"ם ו"ל שנכחינה הש"ת השומע הפלה לח' הי' צורך להפלה לנעא בשפתיו
 הפלתו כי אם המחשב' היחה דיה כי הוא ית' יודע העלמות לב וטרס יקרא המתפלל יענה הוא ית' / אבל המבטא
 הוא רק למען עורר' המתפלל לכוון את לבו להוציא לפועל הפלתו נכשרון המחשב' / וזה ידמה למלאכי אלהי הפועלים
 במחשבתם כאמור בעלול הראשון שבהשכילו את עצמו ברא' בלבג ונהשכילו עילתו האזיל מלאך / כן המתפלל בטוונה
 שלימה נברא בריאה חדשה גופה מוצעא ובשמחה מכוונה / ומיילא נשמע שהנוטרים בעם המתפללים בלא כוונ' כושיס
 גופים טחיס בלי נשמות כאמרס ו"ל ובהיות הפל' במקום קרנן הנה ידמה הפלה כוו לזנחי מחיס / ושמעתי רביס
 מע"ה מתנזלים לאמר מאמרס ו"ל רחמנא לבא נעא / והרש"י הפך סברתם כי כוונת אמרס ו"ל בזה שהתפל' לריב'
 כוונת הלב וכן אמרו ו"ל כפי' טוב מעט ככוונ' וכו' / ועל כן קדמונים אחזו שער לנגן בהפלה למען עורר הכוונ'
 כי הנגיב' מעוררת המחשב' הזכה נוכי הלבג עד"הכ והי' כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' / והיתה ח"כ הנגינה עפלה
 להקשררת הכוונה שהיא עקרת הפלה והן עתה שב הטפל עיקר והעיקר האמיתי אינו נחשב חפי' לטפל כי עת
 לדרוש את ה' נימים נוראים נכגים ונמוגדים חזי רביס מע"ה באיס לב"הכ לשמוע אל הרנה ואל הפלה חנים שמים
 לבס להבין מולא שפתס / ומי יתן ויקבע מנהג בישראל שילמדו המלמדים עם הקטנים פעם אחת ביאור הפלה
 והמחזור

מאמר חמישי

קד

(יג) אמר הכוזרי אם רדבר בן מנעך אשם ועורך מצוה האלקים יעורך על כונתך ויגזור לך הטובה בבקשתך והשתדלותך ויהי לך עוזר וסוֹחֵך וירבה שכרך על בר לבך ומצפונך כי הוא בעל הטובה ואלקי החסד והגמול אין אלוה מבלעדיו ואין צור זולתו יעשרה עמך בחסדו עם המכוונים כונתך לשמו ברחמי אמן סלה :

בתפלתנו באמרנו לפני חטאינו והזומה לזה ובהערת בני אדם והתעוררותם אל אחבת המקום הזה הקדוש ינחץ הענין המיוחל שכד נדון ונמוך דב כמו שגאמר אהה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה זאת עפרה יחוננו ר"ל כי ידושלם אמנם תבנה כשיכספו בני ישראל לה תכלית הכסף עד שיחוננו אבניה ועפרה :

והמחזור כמו שנתחייב להם החומש למינן ידעו מולא שתתם בתפלתם כל הימים ילא ירבו תללים ע"פ האדמ' בתפלתם כמקוב ואם בינה פחה רוח חיים בהרובי ימיו מתיך נבלותיך יקומון / (אשף ח"א י"ט) : באמרנו לפני חטאינו / וזה הווידוי מועיל על מניעת הקרבת הקרבנות שח"ח להקריים בפעל אמנם על מה שאפשר להקריים גם היום אינו מועיל הווידוי כ"א נריך לעשות ולקריים כי אין הכוונה לבד מועלת כי אם הכוונה עם המעשה יחדו יתו חמים אל שלימות קיום רגון האלהים כאשר לה מראש נבחר בחלום דובר בו כונתך רגויה חבל מעטך חיים רגוים / ובהנה כמה דפחה חיים / אשר כן עשה המלך דוד נספר שהלום נדונו פרישיתיו וחולי כלם שהי' הסיוס מעין ההחלה / והרמו אל נלבג החזור בעולם שהוז נעץ סוכו בחלקו / ויחרון הנלבג בכל פעולה היא / סוף כל מעשה במחשבה חחלה / מה שהי' הוא שהי' וחיין יתרוך לאדם הפועל / תכלית שנדע הוא שלח נדע וחיין יתרון לחכם תכלית הסוף / היא ההעשר זכוב אל מה שהי' ומה יתרון לנברא / אבל אשרי מי שנמלו בתורה ובחכמה חחי' בעליה וימי עוד לנלח לא יראה שחח / מי יתן מליון יאועת ישראל או או תבלה נחמה החכמה החייתית לשיין כל כמו שיעד הכתוב ומלאה הארץ דעה חח' ה' כמים לים מכסים / כי כלם ידעו חחתי למקטנס ועד גדולם / ואז מחזור הנכונה אל אכסניא שלה ככתוב קומי אזרי כי נח אורך וכבוד ה' עליך ורח' / והרמו אל החורף אור הנבואה אשר אשר נז' ר"ל שקע כל ימי הנלות עוד יאוב יופיע ונפלינו נה מעמי הארנות אשר ילכו חוסך ולא אור הנבואה ככתוב כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך ורח' ה' וכבודו עליך יראה / ועל זאת יתפלל כל קסיד אור חדש על ציון תחיר / ב"ב חני"ר / התהיה לאל אשר עד נה עורני להשלים ביאור הספר נמכתב ובדפוס יתר חנוני חחלקם ניעקב ואפינס בישראל / דברי המבאר קה יתן ה' זכה יוסף לתמכני להחל ולכלות נמכתב ובדפוס יתר חנוני חחלקם ניעקב ואפינס בישראל / דברי המבאר דוכח הנפש הזורש עוב לעמו יצחק הלוי איש סענאב :

יְתַפְּרֶךָ צִוֵּר הַלְלֵךְי קָדְשׁ יִשְׂרָאֵל
הַנּוֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב וְלוֹאֶה יִשְׁעָה
אֶף יִשְׁלִים שׁוֹנְאָיו סוֹמְנֵי טוֹבַת אֲרִיאֵל
נְוֹאָמִים אֵין פְּחֶמְכָה חֶפְזָה קְרוֹאָה

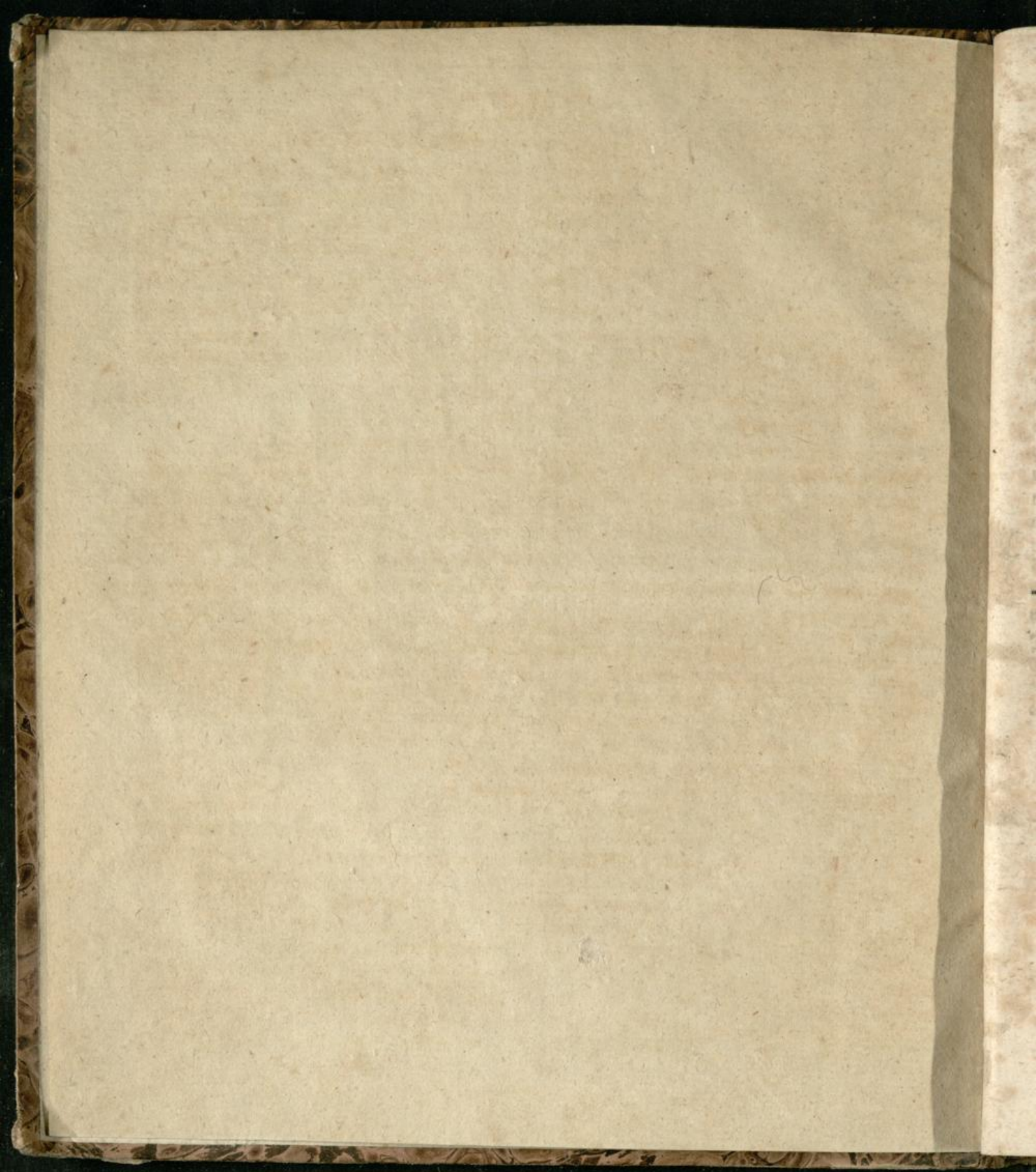
אלה הנדיבים אשר נדבה רוחם אותם לבוא על החתום להיות לעזר ולהועיל בהדפסת ספר הכוזרי לקהלת איש ספר אחד במקח שני ר"ט ח"ג יתו שמם לעולם וזכרם לדור דור וצדקתם תעטור לעד

ר' אברהם פ"ל	ר' הירש האללי בק"ג
ר' אברהם בר"ג ה"ש	ר' וואלף פ"ל
ר' אברהם בר"י פ"ח	ר' זנוויל בר"ז בר"ג
ר' אהרן ברא"כ מפ"ד	ר' יאקב ברא"ד
ר' אייזק דעסווא פו"מ ברלין	ר' יעקב לוי זבלונא
ר' אייזק בר"ג ה"ש	ר' ליב וואלרשטיין נפס"ד
ר' איזק בר"ד יפה יו"ד ספרים	ר' מאיר בר"ו ג"ש מדאנליג
ר' איזק עלקיש	ר' מיכאל שטארקווא
ר' איזק העלפע	ר' מיכאל וואלף מדעסווא
ר' איזק אייכל	ר' מענדל אפנהיים
ר' ברוך לינדווא	הרופא ר' מרדכי בלאך
ר' ברוך שלחוב	ר' משה אפנהיים
ר' גרשון ברונשווייז	ר' נחמן ב"ר שמואל בר"א
ר' דוד סמטור	ר' נתן אורנשטיין בוויץ
ר' דניאל יפה פו"מ מדינה	ר' עזריאל ווערמיש
ר' דניאל בר"ש חלבן	ר' קאפיל בר"ז כ"ץ נש"ג
ר' דניאל עלקיש	ר' ראובן גרעסלויא
ר' הירש וואסיר ערילינגר נפיורדא	

ואלה נדיבי העם שלומי אמוני חברת **מרפא לנפש** . המתנרכים בעם לחיות לעזר ולהועיל ברפואת הלוי הנפש המשכלת כעין חברת בקור חוליים אשר רוח נדיבה תסמכם להיות מעיד לעזור לעניים ברפואת הלוי הגוף . אלה איפו נדיבות יעצו למנות רופא מומחה אשר רפוא ירפא עניי הרעת מוכי ננעי הנפש מעוני תחלואי השכל . הם העומדים על הפקודים לתת לכסף מוצא להדפיס ספרים יקרים חדשים עם ישנוס והיה פרוים למרפא ועליהם לתרופת להתיר פה של מעולה להבר ברברים העומדים ברומו של עולם . הם על נדיבות יקומו לקבל כל איש מהם ניהספרים הנדפסים בעד סך ידוע לשנה בקצוב איש על שמו . תהי משכורתם שלימה והוח מעשה הצדקה שלום .

ר' אברהם בר"ז בר"ג	5	ר"ט	דאקטור ר' יוסף פליס	6
ר' אברהם שוואב מדעסווא	6		ר' דוד בר"ה הלל מפ"ש	5
ר' איזק אייכל	6		ר' זיסל אוסטרואדי נה"ש	5
ר' איזק עוורנאך בק"ב	5		ר' חיים בר"ה הירץ מדעסווא	5
ר' אליהו בוקי בפ"דא	6		ר' יאקב בר"ד יפה	6
ר' בונס בר"ד יפה	12		ר' יחיאל בר"ז מק"ב	5
ר' בנימן בר"פ	5		ר' לינדמאן שלעווינגר	5
ר' בערמן בר"ו מק"ב	5		ר' ליוור בישיץ	5
ר' ברוך קעסלין מה"ש	6		פראפעסור הירץ	5
ר' דוד פ"ל	10		ר' שמואל לוי בר"ש	12
ר' דוד בר"ה אפרים	10		ר' שמואל ווארבורג נה"ג	5

185

70-

